

'Wvuslolue loluu
'sεbhε

New Testament in Kouya

'Wususlolue loluu 'səbhə New Testament in Kouya

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kouya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Information sur le droit d'auteur

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. tous droits réservés.

Ce texte de traduction vous est rendu disponible sous termes du Creative Commons License: Attribution-Noncommercial- Pas de travaux dérivés. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) En outre, vous avez l'autorisation de mettre le texte sous différents formats de fichier, tant que vous ne changez pas le texte ou la ponctuation de la Bible.

Vous pouvez partager, copier, distribuer, transmettre et extraire des parties ou des citations de ce travail à condition que vous incliez l'information sur le droit d'auteur ci-dessus:

- Vous devez donner Attribution au travail.
- Vous ne devez pas vendre ce travail pour en tirer profit.
- Vous ne devez effectuer aucun travail dérivé qui puisse changer les mots ou la ponctuation en l'état des Saintes Ecritures.

Les autorisations au-delà du canevas de cette licence peuvent être disponibles si vous nous contactez au travers de votre demande.

Le Nouveau Testament

en Kouya

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kouya

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

Matie	1
Maliku	35
Lukı	56
Zaan	93
Lɛnɔgbɔnya	119
Wlɔmv -nyıma	153
1 Kolentı -nyıma	168
2 Kolentı -nyıma	182
-Galasii -nyıma	192
Efezi -nyıma	197
Filipv -nyıma	202
Kolɔsv -nyıma	206
1 Tesaloniku -nyıma	210
2 Tesaloniku -nyıma	213
1 Timotee	215
2 Timotee	219
Titi	222
Filemo	224
Eblenyı	225
'Zake	236
1 Pięt	240
2 Pięt	244
1 Zaan	247
2 Zaan	251
3 Zaan	252
Zudi	253
Zaaan 'yiliwɔgbɔnya	255

Matiee 'səbhə Sa Matie gbaa -Zezuu gbu

-Zezuu -gvgbv Matie cəlia, mu -wa. Nu, Matie mi -Zezuu *binənya kugbua le 'səo glaa -nyime yahlo nya. Zuifv -yla Matie cəlia wee 'səbhə ni. -Lago ka 'cun o -Bhasanyo tietiegbo weli wla, 'in -Lagəgbv -falpanya ka -məo daa cel: *wəsuslolue spaas 'səbhə 'w. 'Səbhə ni 'w, Matie slolua we Zuifv nu, -Zezu -wa -Lagəo -Bhasanyo (Mə -wa Mesi).

-Zezuu dəkpasi
(Lk 3.23-28)

1-Zezu Klisi dəkpasi jnī nu: o -Zezu *Klisi mia, o dəkpasa -wa *-Davidi, 'in *Ablaamu mia -Davidi dəkpasa nya.

2 Ablaamu gwalia Izaki.

Izaki gwalia Zakəbə.

Zakəbə gwalia Zuda -yo o bhelia.

3 Zuda gwalia Pelesı -yo Zela, nu, wa 'nyaa -wa Tamaa.

Pelesı gwalia Esləmu.

Esləmu gwalia Alamu.

4 Alamu gwalia Aminadabv.

Aminadabv gwalia Naasən.

Naasən gwalia Salma.

5 Salma gwalia -Boazi, nu, o 'nyaa -wa *Wlaabu.

-Boazi gwalia Obədi, nu, o 'nyaa -wa Wluti. Obədi gwalia -Zesee.

6 -Zesee gwalia nyimaa 'wlulapilnyo - Davidi.

-Davidi gwalia *Salomo, Ulii 'jwnə nya.

7 Salomo gwalia Wlobəamu.

Wlobəamu gwalia Abia.

Abia gwalia Aza.

8 Aza gwalia Zozafati.

Zozafati gwalia Zolamo.

Zolamv gwalia Oziası.

9 Oziası gwalia Yotamv.

Yotamv gwalia Akazi.

Akazi gwalia Ezekiası.

10 Ezekiası gwalia Manasee.

Manasee gwalia Amən.

Aman gwalia -Zoziası.

11 -Zoziası gwalia Yekonia -yo o bhelia.

We bhla wa kpaa *Izlaelnyima, 'in wa yia wa Babilənu kwa.

12 -Muu 'bigv, Yekonia gwalia Salatielı.

Salatielı gwalia Zolobabelı.

13 Zolobabelı gwalia Abiudu.

Abiudu gwalia Eliakimo.

Eliakimo gwalia Azoo.

14 Azoo gwalia Sadəko.

Sadəko gwalia Akimu.

Akimv gwalia Eliudu.

15 Eliudu gwalia Eleazaa.

Eleazaa gwalia Matan.

Matan gwalia Zakəbə.

16 Zakəbə gwalia Malii 'lowli *-Zezefv. Nu, Malii gwalia -Zezu wa laa Klisi, -muu ji -wa -Lagəo -Bhasanyo.

17 Nu, we 'ka Ablaamu -gv 'bhv, we 'ka -Davidi yl, dəkpasi -zakpa kugbua le -mnva -wa. We 'ka -Davidi -gv 'bhv, we 'ka wa kpakpie yl, 'in wa 'ka wa Babilənu kwa, we nyni dəkpasi -zakpa kugbua le -mnva. -Muu 'bigv, we 'ka wa Babilənu -kwakwie -gv 'bhv, we 'ka -Zezu Klisi gwali bhla nyni, we nyni dəkpasi -zakpa kugbua le -mnva.

Malii gwalia -Zezu

(Lk 2.1-21; -Gal 4.4)

18 Nu, sanee wa gwalia -Zezu Klisi. Nu, o 'nyaa -wa Malii, ma -yo -Zezefv 'kaa kükwalı, wa 'nu -slo ladı dəhablo, 'in o yia nökpla pla -Lagəo Zuzu 'Pəpaa 'tite nya.

19 Nu, -Zezefv mia, nyime tklı -wa. O 'ni 'ybha o 'ka Malii gbu dili -zejila 'w. We 'dəe 'gbv, bhoyi -yo o yia yaa -dia zizewiemi.

20 Da o dli mia we -gv, 'in Jejitapee 'anzı yahbilo yia o -gbe yi 'ylaa 'w, 'in we nee: «-Zezefv, -Davidi 'yuoyu, -in 'na lolv dli -ni, -in 'ka Malii kwa, nu, 'yu o yia gwalia, -Lagəo Zuzu 'Pəpaa 'tite nya o plaa nökpla.

21 Nu, nökpasuyu o yia gwalia, 'in -in 'ka o 'jnī zu -Zezu, 'in o 'ka o nyima gbonyuu 'wosa.» *

22 -We Jejitapee gbaa o gbuu -falpanyo o nywe nya, we 'ka lenvv 'gbv, we yi 'saa 'pl:

23 «Nu, 'yiesləjñwəyu -o 'nəa nökpasu -yi, mo yia nökpasuyu gwalia,

'in wa 'ka o 'jnī zu Emanuelı.»

-Muu ji -wa nu, -Lagəo -yo -a 'sə mu.

24 O ganəa, sa Jejitapee 'anzı gbaa, 'mu o nəa le, 'in o yia Malii o 'dəe -gbe bəl.

25 O -yo o 'nt -budu 'wodi, 'in o o Malii yia o nökpasuyu gwali, 'in -Zezefv yia -məo 'jnī zu -Zezu.

2

Gbəyilonya mnia -Zezuu 'jnī 'yimana
(Lk 2.22-38)

1 -Zezu wa gwalia Betilemu, Zudee -dvdu -gv, -zugba *Ewlodu mi nyimaa 'wlulapilnyo o nya.

Təvən, gbəyilonya 'bhvə 'ylvv 'wəsəlvda, 'in wa yia *-Zeluzalemu nyni.

2 Wa nee: «'Yu, -o wa gwalia, 'in o 'ka *Zuifv 'wlulapil, da o mia? Nu, o -zeliya ka 'wlv 'ylvv 'wəsəlvda, 'in -a yia we -yo, we 'dəe 'gbv, -a yia yi -a 'ka o 'jnī 'yimani.»

3 Nu, nyimaa 'wlulapilnyo Ewlodu 'nəa we, 'in o plə yia sumanı, o -yo -Zeluzalemu -nyima weee.

4 -Bha o laa *-Lagəbubonyaa -cian we -yo -Lagəo titee gwesanya, 'in da wa 'kaa -Lagəo -Bhasanyo gwali, o 'ka we yibheli.

* 1:21 -Zezuu ji -wa nu, -Lagəo saa nyimaa gbu 'w.

⁵ Wa nee o -ylae: «Nu, Betilemu, Zudee -dvdv -gv, -bha wa gwalia o. Nu, -we *-Lagobvuu -falipanyo celta, mu nu:

⁶ Amia, Betilemu, Zudee -dvdv -gv -nyuma, amiaa 'gbe 'nu 'kienyi -mi, Zudeegbe 'kadi glaa.

Nyuma 'Wlulapilnyo yabhlo yia amiaa -gbe 'bhoo, mo 'kaa Izlaelnyuma -wa -wa na nyuma, mo 'kaa wa 'yugali..»

⁷ Tovn, 'in Ewlodv yia waa gboyilonya la zizewiemu, 'in o yia wa layibha nu, labhla wa 'y' wee -zeliya -yoa.

⁸ 'In o nee wa -ylae: «A mni, a -tal o 'yuu da 'nanvv, a -ka o 'y', a yi 'm' d' -salia, 'in, -ami, 'in 'ka o mni, in 'ka o bvbv.» -Bha o tiea wa Betilemu.

⁹⁻¹⁰ Waa gboyilonya 'nva Ewlodv weli, 'in wa yia 'yoo bhli. 'In -zeliya wa 'y' yaa 'yluv 'wosolvda, wa yia we -yo, 'in we yia wa 'muna 'wvla. Wee -zeliya -gal wa 'yu, 'in da oo 'yu mu, we nynia -bha, 'in we yia 'yligbe.

¹¹ Da wa plaa -budu zo, 'in wa yia 'yu -yo o 'nyaa Malii -yo. Wa yia o 'yu bvbv, o 'yu 'kukolu sibhlie nya. -Mvv 'bigv, wa yia wa 'gba 'wukal, 'in 'nnumndi wa ceha o, mu ni: -can kлаа, *mili kлаа, we -yo 'wli, mu wa 'nyea o.

¹² 'Ylaa 'wv, -Lagobvuu -gbe -ni. 'In wa yia 'yoo -putu 'wubhu, 'in wa yia wa -zoa lomni.

-Zezefv minia Ezipvtv

¹³ Waa gboyilonya ka mni 'bhie, Jejitapee 'anzu yabhlo yia -Zezefv -gbe yi 'ylaa 'wv, 'in we nee o -ylae: «Nu, Ewlodv yia o 'yuu da -talia, o 'ka o 'bha. We 'dee 'gbv, -so 'wv, -in 'bhu o 'yu -yo o 'nyaa 'wv, -in -yo wa 'so mni Ezipvtv -gwagwlie nya. -In -tu -mo, bhla -we nya a 'kaa yi, -ami yia we ain -yla gbaa.»

¹⁴ -Zezefv -soa 'wv, 'in o yia 'yu -yo o 'nyaa 'wubhu. Wa 'bhoo -bha sabo,

¹⁵ 'in wa yia Ezipvtv mni. Wa -di -mo la, 'in Ewlodv yia tl. 'Sa -mvv 'phla sa, 'in -we -Lagobvuu -gbe -ni, -yo -gbe -ya, we 'ka gbozenu -ze, o nee: «In ka na 'yu la, o 'ka Ezipvtv 'bhv.»

Ewlodv 'bhaa nvkpasuyua Betilemu -dvdv -gv

¹⁶ Da Ewlodv 'yia nu, gboyilonya ka o -dawli 'wvnu, 'in o yia 'ce 'pa bhabha. -Bha o tiea nyuma wa 'ka Betilemu dudu -gv nvkpasuyua 'bhoo. -Wa 'nia -zu 'so yli, we -yo -wa kaa -zu 'so, -maa wa mnia 'bhoo. Nu, bhla -we nya -zeliya 'wvla gboyilonya ka o 'du -sali 'gbv o 'yi 'saa nu.

¹⁷ Nu, -we *-Lagobvuu -falipanyo Zeleemi gbaa mu nva le:

¹⁸ «-A ka 'wokpiwel 'nu m o Wlamaa, wa mu 'wokpida, wida wa mia. *Wlaseli -wa, o 'yua o mia wida,

o 'nu jwnu wa 'ka o bhubhoe, nu, o 'yua ka tl.»

-Zezefv 'bhoo Ezipvtv (Lk 2,39)

¹⁹ Da Ewlodv tl, -zugba -Zezefv mi Ezipvtv, 'in Jejitapee 'anzu yabhlo yia o -gbe yi 'ylaa 'wv, 'in we nee o -ylae:

²⁰ «-So 'wv, -in 'bhu o 'yu -yo o 'nyaa 'wv, -in -yo wa 'sa mni *Izlaeli -dvdv -gv. Nu, -wa 'yubhwa wa 'ka oo 'bha, -maa ka tl.»

²¹ Tovn, -Zezefv -soa 'wv, 'in o yia o 'yu -yo o 'nyaa 'wubhu, 'in wa yia Izlaeli -dvdv -gv mni.

²² O 'nva nu, Alikelausi mi Zuifoo 'wlu-laplida o dide Ewlodv 'bigv, -bha o nva nyano o 'ka Zudee mni. Mo o 'kaa mni, o 'yia -bha 'ylaa 'wv, 'in o yia Galilee -dvdv -gv mni.

²³ 'In 'gbe -we wa laa Nazaleti, 'in wa yia -bhaliad. Nu, 'sa we 'phla sa, 'in -we -Lagobvuu -falipanya gbaa we 'ka gbozenu -ze. Wa nee: «Mo wa yia laa Nazaletyu.»

3

*Zaan batizea nyima 'nyu nya
(Mk 1,1-8; Lk 3,1-18; Zn 1,19-28)

¹ We bhla wa 'yia 'Zan *-Batisi -yo -mo da beblee Zudee -dvdv -gv. O 'kpia 'wv,

² o nee: «A 'bhitii amiaa dl, nu, -Lagobvuu nyuma 'wlu-laplida ka cipa.»

³ -Lagobvuu -falipanya *Ezaii nee zlume o daa nu:

«Nyime yabhlo 'kpia 'wv -mo da beblee, o nee: 'Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyoo 'yloogbvu -yo. A nu 'yoo tklu o 'yu.»

⁴ Nu, oo *Zaan mia, o 'wv -bana mi *-nyomee nyani nya, 'in o -cesli mia numee ku nya. Lvv 'kpi -yo -gangam o lia.

⁵ Zudee -dvdv -gv -nyuma kлаа, -Zeluzalemu -nyuma kлаа, we -yo -wa 'bhoo Zudeen nyu kwesi, ma yia Zaaan -gbe.

⁶ Gbonyuu -we wa nva le, 'mu wa gbaa -jezila 'wv, 'in o batizea wa Zudeen nyu lv.

⁷ Zaan 'yia nu, *Falizinyima -yo *Sadusenyima mi o -gbe yida, nu, -maa -zu 'wv, 'in o nee wa -ylae: «Amia mia de, 'monimee -gnu a -mia! Nyoo -sali ain 'di, 'in a popali 'wlukwon la nu, a mneni a 'ka -Lagobvuu -ce -we mia yida kwee 'tlaa?»

⁸ A -slolu amiaa lenogbonya 'wv sazonu sa nu, a ka amiaa dl 'bhitii.

⁹ A 'na gbali amiaa 'de dl, zo -nie: «Nu, Ablaamu mi -amiaa dukpasa nyaa 'gbv -a ka gbozenu. Nu, 'in nee ain -yla, -Lagobvuu mnenei o 'ka tokpanya nu, Ablaamu 'yua -zel.»

¹⁰ -Lagobvuu 'nen o gbee 'yli -di sunyaa bhoo -yo la pepe. Su weeee -we'e 'paa 'bhue -zonvnya ni, -dia o yia we, o 'ka we -kosu 'wv viteli.

¹¹ 'Nyu nya -amii na batizea ain, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, a ka amiaa dl 'bhitii. Nu, nyime o yia 'mi 'bi yia, mo yia ain batizea Zuzu 'Popa -yo -kosu nya. O 'titii -zi na -nv, 'in ni we 'klv -ka in 'ka o -sakwla 'wubhu.

12 ḡ ka o bote kwεε, o 'ka o 'mno 'wopu, o 'ka we 'ya -yo we vavi -yɔsal. 'In o 'ka we 'ya -zɔnɔnya -gbagbø 'wø slu, 'bhie, o 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wø viteli.»

*Zaan batizea-Zezu 'nyu nya
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Zn 1.29-34)*

13 -Zezu 'bhva Galilee -dudu -gv, 'in o yia Zudeen nyu -yo mni. ḡ nynia -mo, 'in o yia Zaan kwesi be, -moa 'ka o batizee 'nyu nyaa 'gbo.

14 Zaan 'ni we njwnu, o nee: «Innya, we 'ni 'sa -mi. -Mi 'ka 'yaa 'mi batizee 'nyu nya, 'in -in yia yi, in 'ka -mi 'nyu nya batizee yi?»

15 -Zezu nee: «Nu, we mi -Lago 'yu tuklui 'gbo, -a nu we le.»

-Bha Zaan njwnua we -yo, 'in o yia we lenø.

16 Zaan batizea -Zezu 'nyu nya, -Zezu mi 'nyu lu 'tlada, 'in o yia -Lago 'gbe -yɔyi njwe -kalida. 'In o yia -Lago Zuzu, o 'wla -kpakon, -yɔyi kwilida, 'in -moa yia o -gv la-sibhli.

17 'In wa yia weli yabhlo, -we 'bhva -Lago -gbe 'nu, we nee: «Na 'Yu o -mia, in -kali o ze, 'mo in 'nyea na dli weeee yoo.»

4

*'Kuzu ylala -Zezu la
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

1 Tɔvn, 'in -Lago Zuzu yia -Zezu da beblee kwa, *'Kuzu 'ka o laylaa 'gbo.

2 o mia -mo da beblee, oli -mo zli glu 'so, sabo glu 'so, -zugba o ti liliil, 'in njwo yia o -yɔkpa.

3 *'Laylanyo bea o kwesi, 'in we nee o -ylae: «In -ka -Lago 'Yu nya -mi 'piein, -in gba tukpanya ni -yla nu, we -ze 'floo.»

4 'In o nee: «We mi celiida *-Lagosebhe 'wøe: <We 'nu liliilu -bhlogbø -gv nyumee 'yliyøgagie tili, nu, weli -we -Lago gbaa,

'in we nee 'yaa o 'yliyøgagie.»

5 Tɔvn, 'in 'Kuzu yia o -mowlu -gbe -Zeluzalemu 'wokwa. We dia o *-Lagobudu 'kadu 'wlu la,

6 'in we nee: «In -ka -Lago 'Yu nya -mi 'piein, -blu 'wø -in 'ka lasibhli, nu, we mi celiida -Lagosebhe 'wøe:

<Lago yia o 'anzinya tiea -na 'gbo, 'in we 'ka we sonya -mi zo laslolo, -na bhu yi tukpa gozoo 'gbo.»

7 'In o nee: «We mi 'ya celiida -Lagosebhe 'wø: <Nu, Jejitape, o -wa -na -Lago, a 'na ylal o la -ni.»

8 -Bha 'Kuzu kwa 'yaa o 'wopu -gøgø 'kadu 'wlu. 'In we yia dudu 'njumni -da weeee -yo we 'njumnni -yo we 'titø o 'kloslolu.

9 'In we nee: «In -ka 'mu 'yu 'kukolu 'sibhli, 'in -in -ka 'mu bvbø, nu, -we weeee mia da, 'in na nyea -mi we.»

10 'In o nee we -ylae: «Be lv, 'Kuzu! We mi celiida -Lagosebhe 'wøe: <In bvbø Jejitape, o -wa -na -Lago,

'in -in nu o 'debhlogbø -yla lubho.» »

11 Kuzu 'bhva o kwesi tɔvn, 'in 'anzinya yia o 'wusa.

*-Zezu dia o lubho gwe Galilee
(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)*

12 -Mvø 'bigø, -Zezu 'nøa nu, wa ka Zaan -kaslu 'wøpa, 'in o yia Galilee mni.

13 'ni Nazaletu -tu, Kapenaumøbe mia Galileenu kwesi, -we mia -mo Zabuløn -yo Nefotalli -dudu -gv.

14 'Mv ø nøa le, 'in -we -Lagøgbø -falipanyø Ezaii gbaa, we 'ka gbuzonu -ze, o nee:

15 *'Zabuløn -yo Nefotalli -nyima, nyima -wa mi 'nyuu -yo 'yloogbø, -mo Zudeen nyuu kakpe yabhlo lv, Galilee da 'lakpanya mu!

16 Nyuma -wa mia nikpise 'wø, zli wa yia 'yia! -Wa mia tlthlee zuzu 'wø, zli yia wa -gbø 'tlaa.»

17 -Bha -bhlokpadø, 'in o yia -Lagøgbø gbagbie bhli, o nee: «A 'bhiti amuaa dli, nu, -Lago nyimaa 'wlulaplie ka cipa.»

*-Zezu laa o binonya -mnøa
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)*

18 'Yi yabhlo nya, -Zezu mi Galileenu kwesi nøda, 'in o yia bhelia 'so -yɔyi, 'Simøo (-mo -bañni -wa Pich), we -yo o bheli Andlee. Wa mi wa 'sowli 'nyu lo vitelida, nu, zibhibanya wa -mia.

19 o nee wa -yia: «A yi 'mi 'bi, sa a kpaa zibhi, in 'ka 'sa ain nyimaa 'ylibilanønonya -zel, 'in a 'ka 'mi wa 'bi -la.»

20 Tɔvn, wa tia -bha wa 'sowli, 'in wa yia o 'bi mnø.

21 O bea 'yu -se, 'in o yia *'Zake -yo o bheli *'Zaan 'yi, nu, Zebedee 'yua -wa. Wa -yo wa dide mi wa 'sowli mnazida -mo 'glu 'wø, 'in -Zezu yia wa la,

22 'in wa yia wa dide -yo o 'glu -bha ti, 'in wa yia -Zezu 'bi mnø.

23 We bhla -Zezu 'plħia Galilee -dudu weeee -gv, -zugba o slolua nyima gbo *-Lagøbudyuna zo, 'in o gbaa *-Lago nyumaa 'wlulaplie -zønøv gbo, gu weeee -yo siasie weeee, -we mia nyuma -yo jipejipie nya.

24 -Bha wa 'nøa -Zezuu 'di Silii -dudu weeee -gv. Nu, -wa mia siada weeee, -wa kaa gu -yo klaa, -wa ka ku glopoaa klaa, -wa zuzu 'nyuu mia 'wø klaa, -wa kaa nevn gu -yo klaa, we -yo zelaslonya, 'ma wa -laa -Zezu, 'in o yia wa jipe.

25 'In nyimaa -zlo yia -Zezu 'bi yi. Tɔlvø 'bhva Galilee, tɔlvø 'bhva 'Gbe 'Kugbua -dudu -gv, tɔlvø 'bhva -Zeluzalemu, tɔlvø 'bhva Zudee -dudu -yo Zudeen kakpe yabhlo -gv.

5

*-Zezu -slolua nyima gbo
(Lk 6.20-23)*

1 Da -Zezu 'yia nyumaa -zlo -yo, o -gblaas
-gəgə yabhlō 'wlu, 'in o yia -mo ladū. O
'binonya gbelia o,

2 'in o yia wa slolue bhli, o nee:

3 «Nyuma -wa'a laa wa 'de nyima -Lago 'yu,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago pilə wa 'wlu la.

4 Wa mia wida,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago yia wa 'koyayli 'paa.

5 Nyuma -wa mia sa bhe,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, ma yia dudu 'wubhua 'bi
-liliee saa.

6 Nyuma -wa nyuma tiklu -zeze tu mia 'bhada
njwa 'bhisa,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, lba wa yia.

7 Nyuma -wa yilia wa -lima nyazi,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago yia wa nyazi 'yilia.

8 Nyuma -wa ka dlt mia tiklu,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago wa yia 'yia.

9 Nyuma -wa bubeħla nyuma -yo,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago yia wa laa o 'yua.

10 Nyuma -wa wa palia 'klyie 'wu,
wa mi nyuma tiklu nyaya 'gbu,
'wotvə -dləo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago pilə wa 'wlu la.

11 «Nu, wa -ka amiaa 'jñi -nyumā, wa -ka
au 'klyie 'wopalū, wa -ka au yoyo gbu -go la
zulu na 'gbu, 'wotvə -dləo mi amiaa -nu nya.

12 A li 'mva sa duun, -we ka gbu -wa,
-tnuū 'kadi a yia 'yia -Lago -gbe. Nu, 'sa -
bhlokpadē wa 'palia -Lagəgbvə -falipanya,
-wa -galia au 'yu, 'klyie 'wu.

-Zezu nee o 'binonya mi zli -yo gumu 'bhisa
(Mk 4.21, 9.50; Lk 8.16, 14.34-35)

13 «Nu, amia, duduvgu -nyumaa gumu 'bhisa
a mia. Nu, gumu -ka 'nɔjwə 'bhū, sa wa 'ka
we namania? We 'nū 'masleēn -lu yabhlogbəo
'wukū. Nu, 'pipee wa vitelia we, 'in nyuma
naa we -go.

14 «Nu, amia, duduvgu -nyumaa zli 'bhisa a
mia. 'Gbe wa zva -gəgə 'wlu, wa 'nū mneni wa
'ka we zize.

15 'In wa -yo 'napē -ka yi, wa'a dū we -solu zo
la. Yali wa dia we la, 'in we yia nyuma weee
-go la, we 'nū mnu?

16 'Sa -bhlokpadē, amiaa zli 'kaa nyuma 'yu
li, 'in wa 'ka amiaa lenvgbə -zənu -yo, 'in wa
'ka amiaa Dide -o mia yalu 'jñi -mnənu.

-Zezu -yo -Lago tite

17 «A 'na pupalī dli zo la -ni, nu, *Moizū tite
-yo -Lagəgbvə -falipanyaa weli in yia lasaa -
ni. In 'ni we lasasiee 'gbu yi. Yi in yia, 'in we
'ka gbuzonu -ze.

18 «In nee aii -yla gbuzonu sa nu, dudu -
yo yali 'nū -slə labhu, -Lago titee cəllu 'ya
'kienyi -le 'na 'ka labhu, 'in dudu 'kaa bhia.

19 We 'dees 'gbu, nyime -o mia 'kienyi -le, -wa
-Lago pilə 'wlu la glaa, mo -wa nyime -o 'zəa
-Lago tite 'kienyi -le 'nɔjwə, 'in o slolua o -
lima sa wa'a zva we 'nɔjwə. Nu, -o slolua o -
lima -Lago tite 'nɔjwəzəvə, mo -wa kpasa,
nyima -wa -Lago pilə 'wlu la glaa.

20 In nee aii -yla: a zo -Lago tite 'nɔjwə. A -
zi -Lago titee gwsanya -yo Falizinyima, we
'nū -mnu, nyima -wa -Lago pilə 'wlu la, a 'na
'ka wa glaa -mi.

A -yo amiaa bhelia suslolu 'wv

21 «A ka 'nū nu, wa nee amiaa dökpası -ylae:
A 'na 'bhali nyime -ni. Nu, -o ka o bheli 'bha,
gbuwobhunya 'yu wa yia o kwaas.

22 Nu, in nee aii -ylae: -o -ka o bheli -yo
'cepali, gbwobhunya 'yu wa kwaas o. -O -ka
gba o bheli -yla, -məo mi nyime -kpua nya,
nyima kpasi 'yu wa kwaas o, 'in wa bhua o -
yogbu 'wv. -O -ka o bheli -yla gba: «Nyogvgu,
o ka we 'klu wa 'ka o -kosu -we'e nyumoa 'wv
kwa.

23 We -ka nu, -na wlawlalu -in mi -Lago
kwada 'slakagosalu 'yu, 'in -un yi ligbe nu,
-in -yo -na bheli 'so ka gbu,

24 -in ti -bha wee wlawlalu 'slakagosalu
'yu, -in mni, -in -yo -na bheli 'ka gbu -bhia,
'bhie, -in 'ka wee wlawlalu -Lago -la.

25 «Nu, nyime -ka -mi gbu 'wluladlı, 'in -in
-yo o 'so 'ka gbwobhunya 'yu mnida -mi, -in
-yo o 'so -bhia gbu slvi, da a mia -slə 'yloogblu.
Nu, we 'nū -mnu, 'in o kwaas -mi gbwobhunya
'yu, in gbwobhunya nyea -mi 'sluja yoo, 'in
wa paa -mi -kaslu 'wv.

26 In nee aii -yla gbuzonu sa: -in 'nū -slə o
tama 'wobhlolu -nu wla, -in 'na 'ka -mo 'tla.

-In -yo nyime -putuu 'jwno 'na -dli -budu
wv -ni

27 «A ka 'nū nu, wa nee: -In -yo 'jwno -putu
na -dli -budu 'wv -ni. *

28 Nu, -am, in nee aii -yla: nyime -ka o -
libheyii 'jwno yla, 'in o -budu 'wvdi tu -ka o
'bha, o -yo o ka -budu 'wvdi o dli zo.

29 «We -ka nu, -na lilikwə -yliya kwa -mi
gbonyuu lv, -sa -bha we, viteli we 'pipi. We
nanı 'yli -in 'ka -na kuu kibhe mnənu, we
-zi wa 'ka -na ku wee viteli -kosu -we'e
nyumoa 'wv.

30 We -ka nu, -na lilikwə -so kwa -mi
gbonyuu lv, dli -bha we, viteli we 'pipi. We
nanı 'yli -in 'ka -na 'lali yabhlo mnənu, we
-zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wvpla -na -
kpabchie nya.

A 'na -sali 'jwno 'kwne -ni
(Mt 9.9; Mk 10.11-12; Lk 6.18)

* 5:27 Glekiweli 'wv, we ji -wa nu, -wa kəkwaha, wa -yo nyuma -putu 'na -dli -budu 'wv -ni.

³¹ «Wa nee 'ya ain -ylae: »Nyime -o -ka o 'jwno 'kwne-sa, o 'nye o 'kwne-sa -sebhē yoo.»

³² «In -am, in nee ain -ylae: nyime 'n i mneni o 'ka o 'jwno 'kwne-sa, 'mō we 'n i mtni kwe -kakie 'wobhō. Nu, nyime -ka o 'jwno 'kwne -sa, o gbonyuu lu -sulue -wa, -we ka gbu -wa, nukpasu -putu o yia kwa. In nyime -momo -ka 'kwne-sa jwno kwa, gbonyuu o nva le.»

A 'na bili -ni

³³ «A ka 'n u nu, wa nee amuaa dökpası -ylae: »In 'na bili yoyo sa -ni. -We -in bia -Lagō 'yu, -in nu we le.»

³⁴ Nu, -am, in nee ain -ylae: a 'na bili 'mnumnu -ni. A 'na bili yali -ni, nu, mu -wa -Lagō 'jnumnikpe.

³⁵ A 'na bili dudu -ni, mu -gv o dia bhu la. A 'na bili -Zeluzalem -ni, nu, mu -wa -Lagonyuma weee 'wlulapilnyoo gbe.

³⁶ -In 'na bili -na 'wlu -ni, nu, -in 'n i mneni -in 'ka -na 'wluo nyi -bhlogbō 'bhit, we 'ka 'popa -ze, we 'ka 'yulkpa -ze.

³⁷ We -ka «in», a gba «in», we -ka «inny», a gba «inny». -We -na yia we 'bigu zoa, gbonyuu didee -gbe we bhva.

A 'na nvnv gbu 'leeji le -ni (Lk 6.29-30)

³⁸ «A ka 'n u nu, wa nee: »Yili 'leeji -wa yli, 'in glaa 'leeji -wa gla.»

³⁹ Nu, -am, nee ain -yla: -o nva -mu -yla gbu le, -in 'na nvnv we 'leeji le -ni. Nu, nyime -ka -na likwe -yukwli 'kpa 'wusbha, -in 'bhit we -gdu, o 'ka -ba yahbho 'pa.

⁴⁰ Nyime -ka -mi gbuwobhunya 'yu kwa, o 'ka -na -bana 'wobhū, 'nye o 'yoo, o 'ka -na -guslunaa 'wobhū.

⁴¹ -Laide -ka -mi 'gba 'wludi -in 'ka kilo -bhlo leno, -in nu kilo -so le.

⁴² Nyime -ka -mi -lu -zlali, 'nye we o. Nyime -ka -na -lu -bhoa yi, -in 'na pali o -bligv -ni.

A -kali amuaa tonyimaa ze (Lk 6.27-28,32-36)

⁴³ «A ka 'n u nu: »In -kali -na -libheyii ze, 'in -na tonyime mia, -in 'ka -mo 'wonye.»

⁴⁴ Nu, -am, in nee ain -yla: a -kali amuaa tonyimaa ze, 'in -wa paha ain 'klyie 'w, a bhubhoe -Lagō wa 'jnl nya.

⁴⁵ 'Bhie, a 'ka amua Dide, -o mia yali 'yua -ze. Nu, -Lagō solva o 'yl 'w nyima -zonu -yo nyima 'nyii -gv, 'in -wa nva gbvzənū le, we -yo -wa nva gbonyuu le, 'in o lvalia wa -gv 'nyu.

⁴⁶ «-Wa -kali amua ze, we -ka -maa -bhloo 'deez ze a -kali, a 'n i -lu yahbholgbō 'klu -ka -Lagō 'yu. Nu, *nisn -gwezisanyaa 'debhie -gbolu, 'sa -bhlokpadē wa nva.

⁴⁷ A -ka amua bhalia 'dekpvua fusa ni, gbu 'kadu a nva -bha le yi? Nu, -wa 'n ia -Lagō -yi, 'sa -bhlokpadē wa nva, we 'n i mvo?

⁴⁸ We 'deez 'gbu, amua, a -mi tiklii sa amua Dide -o mia yali mia tiklii 'bhisa.

6

Sa -a 'kaa bobabhanaya 'nye

¹ «A zu amuaa 'de 'yliy, a 'na nvnv amuaa -Lagagbō le -zejila 'w, nyima 'ka ain 'ylaa 'gbō -ni. A -ka 'sa we nu, a 'na 'ka -tnvv 'yi amuaa Dide -o mia yali kwęe.

² «-In -ka 'gwezi bobabhanaya 'nye, -in 'na bhlili we legle nya -ni. Nu, 'sa weli 'so -nyima nva -mo -Lagobudunya zo, we -yo 'yloogbō, wa 'ka wa 'jnl -zənū gbaa 'gbv. In nee ain -yla gbvzənū sae: wa ka wa -tnvv 'yi 'gamv.

³ Nu, -mi, -in -ka -na 'gwezi bobabhanaya 'nye -na liliśo nya, -na kępeso 'na yibheli we 'j -ni.

⁴ Sa -in wlaa -lu zizeda, -na Dide -Lagō, -o yia we -yo, mo kwęe -na yia -na -tnvv 'yia.

Sa -a 'kaa -Lagō bhubhoe (Lk 11.2-4)

⁵ «A -ka -Lagō bhubhoeda -mi, a 'na nvnv wel 'so -nyima 'bhisa -ni. Nu, wamia, wa 'ybha wa 'ka 'yligbe, 'in wa 'ka -Lagō bhubhoe -Lagobudunya zo -yo 'yoo 'wogbelida. Mu' wa nva le, 'in nyima weee 'ka wa -yo. In nee ain -yla gbvzənū sae: wa ka wa -tnvv 'yi 'gamv.

⁶ Nu, -mi, -in -ka -Lagō bhubhoea yi, -in pla -na -bdu zo, -in kla we, 'in -in bhubhoe -na Dide da wa'a 'yia -mi -yo. -In -ka 'sa nu, -na Dide -o yia -mi -yo zizeda, mo yia -na -tnvv wlaa.

⁷ «A -ka -Lagō bhubhoeda -mi, a 'na mnani jnwé la -ni, nee -wa 'n ia -Lagō -yi. We mi wamiaa dli zə nu, wa gbagbaweli duuun 'gbv -Lagō pulva wa yukwli.

⁸ A 'na nvnv wa 'bhisa -ni. Nu, a 'n i -slo o -lu -zlali, o -yi amuaa -yo kpagbō.

⁹ «Sa a 'kaa -Lagō bhubhoe mu ni:
-Amuaa Dide -o mi yali,

wa zo -bha -na -mowlō jnū.

¹⁰ -Na nyimaa 'wlulapilie yi.
Nyima nu -na dumagbō le dudu -gv,

sa we mia yali 'bhisa.

¹¹ 'Nyē -zeen nvnv lililu -ain.

¹² -Wa nva -an gbonyuu 'wluo,
sa -a tia wa -yogbō 'w,

¹³ -In 'na kwali -ain laylagbō lv -ni.

-In -sa -ain gbonyuu didee kwęe.»

[Nu, nyimaa 'wlulapilie klaa,
'tité klaa, we -yo 'jnumne,
we -mi -na -nu nya, bhla weee nya.

*-Amen.]

¹⁴ Nu, amua -lima -wa nva ain -yla gbonyuu le, a -ka we 'wot, amuaa Dide -o mia yali, 'in o tia amuaa -yogbō 'w.

¹⁵ 'In a 'n i wa -yogbō 'wot ni, amuaa Dide -o mia yali, o 'na 'ka amuaa -yogbō 'wot.

Sa a 'kaa 'sun pla

¹⁶ «A -ka 'sun 'w -mi, a 'na 'sulu 'klu weli 'so -cian 'bhisa -ni. 'In wa nva wa 'klu 'fuakaa, 'in

nyima weeee 'ka we 'jiyibheli nu, wa mi 'sun 'wv. In nee ain -yla gbuzañu sae: wa ka wa -truv 'yi 'gamo.

¹⁷ Nu, -mi, -in -ka 'sun 'wv -mi, budo 'klu -yo, 'fla -na 'nyi,

¹⁸ nyuma yi we 'jiyibheli nu, -in mi 'sun 'wv. -Na Dide, -o wa'a 'yia -yo, -mo -bhlogboø yia we 'jiyibhelia. -We -un nua zizeda le, -na Dide, -o yia we -yo, mo yia -na -truv wlala.

*'Nyuminulu -zənv
(Lk 12.33-34)*

¹⁹ «'Nyuminulu -we mia dudu -gv, da 'gli -yo 'nwənu nyumoa we, 'in 'wiénya wlala -budu, 'in wa ylia we, a 'na dili we -zlo dudu -gv -ni.

²⁰ Nu, a dili 'nyuminulu -Lagø -gbø la, da 'gli -yo 'nwənu 'na 'kaa we -nyumø, 'in 'wiénya 'na 'kaa we yli.

²¹ Nu, mo -na 'nyuminulu mia, -mo -na dli mia.

*'Yli-wa kuu 'nape
(Lk 11.34-36)*

²² «'Yli mi kuu 'nape nya. -Na 'yli -ka -yalı, -na ku weee mi zli 'wv.

²³ Nu, -na 'yli -ka gu -yo -ka, -na ku weee mi nikpise 'wv. -We mia -na zli nya, we -ka nikpise 'bhisa -mi, -zugba nikpise -dlugba -wa.

*'Gwezi -yo -Lagø, a -sa -bha
(Lk 16.13)*

²⁴ «Nyime 'ni mneni o 'ka -cian 'sa -yla lubho nu. We -ka 'sa -mi, 'yabhlo o yia 'wvnyea, 'in o 'ka 'yabhloo zekal. 'Yabhlo -yo o yia lanea, 'in 'yabhlo 'ka o duduñuman. A 'ni mneni a 'ka -Lagø -yo 'gwezi -yla lubho nu dabvdu.

*A 'na lolv dli -ni
(Lk 12.22-31)*

²⁵ «We 'dee 'gbv, in nee ain -yla: a 'na lolu dli amiaa 'yliyøgagie -yo amiaa kuu 'gbv -ni. A 'na gbalu amiaa dli zo -ni: 'Lee -lu -a 'ka lia? 'Lee -lu -a 'ka 'maa? -A yi 'naa 'yi -a 'ka 'wvplaa? Nu, amiaa 'yliyøgagie -zi liliu, 'in amiaa ku -zi 'naa, we 'ni muv?

²⁶ Nu, zia mia, we'e 'pa 'mno, we'e -di we, 'in we'e bublu we -zlo -gbagboø 'wv. Nu, amiaa Dide -o mia yali, mo nyea we liliu. Nu, amia, a 'yli a -zi 'zia, we 'ni muv?

²⁷ Nyime yabhlogboø 'ni mneni o 'ka o 'yliyøgagie 'yli -gv pali o dlulvble nya.

²⁸ Lee -lu ka 'gbv a lo dli 'naa 'gbva? -Fliisuu -bvi mia, a di we dli 'wv nu, we'e nu lubho, 'in we'e lva 'naa.

²⁹ Nu, in nee ain -yla: *Salomoo 'dee 'nyimnie 'kadu 'wv, o 'ni 'ylinano -bana -bhlogboø 'yi suu -bviuya nu 'yabhlo 'bhisa.

³⁰ Su -we mia -zeen kpaa, 'in wa 'kaa -kosu 'wv viteli cizi, we -ka nu, -Lagø ka we -bana -zənu 'nye, -zugba -bana o yia ain 'nyea, dli 'kienyi -zonya!

³¹ A 'na 'yibhalu amiaa 'de la dli -lulvle nya -ni: 'Lee -lu -a 'ka lia? 'Lee -lu -a 'ka 'maa? -A yi -bana 'yi -a 'ka 'wvpla -bhaa?

³² -Lu weeee mia da, -wa talia we da, 'yli weeee nya, nyima -wa 'nia -Lagø -yi, ma -wa. Amiaa Dide -o mia yali, o -yi we 'ji nu, -we mia de, mu -wa amiaa -yøkpagboø.

³³ Tiada, a 'tide -Lagø 'yi, o 'ka ain 'wlulapul, 'in a 'ka gbu tiklu lenv. We 'bigv, -Lagø 'ka ain -lu weeee -minu 'nye.

³⁴ Nu, a 'na lolv dli cizi gbu 'gbv -ni. Nu, cizi 'bhie, a 'ka cizi nuv gbu 'wvpla. Nu, -zeen nuv stasie mia, we -tu 'sa, a 'na palu we 'yli -putuu -nu -gv -ni.»

7

*A 'na 'bhulu nyimaa -yøgbv 'wv -ni
(Lk 6.37-38,41-42)*

¹ «A 'na 'bhulu nyimaa -yøgbv 'wv -ni, -Lagø yi amiaa -yøgbv 'wvbhu.

² Nu, sa a bhua nyumaa -yøgbv 'wv, 'sa -Lagø yia amiaa -yøgbv 'wvbhu. -We a bhua 'wv, 'in a yibhølu nyima, 'mu -Lagø yia 'wvbhu o 'ka ain yibhølu.

³ «Bvæe go -le mia -na bhelii 'yiliya 'wv, 'mu -na yia -yo, 'in su -kibhe 'kadu -we mia -na 'yiliya 'wv, 'in 'yli we -yo. Lee -lu ka 'gbva?

⁴ Su -kibhe 'kadu mi -na 'yiliya 'wv, 'in -in nee -na bheli -yla: 'Nwnu, in 'ka -mi bvæe go 'yiliya 'wvsa? We 'ni 'ylinan. We 'ni muv?

⁵ Well 'so -nyime, -in -sa -slo -na 'de su -kibhe 'kadu 'yiliya 'wv, -in 'ka layi 'bhie, -in 'ka bvæe go -na bhelii 'yiliya 'wvsa.

⁶ «A 'na 'nyem -Lagø -lu gwı yoo -ni, we 'ni -muv, 'in we bhitia la, 'in we mua ain. A 'na viteli amiaa -can gbva -bobo zo -ni, we 'ni -muv, 'in we noa we -gv.

*A bhuhoe amiaa Dide -o mia yali
(Lk 11.9-13)*

⁷ «A -zla -lu, 'in wa 'ka we ain 'nye. A -talı -luu da, 'in a 'ka we 'yi. A bhli -budu, 'in wa 'ka -bha -kali ain -yla.

⁸ Nu, -o zlaa -lu, 'mo wa nyea we. -O talia -luu da, mo yia we. -O bhli -budu, mo -yla wa kalia -bha.

⁹ Amiaa 'yu -ka ain 'floo -zlalı, a mneni a 'ka o tokpa 'nyee?

¹⁰ 'In o -ka ain zibhi -zlalı, a mneni a 'ka o tibhe 'nyee? -Innya, we 'ni sa -mi.

¹¹ Nu, amia -mama -wa nyima 'nyii, a -yi amiaa 'yua -li -zonu 'nye sa. We -ka 'sa -mi, a -mu we -gv nu, amiaa Dide -o mia yali, -wa -ka o -lu -zlalı, -lu -zonu o yia wa 'nyea.

¹² «-We a 'ybhaa nyuma nu ain -yla le, amia nu 'ya we wa -yla le. Mu -wa Moizu tite -yo -Lagøgbv -falipanyaa 'sebhëe ji.

'Yoo 'sø

(Lk 13.24)

¹³ «A plahi klolo ñwæe poo 'wv. 'Yoo -we kwaa nyime tlithé 'wv, we gbu 'ni -yo -kali, 'in

we klolo ḥwes 'yilia 'wū la. 'In -wa bhlia wee 'yoo, wa -zu 'wū.

¹⁴Nii, 'yoo -we kwaa nyimē 'yiliyagagie 'wū, we gbu -kali -yo. 'In we ḥwes mia poo. -Wa yia we -yo, wa 'ni 'wū.

*Suu 'bhue -yo wa yibhelia we
(Lk 6.43-44)*

¹⁵'Nyuma -wa laa wa 'de -Lagobgvu - falipanya, a zu amiaa 'de 'yiliy wa gbgbein. Wa -ka yi, wa mi sa -dlo bhlahble 'bhisa, 'in wa nukple mia, -mo 'wlu -fliigwi -we mia vla 'wū.

¹⁶Wa lenvgbu -yo a yia wa yibhelia. Wa'a -sa -*dlɔya 'mnewia 'wlu, 'in wa'a -sa magloo -koj 'wlu.

¹⁷Nii, su -zənū weeee mia, 'bhue -zənū we paa, 'in su 'nyuu mia, 'bhue 'nyuu we paa.

¹⁸Su -zənū mia, we 'ni mneni we 'ka 'bhue 'nyuu 'pa. 'In su 'nyuu mia, we 'ni mneni we 'ka 'bhue -zənū 'pa.

¹⁹Su weeee nyid, -we 'ni 'bhue -zənū 'pa, -du wa -da we, 'in wa vitelia we -kosu 'wū.

²⁰'Sa a yia waa yocian yibhelia wa lenvgbu 'wū.

*-Zezuu nyima -zənū
(Lk 13.25-27)*

²¹«-Wa gbaa da: «Na -Kanyo, na -Kanyo», we 'ni wa 'de weeee -Lagoyi 'sa 'wlulapilia. Nii, -wa nua o dumagbu le, ma 'wlu o yia lapilia.

²²Zi -Lagoyia nyumaa -yogbu 'wubhua, -bha nyumaa duun yia 'mi -yla gbaae: «Amiaa -Kanyo! -Amiaa -Kanyo! Nii, -a ka -Lagobgvu gba -na 'jñi nya, -a ka zuzu 'nyii vu -na 'jñi nya, 'in -a ka gwedigbu lenv -na 'jñi nya, we 'ni muv?»

²³Təvn, -bha na yia wa -yla gbaa -zejila 'wū: «In 'ni ain -yi 'mnumnu. Nyuma 'nyii, a be lv!»

*-Budu 'səo gvvu nine
(Lk 6.47-49)*

²⁴«Nii, -we weeee in gbaa de ni, -o -ka we yukwli pvlv, 'in o 'ka we -gogbu lenv, o 'wlu gbyilonyo -o 'səbha o -budu tkpka -gu.

²⁵Da 'nyu lva, 'nyu yea -bha, -pipe 'kadu 'plia, wee -bodu 'ni bhli. -We ka gbu -wa, wa ka we 'səbha tokpka -go.

²⁶Nii, nyime -o 'nua na wel, 'in o 'nia we -gogbu lenv, o 'wlu nyagvgv, -o 'səbhaa o -budu -buse -go.

²⁷Da 'nyu lva, we yea -bha, 'in -pipe 'kadu 'plia, 'in we yia we la bhli, 'in we yia -nyumaa weeee.»

²⁸-Zezu bhia gbu ni gbagbie, 'in we yia nyima weeee nyegaga -səbhal.

²⁹Nii, o 'ni wa gbu -slolu -Lagoyi titee gwsanya 'bhisa, se -we -Lagoyi 'nya o, we nya o -sloluwa gbu.

* **8:3** Zuifvu -gbε, -o -ka soli -yo -ka, o 'ni mneni o 'ka nyimē kwezi, 'in o 'ni mneni o 'ka -Lagobudu zo mni.

*-Zezu puea *səlibhanyo
(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)*

¹Da -Zezu mia -gəgə kwlida, 'in nyimaa -zlo yia o 'bi yi.

²Təvn, *səlibhanyo yabhlo bea o 'yu, 'in o yia 'kukolu 'sibhi, 'in o nee: «Na -kanyo, -na zukpa -wa: we -ka -mi dudu nanu, -in mneni -in 'ka 'mu jipe.»

³-Zezu -gloa sa 'wū, o zia o kwe, * o nee: «We nanu 'mu dudu, -in 'pv!»

⁴-Bha -bhlokpadə *sol 'bhua o ku -yo,

⁴'in -Zezu nee o -yla: «-In -ka mnii ni, -in 'na -sal we 'di nyimē yabhlogbo -ni. Mnii -na 'de -*Lagobvəbonyo 'kləslolua, 'in -we Moizi gbaa nu, nyimē -o -ka 'pv o 'nye -Lago, -in wla we, 'in wa 'ka we 'jiyibeli nii, -in ka 'pv.»

*-Zezu puea 'sljaa 'yugalnyo zo yu
(Lk 7.1-10)*

⁵We bhlia -Zezu plaa Kapenaumugbe nukple, 'in *Wləmu -sluja glv gbuu 'yugalnyo yia o -gbε yi. Nii, o yia o zukpa 'pali, -mo 'ka o -yo be.

⁶O nee: «Na -kanyo, na zo yu ka gu -yo, o ka 'kli, o mi lapida -buduñwēe, o mi siada duun.»

⁷-Zezu nee o -yla: «In mi yida, in 'ka o jipe.»

⁸'In 'sljaa 'yugalnyo nee: «Na -kanyo, in 'ni we 'klu -ka, -in 'ka na -budu zo pla. Nii, gba weh yabhol, 'in na zo yu 'ka 'pv.»

⁹Nu, -am, in mi na -cianz, 'in in pila 'sluja təlva 'wlu la. In -ka 'yabhlo -yla gbae: «In mnii, 'in o mnia. In -ka 'ya -budu -yla gbae: «In yi!, 'in -mo yia. 'In in -ka na zəlubhonvnyo -yla gbae: «In nu -min le!, 'in o nua we le.»

¹⁰-Zezu 'nua we, 'in we yia o nyegaga -səbhal, 'in o nee -wa mia o 'bi -yla: «In nee ain -yla gbuñwōn sae: nyimē, -o zva sa dli ni, in 'ni -slə we -kanyo 'yi Izlael -duduñ 'debhie -gbolu -go.»

¹¹In nee ain -yla: nyuma -duun yia yia. Təlva yia 'yluv 'wosələvda 'bhva, 'in təlva yia 'yluv bhilida 'bhva. *-Lagoyi nyumaa 'wlulapulgbe 'wū wa yia dabudu lia, wa -yo *Ablaamu klaa, *Izak klaa, we -yo *Zakəbo.

¹²Nii, 'yua -wa 'wlu -Lago 'ka 'yaa lapili, 'ma wa yia 'pipee vitelia, nikpise 'wū. -Mo wa yia wilia, 'in -mo wa yia gla 'wū lia.»

¹³Təvn, -Zezu nee o 'sljaa 'yugalnyo -yla: «Mni -buduñwēe. -We -na dli mia -gv we ka lenv.»

¹⁴-Bha -bhlokpadə oo zo yu 'pv.

*-Zezu puea guzonya duun
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

¹⁴-Bha -Zezu mnia Piełu -buduñwēe. O nyina -mo, 'in o yia Piełu 'nywno 'nyaa -yo yia lapida. -Mo o ku -su.

¹⁵-Zezu zia o zo kwe, 'in -pipe yia o ku zo 'pli. C səo 'wū, 'in o yia wa -yla pipie bhli.

16 Jibhe 'ka za, 'in wa yia nyuma duun -wa zuzu 'nyuu mia 'wu, o -gbe -la. O welu nya o vua zuzu 'nyii, 'in o jipea guzonya weee.

17 'Mo o nua le, 'in -we -Lagobgvu -fahpanyo Ezaii gbaa we 'ka gbuzonu -ze:
«O ka -amiaa stasie 'wvbhu,
'in o yia -ain gu -yosa.»

Nyuma yubhaa wa 'ka -Zeu b'mn
(*Lk 9.57-62*)

18 -Mvu 'bugv, -Zeu 'yia nii, nyuma duun mi o kwesi, 'in o nee o 'binonya -yla nii, wa mnii 'nyuu kakpe -putu -go.

19 -Lago titee gwesanya yabhlo bea o -yo, 'in o nee: «-Slolunyo, da weeee -na yia mnii, in mu -mi 'bi.»

20 'In -Zeu nee o -yla: «-Totonya ka 'bhuka, 'in zia kaa lulu. Nu, da *Nyimee 'Yu 'kaa ladulu, -bha 'ni -mu.»

21 'In o 'binonya yabhlo nee o -yla: «Nyuma -Kanyo, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka na dide 'bhlua mnu 'bhie.»

22 -Zeu nee o -yla: «-In yi 'mi 'bi, -in 'tide tlthinya 'yi, wa 'ka wa tlthinya 'bhlu.»

-Zeu bela -pipe 'kadu zo
(*Mk 4.35-41; Lk 8.22-25*)

23 -Zeu -bhoa 'glu 'wu, 'in o 'binonya yia o yoo kwa.

24 Tœvn, 'in -pipe 'kadu yia 'pluplie bhli, 'in 'nyu -gbogbu yia 'glu 'wvslu, -zugba -Zeu mi 'yala 'wu.

25 O 'binonya bea o kwesi, wa ganoo o, 'in wa nee o -yla: «Nyuma -Kanyo, -sa -ain gbu 'wu! -Amia tha!»

26 Tœvn, -Zeu nee wa -yla: «Dlt 'kienyi -zonya, lee -lu ka 'gbu a nu 'sa nyanoa?»

Tœvn o soa 'wu, 'in o yia -pipe -yo 'nyu 'wluo 'kpli, 'in -bha yia 'wvto bleniyi.

27 Nwegaga -subhalia wa 'de weeee, 'in wa yia layubhalu -ylbhalie: «O nyime mia da, 'nyu -yo -pipe zva o 'nyanwe, mao -nyime ni da?»

-Zeu jipea nyuma 'so -wa kaa zuzu 'nyii
'wu
(*Mk 5.1-20; Lk 8.26-29*)

28 We bhla -Zeu nynia 'nyuu kakpe yabhlo -gu, -mo -wa Gadale -nyumaa dudu -gu, 'in nukpasia 'so yia gbawla nyidi 'tla, 'in wa yia o yoo yi. Waa nukpasia mia, zuzu 'nyii mi wa 'wu. Ce wa paa -bhabha, 'in wa bhitia nyuma, we 'dee 'gbu nyuma weeee nua nyano, 'in wa'a 'plilia -sleen wee 'yloogblu.

29 Tœvn wa 'kpia 'wu, wa nee: «-Mi, -Lago 'Yu, -naa lee -gbu pil -amiaa gbu 'wula? We bhla 'ni -slo nyni, yi -in yia, -in 'ka -ain 'khyie 'wopa yi?»

30 Nu, wa kwesi, -boboo -zlo mi -bha liliuu datalida.

31 'In zuzu 'nyii yia o Zukpa 'pal, we nee: «-In -ka gba -in 'ka -ain vu nu, -in kwa -ain -bobonya ni 'wu.»

32 -Zeu nee: «A mnii.»

'In we yia waa nyuma 'so 'wvsla, 'in we yia -bobonya 'wvpla. Tœvn, wee -bobonya yia -gogo kwli -gwagwrie nya, we yia 'nyu lu slo, 'in we yia 'nyu lu tlili -nya.

33 -Bha -boboo 'yiliyzonya mnii 'gbe 'kadu nukple -gwagwrie nya, 'in -we weeee ylia -bobonya -yo -wa kaa zuzu 'nyii 'wu, 'in wa yia -mo we 'di -sa.

34 Wee 'gbe nukpla -nyuma weeee 'tlaa, da -Zeu mia, 'in wa yia -mo mnii. Wa 'yia o, 'in wa yia o bhuhoe, 'in wa nee nii, o 'bhu wa dudu -go.

9

-Zeu puea zolaslonyo
(*Mk 2.1-12; Lk 5.17-26*)

1 -Zeu -bhoa 'glu 'wu, o -dia 'nyu 'wu, 'in o yia Kapenauma lo mnii.

2 'In nyuma -yo zolaslonyo yia yi, -zugba o mu 'sowli 'wu. -Zeu 'yia nii, wa ka o dli -go zo, 'in o nee oo zolaslonyo -yla: «Na 'yu, -in 'temani dli, in ka -na gbonyyii 'wvta.»

3 -Bha, -Lago titee gwesanya popalia 'wlukvun lae: «Nu, nukpasu mia de, -Lago o velia.»

4 'In -we wa popalia 'wlukvun la, -Zeu yia we yibheli, 'in o nee: «Lee -lu ka 'gbu a popali 'wlukvun la sa 'nyumea?»

5 In 'ka gba: «In ka -na gbonyyii 'wvta,» -muv -kalia -ya yaayiu, in 'ka gba: «In -so 'wu, -in no,» -muv -kalia -yo yi?»

6 A yibheli we 'ji niu, Nyimee 'Yu ka se dudu -gu o 'ka nyuma gbonyyii 'wvta.»

-Bha -Zeu gbaa oo zolaslonyo -ylae: «-So 'wu, 'bhu -na 'sowli 'wu, mnii -na -budujwae.»

7 O nyime -soa 'wu, 'in o yia -budujwae mnii.

8 Waa nyuma 'yia we -yo, 'in nyime yia wa dli 'wu slo, 'in wa yia -Lago 'tjui -mnini, niu, -Lago ka nyuma 'titie 'nye wa 'ka 'sasukpa -gbu leno.

-Zeu laa Matie
(*Mk 2.13-17; Lk 5.27-32*)

9 'Yi yabhlo nya -Zeu 'bhoa -bhade, o mi 'plida, 'in o yia nyime wa laa Matie -yo yi, niu, o -di 'gwezisabudu zo la. O nee o -yla: «Yi 'mi 'bi.»

Matie -soa 'wu, 'in o yia o 'bi mnii.

10 -Zeu -yo o 'binonya mi lida Matiee -budu zo, -zugba *nisun -gwezisanya -yo gbonyyuu kwae -cian duun mi 'ya wa glaa.

11 Falizinyuma 'yia we -yo, 'in wa nee -Zezuu 'binonya -ylae: «Amiaa -Kanyo mia, lee -lu ka 'gbu o -yo nison -gwezisanya -yo gbonyyuu kwae -cian lia?»

12 -Zeu 'nu we, o nee wa -yla: «Nyima -wa -yalia, wa'a mnii -dotlo -gu. Nu, guzonya mnii -dotlo -gu.

13 -We -Lago -wel i ni gbaa, a mnii a 'ka we 'jii datali, we nee:

«We in 'yibhaa mu -wa nu, nyuma 'ka nyazidli -ka, we 'nu 'slaka -sasie. Nu, in 'ni nyuma tikelu laa yi, gbonyuu -lenonya in yia laa.»

*-Zezu -yo 'sun
(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)*

14 'Zan -Batisu 'binonya baa -Zezu kwesi, 'in wa yia o layibhae: «Lee -lu ka 'gbo, -amia -yo Falizinyima pla 'sun 'yli tolva nya, 'in -nanuu 'binonya'a nu we lea?»

15 «Nu, -Zezu nee wa -ylae: «Nu, 'jwno kwa zli, o 'lowli 'talea mia, wa dli 'nu meni, gbvzonu -wa yi? -Innya, yo -wa yo. Nu, 'yli yabhlo yia nynia, 'in wa saa wa 'jwno 'lowli glaa. Nu, -moo zli wa plaa 'sun.»

16 «Nu, -bana sua -ka yla ni, nyime -ka we pipeda -mi, o 'nu we ylada 'naa lolu. O -ka 'sa we nu, 'in 'naa lolu gbizea -bana sua 'wv, 'in we ylada ylimania 'wula.

17 'Sa -bhlokpadé, wa'a pali nu lolu *bala sua 'wv. Wa -ka 'sa nu, 'in bala wløa, 'in nu jitea. Nu, nu -lolu kaa bala lolu, 'in we 'de 'so gwleä.»

*-Zezu puea 'jwno yabhlo, 'in o yia 'jwnoyu yabhlo 'yiliygagie 'nye
(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)*

18 Da -Zezu mia -slo gbo gbada, 'in Zuifoo 'yugalinyo yabhlo yia yi. O 'sibhlia o 'yu 'kukolu, 'in o nee: «Na zukpa -wa, na 'jwnoyu ka thi, we 'bi 'nu -slo 'wogwle, nu, -in yi, -in 'ka o so -gv lapali, 'in o 'ka 'yiliygagie 'yi.»

19 -Zezu -søa 'wv, 'in o -yo o 'binonya yia -møo 'bi mnø.

20-21 -Bha 'jwno yabhlo mi -bha, mo palia kwe, we li -zo kugbua le 'so o -yo. O nee o 'døe dli zo: «In -ka o -bana kwe -zizie mneni, 'in na pøa.»

We 'de 'gbu o yia -Zezu luv 'pli, 'in o yia o -banaa nywe kwezu.

22 -Zezu 'bhitia la, o 'yia oo 'jwno -yo, 'in o nee: «Na 'yu, a 'temani dli, amaa dli ka aii pue.» -Bha -bhlokpadé o 'pøa.

23 Tøn, -Zezu nynia Zuifoo 'yugalinyo -budunywæ, 'in o yia -mo guzo -gofti -bhlnuya -yo, -zugba nyuma duun zizli -bha -gv so weee lu.

24 O nee: «A 'bhu -bha! Nu, oo 'jwnoyu 'nu thi, 'ylaa 'wv o mia.»

'In wa yia o gla pali.

25 Wa ka wa wleli weee 'bhie, -Zezu yia komi luv pla. O kpalia oo 'jwnoyu so -yo, 'in -møo yia 'wøso.

26 We di mnenia wee dødu weee -gv la.

-Zezu puea 'lølonya 'so

27 -Zezu 'bhu -mo, o mi 'yloogblo, 'in 'lølonya 'so yia o 'bi mnø. Wa 'kpia 'wv, wa nee: «-Davidu 'yøøa, -in 'yli -aïn nyaziøø!»

28 Da o plaa -budu zo, 'in 'lølonya 'so yia o kwesi be, 'in o nee wa -ylae: «Lee a zv dli nu, in mneni in 'ka we lenuu?»

'In wa nee: «Nyimaa -Kanyø, gbvzonu -wa, -in mneni we.»

29 Tøn, -Zezu zia wa 'yli kwe, 'in o nee: «Sa a zva dli, a 'yli 'sa we!»

30 In wa 'yli yia -blo. -Zezu nee wa -yla 'klø 'cici nya: «Nyime yabhlogbo 'na yibheli we 'ji -ne.»

31 Tøn, wa mnø, 'in wa yia -Zezuu 'di -sa wee dødu weeee -gv.

-Zezu jipea bhobho yabhlo

32 Da wa mia mnøda, 'in wa yia -Zezu nyime yabhlo -la. Nu, oo nyime mia nu, o 'nu 'gbagbie mneni, zuzu 'nyuu mi o 'wøo 'gbo.

33 -Zezu vua wee zuzu, -bha -bhlokpadé oo nyime gbaa. 'In -wa mia -bha, nyegaga -subhalí wa, 'in wa nee: «Aya, -a 'ni -slo 'sasvøka -gbu -monu da 'yli Izlael -dødu -gv.»

34 Nu, Falizinyima mia, -maa nee: «Zuzu 'nyiii -kanyø 'nyea o 'tite, 'in o 'ka zuzu 'nyii vu!»

Nyimaa -zlo -laa -Zezu nyazi 'wv

35 -Zezu 'plilia -bha 'gbe 'kadi weee -yo 'gbe yua weee 'wv, o plaa -Lagabudunyu zo, 'in o yia -mo nyuma gbo -slolu. -Lagøgbu -we gbaa -Lagø nyimaa 'wlulapuligbo, 'mu o gbaa wa -yla, in o yia gu weee -yo siasie weee jipe.

36 Nyimaa -zlo -wa mia stada, 'in wa dli 'nia meni, -wa 'wløa bhlahblø -we 'nu 'yiliygonyø -ka, o 'yia wa -yo, 'in wa yia o nyazi 'wula.

37 'In o nee o 'binonya -yla: «'Mnø ka zah duun, we kpaa 'yli, 'in we -didinya 'nu 'wøzu.

38 We 'gbu, a bhubhoe kpaa -Kanyø o 'ka lubhononya yoo 'pa, wa 'ka wee -lu -di.»

10

-Zezuu tietienya kugbua le 'so

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-26)

1 -Zezu laa o 'binonya kugbua le 'so, 'in o yia wa 'tit: 'nye wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu weee -yo ku zo -siasie weee jipe.

2 O tietienya kugbua le 'soo nyi ni: tiada, 'Simøo (-møo -banøi -wa Pieli), we -yo o bheli Andlee klaa, Zebedee 'yua *'Zake -yo o bheli *Zaan klaa,

3 Filipo -yo Batlemii klaa, Toma -yo nisøn -gwezisanyo Matie klaa, Alifeeee 'yu 'Zake -yo Tadee klaa,

4 'gbee *lopønyø 'Simøo we -yo Zudasø Isikaliøtv, nyime o wløa -Zezu o tonyima -yla.

-Zezu tiea o 'binonya kugbua le 'so

(Mk 6.7-13; Lk 3.1-6)

5-6 -Møo 'bøø, -Zezu 'kaa o 'binonya kugbua le 'so tie o nee wa -ylae: «Nu, nyima -wa 'nia Zuifo, a 'na mnø wa dødu -gv -ni. A 'na mnø 'ya Samalii -døduv 'gbe

yabhlogb  o 'w   -ni. Da a 'kaa mn   ni, m   -wa Izla  lonyuma -gbe, ma 'wl  a mn  m  o -bhlabhle.

⁷A-ka 'yloogbl  -mi, a gba  : -Lag  o ny  maa 'wlulapili bhla ka cipa.

⁸Guz  nya mia, a jipe -maa. -Mama -ka tl  , a 'ny   -maa 'yliy  gagie. S  libhanya mia, a pue -maa, 'in a vu zuzu 'nyuu. Bhe a 'yia wee 'tit  , we 'd  e 'gb  , a -sa ny  ma 'w   bhe.

⁹A 'na 'bhulu -can kлаaa, 'gw  zi kлаaa, we -yo tama yabhlogb  o 'w   -ni. A 'na pal   we amiaa posi 'w   -ni.

¹⁰A -ka mn  da -mi, *bada kлаaa, -bana 'sono kлаaa, -sakwla kлаaa, we -yo koosu, a 'na 'bhulu we 'yabhlogb  o 'w   -ni. Lubhonony   mia, o ka o lilluu 'klu.

¹¹«Nu, a -ka 'gbe 'kad   -m  m  o 'w   ny  ni, a -ka 'gbe yua -m  m  o 'w   ny  ni, ny  me -o 'kaa a  n kpa 'nanuu, a -tal   o da. A 'ni -sl   wee 'gbe 'w  bhu, a -di -bha la.

¹²Budu -m  m  o ny  wee a -ka ny  ni, a ny  wna wa 'nyu la, 'in wa 'ka 'w  totue -dl  o 'yi.

¹³Wee -budunywøe -ny  ma -ka amiaa 'lakpasu kpa, amiaa 'w  totue -dl  o -tv wa -gv. 'In wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a -yo amiaa 'w  totue -dl  o 'pl  .

¹⁴«Nu, -budu -m  m  o ny  wee we -yo 'gbe -m  m  o 'w  , wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, wa 'ni a  n yukwl   pol  , a g  b  t  o amiaa bhu -yo *-bhuhui, 'in a 'bhu -bha.

¹⁵In n  e an -yla gbuzonu sa nu, zli -Lag  o yia ny  maa -y  gb   'w  bhuwa, wee 'gbe -m  m  o n  kpla -ny  ma yia sia bhabha, we 'ka *Sod  m  -ny  ma -yo *-Gom  elv  -ny  ma -nu 'wozi.

-We 'kaa -Zezuu 'binonya yli
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

¹⁶«A po yukwl  : nu, bhlabhle 'bhisa na tiea an -mo gbi glaa. We 'd  e 'gb   a m  na 'yli tbuh   'bhisa, 'in a 'ka m   -dl  o -kpkon 'bhisa.

¹⁷Nu, gbowubhunya 'yu wa yia a  n kwa  , 'in wa 'ka a  n seli -mo -Lag  -budunya zo. We 'd  e 'gb  , a zo amiaa 'de 'yliy  .

¹⁸Na 'gb  , wa yia a  n duduv   'wlulapilinya -yo ny  maa 'wlulapilinya 'yu kwa  . Nu, -maa -yo -wa 'nia Zuifo, wa 'yu a yia na gbu dayinya -zea.

¹⁹Wa -ka a  n gbowubhunya 'yu kwa  , a 'na l  l   dli -ni, -we a 'kaa gba, 'in sa a 'kaa we gba mu nu: w  l  i -we a 'kaa gba, we bhla a yia we.

²⁰Nu, wee w  l  i mia, we'e 'bhu amiaa 'de dli zo, amiaa Dide -Lag   yia we wl  a o Zuzuu g  egbein.

²¹«Nu, bhelia yia wa bhelia wl  a wa 'ka wa 'bhu, 'in 'sa -bhlokpad   didea yia wa 'yua wl  a. Yua yia wa didea -y  w  s  l  va, 'in wa 'ka wa 'bhu.

²²Amia, na 'gb   ny  ma weee yia a  n 'w  ny  ya. -O ka dli -ka 'm   -gv -tv, 'in we 'ka we bhloluda n  ny, 'in -m  o bhu  a gbu 'w  .

²³Wa -ka a  n 'kliy   'w  paluda -mi 'gbe yabhlo 'w  , a m  ni 'gbe -putu 'w   -gwagw  e nya. In n  e a  n -yla gbuzonu sae: a 'ni -sl   *Izla  l 'gbe weee 'w  plilie bhia, 'in Ny  m  e 'Yu 'kaa loyi.

²⁴«Kpiakpiany   yabhlogb  o 'ni o -sloluny   'wozi, 'in gaylo yabhlogb  o 'ni o -kanya 'wozi.

²⁵Nu, 'kpiakpiany   -ka o -sloluny   'bhisa -mi, 'in gaylo 'ka o -kanya 'bhisa -mi, we -tu sa. Wa -ka -budunyw  e -kanya v  l  , wa -ka o 'j  n  i zu *Belizebuli, o -budunyw  e -ny  ma mia, -maa -nu yia -bha -zia!

-O a 'kaa sa, mo ni
(Lk 12.2-7)

²⁶«A 'na s  l  o ny  ma -ni. Nu, -lu weee mia zizeda, zli 'klu we yia 'tl  a, 'in -we ka 'ji ny  ma 'nia -yi, ji wa yia we yibhelia.

²⁷-We in gbaa a  n -yla nikpise 'w  , a gba we zli. -We in gbaa a  n -yla ny  w  jweda, a w  z  i we ny  ma weee -yla.

²⁸-Wa mnenia wa 'ka ny  m  e ku 'bha, 'in wa 'nia mnieni wa 'ka ny  m  e zuzu 'bha, a 'na s  l  o wa -ni. Nu, -Lu -Lag   mia, o mnieni o 'ka ny  m  e ku -yo o zuzu 'bha -kosu 'w  , we 'gb   a so o.

²⁹«Ny  maa 'yliya 'w  , bhuyua 'ni -val   -ka. Tama -bhloo 'gb   wa paa we 'so pelo. 'In -m  v   bhla, amiaa Dide 'ni -sl   we ny  wnu, we yabhlogb  o 'o bhli dudv.

³⁰⁻³¹Nu amia, a 'yli -Lag   'yliya 'w  , a 'ka phuyuaa -zlo 'wozi, nu, -Lag   -yia amiaa 'w  luo ny  ii ny  we. We 'd  e 'gb   a 'na nonu nyano -ni.

Ny  me -o mia -Zezuu -nv nya mo ni
(Lk 12.8-9)

³²«Nu, ny  me, -o -ka gba o mi na -nu nya -zejila 'w  , 'in na gbaa na Dide -o mia yali 'yu nu, o mi na 'binonya nya.

³³Nu, -o yia na gbu kp  lia -zejila 'w  , 'in -amia na kpela o gbu na Dide -o mia yali 'yu.

-We -Zezu -laa dudv -gv mv ni
(Lk 12.51-53, 14.26-27)

³⁴«Nu, in 'ni 'w  totue -dl  o -la dudv -gv. We 'ni -m  v  , in 'ni 'w  totue -dl  o -la, nu, tv in -laa dudv -gv.

³⁵«Nu, 'yu -yo o dide kлаaa,
'j  wn  yu -yo o 'nyaa kлаaa,
we -yo 'j  wn   -yo o 'lowl   'nyaa,
'yli in yia wa popalia.

³⁶Ny  m  e -budunyw  e -ny  ma yia o tonyuma -zea.»

³⁷«Ny  me -o -ka o dide -yo o 'nyaa 'ybha we 'ka 'm   -zi, o 'ni mnieni o 'ka na 'binonya -ze. 'In -o -ka o nukpasuyu -yo o 'j  wn  yu 'ybha we 'ka 'm   -zi, o 'ni mnieni o 'ka na 'binonya -ze.

³⁸'In ny  me -o 'ni o stasiee *su 'w  bhu, o 'ka 'm   'bi yi, o 'ni mnieni o 'ka na 'binonya -ze.

³⁹Nu, -o -ka gba, o 'ka o 'd  e 'yliy  gagie 'yi ni, t  la o yia. 'In -o -ka o 'd  e 'yliy  gagie wla na 'gb  , 'in -m  o yia 'yliy  gagie -we 'nia bhloluda -ka.

-We -Lagō 'kaa nyima 'nye
(Mk 9.41)

⁴⁰ «Nyime -o -ka a in kpa 'nanvv, -am i o kpaa 'nanvv. 'In nyime -o -ka 'm i kpa 'nanvv, -o tiea 'mi, 'm o o kpaa 'nanvv.

⁴¹ Nyime -o -ka -Lagōgbv -falipanya kpa 'nanvv, o mi -Lagōgbv -falipanya nyaa 'gbv, -we -Lagō 'kaa o gbov -falipanya 'nye, 'yia o yia we. 'In -o -ka nyime mia tiklu -Lagō 'yu kpa 'nanvv, o mi tiklu -Lagō 'yuu 'gbv, -we -Lagō 'kaa nyima tiklu 'nye, 'yia o yia we.

⁴² In nee a in -yla gbozenu sa nu, nyime -o -ka 'nyu -wotvv 'kopo yahhlogbco 'nyenyeyua nu 'yahhlo 'nye, o mi na 'binonya nyaa 'gbv, -Lagō yia we -tnvv -mo o 'nyea.»

11

¹ Da -Zezu bhua wee gbo gbagbie, o 'binonya kugbua le 'so -yla, 'in o yia -bha 'bhu. O mnia wee dudu -gvo 'gbenya 'wv, o gbaa -ma -Lagōgbv, 'in o yia -ma nyima gbo -slolu.

-Zezu gbaa 'Zan -Batisu gbo
(Lk 7.18-35)

² 'Zan -Batisu mia, o mi -kaslu 'wv, 'in o yia -Zezu Klisu lenugbvu 'di 'nu. -Bha o tiea o 'binonya tolva, wa 'ka o layihbae:

³ «Nu, nyime -o 'kaa yi, -a mia woda, 'mo -in -mia yi, yaayu, -a wu nyime -putuu?»

⁴ -Zezu nee: «Nu, -we a 'nva, -we a 'yia -yo, a mni, a -sal i we Zaan ludi nya.

⁵ 'Lolonya mi layida, 'tigutinya mi noda 'nanvv, solibhanya ka 'pu. 'Sulonya mi 'nuda, tlthnya ka tlthle lo 'wuso. Wa mi -Lagōgbv gbadabobahanya -yla.

⁶ Nyime -o 'nu 'nu dli -gv -sa, 'wototve -dlao mi o -nu nya.»

⁷ Da Zaan 'binonya 'bhitia lo, 'in -Zezu yia Zaan gbo gbagbie bhli nyima duun -yla. O nee: «Lee -lu a mni ylaa da bebleea? Gblee -we -pipe mia zukluda, mu -wa yi? -Innya!

⁸ 'In lee -lu a mni -sleen -mo ylaa? Nyime -o kaa -bana 'nanvv 'wv, mo -wa yi? Nu, nyima -wa kaa -bana -zonu 'wv, nyimaa 'wlulapilonyo -budunywae wa mia.

⁹ We -ka 'sa -mi, lee -lu a mni -mo ylaa tenuya? -Lagōgbv -falipanya -wa yi? In, in nee a in -yla: o 'yli, o -zi -Lagōgbv -falipanya o 'degbolu.

¹⁰ Nu, -Lagō nee o 'sebhē 'wv Zaan dae: -Mi 'yu na paa na tietienyo yoo,

o 'ka -na 'yoo -yomnazi.»

¹¹ In nee a in -yla gbozenu sae: nyima -wa 'jwm gwalha, wa glaa, nyime -o 'kaa 'yli, o 'ka 'Zan -Batisu -zi, -mo o -kanyo 'nu -mi. We mi 'sa 'bhie, nyime -o mia 'kienyi -le -Lagō nyimaa 'wlulapilige 'wv, -mo o 'yli o 'ka Zaan -zi.

¹² We 'ka 'Zan -Batisu -Lagōgbv -gba bhla 'bhu we 'ka -zeen yli, *-Lagō nyimaa 'wlulapilie mi 'yugbe in mnida 'tite nya, 'in nyima 'tite bhua we 'wv.

¹³ We 'ka Zaan bhla nyini, -Lagōgbv -falipanya weee -yo Moizu tite weeee, -Lagō nyimaa 'wlulapilie gbu wa gbaa.

¹⁴ A -ka na weli 'wunjnu, oo *Eli -o -Lagōsebhe gbaa nu, yia o yia, Zaan -wa.

¹⁵ O -ka 'nonu -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.

¹⁶ «Nyima -mama in 'ka desleen -nyima nu 'wopalia? Wa 'wlu sa 'ylaasi -wa -di -gblagbli 'wv la, -zugba tolva kpi 'wv wa -lima -yla, 'in wa gbae:

«A ka a in -yla -lili bhli,
a 'nu lite.

'In -a ka a in -yla guzelov bhli,
'in a 'nu -bhali!»

¹⁸ 'Sa Zaan yia, o ka 'sun pla, o 'nu nu 'ma, 'in wa nee nu, o ka zuzu 'nyuu 'bi!

¹⁹ Nyimee 'Yu yia, o mi lida, o mi 'mada, 'in wa nee: «A -tal, nyime mia de, lilihgo -yo nomagbu o kaa. Nu, *nisvn -gwezisanya -yo gboonyuu kwae -cian, wa 'tale o -mia.» Nu, -Lagō gbovylilo lenugbunya -yo wa yibhelia we 'ji nu, we tiklu.»

*Gbe -we 'nia -Zezuu gbo ijwnu
(Lk 10.13-15)*

²⁰ 'Gbe -we 'wv o nva gwedigbu le, 'in wa 'nia wa dli 'bhit, 'in o yia wa -yla gbo lapalie bhli:

²¹ «Kolazen -nyima, gboonyuu mi amiaa -nu nya! Betsaida -nyima, gboonyuu mi amiaa -nu nya! Nu, gwedigbu -Lagō nva da le a in nyidi, we 'ka 'yaa 'mu o nu le Tili -yo Sidoon, -zugba wa ka wa dli 'bhit pepe, 'in wa plaa -gbenaa 'wv, 'in wa slua 'totu 'wluo, mu yia we sloula mnia.

²² We 'de e 'gbo in nee, zli -Lagō yia nyimaa -yogbu 'wvbhua, amiaa -nu o yia 'wvbhua we 'ka Tili -yo Sidoon -nu 'wizi. *

²³ Amia, Kapenaum -nyima, amiaa dli 'wv nu, 'wv a yia -soa yali yi? -Innya, we 'nu -muu, zo -Lagō yia a in belia, tlthnyaaa dudu -gv. We -ka nia, gwedigbu in nva da a in nyidi le, mu nu Sodomo le, wa 'na 'ka 'yaa labhu, -zugba wa mi -zeen -bha.

²⁴ We 'de e gbo in nee zli -Lagō yia nyimaa -yogbu 'wvbhua, amiaa -nu o yia 'wvbhua we 'ka *Sodomo -nyimaa -nu 'wizi.»

*A mni -Zezuu -gbe o 'ka an 'gba 'wlu -sa
(Lk 10.21-22)*

²⁵ Muu 'bigo, 'in -Zezu nee: «Dide, -na 'jnni na minnia, yali -yo dudu -Kanyo, in 'pa -mu fuo. -We ka gbo -wa, -lu -we -in zizea gbovilyona -yo 'ylimnanya kwae, 'mu -in -sloula 'nyenyeyua 'klb.

²⁶ Gbozenu -wa, Dide, -na 'de 'ybhaa we -mu 'sa.

* ^{11:22} Kapenaum vweswi -gbe -wa Kolazen -yo Betsaida, 'in Sidoon -yo Tili mia, 'lakpa -gbe 'kadu -wa.

27 «Nu, na Dide ka 'mu -lu weeee 'nye. Cø Yu mia, we 'nu o Dide 'døbhlogboø 'wøbhø, nyime yabhlogboø 'nu o -yi. 'In øø Dide mia, we 'nu o 'Yu 'wøbhø, nyime yabhlogboø 'nu o -yi. Nu, nyima -wa øø 'Yu -slolua o Dide, ma -yia o.

28 «A 'de weeee kaa da 'gba 'kadø 'wlu, a yi na -gbe in 'ka aün nyapøda 'nye.

29 -We in 'bhua 'wu, amia 'bhø 'ya we 'wu, 'in in 'ka aün gbu -slolu. Nu, na dli -dløø, 'in iün 'ylimani na 'de. -Bha a yia amiaa 'døø 'wøtøtøe -dløø 'yia.

30 Sa na yia aün 'yugala, we 'nu 'te, 'in 'gba na yia aün 'wlu dia we 'nu 'WøWølo.»

12

-Zezu -yo *Nyapeyl

(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

1 -Muø 'bigø, Zuiføø *Nyapeyl yabhlo nya, -Zezu 'plilia blekpaa, 'in ñøwa yia o 'bønønya 'bha, 'in wa yia bleya 'kwa wa 'ka we li.

2 -We wa mia lenorø, Falizinyuma 'yia we -yo, 'in wa nee -Zezu -ylæ: «-Tali, -we -amiaa tite gbaa wa 'na nøø Nyapeyl nya le -ni, 'mu -na 'bønønya nøø le!»

3 -Zezu nee wa -yla: «'Yli yabhlo nya, da ñøø mia *.Davidi -yo øø nøønya 'bhada, -we øø nøø le, a 'nu -slo we zelu?»

4 'In o yia -Lagøø bøbøbødu zo pla, 'in 'floo -we wa 'nyea -Lagøø, 'in o -yo øø nøønya 'so yia we li. Nu, wee 'floo mia, -Lagøø tite nee wa 'nu mnenni wa 'ka we li: *-Lagøøbønyaa 'døkpøa 'ka yaa we li.

5 We mi celida Moizü tite 'wu nu, Nyapeyl nya, -Lagøøbønya -ka lubho nu *-Lagøøbødu 'kadø zo, -we wa 'na 'ka yaa lenø, a 'nu -slo we zelø nu, -Lagøø 'na 'ka wa -yøgbø 'wøbhøuu?

6 Nu, -we mia -seli we -zi -Lagøøbødu 'kadø!

7 Nu, we mi celida -Lagøøbøhø 'wuø: -We in 'ybhaa, mu -wa nu,

nyima 'ka nyazidli -ka,
we 'nu 'slaka -sasie.»

«A -ka yaa we 'wølanø, a 'na 'ka yaa nyima -wa 'nu a gboñyuu lenø gbu -dili.

8 Nu, Nyime Yu mia, mo -wa Nyapeylu -Kanyø.»

-Zezu jipea nyime Nyapeyl nya

(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

9 -Zezu 'bhøa -bha, 'in o yia *-Lagøøbødu zo mnø.

10 Nu, nyime yabhlo mia -bha, øø ka 'ku. -Wa mia -bha, wa 'ybha wa 'ka -Zezu gbu 'wlu di. We 'døø 'gbø wa yia o layibhae: «-Amiaa tite nukple, 'lee, nyime mnenni ø 'ka guzonyø jipe Nyapeyl nyaaa?»

11 -Zezu nee: «Aün glaa, nyime yabhlo -ka bhlabhlø -bhlo -ka ni, 'in we -ka 'wøtøø -bhlo 'wøbhø Nyapeyl nya ni, -mo ø yia we -saa, we 'nu muø?»

12 Nu, nyime mia, ø 'yilo -zi bhlabhlø. We -ka 'sa -mi, nyime mnenni ø 'ka gbozøønø lenø Nyapeyl nya amiaa tite 'wu.»

13 'In -Zezu nee øø ka so 'kua -yla: «-Glo -na so 'wu.» C -glo we 'wu, 'in we yia 'pu, 'in we yia 'wøtu we -libheyi 'bhisa.

14 Falizinyuma mia wa glaa, wa 'løaa, 'in wa yia gbu zøø mni, sa wa 'kaa -Zezu lasa, we -go.

15 -Zezu 'nøø we, 'in o yia -bha 'bhø.

-Lagøø lubhononyø ø -saa -bha

-Sleø -Zezu mnia, 'in nyima duun yia ø 'bu mni. C jipea guzonøya weee,

16 'in o nee wa -yla 'klø 'cici nya nu, -o ø -mia, wa 'na gbalø we -ni.

17 'Sa we 'phø sa, 'in -we -Lagøøbøø -falippanø Ezaii gbaa, we 'ka gbozøønø -ze. C nee:

18 «Nu, -Lagøø nee:

«Na lubhononyø in -saa -bha, mo ni.

C ze in -kaha, 'mo in 'nyea na dli weeee yoo.

'Mo na yia na Zuzu 'nyea.

Sa in 'kaa nyumaa -yøgbø 'wøbhø,

we gbu ø yia dødvøgø -nyima weeee -yla
lapala.

19 C -yo nyime 'na 'ka kpøli.

'In o 'na 'ka 'wøkpi,

'in nyime yabhlogboø 'na 'ka ø weli 'nu
'yøogblø.

20 Gblee -we mia 'wøkwnada,

ø 'na 'ka we 'kate,
'nape -we ka miø 'nia layøda -mi 'nanøø,
ø 'na 'ka we nyumonu.

Sa ø yia nøø 'in nyima 'ka na gbozøønø gbu
'wøjnwø.

21 Dødvøgø -nyuma weeee yia ø dli 'wødia.»

Nyima vela -Zezu

(Mk 3.22-30; Lk 11.14-23)

22 Nu, 'løø -bhobho yabhlo øø zuzu 'nyuu mia 'wu, 'mo wa -laa -Zezu. -Zezu jipea ø, 'in øø bhobho yia gba, 'in o yia layi.

23 We -søbhølia nyima weeee nyegaga, 'in wa nee: «Oø mia da ni, 'lee -Davidi 'yu ø -mia yu?»

24 Nu, Falizinyuma 'nøø we, wa nee: «Oø nyime mia da ni, we 'nu zuzu 'nyii -kanyø Belizebuli 'nye ø 'titø ni, ø 'nu mnenni ø 'ka zuzu 'nyii vu.»

25 -We wa pøpølia 'wlukøøn la, -Zezu -yi we, we 'gbø øø nee: «Dødvø -we ka -gøø -nyima -ka tugøda -mi wa 'døkpøa nyidø, la wee dødvø 'wu -nyima -ka -yøwøsøsøløda -mi, we 'na 'ka -gwøkø.

26 *-Saatan -ka -Saatan vu, we 'de -yo we -søløa 'wu, we -ka 'sa -mi, we 'na 'ka -gwøkø.

27 Amia nee Belizebuli 'nye 'mi see 'gbø, na vua zuzu 'nyii. We -ka 'sa -mi, nyøø 'nye amiaa -lima se, 'in wa vu zuzu 'nyii? We 'gbø, amiaa -limaa 'debhøiee lenøgøø slolua nu, -we a gbaa, yo -wa.

28 -We -wa gbozøønø, mu nu: nu, -Lagøø Zuzu 'titø nya na vua zuzu 'nyii, -muø 'ji -wa nu, -Lagøø nyumaa 'wlulapilie mi aün nyidi.

29 «Nu, wa 'ni -slo lateñnyo gbu, wa 'ni mnenei wa 'ka o -budu zo pla, wa 'ka o 'gba labhu. Wa -ka o gbu, 'bhie wa plaa o -budu zo, 'in wa bhua o zuzonu la.

30 «Nyime -o -yo 'mu 'ni -mi, na tonyo -wa. Nyime -o -saa 'mu 'wu -a 'ka nyima -yobibeli, nyima lamumninyo o -mia.

31 We 'dees 'gbu in nee ain -ylae: -Lago yia gbonyuu weeee -yo velly wee 'wotia. Nu, nyime -o -ka -Lago Zuzu velt, -Lago 'na 'ka o -yogbu 'wotu.

32 Nyoo -ka *Nyime 'Yu daa gbonyuu gbaa, -mo -yogbu -Lago tia 'wu. Nu, nyime -ka Zuzu 'Pupa daa gbonyuu gbaa, we 'de yi desleen -zeoo, we 'de yi blha -we mia yida nya -zeoo, -Lago 'na 'ka o -yogbu 'wotu.

*Su -yo we 'bhue
(Mt 2.16-17; Lk 6.44-45)*

33 «Su -zono paa 'bhue -zono, 'in su 'nyuu paa 'bhue 'nyuu. Suu 'bhue -yo wa yibhelia wee su.

34 Amia mia de, 'mnumee a -mia, a mnenei a 'ka gbuzonu gbaa? -Innya. -Lu -we yea nyimee dli -zo, mu tlaa o nywee.

35 Nyime -zono mia, o gbuzonu mia o dibhe 'wu, 'mu o wlelia. In nyime 'nyuu mia, o gbu 'nyuu mia o dibhe 'wu, 'mu o wlelia.

36 In nee ain -ylae: wel weeee -we nyima yia gbaa, zli -Lago yia nyimaa -yogbu 'wobhua, we 'ji wa yia gbaa.

37 Nu, -na gbagbaweli -go, -Lago yia -mi gbu dilia. 'In we -go -na yia gbu 'wotlaa.»

*Nyima yibhalia -Zezu gwedigbu
(Mk 16.1-4; Mk 8.11-12; Lk 11.16,29-32)*

38 Tsoñ -Lago tiee gwsanya -yo Falizinyuma nee -Zezu -yla: «-Slolunyo, -in nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli zuzonu sa nu, -Lago tiea -mi.»

39 -Zezu nee: «Desleen -nyima mia, nyima 'nyii wa -mia, 'in wa'a zo -Lago dli -go, 'in wa yibhalia 'mi gwedigbu. Gwedigbu yabhlogba 'na 'ka wa -yla lenu, 'mu we 'ni *Zonasu gbu -ze.

40 Nu, Zonasu ka zli ta sabo ta li, zibhi nokple. 'Sa -bhlakpadé Nyime 'Yu yia gwlu zli ta sabo ta lia.

41 *Ninivu -nyuma 'nva *Zonasu velt, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyime -o 'ylia -o -zia Zonasu, o mi da. We 'dees 'gbu, zli -Lago yia nyimaa -yogbu 'wobhua, 'in Ninivu -nyuma soa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in wa dilia -maa gbu.

42 Sebaa 'wlulapulujwuo 'bhua dudu bhloluda, 'in o yia *Salomo gbu yilo welu yukwli polva yi. Nu, nyime -o -zia Salomo, o mi da. We 'dees 'gbu, zli -Lago yia nyimaa -yogbu 'wobhua, 'in oo 'tjwno soa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in o dilia -maa gbu.

*Zuzu 'nyuu yia lv
(Lk 11.24-26)*

43 «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyime yabhlo 'wu, we mni, we yi, -mo yeyé da, ladidaa datalé nya, we 'ka ladu.

44 We 'ni da 'yu 'gbu, we nee we 'de -ylae: «Na -budu we zo in 'bhwa, -mo na bhitia lu.» We 'bhitia -mo lu, 'in we yia -bha wee -budu ylt klo nya, -zugba we nokple mi laylipeda, in -mo mi lamnazida.

45 Tsoñ, zuzu 'nyii gbesa ka nokple -nyua 'yli bhabha, -we -zia wemv, 'in we yia -mvo 'bomni. 'In we -yo we 'so yia wee -budu zo loyi, dabudu. In we yia -mo ladu dua. -Sleen, 'in oo nyimee -kwikwi yia 'ylinyuman, 'in we yia we tianu 'wazi. Desleen -nyima -wa ka nokple 'nyua 'yli, we 'sasokpa -gbu yia wa ylia.»

*-Zezeu zvayli -nyima -zonu
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)*

46 Da -Zezeu mia nyima -yla gbu gbada ni, 'in o 'nyaa -yo o bhelia yia yi, 'in wa yia -budu nywee 'yligbe. Wa 'ybha wa 'ka o -yla gbu gba.

47 'In nyime yabhlo nee o -yla: «-Na 'nyaa -yo -na -bhelia mi 'pipee, wa 'ybha wa 'ka -mi -yla gbu gba.»

48 -Zezeu nee o -ylae: «Nyoo -wa na 'nyaa, nyoo -wa na bhelia?»

49 O 'bhua so 'wu, 'in o yia o 'binonya wa 'klusolu.

'In o nee: «-Wa mia da ni, ma -wa na 'nyaa -yo na bhelia.

50 Nu, -o nva na Dide -o mia yalu dumagbu le, ma -wa na bheli, mo -wa na bholo, mo -wa na 'nyaa.»

13

*Mnepanyoo gbuu nine
(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)*

1 Wee 'yli -bhlakpadé nya, -Zezeu 'tlaa -budu zo, 'in o yia 'nyuu -gogo -gu ladu mni.

2 Nyimaa -zlo ka o gbelii 'gbu, o yia glo 'wubho, 'in o yia -mo ladu, -zugba nyimaa -zlo mu 'nyuu -gogo -gu.

3 Gbuu nine nya o -slolua wa gbu duun, o nee: «Nu, kpaapanyo yabhlo mnia 'mn' paa.

4 O mia wee 'mn' 'mnida, 'yaa -zakpa -bhllo yia 'yoo jwe -yo blhi, 'in 'zianya yia we li.

5 Tolva bhlilia tokpa -dudu -gu, da bla 'nia -zu. Bla 'ni -bha -zuu 'gbu, we yia mi sa slov.

6 Nu, 'yli -saa 'wu, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'ni -tlolvu 'gbu.

7 We 'ya tolva sloa -kpaga glaa, 'in -kpoga yia we -gu paliti, 'in we yia we 'tuntunu. We 'ni 'ya yabhlogba 'pa.

8 Tolva yia dudu -zono -gu bhlili, 'in we yia zo. We lakpa tolva wla 'ya glo -bhllo 'ya kugbua, tolva wla 'ya glo ta, 'in tolva wla 'ya glo gbu.

9 -O -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.»

*-We ka 'gbu -Zezeu paa gbuu nine
(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)*

¹⁰ ḡ 'bunonya b̄ea o kwesi, 'in wa yia o layibha: «Lee -lu ka 'gbv -na slolu wa gbvv nine -papie nya?»

¹¹ ḡ nee wa -yla: «-Lago ka o nyimaa 'wlulapilgbv mia zizeda ain 'kluslolu, nu, o 'n we wamia 'kloslolu.

¹² Nu, -lukanyo mia, o -nu wa yia -gvpalha, 'in we 'ka 'wuzumani. 'In nyime o 'nia -lu duun -ka, we -selē mia o kwee, kwee wa yia we o -saa.

¹³ «We 'dēe 'gbv na gbaa wa -yla gbvv nine -papie nya. Wa -ka ylada -mi, wa'a 'y'la. Wa -ka yukwli poda -mi, wa'a 'nu. Nu, wa'a 'nu gbo yahlogb̄oo 'wula.

¹⁴ 'Sa -we -Lagōgbvv -falipanyo Ezaii gbaa, we -zea gbvzonu wa gbgbein, o nee:

«Yukwli a yia pua 'nanuu,

'in a 'na 'ka we 'wulanu.

Ylaa a yia 'nanuu,

'in a 'na 'ka -lu -yoyi.

¹⁵ Nu, waa nyima -manu 'wlukoon ka 'wutu -dudluu.

Wa ka wa yukwli 'sumani, wa ka wa 'yli 'mu, wa yi layi, wa yi 'nu, wa yi gbv yibhelii 'gbv,

wa yi wa dli 'bhitii 'gbv, 'in yi wa gbv 'wusa.

'Sa -Lago gbaa..

¹⁶ Amia, amuaa 'yli yl ia, 'in amiaa yukwli noa, 'wututve -dlōo mi amiaa -nu nya.

¹⁷ In nee ain -yla gbvzonu sae: -Lagōgbvv -falipanyo -yo -Lagonyima tikluu -zlo 'ybha -we a yia -yo, wa 'ka we -yoyi, 'in wa 'ni we -yoyi, -we a nua, wa 'ka we 'nu, 'in wa 'ni we 'nu.

Mnōpanyyo gbvv ninee ji (Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

¹⁸ «We 'dēe 'gbv, amua, a 'nu mnōpanyyo gbvv ninee ji nu 'wula.

¹⁹ -Wa 'nua *-Lago nyimaa 'wlulapiliee wehi, 'in wa'a 'nua we 'wula, wa 'wlo 'yoo 'jwe -yo da 'mnō bhlia. *Gbonyuyuu dide -ka yi, -we wa faa wa dli zo, 'in we saa -mo we.

²⁰ 'Sa -bhlokpadē tolva mi -bha t̄okpa -dvdv 'bhisa, da -Lagōweli bhlia. 'In wa -ka we 'nu nu, 'in wa 'jwnua we gbo 'mōna nya, 'in wee 'mōna'a -gwle.

²¹ Nu, wa 'nu 'jwnu we 'ka somi fa wa dli zo. Waa nyima mia, bhla -selē nya wa 'jwnua we -yo, 'in wa -ka wa sialida -mi, wa -ka wa 'klyie 'wopalida -mi -Lagōweli 'gbv, 'in wa saa -Lagōweli dli -gu.

²² Tolva 'wlo 'ya 'mnōya -we -wa -Lagōweli -mo -kp̄ga glaa. Wa 'nua wee wehi, 'in dvdv -gbv dl̄ue klaa, wa 'gwezi -we nania wa dvdv, 'in we nua wa -dawli 'wlo klaa, mu pahlia we -gbv 'gbv, we'e t̄nua.

²³ 'In nyima tolva mia, -maa 'wlva wee 'mnōya -we -wa -Lagōweli -mo dvdv -zōnu -gb. Wa 'nua we, 'in wa yia we -yōjwnu. Tōvn, wee wehi -we mia wa 'wlo, 'in we yia t̄nua. We

lakpa yabhlo wla 'ya glu -bhlo 'ya kugbua, we tolva 'ya glu ta, 'in we tolva wla 'ya glu gbu.»

-Petu 'nyuuu gbvv nine

²⁴ -Zeu 'pa 'yaa wa -yla gbvv nine yabhlo, o nee: «-We -yo -Lago nyimaa 'wlulapilie 'wowlva, 'mu na yia da ain -yla gbaa. Nu, nyime yabhlo 'paa o kpaa 'mnō -zōnu.

²⁵ -Muu 'bigu, sabo, da nyima weee mia 'yla 'wlo, o tonyime yia, 'in o yia -petuu 'ya glu wee 'mnō -kpaa, 'in o yia mn.

²⁶ Da wee 'mnō mia, 'in we mia zvda, -zvuga wee -petu mi 'ya -mo we nyidi.

²⁷ «Wee kpaa -kanyo lubhononya yia yi, 'in wa nee o -yla: «Amiaa -kanyo, 'lee, -un 'ni zl̄me da 'mnōya -zōnu 'paa? 'In da -petunya ni 'bhulva?»

²⁸ O nee wa -yla: «Na tonyime nua we le.»

«'In o lubhononya nee o -yla: «Lee, -a mneni -a -ka wee -petu 'tluu?»

²⁹ O nee: «Innya, nu, a -ka wee -petu 'tluu yi, a mneni a 'ka 'mnō 'tlu -bha -bhlokpadē.

³⁰ A 'tide we 'yi, we 'dē 'so 'ka 'ylimani. We -didi bhla -ka be, 'in in 'ka we -didinya 'tolu nu, wa -di -slo -petu, wa gbvan we, 'in wa 'ka we sie. -Muu 'bigu, wa 'ka 'mnō -di, 'in wa 'ka we na -gbagbv 'wolkwa.»

-Lagōo nyimaa 'wlulapiliee gbvv nine (Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ -Zeu 'pa 'yaa wa -yla gbvv nine yabhlo, o nee: «-Lago nyimaa 'wlulapilie 'wlo su -we wa laa *mutadi, we 'ya. 'Mu nyime yabhlo bhua 'wlo, 'in o yia we glu o kpaa.

³² We 'kienyi we -zi dudu -gbv su weee 'ya. Nu, we -ka mi, 'in we ylimania 'kaduv, 'in we zea su -we -zia su weee 'wlo. Nu, 'zianya yia we lbul 'sobhhaa we 'kliya -nyidi.»

(Lk 13.20-21)

³³ -Zeu 'pa 'yaa wa -yla gbvv nine yabhlo, o nee: «-Lago nyimaa 'wlulapilie 'wlo *go 'jwno yabhlo slua 'floo -bhobhv kilo glu -bhlo 'ya gbu lv, o bhitia we, 'in we yia 'yli, mu.»

-We ka 'gbv -Zeu paa gbvv nine (Mk 4.33-34)

³⁴ Nu, gbo weee mia dē, gbvv nine -papie nya o -slolu we nyimaa -zlo. We 'ni gbvv nine -papie 'wobhu, o ' -slolu nyima gbo.

³⁵ 'Sa we 'plaa sa, 'in -we -Lagōgbvv -falipanyo gbaa, we 'ka gbvzonu -ze, o nee: «Nu, gbvv nine -papie nya na yia wa -yla gbo gbaa.

We 'ka dudu gwediida 'bhlo, gbu -we -Lago zizea, gbaa na yia we.»

³⁶ Tōvn, -Zeu 'bhlo nyima glaa, 'in o yia -budujwēe mn. O plaa -budu zo, 'in o 'bunonya yia o kwesi be, 'in wa nee o -yla: «Gba -ain -yla kpaa -petu 'nyuu nu gbvv ninee ji.»

³⁷ ○ née wa -ylae: «Nu, -o 'paa 'mnaya -zənu, Nyimee Yu -wa.

³⁸ In kpaa mia, mu -wa dudu -go, 'in 'mnaya -zənu mia, mu -wa nyima -wa -Lagə pilia 'wlu la. -Petu mia, mu -wa nyima -wa gbonyyuu dide pilia 'wlu la.

³⁹ ○ tonyime -o glua wee -petu, -Saatan -wa. We -didi bhla mia, -muu -wa dudu bhalida. We -didiyna mia, -muu -wa 'anzinya.

⁴⁰ Sa wa tlua -petu, 'in wa vitelia we -kosu 'wu, 'sa -bhlokapde we yia dudu -bhla bhla -mia.

⁴¹ ○ Nyimee Yu yia ənuv 'anzinya yoo 'paa. Nu, -wa kwaa wa -lima gbonyyuu lo we -yo -wa ka de nua gbonyyuu le, we 'ka wa 'wugbizi, -wa -Lagə pilia 'wlu la glaa.

⁴² In we 'ka wa -kosu 'kadu 'wu viteli. -Mo wa wia, -mo wa lia gla 'wu.

⁴³ -Wa nua -Lagə dudu magbu le, ma yia la 'ylv 'bhisa da wa Dide pilia nyuma 'wlu la. -O -ka 'nun -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.

'Nyimnlu -we mia zizeda

⁴⁴ «-We -yo -Lagə nyumaa 'wlulapilie 'wowlba mu -wa 'nyimnlu yabhlo -we mia zizeda kpaa. 'Mo nyime yabhlo 'yia, 'in o yia we zize lo. 'C ple meni, 'in o mnia, o yia o -lu weeee pelv 'pa o 'ka wee kpaa zo.

Tkpa -zənv -we ka -vale 'təa, we gbu nine

⁴⁵ «-We -yo -Lagə nyumaa 'wlulapilie 'wowlba, mu -wa 'ya, 'sowli -we wa viteli 'nyu lo, 'in we yi zibhii 'yli -bhlo -bhlo kpa.

⁴⁶ ○ 'yia wee 'ylinanu -tukpa, -we ka -vale 'təa -we -zia we -lima ni, o mnia, 'in o yia o -lu weeee pelv 'pa o 'ka we zo.

Zibhi -bha -sowlili gbu nine

⁴⁷ «-We -yo -Lagə nyumaa 'wlulapilie 'wowlua, mu -wa 'ya, 'sowli -we wa viteli 'nyu lo, 'in we yi zibhii 'yli -bhlo -bhlo kpa.

⁴⁸ We yea, 'in zibhibhanya yia we 'nyu lo gbize, 'in wa yia we 'nyu -gago -go lad, wa 'ka zibhi 'wugbizi. We zuozənu wa gbiizia 'wu, -muu wa slua wa -cice 'wu, 'in -we 'nia 'ylinani, 'in wa yia we kwnies viteli.

⁴⁹ 'Sa -bhlokapde we yia -mia dudu bhla zli. Nyuma -wa nua gbonyyuu le -yo -wa nua gbu -zənu le, 'anzinya yia yia we 'ka wa -yessali,

⁵⁰ 'in -wa nua gbonyyuu le, we 'ka -maa -kosu 'kadu 'wu viteli. -Mo wa yia wilia, -mo wa yia gla 'wu lia.»

Gbu zənv sva -yo gbu zənv lolu

⁵¹ -Zeu née o 'binonya -yla: «A ka we 'de weeee 'wulanv?»

Wa née: «In, -a ka we 'wulanv.»

⁵² Tən, -Zeu née wa -yla: «Nu, -Lagə tee gwasanyo -o yibhelia -Lagə nyumaa 'wlulapilie, o 'wlu nu, -budujwee -kanyo yabhlo -o wleli 'yimnlu sva -yo 'nyimnlu lolu, o -luu lazvda.»

-Zezuu -zəo -nyima 'ni o gbu -yojwnu

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ -Zeu ka gbu nine -papie bhia 'bhie, o yia -bhade 'bhu.

⁵⁴ 'Gbe -we 'wu o 'ylimania, o mnia -mo, 'in o yia nyuma -slolu -mo -Lagəbudu zo. -Wa weee mia -bha, 'in we yia wa 'ywiegaga -suhhal. 'In wa née:

⁵⁵ «o nyime mia da ni, -budukonyoo yu -wa, we 'ni muu? ○ 'nyaa mia ni, Malii -wa. *'Zake kлаа, *-Zezefu kлаа, 'Simoo kлаа, we -yo Zudi, wa 'ni o bheliaa?

⁵⁶ ○ bhelaa mi -ain glaa. Aya! Mo o -sali gwedigbu lenu sea?»

⁵⁷ We 'dee 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka o dli -go zo. Tən, -Zeu née wa -yla: «-Lagəgbuu -falipany -ka -mi, da weee wa zva -bha o. Wa'a zv -bha o, o -zo we -yo o -budujwee.»

⁵⁸ Nyima 'ni o dli -go zv 'gbu, o 'ni -bha gwedigbu duun lenu.

14

Sa 'Zan -Batisi titla 'wu
(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

¹ We bhla, Galilee -dudu 'wlulapilinyo Ewlodu 'nua -Zezuu 'di.

² ○ née o zəlubhononya -yla: «'Zan -Batisi -wa! Nu, mo -saa titlinya glaa 'wu, we 'dee 'gbu o mnenia o 'ka gwedigbu lenu.»

³⁻⁴ Nu, sa Zaaan tlthigbu 'pla, mu mia da: Ewlodu kwaa o bheli Filipuu 'ywno Ewlo-diadi, 'in Zaan née o -yla: «Nu, we 'ni 'ylinani -Lagə tite 'wu, nyime 'ka o 'dee bheli 'ywno glosa, 'in o 'ka o kwa.»

We 'dee 'gbu Ewlodu yia nyima tie, wa 'ka o kpa, wa 'ka o gbu, 'in wa 'ka o -kaslu 'wopa.

⁵ Ewlodu 'ybha o 'ka Zaan 'bha. Nu, o mi Zuifo səda, -maa née nu, Zaan mia, -Lagəgbuu -falipany -wa.

⁶ Nu, Ewlodu gwalihlu 'feti nynia, 'in Ewlo-diadi 'ywnoyu yia -wa mia 'feti -gbu 'yibadu lte. 'In o yia Ewlodu dudu namani bhabha.

⁷ In o yia bi, o née: «-We a yia 'mi -zlaha, yoo na yia we ain 'nyea.»

⁸ ○ 'nyaaa weli -gu o née: «-In 'nye 'mi 'Zan -Batisi 'wu yoo -plaa -gu.»

⁹ We wlaa Ewlodu 'kvayli la, nu, o ka bi o -limaa 'yibadu 'gbu, o née: «-We o -zlaha 'mi, a 'nye we o yoo.»

¹⁰ In o yia 'slujayu yabhlo tie -mo -kaslu 'wu, o 'ka Zaan 'wu -gu -di.

¹¹ 'In wa -yo o 'wlu yia yi -plaa -gu. Wa 'nyea we o 'ywnoyu yoo, 'in -mo o yia we o 'nyaa yoo 'nye.

¹² Tən, Zaaan 'binonya yia, 'in wa yia o 'kwie 'bomni, 'in wa yia we 'bhuka 'wufa, 'in wa yia we 'di -Zeu -salia mni.

¹³ -Zeu 'nye a nyumaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu liliu

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

13-Zezu 'nva we 'di, 'in o yia 'glv 'wvbho, o -da 'nyu 'wv, 'in o yia da bęblee mni, da nyuma 'mia -mi, o 'ka 'wunya.

Nyimaa -zlo 'nva we, wa 'tlaa wa 'gbe nökple, 'in wa yia o 'bi mni bhv -gv, 'nyu -gęgo -gv yilie nya.

14-Zezu 'tlaa 'glv 'wv, o 'yia nyumaa -zlo -yo, 'in wa yia o nyazi 'wula, 'in o yia wa guzonya jipe.

15 Jibhe zea, o 'binonya bea o kwesi, 'in wa nee: «'Ylo ka -fla, 'in da tbvlo la. We 'dée 'gbv, 'nye wa 'yoo wa 'ka 'gbenya 'wv liliu zea mni.»

16 O nee wa -yla: «Wa 'na 'ka mni. Amiaa 'de 'nye wa liliu.»

17 'In wa nee: «We 'nu 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'so 'wvbhu, -a 'nu liliu kwee -ka.»

18 'In o nee: «A -yo we yi.»

19 -Mvv 'bigv, o nee nyumaa -zlo -yla nu, wa -di -petu -gv la. Təvn, o bhua wee 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'sa 'wv, o ylaa yah, 'in o yia -Lagoo fuo 'pa. 'Bhie, o dlilia wee 'floo, o 'nyea we o 'binonya yoo, 'in -maa yia we nyima 'wladlili.

20 Wa 'de weee lia, 'in wa yia lu. We pnu -tba 'wv, -we nyinia -cicc kugbua le 'sa, 'in o 'binonya -yo we yia mni.

21 Nyima -wa lia, wa nyini nökpasiaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000). Wa 'nu 'nyjwv -yo 'nyenyeuya zei.

-Zezu nəa 'nyu -gv

(Mk 6.45-52; Zn 6.15-21)

22 Təvn, 'in -Zezu yia wa tie, wa -galı o 'yu, wa 'ka 'nyuu kakpe -putu -gv mni, -zugba o pa nyima weli.

23 O 'paa wa weli, 'in o yia -gęgo 'wlu mni o 'ka -Lagoo bhuhhoe. O mi -bha o 'de -bhlo, 'in sabo ya be.

24 Nu, 'glv ka -sleen -gęgo -yo la flomani. -Pipę mi wa 'klu -yo -gbein bhvvladaa 'gbv, 'nyuu -gbvgbv sloa 'glv 'wv.

25 Tiatia -kukə gboa, 'in -Zezu yia o 'binonya 'bi mni 'nyu -gv -nənve nya.

26 Wa 'yia da o -yo -nodă -mo 'nyu -gv, 'in wa yia nyano nv, wa nee: «Kuzu -wa!»

Wa mi nyano nodaa 'gbv, wa yia 'wokpi.

27 Təvn, 'in o nee wa -yla: «A 'na nənvo nyano -nu, -amı -wa, a pali dli la.»

28 'In Piełi nee: «Na -Kanyo, we -ka -mi 'pieł, 'nye 'mi 'yoo, in 'ka 'nyu -gv nə, in 'ka -mi -yoße.»

29 O nee o -yla: «Yi!»

Piel 'tlaa 'glv 'wv, 'in o yia -Zezuu -gbę mni 'nyu -gv -nənve nya.

30 Nu, o 'yia -pipę mi 'plida, 'in o yia nyano nv, 'in o yia 'nyu glu -plaplie bhli. O 'kpiä 'wv, o nee: «Na -Kanyo, kpa 'mi!»

31 -Bha -bhlokpadę, -Zezu -gloa so 'wv, 'in o yia o kpa, 'in o nee: «Dli 'kienyi -zvonyo, lee -lu ka 'gbv -na lu dlia?»

32 Wa 'de 'so -bhoa 'glv 'wv, 'in -pipę yia zabe.

33 Təvn, o 'binonya -wa mua 'glv 'wv, 'in wa yia o 'yu 'kukolu 'sibhli, wa 'ka o 'yilimanı, wa nee: «-Mi, -in mi -Lagoo 'Yuu 'debhie -gbolu nya!»

-Zezu jipea Zenezaleti guzonya
(Mk 6.53-56)

34 Wa -dia 'nyu 'wv, 'in wa yia Zenezaleti -dvdv -gv nyini.

35 -Bha nyima weee yia -Zezu yibheli, 'in o 'di yia wee dvdv weee -go lamneni. Wa yia o guzonya weee -la.

36 'In wa palia -Zezu zukpa nu, o 'ka wa guzonya 'yoo 'nye wa 'ka o -banaa nyjwv kwezi. 'In -wa weee zia we kwe, -maa yia 'pv.

15

-Zezu -yo Zuifvv tite
(Mk 7.1-13)

1 Falizinyima -yo -Lagoo titee gwasanya 'bhova -Zeluzalemu, 'in wa yia -Zezuu -gbę yi, 'in wa nee o -ylae:

2 «-Na 'binonya mia, wa'a budo kwe -amiaa titee solo, 'in wa lia. Nu, -we -amiaa dökpası gbaa -a 'na nənvo le -ni, 'mū wa nəa le. Lee -lu ka 'gbua?»

3 -Zezu nee wa -yla: «Amia mia da, amiaa bħlasabħla gbv 'gbv, a'a zea -Lagoo tite 'nyjwv. Lee -lu ka 'gbua?»

4 Nu, -Lagoo nee:
<Zv -na dide -yo -na 'nyaa 'nyjwv.»

5 O nee 'yaε:
<-O -ka o dide -yo o 'nyaa veli,
'bha wa 'bħaa o.»

6 'In amia, a nee: nyime -o -ka o dide -yo o 'nyaa -yla gba nu, -we o 'ka yaa wa 'nye, wa 'wusaties saa, o ka we -Lagoo 'nye,

7 -Lagoo -sa o dide 'wv. 'Sa a nəa, 'in a saa -Lagooħħi la, amiaa bħlasabħla gbv 'gbv.

8 -Lagoo nee: wa a nyima mia,
nyjew la wa nnanja 'mi,

nu, wa dli 'ni 'mū -gv -mi.
9 Bhebhe wa yilimania 'mi.

Nu, tite wa slolu,
-we wa laa -Lagoo tite,
nyumaa -gbę we bhva.»

-We plalia nyima pvin, mv ni
(Mk 7.14-23)

10 -Mvv 'bigv, -Zezu nee nyumaa -zlo -yla: «A be -seli, -we na yia gbaa, a 'ka we 'nv.

11 Nu, -we plalia nyime nyjew, we e -plali o pvin. Nu, -we plalia nyime pvin ni, mo -wa we bhva nyjew.»

12 Təvn, o 'binonya bea o -yo, 'in wa nee o -yla: «-In -yi we 'ji nu, weli -in gbaa de -bha, we ka Falizinyima 'wv 'fnv?»

13 O nee: «Su, -we na Dide, -o mia -yali, 'nia fa ni, tlua wa yia we.

14 A 'tide wa 'yi nū, 'lələnya wa -mīa, 'in wa mīa 'lələnya 'yoo da -sloluda. Nū, 'lələnya -ka 'lələnya -su lakpa o 'ka o 'yoo da -slolu, 'in wa 'de 'so bhililia 'bhvka 'wō.

15 Pjeli 'bhua wēli 'wō, o nēe: «Wee gbow nine mia da nū, sa we 'ji mia?»

16 -Zezu nēe: «Amia, a 'nū 'ya -slō -muv 'wulanuw?

17 Nū, -lu weee -we plalia nyimē īwēe, o nukple we plilia. -Muv 'bigo, 'in o plaa 'kwla -yo. A'a 'nū 'ya -muv 'wulanuw?

18 Nū, -we tlaa nyimē īwēe, mu bhua o dli zo, 'in -we plalia nyimē puin, mu -wa.

19 Nū, 'wlukoon lapopale 'nyuu bhua nyimē dli zo. Tōon, 'in nyimā bhaa wa -lima, 'jwni -yo nyimā -putu dia -budu 'wō, * wa kaa mōtni kwē, wa ylia 'wie, wa tubhva yo, 'in wa saa wa -lima 'jnni.

20 Nū, -we plalia nyimē puin mu mia de. Nū, nyimē 'nū kwe budo tiklu o 'ka li, -muv'v -plali nyimē puin.»

*'Lakparjwō ījwnua -Zezuu gbw
(Mk 7.24-30)*

21 -Muv 'bigo, -Zezu 'bhua -bha, 'in o yia Til -yo Sidoon -dvdū -g mni.

22 Kanaa -jwni yahbilo -dulia -mo la, 'in o yia o -gbe mni, -zugba o wili o -yo: «Davidi 'yuoo, -in 'yli 'm nyazoo! Na -Kanyo, zuzu 'nyuu ka na 'jwnayu kpa, o 'nū 'kvayli -ka.»

23 -Zezu 'nū -go -sa. O 'binonya bea o -yo, 'in wa nēe o -yla: «Vu o, we 'nū -muv, o mi -ain 'bi wiwie nya.»

24 'In -Zezu nēe: «Izlaelinyima -wa 'wlua bhlabhlē -we mno, wa 'dekpvaa 'gbv in yia yi.»

25 Nū, o 'jwno 'sibhlia o 'yu 'kukolu, o nēe: «Na -Kanyo, be 'mi -yo.»

26 'In o nēe: «Ylaasl -ka lida -mi, we 'nū tiklu -mi wa 'ka 'ylaasl lililu zo -sa, wa 'ka we gwi zo viteli, we 'nū 'muv?»

27 O 'jwno nēe: «Na -Kanyo, gbowzōnō -wa. Nū, 'ylaasl -ka lida -mi, 'in gwi -ka 'tabhle zo -mi, wee lililu -we bhlia, gwi lia we, we 'nū muv?»

28 O nēe: «Amaa dlizovze 'yli 'le! -We a 'ybhaa, mu yia ain -yla lenva.»

-Bha -bhlokpadē o 'yu 'pva.

-Zezu jipea guzvnyaa -zlo

29 -Muv 'bigo, -Zezu 'bhua -bha, o 'plilia Galilenu kwesi, o -gblaas -gogo 'wlu, 'in o yia -mo ladī.

30 Tōon, nyimā -zlo -yo wa guzvnya yia o -gbe yi. Tōlaa tigia, tolva'a 'yli la, tolva 'kua, tolva'a 'nū, 'in wa'a gba, we -yo guzvnya duun -putu. 'In wa yia wa -Zezu -yo laslu, 'in o yia wa jipe.

31 Nyimā -zlo 'yia nū, -wa mīa bhobhonya, wa ka gba, -wa 'kua, wa ka 'pva, -wa tigia, wa ka nō 'nanuv, -wa 'lōa, wa ka layi, we 'nū

wa īwēgaga -sobhali -se. 'In wa yia *Izlaelī -Lago o 'jnni -mnun.

*-Zezu 'nyēa nyimā 'wlu giv -bhlo liliu
(Mk 8.1-10)*

32 -Zezu laa o 'binonya, 'in o nēe: «Nū, nyazi nyimā nu laa 'mū 'wō. Wa 'yli ta nū, -zugba wa mu 'mū 'bī, 'in liliu ka bhia. Nū, wa 'nū -slo li, in -ka gba wa mni lu nū, wa mnenei wa 'ka 'yloogbō bhli siasie kwēe.»

33 -Bha o 'binonya 'ybhaa o lae: «-A mīa -flii 'pipi, dia -a ka 'floo 'yli, 'in -a 'ka nyimaa -zlo ni 'nyē, 'in wa 'ka li, 'in wa 'ka lao?»

34 -Zezu nēe wa -yla: «'Floo zuma mi ain kwēe?»

Wa nēe: «'Floo gbeso, we -yo zibhi yua -sélé.»

35 Tōon, o nēe nyimaa -zlo -yla nū, wa -di dvdu la.

36 'Bhie, o 'bhua 'floo gbeso -yo zibhi 'wō, o 'paa -Lago fuo, 'in o yia we ladidli, 'in o yia we o 'binonya yoo 'nyē, 'in -maa yia we nyimaa -zlo 'wuladili.

37 Wa 'de weee lia, 'in wa yia lb. -We wa sialia, we nyni -cice gbeso, 'mu o 'binonya -yo we mna.

38 Nū, -wa lia wa nyni nukpasiaa 'wlu giv -bhlo (4.000). Wa 'nū 'jwni -yo 'nyenye yua zēl.

39 Da -Zezu 'nyēa wa 'yoo, 'in o yia 'glo 'wubho o 'ka Magadan -dvdū -gv mni.

16

*Sadusenyima -yo Falizinyima 'ybhalia -Zezu gwedigbv

(Mk 8.11-13; Lk 12.53-56)

1 *Sadusenyima -yo Falizinyima bea -Zezu -yo, wa 'ka o layla. Wa nēe o -yla: «In no gwedigbo yahbilo le, 'in -a 'ka we 'jyibheli nū, -Lago 'nyea -mi 'titē.»

2 -Zezu nēe wa -yla: «'Yli -ka bhli, yali -ka lazaman a nēe da nam 'yli.

3 In zlökpe 'yli -ka 'wosō, yali -ka lazaman, a nēe nyu yia -zeen lva. A -ka yali yla, we -ka nū, 'nyu yli lva, 'in a yibhelia we 'ji. 'In -we mīa -zeen 'plida, a 'nū mnenei a 'ka we yla, 'in -we mīa yida a 'ka we yibheli.

4 Deslein -nyima ka 'nyii, 'in wa'a zv -Lago dh -gv. Wa 'ybha in nu wa -yla gwedigbo le, we 'nū *Zonas gwedigbo 'wobho, wa 'na 'ka gwedigbo yahbilogbo 'yli.»

Tōon, o tia -bha wa, 'in o yia mni.

Falizinyima -yo Sadusenyima gəə giv
(Mk 8.13-21)

5 O 'binonya mīa 'nyu 'wodida, wa ka 'floo 'wodlu.

6 Tōon, -Zezu nēe wa -yla: «A zv amīaa 'de 'yliyo, a 'na 'tideli amīaa 'de 'yi Falizinyima -yo Sadusenyima flooo *gəə -yla -nū.»

7 -Bha o 'binonya gbowgbalia -ylac: «Nū, 'floo 'nī -an kwēe -mi, we 'gbv o yi 'saa gba.»

* 15:19 Glekiweli 'wō, we ji -wa nū, -wa kokwalia, wa -yo nyimā -putu dia -budu 'wō.

8 -We mia wa dli zo, -Zezu yibhelia we 'ji, o nee wa -ylae: «Dli 'kienyi -zonya, 'lee, lee -lu ka 'gbu a gbugbali -yla nu, a 'nu 'floo kwee -kaa?»

9 A 'ni -slo we 'wulanu nu, 'floo gbu in dlilia nyumaa 'wlu glo -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'wulaa? 'In -cice a 'bhua 'wu, a ka we 'wodluu?

10 'In 'floo gbeso in dlilia nyumaa 'wlu glo -bhlo (4.000) 'wlu la, 'in -cice a 'bhua 'wu, a ka we 'wodluu?

11 In -ka ain -yla gba nu, a zo amiaa 'de 'yiliyo Sadusenyima -yo Falizinyuma gao kwee, in 'ni 'floo gbu gba, sa a 'nu we 'wulaa?»

12 -Sleen, o 'binonya yibhelia we 'ji nu, -Zezu 'ni 'floo *gao gbu gba. Gbu -we Falizinyima -yo Sadusenyima slolua, 'mu o ssa 'jhi.

*Pielie nee nu, -Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)*

13 -Zezu mnia Sezalee Filipo -dvdv -gu, o nynia -mo, 'in o nee o 'binonya -ylae: «Lee, nyuma nee *Nyimee 'Yuu daa nyoo o -mia?»

14 Wa nee: «Nyima tolva nee, 'Zan -Batisi -in -mia, 'in tolva nee, Elii -in -mia. 'In tolva nee 'ya nu, Zelemi -in -mia, -Lagobgbo -falpanyo -putu -in -mia.»

15 'In o nee: «'In amia, a nee, nyoo in -mia?»

16 Simo Pielie nee: «-Lagoo -Bhasanyo -in -mia, -in mu 'yiliyoga -Lagoo 'Yu nya.»

17 Toon, -Zezu nee o -ylae: «'Simoo, Zonasuu 'yu, -in -tu 'wu -dlo, nu, wee gbu mia, nyime 'ni -mi we -slolu. Na Dide -o mia yali, mo -slolua -mi we.»

18 Nu, -mi wa laa Pielie, we ji -wa tokpa. Wee tokpa -gu na yia na *Leglizi 'subhaa. 'In tlithee 'debhie -gboluu 'tite 'na 'ka we -wlo.

19 *-Lagoo nyumaa 'wlulapulgbee -lakli na yia -mu yoo 'nyea. -We -na yia gbaaan dvdv -gu, gbaaan wa yia we yali. 'In -we -na yia -bloa dvdv -gu, -bloa wa yia we yali.»

20 'In o nee wa -yla 'klu 'cici nya: «A 'na gbali nyime yahbhlgo -yla, in mi -Lagoo -Bhasanyo nya -ni.»

*-Zezu nee tlia o yia, 'in o 'ka tlitlnya glaa 'wuso
(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)*

21 Nu, we 'ka -bha 'bhu, -Zezu gbaa -sleen o 'binonya -yla sa tikli, o 'o zize 'maslesn gbu, o nee: «We mi nu, in mni -Zeluzalem, -mo Zuifuu nyuma kpasi kлаа, *-Lagobgboonyaa -cian kлаа, we -yo -Lagoo titee gvesanya, ma kwee na yia sia bhabha. Ma yia 'mu wlaa wa 'ka 'mu 'bha. 'In 'yli 'so we tanu nya, tlitlnya glaa na yia 'wuso.»

22 Toon, 'in Pielie yia o -glima lali, 'in o yia o -yla gbu gba, o nee: «Na -Kanyo, -Lagoo 'na nywnunu we -ni. -Muu 'na nono le -ni.»

23 -Zezu 'bhitia la, o nee Pielie -yla: «*-Saatan, be lo! 'Bhu 'mu kwesi. -In mi 'mu 'yoo -kolvda. Nu, -in popali 'wlukuvon la -Lago

'bhisa, nyuma 'bhisa -na popalua 'wlukuvon la.»

24 Toon, o nee o 'binonya -yla: «Nyimee nyoo -ka gba o 'ka 'mu 'bi no, o -sa o 'de dli, o 'bhu o stasiee *su 'wu, 'in o 'ka 'mu 'bi yi.»

25 Nu, nyimee nyoo -ka o 'de 'yiliyogagie 'wogu ni, 'wu o yia we baa. 'In o -ka o 'de 'yiliyogagie 'wobbo na 'gbu, 'yiliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -mo yia 'yia.»

26 Nu, nyimee -ka dudu -guu zuzonu weeee 'yi, 'in o -ka o 'yiliyogagie 'wobbo ni, lee -lu o 'yi we 'wua? Nu, -lu yahbhlgo -ni mnenei we 'ka nyimee 'yiliyogagie zo.

27 Nu, Nyimee Yu yia yia o Didee 'yjumniee san 'wu, o -yo o 'anzinya 'so. 'In -we nyuma noa le, we jwae o yia wa 'penia.

28 In nee ain -yla gbozonu sae: amia -wa mia da -seli, am glaa, nyuma tolva ka Nyimee 'Yu 'yi yida, o 'ka nyuma 'wlulapili, 'bhie wa 'kaa tl.»

17

*-Zezuu 'binonya ta 'yia o 'titie
(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)*

1 'Yi gbu, we gbelibhlolu nya, -Zezu 'bhua Pielie kлаа, *Zake kлаа, we -yo 'Zakee bheli *Zaan 'wu, 'in wa yia -gogo 'kadu 'wlu mni. -Mo wa -nyaa 'wo.

2 -Mo, 'in o 'klu yia 'bhitia wa 'yiliya 'wu, 'in we yia li 'ybu 'bhisa, 'in o -bana yia pomanu 'paimpaim zli 'bhisa.

3 Toon, 'in wa yia Moizi -yo *Elii 'so -yo yi, -zugba wa -yo -Zezu sa 'di.

4 -Bha Pielie gbaa -Zezu -yla: «Na -Kanyo, -amiaa -seli -mumie nanu 'yli! We -ka -mu dvdv -mo, palu yua ta na yia -seli 'subhaa. -Na -nu -bhlo, Moizi -nu -bhlo, Elii -nu -bhlo.»

5 O mu gbadu, toon yalpopa -we ha, 'in we yia wa 'wuweli. 'In weli yahbhl yia wee yalpopa nyidi 'tla, we nee: «-O mia de, na Yu -wa, in -kali o ze. 'Mo in 'nyea na dli weeee yoo, a polu o yukwli.»

6 O 'binonya 'nuu wee weli, nyano sloa wa 'wu, 'in wa yia 'klu lagbli.

7 -Zezu bea wa -yo, o zia wa kwe, o nee: «A -so 'wu, a 'na nono nyano -ni.»

8 Wa 'bhua 'klu 'wu, we 'ni -Zezu -bhlogbo -wobhu, wa 'ni nyime -putu -yo yi.

9 Da wa mia wee -gogo kwlidu, -Zezu zua wa 'di, o nee: «We a 'yia da -yo ni, oo Nyimee 'Yu 'ni -slo tlitlnya glaa 'wuso, a 'na gbali we nyime yahbhlgo -yla -ni.»

10 Toon, -Zezuu 'binonya yia o layibha: «Lee, lee -lu ka 'gbu -Lagoo titee gvesanya gba nu, Elii 'kaa yi taaa?»

11 O nee: «Gbozonu -wa: Elii yia yia tia o 'ka -lu weee we 'bi 'wula.

12 Nu, in nee ain -yla: Elii ka yi pepe, 'in wa 'ni o yibheli. Sa wa 'ybhaa, 'in wa yi 'saa o nu. 'Sa -bhlokpadet wa yia Nyimee 'Yu sialia.»

13 -Bha o 'binonya yibhelia we 'ji nu, 'Zan -Batisi gbu o mia gbadu.

-Zezu vua zuzu 'nyuuu 'tite
(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

14 -Bha -Zezu -yo ɔ 'binonya nynia nyimaa -zlo kwesi, nyime yabhlo 'tlaa -mo, ɔ 'sibhlia 'kukolu -Zezu 'yu, ɔ nee:

15 «Na -Kanyo, na yu mia, -in 'yli ɔ nyazi. Nu, ɔ 'wlukon ka -nyumo. 'Yli tolva nya, ɔ bhililia -kosu 'wo, o bhililia 'nyu lo.

16 In ka ɔ -na 'binonya -la, wa 'ni mneni wa 'ka ɔ jipe.»

17 -Zezu nee: «Desleen -nyima -wa'a zo dli, nyima 'nyii, 'yli zuma in -yo ain 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba zo 'yligbeda -tva? A -yo ɔ 'so yi -seli.»

18 -Zezu 'kpila wee zuzu 'nyuu 'wluo, 'in we yia ɔ 'yu 'yitide, 'in ɔ yia 'pv.

19 'Bhie, -Zezu -yo ɔ 'binonya -nyaa 'wo, wa bea ɔ kwesi, 'in wa nee: «Lee -lu ka 'gbv -amia 'ni mneni -a 'ka wee zuzu 'nyuu ni vua?»

20 -Zezu nee: «We ka gbo -wa, amiaa dlizuze 'kienyi. Nu, in nee ain -yla gbuzonu sae: *mutadu 'ya -se, amiaa dli 'ka yaa we 'bhisa -mi, a -ka gba -gogo -yla, ('Bhu da, mni mo, 'in we bhua -bha.) A mneni 'ya a 'ka -lu weee leno. [

21 'Sasokpa -zuzu 'nyii mia de, we 'ni -Lagobhubhoe -yo 'sun -plaphie 'wubhu, wa 'ni mneni wa 'ka we vu.]»

-Zezu gba 'yaa ɔ tlthlgbv
(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

22-23 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yo ɔ 'binonya gbelia 'wlu -mo Galilee, 'in ɔ nee wa -yla: «O Nyime Yu wa yia nyima yoo 'nyea, wa 'ka ɔ 'bha. Nu, 'yli 'so, we tanu nya, ɔ yia tlithinya glaa 'wosaa.» «In wee gbu yia wa -gv 'wotu yuoo.

-Zezu plvlva -Lagobudu 'kaduv 'gwezi

24 -Zezu -yo ɔ 'binonya nynia Kapenaumu, *-Lagobudu 'kaduv nisvu -gwerezisanya bea Piei -yo, 'in wa yia ɔ layibhae: «Na -Kanyo mia, ɔ ɔ plvlv -Lagobudu 'gwezi -wa yi?»

25 Piei nee: «Plvlv ɔ plvlv we.»

Da Piei plaa -budu zo, -Zezu gbaa tia, ɔ nee: «Simoo, -mu nee lea? Da nyimaa 'yugalinya mia 'gwezi -sada ni, nyoo plvlv wea? Wa yua -wa yaayu, 'lakpanya -wa yi?»

26 Piei nee: «'Lakpanya -wa.»

-Zezu nee: «We -ka 'sa -mi, wa 'yua'a plvlv we.»

27 Nu, -a 'ni 'yibha -a 'ka wa nyeni. We 'dees 'gbv, mni 'nyu -yo. -In -ka -mo nyni ni, -in 'pa -ko. Zibhii tianu -ka we 'wobhua yi ni, gelize we 'wo. -In -ka we kpa, 'bha we ηwεε. -Mo -na yia tama yabhlo 'yia, -we 'kaa in -yo -mi 'soo nu -Lagobudu 'gwezi plvlv. 'Bhu we 'wo, 'in -in 'ka -amiaa -nu plvlv.»

¹ We bhla, -Zezuu 'binonya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ layibha: «Nyima -wa -Lago pilia 'wlu la, nyoo 'yli wa glaaa?»

² -Zezu laa 'yu yabhlo, 'in ɔ yia wa 'yu ɔ 'yligbeli,

³ 'in ɔ nee wa -yla: «In nee ain -yla gbuzonu sae: a 'bhiit amiaa 'de, 'in a 'ka 'ylaasl 'bhisa -mi. We 'ni -mvo, nyima -wa -Lago pilia 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mi.

⁴ «Nyime -o tia ɔ 'de 'wo 'nyenyeyu 'bhisa, nu, nyima -wa -Lago pilia 'wlu la, mo -wa wa kpasa.

⁵ 'Yu -o mia yu ni 'bhisa, nyime -o -ka ɔ kpa 'nanuu na 'jnu nya, na 'de ɔ kpaa 'nanuu.

Gbonyuu -lenvnyaa -tnvv
(Mk 9.42-44; Lk 17.1-2)

⁶ «Nu, 'ylaasl -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zva 'mi dli -gv, -o -ka wa 'yabhlogbo obonyuu lokwa, we nanu 'yli -mo -nu nya wa 'ka -mo tokpa 'kadu -bli -yo gbuani, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lo viteli.

⁷ Gbonyuu mi dödög -nyimaa -nu nya, gbo -we kwaan nyima gbonyuu lov 'gbv. Nu, gbo -we kwaan nyima gbonyuu lu, we mi la 'komuu. Nu, nyime -o -ka -gbe wee gbonyuu -ka 'bhu, gbonyuu mi ɔ -nu nya.

⁸ We -ka -na bhv -yo -na so 'ka -mi gbuonyuu lov kwa ni, -di -bha we, 'pa we kwnee. We nanu 'yli -in 'ka 'yiliyagagie -we 'nia bhloluda -ka 'yli so -bhlo -yo bhv -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wo mni so 'so -yo bhv 'sa nya.

⁹ We -ka -na yli 'ka -mi gbuonyuu lov kwa, -sa -mo we, 'pa we kwnee. We nanu 'yli -in 'ka 'yiliyagagie -we 'nia bhloluda -ka 'yli 'yiliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wo viteli 'yli 'so nya.

Bhlabhl -we mnvaa gbwv nine
(Lk 15.3-7)

¹⁰ «A zo amiaa 'de 'yiliy 'ylaasl nu gbegbein, a 'na gbal -ni nu, 'ylaasl glaa, 'yu -bhlo 'ni -lu yabhlogbo nya -mi. Nu, 'yli weee nya, wa 'anzinya mi -bha yali. 'In na Dide -o mia yali, mu 'yligbea ɔ 'yu wa 'gbv. [

¹¹ Nu, ɔ Nyime Yu mia, -wa mnvaa, 'ma ɔ yia gbu 'wosaa.]

¹² «Nu, a nee lea? Nyime yabhlo -ka bhlabhl glo gbu -ka, 'in we 'yabhlo 'ka mnvaa, we glo -mnvaa 'ya kugbua le gbmnvaa ɔ tia -gogo 'wlu, 'in ɔ mnvaa we 'yabhloo datalia. We 'ni mnvaa?

¹³ In nee ain -yla gbuzonu sae: ɔ -ka we 'yi, 'in we laa ɔ 'mona 'wo, we -zi bhlabhl glo -mnvaa 'ya kugbua le gbmnvaa -we -tva -bha.

¹⁴ 'Sa -bhlokpadé amiaa Dide -o mia yali, ɔ ɔ ηwnu waa 'ylaasl nu 'yabhlogbo 'ka mnvaa.

-Na bheli -ka -mi gbo -yekpali

¹⁵ «-Na bheli -ka -mi gbo -yekpali, mnvaa 'yia, 'in gbo ɔ nva le, -in -yo ɔ 'so 'ka 'wo -nya, -in 'ka we ɔ -yla lapali. ɔ -ka we ηwnu ni, -zugba ɔ ka 'ya na bheli -ze.

¹⁶ ○ 'nì we ḥjnwnu nì, -in 'bhu nyimē -bhlo, nyima 'sa 'wù, 'in sa -Lagōsəbhé gbaa nì, wa 'bhu gbu 'wù nyima 'so, nyima ta 'yu, -in nu 'sa.

¹⁷ ○ 'nì wa weli 'wɔjwnu nì, gba we - Lagonyima weeee 'yu. 'In o 'nì -maa 'wɔjwnu nì, -in 'bhu o 'wù *nisón -gwézisanya -yo nyima -putu -wa 'nìa -Lago -yi 'bhisa.

A bhubhoe -Lago dabvd

¹⁸ «In née aai -yla gbozono sa nì, -we a yia gbovan dudu -gb, gbovan wa yia we -mo yali -Lago -gbe. 'In -we a yia -bhloa yia dudu -gb, -bhloa wa yia we -mo yali -Lago -gbe.

¹⁹ «In née 'ya nì, amia mia dudu -gb, aai glaa, nyima 'so -ka weli bhli, wa -ka -lu -mum -zla, na Dide -o mia yali, 'nyea o yia we aai.

²⁰ Nu, da nyima 'so, nyima ta -ka 'wlugbeli na 'jñi nya, in mi wa glaa.»

Lubhononyo -o 'nua o -libheyii -yagbu 'wvti, gbuu nine

²¹ Tœvn Piełi bea -Zezu -yo, 'in o yia o layibhae: «Na -Kanyo, na bheli -ka 'mì gbu -yakpal, -zakpa zuma in 'ka o -yøgbu 'wutia? We nyni -zakpa gbeso -wa yi?»

²²-Zezu née o -yla: «-Innya, in 'nì gba -zakpa gbeso. In née: glo ta 'ya kugbua -zakpa gbeso (70 x 7).»

²³ We 'dëe 'gbu, -we -yo -Lago nyimaa 'wlulapiluwa mu ni.

²⁴ Dudu 'wlulapiluwa yabhlo 'yibha o -yo o lubhononya 'ka wa kpagbu zeli. ○ bhlia we zelie, a lubhononya yabhlo yia, -mo 'ka minion kpagbu 'wlu.

²⁵ ○ nyimē 'nì -lu yabhlogbøo kweee -ka, o 'ka wee kpagbu -sa. We 'dëe 'gbu o -kanyo née o 'ka o pelv 'pa, o 'ka gaylo -ze, o 'jwno -yo o 'yua klaa, we -yo o -kakalu weeee, 'in o 'ka o kpagbu -sa.

²⁶ 'In o - lu lubhononya yia o -kanyo 'yu 'kukolu -kolb, 'in o née o -yla: «Na zukpa -wa, -in nu dliti le na gbegbein, 'in in 'ka we 'de weeee 'peni.»

²⁷ 'In o -kanyo yia o nyazi 'yili, 'in o yia we 'bi 'bhø.

²⁸ «○ lubhononya 'tlaa, 'in o -yo o -libheyi yabhlo yia gbeli. -Mo 'ka enuu kpagbu 'kienyi -le 'wlu. ○ yia -mo 'blt 'wøbhl, 'in o yia o 'tuntnu, o née: «Na na kpagbu.»

²⁹ «○ -libheyi bhlia o 'gbu -yo, o née: «Na zukpa -wa, -in nu dliti le na gbegbein, 'in in 'ka we 'de weeee 'peni.»

³⁰ «○ 'nì we ḥjnwnu, 'in o yia o -kaslu 'wøpa. Nu, -mo 'nì -slø o 'gwézi wla, -mo 'na 'ka -mo 'tla.

³¹ Da o -lima -man: 'nua we, we 'nì wa -yakpa -se. 'In -maa yia wa -kanyo we 'di -sal.

³² Tœvn, 'in wa -kanyo yia o - lubhononya la, 'in o née o -yla: «Nyikanyo, -in ka 'mì zukpa 'pali we 'dëe 'gbu in yia na kpagbu 'bi 'bhø.

³³ Sa in 'ylia -mi nyazi, we mi nì, -in 'yili yaa 'sa -na -libheyi nyazi.»

³⁴ ○ -kanyo 'paa 'ce bhabha, 'in o yia o lubhononya -kaslu 'wøkwa, wa 'ka o sial. ○ nì -slø o -kpagbu -sa, o 'na 'ka -mo 'tla.

³⁵ «Nu, 'sa we 'plia -sa. 'Sa -bhlokpadé, na Dide -o mia yali yia aai -yla noa, we -ka nì, aai glaa nyimē yabhlo 'nì o -libheyii -yøgbu 'wøti dli weeee nya.»

19

*-Zezu gbaa 'jwno kwnees -sa gbu
(Mk 10.1-12)*

¹ -Zezu bhia gbu ni gbagbie, o 'bhva Galilee, Zudee -dudu -we mia Zudeen nyu lòv, 'in o yia -mo mni.

² Nyimaa -zlo mnia o 'bi, 'in o yia wa guzonya jipe.

³ Faliznyma tølva bea o -yo wa 'ka o layla, 'in wa yia o layibhae: «-Amiaa tit e nökple, nökpasu mneni o 'ka o 'jwno kwnees -sa gbu -kpoaa 'gbuu?»

⁴ ○ née: «-We wa celia -Lagoweli 'wø, a 'nì -slo we zeli? Nu, -lu weeee gwedida, 'in -Lago yia nökpasu -yo 'jwno lala.

⁵ 'In o née:

We 'dëe 'gbu -nökpasu yia o dide -yo o 'nyaa kwesi 'bhva,
'in o -yo o 'jwno 'ka 'wøsuslolu,
'in wa 'ka ku -bhlo -ze.»

⁶ -Sleen, wa 'nì 'maslein nyima so, nì, nyimē -bhlo wa -mia. We 'dëe 'gbu, -we -Lago -ka 'yijijl, nyimē 'na sisalí we 'yli -nì.»

⁷ Faliznyma née: «Nu, we -ka 'sa -mi, lee -lu ka 'gbu Moizi gba nì, -o -ka o 'jwno kwnees -sa, o 'nye -mo 'kwnees -sa 'sebhé yooa? 'In o tide o 'yia?»

⁸ ○ née: «Amiaa yukwli -yo suloo 'gbu, Moizi yia aai 'yoo 'nye a 'ka amiaa 'jwni kwnees -sa. Nu, we gwedida we 'nì 'sa -mi.

⁹ In née aai -yla: nu, nyimē -ka o 'jwno kwnees -sa, -zugba -mo 'nì nökpasu -putu nya -budu 'wødi, 'in o -ka 'jwno -putu kwa, gboonyuu o nua -mo 'yla le.»

¹⁰ ○ 'binonya née o -yla: «Nökpasu -yo 'jwno gbu -ka 'sa -mi, we nanu 'yli, nyimē 'na kwalli 'jwno -nì.»

¹¹ ○ née wa -yla: «Nyima weeee 'nì we kweyømnenei. Nu, -wa -Lago 'nyea we 'titè, wa mneni we kweyøyo.»

¹² Nu, nyimē -tølva mia, wa'a kwa 'jwni. -We ka gbu -wa, we 'ka wa gwali bhla 'bhø, wa 'nì we kweyømnenei. 'In tølva mia, wa'a kwa 'jwni, wa 'ka wa lelu 'gbu. Nu, tølva'a kwa 'jwni, -Lago nyimaa 'wlulapiliee 'gbu. Nu, nyimē -o -ka we 'wølanu, o 'nu we 'wøla.»

* ^{18:22} We 'ji yabhlo -wa nì, -zakpa glo ta 'ya kugbua le gbeso (77).

*-Zezu nywaa 'ylaaslī 'nyu la
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)*

¹³ -Bha nyuma kwaa -Zezu 'ylaaslī o 'ka wa kwe 'wluo lapali, 'in o 'ka -Lagō bhubhoe wa 'jñi nya. 'In o 'binonya yia wa vuvue bhli wa 'wluo kpule nya.

¹⁴ -Zezu nee: «A 'tide wa 'yi wa 'ka na -gbeyi, a 'na -kolō wa 'yoo -ni. Nu, nyuma -wa 'wlü -Lagō yia lapulia, waa 'ylaaslī -sokpa -nyuma -wa.»

¹⁵ O palia wa so 'wluo la, -muu 'bigv, 'in o yia -bha 'bhø.

*Nyime o 'kaa -Zezu 'bi mnū, o 'bhv o -lu weee 'bi
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)*

¹⁶ -Bha nyime yabhlo bea -Zezu kwesi, 'in o yia o laybha: «Slolunyo, lee -lu -zono in 'ka leno, 'in in 'ka 'lyiyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yia?»

¹⁷ -Zezu nee o -yla: «Lu -zono nyia mia, lee -lu ka 'gbv -na ybha 'mū we gbu laa? -Lago -bhlogbø mia nyime -zono nya. Nu, -in 'ka 'lyiyogagie 'yl, -in zu o *tite 'nøjwe.»

¹⁸ O nee: «Tite -momu we -maa?»

-Zezu nee: «-In 'na 'bhal nyime -ni. -In -yo 'jñwo -putu -na -dil -budu 'wv -ni.* -In 'na yili 'wie -ni. -In 'na zolv nyime yo -yo -ni.

¹⁹ In zu -bha -na dide -yo -na 'nyaa, 'in -in -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

²⁰ O nyimesloyu nee o -yla: «In ka wee titenya weee 'nøjwe zu, 'in -momu -tu 'wva?»

²¹ -Zezu nee o -yla: «-In -ka gba -in 'ka tiklu -mu ni, -in 'pa -na zuzono weeee pelo, -in 'nye we -yo -gwezi bobabhanaya, 'in -in 'ka 'jñimnii 'yl -Lagō -gbø. -In -ka we lenoe bhia, -in yi 'mū 'bi.»

²² O nyimesloyu 'nva we, 'in o yia lobhiti, 'klu -susue nya, nu, 'jñimninyo -wa.

²³ Tøn, -Zezu nee o 'binonya -yla: «In nee ain -yla gbuzon sae: 'jñimninyo 'ka -Lagō nyuma 'wlulapuligbe 'wv mn, 'te we 'tea.»

²⁴ In nee 'ya ain -yla: 'jñimninyo 'ka -Lagō nyuma 'wlulapuligbe 'wopla, we -kali -yo we -zi *-nyomee seenu 'bhukva 'woplue.»

²⁵ O 'binonya 'nva we, 'in we yia wa -lbeli. In wa nee: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyoo -momu 'ka gbu 'wobhhu?»

²⁶ -Zezu ylaa wa tenyii, o nee: «Nyime 'nu we mneni. Nu, -Lagō mia, o mneni o 'ka -lu weee leno.»

²⁷ Piełt yia we 'bigopalie: «Tah, -a ka -amiaa -lu weeee -bha ti, 'in -a yia -mū 'bi yi. Lee -lu -a 'ka we 'wv 'yia?»

²⁸ O nee wa -yla: «In nee ain -yla gbuzon sae: dudu lolu yia yia, 'in *Nyime 'Yu 'ka o 'jñimnukpe -zono -go lad, o 'ka nyima 'wlulapli. We bhla, amia nyima kugbua le so noa 'mū 'bi, 'jñimnukpe -go a yia ladia, a 'ka *'Izlaelii *zøa kugbua le 'soo -yøgbv 'wobhhu.»

* **19:18** Glekiweli 'wv, we ji -wa nuu, -wa kokwalia, wa -yo nyuma -putu 'na -dil -budu 'wv -ni.

²⁹ -Wa weee tia -bha wa -budu kлаа, wa bhelia kлаа, wa bħelħa kлаа, wa dide kлаа, wa 'nyaa kлаа, wa 'yua kлаа, we -yo wa kpaa, na 'gbv, 'yia wa yia we -zakpa glu gbu, we -yo 'lyiyogagie -we 'nia bhloluda -ka.

³⁰ Nyumaa dumadu -wa -gaa 'yu, lu -maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lu, 'yu -maa yia -gaa.»

20

'Yliwv -lubhonvnyaa gbwv nine

¹ «-We -yo -Lagō nyumaa 'wlulapli 'wowlba, mu ni: nu, kpaapanyo yabhlo -wa, zligho mnia 'yliwv -lubhonvnyaa datħla, wa 'ka o *-dløkpaa lubho nu.

² O -yo wa 'so, 'in wa yia weħi bhli, o 'ka wa tama -bhlo 'nye 'yli -bhlo, 'in o yia wee kpaa wa kwa.

³ Zlokpa -ylo 'titē nya, o 'tlaa lo, 'in o yia nyuma tolva 'yl, -zugba wa slu loko 'wv la sa bhe.

⁴ O nee wa -yla: «Amia mia da ni, a mnū na kpaa lubho nva, 'in -we mia tiklu, 'in in 'ka we an -nye.»

⁵ In wa yia mnū.

⁶ O kpaapanyo 'tlaa 'ylo -gbagbv, we -yo jibheza ylo nya, 'in o yi 'yaa we -bhlokpadelenv.

⁷ Jibheza o 'tlaa, o 'yia nyuma, -zugba -maa mu 'ya loko 'wv, o nee wa -yla: «Lee -lu ka 'gbv a -di -sli la bhe, 'in a 'ni -lu yabhlogbø lenoda -mia?»

⁸ «Wa nee o -yla: «Nyime yabhlogbø 'ni -ain 'wobhhu.»

⁹ O nee wa -yla: «A mnū na kpaa.»

¹⁰ «Sabø bea, 'in o nee o lubhonvnyaa 'yugalnyo -yla: «La -na 'yliwv -lubhonvnyaa. -Wa in laa lugada, -in 'peni -maa tia, 'in -wa in laa tia, -in 'ka -maa 'peni lugada.»

¹¹ -Wa o 'bhua 'wv jibheza, -maa yia, 'in wa yia tama -bhlo 'yl.

¹² -Wa o 'bhua 'wv tia, -maa nee -maa 'de dli zo nu, -maa -nu yia tama -bhlo 'wvzia. Nu, tama -bhlo -maa 'yl 'yaa.

¹³ Wa 'yia we, 'in wa yia o -yo 'jñujwjeni.

¹⁴ -Wa nee: «Nu, 'wobhholu -nyima -wa nva lubho 'leħi -bhlo nya kлаа, -amia -mama nva lubho 'yl -bhlo 'yl 'klu kлаа, -a 'de weee 'penugwezi mia -bhlo 'yl? We 'ni 'ylinani.»

¹⁵ O kpaapanyo nee wa yabhlo -yla: «Tale, in 'ni -mu -dawl 'wvnu. -A 'de 'so ka yaa weħi bhli, -in 'ka lubho nu tama -bhloo -nu nya, we 'ni muu?»

¹⁶ Nu, -in 'bhu -na 'gwezi 'wv, -in -yo we mnli. We nanu 'mū dħidu, in 'ka -we in 'nyea -mu, in 'ka we -o yia 'wobhholuda 'nye.»

¹⁷ Na 'gwezi -wa. -We in 'ybħhaa, in 'ni mneni in 'ka we nya we lenuu? Yaayu na 'nanu 'gbv -na nva zenyi yi?»

16 «'Sa we mia sa, -wa -gaa lv, ma yia 'yu -gaa. 'In -wa -gaa 'yu, lv wa yia -gaa yia.»

-Zeu gbaa ḥ 'dee tlitlgbv -zakpa ta
(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

17 -Zeu mi -Zeluzalemv mn̄da, ḥ n̄ee ḥ 'bun̄nya kugbua le 'sa -yiae: «A be -seli!» 'In da wa mia n̄da ḥ n̄ee wa -yila:

18 «A -tal, -Zeluzalemv -a mia da mn̄da, -mo wa yia ḥ Nyim̄ee 'Yu wlaa -Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwasanyaa kw̄ee. Ma yia ḥ 'yogbu 'wobhua, 'in wa 'ka gba wa 'bha o.

19 'In wa 'ka ḥ 'lakpanya, -wa 'n̄ia -Lago -yi, yoo 'nye, -maa 'ka ḥ gla pal, -maa 'ka o sel, 'in wa 'ka ḥ 'su -gv lakolo. 'In 'yli 'so we tanu nya, ḥ 'ka tlitlunya glaa 'wuso.»

-O -ka gba ḥ 'ka nyime 'kadu -ze, ḥ -ze ḥ -limaa zolubhononyo
(Mk 10.35-45)

20 T̄on, Zebedeee 'ηwn̄o -yo ḥ n̄okpasuyua 'so yia -Zezu -yob̄e. 'In ḥ yia ḥ 'yu 'wokwli, ḥ 'ka bhubhoe. -Zeu n̄ee ḥ -yila: «-A 'nu -mo yi?»

21 Ḫ n̄ee: «Nu, na 'yua so nu, zh -in -ka nyuma 'wlulapilida -mi, -na zukpa -wa, -in 'nye wa 'yoo, yahb̄lo 'ka -na liliol̄u lad̄i, 'in yahb̄lo 'ka -na kopesolu lad̄ili.»

22 -Zeu n̄ee wa -yila: «-We a zlalia da 'mi, a 'ni we -yi. 'Lee, siasie -we zo na yia 'yligbea, a mn̄eni a 'ka we zo 'yligbee?»

Wa n̄ee: «lin, -a mn̄eni we!»

23 Ḫ n̄ee: «Cun, gboz̄en̄o -wa. Sia a yia 'mi 'bhisa. Nu, na liliol̄u ladidie mia, we 'ni -am̄i 'ka -bha we -sa. Wee 'bun̄ya mia, -wa -yila na dide mn̄azia we la, wa -nu -wa.»

24 Wa -lima kugbua 'nua we, 'in wa yia wa bhelia 'so -yo 'ce 'pali.

25 T̄on, -Zezu yia wa 'de weeee la, ḥ n̄ee: «A -yi we 'ji nu, dudogv -nyimaa 'yugalinya mia, -cian 'bhisa wa piha nyuma 'wlu la. 'In wa nyuma 'kadi sialia wa zolubhononya wa 'tit̄e nya.

26 Nu, ain glaa, we 'na 'ka 'sa -mi. Nu, -o -ka gba ḥ 'ka nyime 'kadu -ze, ḥ -ze ḥ -limaa zolubhononyo.

27 'In ain glaa, -o -ka gba ḥ 'ka ḥ -lima 'yugali, ḥ -ze ḥ -limaa gaylo.

28 'Sa -bhlokpad̄e, ḥ Nyim̄ee 'Yu 'nu yi wa 'ka ḥ 'wosa. Nu, yi ḥ yia ḥ 'ka nyuma 'wosa, 'in ḥ 'ka thi, nyuma duun 'wuzithee 'gbu.»

-Zeu -bloa nyima 'soo 'yli
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

29 Da wa 'bhva Zelikoo, 'in nyimaa -zlo yia -Zeu 'bi mn̄i.

30 'Lələnya so -dia 'yoo ηwe -yo la, wa 'nua nu, -Zeu mi 'plida, 'in wa yia 'wokpi: «-Amiaa -Kanyo, -Davidu 'yuə, -in 'yli -ain nyaziəə!»

31 'In nyuma duun yia wa 'wluo 'kpil, wa n̄ee wa -yila: «A 'mu ηwe -nya!» T̄on, -bha -maa 'kpia 'wo 'tit̄e: «-Amiaa -Kanyo, -Davidu 'yu, -in 'yli -ain nyaziəə!»

32 -Zeu yia 'yligbe, ḥ laa wa, 'in ḥ n̄ee: «-A 'nu -mo, leə -lu a 'yibha in nu le ain -ylaa?»

33 Wa n̄ee: «-Amiaa -Kanyo, -blo -amiaa 'yli!»

34 Wa -laa ḥ nyazi 'wo, 'in ḥ yia wa 'yli kwe zi. -Bha -bhlokpad̄e wa 'desəbhie 'yia la, 'in wa yia ḥ 'bi mn̄i.

21

-Zeu mn̄ia -Zeluzalemv

(Mk 11.1-12; Lk 10.28-40; Zn 12.12-19)

1 -Zeu -yo ḥ 'bun̄nya 'so, wa bea -Zeluzalemv, wa nyinia 'gbe -we wa laa Betifaze, -we mia *Olivosunyaa -gogo kwesi, -bha -Zeu tiea ḥ 'bun̄nya 'so.

2 Ḫ n̄ee wa -yila: «'Gbe -we mia -memē ain 'yu, a mn̄i -mo. A -ka -mo nyini, t̄on, -sokofalijwn̄o a yia -mo 'yia, we mi lubhu -jida, we 'yu mi we kwesi. A -sa we lubhu, a -yo we 'desəbhie yi.

3 Wa -ka ain -yila gbu gba, a 'palı we 'bigve: «-Amiaa -Kanyo 'yibha we.» -Bha -bhlokpad̄e wa yia we ain yoo 'nyea, a -yo we 'ka yi.»

4 'Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagobubv -falipanya gbaa we 'ka gboz̄en̄o -ze.

5 «Nu, a gba *Siengbe 'wv -nyuma -yiae: «A -tal, amiaa 'wlulapilinyo mi amiaa -gbe yida.

6 'O 'yilimanu ḥ 'de.

7 -di -sokofalijwn̄o -go la, nu, -sokofalijwn̄o -dəgbv -wa.»

6 T̄on, ḥ 'bun̄nya 'so mn̄ia, -we -Zeu gbaa, 'mo wa n̄oa le.

7 Wa -laa wee -sokofal -yo we 'yu -Zezu -gbe, 'in wa yia wa 'naa we -go slo, 'in ḥ yia we -go lad̄i.

8 Nyim̄aa -zlo slo wa 'naa 'yloogblv, talv̄a -dia saon, 'in wa yia we 'yloogblv lapali.

9 Nyima -wa n̄oa ḥ 'yu we -yo wa n̄oa ḥ l̄v, wa 'de wee 'kpia 'wo, wa n̄ee:

«-A -mn̄i -Davidu 'yuu 'ηni.

10 -Zeu plaa -Zeluzalemv, 'in 'gbe 'wo -nyima weeee yia gbugblolu. Wa n̄ee: «Moə -nyime ḥ -mia?»

11 Talv̄a n̄ee: «Galilee -dvdu -gv, Nazaletiyu -Zeu -wa. Nu, -Lagobubv -falipanya ḥ -mia.»

-Zeu vua -valepanya -Lagobudu 'kadu ηwee

(Mk 11.15-18; Lk 19.45-48; Zn 2.13-22)

12 Nu, -Zeu mn̄ia -Lagobudu 'kadu ηwee, 'in ḥ yia -valepanya -yo -valepanya -bha vu. C yia 'gwəzi -bhitinyaa 'tabhle labhli, we -yo -kpakon pelopanya kpenya.

13 'In ḥ n̄ee wa -yila:

«We mi celida -Lagosebhe 'wve:
 <Na -budu mia, 'mv wa yia laa -Lagobhubhoe
 -budu.»

'In 'mu amua nua 'wienyaa zizeda 'wv.

14 'Lołonya -yo 'tigitiginya bea -Zezu -yo -mo
 -Lagobudu 'kadu ñwee, 'in o yia wa jipe.

15 -Lagobobonyaa -cian -yo -Lagoa titee
 gwesanya 'yia -Zezuñ ñwegaga -subhalo gbu -
 yo, 'in wa 'nua 'ylaaslu 'wókiwei -Lagobudu
 'kadu ñwee: «A -mnini -Davidu 'yuu 'ñni,» 'in
 wa yia 'ce 'pa.

16 Wa nee -Zezu -yla: «-We wa mia gbada,
 -'in 'nu wee?»

'In -Zezu nee: «Un, 'nu na nu we wa. Nu,
 -we mia celida -Lagosebhe 'wv, a 'ni -slo we
 zelut? We nee:

«Mi nua we ls,
'in 'ylaash -yo 'nyenyeyua mia -na 'ñni -
mninida.»

17 Tøvn -Zezu 'bhua wa -yo, o 'tlaa wee 'gbe
 'wv, o mnia Betani, 'in o yia -mo -gv.

-Zezu tia *figisu me -yo la
 (Mk 11.12-14,20-24)

18 Zl zlia, -Zezu mi -Zeluzalemv lomnida,
 'in ñwo yia o 'bha.

19 O mi nöda, 'in o yia *figisu -yayi 'yoo ñwe
 -yo. O bea we kwesi, we kpu 'dékpa mia
 we 'wlü, 'in o nee figisu -yla: «-Mi 'na 'pal
 'maslein 'bhue -ni!»

-Bha -bhlokpadé wee figisu yea.

20 O 'bunonya 'yia we -yo, 'in we yia wa
 ñwegaga -subhalo, 'in wa yia o layibhae: «Sa
 -momi wee su ye 'sa sa slvia?»

21 -Zezu nee: «In nee ain -yla gbuzañu sae: a
 -ka dli zo, 'in a 'ni dli lo, -we in noa da figisu
 ni -yla le, a mneni a 'ka we lenu. A mneni a
 'ka -gogo 'kadu -yla gba: -in 'bhü da, viteli -na
 'de 'nyu lu, 'in we noa we le.

22 -We a zlalat -Lago dli weee nya, 'yia a yia
 we.»

Nyoo 'nye -Zezu sea?
 (Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

23 -Zezu mnia -Lagobudu 'kadu ñwee lu, 'in
 o yia nyima gbu -slolu. -Lagobobonyaa -cian
 -yo Zuifüñ nyima kpasi bea -Zezu -yo, 'in wa
 yia o layibhae: «Se -momi nya -na nu gbuonya
 ni lea? 'In nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

24 -Zezu nee wa -yla: «Gbu go -bhlo na yi
 'yaa aün layibhaa, a -ka we 'bigopali 'bhie, 'in
 o 'nyea 'mi se, 'in na gbaa o 'ñni.

25 Nyoo tie Zaan o batizee nyima, -Lago -wa
 yaayu, nyima -wa yi?»

'In wa yia we -gv kpelie bhli, 'in wa nee:

26 «-A -ka gba, «-Lago tiea o, 'in o yibhaa -
 aün lae: «Eee ka 'gbu a 'ni o weli 'wøjwnua? -A
 -ka gba nu, nyime tiea o, 'in nyima salva -aün
 -yo 'wv. Nu, wamia nee -Lagobbu -falpanyo
 -wa.»

27 Tøvn wa nee -Zezu -yla: «-O tiea *Zaan,
 -a 'ni o -yi.»

'In -moo nee: «We -ka 'sa -mi, -o 'nyea 'mi
 wee gbuonya -munu lenu se, -amü 'na 'ka 'ya -
 mao -kanyoo 'ñni aün -yla gba.»

Nvkpasuyua 'soo gbu nine

28 -Zezu nee: «Gbu nine -muni, sa a gba
 we daa? Nu, nyime yabhlo mia, o ka
 nukpasuyua 'so. O nee 'yabhlo -yla: «Na 'yu,
 -in mnü -zeen -dlakpaa lubho nua.»

29 «-Moo nee: «In 'nu mnida -mu.» -Bha bea,
 o 'yu yia dli 'bhiti, 'in o yia wee kpaa mn.

30 «Tøvn, 'in o dide yia wee weli -bhlokpadé
 gba o 'yu -putu -yla. 'In -moo nee: «Ao, mnia
 na yia.» 'In -moo 'nu mn.

31 «Nu, waa 'yua 'so nyidi, nyoo nu o didee
 dmagbu lea?»

Wa nee: «O tianu -wa.»

Tøvn, -Zezu nee wa -yla: «In nee ain -yla
 gbuzañu sae: da -Lago yia nyima 'wlulapula,
 nison -gwëzisanya -yo 'naabizijwni yia ain
 'yugala.

32 Nu, 'Zan -Batisi yia amuaa -gbe, 'in o yia
 ain 'yoo tkliku da -slolu, 'in a 'ni we -yøjwnu.
 Nu, nison -gwëzisanya -yo 'naabizijwni mia,
 -maa yia o 'wøjwnu. 'In a 'yia we -yo, -muu
 'bigu a 'ni -slo dli 'bhiti, 'in a 'ka o 'wøjwnu.»

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

33 -Zezu nee: «A polv gbu nine yabhlo nu
 yukwli. Nu, nyime yabhlo 'paa -dlakpaa.
 Wee kpaa o bibelia 'suo, 'in o yia -dløyaa
 'wønyazølu lenu. 'In da wa 'kaa 'yligbe, 'in
 wa 'kaa kpaa -gutali, o yia -muu 'søbha. 'In o
 yia we -gu -busalubhononya lapali, 'in o yia
 'lakpa 'wu mn.

34 -Dløyaa -sasa bhla bea, 'in o yia o
 zølubhononya tie o -busalubhononya 'bi, o
 'ka ønøu kpaa -lu 'y.

35 Waa -busalubhononya kpaa o tietienya,
 'in wa yia 'yabhlo bhiti, 'yabhlo wa 'bhaa, 'in
 wa yia wa tanu gbeøku 'wøbhal.

36 -Muu 'bigu, o yia o zølubhononya tsloa
 tie. -Maa -zu 'wv, -maa -zi wa tianu. Mu
 -bhlokpadé waa -busalubhononya nu 'yaa
 wa -yla le.

37 -Muu 'bigu, o yia o 'dees 'yu tie, o nee o 'de
 dli zo: «Na yu mia, 'mo wa yia 'nuñwe zva.»

38 «Nu, waa -busalubhononya 'yia o 'yu -
 yo, wa nee wa 'de nyid: «-O 'kaa ci o kpaa
 -kanyo 'bi li, mo ni. -A mnü o 'bhaa, 'in -a 'ka o
 'bi li.»

39 Wa kpaa o, 'in wa yia o kpaa luu viteli, 'in
 wa yia o 'bhaa.

40 «Nu, o kpaaa -kanyo -ka yi, lee -lu o 'ka
 waa -busalubhononya nonua?»

41 Wa nee o -yla: «Waa 'nyii -cian mia, 'nyii
 -sa o yia wa 'bhaa. -Muu 'bigu, 'in o palia -
 busalubhononya -putu o -dløkpa -gu la, 'in
 we -didu bhla -ka be, 'in o yia o kpaa -luu 'ya.»

42 Tøvn -Zezu nee wa -yla: «-We mia -
 Lagosebhe 'wv celida, a 'ni -slo we zelut? We
 nee:

«Tøkpa -we -busalubhononya -saa kwnne.»

mu -zea -buduu gwigwiyli -tukpa -zənu.

-C nua gbu nu le, Jejitate -wa.

'In wee gbu mia, -a -ka we 'yi,
'in we namania -amiaa dli..»

⁴³ «We 'dee 'gbu in nee ain -yla, -Lago 'na 'ka
'masleen ain 'wlulapili, o nyazidli nya. -Wa
nua o dvmagbu le, 'ma o yia 'wlulapili.

⁴⁴ Wee tukpa mia, nyoo -ka we -gbu bhlili, la
o wwlalnia. 'In -momo -gbu we -ka bhlili, o tpo
we saa..»

⁴⁵ -Lagobubonyaa -cian -yo Falizinyuma
'nua wee gbuu ninenya ni, 'in wa yia we
'jiyibeli nui, 'ma o saa 'nju.

⁴⁶ Wa ka 'kli 'yi wa 'ka o kpa, 'in wa yia
nyimaa -zlo so. -We ka gbu -wa, -maa nee nui,
-Lagobubu -falupanyo o -mia.

22

*'Nwnokwafeti
(Lk 14.15-24)*

¹ -Zeu gbaa nyimaa -zlo -yla gbuu nine -
papie nya, o nee:

² «We -yo *-Lago nyimaa 'wlulapilie
'wwluba mu ni: duduu 'wlulapilinyo yabhlo
mia, o yu kwaa 'jwno. 'In o 'yibha o 'ka we
'feti -sa.

³ O laa nyima, o tiea o zolubhononya wa 'wu
wa 'ka yi, wa nee nui, wa 'ni yida -mi.

⁴ O yi 'yaa tolva tie, o nee: -Wa in laa a gba
wa -yla nui, in ka wa -yla pi. In ka na 'bhlinya
-yo na 'kpi -ka -numa 'bha wa -yla. We 'de
wee mi -bha. Wa yi 'jwnokwafeti 'wu..»

⁵ «Nu, -wa o laa, wa 'ni we -yəñwnu. 'In wa
yia wa dvmagbu lenua mni. Tolva mnua kpaan,
tolva mnua -val -paa.

⁶ 'In tolva yia o zolubhononya kpa, wa sialia
wa, 'in wa yia wa 'bha.

⁷ «Nu, oo duduu 'wlulapilinyo yia 'ce 'pa, 'in
o yia o 'sluja tie, -wa 'bhaa da nyime, wa 'ka
wa 'bha, 'in wa 'ka wa 'gbe 'yli fa.

⁸ Təon, o nee o zolubhononya -yla:
'Nwnokwafeti -gbu -lilili mi -bha. -Wa in laa,
wa 'ni we 'klu -ka wa 'ka we li.

⁹ We 'dee 'gbu, a 'plli 'gbee 'yoo weeee -gbu,
-wa a -ka 'yi, a la wa, wa 'ka yi..»

¹⁰ «Təon, o zolubhononya yia 'yoo weeee
'woplili, 'in wa yia wa 'de weeee 'wlugogwlali.
'Sa wa laa nyima duun, 'in feti -budu yia ye.

¹¹ Təon, oo duduu 'wlulapilinyo plaa -mo o
'ka -wa o laa -gotali, 'in o yia nyime yabhlo 'y
-mo 'ni 'feti -gbu -bana 'wopla.

¹² 'In o nee o -yla: 'Tale, -in 'ni 'feti -gbu -bana
'wopla. Sa -in poplali -seli 'wolaa? O 'ni gbu
-gbu -sa.

¹³ «Təon, oo 'wlulapilinyo nee o
zolubhononya -yla: 'A gbuu o bhu -ya o so.
A viteli o 'pipee -mo nikpise 'wu. Da wa wia,
'in wa lia gla 'wu..»

¹⁴ «Nu, -Lago laa nyima duun, 'in -wa o -saa
-bha, -maa -sele..»

'Gwezi plvve *Sezaa kwee

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Falizinyuma gbelia 'wlu, wa 'ka 'kli 'yi,
'in wa 'ka -Zezu -dawli 'wonn, 'in o 'dee gbag-
baweli 'ka o gbuu.

¹⁶ Falizinyuma tiea wa 'binonya tolva -yo
Ewlodou nyuma tolva -Zezuu -gbə. -Maa nee
o -yla: «'Sloluny, -a -yi we 'ji nu, gbuozonu -na
gbaa. 'In sa -Lago 'ybhaa nyime nu, 'mu -na
slolua tiklu. Nyime -ka 'yli, -nanuu -gbə, we
bhe, we 'dee 'gbu, 'i 'in so nyime.

¹⁷ We -ka 'sa -mi, -in nee lea? 'Lee, we mi
tiklu -amiaa titie nökple, -a plvlu *Sezaa kwee
*nisom -gwəzii?»

¹⁸ Nu, -Zezu yibhelia wa 'wlukuvon lapopal
-gbu -nyuu, 'in o nee wa -yla: «Weli 'so -nyima,
les -lu ka 'gbu a yla 'mu laa?

¹⁹ 'Gwezi -we a plvlu Sezaa kwee, a -slolu
'mi we 'klb. » 'In wa yia o tama yabhlo yoo
'nye.

²⁰ 'In o nee: «'Lee, nyoo ka 'wlu -yo o jni mi
da we -gpa?»

²¹ Wa nee: «Sezaa -wa..»

-Bha o gbae: «-We -ka Sezaaa -nv, a 'nye we
Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lago -nv, a 'nye we
-Lago, yoo..»

²² Wa 'nua wee weh, 'in we yia wa 'nwəgaga
-sobhal, 'in wa yia o -yəbhv, 'in wa yia mni.

**Sadusenyima kpela -Zezuu tlthie -yo o
'wvəsəvəe gbu -gbə*

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ *Sadusenyima mia, wa nee nui, tlthinya
'ni mnenei wa 'ka tlthie lu 'wuso.

Wee 'yli -bhlokpadə nya, waa
Sadusenyima tolva bea -Zezu kwesi.

²⁴ Wa nee o -ylae: «-Sloluny, Moizi nee: *Nu,*
nyime -ka tl, o -yo o 'jwno 'ni 'yu gwal, o bhl
kwa o -dugbajwno, 'in o -yo o 'jwno 'so 'ka o
bhelii zva lala 'in -mo o 'jni 'ka dudu -gi -tu..»

²⁵ «Nu, zlume -amiaa -gbə nyime yabhlo ka
nökpasuyua gbeso. Wa kpasa kwaan 'jwno, o
-yo o 'ni gwal, 'in o yia tl. 'Sa oo 'jwno -tva o
bhelii -yo.

²⁶ 'Sa -bhlokpadə we nua o bhlili 'sonu nya,
o bhlili tanu nya, 'sa -bhlokpadə we nua waa
bhelia gbeso -nu nya.

²⁷ Wa 'de weeee 'bigu, 'in oo 'jwno yi 'yaa tl.

²⁸ «'Yli -we nya waa tlthinya yia 'wuso,
waa bhlilia gbeso glaa, nyoo ka 'jwno o -mia?
Nu, wa 'de gbeso kwaan o -bhlo -bhlo..»

²⁹ O nee wa -yla: «Amiaa 'de a nua -dawli
'wu. -We ka gbu -wa, a 'ni -Lagosebhe -yo -
Lago 'tit -yi..»

³⁰ Nu, tlthinya -ka 'wuso, nökpasia -yo 'jwni
'na 'ka kókwalu. Nu, 'anzinya -we mia yali,
we 'bhisa wa yia -tua.

³¹ 'Lee, -we -Lago gbaa ain -yla tlthinyaaa
'wosəgbuu daa, a 'ni -slo we zelui? O nee:

³² «Ami -wa *Ablaamuu -Lago,
*Izakui -Lago, *Zakəbuu -Lago..»

'In -Zezu yia we -gvdie: «-Lago mia, 'yliyaganyaa -Lago -wa. O 'nu tlithnyaa -Lago.»

³³ Nyumaa -zlo 'nva we ni, 'in -we o -slolua wa, 'in we yia wa nyewgaga -subhal.

Tite weee 'kadu
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

³⁴ Da Falizinyima 'nva nu, -Zeju ka Sadusenyima lu, -bha wa gbelia 'wlu.

³⁵ Wa 'yabhlmia, -Lago titee gwasanya mo. O 'yibha o 'ka -Zeju layla, 'in o yia o layibhae:

³⁶ «-Slolunyo, -amiaa titee weee glaa, -mumu -wa we 'kadu?»

³⁷ -Zeju nee o -yla: «Jejitape, -o -wa -na -Lago, -in -kali o ze -na dl weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'wlukoon lapopale weee nya.»

³⁸ Mu -wa wee titee tianv. 'In we 'kadu we -mia.

³⁹ 'In wee titee 'sonu -we mia we 'kadu -minu 'bhisa, mu nu: «-In -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

⁴⁰ Nu, Moiziu *titee weee -yo -we weee -Lagobvu -falipanya -slolua, mu -gv wa -saa we.»

-Lago -Bhasanyo, nyoo o -maa?
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ Falizinyima mi 'wlugbelida -bhlokpadé, 'in -Zeju yia wa layibhae:

⁴² «A nee lea? -Lago -Bhasanyo mia, nyoo ka 'yu o -mia?»

Wa nee: «-Davidu yu -wa.»

⁴³ O nee wa -yla: «-Lago Zuzu 'sua -Davidi, 'in o yia o la 'Na -Kanyo, lée -lu ka 'gbua?»

⁴⁴ Nu, -Davidi nee:

Jejitape nee na -Kanyo -yla:
«-In -di da la na lilioló.

'In 'ka -na tonyuma -na bhu zo lapal.»

⁴⁵ We -ka nu, -Davidi la oo -Lago -Bhasanyo, 'na -Kanyo, o 'nu mnени o 'ka -Davidi yu -ze, we 'nu muv?»

⁴⁶ O mnenia o 'ka o weli 'bigopal, o 'nu -mi. We 'bhu wee 'yl 'wu, nyime yabhlogbo'o 'yibha -sleen o la.

23

A 'na nvn -Lago titee gwasanya -yo Falizinyima 'bhisa -ni

(Mk 12.38-39; Lk 11.43-46, 20.45-46)

¹ -Muu 'bigu, -Zeju gbaa nyumaa -zlo -yo o 'bunonya -yla, o nee:

² «-Lago titee gwasanya -yo Falizinyima mia Moiziu 'bigu, wa 'ka o titee 'ji gba.

³ We 'de' -gbu a zo wa 'nunjwe. 'In -we weee wa yia gbaa, a 'ka we lenv. Nu, -we wa nva le, a 'na nvn we le -ni. Nu, -we wa slolua, wa 'de' nu we -gugbu le.

⁴ 'Gba 'kadu wa nva le, 'in wa dia we nyuma 'wlu, 'in -zugba wa -kwitaya -bhlogbo'o 'tlii we.

⁵ -We weee wa nva le, -zejila 'wu wa nva we le, nyima 'ka wa -yoyu 'gbu. -Lagobudu -kibhe wa gbaan wa 'klob, wa so -yo, -tokpu 'kadi 'wo wa zva we. Wa -banaa nywe wa lva, 'in we tlomania.

⁶ -Lagobudu zo -yo 'fetunya -gv, 'yugbein ladidie wa 'yibhaa kpe -zononya -gv.

⁷ Nyuma -ka wa fusa -zejila 'wu, wa 'nunjewzoe nya, wa -ka wa la *(*Wlabi)*, 'in we namania wa dvdu.

⁸ «Nu, amia, a 'na nywnunu wa 'ka ain *(*Wlabi)* la -ni. -We ka gbu -wa, bhelia a 'dekpa -mia, amiaa -Slolunyo -bhlogbo'o.

⁹ A 'na lali dvdu -nyime yabhlogbo'o *(*Dide)* -ni. Nu, amiaa Dide -bhlogbo'o, o mi yali.

¹⁰ Amiaa 'dekpa nyidi, a 'na lali nyime *(*Kanyo)* -ni. Amiaa -Kanyo -bhlogbo'o, mo -wa -Lago -Bhasanyo.

¹¹ -O 'kaa ain 'yugal, o -mi amiaa zeluhbononya nya.

¹² «Nu, nyime o ylimania o 'de, zo -Lago yia o belia, 'in nyime o belia o 'de zo, 'ylimania -Lago yia o.»

(Mk 12.40; Lk 11.39-42, 44, 52, 20.47)

¹³ O nee 'ya: «-Lago titee gwasanya -yo Falizinyima, gbynyuu mi amiaa -nu nya! Wel 'so -nyima a -mia. -We ka gbu -wa, -dogbajwni a saa -maa -lu weee kwee. 'In a bhubhoea -Lago nyumaa 'yiliya 'wu kpokpo, nyima tiklu 'bhisa. We gbu, -Lago yia amiaa -yogbu 'wobhua, 'in amiaa -kaslu 'ka nyima tolvaa -nu 'wazi.]

¹⁴ «-Lago titee gwasanya -yo Falizinyima, gbynyuu mi amiaa -nu nya! Wel 'so -nyima a -mia! -We ka gbu -wa, dvdu weee -yo 'nyu weee -gv a plhia, a 'ka nyime yabhlogbo'o 'yi, o 'ka amiaa gbu -yognwnu. A -ka -mo o 'yi, 'in amiaa lenogbu zelia -mo o nyime 'nyuu. 'In -Lago paa o -kaslu 'wu, we 'ka amiaa -nu -zi -zakpa 'so.

¹⁵ «Amia, nyumaa 'yoo daslolunya, a ka 'lo, gbynyuu mi amiaa -nu nya! A nee: *(*Nyime -ka -Lagobudu 'kadu bi, we mi bhe. 'In -o -ka -Lagobudu 'kadu -can bi, we mi nu, o nu we le tein.)*

¹⁶ -Sabhe 'wlukoon, 'lolenya! Nu, -Lagobudu 'yli we -zi -can, mu nva le, 'in -can yia -lu tiklu -ze. A 'nu we 'ji -yii?

¹⁷ A nee 'yae: *(*Nyime -ka 'slakagosallu bi, we bhe. Nu, nyime -ka wlawlalu -we mia 'slakagosallu -gv bi, we mi nu, o nu we le tein.)*

¹⁸ 'Lolenya, nu, 'slakagosallu 'yli we -zi wlawlalu. Mu nva le, 'in wlawlalu yia -lu tiklu -ze, a 'nu we 'ji -yii?

20 Nu, nyime -ka 'slakagosalilu bi, 'slakagosalilu -yo -lu weeee wa paha we -gu la, 'mu o bia.

21 Nyime -ka -Lagobudu 'kado bi, -Lagobudu -yo -Lago, -o -dia -mo la, 'ma o bia.

22 Nyime -ka yali bi, -Lago 'nyuminkpe -yo -o -dia we -gu la, 'ma o bia.

23 «-Lago titee gwesanya -yo Falizinyuma, gbonyyuu mi amiaa -nu nya! Weli 'so -nyima a -mia! -We ka gbu -wa, -titikpi -we menia: 'mati klaa, fenuwi klaa, we -yo kume 'bhisa, we kugbuaa -gv -bhlo -nu a bhua 'wø, 'mu a nyea -Lago. -Zugba a tide -Lago titee gbu 'kadu 'yi, -we -wa: «A -mi tiklu, a -ka nyazidli, 'in a zu -Lago dli -gv.» -We mia de, 'mu a 'ka yaa lenv tia, 'in a 'na dlvø -luu kugbuaa -gv -bhlo -nuu wlawle 'wø -ni.

24 Amia, nyimaa 'yoo daslolunya, a ka 'lo! Amiaa 'mama nyu a lloa 'wø, a 'ka -mo -knukni -saa 'gbu. Tøvn, 'in a mnaa *-nyomee, -glu!

25 «-Lago titee gwesanya -yo Falizinyuma, gbonyyuu mi amiaa -nu nya! Weli 'so -nyima a -mia! -We ka gbu -wa ni, -we -yo aum 'wøwlø, mu -wa gbwila -we -yo wa 'paa pentu 'popa. We ku -yo mia, 'yli we namia. We nökple mia, we mi yeda 'kva klaa, 'kwie klaa, we -yo zenzen -lu weeee nya.

26 Falizinyume, -in ka 'lo. Tiada, -wølø -slo wee 'køpuu nökple we 'ka tiklu -mu.

27 «-Lago titee gwesanya -yo Falizinyuma, gbonyyuu mi amiaa -nu nya! Weli 'so -nyima a -mia! -We ka gbu -wa ni, -we -yo aum 'wøwlø, mu -wa gbwila -we -yo wa 'paa pentu 'popa. We ku -yo mia, 'yli we namia. We nökple mia, we mi yeda 'kva klaa, 'kwie klaa, we -yo zenzen -lu weeee nya.

28 Sa 'bhisa, nyima -ka aum 'yi ni, a mi tiklu wa 'yliya 'wø, 'in amiaa nökple mia, yo mu -mo, 'in a 'ni tiklu -mu.

(Lk 11.47-51)

29 «-Lago titee gwesanya -yo Falizinyuma, gbonyyuu mi amiaa -nu nya! Weli 'so -nyima a -mia! -We ka gbu -wa, -Lagobvu -falipanya -yo nyima tikluu gbawla a sibhaha, 'in a namania we 'yli.

30 'In a nee: «A -ka yaa -amiaa dökpasu bhla 'wø, -a 'na 'ka yaa wa glaa -mu, -a 'ka -Lagobvu -falipanya lasa.»

31 'Sa a bhua amiaa 'deey -yøgbu 'wø. -Wa 'bhua -Lagobvu -falipanya ni, wa 'yuua 'deebhie -gbolu a -mia.

32 We -ka 'sa -mu, -we amiaa dökpasu dia gwe, a bhua we.

33 Tibhenya, 'mñumee -gnø! Amiaa dli 'wø nu, a mneni a 'ka -Lago amiaa -Kosu 'wøpapie kwee 'tlaa? -Innya, a 'ni we mneni.

34 We 'deey 'gbu, a pu yukwli. Nu, -Lagobvu -falipanya klaa, gboylonya klaa, we -yo nyuma -wa 'kaa aum gbu -slolu, 'ma na yia amiaa -gbe tiea. Tøløva a yia 'bhaa, tøløva a yia *su -gv lakwlø, tøløva a yia selia -Lagobdunuya zo, 'in a 'ka wa 'bi vu 'gbe -bhlo -bhlo 'wø.

35 Gbu -we ka 'gbu in yia wa tie, mu -wa nu, -Lago yia aum -kaslu 'wøpaa nyima tiklu weeee wa 'bhaa, wa 'gbu. Tiada, wa 'bhaa *Abeli, nyime tiklu. We bhialida -wa, Balasii 'yu Zakalii 'bhahbie. 'Mo wa 'bhaa -Lago -møwløda -yo 'slakagosalilu nyid.

36 In nee aum -yla gbozønu sae: -we weeee mia daa 'gbu, -Lago yia deslein -nyima -kaslu 'wøpaa.

-Zeu palia -Zeluzalem -nyima -yla gbu la
(Lk 23.34-35)

37 «-Zeluzalem -nyima, -Zeluzalem -nyima, amia -wa bhaa -Lagobvu -falipanya, 'in nyima -Lago paa aum yoo, -wa bhaa wa gbokv 'wø. Sa nyuu gøgwälia we 'yua 'wlu we -kapue zo, 'in we gbla we -gu la, 'in 'yibha in 'ka 'sa aum 'wlugugwlal bhla weeee nya, 'in a 'ni we -yojnwu.

38 We 'gbu, -Lago yia amiaa -budu 'kadu solo lapalila.

39 In nee aum -yla: a 'na 'ka 'maskeen 'mu 'yi, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu, «Nyime -yo yia Nyimaa -Kanyøo 'jøni nya, -Lago jøwna o 'nyu la», 'in we bhla 'kaa nyni.»

24

-Zeluzalemvgbee -wløwløe -yo Nyimee 'Yuu
yiyigbv

(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

1 -Zeu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, o mia mnida, 'in o 'bunønya nee o -yla: «Yla 'saa wee -budu ni wa!»

2 -Zeu nee wa -yla: «A yi we -yo, we -ni muu? In nee aum -yla gbozønu sae: tutpanya -muu 'yahbłogbø 'na 'ka we -libheyi -gv -tv. Jitea we 'de weee yia.»

(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)

3 O -dia Olivusunyaa -gøgø 'wlu la, da wa -nyaa 'wø, 'in o 'bunønya yia o kwesi be, 'in wa yia o layibha: «Lebhla -muu 'ka lenva? Lee -lu 'ka we -slolu nu, -na yiyibhla -yo dødu labhø bhla ka ciapa? Gba we -ain -yla.»

4 O nee wa -yla: «A zo amiaa 'de 'yliø, -muu yi 'wø nu, wa nu aum -dawli 'wø.

5 Nu, nyima -duun yia na 'jøni -gv yia, 'in wa 'ka gbae: «Ami -wa -Lago -Bhasanyø!» 'In wa 'ka nyima duun -dawli 'wønu.

6 «A -ka 'nu nu, wa mi togøda da -kwein, 'in a -ka 'nu nu, wa mi togøda da 'pøpi, a 'na nuu nyano -ni. We mi nu, we nu le, -muu 'ni -slo dødu bhalida.

7 Tu yia laga dødu 'sa nyid 'wøsøa. 'Gbe yahbø yia we -libheyi -yo wøwøsolø. Nyø yia dia tøløva, 'in dødu 'ka zuklu.

8 Sa 'jøwo -ka gwalia yi o sia, 'sa wee dødu bhiabheee gwedida yia -mia.

9 «We bhla kpaa wa yia aum, 'in wa 'ka aum 'klyie 'wøpal, 'in wa 'ka aum 'bha. Na 'gbu, dødvgø -nyima weeee yia aum 'wønyea.

10 -Mvu bhla tolba yia 'mū dli -gv -saa, 'in wa 'ka wa -lima wla, wa 'ka wa kpa, 'in wa 'ka wa -lima 'wonye.

11 Nu, nyima duun yia yia, 'in wa 'ka gba nū, ma -wa -Lagəgbvū -falipanya. Yo -wa yo. 'In nyuma duun wa yia -dawli 'wonya.

12 'Ylinyungbū yia zumania. We 'dēe 'gbo, nyuma zekalidli yia -godoa bhabha nyuma duun dli zo.

13 Nu, nyime -o 'nū 'mū dli -gv -saa, 'in o 'ka we bhloluda nyni, -Lagə yia o gbo 'wosaa.

14 Nu, weli -zənū -we gbaa -Lagə nyumaa 'wlulapule gbo, 'mū wa yia gbaa dudu weege -gv, 'in nyuma weee 'ka we 'no. Təon, 'in dudu bhu bhla nyina.

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

15 «Nu, -lu -we -Lagə 'nū 'ybha, 'in we saa -lu weeee la, 'mū a yia 'yia -mō -Lagə -məwloda. (Nyime -o -ka 'sebhē ni zeli, o 'nu we 'wola.) Nu, -Lagəgbvū -falipanya Daniel gbaa wee gbo.

16 Nu, nyima -wa -ka Zudee -dudu -gv -mū, wa -yo -gwagwue mnu zizea -gəgonya 'wlu.

17 Nyime -o -ka nyapēda -mū 'pīpee, o 'na mnūni o -lu 'wobhua -budu zo -ni.

18 'In -mōmō -ka kpaa -mū, -mō 'na yili -mō -bana 'bv -zo -ni.

19 «Lee gbyonyuu yi 'sa nuokplahue ḥjwnti -yo 'jwnti -wa mia 'yua 'nyenida ylia, wee 'ylinya -mūni nya!

20 Nu, -a bhubhoe -Lagə, we yi lenu njwətlyiyihla, we -yo *Nyapeyli nya.

21 Nu, we bhla mia, siasie 'kadu wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka bhaa 'wlu, we 'sasukpa -gbv ka -slo lenvu, 'in le we yia nva yi? -Innya, we 'na 'ka lenu.

22 -Lagə 'nū yaa wee 'yli -gusa, -zugba nyime yabhlogbō 'nū mnēni o 'ka 'pv. Nu, o nyuma o -saa -bha, wa 'gbv o yia wee 'yli -gusa.

23 Nu, nyime -ka gba -Lagə -Bhasanya mi -seli, 'in wa -ka gba nū, o mi mo, a 'na zolv we dli -gv -ni.

24 Yocian yia yia, 'in wa 'ka gba nū, ma -wa -Lagə -Bhasanya, 'in tolba 'ka gba nū, -Lagəgbvū -falipanya wa -mia. Gwedigbu -yo gbo 'kadu wa yia lenu. 'In -wa -Lagə -saa -bha, 'in wa 'ka wa -dawli 'wonya, 'in wa 'nū we mnēni.

25 «A po yukwlī in 'ka ain 'dizv.

26 Nu, nyime -ka gba: 'O mi da beblee, a 'na mnūni -mō -ni, 'in wa -ka gba: 'O mi zizeda da -putu, a 'na lali we gbvzonu -ni.

27 Sa 'nyu -ka 'yuka 'pa, 'in we -nyumalū yali 'wodidie bhla 'ylv 'wosoloda, 'in we nyia 'ylv bhllidā, 'sa *Nyimee 'Yu yia yia.

28 Da 'kwie -ka -mū, -bha -nvwaa -zlo mia.

(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

29 «Təon, wee siasiee 'ylinya nū 'bigv, *Nikpise yia kpaa,*

'ylv 'na 'ka 'pv.

Nikpise yia kpaa,
'cu 'na 'ka li.

Nikpise yia kpaa,

-zel yia yali 'bhva we 'ka bhli.

-Lu weee mia yali,
zuklua we yia.»

30 «Təon, -we slolua nū, o Nyimee 'Yu mū yida, 'in nyima yia we -yo yali. Təon, 'in dudu -nyima weeee wazea, 'in wa kpia 'wv. -Sleēn, Nyimee 'Yu wa yia -yoyia yida yalipupa 'wv, 'tit -yo zli weeee nya.

31 Nu, legle 'kadu -ka gba, 'in o paa o 'anzinya yoo dudu weeee -gv, -wa -Lagə -saa -bha 'gbe weeee 'wv, we 'ka wa la.

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

32 «We figisu slolua, a 'no we 'wola. We 'khiya -ka tlumanida -mi, 'in we -ka təpōda -mi, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka cupa.

33 'Sa -bhlokpadé, a -ka 'sasokpa -gbv -mūni lenuda 'y, a yibheli we 'ji nu, o Nyimee 'Yuu yiyibhla ka cupa. 'O 'nū -sleēn latlulu.

34 In nēe ain -yla gbvzonu sae: deslek -nyumaa 'de weeee 'na 'ka tl, 'in wee gbvnya -mūni 'kaa lenu.

35 Nu, la yali -yo dudu yia 'bhva, na weli 'na 'ka labhu 'mnnumnu.

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30,34-36)

36 «Nu, nyime yabhlogbō 'nū wee siasiee bhla -yo we 'yli -yi. Yali 'anzinya -yo -Lagə 'Yuu 'dəbhie, wa 'nū wee 'yli -yi. Nu, na Dide -bhlogbō -yia wee 'yli.

37 «We 'plia *Noweebhla, zli o Nyimee 'Yu yia yia, mu yia lenu.

38 Da 'nyu 'kadu 'nū -slo nyuma lasa, -zugba wa mi lida, wa mi 'mada, wa mi kokwalida, wa mi wa 'jwnyuwa yli zoda. Təon, 'in Nowee yia batoo 'kadu 'wugbla.

39 Zezeguda 'kaa wa lasaa yi, waa nyima 'nū gbv yabhlogbō 'wolano. 'Sa -bhlokpadé we yia -mia o Nyimee 'Yuu yiyizl.

40 «Nyime 'so -ka kpaa -mū, yabhlo wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha o -libheyti t.

41 'Jwni 'so -ka bhuda -mū, 'yabhlo wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha o -libheyti t.

42 We 'dēe 'gbo, a -tu 'lyiyogada. 'Yli -we nya amuaa -Kanyo 'kaa yi, a 'nū we -yi.

43 «A yibheli we 'ji nu, bhla -we nya 'wienyo 'kaa -buduu -kanyo -gbē yi sabo, o -ka we -yi, o 'na 'ka 'ylaa ḥjwō, 'in o kolvā o 'yoo, o -mō yi -budu zo pla.

44 We 'dēe 'gbo, a mnazi amuaa 'de la. Nu, bhla -we a 'nia -təlv, we nya Nyimee 'Yu yia yia.

Zəlubhonvnyo -zənv -yo zəlubhonvnyo 'nyuuu gbv nine
(Lk 12.41-48)

45 «Zəlubhonvnyo, o zva o -kanyo 'nūjwē, 'in o -yia gbv, sa o mia? Mo -wa, o -ka -kanyo tia o -lima -yo, 'in lilibhla -ka be, o 'ka wa liliil 'nye.

46 O -kanyo -ka løyi, o -ka 'yī nū, -mōo mi o lubho nōda, 'wotvte -dlēo mi o -nu nya.

47 In nee ain -yla gbuzonu sae: o -kanyo yia - moa zuzonu weeee o yoo 'nyea o 'ka we 'yliyozo.

48 We -ka nu, oo zolubhononyo nukple - nyu 'yli, 'in o gbaa o 'dee dlz zoe: 'Na -kanyo yia -mo -gwleca.'

49 'O o bhlia o -lima bhite, o -yo nomanya 'so sia, 'in wa maa.

50 'Yl -we nya o 'nia o -kanyo woda -mi, 'in blha o 'kaa yi, o 'nia we -yi, we nya o yia.

51 O -kanyo yia o vua, 'in sa -Lago paa weh 'so -nyima -kaslu 'wu, 'sa o yia -mo -kaslu 'wopaa, mo wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.'

25

'Yiesia kugbuua gbuu nine

1 «Nu, -we -yo -Lago nyimaa 'wlulapilie 'kaa 'wowlv, mo nu: mo -wa 'yiesia kugbuua. 'Nwnokwafetu zli, ma 'tlaa, wa 'ka 'nwnoa 'lowli yoo mni.

2-4 Wa gbu 'nia 'ylimna, wa -yo wa 'napemna, wa 'in wa 'napee 'nyu 'wobhu. Wa gbu -mama -yia gbu, -maa 'bhua -maa 'nape -yo -maa 'napee 'nyuu -tokpu 'so 'wu.

5 Oo 'nwnoa 'lowli 'nu yida -mi -pa. 'In 'kva yia wa 'yli lawla. 'In wa yia 'ylaa njwo.

6 «Sab -nyidi, 'in nyime yabhlo yia 'wukpu: 'Lowli ka yio! A mni o yooeo!»

7 Tsoon, waa 'yiesia ganoa, 'in wa yia wa 'nape lamnazi.

8 «-Wa 'nia 'ylimna, wa nee -wa -yia gbu -yia: «Amiaa 'nape mi nyumoda, a 'nye -ain 'napee 'nyu.»

9 «-Wa -yia gbu, -maa nee wa -yla: «Innya, 'napee 'nyu 'ni 'wuzu amiaa -nu -yo -amiaa -nu -yla. A mni we peluppanyaa -gbe, a 'ka amiaa -nu zo -bhlo.»

10 «Wa mna 'napee 'nyu zea, wa -manu -mo, 'in 'nwnoa 'lowli yia yi. -Wa mnazia wa -nvla, 'in wa -yo oo 'lowli yia 'fetu -budu zo pla. 'In wa yia -bha kla.

11 «Muu 'bigo, wa teltaa -manu yia yi, 'in wa nee: «Amiaa -kanyo, -amiaa -kanyo, -kali -bha, -a 'ka pla.»

12 «Oo 'lowli nee: 'In nee ain -yla gbuzonu sa: in 'ni ain -yi.»

13 -Bha -Zeuu bhlia we -gve: «A -tu 'yliyoogada, -we ka gbu -wa, a 'ni we 'yli -yi -bhloo, 'in a 'ni we bhla -yi.»

Zolubhononya taa gbuu nine (Lk 19.11-27)

14 «-We -yo *-Lago nyimaa 'wlulapilie 'wowlvba, mo -wa nyime yabhlo. Mo mia 'lakpa 'wu mnida, 'in o yia o zolubhononya la, o 'ka wa o 'nunmnulu yoo 'nye, wa 'ka we 'yliyozo.

15 -We nyime yabhlo mnenia o 'ka 'yliyozo, 'mu o 'nyea o. O 'nyea yabhlo -can bi gbu, wa 'sonu -can bi 'so, 'in o yia tanu -can bi -bhlo 'nye. Tsoon, 'in o yia mni.

16 «-O 'yia -can bi gbu, o titalia we -gola -valepapie nya, 'in o yi 'yaa -can bi gbu we -gopali.

17 'Sa -bhlokpadie, -o 'yia -can bi 'so, 'in -moa yi 'yaa -can bi 'so we -gopali.

18 -O 'yia -can bi -bhlo, o mnia, o yia 'bhuka 'bhlui, 'in o yia -mo o -kanyo -can zize.

19 «We 'bi -gwleca 'wu, 'in wa -kanyo yia yi o ka o -lu zeli wa nya.

20 -O 'yia -can bi gbu, o bea o kwesi, 'in o yi 'yaa -mo -can bi gbu wleli. O nee: 'Na -kanyo, 'in ka 'mi -yo -can bi gbu ti, 'in 'ka we 'yliyozo. In ka -can bi gbu 'yi 'ya, mu mia da.»

21 «O -kanyo nee o -yla: «We nanu 'yli, -in mi zolubhononyo -zonu nya, 'in -na zea 'mi 'nunjwe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyozo tkliu, we 'dee 'gbu na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyozo. -In yi, 'in -yo -mu 'so 'ka 'mona li.»

22 «-O 'yia -can bi 'so, o bea o -kanyo -yo, 'in o nee: 'Na -kanyo, -in ka 'mi -yo -can bi 'so ti, 'in 'ka we 'yliyozo. Nu, 'in ka -can bi 'so 'yi 'ya, mu mia da.»

23 «O -kanyo nee o -yla: «We nanu 'yli, -in mi zolubhononyo -zonu nya, 'in -na zea 'mi 'nunjwe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyozo tkliu, we 'dee 'gbu, na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyozo. -In yi, 'in -yo 'mu 'so 'ka 'mona li.»

24 «-O 'yia -can bi -bhlo, o bea o -kanyo -yo, o nee: 'Na -kanyo, 'in -yi we 'ji nu, -in 'te, da -in 'nia -lu gwlu, -mo -na kwaaw we. 'In da -in 'nia 'mno 'pa, -mo -na dia we.

25 In mi -mu sodataa 'gbu, in mnia, 'in in yia -na -can zize 'bhuka 'wu. Nu, wee -na -can ni.»

26 «O -kanyo nee: 'Na zolubhononyo, -na nukple -nyu 'yli, 'ya -in 'yaa, -in -yi we 'ji nu, da 'in 'nia -lu gwlu, -mo -na kwaaw we, da 'in 'nia 'mno 'pa, -mo -na dia we.

27 We kaa yaa 'sa -mi, -momu ka 'gbu -in 'ni na 'gwezi banku 'wukwa? 'In da in -ka yi, 'in 'ka -mo we -sa, -zugba we ka -gv -bhoa?

28 «Tsoon, o nee o lubhononya -yla: «A -sa wee -can bi -bhlo o kwee, 'in -o kaa -can bi kugbua, a 'ka we o yoo 'nye.

29 -Wa weeekaa -lu duun, wa -nu wa yia -gopalia, 'in wa -nu 'ka 'wuzuman. Nu, nyime o 'nia -lu duun -ka, we -sele mia o kwee, kwee wa yia we o -saa.

30 Oo zolubhononyo -o ka nukple -nyua 'yli, -o mia da ni, a viteli o 'pipee, nikpise 'wu, mo wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.»

31 «Oo Nyimee Yu yia yia, doodoo 'wlulapilinyo 'tite nya, o -yo o 'anzu weee 'so. -Bha o yia o 'nunmnukpe -go ladia, 'in o 'ka nyima 'wlulapili.

32 Laga weeee yia o 'yu 'wlugbelia, 'in mo yia nyima -yosialia. Sa numee 'yliyozyo sisalha bhlabhlanya -yo wlinya -yo,

33 'sa oo Nyimee 'Yu yia bhlabhlanya lilikwesol zua, 'in o 'ka wlinya kopesol zu.

³⁴ -Sleen, oo nyumaa 'wlulapilnyo yia gbaa -wa mia o liliſelv -yla: «Amia, -mama na Dide paha so -zonv -gv la, a yi. A yi, dudu -lolu na Dide mnazia la ain -yla, we 'ka dudu -gbedua 'bhv, a yi a 'ka we -goladu.

³⁵ Nu, njwa ka 'mi 'bha, 'in a yia 'mi lililu 'nye. 'In 'nyumato yia 'mi 'bha, 'in a yia 'mi 'nyu 'nye. In mi zlume 'lakpayu nya, 'in a yia 'mi kpa so 'so nya.

³⁶ In mi zlume kpanv nya, 'in a yia 'mi 'naa ku 'wogbalu. In ka zlume gu -yo, 'in a yia 'mi 'yuo 'paa yi. In mi zlume -kaslu 'wv, 'in a yia 'mi -yobe.»

³⁷ «In -wa mia tuklu yia we 'bigopalı o -ylae: «Amiaa -Kanyo, nu, -in nee, njwo mi -mi 'bhada, 'in -a yia 'mi lililu 'nye, 'nyumato mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi 'nyu 'nye.

³⁸ Da -a 'yli -mi 'lakpayu nya, 'in -a yi -mi kpa so 'so nya? -In mi kpanv nya, 'in -a yi -mi 'naa ku 'wogbalia?

³⁹ -In ka gu -yo, -in mi -kaslu 'wv, 'in -a yi -mi -yobe? Labhla -a 'yi -mi, 'in -a yi we lenva?»

⁴⁰ «Nyimaa 'wlulapilnyo yia gbaae: «In nee ain -yla gbuzonv sa, -we a nva le na 'busua bhelia -yla, na 'de -yla a nva we le.»

⁴¹ «Tovn, oo nyumaa 'wlulapilnyo yia -wa mia o kopesolv -yla gbae: «Amia -Lagø tua me -yo la, a be lv! Nu, -kosu -we'e nyumoa, -we -Lagø mnazia la *Kuzu -yo we 'anzinya -yla, a mni -mo.

⁴² Nwø ka 'mi 'bha, 'in a 'ni 'mi lililu 'nye. 'Nyumato mi 'mi 'bhada, a 'ni 'mi 'nyu 'nye.

⁴³ In mia 'lakpayu nya, a 'ni 'mi kpa so 'so nya. In mia kpanv nya, a 'ni 'mi 'naa ku 'wogbalu.»

⁴⁴ «In we 'bigo wa yia 'palia yiae: «Amiaa -Kanyo, nu, -in nee, njwo mi -mi 'bhada, 'nyumato mi -mi 'bhada, -un mi 'lakpayu nya, -in mi kpanv nya, -in ka gu -yo, -in mi -kaslu 'wv, 'in -a 'ni -mi -yobe. Labhla -a 'yi -mia? Labhla -a 'ni we lenva?»

⁴⁵ «Oo nyumaa 'wlulapilnyo yia we 'bigopaliae: «In nee ain -yla gbuzonv sae: -we a 'nia lenv -wa mia -sesee -yla, -ami -yla a 'nia we lenv.»

⁴⁶ «Nu, wamia, da wa paa wa -kaslu 'wv, 'in we'e bhia, -mo wa mnia. 'In -wa mia tuklu, 'yliyagagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mo wa yia 'yia.»

26

Zuifvv 'yugalinya zva -Zezuu -yogbv
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

¹ -Zezu bhia gbu weeee ni gbagbie, 'in o nee o binonya -ylae:

² «A -yi we 'ji nu, *'Wozitilyu 'fetu ka cipa, we -tv 'wv 'yli 'so. Nu, oo Nyimee 'Yu, 'mo wa yia wlaa, wa 'ka o *su -gv lakolv.»

* 26:18 A zeli Mk 14.13-15

³ Nu, -Lagøbvbonyaa -cian -yo Zuifvv nyuma kpasi gbelia 'wlu *-Lagøbvbonyaa -kanyo 'kadu Kaifvv -budunjwee,

⁴ 'in wa yia wel -bhlo bhl, wa 'ka -Zezu kpa 'wiemi, 'in wa 'ka o 'bha.

⁵ Wa nee: «-A 'na kpali o 'fetu 'yli nya -n, we 'ni -mvv, 'in nyima gbugblolu.»

'Ywno yabhlo slua -Zezuu 'wluo *-lasiklo
(Mk 14.3-9; Lk 7.36-50; Zn 12.1-8)

⁶ Da -Zezu mia Betani *solbhanyo 'Simoo -budunjwee,

⁷ 'in 'jwno yabhlo yia o -yobe. O ka -bhonyida kwes, *-lasiklo -zonv, -we 'ka -val'e 'te, we mi we 'wv. -Zezu mia lida, 'in o yia wee -lasiklo o 'wluo slu.

⁸ O 'bunonya 'yia we -yo, 'in wa yia 'ce 'pa, wa nee: «Lee -lu ka 'gbv o nyumo 'sa sa wea?»

⁹ A mnene yaa a 'ka wee -lasiklo -zonv pelo 'pa, 'in a 'ka we 'gwazi bobabhanya yoo 'nye.»

¹⁰ -Zezu yibhelia we 'ji nu, wa ka 'ce 'pa, 'in o nee: «Lee -lu ka 'gbv o nyumo 'sa sa wea? -We o nva 'mi -yla le, gbuzonv -wa.

¹¹ Nu, bobabhanya -yo ain 'so mi 'yli weee nya. Nu, -ami mia, we 'ni 'yli weee nya in mi aint glaa.

¹² Na gbawlaa 'gbv o yia wee -lasiklo na 'wluo slu.

¹³ In nee ain -yla gbuzonv sae: da wa yia -Lagøgbv gba dudu weeee -gv, -we njwo ni nva da le, gbaa wa yia we, 'in o lenugbv 'ka nyumaa dli 'wv -tv.»

Zudası 'yibha o 'ka -Zezu wla
(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Tovn, -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa nyime yabhlo wa laa Zudası Isikaliotv, mo mnua -Lagøbvbonyaa -cian -gbv,

¹⁵ 'in o nee: «Lee, in -ka -Zezu wla ni, lee -lu a 'ka 'mi 'nyea?» 'In -maa yia o tama glo -bhlo 'ya kugbua 'nye.

¹⁶ We 'bhv wee 'yli 'wv, sa o 'kaa nv o 'ka -Zezu wla, -bha o bhlia we 'yooo datakie.

-Zezu -yo o wlawlanjo lia
(Mk 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Zn 13.21-30)

¹⁷ Nu, Zuifvv *'floo 'nia go -yo -caa 'fetu 'yli tianv nya, 'in o 'binonya yia o laylbha: «Mo -in 'ybha -a mn -mi -yla 'Wozitilyu 'fetu -gv -lililu pia?»

¹⁸ -Zezu nee: «A mn -zo nyime nu -gbv*, a gba o -yla: «Amiaa -Kanyo nee: «Na bhlia ka nyni. -Na -gbv na yia 'Wozitilyu 'fetu -saa, in -yo na 'binonya 'so.» »

¹⁹ -We o gbaa wa -yla, 'mo wa nva le, 'in wa yia wee 'fetu -gv -lililu pi.

²⁰ Jibhe zea, 'in -Zezu -yo o 'binonya yia ladu wa 'ka li.

21 Da wa mia lida, 'in o n̄ee: «In n̄ee aui -yala gbuzonu sa nu, aui glaa, nyime yabhlo yia 'mi wlaa.»

22 'In we yia wa -yokpa, 'in wa yia o layibhayibhie bhli -bhlo -bhlo: «Na -Kanyo, we 'ni -ami, we 'ni m̄uv?»

23 O n̄ee: «O -yo 'm̄i 'so -ka 'floo 'ηwa zapu lo, mo -wa.

24 Gbuzonu -wa: sa we mia celida - Lagosebhe 'wv o daa, 'sa oo *Nyimee 'Yu yia mnua. Nu, nyime -o 'kaa o wla, 'in wa 'ka o 'bha, gbonyuu mi -moa -nu nya. Wa 'ni yaa -moa gwali, we nanu 'yli.»

25 Zudası -o 'kaa -Zezu wla yia o layibha: «Wlabi, we 'ni -ami, we 'ni m̄uv?»

-Zezu n̄ee: «-Mi gbaa de -m̄uv!»

-Zezu -yo o binonya lia

(Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-26)

26 Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wubhu. O 'paa -Lago suo, 'in o yia we ladidli. O dilia we o 'binonya 'wula, 'in o n̄ee: «A 'bhu we 'wv a 'ka we li, na ku -wa.»

27 -M̄uv 'bigo, 'in o yia nu -kopo 'wubhu, o 'paa -Lago suo, 'in o yia we wa yoo 'nye, o n̄ee: «A 'de weee ma we.»

28 Nu, mu -wa na 'pion -we yia jitea nyuma duunun 'gbu, 'in we 'ka -Lago -yo nyuma 'wususlotu.

29 Nu, gbuzonu -wa, zli na Dide -ka dudu 'wlulapili, we zli na maa nu lolu. We 'ni -m̄uv, we 'ka -zeen 'wubhu, in 'na 'ka nu 'ma.»

30 Wa bhlia -Lago -lvo 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivusunyaya -gogo 'wlu mn̄i.

-Zezu n̄ee nu, Pielu yia o gbu kpelia

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

31 Tɔvn, -Zezu n̄ee wa -yla: «Nu, -zeen saboo 'dεbhie -gbolu, a 'de weee yia 'm̄i 'bi 'bhua. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wv:

<Bhlahbllee 'yiliyozonyo na yia 'bhaa,

'in bhlahblle 'ka lamno.»

32 Nu, in -ka tli, in -ka 'wuso lo, Galilee na yia auwolva mnua.»

33 'In Pielu n̄ee o -yla: «Nyuma weee -ka -mu 'bi 'bhu, -am̄i 'na 'ka we l̄enu.»

34 'In -Zezu yia we 'bigopalie: «In n̄ee -mu -yla gbuzonu sae: -zeen saboo mia, -na kpeli na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -koko 'ni -slo gbo.»

35 Pielu n̄ee: «Innya, we 'ni -m̄uv, we -ka 'bha wa 'ka in -yo -mu 'so 'bha, in 'na 'ka -na gbu kpeli.»

'Sa -bhlokpadε, wa 'de weee gbaa wee weli -bhlo.»

-Zezu bhuhoea -Lag Getisemanee

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

36 -Zezu -yo o 'binonya 'so, 'in wa yia da wa laa Getisemanee mn̄i. -Bha o gbaa wa -yla: «A -di da la, in 'ka mo mn̄i, in 'ka -Lago bhuhoea.»

37 O -yo Pielu -yo Zebedee 'yua 'so kлаа, 'in wa yia mn̄i. -Bha o -gu yia, 'in 'pion yia o dli 'wv slo.

38 'In o n̄ee wa -ylae: «Na dli sulu mi 'mi 'bhada, a -tu 'yiliyogada, a -yo 'm̄i 'so.»

39 O bea 'yu -se, 'in o yia 'klu lagbli, 'in o yia -Lago, bhuhoe, o n̄ee: «Na Dide, -ni -ka we 'ybha, -ni vlati 'm̄i stasie 'kadu -mn̄i gwe. Nu, we 'na -zel na domagbu -ni, we -ze -na domagbu.»

40 'In o yia o 'binonya -gbε loyi, -zugba wa mi 'ylaa 'wv. O n̄ee Pielu -yla: «A 'ni mn̄eni a 'ka 'yiliyogada -tu 'leli -bhloo -kpua, a -yo 'm̄i 'so?»

41 A -tu 'yiliyogada, a bhuhoe -Lago, a yi laylagbu lo bhili. Nu, nyimee dli 'ybha we 'ka -lu -zonu lenu, 'in ku 'ni we mn̄eni.»

42 Tɔvn, o 'bhu 'yaa wa -yo lo, 'in o yia -Lago bhuhoe. O n̄ee: «We -ka nu, 'yoo -putu 'ni -mi, stasie -yoo 'ni in 'ka bhli, -na domagbu nu le.»

43 O yia lo, -zugba wa mi 'ya 'ylaa 'wv, wa 'yli ka 'wuwomanu 'gbu.

44 O 'bhuwa wa -yo lo, 'in o yia 'yu be, 'in o tanu yia -Lago bhuhoe -zugba o gbaa wee weli -bhlokpadε.

45 'In o yia o 'binonya -gbε yi lo, 'in o n̄ee wa -ylae: «A mi 'ylaa 'wv -bhlokpadε, nyapeda a mia yi? Da wa 'kaa Nyimee 'Yu wla gbonyuu -lenonya -yla, we bhlia ka nyni.»

46 A -so 'wv, -a 'ka mn̄i! A -tali, nyime -o 'kaa mi wla, mo yia mo.»

-Zezu wa yia kpaa

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Zn 18.3-21)

47 Da -Zezu mia gbada, weli mi o 'ywhee, tɔvn Zudası yia yi. O Zudası mia, o mi -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa. 'In o -yo nyuma -zlo yia yi, tugogble -yo su kibhe nya kwee. Nu, -Lagobubonyaa -cian -yo nyuma kpasi tiea wa.

48 -O 'kaa o wla, sa o 'kaa o wla, o ka wa -yla we gba. O n̄ee: «Nyime in -ka gbleli ni, mo -wa, a kpa o.»

49 Tɔvn, o bea -Zezu -yo, o n̄ee: «*Wlabi» o fusaties nya, in o yia o gbleli.

50 -Zezu n̄ee o -ylae: «'Tale, -we -in yia l̄enua, -in nu we le slvu.»

-Bha tolva bea -Zezu -yo, 'in wa yia o kpa.

51 Nu, o 'binonya 'yabhlo -saa tugogble tolpa 'wv, 'in o yia we -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu zelubhononyo 'pa, 'in we yia o yukwli wlu -di.

52 Tɔvn, -Zezu n̄ee: «Fa -na -gble we 'bigo. Nu, -o -ka tugogble 'wubhu, tugogble 'yli o mn̄uni.»

53 -In yibheli we 'ji nu, in mn̄eni in 'ka na Dide bhuhoe, -bha -bhlokpadε, o 'ka 'm̄i 'anzinyaa -zakpa kugbua le 'so yoo 'pa, we 'ka gu.

⁵⁴ We -ka 'sa -mī nī, sa -we mia cēlida - Lagōsebhē 'wō 'ka gbuzōnū -zē? Nu, we nēe 'sa we yia 'phā.»

⁵⁵ Zezu nēe wa -yla: «'Wienyo in -mia, 'in a yia 'mī kpaa yi togugbē -yo su kibhe nya kwēe -nya yī? -Innya! 'Yi weee nya, in mi ladida -Lagōbudu 'kadū zo gbu -sloluda, 'in a 'nī 'mī kpa.»

⁵⁶ Nu, 'sa we 'dē weee 'phā sa, 'in -Lagōgbū -falipanyaa weli -we mia cēlida -Lagōsebhē 'wō, we 'ka gbuzōnū -zē.» Tōn, 'in o 'binonya yia -bha o tū -gwagwieg nya.

-Zeju wa kwaā gbuwvhunya 'yu
(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Wa kpaa o, 'in wa yia o -Lagōbubonyaa -kanyo 'kadū, -o wa laa Kaifuv -gbe kwa. Da -Lagōbubonyaa -cian klaa, -Lagōo titee gwe-sanya klaa, wa -yo nyuma kpasi gbelia 'wlu.

⁵⁸ Piēl mī -Zeju 'bī, o 'nī o -yo cipa, 'in o yia -Lagōbubonyaa -kanyo 'kadū -buduñwēe plali, o 'ka -bha 'yī.

⁵⁹ -Lagōbubonyaa -cian -yo gbuwvhunya weee titala yoygbu la -Zeju -yo, wa 'ka o gbu 'wluladil, 'in wa 'ka o 'bha, wa 'nī gbu yahbhogbōo 'yī.

⁶⁰ Nyuma -wa yia -Zeju yo -gv la zvlu, -maa -zu 'wō. Nu, nyime -o 'kaa weli gba -we -yo wa 'kaa -Zeju 'bha, -mōo 'nī -mī. -Sleēn, nyuma 'sō -saa 'wō wa nyid, -

⁶¹ 'in -māa nēe: «-O mia da ni, o nēe nu, o mnēni o 'ka -Lagōbudu 'kadū labhli, 'in o 'ka we 'sobha 'yī ta zo.»

⁶² -Lagōbubonyaa -kanyo 'kadū -saa 'wō, 'in o nēe -Zeju -yla: «Nyuma nī ka -mī gbu 'wluladil, -in 'nī mnēni -in 'ka gbu -gv -saa?»

⁶³ -Zeju yia 'ywē -muda -tū. 'In -Lagōbubonyaa -kanyo 'kadū nēe o -yla: «'In bi 'mī -yla, 'yiliyoga -Lagōo 'jīny nya: 'lee, -Lagōo -Bhasanyo, -Lagōo 'Yu -in -mia yī?»

⁶⁴ -Zeju nēe: «'Mu -in gbaa de! In nēe 'ya aīn -yla nū, Nyime Yu yia 'titē -ka -Lagōo lilišolū ladia. 'Yia a yia o, yalipupa -gv -zugba o -yo we kwli.»

⁶⁵ Tōn, -Lagōbubonyaa -kanyo 'kadū yia o 'naa yla 'ce nya, 'in o nēe: «-O ka -Lagōo vēl, a 'de weee ka we 'nu. -A 'nī -sleēn gbuñdayunyoo gbu -ka.»

⁶⁶ 'In amia, a nēe lea?»

Wa nēe: «-O -yogbu -wa, wa 'bha o.»

⁶⁷ Tōn, wa yia o -dle kloō slu, 'in wa yia o -kwli 'pa, -zugba tōlaa subhaa o 'kpa yukwli,

⁶⁸ 'in wa nēe: «-Lagōo -Bhasanyo, nyoo 'pa -mī -luu? -In gba o 'jīny!»

Piēl kpela -Zezuu gbu
(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Nu, Piēl -di -bha la, 'pipee -buduñwēe, 'in -Lagōbubonyaa -kanyo 'kadū zəlbuhonvñwō yahbilo yia o -yōbe, 'in o nēe o -yla: «-Mi, -in -yo Galileyy -Zeju 'sō mī ya.»

⁷⁰ 'In o yia nyuma weee 'yibadi kpeli, o nēe: «-We a mia gbada, in 'nī we -yi!»

⁷¹ O mnā 'suoo klolo -yo, 'in zəlbuhonvñwō yahbilo yia o 'yī, 'in -mōo nēe nyuma mia -bha -yla: «-O mia de ni, o -yo Nazalētiyu -Zeju 'sō mī.»

⁷² 'In Piēl yia we kpeli -tapa, o nēe bibie nyae: «In 'nī nyime ni -yi!»

⁷³ -Bha bea -se, -wa mia -bha, wa nēe o -yla: «Nu, gbuzōnū -wa, -in mī wa glaa. -Na gbagbawēl -gv -a yibhelia we 'ji.»

⁷⁴ Tōn, Piēl yia bi, o nēe: «In 'nī oo -nyumē ni -yi! In -ka yo 'tvbhv, -Lagōo 'pa 'mī -kaslu 'wō!»

-Bha -bhlokpadē -kvkō gboa.

⁷⁵ 'In Piēl dī yia -we -Zeju gbaa o -yla -gv -bho: «Nu, -na kpeli na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -kvkō 'nī -slo gbo.»

Piēl 'tlaa, 'in o yia nyaziwie wida -to kpokpo.

27

-Zeju wa kwaā Pilati 'yu

(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Zn 12.28-32)

¹ Zlōkpē -papa, -Lagōbubonyaa -cian -yo Zuifuv nyuma kpasi weee yia weli bhli, wa 'ka -Zeju 'bha.

² Wa gbuñv o, *Wlōmō -nyime -o pilā Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilat, 'in wa yia o -mōo -gbe kwa. 'In wa yia o -mōo yoo 'nye.

Zudasi tha

(Lngb 1.18-19)

³ Zudasi, -o wlaa -Zeju, o 'yia nū, wa ka o -yogbu 'wubhu wa 'ka o 'bha, 'in o dī yia o zukpa -sa. 'In wee tama glu -bhlo 'ya kugbua mia, o yia we -Lagōbubonyaa -cian -yo Zuifuv nyuma kpasi yoo 'nye lo.

⁴ O nēe: «Nyime -o 'nia gbuñyuu yahbhogbōo 'jī -yi, in ka o wla wa 'ka o 'bha, gbuñyuu in nua le.»

Wa nēe o -yla: «-Muū 'nī -amiaa gbu. -Na 'dēe gbu mu.»

⁵ Zudasi vitelia wee 'gwezi -mo -Lagōbudu 'kadū zo, o mnā, 'in o yia o 'de bizi.

⁶ -Lagōbubonyaa -cian 'bhua wee 'gwezila, 'in wa nēe: «Wee 'gwezi ma da ni, nyimee 'piōn 'gwezi -wa, nu, -a 'nī mnēni -a 'ka we -Lagobudu 'kadū 'kesu 'wōzō.»

⁷ Wa bhliā wēl, 'in wa yia wee 'gwezi labhu, 'in wa yia we nya nyidabhlanyoo kpaā zo, we 'ka 'lakpanyaa 'bhululuda -zē.

⁸ We 'dēe 'gbu wa laa -zēen yī nya we 'nyimee 'piōn kpaā.»

⁹ Nu, -we -Lagōgbū -falipanyo Zelemi gbaa, mu nōa le.

«Nu, tama glu -bhlo 'ya kugbua,

mu -wa -valē -we -gv *Izlachl -ylaashi bhliā wēl,

wa 'ka o 'wōzōl.

¹⁰ 'Mu wa 'bhua 'wō,

'in wa yia we nyidabhlanyo kpaa
'wvzolu.

Sa na -Kanyo tiea 'mi,
'sa wa nua we le.»

*Pilati 'bhua -Zezuu -yøgbv 'wv
(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Zn 18.33-38)*

¹¹ Wa 'yligbelia -Zezu Pilati 'yu, 'in -moo nee
o -yla: «'Lee, Zuifuv 'wlulapilnyo -in -mia yi?»
'In -Zezu nee o -yla: «'Mu -in gbaa de.»

¹² -Mvv 'bigv, -Lagobubonyaa -cian -yo
Zuifuv nyima kpasi dilia o gbo 'wlu la, o 'ni
gbo -gv -sa.

¹³ Tøvn, Pilati nee o -yla: «-We weeee wa
gbaa de -na da ni, -i'in 'nu wee?»

¹⁴ -Zezu 'nu we 'yabhlogbo 'bigvpa, 'in we
yia Pilati 'nwegaga -søbhal.

*Pilati nee nu, wa 'bha -Zezu
(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Zn 18.39-19.16)*

¹⁵ Nu, Zuifuv *Wuzitilyu 'feti -ka nyini ni,
o nyimaa -zlo 'yibhaha, 'mo Wlomu -dvdvv
'wlulapilnyo saa -kaslu 'wv.

¹⁶ We bhla, nyime o nyuma weeee -yia, wa
laa -Zezu -Balabasi, mo mia -kaslu 'wv.

¹⁷ Da nyima duun gbelia 'wlu Pilatu -gbe,
'in o yia wa layibhæse: «Nyoo a 'yibha in 'tide
'yia? -Zezu -Balabasi yaayu, -Zezu wa laa -
Lago -Bhasanyo?»

¹⁸ Nu, Pilatu 'de -yi we 'ji nu, zenyidl nyia
wa wlaa oo -Zezu.

¹⁹ Pilati -dia la, o mi gbowubhuda, 'in o
'nywo yia o weli yoo 'pa: «In 'na plali nyime
mia nu gbo 'wv -ni. O'n gbowyyuu lenv. Nu, -
zeen sabo mia, -mo 'ylaa 'wv, in ka o 'gbo -zila
'y.»

²⁰ *-Lagobubonyaa -cian -yo nyuma kpasi
sumanya nyimaa -zlo -yola, wa 'ka gba nu, o
'tide -Balabasi 'yi, 'in o 'ka -Zezu 'bha.

²¹ Oo dwdvv 'wlulapilnyo nee wa -yla: «Nu,
nyime yabhlo na yia 'yitidea. 'Lee, wa
'desøbbie glaa, nyoo in 'ka 'yitidea?»

Wa nee: «-Balabasi!»

²² Pilati nee: «We -ka 'sa -mi, -Zezu wa laa
-Lago -Bhasanyo, 'lee, lee -lu in 'ka o nnona?»
'In wa nee: «Kulu o 'su -gv la!»

²³ Pilati nee: «Gbowyyuu -moomu o nu lea?»

²⁴ Pilati nee: «Kulu o 'su -gv la!»

²⁵ Da Pilati 'yia nu, -we o mia lenvda we
bhe, 'in 'gbe mia gbugbloluda bhabha, o
'bhua 'nyu 'wv, o budoa kwe nyuma weee
'yibadi, 'in o nee: «Nyime nu tlthlee 'gbo 'ni 'mi
'wlu -mi. Amiaa 'dee gbo -wa!»

²⁶ Tøvn, 'in Pilati yia -Balabasi -kaslu 'wusa.
'In o nee 'sluja -yla nu, wa sel -Zezu, 'in wa 'ka
o su -gv lakolo.

*'Sluja nyanya -Zezu
(Mk 15.16-20; Zn 19.2-3)*

²⁷ Pilati 'sluja kwaa -Zezu dwdvv 'wlulapilnyo
-buđuñwæe. 'Sluja weeee bibeaa o,

²⁸ 'in wa yia o -bana 'wosa, 'in wa yia o 'naa
zalu 'wøpla.

²⁹ Tøvn, wa maa 'wia -kloo, 'in wa yia we o
'wluo -pla, 'in wa yia gblee o lilis o 'wv zo. Wa
'sibhlia 'kukolu o 'yu, 'in wa yia o nyani. 'In
wa nee: «Zuifuv 'wlulapulnyo, -na fuv!»

³⁰ 'In wa yia o -dle -gv slu. Wa 'bhua gblee
'wv, 'in wa yia we o 'wluo 'pa.

³¹ Da wa bhia o nyanie, 'in wa yia o 'naa
zalu 'wosa, 'in wa yia o 'dæe -bana o 'wøpla, 'in
wa -yo o yia mnii wa 'ka o su -gv lakolo.

-Zezu wa kolvu su -gv la

(Mk 15.21-35; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

³² Da wa 'tlaa 'gbe, 'in wa -yo Sileniyu
'Sim o yia gbeli. 'Sluja nee o -yla -gla nya nu,
o 'bhu -Zezuu su 'wv.

³³ 'In wa yia da yahbho wa laa zuifuv 'wv
Gologota nnyi, we ji -wa nu, 'wlulapulnyo.

³⁴ -Bha 'sluja 'nyea -Zezu nu -we lu wa palia
kalo -nyakpo. -Zezu 'yia we 'nye, o 'ni we 'ma.

³⁵ Wa yia o su -gv lakolo, 'in wa yia -ngbi
'pa, -we wa 'kaa 'y. -bhlo -bhlo o -bananya
glaaa 'gbo.

³⁶ Tøvn, wa yia -bha lad, wa 'ka o 'yiliøzo.

³⁷ -We ka 'gbo wa yia o 'bha, wa ka we celi,
'in wa yia we o 'wlubita lakolo:

-O MIA DA

ZUIFUU 'WLULAPIINYO -ZEZU -WA

³⁸ Wa ka 'ya 'wiénya 'so su -gv lakolo o kwesi.
'Yabhlo mi o liliølv, 'in -gvdu mia o kapøsølv.

³⁹ -Wa plhia -bha, 'wlu wa bitea, 'in wa vela
-o,

⁴⁰ wa nee: «-Mi, -mi gbaa -in 'ka -Lagobudu
-kadu -wlo, 'in -in 'ka we 'sobha 'yli ta 'wv ni,
-sa -na 'de gbo 'wv. Nu, -in -ka -Lago 'Yu nya
-mi, -in 'bhu su -gv -in 'ka lasibhli.»

⁴¹ -Sa -bhlokpadæ, -Lagobubonyaa -cian
klaa, -Lago titee gwasanya klaa, we -yo
Zuifuv nyima kpasi nyania o, wa nee: «O ka
nyima tølaa pue,

⁴² o 'ni -slein mnene o 'ka o 'de pue. *Izlael
'Wlulapilnyo o -mia yi? We -ka 'sa -mi, o 'bhu
su -gv o 'ka lasibhli, 'in -a 'ka o dli -gv zo.

⁴³ -In o nee: «In mi -Lago 'Yu nya.» Nu, -de
-Lago yi 'njunu, o 'ka o gbo 'wosa, -bha -a yia
'yia.»

⁴⁴ -Sa -bhlokpadæ, 'wiénya, -wa wa kolvu su
-gv la o kwesi, -maa vela o.

-Zezuu tlida

(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

⁴⁵ 'Ylv 'ka -glønyidi nyinia yi, nikpise kpaa
dvdvv weeee -gv, we li 'leli ta.

⁴⁶ We bhialida -Zezu 'kpia 'wv 'tutee, o nee:
«Eli, Eli, lama sabakatani?» -Mvv ji -wa nu:
na -Lago, na -Lago, lee -lu ka 'gbo -in yi 'mu 'bi
'bhva?

⁴⁷ Nyima tølaa -wa mia -bha, -wa 'nøa we,
wa nee: «O mi Elii lada!»

⁴⁸ Wa 'yabhlo 'bhua -fuu 'wv -gwagwæ
nya, o faa we kalo nu lv, 'in o yia we gblee
'yili 'wv zo, 'in o yia we o nyew -yødi o 'ka 'ma.

49 Nu, wa tɔlva nɛe: «-In wv -slo. -De Elii yi yi -moo 'ka o gbu 'wosa, -a 'ka -bha 'y!»

50 -Zeu yia 'wɔkpi lv 'titɛe, 'in o yia tl.

51 -Bha -bhlokpadɛ, 'naa bzia -Lagobudu 'kadu zo bhlia 'wɔylaylie we nyidu -mo yali tiklu, 'in we yia zo nyni. Dvdu yia zuklu, 'in tukpanya yia 'wɔyla.

52 Gbawla yia ɻwɛ -kal, 'in -Lagonyuma tɔlva -wa thia, 'in wa yia tlthlnya glaa 'wɔso.

53 'In wa yia wa gbawla 'wɔtla. Da -Zeu -sɔa tlthlnya glaa 'wv, wa mnia -Zeluzalemv, 'in nyuma duun yia wa 'y!

54 *Wlomu -sluja glu gbuu 'yugalnyo -yo o 'sluja, -wa mia -Zezu 'yliyɔvda, wa 'yia dvdu zukluda we -yo -lu weeee -we 'plia, 'in wa yia nyano nu, wa nɛe: «-Lago 'Yu o -mia 'pieun!»

55 'Nwni -duun mia -bha, -wa kwaa -Zeu yoo Galilee, 'in -wa pia o -yla, wa 'ylibe -mo 'pi, -zugba wa yla.

56 Wa glaa, Magidala -jwno Malii klaa, *'Zake -yo *-Zezefu 'nyaa Malii klaa, we -yo Zebedee 'yuaa 'nyaa mi -bha.

*Alimateyu *-Zezefu faa -Zeu gbawla 'wv
(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)*

57 Jibhe mia zoda, 'in Alimategbe 'wvv 'jnumnumy়o yahbilo wa laa *-Zezefu, 'in -moo yia yi. Nu, -moo mi -Zezuu 'bnonya nya.

58 O mnia Pilatu -gbɛ, 'in o yia -moo -Zeu 'kwie -zlal. Tɔvn, Pilati yia o 'yoo 'nye o -yo we 'ka mn.

59 O 'bhua -Zezuu 'kwie 'wv, 'in o yia we 'naa lolu -yo zu.

60 'Bhvka -we wa 'bhlua tokpa 'wv o 'dɛe -yla, we nkple o faa wee 'kwie. We 'bgu, o glipea tokpa -boklo 'kadu, o klaa gbawla ɻwɛ, 'in o yia mn.

61 Magidala -jwno Malii -yo Malii -putu -di -bha gbawla 'yu la.

'Slvja -kva -Zezuu gbawla ɻwɛ

62 Zli -ka zli, mu -wa *Nyapeyl. - Lagobvbonyaa -cian -yo Falizinyuma yia Pilatu -gbɛ mn.

63 Wa nɛe: «-Amaa -kanyo, -we o yokanyo ni gbaa, -zugba o -ga 'yliy, -amiaa dli ka we -go lasibhli. O nɛe: 'Yli 'so, we tanu nya, na yia tlthlnya glaa 'wɔsɔa.»

64 We 'dɛe 'gbv, -na zukpa -wa, tie -na 'sluja, wa 'ka o gbawla ɻwɛko tiklu 'yli ta. Wa -ka 'sa nu, o 'bnonya 'ni mnenei wa 'ka o 'kwie yli, 'in wa 'ka gba nu, o ka tlthlnya glaa 'wɔso. We 'ni -muv, yo -muv wa yia tobhva, we -nyu 'yli we -zi tianu.»

65 Pilati nɛe: «'Sluja ni, sa a -ka we ɻwɛkukoe mnenei, a mn i 'ka 'sa we ɻwɛkv.»

66 Tɔvn, wa yia mn i wa 'ka gbawla ɻwɛkv. Tokpa -we mia we ɻwɛe, 'in wa yia we -yo 'pa, 'in wa yia -bha 'sluja 'ylibeli, wa ka we 'yliyɔv.

28

-Zeu -sɔa tlthlnya glaa 'wv
(Mk 16.1-11; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

1 Nyapeyl 'plia, dimasu zlkpe -papa, Magidala -jwno Malii -yo Malii -putu yia gbawla -gv mn.

2 Tɔvn, 'in dvdu yia zuklu sa -gligli. -We ka gbu -wa, Jejitapɛe 'anzi 'bhva yali, mu 'sibhlia la, we glipea tokpa -boklo 'kadu, 'in we yia we gbawla ɻwɛe -sa, 'in we yia we -gu lad.

3 Sa 'nyu 'kaa 'yika 'pa, 'sa we 'klv mia, 'in we 'wv -bana lia 'pau 'pau.

4 Waa 'sluja nua nyano, -zugba wa telia, 'in wa yia bhli tlthlnya 'bhisa.

5 Nu, 'anzi nɛe 'jwni -yla: «A 'na nnonu nyano -ni. In -yi we 'ji nu, -Zeu -o wa kolvu *su -gv la, o da a mia -talida.

6 O 'nu -seli -mi. Sa o gbaa, o ka tlthlnya glaa 'wɔso, o -ga 'yliy. A yi, da o pia zlme la, a 'ka -bha 'y!

7 A mn i -gwagwile nya, a 'tolu o 'bnonya nu, o ka tlthlnya glaa 'wɔso, o ka ain 'yugal Galilee. -Mə a yia o 'yia. Nu, 'mu in gbaa de au -yia.»

8 Wa 'bhva gbawla -yo slv, wa mi nyano nuda, -zugba 'muna 'kadu mi wa dli 'wv. In wa yia mn i -gwagwile nya, wa 'ka -Zezuu 'bnonya 'di -sal.

9 Tɔvn, 'in -Zeu yia wa yoo yi, o nɛe wa -yla: «Ka 'yoo 'pal!» Wa bɛa o -yo, 'in wa yia o bhu lakpa, 'in wa yia o 'ylimani.

10 'In o nɛe wa -yla: «A 'na nnonu nyano -ni, a mn i, a gba na bhetlia -yla wa mn i Galilee, -mo wa yia 'mi 'yia.»

Di 'sluja -saa

(Mt 27.62-66)

11 Da waa 'jwni mia -slo 'yloogblv, 'sluja -wa -kva gbawla ɻwɛ, 'in wa tɔlva yia 'gbe nkple lvmn. -We weeee 'plia, 'mu wa gbaa -Lagobvbonyaa -cian -yla.

12 -Maa -yo nyuma kpasi gbelia 'wlu, 'in wa yia weli -bhlo bhl. Wa 'nyea 'sluja 'gwezii -zlo,

13 'in wa nɛe: «-We a 'kaa gba ni, mu ni da: *«Nu, sabo, da -a mia 'ylaa 'wv, 'in o 'bnonya yia yi, 'in wa yia o 'kwie yli.»*

14 Nu, o dvdu 'wlulapilnyo -ka we 'nu, -we -a 'kaa gba, -a -yi we. Gbu 'na 'ka ain yli.»

15 'Sluja -yo wa 'gwezii mnia, -we wa gbaa wa -yla, mu wa nua le. Wee 'di wa zva 'sluja, 'in we yia lamneni Zuifv -gbɛ. -Zeeen yli nya, wa mi -slo we gbada.

-Zeu -slolua o 'de o 'bnonya 'klv

(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23;

Lngb 1.6-8)

16 O 'bnonya kugbua le -bhlo mnia Galilee, -gɔgɔ -we -Zeu -slolua wa 'klv, 'mu wa -gblaa.

17 Wa 'yia -Zeu -yo, 'in wa yia o 'jñi -mnini. Nu, wa tɔlva lva dli.

¹⁸ -Zezu b̄ea wa -yo, 'in o nee: «-Laḡo ka 'm̄i
'tit̄e weee 'nye yali -yo d̄vdu -gv.

¹⁹ A m̄ni laga -d̄vdu weee -gv, a -zel̄i -mo -
nyuma na 'binonya. A batizee wa 'nyu nya,
Dide kлаа, 'Yu kлаа, we -yo Zuzu 'P̄opa, wa
'n̄m̄ nya.

²⁰ Tite weee in 'nyea ain, a -slolu wa we
'n̄nyewezuzue. A yibheli we 'ji nu, in -yo ain 'so
mu 'yli weee nya, 'in d̄vdu 'kaa labhu.»

Maliku 'səbhə Sa Maliku gbaa -Zezuu gbəzənə gbv

Nu, nyuma -wa celia -Zezuu -gvgbv, Maliku -wa wa tianu. Əmo klaa, *Pəlo klaa, we -yo Ba-nabasi, ma nua lubho dabudu. Wa ka Maliku -gvgbv celu -Zezuu tietienyaa lenugbonyaa 'səbhə 'wv. Ə 'səbhə 'wv, ə 'ybha ə 'ka ta -Lagonyuma -Zezu -slolu, in -we ka 'gbv we mi yaa nu, -Zezu tli tein, ə 'ka we 'ji wa -yla gba.

-We 'kaa lenv, 'mv 'Zan -*Batisi gbaa

¹ -Lagəgbv -we gbaa -Lagəo 'Yu -Zezu *Klisu gbu, we gwedida ni.

²*-Lagəgbvv -falipanyo *Ezaii celia ə 'səbhə 'wvə:

«Nu, -Lagəo nee:

«Mi 'yu na paa na *tietienyoo ə 'ka -na 'yoo -yomnazi.»

³ Nyume yabhlo 'kpiia 'wv -mə da bəblee, ə nee: «Ni, a mnazi Nyumaa -Kanyoo 'yloogbvu -yo. A nu 'yoo tklu ə 'yu.» »

⁴ 'Sa wa 'ya *Zaan -yo -mə da bəblee, -zugba ə batizee nyuma 'nyu nya, ə kpi 'wv nu, «A 'bhitii dli, a yi in 'ka aii batizee, in -Lagəo 'ka amiaa gbonyyii 'wutu.»

⁵ Zudee -dvdu -gv -nyuma weeee -yo *-Zeluzalemu -nyuma weeee yia Zaaan -gbə. Gbonyuu, -we wa nua le, 'mv wa gbaa -zejilla 'wv, in in 'ka aii batizee wa, Zudeen nyu lo.

⁶ Ni, əə Zaan mia, ə 'wv -bana mi *-nyomme nyau nya, in ə -cesli mia numee ku nya. Lov 'kpi -yo -gangan ə lia.

⁷ Ə 'kpiia 'wv, ə nee: «Nyume -o yia 'mu 'bi yia, ə 'tit -zi na -nv. In 'ni we 'klu -ka in 'ka 'wokwli, in in 'ka ə -sakwlaa 'llukpe -blo.

⁸ 'Nyu nya -ami na batizee aii. Mə yia aii batizee -Lagəo Zuzu 'Popa nya.»

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22, 4.1-13)

⁹ -Bha -bhlokpadə -Zezu 'bhva Nazaləti Galilee -dvdu -gv, 'in Zaan yia ə batizee Zudeen nyu lo.

¹⁰ -Zezu 'tlaa 'nyu lo, təvn, ə yia -Lagəo 'gbe -yɔyɔ iŋwə -kalda. 'In -Lagəo Zuzu ə 'wlvə -kpakon, -məo yia -Zezu -gv lasibhl. 'In wa yia weli yabhlo 'bhva -Lagəo -gbe 'nu, we nee:

¹¹ «Na 'Yu -in -mia, in -kali -na ze. -Mu in 'nyea na dli weeee yoo.»

¹² Təvn, -Lagəo Zuzu yia -Zezu da bəblee 'sulu.

¹³ Ə li -mə 'ylı 'glı 'sə, 'in -*Saatan yia ə layla, -zugba -Zezu mi -mə -fliinuma glaa, 'in 'anzinya yia ə 'wvsa.

-Zezu laa zibhibhanya -mnva

(Mt 4.12; Lk 4.14-15, 5.1-11)

¹⁴ Wa ka Zaan -kaslv 'wopa 'bhie, -Zezu yia Galilee -dvdu -gv mni. Ə nynia -mə, 'in ə yia -Lagəgbv gbagbie bhli.

¹⁵ Ə nee: «'Ylı -we -Lagəo -saa -bha, we ka nyni. *-Lagəo nyumaa 'wlulapili bhla ka cipa. A 'bhitii amiaa dli. A zo -Lagəgbv dli -go.»

¹⁶ -Zezu mi Galilenyu kwesti 'plidə, 'in ə yia 'Simao -yo ə bheli Andlee 'yl. Wa mi -bha wa 'sowlı 'nyu lv vitelida. Nu, zibhibhanya wa -mnia.

¹⁷ -Zezu nee wa -yiae: «A yi 'mu 'bi, sa a kpaa zibhi, in 'ka 'sa aii nyumaa 'ylibulanənonya -zəli, 'in a 'ka wa 'mu 'bila.»

¹⁸ Təvn, wa tia -bha wa 'sowlı, 'in wa yia ə 'bi mni.

¹⁹ Ə bəa 'yu -se, 'in ə yia Zebedee -yo ə 'yua *Zake -yo *Zaan -yoyı, -zugba wa mi wa 'sowlı mnazida, -mə 'glı 'wv.

²⁰ Ə laa wa, 'in wa yia -bha wa dide -yo ə lubhononya ti, -mə 'glı 'wv, 'in wa yia ə 'bi mni.

-Zezu vua zuzu 'nyuu

(Lk 4.31-37)

²¹ -Zezu -yo ə *'binənya mnia Kapənaumə *Nyapeyli nya, 'in ə yia wa gbu -slolu *-Lagəbudu zo.

²² Ə gbagba weli ka wa iŋwəgaga -səbhalı. Ni, ə 'ni wa gbu -slolu -Lagəo titee gwesanya 'bhisa, se -we -Lagəo 'nyea ə, we nya ə -slolua wa gbu.

²³ Təvn, nyume yabhlo, zuzu 'nyuu kpaa, 'mə wa 'yia -yo -mə -budu zo, 'in ə yia 'wokpi.

²⁴ Ə nee: «-Mi, Nazalətyu -Zezu, -naa lee -gbv pil na gbu 'wvla? -Amiaa lasasiee 'gbv -in yia yi yi? In -yi -mi iŋwəe iŋwəe: -Lagəo -Məwlənyo ə tiea, 'mə -in -mia.»

²⁵ -Zezu yia we, we iŋwəe labhalı -gla nya: «'Mu iŋwe! 'Bhu ə 'wv.»

²⁶ Təvn, 'in we yia ə lazuklu 'titee, 'in we yia ə 'wvla 'wukpikprie nya.

²⁷ Nwəgaga yia wa 'de weeee subha, 'in wa yia la 'yibhalı yibhalı: «Ayal! Lee gbu ni daa? Weli -lolı ə slolua nyuma 'tite nya. Ni, o pil zuzu 'nyii 'wlu la, 'in we zua ə 'nŋjwe.»

²⁸ -Bha -bhlokpadə ə 'ŋni mnenia Galilee -dvdu -gv la.

-Zezu jipea guzvnyaa -zlo

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Wa 'tlaa təvn, əmo klaa, 'Zake klaa, we -yo Zaan, wa yia Andlee -yo 'Simao -bduñwəe mni.

³⁰ Wa 'kaa -mə nyni, -zugba 'Simao 'ŋwnəo 'nyaa mi lapida. Ə ku -su. Wa yia we -Zezu -yla gba slo.

³¹ Ə bəa ə kwesi, 'in ə yia ə sə -yo ə 'wubhulu, 'in ə kusulo yia ə -gv 'bhv. 'Bhie, ə yia wa -yla pipie bhli.

³² Jibheza, da 'ylı bhlia, 'in wa yia guzvnyaa -yo nyuma -wa zuzu 'nyuu mia 'wv -Zezuu -gbə -la.

³³ 'In, -zoo -nyuma weeee yia -bha wee - budunjwes 'wlugbeli.

³⁴ ♂ yia nyuma, -wa kaa guu 'yli -bhlo -bhlo -yo jipe, 'in o yia zuzu 'nyii duun vu. Nu, -o o -mia, zuzu 'nyii -yi we, we 'deee 'gbu o 'ni ηwnu we 'ka gba.

-Zezu 'plilia Galileedvdu weeee -gv
(Lk 4.42-44)

³⁵ Zligu -papa, 'in -Zezu yia 'wosø, 'in o yia -flii mni. -Mo o bhubhoea -Lago.

³⁶ ♂ Bheie, 'Simoeo -yo o -lima yia o 'yilibanovua mnu.

³⁷ Wa 'yia o, wa nee o -yla: «Nu, nyuma weeee mu -mi -yo layibhada.»

³⁸ ♂ nee wa -yla: «-A mni 'ya da -putu, kwesi -gbenya 'wø, in 'ka -memem -Lagøgbu gba. Nu, we 'gbu in yia yi.»

³⁹ ♂ yia Galilee -dvdu weeee -gv 'plili, -zugba o gba -Lagøgbu -Lagøbudunya zo, 'in o vu zuzu 'nyii.

-Zezu jipea *solibhanyo
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰ -Bha *solibhanyo -bhlo bea o 'yu, 'in -møø yia 'kukolu 'sibhl. -Moø nee: «Na Zukpa -wa. We -ka -mi dvdu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

⁴¹ -Zezu 'yilia o nyazi, 'in o yia o kwezi, 'in o nee: «We nani 'mu dvdu we 'ka -mi -ya 'bhu.»

⁴² Tøvn, 'in we yia o -yo 'bhu, 'in o yia 'pv.

⁴³ -Bha o gbaa o -yla 'klv 'cici nyae:

⁴⁴ «In -ka mni ni, -in 'na -sal -we 'di nyime yahbholgbo -ni. Mni -na 'de *-Lagøbobonyo 'klvslolu. 'In, -we *Moizi gbaa nyime o -ka 'pu -o 'nye -Lago, -in wla we, wa 'ka we 'jyibheli nu, *sol ka -mi ku 'wø 'bhu.»

⁴⁵ ♂ nyime mnia, 'in o yia we gba nyima weeee -yla. We 'deee 'gbu -Zezu 'ni 'masleen mneni o 'ka 'gbe nookple pla. -Mo o -dulia -flii la, -zugba wa bhu da weeee, wa yi o -gbe.

2

-Zezu jipea zolaslonyo
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ 'Yl 'søle 'plia, 'in -Zezu yia Kapenaumø lu yi. Wa ka 'nu nu, o mi -budu zo.

² Nyuma duun yia -mo gbeli. Wa -zu 'wø -bhaa 'gbu, tsbla 'ni mneni wa 'ka 'yligbeda 'yli -bhaa -budenjwes. 'In, -zugba o gbaa wa -yla -Lagaweli.

³ 'In nyuma -yo zolaslonyo yia yi. ♂ mi nyuma -mnøva kwee 'sowli 'wø.

⁴ Nyuma -zu 'wø 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka o -Zezu 'klvslolu. We 'deee 'gbu wa -gblaa -budu 'wlu, wa 'fiteea -bha, 'in wa yia -bha o o zolaslonyo -lali, -zugba o mi 'sowli 'wø.

⁵ -Zezu 'yia nu, wa ka o dli -gv zo, o nee oo zolaslonyo -yla: «Na 'yu, in ka -na gbonyii 'wøti.»

⁶ -Lagøo titee gwesanya toløa -dia -bha la, -maa nee -maa 'deee dli zøe:

⁷ «Lee -lu ka 'gbu nyime -møni gba 'sa sa -Lago o velia. -Lago -bhlogboø mnenia o 'ka nyimee gbonyii 'wøti. We 'ni mvø?»

⁸ 'In gbu -we mia wa 'wlukøvn, -Zezu yibelia we, 'in o nee wa -ylæe: «Lee -lu ka 'gbu a pupalisa dli laa?»

⁹ In 'ka gba: «In ka -na gbonyii 'wøti, -mvø -kalia -yo yaayu, in 'ka gba: «So 'wø, 'bhu -na 'sowli 'wø, mni -budenjwes -mvø -kalia -yo yi?»

¹⁰ A yibheli we 'ji nu, oo *Nyimee 'Yu ka se dvø -gv, o 'ka nyimaa gbonyii 'wøti.»

¹¹ -Bha o gbaa o o zolaslonyo -yla: «So 'wø, -in 'bhu -na 'sowli 'wø, mni -budenjwes.»

¹² Tøvn, nyuma weeee mi o ylada, 'in o yia 'wosø. O 'bhua o 'sowli 'wø, 'in o yia mni. We sôbhala nyuma ñwegaga, 'in wa yia -Lagøo 'jøni -mnu, wa nee: «-A -ka bhaa 'wlu, a 'ni -slo 'sasøkpa -gbu -mnu da 'yi.»

-Zezu laa Levii
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ -Zezu mnia lu, -mo 'nyu kwesi, 'in nyimaa -zlo yia o 'bi yi, -zugba o slolua wa gbo.

¹⁴ ♂ mi 'plida, 'in o yia Alifeeee 'yu Levii -oyi, -møø -di 'gwezisabudu zo la. 'In o nee o -ylæe: «Yi 'mu 'bi.» *Levii -søa 'wø, 'in o yia o 'bi mni.

¹⁵ -Zezu -yo o 'binønya mi lida *Levii -budu zo, -zugba *nisøn -gwezisanya -yo gbonyuuu kwe -cian tsbla mu 'ya wa glaa. Nu, -maa -zu 'wø, 'in wa mia o 'bi.

¹⁶ -Lagøo titee gwesanya 'yia -Zezu -yo nisøn -gwezisanya -yo gbonyuuu kwe -cian nya lida, 'in wa nee o 'binønya -yla: «Lee -lu ka 'gbu o -yo nisøn -gwezisanya -yo gbonyuuu kwe -cian lia?»

¹⁷ ♂ 'noa we, o nee wa -yla: «Nyima -wa -yalia, wa'a mni -døtløo -gv. Nu, guzonya mnia -døtløo -gv. Nu, in 'ni nyima tikklu laa yi, gbøkpvø -nyima in yia laa.»

-Zezu -yo 'sun
(Mt 9.4-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ Zaaan 'binønya -yo *Falizinyima mi 'sun 'wø, 'in wa yia -Zezu layibhaa mni. Wa nee o -yla: «Lee -lu ka 'gbu Zaaan 'binønya -yo Falizinyima mi 'sun 'wø, 'in -nanøv 'binønya ni 'sun 'wø -mia?»

¹⁹ -Zezu yia we 'bigøpalie: «'Nwøøø kwa zli, o 'lowlii -lima mneni wa 'ka liliilu ti o 'lowlii 'yibadu? -Innya, we 'ni 'sa -mi. O 'lowlii -ka -bha -mi, wa 'ni mneni wa 'ka 'sun pla.

²⁰ Nu, 'yl yahbilo yia nynia, 'in wa saa wa 'njønøø 'lowlii glaa. -Møv zli wa plaa 'sun.

²¹ «Nu, -bana soa -ka yla ni, nyime -ka we pipeda -mi, o o zo we ylada 'naa lolu. O -ka 'sa we nu, 'in 'naa lolu gbizea -bana soa 'wø, 'in we ylada ylimania 'wøla.»

²² «Nu, wa'a palu nu lolu *bala soa 'wø. Wa -ka 'sa nu, 'in nu lolu wlaa wee bala, 'in we 'de 'so nyumoa. Nu, nu -lolu kaa bala lolu.»

*-Zezu -yo Nyapeyli
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)*

²³ *Zuifvoo Nyapeyli yahbilo nya, -Zezu mi blekpaa 'plida, 'in o 'binonya yia bleya - kwakwie bhli 'yoonjwe -yo.

²⁴ -Bha Falizunyuma gbaa o -yla: «-We - amiaa tite gbaa wa 'na nnu Nyapeyli nya le -ni, lee -lu ka 'gbu -na 'binonya nu we lea?»

²⁵ O nee: «Da *-Davidi 'nia -lu -ka, 'in njwo mia o -yo o nononya 'bhada, -we o nua le, a 'ni -slo we zeliu?

²⁶ *-Lagobobonyaa -kanyo 'kadu Abiataa bhla, 'sa -Davidi plaa -Lagobobobudu zo, 'in 'floo wa 'nyea -Lago, wee 'floo mia ni, -Lagobobonya 'dekpvaa 'ka yaa we li, 'in - Davidi yia we li, 'in o yia o nononyaa -nu wla.

²⁷ «-Lago zva nyima Nyapeyli, wa zvzonuu 'gbu o yia we lala, we 'ni Nyapeyliu 'dekpvaa 'nyujewuzvvee gbu.

²⁸ We 'dee 'gbu, Nyimee Yu mia, mo -wa Nyapeyli -Kanyo.»

3

*Nyime -o ka so 'kua
(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)*

¹ -Zezu yia -Lagobobudu zo pla lv, -zugba nukpasu -o ka so 'kua o mi -ma.

² -Wa mia -bha, -zugba wa wu 'saa -Zezu tenyii, -de o yi nyime jipe Nyapeyli nya, 'in wa 'ka sa o 'zva titee 'nyuw, wa 'ka we gbu o 'wlu dt.

³ O nee -o ka so 'kua -yla: «-So 'wu nyima weee -zejila 'wu.»

⁴ Toun, o yia wa layibha: «Sa tite gbaa? We nee wa nu gbu -zenu le Nyapeyli nya yaayu, wa nu gbu 'nyuu lee? Wa pue nyime yaayu, wa 'bha nyime?»

'In -bha yia 'wotu bhlenyii.

⁵ Waa nyimaa nukplee 'ylinyunoo 'gbu - Zezuu dli yia 'wosu, -zugba o ylaa wa 'ce dli nya. 'In a nee -o ka so 'kua -yla: «-Glo -na sa 'wu.» O -glo a so 'wu, 'in we yia 'po.

⁶ Falizunyima 'tlaa, wa -yo *Ewlodvoo nyima yia yli pla, wa yia gbu zu. Nu, wa 'ka 'kl' y'i, wa 'ka o 'bha.

Nyimaa -zlo yia -Zezu 'bi

⁷ -Zezu yia 'nyuu 'njwe -yo mnii, o -yo o 'binonya 'so. Nyimaa -zlo yia o 'bi, Galilee klaa, Zudee klaa, we -yo Idumee dudu -gv wa 'bhua.

⁸ Tolva 'bhua -Zeluzalemu, tolva 'bhua Idumee -dudu -gv, dudu -we mia Zudeen nyu luv, tolva 'bhua we -gv, tolva 'bhua 'yaa Tili -yo Sidoon kwesi gbe 'wu. Nu, wa 'nua o lenugbu, 'in wa yia o -gbeyi.

⁹ O nee o 'binonya -yla: «A mnazi 'glu yahbilo la 'mi -yla. Nu, nyimaa -zlo yi 'mi nineni.»

¹⁰ Nu, o ka nyima duun jipe, we 'dee 'gbu -wa kaa gu -yo, 'in wa suslua wa 'ka o kwezi.

¹¹ 'In zuzu 'nyii -ka o 'yi, 'in we kwlia 'wu o 'yu, 'in we kpia 'wu: «Nu, -Lago 'Yu -in -mia.»

¹² 'In o gbaa we -yla 'klu 'cici nya nu, -o o -mia, we 'na gbalu we -nu.

*-Zezu -saa -bha o 'binonya kugbua le 'so
(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)*

¹³ -Mvu 'bigu, 'in -Zezu yia -goge 'wlu mnii, 'in nyima o 'ybhaa, o yia wa la. 'In -maa yia o -gbe mnii.

¹⁴ 'In o yia -bha nyima kugbua le 'so -sa, 'in o yia -maa tie, -maa 'ka -Lagobogbo gba.

¹⁵ 'In o yia wa 'tit 'nye wa 'ka zuzu 'nyii vu.

¹⁶ Waa nyima kugbua le 'so, o -saa -bha, wa jnu ni: 'Simao, -maa -bajni o zva Piel, klaa,

¹⁷ Zebedee 'yu 'Zake -yo -mo 'bisva -bheli wa laa Zaan klaa, -maa -bajni o zva Boanezesi, -mvu ji -wa nyima -wa 'wlva -de, we -yo

¹⁸ Andlee klaa, Filipo klaa, Batlemii klaa, Matie klaa, Toma klaa, Alifeeee 'yu 'Zake klaa, Tadee klaa, 'gbee *lvpanya 'Simao klaa,

¹⁹ we -yo Zudasi Iskaliotu, nyime -o wlaa -Zezu, 'in wa yia o 'bha.

-Zezuu nyima yia o 'bi

²⁰ 'In wa yia -budunjwee mnii lv. Nyima duun yi 'yaa wa -gbe yi, we 'dee 'gbu wa 'ni mnenei wa 'ka li.

²¹ O nyima 'noa da we, wa nee nu, -Zezu 'wlukvuu ka -nyumo. 'In wa yia o 'bi yi.

*-Lagoo titee gwsanya dilia -Zezu gbu
(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23, 12.10)*

²² -Lagoo titee gwsanya, -wa 'bhua -Zeluzalemu, wa nee: «*Belizebuli ka -Zezu kpa, wee zuzu 'nyii -kanyo 'tit nya o vua zuzu 'nyii.»

²³ -Zezu yia wa la, o nee wa -yla gbuu nine -papie nya: «Sa -Saatan 'ka we 'de vua?

²⁴ Dudu -we ka -gv -nyima -ka togoda -mi wa 'dekpvaa nyidi, la wee dudu bhua.

²⁵ 'In -budu -bhlo 'njwee -nyima -ka -yowososeluda -mi, we 'na 'ka -gwle.

²⁶ 'In -Saatan -ka we 'de -yowosoluu, -zugba we ka we 'de 'wodi, we 'na 'ka -gwle, we -nu ka -mo bhua.

²⁷ «Nu, wa 'ni -slo nyime 'tit gbuu, wa 'ni mnenei wa 'ka o -budu zo pla, wa 'ka o 'gbabu labhu. Wa -ka o gbuu 'bhie wa plaa o -budu zo, 'in wa bhua o 'gbala.

²⁸ 'In nee aii -yla gbuu sae: gbuuyuu weee klaa, velilinya klaa, -Lago yia we 'wutu.

²⁹ Nu, nyime -ka Zuzu 'Papa veli, -Lago 'na 'ka o -yogbu 'wutu. Gbuuyuu -we 'nia bhloluda -ka, 'mu o nua le.»

³⁰ -We ka 'gbu o yi 'saa gbu ni gba, mu -wa nui: wa nee 'ya, zuzu 'nyuu ka -Zezu kpa.

*-Zezuu nyima -zenu
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)*

³¹ -Zezuu 'nyaa -yo o 'bisvayaya yia o 'bi. Wa yia -budunjwee 'yligbe, 'in wa yia nyime tie, -mo 'ka o la.

³² Nu, nyuma duun ka o gbeli, wa -di -bha la. 'In -maa nee o -yla: «-Tali, nu, -na 'nyaa -yo -na bhelia 'yigbe 'pipee, wa mi -mi lada.»

³³ O nee wa -yla: «Nyoo -wa na 'nyaa -yo na bheliaa?»

³⁴ O ylaa -wa -dua o -yo la, o nee: «-Wa mia da nu, ma -wa na 'nyaa -yo na bhelia.»

³⁵ Nu, nyime -o nua -Lagoo duvagbu le, mo -wa na 'nyaa, mo -wa na bheli, mo -wa na bhelo.»

4

'Mnɔpanyɔ -yo dvdv

(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

¹-Zezu bhelia nyima slolue 'ya lu -mo 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia o -gbe mni. We 'dees 'gbu o yia 'glv 'wugbla, 'in o yia -mo ladu 'nyu -gv, -zugba nyumaa -zlo mu 'nyuu -gogo -gv.

² Gbvv nine -papie nya o -slolua wa gbu duun. O mia wa -sloluda, o nee:

³ «A po yukwli. Nu, kpaapanyo yabhlo mnia 'mna 'paa.

⁴ O mia 'mna 'mnida, 'in we 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo ηwe -yo bhli, 'in 'zianya yia we li.

⁵ Tolua bhlilia tukpa -dvdv -gv, da bla 'nia -zu. Bla 'ni -bha -zuu 'gbu, we yia mi sa slor.

⁶ 'Ylv 'paa, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'ni -tlolvu 'gbu.

⁷ -Zakpa -bhlo sloa -kpoga glaa, 'in -kpoga yia we -go palli, 'in we yia we 'tuntuu. We 'ni 'ya yabhlogbo 'pa.

⁸ Tolua yia dvdv -zono -gv bhlili, 'in -mvo yia mi, 'in we yia 'ylimani, 'in we yia zo. We lakpa tolua wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, tolua wla 'ya glv ta, 'in tolua wla 'ya glv gbu.

⁹ «O -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.»

-We ka 'gbu -Zezu paa gbvv nine

(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

¹⁰ Da nyima duun mnaa -Zezu -yla, -wa -tua -bha, 'in wa yia o gbeli we -yo o 'binonya kugbua le 'so, -maa yia wee gbvv ninee 'ji layibha.

¹¹ O nee wa -yla: «-Lago ka ain o nyumaa 'wlulapulgbo -we mia zizeda 'kluslolu. Nu, wa tolua -wa'a nua -Lagoo duvagbu le, gbu weee -maa nua gbvv nine solv.

¹² We 'dees 'gbu:

'In wa -ka ylada -mi,

wa'a 'yi la.

Wa -ka yukwli puda -mi,

wa'a 'nu we 'wvla.

We 'ni yaa 'sa -mi ni,

'in wa 'bhitia wa dli,

'in -Lagoo tua wa -yo 'gbu 'wvu.»

¹³ 'In o yia wa layibhae: «A 'ni gbvv nine -mini 'wulanu 'lee, sa a 'ka we tolua 'wulanua?»

'Mnɔpanyɔ gbvv ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

-Zezu nee 'yae:

¹⁴ «'Mnɔya -we kpaapanyo 'paa, we 'wlv -Lagoweli.

¹⁵ Nyima tolua 'wlv 'yoo ηwe -yo, da -Lagoweli bhlia. Wa -ka we 'nu tovn, 'in -Saanat yia, 'in we saa -mo -Lagoweli wa faa wa dli zo.

¹⁶ 'Sa -bhlokpadé tolua mia tukpa -dvdv 'bhisa, -da -Lagoweli bhlia. -Maa -ka we 'nu, 'in -maa ηwnua we gbu 'muna nya. 'In wee 'muna, we'e -gwle.

¹⁷ Nu, wee wel'i fa somi -mo wa dli zo. Waa nyima mia, bhlia -sele nya wa ηwnua we -yo. 'In wa -ka wa sialida -mi, wa -ka wa 'klyie 'wopalida -mi -Lagoweli 'gbv, 'in wa saa -Lagoweli dli -gv.

¹⁸ 'In tolua mi -kpoga 'bhisa, -we glaa -Lagoweli 'mnia. Wa -ka we 'nu,

¹⁹ dvdv -gvv dhlve klaa, wa 'gwezi wa -dawli 'wownvne klaa, we -yo wa dliwonynilu, monya pallha -Lagoweli -gv, 'in we'e tnu.

²⁰ 'In tolua 'wlv dvdv -zono, da -Lagoweli bhlia. Ma 'nua -Lagoweli, 'in wa yia we -yo ηwnu, 'in wee wel'i -we mia wa 'wv, 'in we yia tnu. We lakpa yabhlo wla glv -bhlo 'ya kugbua, 'yabhlo glv ta, 'in lakpa yabhlo wla glv gbu.»

'Napee gbvv nine

(Lk 8.16-18)

²¹-Zezu nee wa -yla: «Nu, wa -yo 'nape -ka yi ni, 'lii zo wa faa we yi? -Solu zo wa faa we yi? -Innya: yali wa dia we la, we 'ni mnu?

²² Nu, -lu -we mia zizeda, zli 'klu we yia 'tlaa. 'In -lu -we mia nikpise 'wv, -yo wa yia we 'yia.

²³ -O -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.»

²⁴⁻²⁵ 'In o yi 'yaa we 'bigopalie: «-We a 'nva da ni, a zolv we dli zo la. -We a bhua 'wv, 'in a yubholva nyima, 'mu -Lagoo yia 'wobhua o 'ka an yubholo. Nu, -lukanyo mia, o -nu wa yia -gopalia, 'in we 'ka 'wuzumani. 'In nyime -o nua -lu duun -ka, we -sele mia o kwee, kwee wa yia we o -saa.»

'Mnɔgbvv nine

²⁶-Zezu nee wa -yla: «-We -yo -Lagoo nyumaa 'wlulapiliee 'wowlva, mu ni: nyime yabhlo 'paa 'mno o kpaa.

²⁷ O yi ylaa 'wv -mi saboo, o yi 'yilioga zhoo, mi we mi, 'in we ylimania. 'In sa we mimnia 'wvla, -zugba we ylimani, we naci 'ni o dli zo -mi.

²⁸ «Nu, dvdv zolvia 'mno. Tiatia, we kpi tlaa. We kpi -ka 'tla 'bhie, we lakpa tlaa. We lakpa -ka 'tla 'bhie, we zalia.

²⁹ We -ka zali, 'in wa dia we -bhleka nya. -We ka gbu -wa, we -didli bhla ka nyni.»

*-Lagoo nyumaa 'wlulapiliee gbvv nine

(Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

³⁰-Zezu nee 'yae: «In 'ka ain -yla gbvv nine yabhlo 'pa 'ya. Lee -lu -a 'ka -Lagoo nyumaa

'wlulapilie 'wopalie? Gbvv nine -mumva nya -a 'ka wee gbu gbaa?

³¹ We 'wl su wa laa *mutadi, we 'ya. Wa -ka we 'pada -mi, we 'kienyi, we -zi dudu -gbvv su weee 'ya.

³² Wa -ka we glo ni, 'in we mia. We -ka 'yiliman 'kadvv, 'in we zia su weee 'wv, we paa 'kliya 'kadi, 'in 'zianya dia we zuzu 'wv la.»

Sa -Zezu gbaa nyima -yla

³³ Wee gbuu nine nuu 'wowlonu nya -Zezu gbaa wa -yla -Laggbvu. Sa wa 'kaa we 'wolamu.

³⁴ We 'ni gbuu nine -papi'e 'wobhu, o' gba gbu bhe. Nuu, o 'de -bhlo -yo o 'binonya -ka ladida -mi, 'in o gbaa we 'ji weeee wa -yla.

-Zezu belia -pipe 'kadu zo
(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

³⁵ Wee 'yl -bhlokpadae jibheza, -Zezu nee o 'binonya -yla: «-A 'plili 'nyuu kakpe -putu -go.»

³⁶ Wa 'bhoa nyuma duun glaa, 'in -Zezu -yo o 'binonya yia 'glu 'wobho. Da o -dia la, 'glu teltaa mu o kwesi.

³⁷ Tovn, -pipe 'kadu yia 'pliphie bhli, 'in 'nyuu -gbvbgbu yia 'glu 'woslo, -zugba we yeli we.

³⁸ -Zezu -moo pi 'glv logbein la. O 'wlu mu -sumu -go. O mu 'ylaa 'wv. 'In o 'binonya yia o gan, wa nee o -yla: «-Amiaa -Kanyo, -amia tha! We'e -la -mi -sian 'wv?»

³⁹ O -soa 'wv tovn, 'in o yia -pipe 'wluo 'kpul, 'in o nee 'nyu -yla: «'Yligbe! Be zo!» Tovn, -pipe yia zo, 'in 'nyu -go yia 'wotu blenyyii.

⁴⁰ O nee wa -yla: «-Mumva ka 'gbv a nu 'sa nyanoa? A 'ni -slo 'mi dlu -go zo -wa yi?»

⁴¹ Tovn, nyano 'kadu yia wa dlu 'wv slo. 'In wa yia layibhal -yibhalie: «Moo -nyime oo -moo -mi, 'in 'nyu -yo -pipe zo o 'nuyewa?»

5

-Zezu vua zuzu 'nyii (Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹ 'In -Zezu -yo o 'binonya yia Galilenuu kakpe -putu -go nyini, Zelazi -nyimaa dudu -gv.

² O 'bhua 'glv 'wv, 'in o yia lasibhli. Nukpasu yabhlo 'tlaa gbawla nyidi, 'in o yia o -yo. Nuu, oo nyime mia, zuzu 'nyuu mi o 'wv.

³ Gbawla -gu o gva. Nuu, wa 'ni -sleen mnemi wa 'ka o gbaan, wa 'de yi nete -llukpe 'wobhu.

⁴ Wa ka bha o so -yo -pekle'e zo, wa yia o bhu gbaan nete -llukpe nya, o yia nete -llukpe -di, 'in o yia -pekle'e -nyum. Nyime 'ni -sleen o kweyomneni.

⁵ Sabooo, zhoo, 'yl weeee nya, o mi -mo -gogonya 'wlu, -mo gbawla -gu 'wokpida, -zugba o nu o 'de le tokpa nya.

⁶ O 'yia -Zezu -yo -mo 'pi, o mnia o -gbe -gwagwile nya, 'in o yia o 'yu 'kukolu 'sibhli.

⁷⁻⁸ -Zezu nee o -yla: «Zuzu 'nyuu, 'tide o 'yi!»

'In o yia 'wokpi 'titie: «-Zezu, Yali -Laggo 'Yu, -naa le -gbv pilu na gbu 'wla? -Na zukpa -wa, 'na palu 'mi 'kliye 'wv -ni, -Laggo 'jnni nya.»

⁹ 'In -Zezu yia o layibha: «Lee, sa wa la -na 'jnni?»

¹⁰ In we yia we 'bigopalie: «Na 'jnni wa laa 'Sluja -zlo.» Nuu, -a -zu 'wv.»

¹⁰ We yia o zukpa 'palu bhabha nuu, o 'na vulu we dudu ni -go -ni.

¹¹ -Zugba -boboo -zlo mu -bha liliuu datalida, -gogo 'klu -yo.

¹² 'In zuzu 'nyii yia -Zezu zukpa 'palu, we nee o -yla: «Nuu, kwa -ain -bobonya mia ni 'wv. 'Nyee -ain 'yoo -a 'ka we 'wopla.»

¹³ O yia we 'yoo 'nye. Tovn, wee zuzu 'nyii 'tlaa oo nukpasu 'wv, 'in we yia -bobonya 'wopla. We kwlia -gogo -gwagwile nya, 'in we yia 'nyu lu slo, 'in 'nyu yia we 'bha.

Nuu, wee -bobo nyewe mnemi we 'ka -bobo 'wlu kugbua nyini.

¹⁴ Tovn, -boboo 'ilyijoznya yia -gwa. Gbu -we ylia wa, 'in wa yia we gba kodanya -yo 'gbe 'kadi nukple. 'In we 'di yia da weeee nyini. Nyima yia -bha 'yia mn.

¹⁵ Wa nyinia -Zezu kwesi, nyime o kaa zuzu 'nyii duun 'wv 'yia -moo -yo, -zugba -moo -di -bha la, -bana nya 'wv, 'in -moo 'wluukon ka ladolu, 'in wa yia nyano nu.

¹⁶ 'In gbu ylia zuzu 'nyii 'wokanyo -yo -bobonya, nyime -wa 'yia -bha, 'in wa yia we 'di -sa.

¹⁷ Wa yia -Zezu bhubhoe nuu, o 'bhu wa dudu -go.

¹⁸ Da -Zezu mia 'glv 'wugblada, nyime zuzu 'nyuu kpa, o yia o zukpa 'palu nuu, o -yo o 'so 'ka -to.

¹⁹ -Zezu 'ni we jwnu, 'in o nee o -yla: «Mnu -na -budujewee, -na nyimaa -gbe, 'in -we weeee Nyimaa -Kanyo nua -mi -yla le nyazidli nya, -in 'ka we 'di wa -salu.»

²⁰ 'In o yia mn. -We weeee -Zezu nua o -yla le, o yia we 'di -sa 'Gbe Kugbua -dudu -go, 'in we yia wa 'de weeee nyewgaga -subhal.

*'Jwno yabhlo -yo -Zalusu 'Jwno yuu gbu
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)*

²¹ -Zezu mnia 'nyuu kakpe yabhlo -go 'glv nya, 'in nyime duun yia 'wlugbeli o kwesi 'nyuu -gogo -gu.

²² -Bha *-Lagabuduu -kanyo yabhlo yia, 'mo wa laa -Zalus. O 'yia -Zezu, 'in o yia -moo bhu -yo bhlili,

²³ 'in o yia o bhubhoe bhabha: «Nuu, -na zukpa -wa. Na 'jwnoyule mi tlida. Yi, -in 'ka o so -golapali, o 'ka 'po, o 'ka 'ilyijogagie 'yi.»

²⁴ 'In -Zezu -yo o 'so yia mn. Nyimaa -zlo kwaa o yoo, mnemni wa mnemnia o.

²⁵ Nuu, 'jwno yabhlo mi wa glaa, -moo kwepalie li -zo kugbua le 'so -moo -yo.

26 -Døtloø -zlo jipea o, wa yia o sialı. O ka o 'gwezi weee -nyumø, o 'n' pø. -Zugba we -yo o sialie mnı.

27-28 O 'nøa -Zezuu 'dı ni, 'in o nee o 'de dlı zæ: «In -ka o -bana kwezi, in mnemi in 'ka pø.»

O 'plilia nyuma nyidi -Zezu lvv, 'in o yia o -bana kwezi.

29 -Bha -bhlokpadø e 'piøn yia 'wøkani, 'in o yia we 'jiyibheli nu, o ka 'pø.

30 -Zezu yibhelia we 'ji nu, o 'titø ka lubho nu, 'in o yia labhiti -mø nyuma nyidi, 'in o yia layibhae: «Nyøo zi na -bana kweza?»

31 'In o 'binonya yia we 'bigopale: «Ayal Nyuma -zlo mü da -mu niñenida ni, 'lee sa -na yibha la nu, nyøo zi -mi kweza?»

32 O yia o 'de -yo latitali. Nyime -o nøa we le, o 'ka o 'yl.

33 O 'njwno ka nyano nu, -zugba o tøla. -We ylia o, -møo ka we 'jiyibheli 'gbø, 'in o yia -møo bhu -yo bhlili, 'in o yia we 'bigu 'plli -møo -yla.

34 -Zezu nee o -ylaes: «Na 'yu, amaa dlı ka an pue. A mnı, 'wøtøtve -dløo -yo aìn 'so -mi! Amaa gu bhuaoo!»

35 Da -Zezu mü gbo -mnı gbadø, nyuma 'bhøa -Zalusı -budunywøe, wa yia, wa nee o -ylaes: «-In 'na sialı Nyumaa -Kanyø -ni, -na 'njwnøyu ka tl.»

36 'In weł, wa mü gbadø, -Zezu yia we yukwli -golasalı, 'in o nee -Zalusı -ylaes: «-In 'na nønu nyano -ni, -ni zv dlı!»

37 We 'n' Piełi -yo *Zake -yo o bheldi *Zaan 'wøbhø, o 'n' njwnu nyime -putu 'ka wa yoo kwa.

38 Wa nyinia -Lagobudu -kanyøo - budunywøe, 'in o yia nyumaa -zlo -yo -yøi -guziliza so weee lo, wie -yo 'wøkpikpie nya.

39 O plaa -budu zø, 'in o nee wa -yla: «Lee -lu ka 'gbø a gburgblolu -nya? Lee -lu ka 'gbø a wi -nya? O 'n' tl, 'ylaa 'wø o mü.»

40 'In wa yia o gla pali.

-Bha o wlelia wa 'de weee. -Sleen, omo klaa, 'njwnøyu dide klaa, o 'nyaa klaa, we -yo o 'binonya ta, 'in wa yia komi lvv mnı, mo 'njwnøyu pia la.

41 'In o yia o so lakpa, 'in o nee o -yla: «Talita kumi.» (We ji -wa nu: «Yiesloñjwnøyu, in nee an -ylaes, a -so 'wø.»)

42 Tøøn, o 'njwnøyu yia 'wøso, 'in o yia no. We yia wa njwegaga -søbhala. Nu, o ka -zu kugbua le 'so.

43 -Zezu nee wa -yla 'klø 'cici nya: «A 'na gbalı we nyime yabhologbøo -yla -ni. A 'nye o liliilu, o 'ka li.»

6

-Zezuu -zøo -nyuma 'nøa gbov njwnu

(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

1 -Zezu 'bhøa -bhede, 'in o -yo o 'binonya 'so yia o -zøo mnı.

2-3 Wa *Nyapeyli nya, 'in -Zezu yia wa -Lagobudu zø mnı, 'in o yia -mø gbo -slolu. Nyima, -wa o müa -sloluda, we -søbhala wa njwegaga, 'in wa nee: «Oo müa de ni, o 'n' Maliiy yuu? 'Lee, o 'n' Zake klaa, Zozee klaa, Zudi klaa, we -yo 'Simøaa bheldi? O bhelda 'nu da -ain glaa -mu? Oo müa de ni, da o sali wea? Gbøyilo -mømu -Lago 'nye ømo, o 'ka -an -sloluta? Nyøo 'nye o 'titø, 'in o nu gwedigbo ni lea?»

We 'deø 'gbø, wa 'n' o weł 'wønjwnu.

4 'In o nee wa -ylaes: «-Lagøgbøo -falipanyo -ka -mi, da weee -bha wa zva o. Nu, wa'a zu -bha o -zøo, o zvayli we -yo o -budunywøe.»

5 We 'n', o ka nyima -bhlo -bhlo jipe, wa so -gu lapalue nya 'wøbhø, o 'n' mnemi o 'ka gwedigbo lenu,

6 'in o nee: «Ayal In 'nø -slo 'sasøkpa -nyima, -wa'a zva -Lago dlı -gu, 'yl.»

-Zezu tiea o 'binonya kugbua le 'so
(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

-Muu 'bigu, 'in -Zezu yia kwesi -gbenya 'wøpli nyima gbuslolute nya.

7 O laa o 'binonya kugbua le 'so, o 'ka wa tie 'so 'so, 'in o yia wa 'titø 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu.

8-9 O nee wa -yla: «We 'n' koøsu -bhlogbøo 'wøbhø, a 'na 'bhulu -lu yabhologbøo 'wø -ni. A 'na 'bhulu 'floo 'wø -ni. A 'na 'bhulu *-bada 'wø -ni. A 'na 'bhulu 'gwezi 'wø -ni. Nu, a -pla -sakwila bhu 'wø, a -yo -banaa 'soñu 'na mnuni -ni.

10 'A -ka 'gbe -mømu 'wø nyini, -budu -we ka njwøe a -ka ladı, a -gu -bha. 'Yl -we nya a 'nø -slo 'wøso, a 'na 'bhulu -bha -ni.

11 'In da -mømu wa 'n' amua 'lakpasu kpa, wa 'n' aìn yukwli pølo, a gboø amua bhu -yo *-bhuhui, 'in nyima 'ka we 'jiyibheli nu, wa 'n -Lagøgbøo -yønjwnu.»

12 Wa mnia, 'in wa nee nyima -yla nu, wa 'bhitø wa dlı.

13 -Zugba wa vua zuzu 'nyiii -zlo, 'in wa slua guzonya duun 'kpi 'wluo, 'in -maa pøa.

Ewlodø wlaa Zaan wa 'ka o 'bha
(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

14 -Zezuu 'njø mnenia da weee la, 'in dødøo 'wlulapilnyo *Ewlodø yia we 'nu. O nee: «'Zan -Batisti -wa. Nu, mo -soa 'wø tlthinya glaa. We 'deø 'gbø o mneni o 'ka gwedigbo lenu.»

15 Nyima tløva nee: «*Elii -wa.»

In tløva nee: «-Lagøgbøo -falipanyo -wa, bhasabhlø -Lagøgbøo -falipanyaa 'yabhlo bhisa.»

16 Nu, Ewlodø 'nøa we, 'in o nee: «Zaan -wa. -Ami wlaa o, 'in wa yi bhaa o 'wlu -gu -di. Mo -soa tlthinya glaa 'wø.»

17-20 Nu, Ewlodø müa, o ka bha o bheldi Filipøo 'njwno Ewlodiadi -møo -glosa, 'in o yia -mø kwa. 'In Zaan nee o -yla: «Nu, we 'n' ylinani -Lagøo tite 'wø, nyime 'ka o 'deø bheldi

'jwno kwa.» -Bha Ewlodiadi 'paa 'ce. ○ 'yibha o 'ka Zaan 'bha. Nu, Ewlodu soa Zaan, 'in o -yi we 'ji nu, -Lagonyime tuklu -wa. 'In Zaan -ka gbada -mi, we nani Ewlodu dudu, 'in we bhitiia o 'wlukoon. We 'dees 'gbu Ewlodu 'yibha o 'ka Zaan 'wvgo. 'In o yia o gbuvan, o yia o -kaslu 'wopa Ewlodiadi yi o 'bhaa 'gbu.

²¹ Nu, 'yli yabhllo nya, 'in Ewlodiadi yia -jelv 'yli. We zli mia, Ewloduv gwalyi -wa. 'In o yia 'gbee -cian klaa, 'slujaa nyima 'kadi klaa, we -yo Galilee -nyima kpasi la, wa 'ka 'feti -sa.

²² Ewlodiadi 'jwnoyu plaa, 'in o yia lte, 'in o yia wa dudu namani. -Bha oo dudu 'wlulapilinyo Ewlodu gbaa o -yla: «Nu, -we a -ka 'yibha, a -zlal' mi we, 'in in 'ka we ain 'nye.»

²³ 'In o yia o -yla bie: «Nu, -lu weeee a yia 'mu -zlalia, yoo na nyea we ain. We yi na dudu kibhe -zeoo, 'nyea na yia we ain.»

²⁴ O 'jwnoyu 'lala, 'in o yia o 'nyaa layibha: «Lee -lu in 'ka o -zlalia?»

'In -moo nee: «A -zlal o 'Zan -Batisu 'wlu.»

²⁵ O 'jwnoyu mnia lu -gwagwie nya, 'in o nee Ewlodu -yla: «-We in 'yibhaa ni, mu -wa 'Zan -Batisu 'wlu. -In -la desleen' mi we -plaa -gu.»

²⁶ We wlala o 'kwayli la, o ka bi o -limaa 'yibadu 'gbu, o 'ni mnenei o 'ka gba nu, o 'nia we jwnnu.

²⁷ O yia 'slujayu yabhllo la, o nee o -yla: «Mni, -in -di -bha 'Zan -Batisu 'wlu, -in -yo we yi.»

²⁸ O mnia -kaslu 'wv, o yia Zaan 'wlu -bha -di, 'in o yia we -plaa -go lad, 'in o -yo we yia yi. O 'nyea we oo 'jwnoyu yoo, 'in -moo yia -moo 'nyaa we kwa.

²⁹ Zaan 'binonya 'nua we 'di, 'in wa yia o 'kwie 'bvmni, wa 'ka we gbawla 'wofa.

-Zezu 'nyea nukpasia 'wlu glo -bhlo 'wlu gbu liliu

(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

³⁰ -Zezu tietienya yia lv, 'in wa -yo o 'sa yia 'wlugbeli. Gbu weeee wa nua le, -we wa -slolua nyima, 'in wa yia we 'di o -sal.

³¹ Nyimaa -zlo, -wa yia, -wa mnia, wa 'gbu, -Zezu -yo o 'binonya 'nu mnenei wa 'ka li.

³² We 'gbu o nee o 'binonya -yla: «-A mni da mia blenyii, -a 'ka -mo lad.»

'In wa 'dekpvia yia 'glu 'wv -bho, 'in da nyima 'nua -mi, wa yia -mo mn.

³³ Nyima duun 'yia da wa -yo mnida, 'in wa yia wa yibheli. 'In 'gbe weeee 'wv -nyima yia o 'yu zili bhv -gv -gwagwie nya.

³⁴ -Zezu 'lala 'glu 'wv, 'in o yia nyimaa -zlo -yo. Wa 'wlu bhlabhl -we 'ni 'yliyozonyo -ka. We 'gbu wa laa o nyazi 'wv, 'in o yia wa 'gbu duun -slolu.

³⁵ Jibhe zoa, o 'binonya bea o kwesi, 'in wa nee o -yla: «Da -mni -tblv la, 'in 'ylu ka -fla.

³⁶ Gba wa -yla, wa mni kudanya -yo 'gbenya mia da -aan kwesi 'wv, wa 'ka wa 'dees liliu zo.»

³⁷ O nee wa -yla: «Amiaa 'de 'nye wa liliul!» Wa nee: «'Cv gbetaa lubho -gwezi 'ni mnenei we 'ka wa 'floo zo.»

³⁸ 'In o nee wa -yla: «'Floo zuma mi ain kweea? A mn: a 'ka we zel.»

Wa zelia we, 'in wa nee o -yla: «Nu, 'floo gbu -yo zibhii 'ya so mia -bha.»

³⁹ -Bha o gbaa wa -yla, -maa 'tvlu nyima nu, wa -di la -zlo jwae -petu koli -gv.

⁴⁰ 'In wa yia -zlo jwae lad. -Zlo yabhllo ka nyima 'wv glo gbu, 'in tolva ka 'wv glo 'so 'ya kugbua.

⁴¹ -Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'so 'wv, o ylaa yali, o 'paa -Lagoo fio, o dildia wee 'floo la, 'in o yia we o 'binonya yoo 'nye, wa 'ka we nyima 'wvladlili. 'Sa -bhlokpadé o dildila nyima weeee zibhi 'wu la.

⁴² Wa 'de weee lia, 'in wa yia lo.

⁴³ 'Floo pnu -yo zibhi -we wa sialia, we nyini -cice kugbua le 'so.

⁴⁴ Nyima -wa lia, wa nukpasia mia wa glaa, wa nyini nyimaa 'wlu glo bhlo 'wlu gbu (5.000).

-Zezu noa 'nyu -gv

(Mt 14.22,32; Zn 6.15,21)

⁴⁵ Tova, -Zezu nee o 'binonya -yla: «A -bho 'glu 'wv, a -gal 'mi 'yu -mo Betisaida mnida. 'In in 'ka waa nyima wel 'pa.»

⁴⁶ 'Wa 'bhobhlu -yo, 'in o yia -gogo 'wlu mn, o 'ka -Lago -bhuhboe.

⁴⁷ -Kwitatokpa ylumania la, -zugba -Zezuu 'binonya mi -mo 'nyu -nyidi 'glu 'wv, 'in emo mia dudu, o 'de -bhlo.

⁴⁸ -Zezu 'yia nu, -maa mi siada, -pape mi wa 'klu -yo -gbem bholvda, 'in 'glu -papié kah -yo, tiatia -kuks gboa, 'in o yia wa 'bi mn 'nyu -gv -nohne nya, o 'ka wa -gv yli.

⁴⁹ -50 'Wa 'yia o -yo noda -mo 'nyu -gv, wamia nee 'sa 'kuzu -wa. Wa 'de weeee 'yia o -yo, 'in wa yia nyano nu. Wa 'kpia 'wv, -Zezu nee: «A 'na nonu nyano -ni, -am -wa, a pali dli la.»

⁵¹ 'In o yia wa lv -bho -mo 'glu 'wv, 'in -pape yia zobe. Wee gbu 'ni wa jwiegaga -subhal -se.

⁵² Nu, wa yukwli -yo 'tela 'gbu, -Zezu 'nyea nyimaa -zlo liliu gwedi sa, wa 'ni o 'titie yibheli.

⁵³ -Zezu -yo o 'binonya -dia 'nyu 'wv, wa nyina Zenezaleti -dudu -gv, -mo wa jia 'glu lubhu.

⁵⁴ 'Wa mi 'glu 'wv lasibhlida, 'in nyima yia -Zezu yibheli.

⁵⁵ 'Wa -yo 'pulo -pulue mi 'gbe weeee 'wv 'phlida, 'in da wa -ka 'nu nu, -Zezu mu -bha, 'in wa mnia -mo, wa -yo wa guzonya 'so, -zugba -maa mu 'sowli 'wv.

⁵⁶ Da o -ka mn, 'in wa laa o guzonya. We yi kuda -zeoo, we yi -zo -zeoo, we yi 'gbe Kadu

'wø -zeoo, 'in wa palia wa guzonya -zejila 'wu la. 'In wa palia -Zeu zukpa nu, o 'ka wa guzonya 'yoo 'nye wa 'ka o -banaa jwe kwezi. 'In -wa weee zia we kwe, -maa yia 'pu.

7

*-Zezu -yo Zuifvv title
(Mt 15.1-9)*

¹⁻⁴ Bha Zuifvv -yo Falizinyuma -gbe, wa 'nu -slo kwe budo 'nanuv, wa'a li. Nu, wa dökpasu tite -wa, 'mu wa zua 'nunjwe. Nu, wa -ka loko 'wobhu, wa 'nu -slo budo, wa'a li. Tite tolva wa dökpasu tia wa -yo, 'in wa zu 'yaa -muu 'nunjwe. Sa 'bhisa, nyidanya klaa, -tukponya klaa, we -yo 'wumanu -käponyyaa 'wu lawlœve.

'Yi yahbilo nya, Falizinyuma -yo -Lagøo titee gwesanya 'bhva -Zeluzalemø, 'in wa yia -Zezuu -gbe 'wugbeli. -Bha wa 'yia nu, o 'binonya tolva mi kwe puin lilita. Nu, -maa 'nu kwe budo.

⁵ Wa nee -Zezu -ylae: «Na 'binonya lilia kwe puin. Wa 'nu -amiaa dökpasu tite 'nunjwe zo. Lee -lu ka 'gbv wa yi 'sa noa?»

⁶ O yia we 'bigopalæ: «We'l 'so -nyima! -We -Lagøbvø -falupany Ezaii celia o 'sebhø 'wu, gbuozønu -wa:

«Waa nyima mia, njwee la wa nnaniam 'mi, nuu, wa dli 'ni 'mi -gu -mi.

⁷ Bhebhe wa ylimania 'mi.

Nu, tite wa slouia,

'in wa laa -Lagøo tite, nyumaa -dekpvaa -gbe we 'bhva.,

⁸ Nu, a ka -sleen -Lagøo dumagbv 'yitide, 'in a noa nyumaa dumagbv le.»

⁹ O nee 'ya wa -ylae: «A mna 'yli! A 'ybha a 'ka amiaa dökpasu tite 'nunjwe zuu 'gbv, a yia -Lagøo tite 'yitide.

¹⁰ Moizi nee:

«Zu-na dide -yo -na 'nyaa 'nunjwe.»

¹¹ In:

O -ka o dide -yo o 'nyaa veli, 'bha wa bhaa o.»

¹¹ In amia, a nee: nyime -o -ka o dide -yo o 'nyaa -yla gba nu, «We in 'ka yaa am 'nye, mu -wa <Koluban> (we ji -wa o ka we -Lagø 'nye), 12 amiaa 'nyea o 'yoo, o'o no -sleen -lu yahbholgbo le o dide -yo o 'nyaa 'so -yla.

¹³ A -ka 'sa nuda -mi ni, 'in a saa -Lagøwel la, amiaa bhlasabhla gbuu 'gbv. 'In a noa we 'gbv 'sasukpa -gbv duun tolva le.»

*-We plalia nyime puin mu ni
(Mt 15.10-20)*

¹⁴ -Muu 'bigv, 'in -Zezu yia nyimaa -zlo la, 'in o nee wa -ylae: «A pu yukwli, -we na yia gbaa a 'ka we 'nu.

¹⁵ Lililu nyime lia nu, we'e -plali o puin. Nu, gbu -we o gbaa, -we 'bhva o dli zo, mu plalia o puin. [

¹⁶ -O -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.]»

¹⁷ Da -Zezu 'bhva nyima glaa, o plaa -budu zo, 'in o 'binonya yia o wee gbuu ninee 'ji layibha.

¹⁸ In o nee wa -ylae: «Amia'a 'nu 'ya -muu 'wolaa? A yibhelii we 'ji nuu, -lu -we nyime lia, we'e -plali o puin.

¹⁹ Nu, wee lilili mia, we'e mnü o dibhe 'wu, o nokple we mnia. -Muu 'bigv, 'in o plaa 'kwla -yo.» -Bha o gbaa nu, wa mnenei wa 'ka lililu weee li.

²⁰ In o nee 'yae: «Wee -lu -we bhva nyimee dli zo, mu plalia o puin.

²¹ Wee -lu -we bhva nyima 'wu, -mo wa dli zo, mu -wa nu: wa popali 'wlukvøn la 'nyume, wa ka mtini kwe, wa yli 'wie, wa bha nyime,

²² in 'jwni -yo nyima -putu dia -budu 'wu.* Wa 'ybha wa 'ka -gogali. Gbonyuu wa noa le, wa -lima wa noa -dawli 'wu. Wa'a zu tite 'nunjwe. Wa ka zenyi, 'in wa saa nyime 'jnni. Wa ylimanta wa 'de, wa 'wlukvøn ka -nyumø.

²³ Wee gboniyi mia de, mu tlaa nyimee dli zo, 'in mu plalia o puin.»

*Lakpjajwønø jwnua -Zezuu gbu
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Da -Zezu 'bhva -bha, 'in o yia Tili -dvdv -gv mnü, -mo o plaa -budu zo. O 'ni 'ybha nuu, nyime 'yli o, 'in o 'ni mnenei o 'ka zize.

²⁵⁻²⁶ Nu, o plaa -budu zo, tuo, 'jwnø yahbho yia o -gbe yli. O 'jwnø mia, 'lakpjajwønø -wa: Sili -dvdv yahbho wa laa Fenisi, -mo wa gwalia o. Nu, e ka 'jwnøyu, 'mo zuzu 'nyuu kpa. 'In oo 'jwnø yia -Zezu -yøbe, 'in o yia o bhu -yo bhlili, o nee: «Na zukpa -wa, zuzu 'nyuu -we kpaa na 'yu ni, -in vu we.»

²⁷ O nee o -yla: «'Ylaasl -ka lida -mi, we 'ni tikiu -mi wa 'ka 'ylaasl lililu zøsa wa 'ka we gwi zo viteli, we 'ni muu?»

²⁸ O 'jwnø nee o -yla: «Na -Kanyø, gbuozønu -wa. Nu, gwi -ka 'tabhle zo -mi, 'in 'ylaasl -ka lida -mi, wee lililu -we bhlia, gwi lia we. We 'ni muu?»

²⁹ O nee: «-We a gbaa, gbuozønu -wa. We 'gbv a 'bhitii lv. Nu, zuzu 'nyuu -we kpaa amaa 'yuu, in ka we vu.»

³⁰ O mnia lv, o nyinia o -budenjwee, -zugba o 'yu pi lii -gu la, zuzu 'nyuu ka o 'yitide.

-Zezu jipea bhobho

³¹ -Zezu 'bhva Tili -dvdv -gv, o -dia Sidøon -yo 'Gbe Kugbua -dvdv 'wu, 'in o yia Galilenu kwesti luyi.

³² Nyime -o 'nu, 'in -o 'gbaa, -bha wa -yo o yia, 'in wa nee o -ylae: «-Na zukpa -wa, palu o -na so -gu la o 'ka 'pu.»

³³ -Zezu -yo o 'so 'bhva nyima glaa, 'in o yia o o guzonyøo yukwlíi 'yoo 'wu -kwetuya fa. -Bha -Zezu dia -dlez o -kwetuya -yo, 'in o yia o mio kwezi.

* ^{7:22} Glekiwel 'wu, we ji -wa nu, -wa kókwaha, wa -yo nyima -putu dia -budu 'wu.

'in 'yl̄ 'so, we tan̄o nya, tl̄tln̄ya glaa o yia 'wusoə.»

³² 'Sa o gbaa we sa b̄eb̄lees, 'in Pieli yia o -glima lali, 'in o nee o -yla: «In 'na gbal̄ 'sa -n̄l.»

³³ -Zeu 'bhitia la, o ylaa o 'binonya, 'in o nee o -yla 'klu 'cici nya: «*-Saatan, be lo! 'Bhu 'm̄ kwesti. Nu, -t̄in pupali 'wlukv̄on la -Lago 'bhisa, nȳma 'bhisa -na pupalia 'wlukv̄on la.»

³⁴ O laa nȳma -yo o 'binonya, 'in o nee wa -yiae: «Nȳoo nȳoo -ka gba o 'ka 'm̄ 'bi n̄o, o -sa o 'de dl̄, o 'bhu o siasiee* su 'wu, 'in o 'ka 'm̄ 'bi yi.

³⁵ Nu, nȳoo nȳoo -ka o 'dees 'yiliȳagagie 'wv̄gu ni, 'wu o yia we b̄oa. In -o -ka o 'dees 'yiliȳagagie 'wv̄bo -Lagobv̄ -yo na 'gbv̄, 'yiliȳagagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -mōo yia 'yia.

³⁶ Nu, nȳme -ka d̄vd̄ -gv̄v zuv̄on weee 'yi, 'in o -ka o 'yiliȳagagie 'wv̄bo ni, lē -lu o 'yi we 'wua?

³⁷ Nu, -lu yabhlogb̄o 'n̄l mneni we 'ka nȳme 'yiliȳagagie zo.

³⁸ Nu, Nȳme Yu yia yia o Didee 'njumniee san 'wu, o -yo o -m̄owl̄ -anzinya 'so, -wa n̄va -Lagob̄ domagb̄o lē -gb̄e. Nu, desleēn -nȳma, -wa 'nia t̄klu -m̄i, 'in wa n̄va gbonyuu le, wa glaa, o -ka in -yo na weliu zu nu, -am̄i, z̄l̄ in -ka yi ni, 'in na nu 'yaa onv̄o zu.»

9

¹ O nee wa -yla: «Nu, in nee ain -yla gbuz̄on̄ sae: amia -wa mia da -seli, ain glaa, tolva ka *-Lagob̄ nȳmaa 'wlulapule 'yi yida 'tit̄ nya, 'bhie, wa 'kaa tl̄.»

-Zejuu 'binonya ta 'yia o 'tit̄
(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

² 'Yi gbu 'pla, we gbelibhlon̄ nya, -Zeu laa Pieli klaa, *Zake klaa, we -yo *Zaan, 'in wa 'de -mn̄va 'bhie yia -ḡego 'kadu 'wlu mn̄. -Mo o 'klu 'bhitia wa 'yiliya 'wu.

³ 'In o 'wu -bana yia p̄oman̄ tenyii. Li we laa. Nȳme o 'kaa 'sa -bana p̄oman̄ d̄vd̄ -go, -mōo -kanyo 'n̄l -m̄i.

⁴ -Bha wa 'yia Moiz̄ -yo Elii 'so -yo, -zugba -maa -yo -Zeuu mu 'di -sada.

⁵⁻⁶ 'In nyano yia wa d̄l̄ 'wu slo. Weli -we Pieli 'kaa gba, o 'ni we -yi. -Bha o gbae: «'Wlabi, -amuaa -seli -mumie nan̄ 'yli! Palv̄ yua ta -a yia 'sobha, -na -nu -bhlo, Moiz̄ -nu -bhlo, Eliii -nu -bhlo.»

⁷ -Bha yalpopa w̄eha wa 'wu, 'in weli yabhlo yia wee yalpopa nyidi 'tl̄, we nee: «-O mia de, na Yu -wa, in -kali o ze. A polu o yukwli.»

⁸ T̄on̄, 'in -Zejuu 'binonya yia latitali, we 'n̄l -Zeuu 'wv̄bhū, wa'a 'yi nȳme yabhlogb̄o -yo.

⁹ Wa mia -ḡego kwlida, 'in -Zeu nee wa -yla: «-We a 'yia da ni, nu, oo Nȳme Yu 'n̄l

-slo tl̄tln̄ya glaa 'wuso, a 'na gbal̄ we nȳme yabhlogb̄o -yla -n̄l.»

¹⁰ Weli -we -Zeuu gbaa wa -yla, wa ka we 'n̄jw̄e zu. 'In wa yibhalia -yibhalia la: nu, o nee: «Nȳme 'ka tl̄tln̄ya glaa 'wuso. Sa -muu 'ji mia?»

¹¹ 'In wa yia o layibha: «'Lee, lē -lu ka 'gbv̄ -Lagob̄ titee gvesanya gba nu, *Elii 'kaa yi t̄ia?»

¹² O nee: «Gbuz̄on̄ -wa: Elii 'kaa yi t̄ia o 'ka -lu weee we 'bi 'wu la. We mi celida *-Lagob̄bhe 'wu, nu, oo Nȳme Yu yia sia bhabha, in wa 'ka o veli. -We ka 'gbv̄ we mia celida, a -yi we 'jii?»

¹³ 'In in nee ain -yla: Elii ka yi pepe. 'In sa wa 'ybhaa, 'sa wa sialia o. Sa we mia -benyi celida -Lagob̄bhe 'wu, 'sa we 'plia.»

-Zeuu vua zuzu 'nyuu
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

¹⁴ -Zeuu klaa, Pieli klaa, 'Zakee klaa, Zaan klaa, da wa nynia wa -lima -gb̄e, wa -talia -mo, -zugba nȳmaa -zlo ka -maa gbeli. -Lagob̄ titee gvesanya mi wa glaa. Wa -yo wa 'so mi gbu gbadu.

¹⁵ 'W'a yia -Zeuu, t̄on̄ wa yia njw̄e -ga, 'in wa yia o -gb̄e min̄ -gwagwie nya, wa 'ka o fosa.

¹⁶ -Zeuu yia o 'binonya layibha: «-A 'nu -seli? Lē gbu a gbaa?»

¹⁷⁻¹⁸ Nȳme yabhlo 'palia we 'bigve: «Slolunȳo, -mi in -laa na 'yu. Nu, zuzu 'nyuu ka o kpa. We ka o weli 'wv̄bhū, o gba. Da we -ka o kpali, la we bhlia o. 'Fufli tlaa o njw̄e, o lia gla 'wu, 'in o sleha. In ka -na 'binonya phubhoe, wa 'ka wee zuzu 'nyuu vu. Wa 'nu we mneni.»

¹⁹ -Zeuu nee wa -yla: «Desleēn -nȳma, -wa'a zu d̄l̄, 'yli zuma in -yo ain 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba zo 'yiligbeda -t̄va? A -yo oo 'yu 'so 'yi.»

²⁰ 'In wa -yo o yia yi. Da o 'yia -Zeuu, 'in wee zuzu 'nyuu yia o lazuklu 'tit̄, 'in o yia bhli, -zugba o glipe, 'fufli tla o njw̄e.

²¹ -Zeuu yia o dide layibha: «We dia gwe, we -zu zuma mia?»

O dide nee: «O mi -sele, 'in we yia gwedi.

²² We 'ka o 'bhaa 'gbv̄, 'yli tolva zl̄, 'in we paa o -kosu 'wu, 'in we paa o 'nyu lb. Nu, -in -ka mneni o 'ka -am 'wuso, 'yli -am nyazi. Be -ain -yo.»

-Zeuu nee:

²³ «Lē -lu 'ka 'gbv̄ -na gba nu, -in -ka we mnenia? -O zua -Lagob̄ d̄l̄ -go, o mneni o 'ka -lu weee lenu.»

²⁴ -Bha oo 'yuu dide 'kpia 'wu, o nee: «In ka d̄l̄ -sele -Lagob̄ gbegbeun, -sa 'mu 'wu, 'in in 'ka d̄l̄ zu weee.»

²⁵ -Zeuu 'yia nu, nȳmaa -zlo mi o -gb̄e yida, 'in o yia wee zuzu 'nyuu 'wluo 'kpili: «-Mi zuzu 'nyuu, -mi n̄va we le, 'in nȳme 'gbaa, in o 'n̄va. In nee: 'tide o 'yi. -In 'na kpali 'masleēn o -n̄l.»

26 We zuklua oo 'yu la 'titee, 'in we yia o 'yitide 'wokpikpie nya, 'in o yia lapi 'kwie 'bhisa. We 'gbv tolva nee: «O ka tl.»

27 -Zezu yia o so -yo o 'wobhulu. O -soa 'wu, 'in o yia 'yligbe.

28 -Zezu -yo o 'binonya plaa -budu zo, 'in wa yia o layibha: «Wee zuzu 'nyuu mia de ni, lees -lu ka 'gbv -a yi we vuvue stiala?»

29 O nee wa -yiae: «Sasukpa -zuzu 'nyii mia de ni, we 'ni -Lagoo bhuhphoe -bhlogbo 'wobhulu, wa 'ni mnenei wa 'ka -mvo vu.»

30 Wa 'bhua -bha, 'in wa yia Galilee -dvdv -gu 'plli. -Zezu 'ybha wa 'na yibheli o da -ni.

31 O -slolua o 'binonya gbu, o nee: «O Nyume 'Yu wa yia nyima yoo 'nyea, 'in wa 'ka o 'bha. 'Yi 'so, we tanu nya o yia tlthluya glaa 'wusoaa.»

32 Nu, -we -Zezu gbaa, o 'binonya'a 'nu we 'wola. Wa mi nyano noda 'gbv wa 'ni o layibha.

Sa nyime 'ka nv, 'in o 'ka -mi tiklu -Lago yua?

33 Wa nynia Kapenaumv, wa plaa -budu zo, 'in -Zezu yia wa layibha: «Moo -du a -sa yaa 'yloogblua?»

34 'In wa -gu yia lasobha. -We ka gbu -wa, wa mia noda, 'in wa yia layibhal -yibhal: «Lee, nyoo 'yli -ain glaaa?»

35 O yia lad, 'in o nee o 'binonya -yla: «A be -seli. Nu, -o -ka gba o 'ka amiaa kpasa -ze, o -ze nyima weee 'bisvayu, 'in o 'ka wa zelubho nuv.»

36 O 'bhua 'yu yabhlo 'wu, 'in o -yo o 'so yia o 'binonya nyidi lad, o gblelia -moa, 'in o yia -moa o bhu -go lad. O nee:

37 «Yu -o mia yu ni 'bhisa, nyime -o -ka o kpa 'nanvu na 'jnu nya, na 'de o kpaa 'namvu. -O -ka 'mu kpa 'nanvu, we 'ni na 'de o kpa 'nanvu, nu, -o tiea 'mu, 'ma o kpaa 'nanvu.»

38 Zaan nee -Zezu -yla: «Na -Slolunyo, -a ka nyime yabhlo 'yi, o 'ni -ain glaa -nyime, -zugba o vua zuzu 'nyuu -na 'jnu nya. O 'ni -ain glaa -mu 'gbv, -a yia o 'yligbeli.»

39 -Zezu nee: «-Innya, a 'na 'yligbeli o -ni. 'Lee, -o -ka gwedigbo leno na 'jnu nya, o mnenei o 'ka 'mu velu? -Innya.

40 Nu, nyime -o 'ni -amiaa tonyo, o -yo -ain 'so mi.

41 «Nu, in nee ain -yla gbuzonu sac: nyime -o -ka ain 'nyu 'nye -Lagoo -Bhasanyoo 'jnu nya, -Lagoo yia o -tnuu 'nyea.

42 'Ylaashi -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zua 'mu dli -gu, -o -ka wa 'yabhlogbo 'gbonyuu lokwa, we nanu 'yli -moa -nu nya, wa 'ka o tokpa 'kadu -bli -yo 'gbvani, 'in wa 'ka o 'nyu lu viteli.

43 We -ka -na so 'ka -mi 'gbonyuu lu kwa ni, -di -bha we. We nanu 'yli -un 'ka 'yiliygagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi, so -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wu mnu so 'so nya. [

44 -Meme mia, o nonya -we lia nyimee yice we'e tl, 'in -kosu'u nyumo -mo -gba.]

45 «In we -ka -na bhu 'ka -mi 'gbonyuu lo kwa ni, -di -bha we. We nanu 'yli -in 'ka 'yiliygagie 'yi 'tigie nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli -na bhu 'so nya. [

46 -Meme mia, o nonya -we lia nyimee yice we'e tl, 'in -kosu'u nyumo -mo -gba.]

47-48 «We -ka -na yli 'ka -mi 'gbonyuu lu kwa, -in -sa -mo we. We nanu 'yli -in 'ka -Lagoo nyimaa 'wlulapligbe 'wu mnu 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli, da no lia yice 'yli weeee nya, 'yli 'so nya.

49 «Sa wa palia gumu liliu -yo, 'sa -bhlokpad -Lago yia nyuma -gu -kosu slua.

50 Gumu nanu 'yli. Meni we menia. We 'ni -sleen meni ni, wa 'ni mnenei wa 'ka we menie we -yo zu. Nu, amia, a mi gumu 'bhisa, a -tu 'wu -dlao.»

10

*-Zezu gbaa 'jwno kwnee -sa gbu
(Mt 19.1-12; Lk 16.18)*

1 -Zezu -yo o 'binonya 'so mnia Zudeen -dvdv -gu, 'in wa yia Zudeen nyu 'wodi. Nyimaa -zlo yia o kwesi yi lo. Sa o nua 'yli weeee nya, 'sa o bhli 'yaa wa slolue lo.

2 Falizinyima yia o kwesi be, wa 'ka o layila. 'In wa yia o layibhae: «Lee, -amiaa tite nukple, nukpasu mnenei o 'ka o 'jwno kwnee -saa?»

3 O nee: «'Lee, tite -mvamu Moizi 'nye ain a?»

4 Wa nee: «Moizi celia nu, nyime -ka gba o 'ka o 'jwno kwnee -sa, o celi wee gbu 'sebhe -gu, 'bhie o 'ka o kwnee -sa.»

5 'In -Zezu nee wa -yla: «Amiaa yukwli -yo suloo 'gbv, 'in Moizi yia 'mo tite ni pali.

6 -Lu weee gwedida,

«In -Lago yia nukpasu -yo 'jwno lala.»

7 «We 'dee 'gbv, nukpasu yia o dide -yo o 'nyaa -yobhova,

'in o -yo o 'jwno 'ka 'wosuslolu,

8 'In wa 'ka ku -bhlo -ze.»

-Sleen, wa 'ni 'masleen nyima so, nu, nyime -bhlo wa -mia.

9 We 'dee 'gbv, -we -Lagoo -ka 'yiliyil, nyime 'na sisali we 'yli -ni.»

10 Wa plaa -budu zo, 'in o 'binonya yia o wee gbu ni 'ji layibha.

11 O nee wa -yla: «Nu, nyime -o -ka o 'jwno kwnee -sa, o -ka 'jwno -putu kwa, 'gbonyuu o nua o 'jwno tianu -yla le.

12 'Sa -bhlokpad, 'jwno -ka o 'lowli -globhov, 'in o -ka nukpasu -putu kwa, 'gbonyuu o nua le.»

*-Zezu jwnaa 'ylaashi 'nyu la
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)*

13 Nyima mi -Zezuu -gbe 'ylaashi kwada, o 'ka wa 'nyula jwna wa kwe -gu lapalie nya, 'in

◦ b'ınənya yia wa vuvue bhli wa 'wluo kpilie nya.

¹⁴ -Zeu 'yia wa -yo, 'in we yia ◦ -yokp. 'In o née o 'b'ınənya -yla: «A 'tide 'ylaashi 'yi wa 'ka na -gbə yi, a 'na -kolu wa 'yoo -ni. Nu, nyuma mia sa 'ylaashu ni 'bhisa, -Lagəo nyuma 'wlulapilie mi -maa -nu nya.

¹⁵ In née au -yla gbozōnu sae: nyime, -◦ 'ni -Lagəo nyuma 'wlulapiligbə -yəjwunu 'yisłəkpilie 'bhisa, o 'na 'ka -Lagəo -gbə pla.»

¹⁶ O 'bhua wa 'wø, o yia wa so 'wluo lapali, 'in o yia wa 'nyularjwna.

Nyime -◦ 'kaa-Zeu 'bimni o 'bhvə -lu weee
bi

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

¹⁷ Nu, -Zeu mı mnida, 'in nyime yabhlo yia ◦ 'bigwali, 'in o yia 'kukolu 'sibhli 'yø, 'in o née o -yla: «Na -slolunyø -zənu, sa in 'ka nu, zli in -ka tl, 'in in 'ka -Lagəo kwəe 'yiliygagie -we 'nia bhloluda -ka 'yia?»

¹⁸ -Zeu née o -yla: «Mwønu ka 'gbv -na la 'mu nyime -zənu? We 'ni -Lagəo *titenyia:
-In 'na 'bhalı nyime -ni.

-In -yo 'jwø -putu 'na -dili -budu 'wø -ni.*

-In 'na yllili 'wie -ni.

-In 'na zolo nyime yo -yo -ni.

-In 'na lili nyuma 'wlu -dawli nya -ni.

-In 'zv -bha -na dide -yo -na 'nyaa.»

²⁰ O née: «Slolunyø, in mi nyimeslo nya, 'in in yia tite -minu 'nøjwəzvəe bhli.»

²¹ -Zeu ylaa ◦ zekalidli nya, 'in o née o -yla: «Lu yabhlo -tua 'wø, -in 'ni -slo -mwø lenu. Mnı, -in 'pa -na -kakali weeee pelv, -in 'nye we 'gwezi bobabhpaya yoo, 'in -in 'ka 'jnummnie 'yi -Lagəo -gbə. -In -ka we lenøe bhia, -in yi 'mu 'bl.»

²² O 'nøa wee weli ni, 'in 'køa yia ◦ 'yli lawla, 'in o yia lobhiti 'klv -susue nya. Nu, 'jnummuniyo -wa.

²³ -Zeu ylaa ◦ 'b'ınənya -wa gbelia o, 'in o née wa -yla: «'Njumnumyø 'ka -Lagəo nyuma 'wlulapiligbe 'wø pla -yo we -kalia.»

²⁴ We weli yia -Zeu 'b'ınənya jwiegaga -subhali. 'In o née 'ya wa -yla: «Na 'yua, nyime 'ka *-Lagəo nyuma 'wlulapiligbe 'wø pla, we 'ni 'te -se.»

²⁵ 'Njumnumyø 'ka -Lagəo nyuma 'wlulapiligbe 'wø pla, we -kali -yo we -zi *-nyomme seenuu 'bhøka 'wøplilie.»

²⁶ We yia ◦ 'b'ınənya -lveli. Wa née: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyøo -mømo 'ka gbu 'wøbhva?»

²⁷ -Zeu ylaa wa, 'in o née: «Nyime 'ni we mnieni, nu, -Lagəo mnieni we. -Lagəo mia, o mnieni 'ka -lu weeee lenu.»

²⁸ -Bha Pieli gbaa: «Tal, -a ka -amiaa -lu weeee -bha ti, 'in -a yia -mu 'bi yi.»

²⁹⁻³⁰ -Zeu 'palia we 'bigv, o née: «Nu, in née au -yla gbozōnu sae: nyime -o -ka o -lu weee -bha ti na 'gbv, 'in o 'ka -Lagəo gbu, we 'leji -møo yia 'yia -zakpa glu gbu. -O -ka o -budu klaa, o bheldia klaa, o bholøa klaa, o 'nyaa klaa, o dide klaa, o 'yua klaa, we -yo o kpaa -bha ti, bhla -we 'wø -a mia da -budunya klaa, bheldia klaa, bholøa klaa, 'nyanya klaa, didea klaa, 'yua klaa, we -yo kpaaanya o yia 'yia, -zugba nyuma siħi o. 'In bhla -we yia yia, we nya o yia 'yiliygagie -we 'nia bhloluda -ka.»

³¹ «Nyima dumadu -wa -gaa 'yu, lu -maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lv, 'yu -maa yia -gaa.»

-Zeu gbaa o tlulgibv

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

³² -Zeu -yo o 'b'ınənya 'so, wa mia -Zeluzalemu mnida, -Zeu -gali wa 'yu 'yloogbø, -zugba o 'b'ınənya lv dli. -Wa mia wa 'bi, -maa mi 'ya nyano nøda. O née o 'b'ınənya kugbua le 'so -yla: «A be -seli.»

'In -we 'kaa lenu, o yia we wa -yla gba.

³³ O née: «A -talı, -Zeluzalemu -a mnia da. Nu, -mø wa yia o Nyime 'Yu wlaa. -Lagəobonyaa -cian -yo -Lagəo titee gwe-sanya kwəe wa yia o pøl 'paa. 'In wa 'ka o gbu 'wluladil, 'in wa 'ka weli -bhlo bhli wa 'ka o 'bha. 'In 'lakpanya -wa 'nia -Lagəo -yi, wa 'ka o -maa yoo 'nye.

³⁴ -Maa yia o gla palia, -maa yia o -dle -gøslua, -maa yia o selia, 'in -maa 'ka o 'bha. 'Yl 'so, we tanu nya, 'in o 'ka gbawla 'wøtlia.»

-O -ka gba, o 'ka nyime 'kadø -ze, o -ze o -limaa zayu

(Mt 20.20-28)

³⁵ We 'bigv, Zebedee 'yua *"Zake -yo Zaan yia -Zeu -yoče, 'in wa née o -yla: «-Amiaa -Slolunyø, -we -a yia -mi -zlalia, -a 'ybha -in nu we le.»

³⁶ O née wa -yla: «Lee -lu a 'ybhaa in nu a in -yla lea?»

³⁷ Wa née: «Da nyima weeee -ka we 'jiyib-heli nu, -in pli nyima 'wlu la, 'nye -au 'yoo -a 'ka -mu kwesi ladı. 'Yabhlo 'ka -na lilisølv ladı, 'in 'yabhlo 'ka -na køpesølv ladı.»

³⁸ O née wa -yla: «Nu, -we a -zlalia 'mi, a 'ni we -yi. 'Lee, siasie -we zo na yia 'yligbea, a mnieni a 'ka we zo 'yligbee? Yaayu batizea wa yia 'mi siasie lu, a mnieni a 'ka jwnu wa 'ka 'sa a in batizee?»

³⁹ 'In wa née o -yla: «lin, -a mnieni we.»

-Zeu yia we 'bigvøpalie: «Gbozōnu -wa. Sia a yia 'mi 'bhisa. Siasie -we lv wa yia 'mi batizea, we lv wa yia a in batizea.

⁴⁰ Nu, we -ka na lilisølv -yo na køpesølv ladidie, -amı 'ni mnieni in 'ka we wla. Nu, wee ladida mia, -Lagəo 'ka we lamnazi nyuma tolva -nu nya. Nu, ma yia -bha ladia.»

* 10:19 Glekiwəl 'wø, we ji -wa nu, -wa kokwalia, wa -yo nyuma -putu 'na -dili -budu 'wø -ni.

41 Wa -lima kugbua 'nua we, 'in wa yia wa -yo 'ce 'pal.

42 -Zezu yia wa 'de weee la, 'in o nee wa -ylae: «Nu, dudugb -nyimaa 'wlulapilnya mia, wa 'tue nya wa sialia wa zulubhononya.

43 Aan glaa, we 'na -muni 'sa -ni. -C -ka gba o 'ka nyime 'kadu -ze, o -ze o -limaa zulubhononya.

44 'In an glaa, o -ka gba o 'ka nyima 'yugali, o -ze o -limaa gaylo.

45 Nu, oo *Nyimee 'Yu 'nu yi wa 'ka o 'wosa. Yi o yia o 'ka nyima 'wosa, 'in o 'ka thi nyima duuun 'wuzitiee 'gbu.»

*-Zezu -bloa l'lənəyəo 'yli
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)*

46 -Zezu -yo o 'binanya nynia Zelikoo, wa mi wee 'gbe 'tlada, 'in nyima duuun yia wa 'bi yi. 'Lolonyo yabhllo wa laa Batimee, Timeee 'yu nya, o -di 'yoo iwe -yo la. Nu, -zlazlanyo -wa.

47 O 'nua nu, Nazalatiyu -Zezu mi 'plida, 'in o yia 'wukpi, o nee: «*-Davidu 'yu -Zezuoo, -in 'yil 'mu nyazioo!»

48 'In nyima duuun yia o 'wluo 'kpil. Wa nee o -yla: «Mu iwe!»

-Mvo bhla om'o 'kpia 'wu 'titee: «-Davidu 'yuoo, -in 'yil 'mu nyazioo.»

49 Tɔvn, -Zezu yia 'yligbe, 'in o nee: «A la o.»

'In wa yia o la, -zugba wa gba o -yla: «-Na 'yuo. -In -so wo, o mi -mu lada.»

50 'Lolonyo vitelia o 'haa, 'in o yia 'wuso -gwagwrie nya, o yia -Zezu -yobé.

51 'In -Zezu yia o layibha: «Lee -lu -in 'yibha in nu -mi -yla lea?»

'In o nee: «*Wlabi, -in -blo na 'yli, in 'ka layi lu.»

52 O nee: «Bhiti lu, -na dlizvzve ka -mi pue.» Tɔvn, o 'yli yia -blo, 'in o yia -Zezu 'bi mni.

11

*-Zezu mnia -Zeluzalemv
(Mt 21.11; Lk 19.28-40)*

1 -Zezu -yo o 'binanya cipaai -Zeluzalemv -yo, -mo Betifaze -yo Betani kwesi, 'in wa yia *Olivusunyaa -gogo yli, -bha -Zezu tiea o 'binanya 'so,

2 'in o nee wa -ylae: «'Gbe -we mia -memeec ain 'yu, a mni -mo. Nu, lebhla a 'ka -mo nyni, -sokofal -dgbu yabhllo a yia -bha ylia lubhu -jida. Wee -sokofal mia, nyime yabhlogb o 'nu -sls we -gv lad. A -sa we lubhu, a -yo we yi.

3 Nu, wa -ka ain layibha: lee -lu ka 'gbu a nu 'sa? A gba wa -ylae: -amiaa -kanyo 'yibha o 'ka we -gv lad, nu, desleen o laa we lo.»

4 Wa mnia, 'in wa yia -sokofal -dgbu yabhllo 'yi lubhu -jida -bha 'yooo iwe -yo -bha 'pipee -bdu yabhloo iwe -yo. 'In wa yia we lubhu -sa.

5 Nyima mia -bha, wa nee: «Lee -lu ka 'gbu a sa wee -sokofal lubhua?»

6 'In sa -Zezu zua wa 'di, 'in wa yi 'saa gba. 'In wa yia wa kwe -yo -sa, 'in wa yia mni.

7 Wa -lala wee -sokofal -dgbu -Zezu, wa slva wa 'naa we -gv, 'in o yia we -gv lad.

8 Tɔlvə slva wa 'naa 'yloogblu, 'in tɔlvə -dia suu kpi -mo kpaa, 'in -maa yia we 'yloogblu laslu.

9 Nyima noa o 'yu we -yo -wa noa o lvi, wa 'de weee 'kpia 'wu, wa nee:

«-A -mnini -Lago 'jnu.

-O mia Jejitapee 'jnu nya yida,
-Lago 'jwna o 'nyu la.

10 Nyime -o mia yida,

o 'ka -ain 'wlulapil -Davidu 'bigv,
-Lago 'pal 'sa o so -zənv -gv la.

-Wa mia yali,

wa -mnini -Lago 'jnu.»

11 -Zezu plaa -Zeluzalemv, 'in o yia *-Lagobudu 'kadu zo mni, 'in o yia da weee yla. Jibhe zəa, we 'gbu o -yo o 'binanya kugbua le 'so yia Betani mni.

*-Zezu bhlia *figisu gwεze
(Mt 21.18-19)*

12 Zh zhia, -Zezu mi Betani 'bhvda, 'in iwo yia o 'bha.

13 Tɔvn, o yia *figisu -we kaa kpi 'wlu -yo -mo 'yu, 'in o yia we -yo be, -de o yi we 'bhue 'wlu 'yu. O 'ka -bha nyni, we kpu 'dekpvā mia we 'wlu. Nu, we 'bhue -pa bhla 'ni -sls nyni.

14 -Bha o gbaa wee su -yla: «-Mi'i 'palu -sleen 'bhue -ni.»

In o 'binanya yia we 'nu.

*-Zezu vua -valepanya
(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48)*

15 Wa nynia -Zeluzalemv, tɔvn -Zezu yia -Lagobudu 'kadu iwee mni. -Wa mia -bha, -valepanya -yo -lizonya, 'in -Zezu yia wa vu -vive bhli. O yia 'gwezi -bhitinyaa 'tabhle -yo -kpakvun pelupanyaak kenya labhli.

16 O 'ni iwnu nyime yabhlogb o -yo -lu 'ka -Lagobudu 'kadu iwee 'pli.

17 O -soloua wa gbu, o nee:

«We mi celiida -Lago -bha 'wue:
-Na -bdu mia, 'mvo wa yia laa dudugv -nyima weee -Lago bhubhoe -bdu.»

'In 'mvo amia nua 'wiényaa zizeda 'wu.»

18 -Lagobonyaa -cian -yo -Lago titee gwesanya 'nua o 'di, 'in wa yia nyano nu, -we ka gbu -wa, o gbagbaweli ka nyima duuun iwee -sbhali. We 'de 'gbu wa mia 'kl 'yida wa 'ka o 'bha.

19 Jibhe zəa, 'in -Zezu -yo o 'binanya yia 'gbe nukple 'bhv, 'in wa yia mni.

*-Zezu -yo tlthi -figisu
(Mt 21.20-22)*

20 Zh zhia, wa mi 'yloogblu 'plida, 'in -Zezuu 'binanya yia wee figisu -yo -yl, -zugba we ka ye weee.

21 -We -Zezu gbaa, Piełi dli 'sibhlia we -gu la, o nεe: «Wlabi, -in yla figisu -in bhlia de gwεze, we ka ye.»

22 -Zezu nεe wa -yla: «A zo -Lago dli -gu.

23 In nεe ain -yla gbuzonu sae: nyime -ka -gag -yla gba: «Bhu da, viteli -na 'de 'nyu lv,» 'in o dli 'ka -we o gbaa da lenvee -gu -mi, 'in o 'ni dl lu, 'in we nua le.

24 We 'dees 'gbu in nεe ain -yla, -we weeee a yia -Lago -zlalha yia bhubhoe nya, a zo we dli -gu nu, 'yia a yia we, 'in -Lago 'ka we ain 'nye.

25 «Nu, a -ka -Lago bhubhoeda -mi, 'in nyime yahloob gbu -ka ain dlii -mi, a ti o -yogbu 'wu, 'in amiaa Dide -o mia yali, o 'ka amiaa gbonyuu 'wotu. [

26 A 'ni nyimee -yogbu 'wotu, amiaa Dide -o mia yali, o 'na 'ka amiaa -yogbu 'wotu.]»

Mɔ-Zezuu 'tite bhwa?

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 -Zezu -yo o 'bnonya mnu 'yaa -mo -Zeluzalemu lo. Wa mi -zieda -mo -Lagobudu 'kadu ηwεe, 'in -Lagobobonyaa -cian klaa, -Lago titee gvesanya klaa, we -yo Zuiふυ nyuma kpasi, wa yia -Zezu -yo be.

28 Wa yia o layibha: «Se -momo nya -na nu gboonya ni lea? 'In nyoo 'nye -mi we lenv sea?»

29 O nεe wa -yla: «Gbuv go -bhlo na yia ain layibhaa, a -ka we 'bigopalı 'bhie, -o 'nyea 'mu se, 'in na gbaa o 'jnu.

30 Nyoo tie *Zaan o batizee nyima, -Lago -wa yaayu, nyima -wa yi? A gba 'm -yla we.»

31 'In wa yia we -go kpeliye bhli, 'in wa nεe: «A -ka gba, -Lago tiea o, » in o yibhaa -ain lae: 'Lee ka 'gbu a 'ni o weli 'wοjwnua? »

32 Wa mi nyima sôda, nu, -maa nεe Zaan mia -Lagobuvu -falipanyo -wa. We 'dees 'gbu wa 'ni mnени wa 'ka gba nu, nyima tiea o.

33 We 'dees 'gbu, wa nεe -Zezu -yla: «O tiea Zaan, -a 'ni o -yi.»

'In -Zezu nεe: «We -ka 'sa -mi, -o 'nyea 'mu wee gboonya -minu lenv se, -amii 'na 'ka 'ya -mo -kanyoo 'jnu ain -yla gba.»

12

-Zezu 'paa gbuv nine o -yowvsəlvnya -yla

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

1 -Muu 'bigo, 'in -Zezu yia wa -yla gbu gbagbie bhli gbuu nine -papie nya: «Nu, nyime yahlo 'paa -dlakpaa. Wee kpaa mia, 'mu o bibelia suo. O nua *-dlɔyaa 'wonyazju le, 'in o yia kpaagotali -gbagbu 'subhaa. O 'bhua -busalubhononya 'wu, -zugba -maa lo wee kpaa. 'In o yia 'lakpa 'wu mnu.

2 «Tɔvn, -dlɔya -sa bhla 'ka be, 'in o yia o zəlubhononyo yahlo tie waa -busalubhononya 'bi, wa 'ka o -no wla.

3 Wa sloa -mo 'wluo, wa bhitia -mo, 'in wa yia -mo vu kwε klo nya.

4 Oo -dlɔkpaa -kanyoo yi 'yaa o zəlubhononyo -putu tie. -Moo mnia, -mo wa bhitilia 'wluo, 'in wa yia -mo vεl.

5 Oo kpaa -kanyoo yi 'yaa nyimaa tanv tie, 'in wa yia -mo 'bha. 'Sa o tiea nyimaa -zlo, tolva wa bhitia, 'in wa yia tolva 'bha.

6 «Nyime -bhlogbɔo -tva o kwesi, mo -wa o 'yu -o -ka ze o -kalia. -Moo o tiea wa -gbε logada, -zugba o popalia dli la nu, -mo wa yia 'nwjwe zva.

7 -Bha waa -busalubhononya gbvgbalia -ylae: «O 'kaa ci o o kpaa -kanyoo 'bi li, mo ni. -A mnio o 'bhaa, 'in wee kpaa 'ka -amiaa -nu -ze.»

8 Wa sloa o 'wluo. Wa 'bhaa o, 'in wa yia o 'kwie viteli kpaa lvo.

9 «'Lee, sa o o kpaa -kanyoo 'ka nua? O 'de yia yia, o 'ka nyimaa tie, wa 'ka waa -busalubhononya 'bha, 'in o 'ka kpaa nyima -putu yoo 'nye.

10 «-We mia -Lagosebhe 'wu celida, a 'ni -slo we zelui? We nεe:

Tukpa, -we -budusobhanya -saa kwnεe, mu -zaa gwigwyili -tukpa -zənu.

11 O nua gbu ni le, Jejitape -wa.

'In wee gbu mia, -a -ka we 'yi, 'in we namania -amiaa dli.»

12 Wee gbuu nine mia, Zuiふυ 'yugalinya -yi we 'ji nu, ma -yo -Zezu -saa we. Wa ka 'kl 'yi, wa 'ka o kpa. Nu, nyimaa -zlo wa mia sôdaa gbu, wa yia o -yo 'bhu, 'in o yia mnu.

'Gwεzi plvle *Sezaa kwεe

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

13 Falizinyuma tolva -yo Ewloduvu nyima, ma wa tiea -Zezu -gbε, wa 'ka o zo bhli, 'in o 'dees 'gbagbawεl 'ka o gbuu.

14 Wa yia, 'in wa nεe o -yla: «-Amiaa -Slolunyo, -a -yi we 'ji nu, -we -na gbaa, gbuzonu -wa. -l'm so gbuu 'yli, 'in -l'm so nyime 'ylilo -ηwεe. Nu, sa -Lago 'yibhaa nyime -mi, 'mu -na slolua gbuzonu sa. We mi tuklu nu, -amiaa tite nukple, -a plolv *Sezaa kwεe *nison -gwεzii? -A plolv we yaayu, -a na plolv we -nu?»

15 -Zezu -yi we 'ji nu, wa gbagbawεl -yo wa 'wlukuvon la popale 'ni -mi -bhlo. O nεe wa -yla: «Lee -lu ka 'gbu a bhli 'mu za? A -la 'mi *Wlɔm -tama yahbilo, 'in 'ka we 'yu.»

16 Wa 'nyea o tama yahbilo yoo, 'in o yia wa layibha: «'Lee, nyoo ka 'wlu -yo o ηni mi da we -gva?»

'In wa nεe o -yla: «Sezaa -wa.»

17 -Bha o gbaa wa -yla: «-We -ka Sezaaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo, 'in -we -ka -Lago -nu, a 'nye we -Lago yoo.»

'In o gbuu 'bigopalı wεl yia wa ηwεgaga -sobhali.

*Sadusenyima kpεla tlthlyaa tlthlie lv 'wvsgbv

(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

18 *Sadusenyima mia, wa nεe nu, tlthlyaa ni mneni wa 'ka tlthlie lv 'wosø.

Wa tolva yia -Zezuu -gbε, 'in wa nεe o -yla:

19 «-Slolunyo, -we mia celida Moizuu tite 'wu, mu mia da. Nu, nyime -ka 'jwno kwa, o -yo o 'ni gwali, o -ka tl, oo jwno -tva o 'bigu, o bheli kwaa o, 'in o -yo oo 'jwno 'so 'ka o bhelii zua lala, 'in -moo 'jml 'ka dudu -gu -tv.

20 Sa 'bhisa, nyime yabhlo ka nukpasuyua gbeso, 'in wa kpasa yia 'jwno kwa. O -yo o 'ni gwali, 'in o yia tl.

21 Wa 'sonu kwaa o bhelii -dugbañwuo, -moo -yo o 'ni gwali, 'in -moo yi 'yaa tl. Oo 'jwno -bhlokpadé yia waa bhelia tanu kwa.

22 'Sa wa 'de gbeso kwaa oo 'jwno -bhlo -bhlo, wa -yo o 'ni gwali, 'in wa yia tl. Wa 'bigu, oo 'jwno yi 'yaa tl.

23 «Lee, 'yli -we nya tlitlnya yia 'wuso, nyoo ka 'jwno o -maa? Nu, wa 'de gbeso kwaa o -bhlo -bhlo.»

24 -Zeu nee wa -yla: «A ka 'yoo mnoo, -we ka gbu -wa, a 'ni -Lagosebhe -yi, 'in a 'ni -Lagoo 'tite -yi.

25 Tlitlnya -ka 'woso, nukpasia -yo 'jwni 'na 'ka kuvkwal, nu, 'anzinya -we mia yali, we 'bhisa wa yia -tva.

26 'Lee, we -ka tlitlnyaa 'wuso gbu, -we mia celida Moizuu 'sebhe 'wu, a 'ni -slo we zelu? Da misagoso pilee -bhoa 'yli, 'in -Lagoo nee Moizi -ylae: «Ami -wa *Ablaamuu -Lago, *Izaku -Lago, *Zakobuu -Lago.»

27 'In -Zeu yia we -gudi: «-Lago mia, 'yliyaganyaa -Lago o -mia. O 'ni tlitlnyaa -Lago. A ka mnoo bhabha.»

-Lagoo titee gwasanyo yabhlo gbaa gbuzonu

(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

28 Wa mi -Zeu laylada, 'in -Lagoo titee gwasanyo yabhlo yia we 'nu. O 'yia nu, -Zeu mi wa we 'bigopalida 'nanuu, o bea o -yo, 'in o yia o layibhae: «-Lagoo tite weeee glaa, -mumuu -wa we 'kaduu?»

29 -Zeu yia we 'bigopalie: «Tite weeee glaa, -we -wa we 'kadu mu mia da: *Izlaelnyuma, a pu yukwli. Nu, Jejitape mia, -amiaa -Lago -wa, o -bhlogbœ.

30 Jejitape, o -wa -na -Lago, -in -kali o ze -na dlu weeee nya, -na zuzu weeee nya, -na 'wlukoon lapopalie weeee nya, -na 'tite weeee nya.»

31 Wee titee 'sonu nu: «-In -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.» Tite, -we 'kaa tite so ni 'wuzzi, we 'ni -mi.»

32 Oo titee gwasanyo nee: «Gbuzonu -wa, -Lago -bhlogbœ, o 'ni 'so -mi.

33 Nyime -ka -Lago zekali o dl weeee nya, o 'wlukoon lapopalie weeee nya, o 'tite weeee nya, o 'de weeee nya, 'in o -ka o -limaa zekali o 'de 'bhisa, -moo nanu 'yli we -zi 'slaka weee, we -zi nyime 'ka wlawlalu sie -Lago -yla.»

34 O 'palia we 'bigu gbu yilo nya, -Zeu 'yia we -yo, 'in o nee o -yla: «-Lagoo -na 'wlulapilie 'ni -sleen latlulu.»

-Muu 'bigu, nyime, o 'kaa 'tite 'yia o -yo -Zeu 'ka kpel, -moo 'ni 'yie.

-Lagoo -Bhasanyo: nyoo o -mia?
(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

35 -Zeu mi nyima gbusloluda -Lagobudu 'kadu jwes, 'in o nee: «Waa -Lagoo titee gwasanyo nee nu, -Lagoo -Bhasanyo mia, -Davidu -yu -wa. Lee -lu ka 'gbu wa yi 'sa gbaa?»

36 Nu, -Davidu 'de -ka oo -Lagoo -Bhasanyo la -na -Kanyo, sa o mneni o 'ka o 'yu -zea?»
(Mt 23.1-12; Lk 20.45-47)

Nyimaa -zlo mia -bha, 'in o gbagbawel yia wa 'muna 'wula.

38 O mia wa -sloluda, o nee: «A zo amiaa 'de 'yiliyo -Lagoo titee gwasanyaa gbegbein. Wa 'ybba tlolo -bana 'kadi 'woplaphie, -zugba wa zie we nya. Wa 'ybba wa -sa wa fu wa 'nunjewuzoe nya -zejila 'wo.

39 -Lagobudu zo -yo 'fetinya -gu, 'yugbein ladidie wa 'ybbaa kpe -zononya -gu.

40 -Dugbañwuo wa saa -maa -lu weee kwes. 'In wa 'bhubhoea -Lago nyima 'yilia 'wu kpopko, nyima tuklu 'bhisa. We 'gbu, -Lago yia wa -yogbu 'wubhu, 'in wanuu -kaslu 'ka nyima tolvaa -nu 'wuzzi.»

-Lagoo 'nyenyie -zonu
(Lk 21.1-4)

41 -Zeu -di 'gwazii -gbo kwesi la, -zugba o yla nyima -maa pal -mo 'gwezi -dolu -gu. Nu, 'jnumunyaa -zlo palia -mo 'gwezi duun.

42 Bobabha -dugbañwuo yabhlo yia, o pal -mo tamayua 'so -we 'nia -vale -ka.

43 -Bha -Zeu gbaa o 'binanya -yla: «In nee ain -yla gbuzonu sae: bobabha -dugbañwuo mia de ni, 'gwezi o wlaa de, we -zi nyima weeee -nu 'wuzzi.

44 'Nnumunyaa mia, 'gwezi -we wa gbu 'nia 'wu -mi, 'mu wa wlaa. Nu, oo 'jwno mia, o boba 'wu, 'gwezi -we o 'kaa lili, 'mu o wlala.»

13

-We slolua dudu bhua bhla, mu ni

1 -Zeu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, 'in o 'binonyo yabhlo nee o -ylae: «Na -Slolunyo: yi 'saa wa, tukpa -zonu, we -budu nanu 'yli 'le!»

2 'In o yia we 'bigopalie: «Gbuzonu -wa, tukpanya -na yia de -yo -goladidlida, we 'yabhlogbœ 'na 'ka we -libheyi -gu -tv. Jitea we 'de weeee yia.»

3 Wa mnia Olivosunyaa -gogo 'wlu, -mo wa -dia la, -zugba wa yla -Lagobudu 'kadu. Da wa -nyaa 'wu, Pishi klaa, 'Zake klaa, Zaan klaa, we -yo Andlee, 'in wa yia o layibha:

4 «Lebhla -muu 'ka lenva? 'In lee -lu 'ka we -ain -slolu, nu, we bhla ka cipaa?»
(Mt 24.4-14; Lk 21.8-19)

⁵ Nee wa -yla: «A zu amiaa 'de 'yliyo, -muu yi 'wlu nu, wa nu ain -dawli 'wu.

⁶ Nyima -duun yia na 'nui -go yia, 'in wa 'ka gbae: <-Ami -wa -Lagoo -Bhasanyo> 'in wa 'ka nyuma duun -dawli 'wuu.

⁷ «A -ka 'nu nu, wa mi toguda da -kwein, 'in a -ka 'nu nu, wa mi toguda da 'pipi, a 'na nuu nyano -nu. We mi nu, we nu le, -muu 'nu -slo dudu bhalida.

⁸ Tu yia laga 'so nyidi 'wusoaa. 'In nyumaa 'wlulapilnyo yabhlo 'ka nyumaa 'wlulapilnyo -godo -yowoso. Dudu yia zuklua da tluua, 'in qwo 'ka yi. Sa 'qwno -ka gwalia yi o sia, 'sa wee dudu bhuabhue gwedita yia -mia.

⁹ «Amia mia de, a zu amiaa 'de 'yliyo. Gbowobhunya 'yu wa yia ain kwa. Bhutia wa yia ain -Lagobudunya zo. Dudu 'wlulapilnyo -yo nyumaa 'wlulapilnyo 'yu wa yia ain laa na 'gbo, 'in na gbowayinya a yia -zea wa 'yu.

¹⁰ Tiada, -Lagobu wa yia gbaa 'lakpanya weee -yla.

¹¹ Wa -ka ain gbowobhunya 'yu kwa, a 'na lulu dli -ni, -we a 'kaa gbaa 'gbo. -Muu bhla, weh -we a 'kaa gba, -Lagoo yia we ain qwee zua. We'e 'bhv amiaa 'dee 'wlukoon, Zuzu 'Popa wlaa we.

¹² «Nyime yia o bheli wlaa wa 'ka o 'bha. 'Sa -bhlokpadé, dide yia o 'yu wlaa. Yua yia wa idee -yowoso. wa 'ka wa 'bha.

¹³ Na 'gbo, nyima weee yia ain 'wonyea. Nyime -o 'nu 'mi dli -go -sa, 'in o 'ka we bhloluda nymi, -Lagoo yia o gbo 'wusoaa.

(Mt 24.15-31; Lk 17.23-24, 21.20-28)

¹⁴ «Nyime -o -ka 'sebhé nu zeh, o 'nu we 'wula. Nu, -lu -Lagoo 'nia 'ybha, 'in -we saa -lu weee la, -o -ka we 'yoyi ladida, da we 'na 'ka yaa -mi, -o -ka 'sebhé nu zeh, o 'nu we 'wula. Nyima -wa -ka Zudee -dudu -gu -mi, wa -yo -gwagwue mnu zizeea -gogonya 'wlu.

¹⁵ Nyime, -o -ka nyapeda -mi 'pipee, o 'na mnini o -lu 'wobhua -budu zo -ni.

¹⁶ «In -momo -ka kpaa -mi, -moo 'na yili -moo -bana 'bhv -zo -ni.

¹⁷ Lee gbowuyu yi 'sa na kplabhue qwni -yo 'qwni -wa mia 'yua 'nyendá ylia, wee 'ylunya -muni nya!

¹⁸ A bhubhoe -Lagoo, we yi lenu qwothiyibhla.

¹⁹ We bhla mia, siasie 'kadu wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka 'bhaa 'wlu, we 'sasukpa -nu ka -slo lenuu? 'In le we yia noa yi? -Innya, we 'na 'ka lenu.

²⁰ «-Lago 'nu yaa wee 'yli -gusa, -zugba nyime yabhlogboo 'nu mneni o 'ka we kwee -di. Nu, nyuma o -saa -bha, wa 'gbo o yia wee 'yli -gusaa.

²¹ Wa -ka gba nu, -Lagoo -Bhasanyo mi -seli, 'in wa -ka gba nu, o mi mo, a 'na lali we gbowozonu -nu.

²² Yocian yia yia, wa 'ka gba, nu, ma -wa -Lagobu -falupanya -yo o -Bhasanya. Gwedigbu -yo gbu 'kadi wa yia lenuu, 'in -wa -Lagoo -saa -bha, wa 'ka wa -dawli nu. Nu, wa 'na 'ka we mneni.

²³ Mu in gbaa da ain -yla 'gamu. Nu, amia mia de, a zu amiaa 'de 'yliyo.»

²⁴⁻²⁵ 'In -Zeuu nee:

«We bhla, wee siasiee 'bigu,

Nikpise yia kpaa,

'ylo 'na 'ka 'po.

Nikpise yia kpaa,

'cu 'na 'ka li.

Nikpise yia kpaa,

-zel yia yah 'bhva we 'ka bhli.

-Lu weee mia yali, zuklua we yia.»

(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

²⁶ «-Muu 'bigu wa yia oo Nyimee 'Yu -yoyia yida -mo yalipupa 'wu, 'tit -yo zli weee nya.

²⁷ -Bha o yia 'anzinya yoo 'paa, dudu weee -gp. 'In, -wa -Lagoo -saa -bha 'gbe weee 'wu, wa 'ka wa la.

²⁸ «-We figisu slolu aain, a 'nu we 'wula. We 'klyia -ka tlumanida -mi, 'in we -ka topoda -mi, a -yi we 'ji nu, 'nyu -loa bhla ka cupa.

²⁹ 'Sa -bhlokpadé a -ka 'sasukpa -gbo -muu 'yilenu, a yibheli we 'ji nu, oo *Nyimee 'Yu ka cupa, o 'ni -sleen latlolu.

³⁰ «In nee ain -yla gbowozonu sae: desleen -nyumaa 'de weee 'na 'ka th, 'in wee gbowya -muu 'kaa lenu.

³¹ Yali -yo dudu mia, la we yia 'bhva, nu, na weh 'na 'ka labhv 'mnumnu.

³² Nyime yabhlogboo 'nu wee siasiee bhla -yo we 'yli -yi. Yali -anzinya -yo -Lagoo 'Yuu deebhie 'nu wee 'yli -yi. Nu, na Dide -bhlogboo -yia we 'yli.

³³ We 'wlu sae, nyime yabhlo -o mi 'lakpa 'wu mnida. O 'kaa mni, o yia o zo -nyuma lubho 'wuladili. 'In o nee kloloo qwekonyo -yla: <-In 'na qweonu 'ylaa -ni.»

³⁵ We 'dees 'gbo, a -tu 'yiliygada, a 'na qweonu 'ylaa -ni. Blha -we nya -buduu -kanyo 'kaa yi, -de jibhezaoo, -de saboo, -de zligvoo, -de zlukpeeo, a 'ni we -yi.

³⁶ O -ka ain 'tlali, o 'na yiliu ain ylaa qweonu -ni.

³⁷ -We in mia da ain -yla gbada, mu na gbaa nyima weee -yla. A -tu 'yiliygada.»

14

Zuifvv -cian zva -Zezuu -yogbv

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

¹ Nu, we -tu 'wu 'yli 'so *'Wuzituylu 'feti -yo Zuifvv 'floo 'nia *'goo -yo -kaa 'feti 'kaa nymi. -Lagobuonyaa -cian -yo -Lagoo tittee gwasanya yia -Zezuu -yoyli pla wa 'ka o kpa -dawli nya, 'in wa 'ka o 'bha.

² Wa née: «-A 'na kpali o 'fetu 'yli nya -ni. We 'ni -muv, 'in 'gbe gbugbloluua.»

*'Ywno yabhlo slua -Zezu 'wluo *-lasiklo
(Mt 26.6-13; Zn 12.1-8)*

³ -Zezu mia Betani, salibhanyo 'Simoo - budu zo, da o mia lida, 'in 'ywno yabhlo yia -mo pla. Oo 'ywno, o ka -bhonyida kwee. *- Lasiklo -zono, -we ka -valo 'tea, we mi we 'wv. O dia wee -bhonyida -bli 'nyee, 'in o yia wee -lasiklo -Zezuu 'wluo slu.*

⁴ Nyima tolva ma -bha, 'in -maa yia 'ce 'pa, -zugba wa 'ybhal yibhal la: «Lee -lu ka 'gbv o nyum -lasiklo mia?»

⁵ Wa mnene yaa wa 'ka we pelv 'pa 'gwezi duun lv, -we nyime 'kaa 'yi -zo 'nyee, 'in wa 'ka we bobabbanya 'nye.»

'In wa yia oo 'ywno -yo 'cepali.

⁶ -Zezu née wa -yla: «Lee -lu ka 'gbv a sialt oaa? A 'tide o 'yi. -We o nua 'mi -yla le, 'gbv -zono -wa.»

⁷ Nu, bobabbanya mi ain glaa 'yli weeee nya. Da a -ka 'ybhal, a mnene a 'ka wa 'nanu 'wvnu. Nu, -amii mia, in 'ni ain glaa -mi 'yli weeee nya.

⁸ -We o mnenia, 'mu o nua 'mi -yla le. Nu, -lasiklo o tlia 'mi -yo gbawlaa 'gbv 'gamo.

⁹ In née ain -yla gbuzonu sae: da wa yia -Lagobgv gbaa dudu weeee -gv, -we 'ywno ni nua da le, gbaa wa yia we, 'in o lenugbv 'ka nyimaa dli 'wv -tv.»

*Zudasi 'ybha o 'ka -Zezu wla
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)*

¹⁰ -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa, nyime yabhlo, wa laa Zudasi Isikalisto, ma mnia -Lagobvbonyaa -cian -gbv, o 'ka -Zezu wla.

¹¹ Wa 'nua we, 'in we yia wa 'muna 'wvla. 'In wa née o -yla: «'Gwezi -a yia -mu 'nyea.» Sa o 'kaa nu o 'ka -Zezu wla, -bha o bhlia we 'yoooo datiae.

*-Zezuu 'binonya pia 'Wozitylu 'feti -gv -lilili
(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; Zn 13.21-30)*

¹² 'Floo 'nia go -yo -kaa 'feti ka nyni. We 'yli tianv -we nya wa bhaa *bhlabhlleyua 'Wozitylu 'feti -gv -lilili nya, wee 'yli nya -Zezuu 'binonya 'ybhaa o lae: «Mo -in 'yibha -a mn -mi -yla 'Wozitylu 'feti -gv -lilili pia?»

¹³ -Zezu tiea o 'binonya 'so, 'in o née wa -yla: «A mni -zoo. A -ka -mo nyni, nyime o 'nyunyida mia 'wlu, a -yo o yia 'wogbelia, a mn o 'bi.»

¹⁴ O -ka -budu -momv zo pla, a gba wee - buduu -kanya -yla: «Amiaa -Kanyo née, «Lee, -buduu 'yu -we zo -a 'kaa -amiaa 'Wozitylu 'feti -gv -lilili li ni, mo we mia?»

¹⁵ 'In o slolua aui -buduu 'yu 'kadu yabhlo 'klu, -mo -budu 'wlu, -we zo -goladu -li -zono

mia. -Mo a 'kaa -amiaa 'Wozitylu 'feti -gv -lilili pili.»

¹⁶ Wa mnia, wa nynia -zoo, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 'In wa yia wa 'feti -gv -lilili pi.

*-Zezu -yo o wlawlanyo lia
(Mt 26.20-25; Lk 22.14; Zn 13.21-30)*

¹⁷ Jibhe zoa, 'in -Zezu -yo o 'binonya kugbua le 'so yia yi.

¹⁸ Da wa mia lida 'tabhle -gv, -Zezu née: «In née ain -yla gbuzonu sae: ain glaa, nyime yabhlo in -yo o mia da lida ni, mo yia 'mu wlaa.»

¹⁹ Tœon, wa ple sumania, 'in wa yia o layibha -bhlo -bhlo. «We 'ni -amii, we 'ni muu?»

²⁰ O née wa -yla: «Amia kugbua le 'so glaa nyime yabhlo -wa. In -yo o 'so mi 'floo 'nywada zapu -bhlo lv.»

²¹ Gbuzonu -wa: sa we mia cœlida - Lagosebhe 'wv o daa, 'sa oo Nyimee 'Yu yia mnia. Nu, nyime o 'kaa o wla, 'in wa 'ka o 'bha, gbonyuu mi -moo -nu nya. Wa 'ni yaa -moo gwali, we nani 'yli.»

*-Zezu -yo o 'binonya lia
(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-25)*

²² Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wvbhu. O 'paa -Lago fuo, 'in o yia we ladidli. O dilia we o binonya 'wbla, 'in o née: «A 'bhu we 'wv, na ku -wa.»

²³ -Muv 'bigv, 'in o yia nu -kopu 'wvbhu, o 'paa -Lago fuo, 'in o yia we wa yoo 'nye -bhlo -bhlo, 'in wa 'de weeee yia we 'ma. O née:

²⁴ «We mia da ni, mu -wa na 'piou -we yia jitea nyima duuun 'gbv, 'in we 'ka -Lago -yo nyima 'so 'wosusulol.»

²⁵ Nu, in née ain -yla gbuzonu sae: zli -Lago -ka dudu 'wlulapli, we zli na maa nu lolu. We 'yli 'ni -slo nyni, 'in 'na 'ka nu 'ma.»

²⁶ Wa bhlia -Lago -lvv 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivosunyaa -gog -wlu mnii.

*-Zezu née nu, Pieli yia o gbu kpeli
(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)*

²⁷ -Zezu née wa -yla: «Bi a yia 'mi 'bhva. Nu, we mi cœlida -Lagosebhe 'wv:

*<Bhlabhlée 'yliyozonyo na yia 'bhaa,
in bhlabhlonya 'ka lamno.»*

²⁸ Nu, in -ka tl, in -ka 'wuso lv, Galilee na yia ain wbla mnia.»

²⁹ Pieli née o -yla: «Nyima weeee -ka -mi 'bi 'bhv, -amii 'na 'ka we lenu.»

³⁰ 'In -Zezu yia we 'bigopalie: «In née ain -yla gbuzonu sae: -zeen sabo mia, -na kpeli na gbu 'wvla -zakpa ta, -zugba -kuk -ni -slo -zakpa 'son gbo.»

* ^{14:3} Wee -lasiklo -bhonyida mia, tokpa wa laa alibatli, mu nya wa nua we le. Wee -lasiklo, wa laa nahdi.

³¹ Pieli nee -bhlokpadæ: «Innya, we 'n' -muv! We -ka 'bha wa 'ka -in -yo 'mi 'so 'bha, in 'na 'ka -na gbu kpeh.»

Tœvn, wa 'de weeee yia wee weh -bhlo gba.

-Zeu bhubhoea -Lago Getisemanee
(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² -Muv 'bigv, -Zeu -yo o 'binonya 'so nynia Getisemanee, 'in o nee wa -yla: «A -di de la. In 'ka -Lago bhubhoe.»

³³ O -yo Pieli klaa, *Zake klaa, we -yo *Zaan, wa yia mni. -Bha o -gv yia, 'in 'piøn yia o dli 'wv slo.

³⁴ O nee wa -yla: «Na dli ka suman bhabha. A -tu -seli, a -tu 'yliyøgada.»

³⁵⁻³⁶ O bea 'yu -se, o -gbilia dudu la, 'in o yia -Lago bhubhoe, o nee: «*Abal Dide! -In mneni -in 'ka -lu weee lenu. -In -ka we 'ybba ni, -in vlati 'mi siasie 'kadu -muni gwe. Nu, we 'na -zel na domagbu -nu: we -ze -na domagbu.»

³⁷ O yia o 'binonyaa -gbø lo, -zugba wa mi 'ylaa 'wv. O nee Simo Pieli -yla: «Ylaa -na nyøwa yi? -In 'nu mneni -in 'ka 'yliyøgada -tu 'keli -bhloo -kpaa?

³⁸ A -tu 'yliyøgada, a bhubhoe -Lago, a yi laylagbv lo bhlili. Nu, nyumee dli 'ybba we 'ka -lu -zonu lenu, 'in o ku 'nu we mneni.»

³⁹ Tœvn, o 'bhu 'yaa wa -yo lo, 'in o yia -Lago bhubhoe weh -bhlokpadæ nya.

⁴⁰ O yia lo, -zugba wa mi 'ya 'ylaa 'wv, wa 'yli ka 'wuwomunu 'gbv. Weh -we wa 'kaa o -yla gba, we 'n' -m.

⁴¹ O yia lo -zakpa tanu nya, o nee wa -yla: «A mi 'ylaa 'wv -bhlokpadæ, nyapeda a mia yi? We -tu 'sa. Da wa 'kaa Nyumee 'Yu wla gbonyuu -lenonya -yla, we bhla ka nyni.

⁴² A -so 'wv, -a 'ka mni. A -tali, nyumee -o 'kaa 'mi wla, mo yia mo.»

-Zeu wayia kpaa

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Zn 18.3-12)

⁴³ Da -Zeu mia gбada, weh mi o nyee, tœvn Zudasi yia yi. O Zudasi mia, o mi -Zeuu 'binonya kugbua le 'so glaa. 'In o -yo nyumaa -zlo yia yi, tugugble -yo su kibhe nya kwæe. Nu, -Lagøbubonyaa -cian klaa, -Lago titée gwasanya klaa, we -yo nyuma kpasi, ma tiea wa.

⁴⁴ Zudasi, o 'kaa -Zeuu wla, sa o 'kaa o wla, o ka we wa -yla gba. O nee: «Nyumee in -ka gbleli ni, mo -wa. A kpa o, a -yo o 'so mni, a zu o 'yliya 'nanvoo.»

⁴⁵ Zudasi nynia -Zeuu kwesi, 'in o nee: «*Wlabi.» In o yia o gbleli.

⁴⁶ -Bha wa yibhelia -Zeuu, 'in wa yia o kpa.

⁴⁷ O 'binonyo yabbilo -saa tugugble tukpa 'wv tœvn, o yia -*Lagøbubonyaa -kanyo 'kadu zolubhononyo yabbilo yulkwi 'wlu -di.

⁴⁸ -Zeuu nee wa -yla: «Wienyo in -mia, 'in a yia 'mi kpaa yi tugugble -yo su kibhe nya kwæe -nya yi?»

⁴⁹ -Innya, 'yli weeee nya, in mi aui glaa gbu -sloluda -mo -Lagøbudu 'kadu zo, 'in a 'n' 'mi

kpa. Sanee a kpaa 'mi, 'in -we mia celiada -Lagøsebhe 'wo, we 'ka gbu zonu -ze 'gbv.»

⁵⁰ Tœvn, 'in o 'binonya yia -bha o ti -gwagwæ nya.

⁵¹⁻⁵² Nyimesløyu yabhlo yia o 'bi, o ka 'naa -bhlogbø -gv. Wa kpaa wee 'naa, 'in o yia we wa kwæe ti, 'in o yia -gwa kpanu nya.

-Zeuu wa kwaagbvwvbhunya 'kadi 'yu
(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

⁵³ Wa yia -Zeuu -Lagøbubonyaa -kanyo 'kadu -gbe kwa. Da -Lagøbubonyaa -cian klaa, nyuma kpasi klaa, we -yo -Lago titée gwasanya weeee, wa gbelia 'wv.

⁵⁴ Pieli mi -Zeuu 'bi, o 'n' o -yo cipa. O plahia -Lagøbubonyaa -kanyo 'kadu -bduñwæ, 'in o yia -kosu -yo lad, o -yo 'sløja 'so.

⁵⁵ -Lagøbubonyaa -cian -yo gbwvbhunya weeee titalia -Zeuu -yo la wa 'ka o 'gbv -dli, 'in wa 'ka o 'bha, wa 'n' gbu yabhlogbø 'y.

⁵⁶ Nyuma -duun zvøla o yo -yo, in -maa weh 'n' blhi -bhlo.

⁵⁷ Tølva -saa 'wv, -maa dlia o yo gbu 'wlu la, 'in -maa nee:

⁵⁸ «Gbu o gbaa, -a ka we 'nu. O nee nu, -Lagøbudu 'kadu, -we nyuma 'søbhha da ni, -wlaa o yia we. 'In 'yli ta zo we -putu -we nyumee so 'nia 'tlili, o 'ka -muu 'søbhha.»

⁵⁹ Wee gbu ni -gv, wa'a gba weh -bhlo.

⁶⁰ -Lagøbubonyaa -kanyo 'kadu -saa 'wv wa nyidi, 'in o yia -Zeuu layibha: «Nyuma ni mi -mi gbu 'wluladilida. -In 'n' mneni -in 'ka we -gv -saa?»

⁶¹ -Zeuu 'n' ijjwø gba. O -so yaa 'wv, 'in o yia o layibha: «Lee, -Lago -Bhasanyo -in -mia yi? -Lago 'ka 'jnni -a mnunia, o 'Yu -in -mia yi?»

⁶² -Zeuu yia we 'bigvpal: «Cun, 'mo in -mia. Nyumee Yu yia 'tité -ka -Lago lilisølv ladia. Yia a yia o yalipøpa -gv we nya kwlida.»

⁶³⁻⁶⁴ -Lagøbubonyaa -kanyo 'kadu yia o 'naa yla 'ce nya. O nee: «O ka -Lago vei, a 'de weeee ka we 'nu. -A 'n' -sleen gbu dayinyøo gbu -ka.»

O nee wa -yla: «Amia nee lea?»

Wa nee: «O ka gbonyuu lenu.»

-Zugba wa kpia 'wv: «A 'bha o! A 'bha o! A 'bha o!»

⁶⁵ Nyuma tølva slua o -dlø -gv. Wa -gbilia o 'naa 'yli -gv, 'in wa yia o bhuti -kwli nya, wa nee o -yla: «Nyøo 'pa -mi -lua? -In gba o 'jnni!» 'In 'sløja yia o 'kpa yukwli 'wv søbhha.

Piel kpehia -Zeuu -gvgbv
(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁶⁻⁶⁷ Nu, da Pieli mia 'wøløda -mo wee -bduñwæ, 'in -Lagøbubonyaa -kanyo 'kadu zolubhononyo yia yi. O 'yia Pieli, 'in o yia o yla tenyii, 'in o nee o -yla: «-Mi mia da, -in -yo Nazaletiyu -Zeuu 'so mi -benyi.»

⁶⁸ Pieli nee: «Yo -wa yo, in 'n' o -yi. -We a gbaa de ni, i'in 'nu we 'wla.»

Təvn, 'in o yia 'wusa, o yia klolo nyee
'yigbe. 'In -kukə yia gbo.

⁶⁹ O 'nywno 'yi 'yaa o, -wa mia -bha, o nee wa
-yla: «O nookpasu mia da ni, o mi waa nyuma
ni glaa.»

⁷⁰ Pieli nee: «Yo -wa yo.»

Təvn, -wa mia -bha, wa nee Pieli -yla:
«Gbowon -wa, -in mi wa glaa. Ni, Galilee -
nyime -in -mia.»

⁷¹ 'In Pieli yia bi, o nee: «Nyime a saa de 'nyi,
in 'ni o -yi, in -ka yo 'tubhu, -Lagə 'pa 'mi -kaslu
'wv!»

⁷² -Bha -bhlokpadə, -kukə yia -zakpaa 'sonu
gbo, 'in Pielu dhi yia -Zezuu weli -gv -bho, ni, o
kpəl -Zezu gbo 'wola -zakpa ta, -zugba -kukə
'ni -slo -zakpaa 'sonu gbo. 'In Pieli yia wie
bhli.

15

Pilati 'bhua -Zezuu -yo'gbv 'wv

(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Zn 18.28-38)

¹ Zlukpe -papa, *Lagəbəbonyaa -cian kлаа,
nyima kpasi kлаа, we -yo -Lagə teeite gwe-
sanya, waa gbowuhunya weee, ma bhla
weli -bhlo. Wa gbowan -Zezu, *Wləmə -nyime
-o pilia Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilati, 'in
wa yia o -moo -gbe kwa, 'in wa yia o -moo yoo
'nye.

²-Bha Pilati 'ybhaa o la: «'Lee, Zuifvv 'wlul-
apulinyo -in -mia y?»

-Zeju nee o -yla: «'Mv -in gbaa de.»

³ -Lagəbəbonyaa -cian dulia -Zezu gbo
duun 'wlu la.

⁴ 'In Pilati yia o -zakpaa 'sonu layibha: «'Lee,
gbvv -zlo wa dila de -mi 'wlu la ni, -na nu we,
'in -t'ni -sa we -gvu?»

⁵ -Zezu 'ni we 'yabhlgbəo 'bigəpal, 'in we
yia Pilati nyegaga -subhal.

⁶ Ni, Zuifvv 'fetü -ka nyni ni, -kaslonymē -o
nyima -zlo 'ybhaa, 'mə Pilati tidea 'yi.

⁷ -Mo wee -kaslu 'wv, nyime yabhlō wa laa
-Balabasi -yo o -lima mi -mo. Ma -yo dudu
'wlulapulinya gbo bhaa to, 'in wa yia nyime
'bha.

⁸-Bha wa gbaa Pilati -yla: «-We -na nu bhaa
'fetü 'ylı nya le, -in nu we le.»

⁹ Pilati nee wa -ylae: «Zuifvv 'wlulapulinyo
mia, 'mə in 'kaa yitide yi?»

¹⁰ Pilati 'de -yi we 'ji ni, zenyidli nya -
Lagəbəbonyaa -cian wlaa -Zezu.

¹¹ Ma zolua nyima nyew ni, wa sumani we
'wv Pilati 'ka -Balabasi -kaslu 'wusa.

¹² -Bha Pilati gbae: «'Lee, Zuifvv 'wlul-
apulinyo mia de ni, lee -lu in 'ka o nonva?»

¹³ Wa 'kpia 'wv, wa nee: «Kulu o *su -gv la!»

¹⁴ Pilati nee: «Gbonyuu -mormu o nu lea?»

¹⁵ 'In wa yia 'wokpi 'titie: «Kulu o su -gv la!»

¹⁵ Ni, Pilati 'ybhaa o 'ka nyima -zloo
dumagbo leno, we 'de -gbo a yia -Balabasi
'yitide. Təvn, o nee 'sluja -yla: «A seli -Zezu.»
'In o yia wa 'yoo 'nye, wa 'ka -Zezu su -gv
lakolu.

'Sluja nyana -Zezu

(Mt 27.27-31; Zn 19.2-3)

¹⁶ 'Sluja kwaa -Zezu yoo -mo dudu 'wlul-
apulinyo gbowuhu -budunjwee, 'in wa yia
wa -lima weee la

¹⁷ wa 'ka o nyani. Wa yia o nyimaa 'wlul-
apulinyo -bana zalv 'wopl, 'in wa yia 'wia
-klo ma, 'in wa yia we o 'wluo -pla,

¹⁸ 'in wa yia o fusa o glapahie nya: «Zuifvv
'wlulapulinyo, -na fvv.»

¹⁹ Wa bhutia o 'wlulapulinyo -bana
zalv 'wopl, 'in wa sibhlia 'kukolu o 'yu, wa
ta wa 'de 'wv 'kienyi.

²⁰ Da wa bhuia o nyani, wa -saa o -bana
zalv 'wopl, 'in wa yia o 'de -bana o 'wopl. 'In
wa -yo o yia mnii, wa 'ka o su -gv lakolu.

-Zezu wa kolva su -gv la

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

²¹ Wa mia mnida, 'in wa -yo Sileniyu 'Simao
yia gbeli, -zugba o bhv kpaa. Ni, Alezandri-
yo Wlufusui dide -wa. -Bha 'sluja gbaa o -yla
-gla nya ni, o 'bhv -Zezuu su 'wv.

²² Wa yia -Zezu da wa laa Golvota kwa. (-
Mv ji -wa 'wlulapulinyo.)

²³ Wa 'nyea o nu -we lo wa slua *mili, o 'ni
we 'ma.

²⁴ Təvn, wa yia o su -gv lakolu, 'in wa yia
-ngbi 'pa, -we wa 'kaa 'yi -bhlo -bhlo o -
bananya glaaa 'gbo.

²⁵ Zlukpa ylu nya wa kolva o su -gv la.

²⁶ -We ka 'gbo wa yia o 'bha, wa celia we, 'in
wa yia we o 'wlulapulinyo. 'Mv wa celia:

-C MIA DA

ZUIFVV 'WLULAPULINYO -WA

²⁷ Wa ka 'ya 'wienya 'so su -gv lakolu. 'Yabblo
mu o liliolə, 'in -gdu mia o kɔpəsolv. [

²⁸ Ni, sanee 'sa -Lagəbəbonyaa betə yabblo
gbaa, betə -we gbaae: «Wa ka o gbonyuu
kwe -cian glaa zel.】

²⁹ Nyuma mia 'plida, -zugba wa bite 'wlu,
wa vəlia o, wa nee: «Aya, -mi gbaa -in 'ka -
Lagəbəbonyaa betə 'kادу -wlə, 'in -in 'ka we 'səbha 'ylı
ta zo ni,

³⁰ -sa -na 'de gbo 'wv, 'bhv su -gv -in 'sibhli
la.»

³¹ -Lagəbəbonyaa -cian kлаа, -Lagə teeite
gwe-sanya kлаа, ma gbowgali 'yaa -yla o
nyanie nya, -maa nee: «Ni, o ka nyima tolva
pue, o 'ni -sleen mnenei o 'ka o 'de pue!

³² Omo, -Lagə -Bhasanyo, *Izlaelui 'Wlul-
apulinyo, o -ka su -gv 'bhv o -ka lasibhli ni, -a
-ka o -yoyi, 'in -a zva o dli -gv.»

-Wa mia su -gv o kwesi, -maa ka 'ya o vəlt.

-Zezuu tlida

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

³³ 'Ilu 'ka -glonyidi nynia yi, nikpise yia
kpa dudu weee -gv, we li 'leli ta.

³⁴ We bhla -bhlokpadə, -Zezu 'kpia 'wv
'titie, o nee: «Eloi, Eloi, lama sabakatani?» -
Mv ji -wa: «Na -Lagə, na -Lagə, lee -lu ka 'gbo
-in yi 'mi 'bi 'bhua?»

³⁵ Nyuma tələva -wa mia -bha, -wa 'nəa we, wa nəe: «Aya, o mi Elili lada!»

³⁶ Wa lu nyimə yabhlo -yo -gwagwile mnia, o 'bhua -fuu 'wu, o yia we kalə nu lu fa. O zəa we gbleee 'yiliya 'wu, 'in o yia we o nyəe -yədi, -de -məo yi we nyənəwənənū, 'in o nəe: «A wə -slo. -De Elili yi yi, -məo 'ka o lasibhlii, -a 'ka -bha 'yu.»

³⁷ -Zeu 'kpia 'wu 'titee, 'in o yia tl.

³⁸ 'Naa bzia -Lagəbudu 'kadu zo, mu bhlia 'wuyaylie we nyidi -mo yali tklui, 'in we yia zo nyni.

³⁹ Wləmu -sluja glu gbuu 'yugalinyo -o 'yiligebea -Zezu 'yu, 'in o yia o wukpiwel 'nu, 'in sa o titla 'wula, 'in o yia -bha 'yu, o nəe: «O nyimə mia da ni, -Lagəo Yu -wa 'pieñ.»

⁴⁰⁻⁴¹ Magidala -ηwnə Malii klaa, 'Zake -yule -yo Zozee 'nyaa Malii klaa, we -yo Salomee, ma mia o 'bi. Nu, ma pia -benyi o -yla da wa mia Galilee. Wa -yo 'jwni duun tələva -yo -Zezu ka bha -Zeluzalemu mni. Wa 'yilige -mo 'pipi, -zugba wa yla o.

*-Zəzefv zva-Zezuu 'kwie gbawla nvkple
(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jibheza ylu nya, Alimateyu *-Zəzefv yia yi. O mi *Zuifv gbwliwodiyaa glaa -nyimə yabhlo, -o duu -bha nya. Blia -we nya -Lago 'kaadu 'wlulapili, o mi we woda.

We zli mia, Zuifo mi wa -lu lamnazida, 'in zli -ka zli, mu -wa wa *Nyapeyl. We 'de' gbu -Zəzefv yia dli 'temani, o yia Pilatū -gbə mni o 'ka -Zezuu 'kwie -məo -zlati.

⁴⁴ Pilatū nəe o dli zo: «Aya! O ka tl -papa -bhlo.»

'In o yia Wləmu -sluja glu gbuu 'yugalinyo la, 'in o yia o layibha: «'Lee, o tlitli bi ka 'wugwle?»

⁴⁵ -Məo 'jwnua we -yo, 'in o yia -Zəzefv o 'kwie yoo 'nye.

⁴⁶ -Zəzefv zəa 'naa -zənə, o -saa -Zezuu 'kwie su -gu, o zəa we 'naa -yo, 'in o yia we 'bhvka 'wu fa. Wee 'bhvka mia, wa ka bha we 'bhlu təkpa 'wu. Təon, o glipeea təkpa -boklo, 'in o yia wee gbwala jwækla.

⁴⁷ Da wa zəa -Zezuu 'kwie gbwala nvkple, Magidala -ηwnə Malii -yo Zozee 'nyaa Malii ka -bha 'yu.

16

-Zezu -səa 'wu tlitlyna glaa
(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

¹ Nyapeyl 'plia, Magidala -ηwnə Malii klaa, *'Zakee 'nyaa Malii we -yo Salomee, ma zəa -lasiklo, -we ka jnəe mənia, wa 'ka we -Zezuu 'kwie -yətlı.

² Dimasū zlukpe -papa, da 'ylə -səa 'wu, 'in wa yia gbwala -gu mni,

³ -zugba wa 'yibhalia yibhalia lae: «'Lee, təkpa 'kadu mia da gbwala jwækla, nyəo 'ka we glipe -aın -yla?»

⁴ Wa -talia -mo, 'in wa yia wee təkpa -boklo 'kadu -yəyi. Nu, wa ka 'cın we glipe.

⁵ Wa plaa gbawla nvkple, 'in wa yia -mo nyimesləyu yabhlo 'yu. O nyimesləyu -dılı lilişələ la. O -bana pələ. Nyano yia wa dlı 'wuslo.

⁶ O nəe wa -yla: «A 'na nənə nyano -ni. Nazaletyu -Zezu, o wa kələva *su -gu la, o da a talia yi? Nu, o ka 'wuso tlitlyna glaa. O 'ni -seli -mi. A -tal, da wa paha o la, -bha ni da.

⁷ Nu, o ka aın 'yugali Galilee. -Mo a yia o yia, saa 'de o gbaa zlume aın -yla, 'sa. Nu, a mni, a 'təlvə o 'binənya -yo Piełi.»

⁸ -Bha wa 'tlaa gbawla nvkple -gwagwile nya, -zugba wa təlia nyano nya. Wa mi nyano woda 'gbu, wa 'ni nyimə yabhlogbo -yla gbu gba.

*Magidala -ηwnə Malii 'yia -Zezu
(Mt 28.9-10; Zn 20.11-18)*

[

⁹ -Zezu -səa tlitlyna glaa 'wu dimasū zlukpe. Magidala -ηwnə Malii, -o 'wu o vua zuzu 'nyii gbesə, o yia o 'de -məo 'kləsələlu tia.

¹⁰⁻¹¹ -Wa -yo -Zezu 'sə mia 'cın, -bha Malii mnia wa -gbə. Wa mi wida. O 'təlvə wa nu, o ka -Zezu 'yu, o -ga 'yiliyo. Wa 'ni we la gbuzonu.

*-Zezu -sələlu o 'de o 'binənya 'sə 'klv
(Lk 24.13-35)*

¹² -Mvv 'bigs, -Zezuu 'binənyaa glaa -nyima 'sə mia kpaap -yloogblo nəda, 'in o yia o 'de -maa 'kləsələlu sa -putu sa.

¹³ Wa 'bhitia lu, 'in wa yia wa -lima 'təlvə, -maa 'ni 'ya we la gbuzonu.

*-Zezu -sələlu o 'de o 'binənya kugbua le -bhlo 'klv
(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23;
Lngb 1.1-8)*

¹⁴ -Sleen, o 'binənya kugbua le -bhlo mi lida, 'in -Zezu yia o 'de wa 'kləsələlu. O nəe wa -yela: «Nyima nəe aın -yla nu, in ka 'wuso tlitlyna glaa, 'in wa yia 'mu 'yi. A 'ni we la gbuzonu. Lee ka 'gbu 'a 'ni 'mə dli -gu zəa? Lee ka 'gbu a su sa yukwli -yo?»

¹⁵ Təon, 'in o nəe wa -yla: «A 'phili dli -gu, a 'ka -mo -Lagəgbu gba nyima weee -yla.

¹⁶ Nyimə, o -ka 'mə dli -gu zo, 'in wa -ka o batizee, -Lago yia o gbu 'wosaa. Nu nyimə, o 'ni 'mə dli -gu zo, -Lago yia o gbu dli.

¹⁷ -Wa zəa 'mə dli -gu, gwədigbo wa yia lenva, mu ni: na 'jəni nya wa yia zuzu 'nyuu vua. Wel -we wa 'nia -yi, 'mu wa yia gbaa.

¹⁸ Wa yi tubhe 'wobhuoo, wa yi gu 'maoo, gbu yabhlogbo 'na 'ka wa yli. Wa yi nyima so -gulapalooin, 'in -maa pva.»

¹⁹ Nyimaa -Kanyə -Zezu bhia gbu gbagbie, -Lago 'bhua o 'wu, o mnia yali, 'in o yia -Lagəo lilişələ ladı.

²⁰ 'In o 'binənya yia -Lagəgbu gbaa mni, da weee. 'In Nyimaa -Kanyə saa wa 'wu wa lubho 'wu. O yia wa 'titə 'nye wa 'ka gwədigbo

lenu. Mu yia we -slolua, 'in nyuma weee 'ka
we 'jiyibheli nu, wa wəli mi gbuzonu nya.]

Luk_{ii} 'səbh_ε Sa Luk_i gbaa -Zezuu gbu_{zənū} gbv

-Dōt̄loyu -o -yo *Pēlō mnia 'lakpa 'wv, mō -wa. Luk_{ii} 'sebh_ε o celia, we gwedidā o nēe nu, -we ka 'gbv o yia 'sebh_ε ni cel_i, mu -wa nu, nyima 'ka -Zezu -gugbvv 'dēbhie yibheli.

-We ka 'gbv Luk_i yia 'sebh_ε nu cel_i mu nu

¹ Teofili 'kadu, -na fvv! -We pha -seli -ain glaa, nyima duun ka we celicelie layla.

² Nyima, -wa 'yia wee gbu_v gwedidā, 'in wa yia -Lagōwēlu gbagbanya -ze ni, -we wa gbaa -ain -yla nu, 'mu wama celia.

³ Na 'dēbhie -gbolu, da wee gbu dilia gwe, sa we 'piplia 'wola, 'in in yia we laybha. Sa we munimia 'wola, 'in in yia we yibheli ḥwēe ḥwēe. We 'gbv, Teofili, we nanu 'mu dudu, 'mu in celia da 'sebh_ε 'wv, 'in in yia -mu we yoo 'pa.

⁴ In 'nu -mu 'woceli bhebhē. -Zezuu weli wa -slolua -mu, sa we -zea weli -zōnū, -in 'ka we 'jyibhelii 'gbv, in yia -mu 'woceli.

Zakalii -yo Elizabeth_i 'yugwaligbv

*Bhla -we nya dudu 'wlulapulinyo *Ewlodu pili bhaa Zudee -dudu 'wlu la nu, *Lagobubonya yahbho, -o mu bhaa -bha, 'mo wa laa Zakalii. *Lagobubonyaa zoa wa laa Abia, -mo wa nyid_i o mia. O 'jhwno 'jhni wa laa Elizabeth_i. 'In o yia -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu *-Awloōn zvayli 'bhu.

⁶ Zakalii -yo Elizabeth_i 'soo nonobhu tkli -Lagō 'yiliya 'wv. 'In wa zva -bha -Lagō tite sazōnū sa, we -yo o weli 'de weee 'so.

⁷ -Gblo Elizabeth_i -tuaa 'gbv, wa 'nu 'yu -ka, 'in wa 'de 'so yia go.

⁸ 'Yli yahbho nya, 'in Zakalii no -Lagobuboo zoaa 'yli yia nyini. 'In Zakalii yia o -Lagobuboo -lubho noa mn_i, -mo *-Lagobudu 'kadu zo.

⁹ -Lagobubonyaa lenugbv 'cīn 'wv, wa -ka gba wa 'ka wa libho dili ni, -nigbi wa paa. -Mvv zli mia, wa 'paa wee -nigbi ni, Zakalii -gv we bhililia, o 'ka -mo -Lagobudu 'kadu zo, o 'ka -mo 'wli -sieve 'gbv.

¹⁰ Wee 'wlu -sie bhla nynia ni, -zugba -Lagō nyimaa -zlo -di -bha 'pipee la, wa mi -Lagō bhubhoeda.

¹¹ Zakalii mu -Lagō bhuboda, Jejitapee 'anzi yahbho yia o 'kvtlali. We 'ylige -bha 'slakagosalilu, -we -gv wa siea 'wlunya, we liliisolo.

¹² Da Zakalii 'yia wee 'anzi -yo, 'piən sloa o dlu, 'in -nyangbō yia o -kpali.

¹³ 'Anzi nēe o -yiae: «Zakalii, -in 'na nōnu nyano -ni. -Lagō ka -na -Lagō -bhubhoewēl 'wōjwnu. Nokpasuyu -na 'jhwno Elizabeth_i yia gwalia -mu -yla. O -ka o gwali, 'in -in 'ka o 'jhni zu *Zaan.

¹⁴ Oo 'yuu 'gbv, 'mōna 'kadu yia -mu 'wv yia. Nyima -duun o gwaligwale yia 'mōna 'wolaa.

¹⁵ -We ka gbu -wa ni, -bha Jejitapee 'yu, nyime 'kadu o yia -zea. O 'na 'ka -dls zalo 'ma, 'na 'ka nu kalo 'ma. O mi -mo o 'nyaaa nökple ni, 'in -Lagō Zuzu 'Popa 'kaa o ye.

¹⁶ *Izlaelunyuma -duun o yia Jejitapee, -o -wa wa -Lagō -gbē lulaa.

¹⁷ Nyimaa -Kanyo o 'yugaluny o -mia, 'in zuzu -yo 'titē, -we mu bhaa *Elii -gv ni, mu yia o -gv yia. O 'ka we leno, 'in didea -yo 'yua 'so 'ka 'ybhbali -ybhbali. 'Bhie, -wa'a zua -Lagō 'nōjwē, o 'ka wa nyima tklii gbu yilo 'nye. O 'ka 'sa wa -yōmnazi Nyimaa -Kanyo -nu nya.»

¹⁸ -Lagō 'anzi gba 'saa, Zakalii nēe: «-Ami ka go, 'in na 'jhwno mi 'jhwnokaa nya, -na weli -in gbaa da lee, sa we 'ka 'wulapipla?»

¹⁹ 'Anzi yia we 'bigopal_i, we nēe: «-Ami -wa Gablie. -Lagō -o 'yu na yligbea, ma tiea 'mu, ni, in yi, in 'ka -mu -yla weli ni -yo gbu_{zənū} -gbv ni gba.

²⁰ Weli -we in gbaa de -mi -yla, -in 'nu we dli 'wvdu 'gbv ni, we 'bhu -zeen 'wv, bhabho -na yia -zea, weli 'na 'ka -mu ḥwēe 'tla. 'Yli -we -Lagō 'paa ḥwēe, we -ka nyni 'bhie, 'in -in 'kaa gba.»

²¹ Zakalii mu -Lagobudu 'kadu zo -gwleda kplokploo 'gbv, -Lagō nyima -wa mia -bha 'pipee o wolda, ḥwēgaga ka wa subha.

²² Nu, o 'tlaa, o 'ni mneni o 'ka wa -yla gba. 'In nyima yia we -yoyi ni, -lu yahbho ka o 'klv 'tlal -mo -Lagobudu 'kadu zo. 'In -zugba o paa wa -yla so. O 'ni mneni o 'ka gbu -gusa.

²³ Ovvv -Lagō bvbō yli bhia ni, 'in o yia o -zōlomnu.

²⁴ 'Yli 'so -le 'pla, 'in Zakalii 'jhwno Elizabeth_i yia nökpla pla. 'Cv gbu 'wv, -zugba o zize o 'de. 'In o nēe o 'de dli zo:»

²⁵ «-Aa! -Lagō ka 'mu nyazi 'yli, o ka 'mu zo 'klv -sa nyima 'yliya 'wv. 'In in yia gwali 'jhwno -ze.»

Sa 'anzi kwaa Malii -Zezuu gwaligbv 'di

²⁶ Elizabeth_i plaa nökpla, o ka 'cv gbelibhlo, 'in -Lagō yia o 'anzi Gablie tie -mo Nazaleti, Galilee -dudu -gv.

²⁷ -Mo 'yiesləjhwnayuu -gbē o tiea we. O 'jhni wa laa Malii. O 'ni -slo nükpasu -yi. Nu, nyime yahbho wa laa *-Zezefv, o bhoyi -wa. Nyimaa 'wlulapulinyo *-Davidu zvayli -nyime yahbho -wa.

²⁸ -Lagō 'anzi plaa o -gbē, 'in we nēe o -ylae: «Malii, a fvv! A li 'mōna. Ama -Lagō 'nyea o zvazōnū, ama na saa fu, -Lagō -yo ain 'so mi.»

²⁹ Malii 'nōva weli -min_i, we ka o dli sumani. 'In o yia o 'de laybha 'lee: «Fv -mōmō we -saa de 'mi, sa -muv 'ji mia?»

³⁰ 'Anzi nēe o -yiae: «Malii, nyano 'na slolu ain dli -ni. -Lagō ka o zvazōnū ain 'nye.

³¹ A -tali, nökpla a yia plaa, a 'ka nükpasuyu gwali, 'in a 'ka o 'jñi zu -Zeu.

³² Nyime 'kadu o yia -zea, 'in wa 'ka o la Yali -Lagoö 'Yu. 'Mo Jejitape yia o dükpsa -Davidü 'jnumnikpe 'wluladü, 'in o 'ka nyima 'wlulapü.

³³ Mø yia Izlaelinyüma weeee 'wlulapüha 'kómvu, 'in o nyimaa 'wlulapüle 'nì bhloluda -ka.»

³⁴ Malii nee 'anzi -ylæs: «In 'nì nükpasu -yi, sa we 'ka 'wulanónna?»

³⁵ 'Anzi yia we 'büggöppal o -ylæs: «Zuzu 'Popa yia ain -gi yia, 'in Yali -Lagoö 'titë yia ain -gugblia zuzu 'bhisa. We 'gbv, oo 'yu a yia gwalia, o mi -mowlöda, 'mø wa yia laa -Lagoö 'Yu.

³⁶ Ama zvayil jwno Elizabetü mi nökpla, ni, o ka go. Nükpasuyu o yia gwalia, -o wa laa zlume -gblotu jwno, o 'cu gbelibhlo mia da.

³⁷ -We ka gbu -wa ni, -lu yahbłogbøö 'kaa -Lagoö stali, we 'ni -mi.»

³⁸ Tövn, 'in Malii nee: «Jejitapee lubhonjwno in -mia. Sa -in gbaa de, we nu 'sa na -nu nya.» 'In 'anzi yia o kwesi 'bhv, 'in we yia mni.

Malii mnua Elizabeti yia

³⁹ Wee bhla -bhloo 'de nya, Malii -søa 'wu -gwagwte nya, 'in o yia Zudee -dvdvø da -gøgø -zuua 'gbe yahbłoo 'wu mni.

⁴⁰ O plaa Zakalii -budu zo, 'in o yia Elizabeti fosa.

⁴¹ Da Elizabeti 'nva Malii fósawelü ni, yia mia o nökple, 'in o yia lazuklu. 'In Zuzu 'Popa yia Elizabeti ye.

⁴² 'In o yia 'wókpi 'titæ:

«Malii! -Lagoö ka ain 'nyulajnwa, we 'ka 'jwni weeee -zi. 'In o ka 'ya 'yu -o mia ain nökple 'nyulajnwa.

⁴³ Aya! Nyøo in -mia, 'in na -Kanyøo 'nyaa yi na -gbe yia?

⁴⁴ Ni, a yi -yo! In 'nva amaa na fósawelü, tövn, 'yu -o mia 'mi nökple, 'in o yia lazuklu 'muna 'kadu nya.

⁴⁵ Gbu Jejitapee gbaa ain -yla, a ka we dli 'wödli ni, le we yia növa 'gbv, 'wtötve -dlöö mi amaa -nu nya.»

Malii -mnua -Lagoö 'jñi

⁴⁶ Elizabeti gba 'saa, -bha -bhlokpadø Malii nee:

«Cün, Jejitapee 'yli,
o 'jñi na yia -mnua.

⁴⁷ 'Muna ka na dli ye,
na Gbvwosanyo -Lagoö 'gbv.

⁴⁸ -We ka gbu -wa,
-Lagoö ka 'mi 'yli -gv 'pa,
o nyazidli nya.

-Ami, o lubhonjwno,
o 'nia -lu yahbłogbøö nya -mi.

We 'gbv, we 'bhv -zeen 'wu,
bhla weeee nya, nyima yia na daa gbaa:
'Njwno, -o -Lagoö jwna 'nyu la.»

⁴⁹ -Lagoö -o ka 'titë pilia 'titë weeee 'wlu la,
o ka 'mi gbu 'kadu -yla lenv.

⁵⁰ Nyima -wa zva o 'nøjwe,

bhla weeee nya o yilia wa nyazi.

⁵¹ O seo 'titë o -sloluta,

'in -wa ka dli zo,

'deç 'ylimanie mia,

o yia wa -yo:sal.

⁵² -Lagoö ka dwdvø 'wlulapünya wa 'jnumnikpe -gv -sa.

'In o yia nyuma -se -se 'bi 'kadu 'nye.

⁵³ Nyima -wa 'kli mia 'bhada,

o ka wa -lu -zövn 'nye duun,

'in o yia 'jnumnikpe vu, wa kwe Klo nya.

⁵⁴⁻⁵⁵ O ka o lubhononyo *Izlael -yo:be.

'In o 'nì o nyazidli lenogbu 'wödli,

*Ablaamö -yo o 'yuoyuaa gbegbëin,

-zo weeee nya.

Sa o gbaa -amuaa dükpası -yla,

'sa o mia we nöda.»

⁵⁶ Malii -dliia Elizabeti -gbë la, we li sa 'cu ta, 'bhie, o yia o -zöö lvmn.

Zan *-Batisu gwaligbv

⁵⁷ Bhla -we nya Elizabeti 'kaa 'wlusa we nynia, 'in o yia nükpasuyu gwali.

⁵⁸ Elizabeti kwsinyüma -yo o zvayli -nyima 'nva ni, Jejitapee ka Elizabeti nyazi 'kadu 'yli, 'in wa -yo o 'so yia we 'muna li.

⁵⁹ Da 'yu lia lëkowlu -bhlo, wa yia o kni 'wu 'paa, 'in wa nee, wa 'ka o dide Zakalii 'jñi o zo.

⁶⁰ 'In o 'nyaa nee: «Inny! 'Mø wa laa Zaan.»

⁶¹ Wa nee o -ylæs: «'Nni -muni 'ni amaa zvayli -mi.»

⁶² 'In wa yia o dide layibha so nyaes: «Sa -in 'ka o 'jñi zo?»

⁶³ Zakalii 'ybhalia wa -boklo falu ni, 'in o yia we -gv celu ni: «'Yuu jñi -wa Zaan.» 'Nni -we o celi, wa 'yia we -yo ni, 'in jñegaga yia wa 'de weeee subha.

⁶⁴ -Bha -bhlokpadø Zakalii mi -bloa, 'in o yia gbagbie bhli, -zugba o mnini -Lagoö 'jñi.

⁶⁵ Tövn, nyano yia o kwsinyüma weeee 'wuslo, -zugba nyuma weeee, -wa mia Zudee -gøgø -dvdvø -gv, gbgabali we -yla.

⁶⁶ -Wa weeee 'nva wee gbu -muni, dli zo wa dliia we la, 'in wa yibhalia -ybhalia lae: «'Ao! Nyøo 'yu -muni 'ka ci -zea?» Ni, -Lagoö 'titë -yo o 'so mi.

Gbvzonv -gbv, -Lagoö nval, Zakalii 'paa we -fal

⁶⁷ Zuzu 'Popa yea oo 'yuu dide Zakalii, 'in o yia gbu -falpapie bhli:

⁶⁸ «Jeqitape, -o -wa Izlaelinyümaa -Lagoö,
-a -muni o 'jñi. Mø bea o nyima -yo,

'in o yia wa gbu 'wösa.

⁶⁹ Nyima Gbvwosanyo 'kadu,
-o 'bhv -Lagoö lubhononyo -Davidü
zvayli,

o ka o -ain 'nye.
 70 -Lago ka 'cin we gba o -mowlu gbuu - falipanyaa jwē nya.
 71 Nu, mō yia -ain -amiaa tonyima kwēe -saa, 'in o 'ka -ain -wa weee nyē -ain 'wu, wa 'titē zo -sa.
 72 'Sa -Lago -slolu sa o nyazidli -amiaa dökasti 'klu.
 'In o ligbea o -yo o nyima 'soo -mowlu *wosuslolugbu.
 73 -Lago ka zlume -amiaa dökpasa Ablaamu - yla bi, nu,
 74 -amiaa tonyima kwēe o yia -ain -saa, 'in o 'ka -ain nyano dlū -sa,
 -a 'ka o lubho nu,
 75 -mowluwle -yo 'wotutve tiklu nya o 'yu,
 bhla -a -gaa 'yiliyo.
 76 'In -ni, na 'yu, wa yia laa,
 Yali *-Lagogbuu -falipanyo.
 Nu, -mu yia Nyumaa -Kanyo 'yu noa,
 'in -in 'ka o 'yloogblonya -yo mnazi.
 77 'In -in 'ka o nyima -yla we 'wuyeleli nu,
 -Lago -ka wa -yogbu 'woti, mu sloluwa wa 'povoe.
 78 -Amiaa -Lago nyazidli 'kadu' 'gbu,
 o yia yalu san -we -yo zlukpa yluu san 'wowlua,
 -ain -gu 'mnia,
 79 we 'ka -wa mia nikpise 'wu ladida -yo -wa mia tlithée zuzu 'wu ladida, glaa layi.
 'In we 'ka -ain 'wotutve -dləoo 'yloogblu dasloluu 'gbu.»
 80 'Yule mi 'yimanida, 'in o 'wlukwun mi ladoluda. 'In o yia da beblee ladilu mnu o 'de -bhlo tiklu 'bhie, 'yli -we nya o -sloluwa o 'de Izraelnyuma 'klu, 'in we yia nyni.

2

*-Zezuu gwaliybv
(Mt 1.18-25)*

1 -Mvw bhla, nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu *Sezaa Ogusi palia tite yabhlo, nu, wa zeli o nyuma weee, dudu weee -gu.
 2 Bhla -we nya Kiliniusv mia Siliii -dudu -gu nyumaa 'wlulapilnyo nya, we bhla wa zelia nyuma tianu.
 3 Nyuma weee yia wa 'dee -zoa wa 'jnu celiia mnu -bhlo -bhlo.

4 *-Zezefu -mooyi 'yaa Nazalētigbe 'wu 'bhv, Galilee -dudu -gu, 'in o yia -Davidu 'gbe wa laa Betilemu nökple mnu, Zudee -dudu -gu. - Davidu zoayli -yo o -budu zo -nyime o -mia, - Davidu -budu zo.

5 O -yo o bhoyi Malii, -o mia 'wlowlu -nökpla 'so, 'in wa yia mnu, wa 'ka wa 'jnu celiia 'gbu.
 6 Wa mi Betilemu, 'bhie, Malii 'wlusabhlia yia nyni.
 7 'In o yia o 'wokpiyal yu gwali, nökpasuyu nya. O bibelia o 'naa -yela ni, 'in o yia o

numaa 'wolili -gbo 'wu lapili. Nu, wa 'nu 'bi 'yi 'lakpanya -budu zo 'gbu.

-Lago 'anzi yabhlo -laa bhlabhlee yiliyzonya 'dzonu

8 -Mo wee dudu -bhlokpadé -gu ni, kpaa bhlabhlee yiliyzonya gva. Sabo, -zugba wa ko wa bhlabhlee -zlo jwē.

9 -Jejitapee 'anzi yabhlo yia wa 'klutlah, 'in -Lago 'jnummee san 'kadu yia wa gbeli. 'In -nyangbo yia wa -kpali.

10 'Anzi nee wa -ylae: «A 'na nyamanu -ni, nu, 'dzonu in -laa an. Mu yia nyima weee 'muna 'kadu dli zo slua.

11 -Zeen sabo, wa ka amiaa Gbwuwansyo gwali, -mo -Davidu -zo. Mo -wa -Lago -Bhasansyo, 'in mo -wa Nyumaa -Kanyo.

12 -Lu -we 'kaa o -slolu, 'bhie, a 'ka o yibheli mu nu: 'yuyolu yabhlo a yia 'yia, 'naa mu o -yolabibelida, -zugba o pi numaa 'wolili -gbo 'wu la.»

13 Tövn, yali 'anzu -zlo yia 'anzi -gbhoo, -Lago 'jnummee nya, -zugba we gbaa:

14 «-Lago 'jnu 'yli -mo yali 'pipi,
 'in nyima -wa -Lago 'yibhaa,
 'wotutve -dləoo mi wa -nu nya dudu -gu.»

Bhlabhlee yiliyzonya mnua Betilemu

15 Da -Lago 'anzinya 'bhua wa kwesi, 'in we 'de weee yia yali mnu ni, -bha bhlabhlee yiliyzonya zozlua 'di, wa nee: «-A mnu Betilemu, gbu -we noa -mo le, Jejitapee -sloluwa -ain 'klu, -a 'ka we 'yli.»

16 Wa -soa 'wu -gwagwie nya, 'in wa yia -mo mnu. 'In wa yia -mo Malii -yo -Zezefu yli. 'Yuyolu pi numaa 'wolili -gbo 'wu la, 'in wa yia o 'yli.

17 Da wa 'yia oo 'yuyolu ni, -we 'anzi gbaa wa -yla oo 'yuu daa, 'in wa yia we 'disasie bhli nyuma tolua -yla.

18 Gbu -we bhlabhlee yiliyzonya gbaa, -wa weee 'noa we, jwiegaga sobhaa wa.

19 Gbu weee 'plia, Malii yia we dli zo ladili.

O -ka ladu, -zugba o popali we -gu 'wlukwun la.

20 -Mvw 'bigu, 'in bhlabhlee yiliyzonya yia lmnu, -Lago 'jnu yimanie -yo o 'jnu mnunie nya. -We wa 'noa klaa, 'in wa 'yia -yo klaa, nu, sa 'anzi gbaa we wa -yla, sa we noa.

Malii -yo -Zezefu 'so yia -Zezu -sloluwa mnu, -Lagobudu 'kadu zo

21 'Yuu ləkəwlu -bhlo nynia, 'in wa yia o knu 'wopa. 'In wa yia o 'jnu zo -Zezu. Wa 'nu -slo o nökpla pla, 'jnu -we 'anzi gbaa o 'nyaa -yla ni, mnu wa zoa o.

22 'In da Malii -ywələ yli nynia, sa we mia celiida *Moizil tite 'wu, 'sa -Zezefu -yo Malii kwaa 'yu -Zeluzalemu, wa 'ka o Jejitapee 'kloslolu.

23 Nu, we mi celiida Jejitapee tite 'wue: «'Wokpiyal nökpasuyu wa yia -bha -saa Jeji-tapee -nu nya.»

²⁴ Wee tite -bhlokpadə gbaa wa bəbə -Lagə, -de gbele səo, -de -kpakən yua səo, we nya, 'in Malii -yo -Zezefu -yo we yia mni.

'Simeəə paa -Lagəfuo -Zezuu 'gbv

²⁵ Nu, nyimə yabhlə mi bhaa -Zeluzalemu, 'mə wa laa 'Simeəə. Nyimə tklə -wa, 'in ə zəa -Lagə 'nyjwə, 'in ə mia *Izlaelü Gbvwosanyo wəda. Zuzu 'Pəpa mi ə -gv.

²⁶ -Məo nəe ə -yla 'cən, nu, -Lagə -Bhasanyo ə yia yoo 'paa, ə 'nı -slo -məo 'yl, ə 'na 'ka tl.

²⁷ Lagə Zuzu 'bhua 'Simeəə 'wə, 'in ə yia -Lagəbudu 'kadə zo mni. We bhla, -Zezuu didea ka wa 'yu -Lagəbudu 'kadə zo kwa. 'In -we Jejitapeə tite gbaa, wa 'ka we lenə ə -yla.

²⁸ 'Simeəə 'bhua 'yu 'wə, ə 'paa -Lagə fuo, 'in ə nəe:

²⁹ «Jejitapeə, -we -in gbaa, we ka lenə.

-Sleən -in mnenei -in 'ka -na lubhononyo 'yitide,
ə 'ka tl -dləo.

³⁰ Nu, *nyimaa Gbvwosanyo -in 'paa yoo,
in ka ə 'yl na 'yli 'sə nya.

³¹ Nu, nyimə -ə -in nəa le,
nyimaa Gbvwosanyo nya,
nyima weee 'yu, in ka ə 'yl.

³² Mə -wa, zl -we 'kaa dədəvə -nyima weee
nikpise 'wəsa.

Izlaelnyima -in -sa -bha,
wa 'lən 'ka mni ə 'gbv.»

'Simeəə -falipagbv

³³ Gbu 'Simeəə mia gbadə -Zezuu daa, we ka ə 'nyaa -yo ə dide 'sə ɻwəgaga -səbhali.

³⁴ 'Simeəə ɻwnaa wa 'nyu la, 'in ə nəe -Zezuu 'nyaa Malii -ylæ: «A -tal, 'yu -mənū 'gbv, nyimə -duun yia bhlia, 'in nyimə -duun yia 'wəsəa *Izlaelü -dədvə -go. Mə yia -Lagə -slolua, 'in nyimə tələa 'na 'ka ə gbu -yəqñwə.

³⁵ 'In nyimə duun dli zo lapopalgbwənya mia, wa dli zo zizeda, sanəe ə yia we zl -kłw wlelia beblee. 'In ama, Malii, gbu -we yia aın ylia, -yo we yia aın 'conəa, nəe 'yli 'sə təvgəgble wa fa amaa dibhe 'wə.»

Ani 'paa -Lagəfuo -Zezuu 'gbv

³⁶ We bhla, Fanueli 'yu Ani, -ə -wa -Lagəgbvə -falipajwə, Aşelu zayli, -məo mi 'ya wee -Lagəbudu 'kadə zo, -zugba ə ka gə. Ə -dəgbvə bhla, ə -kva yli, we li -zv gbeso, 'in ə 'lowli yia tl.

³⁷ Ə ka -zvə glv -mnəa -zv -mnəa, 'in -zugba ə mi -dəgbəjwənya. Ə mi -Lagəbudu 'kadə zo 'koməv, 'in ə nəa -mə -Lagə lubho zləkpe, jibheza, -zugba ə pla 'sun, 'in ə bhubhoe -Lagə.

³⁸ Da 'Simeəə mia Malii -yo -Zezefu 'sə -yla gbu gbadə, we bhla Ani plaa -Lagəbudu 'kadə zo, ə 'yia -Zezu ni, 'in ə yia -Lagə 'təni mniniye bhli. 'In -zugba nyimə weeee -wa mia

-Zeluzalemuu 'wəzitilyi wəda, ə gba -maa -yla -Zezuu gbu.

-Zezu -yo ə nyimə 'sə 'bhitia lv Nazaleti

³⁹ Gbu -we Jejitapeə tite gbaa, -Zezuu nyimə bhia we lenə, 'in wa yia wa 'gbe nəkple ləbhiti, Nazaleti, Galilee -dədvə -gv.

⁴⁰ Wa mi -ma, -zugba 'yu yilmani, ə temanı la. 'In gbvilo yia ə ye, 'in -Lagə 'nanı yia ə nya -tv.

-Zezu ka -zv kugbua le 'sə, 'in ə yia -Lagəbdu 'kadə zo mni

⁴¹ -Zv weee nya, -Zezuu 'nyaa -yo ə dide mnəa *Zuifvə **Wəzitilyi 'feti* -gv -Zeluzalemu.

⁴² -Zv yabhlə nya, da -Zezu 'yia -zv kugbua le 'sə, sa wa mnəa 'cın 'Wəzitilyi 'feti -gv ni, 'in ə -yo ə nyimə 'sə yi 'saa -mə mnı.

⁴³ 'Feti bhia, wa mi Nazaleti ləyida, 'in wa 'yu -Zezu yia -Zeluzalemu -tv. Ə didea 'nu we 'jiyibheli.

⁴⁴ Wamia dli nu, -Zezu mi wa nənonya glaa. Wa nəa 'yli -bhli, 'in wa yia ə datahə bhli wa nyimə -yo wa 'talea nyidi.

⁴⁵ Nu, wa 'ni ə 'yida -muu 'gbv, 'in wa yia -Zeluzalemu ləbhiti, wa 'ka -mə o datahi.

⁴⁶ We 'yli tanov zl, 'in wa yia ə 'yli -Lagəbdu 'kadə zo. -Zugba ə -di titee gwe-sanya nyidi la, ə polvə wa yukwlə, 'in ə yibha wa gbonya wa.

⁴⁷ Nyimə -wa polva ə wələ yukwlə ɻwegaga ka wa səbha, ə 'ylimnee -yo ə gbuu 'bigvpaliee 'gbv.

⁴⁸ Da ə nyimə 'yia ə ni, 'in ɻwegaga yia wa səbha. 'In ə 'nyaa nəe ə -ylæ: «Na 'yu, le ka 'gbv -in yi 'sa -ain -yla nəa? -In -tal, in -yo -na dide mia -na datahə, -amiaa dli ka sumani bhabha.»

⁴⁹ 'In ə yia we 'bigvpaliee wa -ylæ: «Lee ka 'gbv a nənū 'mu 'yibili? A 'ni we 'ji -yi ni, na Didee -bdu zo in 'kaa -mu?»

⁵⁰ Nu, ə nyimə 'ni gbu -we ə gbaa wa -yla 'wəlavə.

⁵¹ -Zezu -yo ə nyimə 'sə yia Nazaleti ləbhiti, 'in ə yia wa 'nənjwə zo. 'In ə 'nyaa yia gbonya -məni dli zo lazv.

⁵² -Zezu mi 'yilimanıda, -zugba ə gbvilo yilmani -gvəwəla, 'in ə namani -Lagə -yo nyimə dədvə.

3

'Zan -Batisi mnazia Nyimaa -Kanyəə yloogblv -yo

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Zn 1.19-28)

¹⁻² Nu, Tibə Sezaaa nyimaa 'wlulapiliee -zv kugbua le gbuvə nya ni, we bhla, Pənsi Pilati mi dədvə 'wlulapilnyo nya Zudee. Ewlodvə mi nyimaa 'wlulapilnyo nya Galilee,

* ^{2:41} 'Mu wa laa -tuauwəli 'wə: «Pâques».

'in o bheli Filipu mia Itulee -yo Tlakonitu -dodu -go, -zugba Lizanias -moo mi Abileni -nyumaa 'wlulapilinyo nya. 'In Anasi -yo Kaifu 'so mi *-Lagobobonyaa -cian 'kadi nya. We bhla, Zakaliiyu *Zaan -o dilia da beblee la, 'in -Lago yia o -yla gbu gba.

³ In Zaan yia Zudeen gbova duodu weeee -gbu 'pllie bhli, -zugba o gba nyuma -ylae: «A 'bhiti dli, a yi in 'ka aai batizee, 'in -Lago 'ka amiaa -yogbu 'wut.»

⁴ Sa *-Lagobobu -falipanya *Ezaii celia o 'sebhie nukple, 'sa we nua. O nee:
«Nyime yabblo kpia 'wu da beblee, o nee:
Nu, a mnazi Nyimaa -Kanyao 'yloogblu -yo,
a nu o 'yu 'yoo tikiu.»

⁵ Gbiwu weeee yia klaa,
-gogo weeee -yo 'kpida weeee yia sloa.
'Yloogblu 'wukanadanya yia 'wuslamania,
'ylinyuno -yloogblonyaa -go yia
'wummenia ylooylo.»

⁶ In *Nyimaa Gbowusanyo -Lago 'paa yoo,
dodugu -nyima weeee yia o 'yia.»

⁷ Nyimaa -zlo mi Zaan -gbe yida, o 'ka wa batizee, 'in o nee wa -ylae: «Tibhe -gnu! -Dawlician! -Lago 'gbowubhuyl ka ciapa. Nyoo -salai aii 'di, 'in a popai 'wlukwon la nu, a mneni a 'ka -Lago 'ce -we mia yida kwee 'tlaa?

⁸ A 'bhiti amiaa dli, 'in a -slolu we amiaa lenugbonya 'wu sazonu sa. A 'na gbal amiaa 'dee dlh zo -ne: «Nu, Ablaamoo mi -amiaa dokpa nyaa 'gbu, -a ka gbowubhu -nu». Nu, in nee aii -ylae, -Lago mneni, o 'ka tukpanya ni Ablaamuu 'yua -zel.

⁹ -Lago 'neni gbee 'yli -di sunyaa bhu -yo la pepe. Su weeee -we'e 'paa 'blue -zononya nu, -dia o yia we, o 'ka we -kosu 'wu viteli.»

¹⁰ Teon, 'in waa nyimaa -zlo yia Zaan layibhae: «Sa -a 'ka -ylee nu ya?»

¹¹ Zaan yia we 'bigopal: wa -ylae: «O -ka -bana 'so -ka, o 'nye 'yabblo nyime -o 'nia -bana -ka. 'In -o -ka liliu duun -ka, o dili we.»

¹²*Nison -gwenzisanya tolua yia Zaaan -gbe, o 'ka wa batizee. 'In wa yia Zaan layibhae: «-Amiaa -kanyo, sa -a 'ka nua?»

¹³ In Zaan yia we 'bigopal: wa -ylae: «'Gwensi -we a 'kaa -sa, amiaa 'de -yi we, a 'na pal: we -gu -ni.»

¹⁴ In 'sluja yia o layibha 'yae: «Sa -amia 'ka nua?»

O nee wa -ylae: «A 'na -salai nyima 'gwensi kwee -gla nya -ni, a 'na lili wa -bi 'wu -ni. Amiaa 'penigwezi namani aii dudu.»

¹⁵ Nyima, -wa mia woda, maa yibhaa -maa 'de la dli zo, «Zaan mia de, -Lago -Bhasanyo 'kaa yi, -de mo?»

¹⁶ Nu, Zaan nee wa 'de weeee -ylae: «-Ami, 'nyu nya na batizee aii. Nu, -o mia yida, o 'titie -zi na -no. In 'ni we 'klu -ka, in 'ka o -sakwlaa 'llukpe -blo. Mo yia aii batizee Zuzu 'Popa -yo -kosu nya.

¹⁷ O ka o bute kwee, o 'ka o 'mno 'wopu, 'in, o 'ka we 'ya -yo we vavi -yositali. 'In o 'ka we 'ya -zononya -gbagbu 'wu slu, 'bhie, o 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wu viteli.»

¹⁸ Zaan mi nyuma 'du duun zuda, -zugba o gba wa -yla -Lageweli -zonu.

¹⁹ Nu, we bhla Zaan palia duoduu 'wlulapilinyo Ewlodu -yla gbu la, o 'bheli 'jwno Ewlodiadi o -saa -moo -glo, 'in o yia o kwa, we -yo gbonyuu -duun o nua lee 'gbu.

²⁰ Nu, 'in Ewlodu yi 'yaa gbonyuu yabhlo lenu -tapa: o ka Zaan -kaslu 'wopa.

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

²¹ Da wa 'nia -slo Zaan -kaslu 'wopa, we bhla o batizea nyima duun -yo -Zezuu -debbhie -gbolu. O batizee bhla, -Zezu mi -Lago bhubhoeda, 'in yali yia 'jwe -kali.

²² 'In Zuzu 'Popa yia o -go lasibhli, o 'wlu sa -kpakon. 'In wa yia weli yabhlo 'bhua -Lago -gbu 'nu, we nee: «Na 'Yu -in -mia, in -kali -na ze. -Mi in 'nyea na dli weeee yoo.»

-Zezuu dvkpasu 'jnnnya nu

(Mt 1.1-17)

²³⁻³⁸ -Zezu ka sa -zo glo -bhlo -zo kugbua, 'bhie, o yia o lubhoo nonue gwedi. O dvkpasu jnn nu:

*-Aadaan dide -wa -Lago.

-Adan gwalla Seti, Seti gwalla Enosu. Enosu gwalla Kainamu, Kainamu gwalla Maleleeli.

Maleleeli gwalla -Zaledi, -Zaledi gwalla Enoku.

Enoku gwalla Matuzala, Matuzala gwalla Lamek.

Lameki gwalla *Nowee, Nowee gwalla Semu.

Semu gwalla Alifakisadi, Alifakisadi gwalla Kainamu.

Kainamu gwalla Sala, Sala gwalla Ebeli. Ebeli gwalla Faleki, Faleki gwalla Wlago. Wlago gwalla Seluku, Seluku gwalla Nakoo.

Nakoo gwalla Tala, Tala gwalla Ablaamu. Ablaamu gwalla Izaki, Izaki gwalla Zakaboo.

Zakaboo gwalla Zuda, Zuda gwalla Falesi. Falesi gwalla Eslamu, Eslamu gwalla Alini. Alini gwalla Adime, Adime gwalla Ami-

nadabu.

Aminadabu gwalla Naason, Naason gwalla Sala.

Sala gwalla -Boazi, -Boazi gwalla Obedi. Obedi gwalla -Zesee, -Zesee gwalla -

Davidi.

-Davidi gwalla Natan, Natan gwalla Matata.

Matata gwalla Mena, Mena gwalla Melea. Melea gwalla Eliakimu, Eliakimu gwalla -

Zonomu.

-Zonamv gwalia -Zezefv, -Zezefv gwalia
Zuda.

Zuda gwalia 'Simeo, 'Simeo gwalia
*Levii.

Levii gwalia Matati, Matati gwalia Zolimv.
Zolimv gwalia Elieze, Elieze gwalia -Zezi.

-Zezi gwalia Eh. Eh gwalia Elimadamo.

Elimadamo gwalia Kozamv, Kozamv
gwalia Adii.

Adii gwalia Melkii, Melkii gwalia Neli.
Neli gwalia Salatiel, Salatiel gwalia
Zolobabel.

Zolobabel gwalia Wlesa, Wlesa gwalia
Yoana.

Yoana gwalia Zoda, Zoda gwalia Zozeki.
Zozeki gwalia Semeini, Semeini gwalia
Matatiasi.

Matatiasi gwalia Mati, Mati gwalia Nagai.
Nagai gwalia Esili, Esili gwalia Naumv.
Naumv gwalia Amosv, Amosv gwalia
Matatiasi.

Matatiasi gwalia -Zezefv, -Zezefv gwalia
Zanai.

Zanai gwalia Melkii, Melkii gwalia Levii.
Levii gwalia Matati, Matati gwalia Eli.
Eli gwalia -Zezefv. 'In we mu nyuma dlu nu,
-Zezefvu nvkpasuyu -wa -Zezi.

4

*'Kuzu ylaa-Zezu la
(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

¹ Zuzu 'Pupa yea -Zezu tøvn, 'in o yia
Zudeeen -gøgo -gv 'bhv, 'in oo Zuzu 'Pupa yia
o da beblee kwa.

² 'In *'Kuzu yia -mo o layla, 'yl glo 'so
nukple. Wee 'ylinya -muni nya, o 'ni -lu
yahblogbø li. Wee 'ylinya 'phia, 'in njwo yia
o -yokpa.

³ 'Kuzu nee o -ylae: «-In -ka -Lagøo 'Yu nya
-mu 'piein, -in gba tkpø mia ni -yla, we -ze
'floo.»

⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mu
celida *-Lagøebhe 'Wve:
'We 'n'lililu -bhlogbø -gu nyumee 'yliyøgagie
tilli.»

⁵ 'Kuzu yia -Zezu 'wøpa -gøgo 'kadu 'wlu
kwa, -bha -bhlokpadø we -slolua o dvøvø
'njumni -da weee 'klu.

⁶ 'In we nee o -ylae: «Titø weeee ni klaa, 'in
dvøvø -gvø 'njumnie weee klaa, in 'ka -mu we
'nye. Wa ka 'mu we 'de weee yoo 'nye. Nyime
-o in -ka 'yibha, 'mo in mnenia in 'ka we 'nye.

⁷ -In -ka 'mu 'yu 'ukoku 'sibhli, -in -ka 'mu
bubo ni, 'in we 'de weee zea -na -nu.»

⁸ 'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mu
celida *-Lagøebhe 'Wve:
-In bubo Jejitape,

-o -wa -na -Lagø,
'in -in nu o 'døbhlogbø -yla lubho.»

⁹ 'Kuzu yia -Zezu -Zeluzalem kwa. We dia
o -Lagøbudu 'kadu 'wlu la, 'in we nee o -ylae:

«-In -ka -Lagøo 'Yu nya -mu 'piein, -in -blu 'wu,
-in 'ka lasibhli.

¹⁰ Nu, we mu celida -Lagøebhe 'Wve:
-Na 'gbv, gbaa o yia o 'anzinya -yla we zo -mu
'yliyo.

¹¹ 'In we 'ka we sonya -mu zo laslulu,
-na bhv yi tkpø gozoo 'gbv.»

¹² 'In -Zezu yia we 'bigupali 'Kuzu -ylae: «-
Lagøebhe nee,
-Jejitate -o -wa -na -Lagø,
-in 'na ylah o la -nu.»

¹³ 'Kuzu bhia -Zezuu laylaylie so weee lo ni,
'in we yia o gwevla -se.

-Zezi dia o lubhoo gwe Galilee -dvøv -gv
(Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)

¹⁴ -Lagøo Zuzuut 'titø mu -Zezu yeda, 'in o yia
Galilee løy. 'In o 'jñi yia lamneni Galilee -
dvøv weee -go.

¹⁵ Nyime o slolua *-Lagøbuduna zo, 'in
nyime weee kwalia o 'jñi.

Nazaleti -nyima 'nu -Zezuu gbu -yøñwnu
(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

¹⁶ -Zezu ka Nazaleti mn, -mo wa zva o.
*Nyapeylu nya ni, sa o plaa 'cun -Lagøbudu
zo ni, 'in o yi 'saa -mo pla. O yia 'wøsa -
Lagøebhe zelzeliee 'gbv.

¹⁷ 'In wa yia o -Lagøgbvø -falipanyø Ezaii
'sebhø yoo 'nye glida, o yia we 'wøkali, da wøl
ni muu celida ni, 'in o yia we 'yi, 'in o yia we
zøle:

¹⁸ 'Jejitate Zuzu mu 'mu -gv.
O ka -bha 'mu -sa,

in 'ka nyazinya -yla -Lagøgbvø gba.

O ka 'mu tie, in 'ka -kaslonyma -yla gba nu:
'Amiaa -kaslv ka -zeen bhia.,
'Lølonya, amiaa 'yli ka -zeen -blo.,

'Amia wa nyøa 'wu, a ka -zeen gbu 'wøbhø.»

¹⁹ 'In, -zv -we nya Jejitate 'kaa o zuzonø lenø,
in 'ka we 'di wa -salt.»

²⁰ -Zezu glia wee 'sebhø, 'in o yia we -
Lagøbudu zø lubhononyø yoo 'nye, 'in o yia
ladi. Nyime weee -wa mia -bha, -maa yia o
ylada -tu sa tenyii.

²¹ Tøvn, 'in o nee wa -ylae: «-We 'sebhø 'ya
gbaa, we ka -zeen lenø, amia pulva da 'mu
yukwli, amiaa 'yibadi..»

²² -We wa 'de weee yia -yo -Zezuu gbegbein,
in 'wa yia we gbagbie bhli. 'In gbøzonø -
gbønya o mia gbadø, we ka wa 'njwegaga -
svøhli. 'In wa nee: «Nyime mia de, o 'ni -
Zezefvu yuu?»

²³ -Zezu nee wa -ylae: «Nine 'ni a yia 'mu -
yla 'paa, gbøzonø sa. Gbaa a yia: «Døløo, -in
jipe -na 'de.» 'In gbaa a yi 'yaa 'mu -ylae: «-We
weee -in nva le Kapenaumu ni, -a ka we 'di
'nu. -In nu wee gbønya -bhloo 'de le -na 'de
dvøv -gv -seli.»

²⁴ -Zezu nee wa -ylae 'ya: «Cun, gbøzonø -
wa, wa'a -tølv -Lagøgbvø -falipanyø nyime, o
'de dvøv -gv.

25 Gbvbzənu na gbaa da ain -yla. - Dugbajwni duun mü Izlael -dvdv -gv zlme, - Lagəgbvv -falipanyo Elili bhla. -Zugba 'nyu'u lva -zu ta 'cu gbelibhlo, 'in njwo 'kadu yabhlo yia wee dvdv weee -gv yi.

26 'In -mvv bhla, -Lago 'ni Elili tie - dugbarjwni mü Izlael -dvdv -gvv -gbe, 'in o 'ka wa 'yabhl wusa. Nu, -dugbarjwno -o mü Saləputagbe nökple, Sidoon -dvdv -gv, o -gbe -Lago tiea Elili.

27 -Lagəgbvv -falipanyo Elizeee bhla, - zugba *səlbhanya duun mü Izlael -dvdv -gv. Elizee 'ni wa 'yabhllogbəo jipe, nu, Silii -yu Naamaa o jipea.»

28 Nyima weeee -wa mü -Lagəbudu zo, wa 'nva wee wəlinya -mni, 'in we yia wa 'cedlo la.

29 Wa 'de weeee -soa 'wv, 'in wa -yo -Zezuu 'susue yia 'gbe -glima mni. 'In -gogo -we kwesi wa 'gbe mü 'səbhada, 'in wa yia we 'wlu o kwa, wa 'ka o zo vitelii 'gbv.

30 Nu, 'in -Zezu yia wa nyidı 'plll, 'in o yia mni.

-Zezu puea nyime -o kaa zuzu 'nyuu 'bi
(Mk 1.21-28)

31 Təvn, -Zezu mü Kapenaumv, Galilee -dvdv 'gbe yabhlo nökple, 'in o yia nyima -Lagəgbvv -slolu Nyapelyi weeee nya, - Lagəbudu zo.

32 O nyima -slolu so ka wa njwegaga - subhali. Nu, se -we -Lago 'nyea -Zezu, we nya o gbaa.

33 -Mo -Lagəbudu zo, nyime yabhlo kaa povn -ka -zuzu 'nyuu 'bi, mo 'kpia 'wv 'titę, o nee:

34 «'Aal! Nazalətiyu -Zezu, -naa lee -gbv pli -amiaa gbv 'wv la? -Amiaa lasasiee 'gbv -in yi yi? In -yi -mi njwee njwee: -Lago -Məwlənyo o tiea, mo -in -mia.»

35 -Zezu yia we, we njwee labhali -gla nya. O nee we -ylae: «Mu njwe, 'bhv o 'wv!» Zuzu 'nyuu yia oo nökpasu labhli dvdv, nyima weeee -zejila 'wv, 'in we yia o 'wvtla, we 'ni o gbyuyuu yabhllogbəo -yla leno.

36 Njwegaga yia wa 'de weeee subha, 'in wa nee wa 'dekpvua nyidie: «Mo -weli mü dea? Se -yo 'titę nya oo nyime gbaa zuzu 'nyii -yla gbv, 'in we tlaa nyuma 'wv!»

37 'In -Zezuu 'njni yia lamneni wee dvdv weeee -gv.

-Zezu jipea guzonya
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

38 -Zezu 'bhvva -Lagəbudu zo ni, 'in o yia 'Siməoo -budu zo mni. -Zugba 'Siməoo 'njwooo 'nyaaa ku -su sa -glagla, 'in wa nee o -yla, o Zukpa -wa, o jipe o.

39 -Zezu kwlia o -gv 'wv, 'in o nee o kusulo -yla weli 'titę nyaec: «-In 'bhv o -gv la.» O

gba 'saa təvn, 'in we yia o -gv labhv. -Bha -bhlokpadə oo 'njwooo -soa 'wv, 'in o yia wa -yla pipie bhli.

40 Jibheylu nya, -wa kaa guzonyaa 'yli -bhlo -bhlo ni, 'in -maa -yo -maa guzonya yia -Zezuu -gbe yi. O yia wa kwezi -bhlo -bhlo, 'in o yia wa jipe.

41 Zuzu 'nyii yi 'yaa guzonya duun 'wvtla 'wvokpikpie nya: «-Lago 'Yu -in -mia!» -We ka gbu -wa, wa -yi we 'ji -nya ni, -Zezu mü, -Lago -Bhasanyo -wa. 'In -Zezu yia we wa njwee labhali -nya, o 'ni njwnu wa 'ka gba.

-Zezu mü -Lagəgbv gbaa dvdv weeee -gv
(Mk 1.35-39)

42 Zl 'ka 'wvladolua mü təvn, 'in -Zezu yia 'gbe nökple 'tla, 'in o yia da yabhlo mü -flii. 'In nyimaa -zlo yia o 'yli 'bi lanənve bhli, da o mü ni, 'in wa yia -bha nymi. Wa 'ybha o 'na 'bhvlu wa -yo -ni, 'in wa yia o lakpokpal.

43 'In -Zezu nee wa -ylae: «We m 'ya ni, 'in gba *-Lago 'nyimaa 'wüləpligbv 'gbe təlvə 'wv. We 'gbv, -Lago yia 'mi tie.»

44 'In o gbaa -Lagəgbv, -Lagəbudunya zo, dvdv weeee -gv.

5

-Zezu laa o *'binənyaa tianv
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

1 'Yi yabhlo nya, -Zezu mü Zenezaleti* -nyu 'kadu yabhloo -gogo -gv, 'in nyima duun yia o gbeli, wa 'ka -Lagəwelı 'nvv 'gbv.

2 'In 'glu so mü 'nyuu -gogo njwe -yo, -Zezu yia we -yo, -zugba zibhi -bhanya ka we 'wvtla, wa mi wa 'sowlinya -wlodəa.

3 Wee 'glu səbbie glaa, 'yabhlo -wa 'Siməoo -nv. -Zezu -gblla we 'wv, 'in o nee o -ylae: «'Siməoo, -un vla gwe 'nyuu -gogo -yo -se.» -Zezu mi wee 'glu nökple, -zugba o slolu nyuma -Lagəwelı.

4 Da o bħia gbagbie, o nee 'Siməoo -ylae: «-In be 'nyuu 'wtəlvda 'glu nya, 'bħie, a 'ka amiaa 'sowlinya viteli.»

5 'In 'Siməoo nee o -ylae: «Na -Slolunyø, -a ka siada -tu sabo weeee, -a 'ni -lu yabhllogbəo 'yi. Nu, -mi gbaa -a nv we lee 'gbv, vitelia na yia wee 'sowlinya.»

6 Wa vitelia wee 'sowlinya, 'in wa yia zibhii -zlo 'pli, wa 'ni we 'wəgbizee mneni, 'in wa 'sowlia yia ylaylie gwedi.

7 We 'de 'gbv, wa -lima mü 'glu yabhlo 'wv, 'in wa yia wa la so -papie nya, -maa 'ka wa 'wusa. 'In wa -yo wa 'glu yia yi. 'In wa yia wee zibhi wee 'glu səbbie 'wəslu. We ka we ye kekec 'gbv, we felu 'nyu glu münia.

8 Nu, Simə Pieħi 'ya gbu -mni -yo ni, 'in o yia 'kukolu 'sibħli -Zezu 'yu, 'in o nee o -ylae: «-In vla gwe 'mi -yo, na -Kanyø! -We ka gbu -wa, gbyuyuu -lenənyo in -mia.»

* 5:1 'Mv wa la 'yaa Galilee.

⁹ Zibhi -duun wa 'bhaa, da wa 'yia we -yo ni, 'in -nyangbø yia Simo Piełi -kpali, we -yo ḡnōnonya 'so.

¹⁰ Nu, Zebedee 'yua *'Zake -yo Zaan -wa mia 'Simoo ḡnōnonya nya, 'sa -bhloo 'de -nyangbø -kpalia -maa.

'In -Zeu née 'Simoo -ylae: «-In 'na nyano -ni, nu, sa na kpaa da zibhi ni, -slein, nyumaa -zlo -nya -Lagøo -gbø laa.»

¹¹ Nu, wa -laa wa 'glø 'nyuu -gøgø -yo lu, 'in wa yia -bha -lu weeet ti, 'in wa yia -Zeu 'bi mni.

*-Zezu jipea solibhanyø yabhlo
(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)*

¹² 'Yi yabhlo nya, -Zeu mi 'gbe yabhlo nokple, nyime -o ka ku soli 'bhua la sa -kan, 'in o yia -Zeu 'yi. O bea o -yo, 'in o yia dudu lagbli o 'yu. O née o -ylae: «Na zukpa -wa, na -Kanyo. -In -wølv 'mi -yo. Nu, we -ka -mi dudu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

¹³ -Zeu -gloa so 'wu, 'in o yia oo solibhanyøo ku kwezi, 'in o née: «We nani 'mi dudu, we 'ka -mi -yo 'bhø!» -Zeu gba 'saa tøvn, -bha -bhlokpadø wee soli 'bhua oo nyimee ku -yo.

¹⁴ -Zeu née oo nyime -ylae: «-In -ka mni ni, -in 'na -sal we 'di nyime yabhlogbøo -ni. Nu, -in mni -na 'de -Lagøobønyø 'kluvslolua. O -ka -mi 'yi, 'in 'slaka Moizø gbaa -na -søkpa -nyime wla ni, -in 'ka we wla. 'In nyima 'ka we 'jiyibeli ni, soli ka -mi ku 'wu 'bhø.»

¹⁵ Nu, -Zeu gba 'saa da o -ylao, -møv bhla o 'jñi -yo lamnenie mnia bhabha. 'In nyima -zlo yia o gbeli, wa 'ka o welu yukwli polø, 'in o 'ka 'ya wamia jipe.

¹⁶ 'In -Zeu bhua wa glaa 'komøv, 'in o mnia -Lagø bhuhhoea da beblee.

*-Zezu jipea zølaslonyø yabhlo
(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)*

¹⁷ 'Yi yabhlo nya, -Zeu mi -Lagøgbø nyima -sloluda, -zugba *Falizinyuma -yo titee -cian -di o kwesi la, wa polø o yukwli. Waa nyima -man, Galilee -yo Zudee -dvdvø 'gbe weee nökple wa 'bhua. Tølvø 'bhua -Zeluzalemo. Jejitapøe 'tite -yo -Zeu 'so mi, -zugba o jipe 'sa we nya guzonya.

¹⁸ Nyimaa -zakpa -bhlo -yo zølaslonyø yabhlo yia yi, -zugba o mi 'sowli 'wu. -Budu we zo -Zeu mia, wa 'yibha wa -yo zølaslonyø 'ka -mo pla, 'in wa 'ka o -Zeu 'yu ladu.

¹⁹ Nyimaa -zloo 'gbø, da wa 'kaa 'phli -bha 'nø -mi. Tøvn, 'in wa yia wee -budu 'wlu -gbla. Wa yia -bha nywe -di, wa -laha -bha o, 'in wa yia wee -budu zo a lasibhli nyimaa -zlo nyidu -Zeu 'yu tein.

²⁰ -Zeu 'yia nu, wa ka o dli -gu zo, o née oo guzonyø -ylae: «Tale, in ka -na gbonyii 'wøti.»

²¹ -Zeu gba 'saa da tøvn, -Lagøo titee gwasanya -yo Falizinyuma yia 'jwunywue 'jwunywue bhli: «Nyøo oo nyime -møni -mia, 'in o veli -Lagøa? Nyøo mneni o 'ka nyimaa

gbonyii 'wøti? -Lagøo 'debhlogbøo mnenia we, we 'nø muv?»

²² Gbo -we wa mia dli zo lapopalida, -Zeu yibhelia we 'ji ni, 'in o née wa -ylae: «Lee ka 'gbø a popali sa gbo -minu dli zo la?

²³ In 'ka gba: «In ka -na gbonyii 'wøti, -møv -kalia -yo yaayu in 'ka gba: -In -so 'wu, -in 'ka no, -møv -kalia -yo?»

²⁴ In 'yibha a yibheli we 'ji ni, *Nyimee 'Yu ka we se duðu -gu, o 'ka nyimaa gbonyii 'wøti.» Tøvn, 'in o née zølaslonyø -ylae: «-So 'wu, 'bhu -na 'sowli 'wu, mni -buduñwæe, -Lagøo 'jñi mnunie nya.

²⁵ -Bha -bhlokpadø, zølaslonyø -soa 'wu nyima weee 'yibadi. O 'sowli -we -gu o pi yaa la, o 'bhua we 'wu, 'in o yia o -buduñwæe mni, -Lagøo 'jñi mnunie nya.

²⁶ Nyima weee -wa mia -bha, nyegaga yia wa subha, 'in -nyangbø yia wa -kpali. Wa yia -Lagøo 'jñi -mnuni, 'in wa née: «-Yia! -A ka -zeen gwedigbonyaa da 'yi!»

*-Zezu laa Levii, o 'ka o 'bi in no
(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)*

²⁷ -Møv 'bigø, -Zeu 'tlaa, o mi sa -zieda, 'in o yia *nison -gwezisanya yabhlo 'yi, -zugba -møo -di -møo lubhonø -budu zo la. 'Mo wa laa Levii. 'In -Zeu née o -ylae: «Yi 'mi 'bi.»

²⁸ Tøvn, *Levii -soa 'wu, o tia -bha o -lu weee, 'in o yia -Zeu 'bi mni.

²⁹ -Møv 'bigø, 'in Levii yia -Zeu -yla lililu 'kadø pi o -budu zo. -Zugba nison -gwezisanya duun -yo nyima tolva mi -bha, 'in wa yia li dabødu.

³⁰ Falizinyuma -yo wa -Lagøo titee gwezisanya 'yia we -yo, 'in wa yia wa zo 'jwunywue bhli. 'In wa née -Zezuu 'binonya -ylae: «Lee ka 'gbø a -yo nison -gwezisanya -yo gbonyuu kwe -cian tolva 'so li, 'in a -yo wa 'so maa?»

³¹ -Zeu 'bhua welu 'wu, 'in o née wa -ylae: «Nyima -wa -yalha, wa'a mni -døtlø -gu, nu, guzonya mnia -døtlø -gu.

³² In 'ni nyima -wa laa wa 'de nyima tikli lalhee 'gbø yi. Nu, gbonyuu -lenonyaa 'gbø in yia yi, wa 'ka wa dli 'bhiti.»

*-Lagøo gbvøøn -yo nyimaa lenvgbv 'ci in no
dabødv
(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)*

³³ 'In nyima tolva née -Zeu -ylae: «Zaan binonya plaa 'sun, 'in wa bhubhoea -Lagø, 'sa Falizinyuma 'binonya nu 'yaa. 'In -nanøv binonya mi lida, -zugba wa ma!»

³⁴ -Zeu yia we 'bigøpalø wa -ylae: «Nyime -ka o 'jwønø -kwa -feti -sada -mi, o -ka o 'talea la, a mneni a 'ka gba wa -yla wa pla 'sun, -zugba oo 'jwønø lowli mi wa glaa?»

³⁵ Bhlø yabhlo yia nyina, 'in wa 'ka 'jwønkwanyø wa glaa -sa. Wee 'ylinya -miny, wamia 'kaa 'sun pla.»

³⁶ 'In -Zeu yi 'yaa wa gbøv nine -minu 'pali. O née wa -ylae: «Nyime yabhlogbøo 'nu mneni o 'ka 'naa lolu yla, 'in o 'ka we 'pi 'naa sva

-yəlanen̄i, 'in ɔ 'ka we pipe. We -ka -muv, -zugba yla wa ylaa wee 'naa lolu bhe. We 'yli 'na 'ka 'wowl̄.

³⁷ 'In nyim̄e yahb̄logb̄o 'ni mn̄eni ɔ 'ka nu lolu *bala sva 'w̄l̄ sl̄u. ɔ -ka 'sa nu, 'in we wl̄ea. 'In wee nu jitea d̄vdu, -zugba wee balanya ka -nyum̄o.

³⁸ We 'gb̄o, a sl̄u nu lolu bala lolu 'w̄l̄.

³⁹ 'In nyim̄e -ɔ -ka nu sva 'ma, nu lolu 'ma tu'v 'bha ɔ. -We ka ḡbu -wa, ḡbaa ɔ yia nu: «Nu sva nanu 'yli.»

6

*-Zeu mu Nyapeyl̄i -Kanyo nya
(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)*

¹ Zuifuv Nyapeyl̄i yahb̄lo nya, -Zeu -yo ɔ 'binonya mi blekpaanya* 'plida, ɔ 'binonya -ka bleya 'kwa, wa -ka we 'titli, -zugba wa li we.

² Wa mi 'sa nuða, Falizinyima t̄l̄ba 'yia wa -yo ni, 'in wa yia wa layib̄hae: «-We -amiaa t̄ite ḡbaa, wa 'na nonu Nyapeyl̄i nya le -ni, le -ka 'gb̄o a nu we lea?»

³ -Zeu yia we 'bigvpali wa -ylae: «-We nyim̄aa 'wlulapilin̄yo -Davidi nu a le, -we mia celida -Lagob̄she 'w̄l̄, a 'hi -sl̄o we zel̄u? 'Yli yahb̄lo nya, 'in nj̄wo yia ɔ -yo ɔ 'binonya 'bha, ⁴-Davidi pl̄aa -Lagob̄u bob̄ebudu zo, 'floo wa 'nyea -Lago, ɔ 'bhua we 'w̄l̄, ɔ lia we, 'in ɔ yia ɔ nononyaa -nu wla, 'in -maa yia we li. Wee 'floo -mūn̄i, -amiaa t̄ite nee, -Lagob̄ubonyaa 'dekpv̄a 'ka yaa we li.»

⁵ -Zeuu nee 'ya wa -ylae: «Nyim̄ee Yu mia, mo -wa Nyapeyl̄i -Kanyo.»

*Nyapeyl̄i nya -Zeu jipea nyim̄e ka so 'kua
(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)*

⁶ Nyapeyl̄i yahb̄lo nya 'ya, -Zeu pl̄aa -Lagob̄ebudu zo, 'in ɔ yia -Lagob̄uelu -sloluslolue bhli. -Zugba nyim̄e -ɔ ka lilkweso 'kua, o mi wee -bdu zo.

⁷ -Zugba -Lagob̄o t̄itee gwesanya -yo Falizinyima wua -Zeu tenyii, -de ɔ yi nyim̄e jipe Nyapeyl̄i nya, 'in sa ɔ 'zaa t̄ite 'n̄oye, wa 'ka we ḡbu ɔ 'wlu di.

⁸ Nu, -Zeu -yi wa 'wlukuv̄on lapopaligb̄o, we 'gb̄o, o nee ɔo nyim̄e ka so 'kua -ylae: «-In -so 'w̄l̄, -in 'yligbe nyim̄a weee -zejila 'w̄l̄.» Oo nyim̄e yia 'wuso, 'in ɔ yia 'yligbe.

⁹ -Zeuu nee wa -ylae: «Wel 'ni na yibhaa sa au la. Sa t̄ite ḡbaa? We nee wa nu ḡbu -zənu le *Nyapeyl̄i nya yaayu, wa nu ḡbu 'nyuu lee? Wa pue nyim̄e yaayu, wa 'bha oo?»

¹⁰ -Zeuu ylaa wa 'de weee -gu -ylili, 'in ɔ nee ɔo nyim̄e -ylae: «-Glo -na so 'w̄l̄.» -Məo nu 'saa -Zeuu weli -gu, 'in -məo so yia 'po.

¹¹ -We -Zeuu nu a le, 'in we yia -Lago t̄itee gwesanya -yo Falizinyima 'ce 'nyuu d̄l̄a la. 'In -we wa 'kaa -Zeuu 'wluo nu, 'in wa yia we popal̄i wa 'dekpv̄a nyid̄.

*-Zeuu -saa -bha ɔ tietienya kugbua le 'sø
(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)*

¹² We bhla, -Zeu yia -Lago bhuhbhoee 'gb̄o -ḡgo 'wlu mnu, 'in ɔ yia -Lago bhuhbhoeda -tu zli yia ɔ -zl̄li.

¹³ Zli zlia, ɔ yia ɔ 'binonya la. Wa glaa, 'in ɔ yia nyim̄a kugbua le 'sø -bha -sa. 'In ɔ yia wa la ɔ tietienya.

¹⁴ Wa qnu ni: 'Siməo (-ɔ -ka -baq̄ni ɔ zva Piel) -yo -məo bheli Andlee, 'Zake -yo *Zaan, Filipu -yo Batlemii,

¹⁵ Matie -yo Toma, Alifeee 'yu 'Zake -yo 'Siməo wa laa *Zel̄tu,

¹⁶ 'Zakee 'yu Zudası -yo Zudası Isikalistu, -o 'kaa -Zeuu wla ɔ tonyuma kwεε.

*-Zeu mu nyim̄aa -zlo -sloluda, -zugba ɔ jipe 'sa guzv̄nya
(Mt 4.23-25)*

¹⁷ -Zeu -yo ɔ tietienya kugbua le 'sø 'bhua -ḡgo 'wlu, 'in ɔ yia da ylalaa yahb̄lo 'yligbe, -zugba ɔ 'binonya t̄l̄baa -zlo mi -bha de. Nyim̄a -duun 'bhua Zudee -yo -Zeluzalemu -d̄vdu -gv̄, we -yo Til̄ -yo Sidoon -gbenya mia gumunuyuñ -ḡgo -gv̄.

¹⁸ Wa 'de weee yia, -Zeuu weli yukwli pol̄ve -yo ɔ 'ka wa jipee 'gb̄o. Nu, -wa zuzu nyiñ mia sialida, -Zeu ka wa jipe.

¹⁹ Nyim̄a duun 'ybha wa 'ka ɔ kwεzi, -we ka ḡbu -wa, 't̄ite bhua ɔ 'w̄l̄, we mi wa 'de weee jipedā.

*Wwtv̄te -dl̄o -yo gb̄onyuuñ gb̄v̄
(Mt 5.1-12)*

²⁰ -Zeuu ylaa ɔ 'binonya, 'in ɔ nee wa -ylae: «Amia bobabhanja,

'wotutve -dl̄o mi amiaa -nu nya,
nu, -Lago pil̄i ain 'wlu la.

²¹ Amia nj̄wo mia da 'bhada,
'wotutve -dl̄o mi amiaa -nu nya,
-we ka ḡbu -wa, lva a yia.

Amia mia da wida,

'wotutve -dl̄o mi amiaa -nu nya,
-we ka ḡbu -wa, nyaa a yia.

²² Nyim̄e -ka aui 'wonye,
wa -ka aui kwn̄ee -sa, wa -ka aui vel,
'in wa -ka amiaa daa gb̄onyuu ḡba
Nyim̄ee 'Yuu 'gb̄v̄,
'wotutve -dl̄o mi amiaa -nu nya.

²³ -Muñ 'Sasukpa -gbonya -ka aui yli, a lit̄e 'muna nya. Nu, amiaa -tn̄u 'kad̄i mi -mo aui woda -Lagob̄o -gb̄e. Nu, 'sa wa dukpası pal̄i bhaa -Lagob̄bvu -falipanya 'kliye 'w̄l̄.

²⁴ Amia -wa lva da,
gb̄onyuu mi amiaa -nu nya, -we ka ḡbu
-wa,
nj̄wo yia aui 'bhaa yia.

²⁵ Amia -wa lva da,
gb̄onyuu mi amiaa -nu nya, -we ka ḡbu
-wa,
nj̄wo yia aui 'bhaa yia.

* ^{6:1} 'Flooya wa laa -tuauweli 'w̄l̄: «bl̄e».

Amia -wa mia da nyada,
gbonyuu mi amiaa -nu nya, -we ka gbu
-wa,
gu yia ain 'wowlva, 'in a 'ka wi.

²⁶ Nyima weee -ka amiaa gbuozonu gbadu -mu,
-zugba gbonyyuu mi amiaa -nu nya.

Nu, 'sa wa d'vlpasi nu bhaa
yoyogbuu -fahpanya.

A -kali amiaa nyima 'nyiii ze
(Mt 5.38-48, 7.12)

²⁷ «Amia -wa polva da 'mi yukwli, 'in nee ain
-ylae: a -kali amiaa tonyimaa ze, -wa nyea ain
'wo, a nu wa zuzonu 'wluo.

²⁸ Wa bhlia ain gweze, a jwna wa 'nyu la,
-wa palia ain 'klyie 'wo, a bhubhoe -Lago wa
'nyi nya.

²⁹ Nyime -ka -na yukwli yabhlo 'kpa
'wosubha, -in 'bhiti o -yla we -budu. 'In o -ka -
na -gusluna 'wobhu, -in 'na 'totolu -na -bana
o kwee -ni.

³⁰ Nyoo nyoo -ka -mi -lu -zlali, -in 'nye we
o. 'In nyoo -ka -na -lu 'wobhu, -in 'na 'yibhalu
we -yo la -ni.

³¹ -We a 'yibhaa nyima nu ain -yla le, amia
nu 'ya we le wa -yla.

³² «Wa -kalia amiaa ze, we -ka -maa -bhloo
'd'ee ze a -kal, a 'na popali 'wlukoon la -ni nu,
-Lago yia ain 'penia we 'gbo -ni. Gbonyuu
-lenonya -kal 'ya -wa -kalia wamiaa ze, we 'ni
saa?

³³ -Wa noa ain 'nam 'wo, a -ka maa -bhloo
'de 'nam 'wono, -Lago 'nia ain 'penia yi. 'Sa
gbonyuu -lenonya -maa nu 'ya, we 'ni muu?

³⁴ Nyima -wa saa amiaa kpagbu, a -ka -
maa -bhloo 'de kpagbu -yofa, le -lu a 'ka
'yi we 'penie nya -Lago kweea? Gbonyuu
-lenonya mia ni, gbonyuu -lenonya wa fa
kpagbu -yo. 'In wa 'ka we 'bigopali -nu 'yu
'gbo!

³⁵ We 'gbo, 'in nee ain -ylae, a -kali amiaa
tonyimaa ze. A nu zuzonu le. A fa kpagbu,
amiaa dli 'na -tolu we 'bigopali -nu -yla -ni.
Nu, Yali -Lago yia ain 'penia, 'in a 'ka o 'yua
-ze. -Lago mi zuzonu lenonya nya, -wa 'nia
'nam -yi -yo nyima 'nyiii gbegbein.

³⁶ Sa amiaa Dide -Lago kaa nyazidli ni,
amia -ka 'ya 'sa nyazidli.

A 'na 'bhulu nyima -putuu -yo'gbo 'wo -ni
(Mt 7.1-5)

³⁷ «A 'na 'bhulu nyima -putuu -yo'gbo 'wo -
ni, -Lago yi amiaa -yo'gbo 'wobhu. A 'na dli
nyima wa gbonyuu 'gba 'wlu -ni, -Lago yi
amiaa -nu ain 'wlu di. A ti nyimaa -yo'gbo 'wo,
'in -Lago 'ka amiaa -yo'gbo 'wotu.

³⁸ A 'nye nyima, 'in -Lago 'ka ain 'nye. A -ka
'sa nu, 'in -Lago slua amiaa bi 'wo -lu, 'in wa
bhua we, 'in we koa, 'bhie, we sloa gwe -yo
la. Sa a nyea nyima, 'sa -Lago yia ain 'nyea.»

³⁹ 'In -Zeju yi 'yaa wa gbuu nine yabhlo
'pal: «'Lolonyo mneni o 'ka 'lolonyo su lakpa,

'in o 'ka o 'yoo da -slolu? Wa -ka 'sa nu, 'in
wa 'de 'so bhlilia 'bhuka 'wo, we 'ni muu?

⁴⁰ «Nu, 'kpiakpianyo yabhlogbø 'ni o -
slolu? 'wazi. 'Kpiakpianyo -o -ka 'wosibhlí,
o -kanyo o -yo o mnenia 'wo.

⁴¹ «Bvøe gø -le mia -na bheli 'yiliya 'wo, 'mo
-na yia -yo, 'in su -kibhe 'kadu -we mia -na
'yiliya 'wo, 'in 'yiu we -yo. Le -lu ka 'gbo?»

⁴² -Mi, -mømo kaa su -kibhe 'kadu 'yiliya
'wo, 'in -t 'in 'yia we -yo, sa -na gba -na bheli -
ylæ: «Na bheli, -in 'tide 'mi 'yi, 'in 'ka -mi wee
bøe gø 'yiliya 'wo -saa? Wel 'sø -nyime, -in
-sa -sø -na 'de su -kibhe 'kadu 'yiliya 'wo, -in
'ka layi, 'bhie, -in 'ka bøe gø -na bheli 'yiliya
'wo -saa.

Suu 'bhue -yo wa yibhelia we
(Mt 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ «Su -zono'v tnu 'bhue 'nyuu, 'in su
'nyuu'u tnu 'bhue -zono.

⁴⁴ Suu 'bhue -yo wa yibhelia we. Wa'a -
sa magloo mnewia 'wlu, 'in wa'a -sa -* -dloya
'yilu su 'wlu.

⁴⁵ Nyime -zono mia, gbuozonu mia o dibhe
'wo, 'mo o noa le. 'In nyime 'nyuu mia,
gbonyuu mia o dibhe 'wo, 'mo o noa le. Nu,
gbonya bhua nyime dibhe 'wo, mo tlaa o
nywee.

-Budu 'søo gbuu nine

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ «Le -ka 'gbo, a la 'mi -amiaa -Kanyo, -
amiaa -Kanyo», 'in -we na gbaa ain -yla, 'in
a 'na we lea?»

⁴⁷ Nyime -o yia na -gbe, -o polva na wel
yukwli, 'in o noa we -go, o 'wowlv na yia ain
klvslolua.

⁴⁸ O 'wlu sa nyime -o yia o -budu 'subhaa,
'in o yia 'wtol -bhuka 'bhlu, 'in o yia we gwe
glu pali tokpa -go, mo. 'Nyu 'kadu lva, we -
gbligbli yilia wee -budu -yo, we 'ni we -wlu,
wee -budu mi 'subhada 'nanuu 'gbo.

⁴⁹ 'In nyime -o polva na wel yukwli, 'in o 'o
noa we -go ni, o 'wlu sa nyime -o 'subhaa o -
budu dudu klo -go, 'in o 'nia we gwe glu 'pa,
mo. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yia, 'in we
yia we -wlu -bha -bhlokpadé. 'In wee -budu
yia lamumni weeee.»

7

-Zeju jipea 'slvja 'yugalnyo
zolubhononyo
(Mt 8.5-13)

¹ Da -Zeju bhia welnya -minu gbagbie,
nyimaa -zlo -wa mia o yukwli poloda -yla, 'in
o yia Kapenaumu gbe nukple minu.

² Mo Kapenaumu, *Wlømv -sluja glo gbuu
'yugalnyo ka zolubhononyo yabhlo o 'yibhaa
bhhaba. Oo zolubhononyo ka gu -yo, we -to
'wo -se, o 'ka tl.

³ Da oo 'slvja 'yugalnyo 'nva -Zejuu 'di, 'in
o yia Zuifvu nyuma kpası tolba o 'wtie, nu, o
yia o 'ka o zolubhononyo jipe.

⁴ Wa mnia, 'in wa yia -Zezuu -gbe nyni, wa bhubhoea o bhabha, 'in wa nee o -ylae: «Nyime mia da, nyime -zenu -wa, o ka we 'klo, -in 'ka o -yobe.

⁵ C kali -amiaa nyima weee ze, 'in mo 'sobhaa -amiaa -Lagobudu.»

⁶ 'In -Zezu -yo wa 'so yia mni.

Wa 'ka o -bdu -yo cipaa yi, 'in oo 'slvjaa 'yugalnyo yia o 'talea tie, ni, wa mn -Zezu yoo wa gbae: «Na -Kanyo, -in 'na sial -na 'de -ni, 'in 'ni we 'klo -ka, -in 'ka na -bdu zo pla.

⁷ In 'ni we 'klo -kaa 'gbv, na 'de 'nia -na -gbe mni. -Mvu 'gbv, -in gba weli yahblogo, 'in na zoyu 'ka 'po.

⁸ Ni, in ka 'wlulapilnya, 'in na zva wa 'nujwe. In ka 'slvja, -wa 'wlu in pilha la. In -ka 'yahbho -yla gbae: «In mni!, 'in o mnia. In -ka 'ya -bdu -yla gbae: «In yi!, 'in -moo yia. 'In in -ka na zlubhonoronyo -yla gbae: «In nu -mni le!, 'in o noa we le.»

⁹ Da -Zezu 'noa wehnyo -mni, 'in o yia oo 'slvja glu gbuu 'yugalnyo 'jnni kwali. 'In nyimaa -zlo mia o 'bi, o 'bhitia wa -gbe la, o nee wa -ylae: «In nee ain -ylae: nyime, -o zva sa dli ni, 'in 'ni -slo we -kanyo 'yi Izlael -duduv 'debhie -gbolu -gv.»

¹⁰ -Zezu gba 'saa tsen, 'slvja glu gbuu 'yugalnyo tietienya yia o -gbe lobhiti, wa 'kaa yi, -zugba o 'bunonya -yo nyimaa -zlo -yo o 'so mu noda.

¹¹ -Mvu 'bigo, 'yl yahbho nya, 'gbe yahbho wa laa Naini, 'in -Zezu yia -mo mni, -zugba o 'bunonya -yo nyimaa -zlo -yo o 'so mu noda. - Zugba wee 'gbee 'suo nw -yo cipaa mni, -dugba -nw yahbho no'kpasuyu yahblogo, tlia, wa mu o 'bhluda mnida. - Zugba wee 'gbee no'kpla -nyuma duun -yo oo -dugba nw no, wa mn -bhvka -gu.

¹² O 'ka wee 'gbee 'suo nw -yo cipaa mni, -dugba -nw yahbho no'kpasuyu yahblogo, tlia, wa mu o 'bhluda mnida. - Zugba wee 'gbee no'kpla -nyuma duun -yo oo -dugba nw no, wa mn -bhvka -gu.

¹³ Da Nyimaa -Kanyo 'yia oo -dugba -nw -mni -yo, 'in -moo yia o ryazi 'wula bhabha.

O nee o -ylae: «A -gelo 'wu, a 'na wili -ni.»

¹⁴ 'Bhie, o bea -bha, 'in o yia 'kwiee -gbo kwezi. 'In we 'wuhunya yia 'yigbe. -Zezu nee: «Nyimesleyu, in nee, -in -so 'wu!»

¹⁵ -Zezu gbaa 'sa tsen, 'in oo tlthnyo yia 'wuso, 'in o yia bgabrie bhli. 'In -Zezu yia o 'nyaa o yoo 'nye.

¹⁶ -Nyanigbo yia nyima weee -kpalt. 'In wa yia -Lagao 'jnni ylimanie bhli, wa nee: «-Lagobv -falipanyo 'kadu yahbho ka -ain glaa yi. -Lagao ka o nyima 'wusa yi.»

¹⁷ -Zezuu 'jnni -zenu yia lamneni Zudee -dudu weee -yo we kwesi -gbe weee -gv.

'Zan -Batisi tiea nyima -Zezuu -gbe
(Mt 11.2-19)

¹⁸ -We weee 'plia, 'Zan -Batisi 'bunonya yia we o -salu lodi nya. 'In 'Zan -Batisi yia wa glaa nyima 'sa la.

¹⁹ 'In o yia wa Nyimaa -Kanyo -Zezuu -gbe tie, wa 'ka o layibha 'lee: «Nyime o 'kaa yi, -a

mia woda, 'mo -in -mia yi, yaayiu, -a wo nyime -putuu?»

²⁰ O 'Zan -Batisi 'bunonya nyinia -Zezuu -gbe, wa nee o -ylae: «Zan -Batisi tiea -ain -na -gbe, -a 'ka -mu layibha 'lee: «Lagao -Bhasanya o 'kaa yi, -a mia woda, 'mo -in -mia yi, yaayiu, -a wo nyime -putuu?»

²¹ Wee bhla -bhloo 'de nya, -Zezu jipea guzonja duun -yo 'kukunya, 'in nyima -wa kaa zuzu 'nyii 'bi, o yia we wa 'bi vu, 'in o yia lolojya duuun 'yli -blo.

²² 'Bhie, o nee 'Zan -Batisi tietienya 'so -ylae: «A mni, -we a 'yia -yo, 'in a 'noa, a -sali we 'Zan -Batisi lodi nya: «Ni, 'lolojya mi layida, 'tigitignya mi noda 'nanuu, *solibhanya ka 'po, 'sulonja mi 'nuda, tlthnya ka tlthle lu 'wuso, 'in wa mi -Lagobv gbadu bobabbanya -yla.»

²³ Nyime o 'ni 'mi dli -gv -sa, 'wutotve -dlao mi o -nu nya.»

-Zezu gbaa 'Zan -Batisi gbu o 'binyimaa -zlo -yla

²⁴ Da 'Zan -Batisi tietienya 'bhitia lu, -bha -Zezu bhlia 'Zan -Batisi gbu gbagbie nyimaa -zlo -yla. O nee: «Lee -lu a mni ylaa da bebleea? Gblee -we -pipe mia zukluda, mo -wa yi? - Innya!

²⁵ 'In lee -lu a mni -sleen -mo ylaa? Nyime o -plaa 'jnnimni naa 'wu, mo -wa yi? A -yi we 'ji ni, nyima -wa plaa 'jnnimni -naa -zunonya 'wu, 'in wa mia 'jnnimni -li nyidi ni, nyimaa 'wlulapilnya -bdu zo wa -dilita la.

²⁶ Lee -lu a mni -mo ylaa tenyu? -Lagobv -falipanyo -yo yi? 'In, in nee ain -ylae: o 'yli, o -zi -Lagobv -falipanyo -degbolu.

²⁷ Ni, -Lago nee o 'sebhe 'wu 'Zan -Batisi daae:

-Mi 'yu na paa na *tietienyo yoo,
'in o 'ka -na 'yoo -yomnazi.»

²⁸ In nee ain -ylae: nyima -wa 'jnni gwalia, wa glaa, nyime o 'kaa 'yli, o 'ka 'Zan -Batisi -zi, -moo 'ni -mi. -Zugba, nyima -wa -Lago pilha 'wlu la glaa, nyime 'kienyile 'yli, -moo -zi o 'wu.»

²⁹ Nyima weee -yo nison -gwesizanya -wa puloa 'Zan -Batisi weli yukwli, wa ka we 'jijibeli ni, -Lago tikli, 'in wa yia wa 'de 'Zan -Batisi yoo 'nye, 'in -moo yia wa batizee.

³⁰ Ni, Falizinyuma -yo -Lagao tiee gwe -sanya ka zuzonu -Lago 'kaa wa -yla lenu kwnne -sa, 'in wa 'ni jwnu 'Zan -Batisi 'ka wa batizee.

³¹ -Zezu nee 'yae: «Waa desleen -nyima, nyoo in 'ka wa 'wpalia? Nyoo wa -yo o 'wowlua?»

³² Wa 'wlu sa 'ylaasi -dia la -gblagbli 'wu, ma. -Zugba wa lilah, 'in wa gba wa -lima -ylae:

-A ka ain -yla -lili bhli,
a 'ni lite!

'In -a yia ain -yla guzo -luv bhli,
a 'ni wil!

³³ Nu, 'Zan -Batis yia, o'lia lililu -zonu, o'maa nu, 'in a nee: O ka zuzu 'nyuu 'bi.'

³⁴*Nyimee 'Yu yia ni, o li, 'in o maa. 'In a nee: A -tali, nyimee mia de, liligbu -yo nwmagbu o kaa. *Nison -gwezisanya -yo gbonyuu kwe-cian, wa 'tale o-mia.»

³⁵ Nu, -wa njwnua -Laggbu -yo, ma yibhelia we 'ji, -Laggo gbyilo mia, we tiklu.»

-Zezu tia gbonyuuu lenu -njwno yabhloo -yagbu 'wv

³⁶ Falizinyime yabhlo laa -Zezu, wa 'ka li dabudu. 'In -Zezu yia oo Falizinyimee -budu zo pla, 'in o yia lililu gwe ladu.

³⁷ -Mvv bhla, gbonyuuu lenu -njwno yabhlo mi wee 'gbe -mvv nookple. O 'noa nu, -Zezu mi Falizinyimee -gbe lida, o -yo *-lasiklo -zonu -bhonyidaa yeyen yia -mo mn.

³⁸ 'In o yia -Zezu luv ladu, -moo bhonya -yo, -zugba o wi. 'In o 'mo yia -Zezuu bhv wotolo. 'Bhie, o yia we -yeo, o nee o 'dee dli zoe: «O nyime -moni -ka yaa -Laggbu -falapanyo 'pieu, 'njwno o mia de o kwezida, sa o mia, -zugba, o ka yaa o yibhel gbonyyuu lenu njwno nya.»

⁴⁰ -Zezu 'bhua we -wv, o nee oo Falizinyime -ylae: «'Simoo, in 'ybha in 'ka -mi -yla gbu yabhlo gba.»

'Simoo nee: «Na -Kanyo, -in gba.»
⁴¹ 'In -Zezu nee: «Nyime yabhlo kpagbu mia nyima 'so -yo. 'Yabhlo ka tamaa 'wlu gbu -zakpa gbu 'wlu (500.000), 'in -gvdv kaa 'wlu gbu 'so 'wlu kuguba 'wlu (50.000).

⁴² Nu, waa nyima 'so 'na 'ka wee kpagbu -saa 'gbv, 'in oo nyime yi 'saa we ti. 'Lee wa 'de 'so glaa nu, nyoo 'ka oo nyime 'ybha bhabha?»

⁴³ 'In 'Simoo yia we 'bigvpale: «-Ami dlu ni, o kaa 'gwezi 'kadu 'wlu, mo 'kaa o 'ybha bhabha.»

'In -Zezu nee o -ylae: «Gbu -zonu -in gbaa.»

⁴⁴ Tovn, -Zezu 'bhitia la 'njwno -gbe, 'in o nee 'Simoo -ylae: «Na yi 'mo njwno ni -yo? In plaa -na -budu zo, -in 'nu 'mi 'nyu 'nye, in 'ka bhv -yo budo. Nu, mo budoa na bhv -yo o 'mia nya, 'in o yia we -yo se o 'nyi nya.»

⁴⁵ 'In 'nu 'mi gbleli, nu, o plaa, mo -tva na bhv gblelida.

⁴⁶ -In 'nu 'mi 'kpu 'wluo slu, nu, mo slua na bhv -yo -lasiklo.

⁴⁷ We 'gbv, in nee -mi -ylae: -Laggo ze o kalia bhabhaa 'gbo, -Laggo ka o gbonyuu duun 'wotu. Nu, nyime -o noa gbonyuu 'kienyi le, 'in -Laggo yia o -yggbu 'wotu, o -Laggo ze kalidli -se.»

⁴⁸ 'In -Zezu nee oo 'njwno -ylae: «In ka amaa gbonyii 'wotu.»

⁴⁹ -Wa -yo o 'so mia lida, -maa nee -mo dli zoe: «Moo -nyime mia, 'in -moo ti nyimee gbonyuu 'wva?»

⁵⁰ 'In -Zezu nee oo 'njwno -ylae: «Amaa dli ka ain pue, a mni, 'wotvve -dlo -yo ain 'so -ml!»

8

'Njwni -wa noa -Zezu 'bi

¹ -Mvv 'bigv, -Zezu yia 'gbe 'kadu -yo 'gbe yua 'wv mni, *-Laggo nyimaa 'wlulapiliiee gbvzonyaa gbagbie nya, -zugba o 'binonya kugbua le 'so -yo o mi.

² 'In, 'njwni talva o vua zuzu 'nyii 'bi, -yo o jipea, -maa mi 'ya -bha. Wa njn ni: Magidalaa -njwno Malii zuzu 'nyii gbeso 'tlaa 'wv,

³ Ewlobduv lubhonoronyo 'kadu Kuzaa 'njwno Zant, -yo 'Suzani -yo 'njwni dumadu, -wa -saa -Zezu -yo o 'binonya 'wv, wa vzvzonya nya.

Mnapanyoo gbu nine

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

⁴ Nyimaa -zlo 'bhua 'gbe -bhlo -bhlo 'wv, 'in wa yia -Zezu -yo 'wlugbeli. 'In o yia gbu nine -minu wa 'pali.

⁵ «Nu, kpaapanyo mnia o 'mnio 'paa. O mi o 'mnio 'pada, o 'mnia we, 'in we -zakpa -bhlo yia 'yoo 'jwe -yo bhli. 'Pliplinya noa we -gv, 'in 'zianya yia we li.

⁶ Talva yia tukpa -dudu -gv bhli, we mia, -bhaa bla ni 'nyu 'wvlakaa 'gbv, 'in we yia ye.

⁷ Talva yia -kpoga glaa bhli, 'in -mvv -yo we 'so yia 'wvsa, 'in -mvv yia we -gv palili, 'in we yia we 'tuntnu.

⁸ Talva yia dudu -zonu -gv bhli, 'in we yia mi, we 'paa lakpa, we lakpa -bhlo -sa -mo 'yaa glv gbu.»

⁹ 'In -Zezu yia we -gv di wehi 'titc nya: «-C -ka 'novo -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.»

-Mvv ka 'gbv -Zezu pa gbu ninea?

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ O 'binonya ka o wee gbu nine -minu 'ji laybha.

¹⁰ 'In o yia we 'bigvpali wa -ylae: «-Laggo ka o nyimaa 'wlulapilgbu mia zizeda ain 'klvslolu. 'In nyima talva -nu mia, gbu nine nya wa 'paa we wa -yla.

¹¹ 'Wa -ka -lu yla, wa'a 'yi we -yo, 'in wa -ka gbu 'nv, wa'a 'nu we 'wvla.»

-Zezu gbaa wee gbu ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ «Wee gbu ninee 'ji ni: 'mnoya mia, we 'wlu -Lagoweli.

¹² Nyima talva 'wlu 'yoo 'jwe -yo da 'mnoya bhli: wa -ka -Lagoweli 'nu ni, 'in *'Kuzu yia, 'in we saa we wa dibhe 'wv, wa yi we dli -gv zo, 'in wa yi gbu 'wubhv 'gbv.

¹³ -Mvmonya mia tukpa -bita -gv: -mvv 'wlu nyima -tolva, -wa noa -Lagoweli, 'in wa njwnua -bha we -yo 'mona nya ni, wa'a 'tide we 'yi, we'e fa wa 'wv somi. Bhla -selc nya, wa njwnua we -yo, 'in laylagbonya -ka yi, 'in wa dli bhva we -gv.

-Zezu puea 'ηωνο yabhlo, 'in o yia -Zalusū
'ηωναυ 'ηλιγαγιε 'ηνε
(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

40 Da -Zezu yia lv 'nyuu kakpe -putu -gv, 'in nyimaa -zlo yia o yoo -sa, wa mi o wudaa 'gbv.

41 We bhla, nyime -o wa laa -Zalusū nyina -Zezuu -gbe. -Lagobuduu -kanyo yabhlo o -mia. 'In o yia -Zezuu bhv -yo bhlili, o yia o bhuhhoe nu, o yia o -budunywee.

42 -We ka gbu -wa, o 'ηωναυ yabhlogbō kaa -zu kugbua le 'so, mo mia thida.

Da -Zeza mia -mo mnida, -zugba nyumaa -zlo tuntru 'saa o so weee lv.

43 Wa nyidi, 'ηωνο yabhlo mia -bha, o kwepalie li o -yo -zu kugbua le 'so. 'In o yia 'gwezi weeee -nyumaa. -Døtlōo yabhlogbō 'nu o jipe.

44 O 'pllia -Zeza luv, 'in o yia o -banaa ηwe kwezi. -Bha -bhlokpadē o 'pien yia 'wukani.

45 'In -Zeza yia layibhae: «Nyoo zi 'mu kwēa?»

Wa 'de weeee mi we kpelidaa 'gbv, 'in Pieli nēe: «Na -Slolunyō, nyima -wa gbelia -mi, ma tuntnua -mi so weeee lu!»

46 'In -Zeza nēe: «Nyime yabhlo ka 'mu kwezi, in ka we 'jiyibheli nu, na 'titē ka lubho nu.»

47 O 'ηωνο 'yia we -yo nu, wa ka we 'jiyibheli, 'in o -yo teletle yia -Zezuu bhv -yo bhlia mni. 'In -we ka 'gbv, o yia o kwezi, 'in sa o 'pōa -bha -bhlokpadē, o yia we gba o -yla, nyima weeee 'yibadi.

48 -Zeza nēe o -ylae: «Na 'yu, amaa dli ka aii pue, a mni, 'wutovē -dlōo -yo aii 'so -mi!»

49 Da -Zeza mia gbu -minu gbada, nyime yabhlo 'bhva -Zalusū -budunywee, o yia 'in o nēe o -ylae: «In o sialı Nyimaa -Kanyo -ni, -na 'ηωναυ ka th.»

50 -Zeza 'nva we ni, o nēe -Zalusū -ylae: «In o nva nyano -ni, -un zu dli! 'Pua o yia.»

51 -Zeza nyina wee -budunywee, o 'nu 'ηωnu nyima -putu 'ka wee -budu zo pla, 'mv we 'nu Pieli klaa, *Zaan klaa, *Zake klaa, we -yo 'yuu dide -yo o 'nyaa 'wubhu.

52 Nyima weeee mi wida, -zugba wa bhalu o 'ηωναυ 'gbv. 'In -Zeza nēe wa -ylae: «A 'na wili -ni, o 'nu tl, 'ylaa 'wv o mia.»

53 'In wa -yi we 'ji nu, 'yu ka tl 'gbv, wa yia o gla pali.

54 -Zeza kpalia o so -yo, 'in o yia 'wukpi, o nēe: «Na 'yu, a -so 'wv!»

55 O zuzu 'sibhlia o -gv la, 'in o yia 'wuso -bha -bhlokpadē. -Zeza nēe wa -ylae: «A 'nye o lililu.»

56 -We 'plia, 'in we yia oo 'ηωναυ 'nyaa -yo o dide ηwēgaga -sobhali. 'In -Zeza nēe wa -ylae: «A 'na gbalı we nyime yabhlogbō -yo -ni!»

9

-Zeza tiea o 'binonya kugbua le 'so
(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

1 'Yi yabhlo nya, -Zeza gbelia o 'binonya kugbua le 'so 'wlu, 'in o yia wa se -yo 'titē 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu nyima -yo -sa.

2 'Bhie, o yia wa tie, wa 'ka -Lagōo nyimaa 'wlulapilgbv gba. 'In wa 'ka guzonya jipe.

3 'In o nēe wa -ylae: «A -ka noa mnia yi ni, a 'na 'bhulu -lu yabhlogbō 'wv -ni: koosu, *bada, floo -yo 'gwezi 'na -mnai ain kwēe -ni. 'In nyime yabhlogbō 'na 'bhulu -bana 'so 'wv -ni.

4 -Budu -we ηwee a -ka mnai, wa -ka amiaa lakpasu kpa, a -tv -bha tklui, 'in amiaa lobhiti yli 'ka nyini.

5 -Budu -we ηwee a -ka mnai, wa 'ni amiaa lakpasu kpa, a 'tla wee 'gbe nukple. A gbatō amiaa bhv -yo *-bhuhui, 'in nyima 'ka we 'jiyibheli nu, wa 'ni -Lagōo 'yo ηwnu.»

6 -Zezuu 'binonya yia mnai. 'In wa yia 'gbe weeee 'wv 'plli, -Lagōo 'gbagbie -yo guzonya jipee nya da weeee.

*Ewlodv lva dli -Zezuu 'gbv
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)*

7 We bhla, -we weeee mia 'plida, 'in Galilee 'wlulapilnyō Ewlodu yia we 'nv. -We o 'kaa 'wlukwun lapopali, we 'ni -mi. Nu, nyima -tolvu nēe: «Zan-Batisi -soa 'wv tlitlnya glaa.»

8 'In nyimaa -zakpa -bhlo nēe: «Eli yia lv dvdu -go.» 'In tolvu nēe 'yae: «Bhabenyii -Lagōo 'gbv -fahpanya 'yabhlo -soa 'wv tlitlnya glaa.»

9 Ewlodu nēe: «Na weli -gv, wa ka Zaan 'wlu -gv -di. 'In nyime -a ka -gvgbv na noa de, nyoo mia?» 'In o yia -Zeza 'ylibulanon, o 'ka o 'yli.

-Zeza 'nyea nyimaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu lili
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Zn 6.1-14)

10 -Zezuu tietienya yia o -gbe lv, -we wa noa le, 'in wa yia we 'di o -sali. O -yo wa 'so vlaa gwe, 'in wa yia 'gbe -we wa laa Betusaida kwesi mni.

11 Nyimaa -zlo 'nva we, 'in wa yia o 'bi mni. -Zeza yia wa kpa so 'so nya, 'in o yia wa -yla -Lagōo nyimaa 'wlulapilgbv gba. Nyima -wa 'yibhaa o jipe wa, 'in o yia -maa jipe.

12 Da jibhe mia zoda, 'in -Zezuu 'binonya kugbua le 'so yia o kwesi be. 'In wa nēe o -ylae: «Da -a mia -seli, -bha tlolv la. -In gba nyima -manu -yla, wa mn 'gbenya -yo kudanya mia kwesi 'wv, wa 'ka liliunya -yo lapida 'yli.»

13 'In -Zeza nēe wa -ylae: «Amiaa 'de 'nye wa liliu!»

'In wa yia we 'bigopalie: «Floo gbu -yo zibhi 'ya 'so -a kaa kwēe. -In 'yibha, nu, -amia mnu nyimaa -zlo -manu liliu zaa?»

14 (Nu, sa, nyimaa 'wlu glo -bhlo 'wlu gbu mia -bha (5.000)).

'In -Zeza nēe o 'binonya -yla, wa di wa la sa glo 'so 'ya kugbua, kugbua ηwee.

15 Wa nu 'saa, 'in wa yia wa 'de weeee ladi.

16 -Zeu 'bhua wee 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'so 'wø, o ylaa yah, 'in o yia -Lago fuo 'pa. O didha we la, 'in o yia we o 'binonya yoo 'nye, wa 'ka we nyimaa -zlo 'wladlili.

17 Wa 'de weeee lia, 'in wa yia lo. 'In -we -tva 'wø, wa -yo we -cicee yeey -nu kugbua le 'so yia mn.

*Piel nee -Zeu -wa -Lago -Bhasanyo
(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)*

18 'Yl yabhlo nya, -Zeu mi -Lago bhubhoeda, o 'de -bhlo, -zugba o 'binonya mi o kwesi. 'In o yia wa layibhae: «Nyø nyimaa -zlo pal' mi 'wø?»

19 'In wa yia we 'bigopalie: «-Zakpa -bhlo nee, 'Zan -Batisi -in -mia. Tolva nee, Elii -in -mia, 'in tolva nee 'yae, -Lagøgbøv -falipanya mi bhaa blhasabhlia, wa 'yabhlo -søa 'wø tlthnya glaa.»

20 'In -Zeu yia wa layibhae: «'In amia, a nee, nyøo in -mia?»

'In Piel yia we 'bigopalie: «-Lago -Bhasanyo -o ka gbu o gbaa, 'mø -in -mia.»

*-Zeu 'paa o tlthle -fali
(Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1)*

21 'In -Zeu nee wa -yla 'klv 'cici nyaes: «A 'na gbali we nyime yabhlogbaa -yla -ni.»

22 'In o yia we -gude: «We mi ni, o Nyimee 'Yu sia bhabha. 'In Zuifoo nyima kpasí klaa, *Lagøbønøyaa -cian klaa, we -yo -Lago titee gwesanya yia o kwnæe -saa. 'Bhaa wa yia o, 'in 'yl 'so we tanu nya, tlthnya glaa o yia 'wøsøa.»

Sa wa 'ka -Zeu 'bi noa

23 'Bhie, o nee wa 'de weeee -ylae: «Nyøo nyøo -ka gba o 'ka 'mi 'bi no, o -sa o 'de dli, o 'bhø o siasiee *su 'wø, 'yl weeee nya, 'in o 'ka 'mi 'bi yi.

24 Nu, nyøo nyøo -ka o 'dees 'yliygagie 'wøgø ni, 'wø o yia we bøa. 'In o -ka o 'dees 'yliygagie 'wøbø na 'gbø, 'yliygagie -we 'nia bholluda -ka, 'mø -møo yia 'yia.

25 Nyime -ka dudu -gøv zuzønu weeee 'yl, 'in o -ka o 'yliygagie 'wøbø, o -ka o 'de lasa dudu -gø, lee -lu o 'ka we 'wø 'yia?

26 Nyime -o -ka in -yo na weli 'so zu nu, Zli Nyimee 'Yu yia yia o -yo o Dide -yo -møo -møowl -anzinyaa 'jnumnie 'wø, we Zli -møo nu 'yaa ønøu zu.

27 In nee aïn -yla gbuøønu sae: -wa mia da -seli, wa tolva ka -Lago nyimaa 'wlulapilie da 'yl, 'bhie, wa 'kaa tl.»

*-Zeu bhitilia 'wøla
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)*

28 -Zeu gbaa weli -min, we 'bigø, løkølwu -bhlo 'plia sa, -Zeu -yo Piel, Zaan -yo 'Zake 'so mnia, 'in o yia -gøgø 'wlu -Lago bhubhoea mn.

29 Da -Zeu mia -Lago bhubhoeeda, 'in o 'klv yia 'bhiti, 'in o 'wø -bana yia pømanu, -zugba we li 'bibi.

30 -Bha -bhloo 'de, 'in nyima 'so yia o 'klv 'tlal, -zugba o -yo wa 'so gba. Moizi -yo Elii so -wa.

31 Ma 'tlaa -Lago 'jnumnie san -nyidi. Sa -Zeu 'kaa o lubho 'wlubha -Zeluzalemu, o tlthle nya, 'in wa -yo o 'so yia we -gøgbø gba.

32 Pieli -yo o -lima 'so ka -gblo 'ylaa nya. Da wa ganoa, 'in wa yia -Zezuu 'jnumnie san -yøyi, we -yo nyima so mia o kwesi.

33 Da waa nyima mia -Zeu kwesi 'bhøda, 'in Piel nee o -ylae: «Na -Slolunø, -a -ka -seli -tv we nanu 'yli. Palo yua ta -a yia 'søbhøaa, -na -nu -bhlo, Moizi -nu -bhlo, Elii -nu -bhlo. (Nu, -we Pieli mia gbadø, o 'ni we -yi.)

34 Da o mi 'saa gbadø ni, 'in yalipøpa yia wa -gøgbli. We -gblia wa -gv, 'in -nyanigbø yia wa -kpali.

35 'In weli yabhlo yia wee yalipøpa nyidi 'tla, we nee: «-O mia de, na Yu -wa, 'mø in -saa -bha, a polv o yukwlil!»

36 Da wøa wøl -mun, -møv 'bigø, -Zezuu 'døbhlogbaa wa 'yia -yo. 'In o 'binonya yia jøwe 'mu 'ce, -we wa 'yia -yo, wa 'ni we 'di -sa nyime yabhlogbaa -yla, we bhla.

*-Zeu vua zuzu 'nyuu, 'yu yabhlo 'bi
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)*

37 Zli zha, 'in wa yia -gøgø 'wlu 'bhø. Nyimaa -zlo yia -Zeu yoo yi.

38 -Mo nyimaa -zlo nyidi, nyime yabhlo yia 'wøkpi: «Na -Kanyø, -mø na bhubhoe, -in yla na 'yu, mø -wa na 'yu yabhlogbaa!»

39 -In -tali, zuzu 'nyuu -ka o kpa, 'in o kpiø 'wø, -bha -bhlokpadø, we zuklúa o 'titø, 'in we elelia o 'fufil gøvø jøwee. We -ka o sialt kplokplo, 'bhie, we bhøa o -gv.

40 In ka -na 'binonya bhubhoe nu, wa vu wee zuzu 'nyuu o 'bi, wa 'ni we kwe -yo mnenei.»

41 -Zeu yia 'wøkpi: «Deslein -nyima -wa'a zo dli, nyima 'nyii, 'yl zuma in -yo aïn 'so 'ka lia? 'Yl zuma in 'ka amiaa 'gba o 'yligbeda -tva? -In -yo -na 'yu yi -seli.»

42 Bhla -we nya 'yu mia -Zeu kwesi bøda, 'in zuzu 'nyuu yia o labhli, we yia o lazuklu 'titø. 'In -Zeu yia wee zuzu 'nyuu 'wlukopilt. 'In o yia o 'yu jipe, o yia o dide o yoo 'nye.

43 'In -wa weeee mia -bha, -Lago 'titø 'kadu yia wa jøwegaga -søbhøli.

*-Zeu gbaa o tlthlee gbo 'ya 'so
(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)*

-We weeee -Zeu noa lø, we ka wa jøwegaga -søbhøli -bhlo -bhloo 'gbø, o nee o 'binonya -ylae:

44 «Amia, -we na gbaa da a 'nu we, *Nyimee 'Yu ya yia nyima yoo 'nyea.»

45 -Zeu gbaa weli -min, o 'binonya 'ni we 'wølanø. We 'ji mi zizeda wa -yla, wa yi we 'wølanø 'gbø. 'In wa 'ka we -Zeu layibha, nyano mi wa dli.

Nyəə 'ylia?

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

46 'Yl yabhlo nya, -Zezuu 'bunənya yia kpelihe bhli wa dəkpva nyidt. 'In wa nəe lee: «Nyəə 'yli -ain glaa?»

47 -Zezu yibhelia -we -gbu wa mia kpeliadaa 'ji, 'in o yia 'yule 'wobhu, 'in o yia -məo o 'de kwesi yigbeli.

48 O nəe wa -ylae: «-O -ka 'yu -mən kpa 'nanvu na 'jñi nya, na 'de o kpaa 'nanvu. 'In -o -ka 'mu kpa 'nanvu, -o tiea 'mu, 'mo o kpaa 'ya 'nanvu. Nu, -o -ka o 'de 'wobhu 'kienyi, mo -wa nyime 'kadu ain glaa.»

Nyime -o 'nia amiaa tonyime, amiaa nyime -wa

(Mk 9.38-40)

49 Zaan 'bhua weli 'wu, o nəe: «-Amiaa -Slolunyo, -a ka nyime yabhlo 'yi, zuzu 'nyuu o vua -na 'jñi nya. -A 'yibha yaa -a 'ka o 'yigbeli, o -yo -ain 'so 'ni -mu 'gbu.»

50 Nu, -Zezu yia we 'bigəpali o -ylae: «A 'na 'yigbeli o -nu. -We ka gbu -wa, o -ni amiaa tonyime, amiaa nyime -wa.»

Samalii -gbe yabhlo 'ni -Zezuu gbu -yəŋwnu

51 Da -Zezuu dədv -gbu -bhv -ylnya cipaa, 'in o nəe, -Zeluzalemo o mnia -kpa.

52 O yia nyima tie a 'de 'yu. -Maa mnia, 'in -maa yia Samalii -gbe yabhlo nukpla pla, wa 'ka da o 'kaa -gbu lammazuu 'gbu.

53 O mi -Zeluzalemo mnidaa 'gbu, *Samalii -nyima 'ni o gbu -yəŋwnu.

54 -Zezuu 'bunənya 'Zake -yo Zaan 'noa we, 'in wa nəe -Zezu -ylae: «-Amiaa -Kanyo, -in 'yibha -a gba -kosu 'bhv yah, we 'ka wa lasaaa?»

55 -Zezu 'bhitia la wa -gbe, 'in o yia wa -yla gba 'klv 'cici nya: [«Dli -we zua weli -min i ait nywee, a 'ni we -yi.】

56 Nu, Nyimee 'Yu 'ni dədv -gbu yi nyimaa lasasiee 'gbu. Nyimaa puepuee 'gbu o yia yi.】 'In -Zezu -yo o 'bunənya yia 'gbe -putu 'wu mni.

-Wa 'yibhaa wa 'ka -Zezu 'bi no
(Mt 8.19-22)

57 Da wa mia mnida 'yloogbli, 'in nyime yabhlo nəe -Zezu -ylae: «Dao da -in -ka mnida -mu, 'in mi -mu 'bi.»

58 -Zezu nəe o -ylae: «-Totonya ka 'bhuka, 'in 'zianya kaa lhl. Nu, da Nyimee 'Yu 'kaa ladil, -bha 'ni -mu.»

59 'In -Zezu nəe nyime yabhlo -ylae: «-In yi 'mu 'bi.»

'In -məo nəe: «Nyimaa -Kanyo, -in 'nye 'mu 'yoo, 'in 'ka na dide 'bhluu mni 'bhie.»

60 -Zezu yia we 'bigəpali o -ylae: «-In 'tide tlthlnya 'yi, wa 'ka wa tlthlnya 'bhlu. Nu -mu, -in mni -Lagəo nyimaa 'wlulapilgbu gbaa.»

61 'Yabhlo nəe 'ya o -ylae: «Nyimaa -Kanyo, 'bi na yia -mu məa, nu, -un 'tide -slo 'mu 'yi, in 'ka na nyima weli 'paa mni.»

62 -Zezu nəe o -ylae: «Nyime -o kpaa gogwleekoku la, 'in o dia lubhoo gwe, 'bhie o -talha lu, o 'ni mnene o 'ka -Lagəo nyimaa 'wlulapilie zo pla.»

10

-Zezu tiea o 'bunənya glv ta 'ya kugbual e 'so

1 -Muu 'bigo, Nyimaa -Kanyo -Zezu laa o 'bunənya, 'in o yia wa glaa glv ta 'ya kugbual e 'so -bhasa. 'In 'gbenya -yo da o 'de 'ka yaa mni, 'in o yia -mo wa tie 'so 'so o 'de 'yu.

2 -Zezu nəe wa -ylae: «'Mn o ka zali duun, we kpaa 'yli, 'in we -didiyna 'ni 'wuzu. We 'gbu, a bhubhoe kpaa -kanyo, 'in o 'ka lubhononya yoo 'pa, wa 'ka o 'mnəo -di.

3 A mni, bhlabhləyua 'bhisa na tiea ain gbi glaa.

4 A 'na 'bhulu 'gwəzi kлаа, -bada kлаа, we -yo -sakwla 'wu -ni. 'In a 'na -gwleli 'yloogbli fəsasiee 'gbu -ni.

5 A -ka -bdu -məməu nyee nyini, a gba tiae: «Wutvte -dləo -mni -bdu -mni nyee.»

6 We -ka 'wutvte -dləo -nyime yabhlo mi wee -bdu nyee, amiaa 'wutvte -dləo a gbaa o -yla, we -to o -gbu. We 'ni -məv, amiaa 'wutvte -dləo yi amiaa -gbe lu.

7 A -to wee -bdu -mni nyee, -we wa -ka ain 'nye a li, 'in a 'ma. Nu, lubhononya mia, o 'penlu o yia. A 'na 'plih -bdu -bhlo -bhlo nyee -ni.

8 Da a -ka 'gbe -məməu 'wu pla, wa -ka ain kpa 'nanvu wa 'lakpanya nya, -we wa -ka ain 'nye, a li we.

9 A jipe wee 'gbee guzonya. 'In a gba -mo -nyima -ylae: «*-Lagəo nyimaa 'wlulapile ka ain -yo cipa.»

10 Nu, 'gbe -we 'wu a -ka mni, -mo -nyima 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a 'tla -gblogbli Kadu 'wu. A gba wa -ylae:

11 'Amiaa 'gbee nukpla -bhubhui -we sloa -ain bhv -yo, 'mo -a yia ain -gbu gətəlvə. 'In a yibeli we 'ji nu, -Lagəo nyimaa 'wlulapilie ka cipa.»

12 'In nəe ain -ylae, zli -Lago yia nyimaa -yogbli 'wobhua, 'gbe -minu nukpla -nyima yia sia bhabha, we 'ka *Sodəm -nyimaa -nu 'wuzi.

Gbenya 'nia -Lagəgbu -yəŋwnu
(Mt 11.20-24)

13 «Kolazen -nyima, gboonyuu mi amiaa -nu nya! Betisaida -nyima, gboonyuu mi amiaa -nu nya! Ninee 'njipaligbli -Lago noa le amiaa -gbe, we -ka yaa nu, Tili -yo Sidoon 'so o nu we le, -zugba -mo -nyima ka yaa wa dli 'bhiti pepe. 'In wa ka yaa we -slolu, -gbənəa 'woplaphie -yo 'tvtəo 'wluo -sluslue nya.

14 We 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wubhua, amiaa-nu o yia 'wubhua, we 'ka Tili -yo Sidooon -nu 'wuu.

15 'In amia, Kapenaumu -nyuma, amia dlu nu, 'wuu a yia -soa yali yi? -Innya, we 'ni -muv, zo -Lago yia aai belia titlhyaa dudu -gu.»

16 -Zezu nee 'ya o 'binonyaa -ylae: «Nyime -o -ka aai yukwli polu, -ami o polua yukwli. -O 'ni aai kpa 'nanuu, -ami o 'nia kpa 'nanuu. 'In -o 'ni 'mi kpa 'nanuu, -zugba, -o tiea 'mi, 'mo o 'nia kpa 'nanuu.»

-Zezuu 'binonyaa glo ta 'ya kugbua le so yia lv

17 -Muv 'bigv, waa tietienyaa glo ta 'ya kugbua le 'so yia luyi 'muna nya. 'In wa nee -Zezu -ylae: «Amaa -Kanyo, -a -ka gbu gba zuzu 'nyii -yla, -na 'ljen -go, 'in we zua -aai 'nuyewe.»

18 -Zezu yia we 'bigopalie wa -ylae: «In ka *-Saatan -yoyi yali -bhoda nee nyu 'pa 'yika, 'in we yia bhli.

19 A yla, in ka aai se 'nye, a 'ka tibhe -yo -klagbeta -go no. 'In a 'ka 'ya amiaa tonyimee 'tite lawlali, 'in -lu yabhlogbo 'ni mnenei we 'ka aai gbonyuu 'wluo no.

20 A'na lili 'muna zuzu 'nyii ka aai 'nuyewe zvu 'gbu -ni. Nu, amiaa 'ljen -Lago celia yali, a li -muv 'gbu 'muna.»

-Zezu lia 'mwna

(Mt 11.25-27, 13.16-17)

21 Wee bhla -bhloo 'de nya, Zuzu 'Popa yia -Zezu 'muna yeli. 'In o yia 'wukpi: «Dide, -na 'ljen na mnina, yali -yo dudu -Kanyo, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we -in zizea gboyilonya -yo 'ylimnanya kwes, 'mu -in -slolua 'nyenyeaya 'klu. Gbuzonu -wa, Dide, -na 'de 'ybhaa we -mi 'sa.

22 «Na Dide ka 'mi -lu weee 'nye. O Yu mia, nyime yabhlogbo 'ni o -yi, we 'ni o Didee 'debhlogbo 'wubhu. 'In o Dide mia, nyime yabhlogbo 'ni o -yi, we 'ni o 'Yu 'wubhu, we -yo -wa o 'Yu -slolua o 'klu, ma -yia o.»

23 'Bhie, -Zezu 'bhitia o 'binonyaa -gbe la, 'in o nee -maa 'dekpa -ylae: «'Wotutwe -dlao mi amiaa -nu nya, -we a mia da -yo yida, a ka we -yo yu 'gbu!»

24 Nu, in nee aai -ylae: -Lagobuu -falipanya duun -yo dudu 'wlulapilinya 'ybha bhaa, -we a yia -yo, wa 'ka we -yo, 'in wa 'ni we -yo. -We a nua, wa 'ka we 'no, 'in wa 'ni we 'nu.»

-In -kali -Lago -yo -na -libheyii ze

25 -Bha -Lago titee gvesanyo yabhlo -soa 'wuu, o 'ka -Zezu laylaa 'gbu. 'In o yia o layibhae: «Slolunyo, sa in 'ka nu, 'yligbagagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

26 -Zezu nee o -ylae: «Sa we mi celida titee 'sebhe 'wua, 'in -in -ka we zeli sa -na nu we 'wula?»

27 'In oo nyime yia we 'bigopalie:

«Jejitape, -o -wa -na -Lago,
-in -kali o ze -na dli weeee nya,
-na zuzu weeee nya, -na 'titie weeee nya,
-na 'wlukvun lapopalie weeee nya.

'In -in -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

28 -Zezu nee o -ylae: «In ka we 'bigopalie tuku. -In nu 'sa, 'in -in 'ka 'yligbagagie 'yi.»

29 Nu, oo -Lago titee gvesanyo 'ybha o 'ka Zukpa 'yu 'gbu, 'in o yia -Zezu layibhae: «Nyoo -wa na -libheyia?»

30 -Zezu yia we 'bigopalie: «Nyime yabhlo 'bhoa -Zeluzalemu, o mi Zelikogbe 'wu mnida, 'in 'wienya yia o 'yligbeli. Wa 'bhua o -lu weee 'wuu, wa bhitia o, o -gbloa, 'in wa yia -bha o ti, 'in wa yia mni.

31 Sa 'bhisa, -Lagobubonyo yabhlo bhlia wee 'yloogblu, o 'yia oo nyime -yo lapida, 'in o yia o -ylabhlili, 'in o yia mni.

32 'Sa -bhlokpadie *Levili zvaylinyme yabhlo nynia 'ya -bha. O 'yia oo nyime -yo, 'in o yia o -ylabhlili, 'in o yia mni.

33 «Nu, Samalii -nyime yabhlo mia 'lakpa 'wu mnida. O nynia oo nyime -yo, o 'yia -moo -yo, 'in -moo yia o nyazi 'wula.

34 O nynia -moo -yla -tapa, 'in o yia -moo danya le nua, 'kpi -yo nyakpo pali, 'in o yia we gboan. 'Bhie, o yia o 'wubhu o -sokofali -go, 'in o yia o 'lakpanaya -budu zo kwa. -Mo o gwolova o -yo.

35 We zli zlia, o -saa -moo 'gwezi*, 'in o yia we wee -buduu -kanyo yoo 'nye. 'In o nee -moo -yla: «In gwlu nyime ni -yo, da in -ka seli luyi, -na 'gwezi -we -in -ka we -gopalie, in 'ka we kpabgb -sa na 'de nya.»

36 -Zezu yia we -godie: «Waa nyuma ta -mani glaa, -mi dlu, nyoo -wa nyime 'wienya bhitia -libheyia?»

37 -Lago titee gvesanyo yia we 'bigopalie: «Nyime o 'yilia o nyazi, mo -wa.»

'In -Zezu nee o -ylae: «In mni, -in nu 'sa.»

-Zezu mia Maati -yo Malii fusa

38 -Zezu -yo o 'binonyaa mi 'yloogblu, 'in o yia 'gbe yabhlo nukple pla. 'Nwuo yabhlo mia -bha, wa laa Maati, mo kpa o 'lakpasu o 'dee -budu zo.

39 Maatu bhlo wa laa Malii, mo -dia Nyimaa -Kanyo bhu -yo la, -zugba o polu o nyimaa gbuslolou weli yukwli.

40 Maatu 'yligwe -su la pipie nya. O yia -Zezu kwesi, 'in o nee o -ylae: «Nyimaa -Kanyo, na bhlo tilia na 'de -bhlo lubho weee, we'e -la -mi -sian 'wuu? -In gba o -yla nu, o -sa 'mi 'wuu!»

41 Nyimaa -Kanyo yia we 'bigopalie o -ylae: «Maati, Maati, amaa 'deel dli a sumania bhe, 'in a palia amaa 'de -biabi 'yligwe gbu duuun gbu.

* 10:35 'Yi 'soo lubhoo 'gwezi -wa.

⁴² Nu, -lu yabhlogbəo mi -lu -zənə nya. -We nənia 'yli, 'mə Malii -saa -bha. 'In nyimə 'nū mnəni o 'ka we o kwəe -sa.»

11

-Zeu slolua -Lagəbhuhhoe o 'binənya
(Mt 6.9-13, 7.7-11)

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zeu mu -Lagə bhuhhoe da yabhlo. Da o bhaia, o 'binənyaaa 'yabhlo nəe o -ylae: «Nyimaa -Kanyo, -in -slolu -ain -Lagəbhuhhoe, sa 'Zan -Batisi -slolua o 'binənya.»

² -Zeu nəe wa -ylae: «A -ka -Lagə bhuhhoe da -mi, a gbae:
Dide,
wa zu -bha -na -məwlu nəni,
-na nyimaa 'wlulapilie yi.
³ 'Yli -we -ka -mi,
-in 'nye we liliilu -ain.
⁴ -In ti -amiaa -yəgbv 'wv.
-Wa nuva -ain gbnuyuu 'wluo,
sa -a tia wa -yəgbv 'wv, 'sa.
-In 'na kwal -ain laylagbə lu -nli.»

Nyimə o -mnia o 'tale 'floo -zlalia

⁵ -Zeu nəe 'ya wa -ylae: «Sa 'bhisa, ain glaa, 'yabhlo ka 'tale yabhlo. O -ka o -gbe mni zli -nyidi, a 'ka o -yla gbae: 'Tale, -in fa 'mū 'floobhakə taa kpagbv -yo.

⁶ Nu, deslēen, na 'tale yabhlo 'bhva 'lakpa 'wv, in o yia na -gbe yi. In 'nu -lu yabhlogbəo -ka, 'in 'in 'ka we o 'nye.»

⁷ «In sa 'bhisa, o 'tale -məo yia we 'bigəpalı -bdu zəe: -In 'tide 'mū 'yi 'ce! In ka -bdu kla -lakli nya, we 'bi ka 'wugwle. In -yo na 'yua mi lapida, in 'nu mnəni in 'ka 'wuso, 'in in 'ka -mi 'floo yoo 'nye!»

⁸ In nəe ain -yla, o 'na 'ka 'wuso, o 'ka wee 'flooonya wla o 'tale -jwəe. Nu, -məo mi we -zlatlagbə kpada so 'so nya -klii 'gbv, 'wv o yia -soa, -we weeee -məo -ka 'yibha, o 'ka we -məo yoo 'nye.

⁹ «We 'gbv, -amı nəe ain -ylae: a -zla -lu, 'in wa 'ka we ain 'nye. A -tali -luu da, 'in a 'ka we 'yi. A bhli -bdu, 'in wa 'ka -bha -kali ain -yla.

¹⁰ Nu, -o zlaa -lu, 'mə wa nyea we. -O taliā -luu da, mə yia we. -O bhli -bdu, mə -yla wa kalia -bha.

¹¹ «Ain glaa, 'yabhlo -ka 'yuu dide nya -mi, o 'yu -ka o 'floof -zlali, o yi o tokpa 'nyee? Yaayi, o -ka o zibhi -zlali, o yi o tbihə 'nyee?»

¹² In o 'yu -ka o nynugan -zlali, o yi o klagbeta 'nyee?

¹³ Nu, amia -mama -wa nyimaa 'nyii, a -yi amiaa 'yua -li -zənə 'nye sa. We -ka 'sa -mi, amiaa Dide -o mia yali, -o kaa 'nanı, -wa zlalıa o Zuzu 'Pvpa, o 'na 'ka we wa 'nyee?»

-Zeu nəe nu, o 'tit'e 'bhv -Saataan -gbe
(Mt 12.22-30; Mk 3.22-27)

¹⁴ 'Yli yabhlo nya, zuzu 'nyuu -we -zelia nyimə yabhlo bhobho, -Zeu mi we vuda, da wee zuzu 'tlaa -məo 'wv, 'in -məo yia gbagbie

bhli -bha -bhlokpadə. Təvn, nyimaa -zlo -wa mia -bha, 'in jwəgaga yia wa subha.

¹⁵ Nu, nyimaa -təlvə -wa mia -bha, wa nəe: «Zuzu 'nyii -kanyo *Belizebuli nyea o se, o 'ka zuzu 'nyii vu.»

¹⁶ Təlvə 'yibha wa 'ka o laylaa 'gbv, wa nəe o -yla, o nu gwədigbu yabhlo le, 'in wa 'ka we 'jyibheli nu, -Lagəo -gbe o bhva.

¹⁷ 'In -Zeu -yi wa 'wlukvən lapəpaliee 'gbv, o nəe wa -ylae: «Dvdu -we ka -gv -nyimaa -ka tu -gv wa 'dəkpua nyidi, la wee dvdu bhva. 'In -bdu -bhlo jwəe -nyimaa -ka -ywosəsələda -mi, bhlia wee -bdu yia.

¹⁸ A nəe, zuzu 'nyii na vua, Belizebuli nyea 'mū we se. -Saatan -ka we 'de -ywosələvə, sa we dvdu 'ka 'wlututləvə?

¹⁹ Belizebuli -ka -amı se 'nye, in -ka zuzu 'nyii vu, nyəo nyə amiaa -lima se, 'in -māa vu wee zuzu 'nyia? We 'gbv, amiaa -limaa 'dəbhiee lenəgbv slolua nu, -we a gbaa yo -wa.

²⁰ Gbuzənə sa, -Lagəo so nya na vua zuzu 'nyii, we ji -wa nu, -Lagəo nyimaa 'wlulapilie mi aui nyidi.

²¹ «Latelənyo -o kaa 'li -yo -gble kwəe, o -ka o kvda 'wukvda -mi ni, o zvənə weee mi 'wupada 'ce.

²² 'In, nyimə 'tea la, -o zia o, -məo -ka yi, 'in -məo -ka o jwə -zi, 'in o 'li -yo -gble -we o di yaa dli 'wv, 'in -məo saa we o kwəe. 'In -we weee -məo -sa o kwəe, 'in -məo dlilia we.

²³ Nyimə -o -yo 'mū 'nu -mi, na tonyo -wa. Nyimə o -saa 'mū 'wv, -a 'ka nyimaa -yəbbələ, la o mumnia wa.

Zuzu 'nyuu lyiyie

(Mt 12.43-45)

²⁴ «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyimə yabhlo 'wv, we mni, we yi, -məo yeyə da, ladidaa datalie nya, we 'ka ladı. We 'nu da 'yu 'gbv, we nəe we 'de -ylae: «Na -bdu -we zə in 'bhva, -məo na bhitia lo.»

²⁵ 'In da we 'bhitia -məo lo, we yia -bha wee -bdu yli, -zugba we nvəkplə mi laylipeda, 'in -məo mi lamnazıda.

²⁶ Təvn, zuzu 'nyii gbesə ka nvəkplə -nyua 'yli bhhabha, -we -zia wemə, 'in we yia -məo 'bvmə. 'In we -yo we 'sə yia wee -bdu zə lyoi, dadəvə. 'In we yia -məo ladı dua. -Sleen, 'in o nyimə -kwikwi yia 'ylinyumanı, 'in we yia we tianu 'wvəzi.»

Mvnaa 'degəbolu

²⁷ Da -Zeu gba 'saa, 'in 'jwənə yabhlo nəe o -yla, -məo nyimaa -nyidi weh 'tutie nyae: «'Nwənə -o plaa -na nvəkplə, 'in o yia -məo 'nyəni, 'wvətəvə -dliə mi o -nu nya.»

²⁸ 'In -Zeu yia we 'bigəpalie: «A gba sae: nyimaa -wa pəlvə -Lagəo -wəli yukwli, 'in wa zəa we 'nu jwə, 'wvətəvə -dliə mi wa -nu nya.»

Nyimaa 'yibhalia -Zeu gwədigbv
(Mt 12.38-42)

29 Da nyumaa -zlo gbelia -Zezu, 'in o yia gbagbie bhli wa -ylae: «Desleen -nyuma mi nyuma 'nyii nya. Ma yibhalia 'mu gwedigbo. Gwedigbo yabhlogba 'na 'ka wa -yla leno, 'mu we 'ni *Zonasu gbu -ze.

30 Sa *Zonasu -zea we 'yli -slolunyo *Ninivu -nyuma -yla, 'sa Nyimee 'Yu yia we 'yli -slolunyo -zea desleen -nyuma -nu nya.

31 Sebaa 'wlulapulijwuo 'bhua dudu bhloluda, 'in o yia *Salomo -gbuyilowei yukwli polva yi. Nu, nyime -o zia Salomo, o mi da. We 'dees 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbo 'wobhua, 'in oo 'jwno saa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in o dia -maa gbu.

32 Ninivu -nyuma 'noa Zonasu weli, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyime -o 'yilia -o -zia Zonasu, o mi da. We 'dees 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbo 'wobhua, 'in Ninivu -nyuma saa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in wa dia -maa gbu.»

'Napee gbu nine (Mt 5.5-15, 6.22-23)

33 -Zezu 'paa wa -yla gbu nine yabhlo 'ya, o nee: «Nyime -ka 'nape -nyuma, o o zize we, 'in o o zu we -solu zo. Nu, yali o dia we la, 'in -wa -ka -budu za pla, 'in wa yia we san -yo.

34 -Na 'yli mi -na kuu 'nape nya. We -ka nu, -na 'yli -yali, -na ku -kpabchie mi zli 'wu. We -ka -na 'yli ka gu -yo, -na ku mi nikpise 'wu.

35 Nu, -in zo -na 'de 'yliyo, zli -we mia -mi 'wu, we 'na -zel nikpise -ni.

36 -Na ku weeee -ka zli 'klu -mi, we kibhe 'ni nikpise 'wu -mi, we -kpabchie mia zli 'klu. Sa 'napee san dolua -mi -yo la beblee, 'sa.»

-Zezu dia Falizinyima -yo -Lago titee gwe-sanya gbu 'wlu (Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

37 -Zezu bhaa gbagbie, Falizinyime yabhlo yia o la, o -yo o 'ka li. -Zezu plaa o -budu zo, 'in wa yia bilhi.

38 Falizinyime 'yia nu, -Zezu 'ni kwé budo, 'in o yia lilei bhli, we yia o 'nwagaga -subhal.

39 Nu, Nyumaa -Kanyo nee o -ylae: «Sa amia Falizinyima mia, mu nu: 'kopu -yo 'woliliknaa ku -yo a wola, -zugba 'wie -yiliye -yo 'nyii mu amiaa dibhe yeda.

40 -Gwotonya! -Lago o noa -lulu ku -yo le, mo noa we nukple le 'ya, we 'ni mu?

41 -Lu -we mia amiaa 'kopu -yo amiaa knanya 'wu, a 'nye we bobabahnya. 'In we 'de weeee 'ka -mowlu amiaa -nu nya.

42 «Amia Falizinyima, gbu nyuu mi amiaa -nu nya! Amiaa -titikpi weeee -we menia, 'mati -yo wluu* 'bhisa, we kugbua -gu -bhlo a nyea -Lago. 'In gbu tiklinya -we nania -Lago dudu -yo amiaa -Lago -zel -kale, a ka we 'yli latlili, 'mu a 'ka yaa leno tia. 'In a 'na dlulu -lulu kugbua -gu -bhlo wlawlie 'wu -ni.

43 «Amia Falizinyima, gbu nyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'yugbein ladidie a 'ybhaa -Lagobudu zo. 'In a 'ybha, wa -sa a in fu -zejila 'wu amiaa 'nojwewozue nya.

44 «Gbu nyuu mi amiaa -nu nya! A 'wlu sa gbawla wa'a 'yli -yo, wa -ka we -gu noada -mi, wa 'ni we 'ji -yi.»

45 -Lago titee gwe-sanya 'yabhlo nee -Zezu -ylae: «Na -Slolunyo, -in -ka 'sa gbada -mi, -amia -in mi 'yaa veldia!»

46 -Zezu yia we 'bigopalie: «Titee gwe-sanya, gbu nyuu mi 'ya amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, gba 'kadu -we ka didie -kalia -yo, 'mu a dia nyima 'wlu, 'in amiaa 'dees -kwitaya -bhlogba 'o 'tili we.

47 «Gbu nyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -Lagobuv -falipanya gawbla a paa, 'in amiaa didea 'bhaa wa.

48 -We a mia lenova, mu slolu we nu, -we amiaa didea noa le, we nanu a in dudu. Amiaa dökpası 'bhaa -Lagobuv -falipanya, 'in amia mia wa gawbla 'pada.

49 We 'gbu, -Lago Gbu yilo nee: «Wa -gbe na yia gbu -falipanya -yo tietienya tiea. 'In -maa glaa tolva wa yia 'bhaa, 'in wa 'ka tolva 'kliye 'wopal.»

50 Nu, we 'ka dudu gwedilida -yo 'bhv, -Lagobuv -falipanya wa 'bhaa, -wa ka 'pien wa jitea, wa 'pien -Lago yia desleen -nyuma layibhaa.

51 Tia, wa ka *Abeli 'bha, 'in 'wubhloluda wa yia Zakalii 'bha, 'slakagosalu -yo -Lago -mowluda nyidi. Cun, in nee a in -ylae: desleen -nyuma -Lago yia we 'gba 'wlu dia.

52 «Amia titee gwe-sanya, gbu nyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -laklu -we kalia gbu yilo 'ywae, 'mu a 'bhua 'wu, 'in amiaa 'de 'ni -mo pla. 'In -mama 'ybhaa -maa 'ka -mo pla, 'in a yia -maa 'yoo -klu.»

53 Da -Zezu 'tlaa wee -budu zo, -Lago titee gwe-sanya -yo Falizinyima yia o -yo 'ce 'nyuu pali. 'In wa yia gbu duun o layibha.

54 O zöbhlibhlie nya, 'in gbu -kpavə weli -ka o 'ywae 'tla, wa 'ka we nya o gbu -lueli.

12

A 'na -zel weli 'so -nyima -ni (Mt 10.26-27)

1 We bhla, nyumaa 'wlu -nyacun yia 'wlugbeli -Zezu kwesi. Wa 'wuzuloo gbu, bhu ladida'a 'yli. -Zezu nee o 'binonya -yla tiae: «A zo amiaa 'de 'yiliyo Falizinyima 'floo 'gcoo gbegbein. Nu, wa weli 'so 'so.

2 Nu, -we weeee mia zizada, zli 'klu we yia 'tlaa, 'in -we ka 'ji nyima 'ma -yi, 'ji wa yia we yibhelia.

3 We 'gbu, -we weeee a gbaa nikpise 'wu, 'noa wa yia we zli 'klu. 'In -we weeee a nyunjwea nyime -yla komi luv, -budu 'wlu wa yia we wizia.»

A so -*Lago* 'debhlogbo
(Mt 10.28-31)

⁴ 'In -Zezu née 'yae: «Na 'talea, in née amia -ylae: -wa mnenia wa 'ka nyumee ku 'bha, 'in wa 'na we 'bigo gbu yahbholgbo lenoe mneni, a 'na solu wa -ni.

⁵ -O a 'kaa so, 'mo na yia ain 'kloslolua: a so -Lago, amiaa tlthle 'bigo, mo kaa we se, o 'ka ain -kosu 'wv viteli. Cun, in née ain -ylae: 'mo a 'kaa so!

⁶ «Nyuma 'yliya 'wv, bhuyua 'n' -vale -ka. Tama 'so lo wa paa we gbu pelo. 'In -moo bhla, -Lago' dlu we 'yahbholgbo 'wv.

⁷ -Lago -yi amiaa 'wluo nyii ηwεε. We 'gbv, a 'na nōnō nyano -ni. A 'yli -Lago 'yliya 'wv, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wvzi.

-*Wa ηwnua -Zejuu gbu -yo 'in -wa'a ηwnua -Zejuu gbu -yo*
(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ «In née ain -ylae: -o -ka gba na daa -zejila 'wv, nu, o mi na -no nya, gbaa *Nyumee 'Yuu yia o daa, -Lago' 'anzinya 'yu, o mi o -no nya.

⁹ -O yia na gbu kpela -zejila 'wv, nu, Nyumee Yu yia o gbu kpela -Lago' 'anzinya 'yu.

¹⁰ Nyoo -ka Nyumee 'Yuu daa wel 'nyuu gba, -moo -ygbv -Lago' tia 'wv. Nu, -o -ka Zuzu 'Popa vel, -Lago 'na 'ka -moo -ygbv 'wotu.

¹¹ «Wa -ka amiaa -ygbv 'wvbhuu yi, wa -ka ain -Lagobudunya zo kwa, 'in wa -ka ain nyumaa 'yugalnya -yo 'gbree 'wlulapiluuya 'yu kwa, sa a 'kaa we amiaa 'de -gv -sa, 'in -we a 'kaa gba, a 'na lolv we 'gbv dlu -ni.

¹² Nu, -we a 'kaa gba, we bhla, Zuzu 'Popa yia we ain ηwεε zva.»

'Nyuminnyoo -gvwvtvnvv gbbv nine

¹³ -Mo waa nyumaa -zlo nyidi, nyumee yahbho née -Zezu -ylae: «Na -Slolunyoo, -in gba na bhehi -yla, 'bi -amiaa dide tia, o dlii we, o 'ka na -nu wla.»

¹⁴ -Zezu yia we 'bigopali o -ylae: «'Tale, nyoo pali 'mi la amiaa gbowbhuonyo -yo amiaa zuzonuvv dlinyo nya?»

¹⁵ -Moo 'bigo, o née wa 'de weee -ylae: «A zo amiaa 'de 'yliyo, 'nyuminliuu dli 'wvnyinnyineeb gbegbein. Nu, 'yliyagagiee 'degbolu mia, we'e 'bhu nyumee 'nyuminliuu -gbe, saa 'de o yi 'nyuminnyo 'kadu -ze.»

¹⁶ 'In -Zezu yia wa gbow nine yahbho 'palie: «'Nyuminnyo yahbho mi -bha, o ka kpaanya -we tnuu o -yla duun.

¹⁷ O popalia 'wlukuvn la, o yia o 'de layibhae: «Sa in 'ka da we nva? Da in 'kaa na kpaa -li slu, -bha 'n' -mi.»

¹⁸ 'In o yia we -gvdie: «We in 'kaa lenv, mu ni! Na wlonya na yia -yomnazia, 'in in 'ka we 'wvlaylimani. 'In in 'ka -moo na 'mno -yo na -lu -zonuvv tolva slu.

¹⁹ 'In na yia na 'de -yla gbaa: «Na nyumee, -in ka zuzonuvv -zlo, -zo duuun -nu nya. -In -di la, -in nyape, -in li, -in 'ma, -in li 'mona!» ,

²⁰ 'In -Lago née o -ylae: «-Gwvutonyo, -zeen sabo -na thia. 'In -we weee -in gogwlalia 'wlu -na 'de -yla, nyoo -yla we 'ka -tva?» »

²¹ -Zezu yia we -gvdie: «Nyume -o gogwlalia zuzononya 'wlu o 'de -yla, 'sa we mia o -nu nya. 'In -moo 'n' 'nyuminnyo nya -mu -Lago 'yliya 'wv.»

A zo -*Lago* dli -gv
(Mt 6.25-34)

²² 'In -Zezu née o 'binonya -ylae: «We 'gbv, in née ain -ylae: -we a 'kaa li, 'in a 'ka 'yliyagagie 'yi, a 'na lolv we 'gbv dli -ni. 'Naanya a 'kaa 'wpla, a 'na lolv we 'gbv dli -ni.

²³ -We ka gbu -wa, nyumee 'yliyagagie -zi liliu, 'in nyumee ku -zi 'naa.

²⁴ A yla 'ηwaa: we'e 'pa 'mno, 'in we'e -di we, 'in we'e bbloblo we wlv 'wv. Nu, -Lago nyea we liliu. Amia 'yli a -zi 'zianya!

²⁵ An glaa, nyoo mneni o 'ka o dliiwe nya, o 'yliyagagiee 'yli -gv palia?

²⁶ 'In amia 'mia mneni, a 'ka wee -lu 'kienyile -minu lenv, lee ka 'gbv a lo we pnū 'gbv dlia?

²⁷ «A yla -fliisuu -bvi: we'e nv lubho, 'in we'e lva 'naa. In née ain -yla nuu: *Salomo'oo 'dee 'nyuminie 'kadu 'wv, o 'n' 'ylinano -bana -bhlogbo' yi suu -bonya nuu 'yahbho 'bhisa.

²⁸ Dh 'kienyi -zonya! Su -we mia -flii -zeen, 'in wa 'kaa -kosu 'wv viteli ciži, -Lago -ka sa -moo -kpeli, -zakpa zuma o 'na 'ka 'sa amia -kpelia!

²⁹ -We a 'kaa li, 'in -we a 'kaa 'ma, a 'na sumanu amiaa 'dee dli -moo 'gbv -ni.

³⁰ Nu, dudugo -nyima weeee, -wa 'nia -Lago -yi, ma talua -luu da 'kombo. 'In amia mia, amiaa Dide -Lago -yi -we -wa amiaa -yokpagdbo.

³¹ A -tali -Lago amiaa 'wlulaplie da tia, 'bhie, -Lago 'ka ain -lu weeee -minu 'nye.

A di amiaa 'nyuminli -Lago kwesi la
(Mt 6.19-21)

³² «Na kwiiyua, a 'na nōnō nyano -ni. Nu, we nani amiaa Dide -Lago dudu, o 'ka ain o nyumaa 'wlulaplie za kwa.

³³ A 'pa amiaa zuzononya pelo, 'in a 'nye we -yo -gwezi bobabhanaya. 'Gwezi -bheto -we'e -nyumaa, a nu we le. A gogwlali amiaa 'nyuminli 'wlu -Lago kwesi, da we 'na 'kaa mno. 'Wienya 'n' mneni wa 'ka we 'wvbhu, 'in ηwona 'n' mneni we 'ka we li.

³⁴ -We ka gbu -wa, mo -na 'nyuminli mia, -mo -na dli mia.

A mnazi amiaa 'de la, 'in a 'ka -Zezu wv

³⁵ «A mnazi amiaa 'de la, a ji -jlaa, amiaa 'nape -tu -nyumada.

³⁶ Zolubhononya mia wa -kanyo mnia 'ηwnakwafet -gv woda, a mi wa 'bhisa. Da o -ka luyi, o -ka koko bhli, 'in wa 'ka -bha -kali o -yla -bha -bhlokpadæ.

³⁷ Zolubhononya -manu -kanyo -ka wa 'yiliygada yli, 'wotvtve -dləo mi wa -nu nya! In nee ain -yla, gbuzonu -wa: o -jlaa o yia jia, o 'ka wa lad, liliuu 'gbu. 'In o 'ka we wa 'woladili.

³⁸ O -ka loyi, -de zli -nyidu, -de zli -gvo, o -ka wa 'yiliygada yli, 'wotvtve -dləo mi wa -nu nya!

³⁹ -We mia da, a 'nu we 'wola: bhla -we nya 'wienyo 'kaa yi, -buduu -kanyo -ka yaa we -yi, o 'na 'ka o 'yitide, o 'ka o -budu zo pla.

⁴⁰ Amia, amnazia amiaa 'de la 'yae. Nu, bhla -we a 'nia -tolb, we nya Nyimee 'Yu yia yia.»

Zolubhononya -zənv -yo zolubhononya 'nyuu
(Mt 24.45-51)

⁴¹ Piel yia o layubhae: «Nyimaa -Kanyo, -amia -bhlo -na palia wee gbu nine yaayu, nyuma weeee-in mia we 'palida yi?»

⁴² Nyimaa -Kanyo yia we 'bigopali o -ylae: «O -wa zalubhononya tiklu, 'in o -yia gbu, sa o mia? Mo -wa, -, o -kanyo tia -budu -yo, o 'ka we 'yiliyo. 'In lilibhla -ka be, o 'ka zalubhononya tolva liliu 'nye.

⁴³ 'Wotvtve -dləo mi o zo zolubhononya -nu nya. O -kanyo -ka loyi, 'in o 'ka o 'yi, -zugba o mu wee lubho noda.

⁴⁴ In nee ain -yla gbuzonu sae: o -kanyo yia -moa zo zuzonu weeee o yoo 'nyea, o 'ka we 'yiliyo.

⁴⁵ We -ka nu, oo zolubhononya nee dlzæ: «Na -kanyo mi -mo -gwleda.» 'In o yia zalubhononya -ya lubhononywi tolva bhitiie bhli, o yia li, o yia 'ma, 'in o yia 'de nu 'bhali.

⁴⁶ 'Yi -we nya oo zolubhononya -mori 'nia o -kanyo wuda -mi, 'in bhla -we o 'nia -tolb, we nya -moa yia yia. Vua o -kanyo yia o, 'in o 'ka o -kaslu 'wupa. Sa -Lago paa wa'a iawnua o gbu -yo -kaslu 'wu, 'sa.

⁴⁷ Zolubhononya -o -yia o -kanyo du magbu, 'in o 'mazia o 'de la, o 'ka we lenu, gan -duun wa yia o 'paa.

⁴⁸ Zolubhononya -o 'nia o -kanyo du magbu -yi, 'in o noa gbuonyuu le, gan -se wa paa o. 'In nyime -o wa 'nyea -lu duun yoo, 'mo wa yia -lu duun layibhaa. 'In nyime -o kwes wa za -lu duun la, 'mo wa yia -lu duun layibhaa bhabha.

-Zeuuu 'gbu -yo bhu bhlve yia nyima nyidi -bhoa
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ «Kosu in -laa dudu -gv, 'in na dl 'yibha 'yaa nu, we -nyuma -bha -bhlokpadæ.

⁵⁰ Siasie -we -wa na batizee -gbu, we lenue in mia wuda dlilue nya.

⁵¹ Amia dlui nu, dudu -gv -nyima nyidi in -laa 'wotvtve -dləo yi? -Innya, in nee ain -ylae, -yo bhu bhlve in -laa wa nyidi.

* ^{12:54} We dudu -mv -gv, 'ylu bhliliida 'nyu bholua 'komuu. laa slo.

⁵² We 'bhu -zeen 'wu, nyima gbu -ka -budu yahbilo zo -mi, -yo wa yia 'bhu bhlvi. Ta yia 'so -yo gwe 'paa, 'in 'so 'ka ta -yo gwe 'pa.

⁵³ Dide yia o 'yu -yo wosolva, 'in 'yu 'ka o dide -yo wosolva. 'Nyaa yia o 'nyu -yo wosolva, 'in 'nyu -yo wosolva 'ka o 'nyaa -yo wosolva. 'Lowlii 'nyaa yia o 'yuu 'nyu -yo wosolva, 'in 'yuu 'nyu 'ka o 'lowlii 'nyaa -yo wosolva.»

A 'nv bhlaa ji 'wu la
(Mt 16.2-3)

⁵⁴ -Zeuu nee 'ya nyimaa -zlo -ylae: «Da yali -ka layuman, 'in a gbaa -bha -bhlokpadæ nyu yia lba, 'in we lba 'saa 'pieun*.

⁵⁵ 'In da 'ylu -ka 'wuso zlvpke -papa, a nee: Sloo yia yia, 'in we yi 'saa 'pieun, we 'ni muv?*

⁵⁶ Weli 'so -nyima! -We weee plia dudu -gv -yo yali, a -yi we 'ji. 'In -we mia desleen 'plida, a'a 'nu -mv -wu la!

-In -yo -na tonyo 'wnnnu 'wvla?
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ «Lee ka 'gbu, gbu mia tiklu a 'ni we wosisalida dayia?

⁵⁸ Nyime -ka -mi gbu 'wlu ladili, o -yo -mi 'so -ka gbuwobhunyu 'yu mnida -mi, da a mia -slo 'yloogblu, -in 'yi 'kl, -un -yo o 'so 'ka gbu -bhia. O yi -mi gbuwobhunyu 'yu kwa, 'in -moa yi -mi 'sloja yoo 'nye, 'sloja yi -mi -kaslu 'wupa.

⁵⁹ 'In nee -mi -ylae: -in 'ni -slo o 'wubhlolu -su wla, -in 'na 'ka -mo 'tla.»

13

A 'bhiti amiaa dlu, we 'ni -mvv, 'in a tha

¹ We bhl, Galilee -nyima -wa mia 'slaka -sada, sa dudu 'wlulapilnyo Pilati 'bhaa wa, 'in nyima tolva yia we gbaa yi -Zeuu -yla.

² -Zeuu yia we 'bigopali wa -ylae: «Amia dlu nu, waa Galilee -nyima wa 'bhaa, ma -wa gbuonyuu -lenonya, we 'ka Galilee -nyima tolva 'wozi yi?»

³ -Innya, in nee ain -ylae, a 'ni amiaa dlu 'bhiti, a 'de weee yia tha wa 'bhisa.

⁴ 'In nyima kugbua le gbeta, -wa -gv Siloe we -wa tllobudu 'kadu bhlilia, 'in we yia wa 'bha, amia dlu nu, ma noa gbuonyuu le, ma -zia -Zeluzalemu -nyima tolva yi?»

⁵ -Innya, in nee ain -ylae, a 'ni amiaa dlu 'bhiti, a 'de weee yia tha wa 'bhisa.»

Gbotvsu wa laa *figisu gbu nine

⁶ -Zeuu 'pa 'yaa wa -yla gbu nine, o nee: «Nukpasu yahbilo faa o *-dləkpaa *figisu. 'Yi yahbilo nya, o yia we 'bhuee da min, 'in o 'ni we 'bhue yahbilogba 'wlu yi.

⁷ Təon, o nee o kpaaa lubhononyaa -kanyo -ylae: «In yla, we -zo ta ni, -zugba na yi figisu -minu 'bhuee da, 'in 'yi we 'bhue yahbilogba.»

* ^{12:55} We dudu -mv -gv, 'ylu wosoldaa lilisolv -pige

-In -di we -gv! Lee ka 'gbv we klali duvu 'wubhlo nya?¹

⁸ «O kpaaa lubhononyaa -kanyo nee o -ylae: «Na -kanyo, -in ti -bha we, -zu -muni nya -slo, in 'ka we -yo 'bhlu, 'in in 'ka -ylikpee zenzenno we gwe -yo slu.

⁹ -De we yi 'sa -mo tnu lugadada. We 'ni tnu, 'in -in 'ka 'mi -yla gba, in -di we -gv.»

-Zezu jipea 'kwiegvñwno yabhlo

¹⁰ Zuifvv Nyapeyli yabhlo nya, -zugba -Zezu mi nyuma gbu -sloluda -Lagobudu yabhlo zo.

¹¹ We bhla, 'jwna yabhlo kaa gu -yo, o mi -bha. -Zu kugbua le gbeta 'wv 'kwezuzu 'kwnna o 'wv, 'in o 'ni mneni o 'ka 'wvglotuklu.

¹² Da -Zezu 'yia oo 'jwno -yo, o yia o la, 'in o nee o -ylae: «A ka amaa gu kwee 'tla!»

¹³ -Zezu palia o so -gv la, -bha -bhlokpad e o -gloa 'wv tiklu, 'in o yia -Lago 'jnni mnunie bhli.

¹⁴ -Zezu ka 'jwno -muni jipe Zuifvv *Nyapeyli nya 'gbv, -Lagobudu 'ugalunyo yia 'ce 'pa. O nee nyuma -zlo -ylae: «A ka 'ylu gbelihlo -a 'ka we nya lubho nu. A yi -muvu nya amiaa 'de jipea. We 'na -zel Nyapeyli nya -ni!»

¹⁵ Nyumaa -Kanyo yia we 'bigopali o -ylae: «Weli 'so -nyuma, Nyapeyli nya a'a -sa amiaa 'bhli -yo amiaa -sokofal lubhu we 'wolili -gbo -yo -bhlo -bhloo, 'in a'a kwa we 'madaa, we 'ni mbo?»

¹⁶ 'In Ablaamvv zvaylinjwno -muni, 'mo -Saanat gbaan, we -zu kugbua le gbeta ni, in nee ain -yla 'lee, we mi nu, wa 'ka o -blo Nyapeyli nya?»

¹⁷ -Zezu gbaa weli -muni, tavn, zu yia o tonyima weee 'bha. 'In -zugba gbu 'kadu weeee o mia lenoda, nyuma -zlo li we 'muna.

Su wa laa *mutadi, we 'yaa gbu nine (Mt 13.31-32; Mk 4.30-32)

¹⁸ -Mvu 'bigo, -Zezu nee: «Lee -lu -Lago nyuma 'wlulapilie -yo we 'wowlva, 'in lee in 'ka we 'wopalia?»

¹⁹ Su wa laa *mutadi, -we ka 'ya nyime yabhlo glva o kpaa, 'mu we -yo we 'wowlva: we mia, we yia su -ze, 'in 'zianya yia we 'kliya -nydu lolv 'sbhba.»

Floo gwo gbu nine (Mt 13.33)

²⁰ -Zezu nee 'yae: «Lee -lu in 'ka -Lago nyuma 'wlulapilie 'wopalia?»

²¹ Goo 'jwno yabhlo slua 'floo -bhvbhvoo kilo glu -bhlo 'ya gbu lu, o bhitia we, 'in we yia 'yl, 'mu *-Lago nyuma 'wlulapilie -yo we 'wowlva.»

Plalida poo

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² -Zezu mi -Zeluzalem -gbein mnida, -zugba o -yo nyuma -sloluslolue mni 'gbe 'kadu -yo 'gbe yua novkple.

²³ 'In nyime yabhlo yia o layibhae: «Nyumaa -Kanyo, nyima -wa 'kaa gbu 'wubhv, wa 'na 'ka 'wazu?»

-Zezu yia we 'bigopali wa -ylae:

²⁴ «A 'temani amiaa 'de la, a 'ka plalida poo 'wv 'plli. In nee ain -yla, nu, nyima -duun yia -bhaa 'plli laylala, 'in wa 'na 'ka we mneni.

²⁵ Da -buduu -kanyo -ka 'wos, o -ka o -budu -gbali, 'in a tua 'pipee. A bhla -buduu bhlhbhlie, 'in a gbaae: «Nyumaa -Kanyo, -in -kal -bha -ain -yla.» We 'bigo o yia 'palia ain -ylae: «In 'ni amiaa 'bhuloda da -yi!»

²⁶ Tavn, 'in a gbaa o -ylae: «A -yo -mi 'so ka li, 'in -a yia 'ma dabudu, 'in -in yia -amiaa 'gbee -gblogbvv 'wv nyima -slolu!»

²⁷ Gbaa o yi 'yaa ain -ylae: «In 'ni amiaa 'bhuloda da -yi. Amia weeee nva gbyuyu le, a vla 'mi gwe!»

²⁸ Da a yia *Ablaamv, *Izaki, *Zakabv -yo -Lagobvv -falipanya weeee 'yia, -Lago nyuma 'wlulapilige 'wv, 'in wa 'ka amia 'pipee viteli, -bha a yia wia, 'in a ka gla 'woli!

²⁹ 'Ylv 'woslodua liliolu -yo kopesolu, -mo nyuma yia 'bhva, 'in wa 'ka dabudu li -Lago nyuma 'wlulapilige 'wv.

³⁰ 'In -sleen da, -wa -gaa lu, tolva yia 'yuganya -zea, 'in -wa -gaa 'yu, -maa tolva yia 'luganya -zea.»

-Zezu wia -Zeluzalem -gbv

(Mt 23.37-39)

³¹ We bhla, Falizinyuma tolva bea -Zezu kwesi, 'in wa 'nne o -ylae: «-In 'bhv da, -in mni da -putu. Nu, Ewlodu 'ybha o 'ka -mi 'bha.»

³² -Zezu yia we 'bigopali wa -ylae: «A mni, a gba -totoo -bho -nyime mia ni -ylae: zuzu 'nyii na vua, 'in na jipea guzonya -zeen -yo ci. 'In we 'yl taa zli na bhia na lubho.

³³ Nu, -zeen, ci ci -yo ci ziel, we mi nu, in zu na nonne 'yliyo. Nu, wa 'ka -Lagobvv -falipanya 'bha 'gbe -putu -gv, we 'ni 'yl nanu, 'mu we 'ni -Zeluzalem 'wubhv.

³⁴ «-Zeluzalem -nyima, -Zeluzalem -nyima, amia -wa bhaa -Lagobvv -falipanya, 'in nyuma -Lago paa ain yoo, -wa bhaa wa gbe 'wv. Bhla weeee nya, sa nynu gogwlala we 'yua 'wlu we -kapue zo, 'in we gbla we -gv la, in 'ybha in 'ka 'sa ain 'wlugogwlala, 'in a in we -yo jwno.»

³⁵ We 'gbv, -Lago yia amiaa -budu 'kadu solu alilia. 'In in nee ain -ylae: a 'na 'ka 'masleen 'mi 'yi tiklu, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu,

³⁶ «Nyime o yia Nyumaa -Kanyo 'jnni nya, -Lago 'jwna o 'nyu la», 'in we bhla 'kaa nyni.»

¹ Zuifuu Nyapeyli yabhlo nya, Falizinyymaa 'ugalinyaa 'yabhlo laa -Zeu s -dees -gbe, o -yo o 'ka li dabvdu. -Zeu plaa o -budu zo, -zugba Falizinyyma -wa mia -bha, -maa yla o tenyii.

² -Zugba nyume yabhlo kaa 'lyiyligu -yo, -mao 'yligbe o 'yu.

³ In -Zeu yia -Lagoo titee gwesanya -yo Falizinyyma layibhae: «Lee, -amuaa tite nyee nyume 'yoo yaayuu, we'e 'nyee o 'yoo, o 'ka nyume jipe Nyapeyli nyaa?»

⁴ In wa 'ni 'ybha wa 'ka we 'bigopal. -Zeu 'bhitia oo guzonyoo -gbe la, 'in o yia o jipe. 'In o nee o -yla: -in mni.

⁵ 'Bhie, o nee wa -ylae: «Ain glaa -nyume yabhlo, -de o yuu, o 'ka -klo 'wobho, o 'na 'ka -mo o -saa, yaayuu -de o bhlii, we -ka -klo 'wobho, o 'na 'ka -mo we -sa Nyapeyli nyaa?»

⁶ Da -Zeu gba 'saa, wa 'ni mneni wa 'ka we 'bigopal. o -yla.

-In 'na 'bhulu-na 'de 'wv nyime 'kadu 'bhisa -n

⁷ -Wa wa laa wee 'feti -gv, -wa mia 'bi -zenu 'wobhuda, -Zeu 'yia wa -yo, 'in o yia wa gbuu nine -mnu 'pal:

⁸ «Da nyume yabhlo -ka -mi la 'jwnokwafetu -gv, -in -ka -mo nyni, -in 'na -dili 'bi -zenu mia 'yugbein -go la -n. -We ka gbu -wa, nyume o -ka -vac -zia -mi, -de wa ka -mo laa!

⁹ 'In nyime o -laa a 'de 'so wee 'feti -gv, o -ka yi, 'in o 'ka -mi -yla gbae: «In 'nyee o 'bi -mnu, zu nya -na yia 'wosaa, 'in -un 'ka lugbein ladia mnu.

¹⁰ Nu, da nyime -ka -mi la 'feti -gv, -in -ka -mo nyni, -in mnu -un -du lugbein la, 'In -o laa -mi da o -ka yi, 'in o 'ka -mi -yla gba: «Tale, yi, -in 'ka 'bi -zenu -gv ladu.» Tovn, 'in -muv ylimania -na 'jnni, nyuma -wa -in -yo wa 'so muu liliu gwe 'yliya 'wv.

¹¹ Nu, nyime o -yilimania o 'de, zo -Lagoo yia o bhelia, 'in nyime o -belia o 'de zo, 'yilimania -Lago yia o.»

-Wa a 'kaa la liliu -yo

¹² 'Bhie -Zeu nee o -laa o -ylae: «Da -in -ka liliu lenu, -in 'na lali -na 'talea, -na bhelia, -na zoaylinskyaa -yo -na -lima 'jnnimnuyaa 'dekpoa -nt. Nu, zli wanuu 'yli -ka nyni wa -ka -mi la, -zugba -we -in nua le we 'bigo wa 'palia.

¹³ Nu, -in -ka 'fetu liliu lenu, -in la bobab-hanya, 'kukunya, 'tigigitinya -yo 'lolenya.

¹⁴ Nu, -in -ka 'sa nu, -zugba, 'wotutue -dlao mu -na -nu nya. Wa 'ni mneni wa 'ka -mi -lu yabhlogbaa 'nyee we 'bigo. Nu, -Lagoo yia we 'bigopal -mi -yla. Da nyuma tiklu yia tlitlunya glaa 'wosaa, we zli.»

Feti 'kadu gbuu nine

(Mt 22.1-10)

¹⁵ -Mvu 'bigo, nyuma -wa mia liliu gwe, wa glaa -nyime yabhlo 'nua welinaya -muni, o nee

-Zeu -ylae: «Nyime -o yia lia -Lagoo nyumaa wlulapilgbe 'wv, 'wotutue -dlao mi -mo -nu nya.»

¹⁶ -Zeu nee o -ylae: «Nyime yabhlo -saa 'feti 'kadu, 'in o yia nyima duun la.

¹⁷ Lilibhla bea, 'in o yia o zolubhononyo yabhlo tie, o gba -wa o laa -ylae: «A yi, ni, illiluu pipie ka bhiia.»

¹⁸ «In wa 'de weee yia gbagbie bhli -bhlo -bhlo nu, -in ti -amuaa -yogbu 'wv. Tianu nee oo zolubhononyo -ylae: «In ka kpaa yabhlo zo, 'mu na mnia 'yia -kpa. We 'gbu, -mi na bhubhoe, -in ti na -yogbu 'wv.»

¹⁹ In 'yabhlo nee o -ylae: «In ka 'bhli kugbua zo, 'mu na mnia layalila. -Mi na bhubhoe, -in ti na -yogbu 'wv.»

²⁰ -Bvdu nee 'ya o -ylae: «Desleen na bhva da 'jwno kwada. We 'gbu, in 'ni mneni in 'ka mni.»

²¹ «Zolubhononyo 'bhitia lo o -kanyoo -gbe, 'in o yia we 'bigo -dinya o -sal. 'In -buduu -kanyo o yia 'ce -papie bhli. 'In o nee o zolubhononyo -yla: «In mni 'gbe nukple sloi, -mo we -gblagblonya -yo we -gwelenya -gv, -in -yo bobabhanya, 'kukunya, 'lolenya -yo 'tigigitinya yi.»

²² -Mvu 'bigo, zolubhononyo yia, 'in o nee: «Na -kanyo, -we -in gbaa un nu le, in ka we leno. 'In 'bu tolba yi 'yaa 'wotu.»

²³ In -buduu -kanyo nee o zolubhononyo -ylae: «In mni, -in 'plli -gwelenya -gv, we -yo kpaa -yoonya 'wv, 'in -wa -un -ka 'yi, -in gba wa -yla -gla nya, wa yi na -gbe. 'In na -budu ka ye.»

²⁴ In nee aui -ylae: waa tianyima -wa in laa, wa 'yabhlogbaa 'na 'ka na 'feti -gv -lu li.»

Sa wa 'kaa -Zeu 'bi nv, mv ni
(Mt 10.37-38)

²⁵ Nyumaa -zlo -yo -Zeu mu 'yloogblo noda, o 'bhitia wa -gbe, 'in o nee wa 'de weee -ylae:

²⁶ «Nyime -o -ka 'mu 'bi yi, in namani o dvdu, we 'ka o dide, o 'nyaa, o 'jwno, o 'yua, o bhelia, o bhaloa -yo o 'debbie -gblolu 'wazi. We 'ni -muvv, o 'ni mneni o 'ka na 'bunonyo -ze.»

²⁷ 'In nyime -o 'ni o siasiee *su 'wobhu, o 'ka 'mu 'bi yi, o 'ni mneni o 'ka na 'bunonyo -ze.

²⁸ «Nu, amuaa lo -nyime -momo, o gba o 'ka -budu 'kadu 'sobha, 'in o -di la, o 'o zeli 'gwezi -we mia o kwesa? 'In -de wee 'gwezi mneni we 'ka wee -budu bhiia? 'In o 'yibheli we jia?»

²⁹ We 'ni -muvv, o -ka wee -budu gwe glu pali, o so -ka we 'sobhasvbhee -yobhial, -wa weee yia -bha 'yia, 'in wa bhlia o nyame?

³⁰ Gbaa wa yiae: «Nyime -mori bhlia -buduu sobhasvbhee, 'in o so yia we -yobhial.»

³¹ «Sa -bhlokpad, nyumaa 'wlulapilnyo yabhlo kaa 'sloja 'wlu glv 'so 'wlu kugbua, o -ka gba, o 'ka nyumaa 'wlulapilnyo -putu -o kaa oonuu 'sluja -zakpa 'sco -gbe tv kwa, la o

dia, 'in o yibhaa o 'de la: «Lee, in mneni in -yo o 'ka tu gvv?»

32 We -ka o 'ni we mneni, 'in o tiea nyuma, nyimaa 'wlulapilinyo -mənu -gbe. Da -məo -tləva -slə o -yo la, 'in o 'ka -məo -yla gba 'wototə -dləo -tu wa nyid.

33 «'Sa -bhlokpadə, nyəoo nyəo -ka amua lo -nyime nya -mi, o 'ni o -kakalu wee -bli -gv 'pali, o 'ni mneni o 'ka na 'binonyo -ze.»

*Gumu -we 'bhva 'nəjwe
(Mt 5.13; Mk 9.50)*

34 'In -Zezu yia we -gudie: «Gumu mia, -lu -zənəo -wa. 'In gumu -ka 'nəjwe 'bhv, sa wa 'ka we namania?

35 We 'ni 'ylinani, dədəv -nu nya, we 'ni 'ylinani -ylikpedudu -nu nya. 'Pipee wa vitelia we.

«-O -ka we 'nənə -yukwli 'wlu -ka, o 'nu we.»

15

*Bhlabhle mnəaa gbvv nine
(Mt 18.12-14)*

1 'Yli yabhlo nya, *nisən -gwəzisanya -yo gbonyuu kwe -cian tələva bəa -Zezu kwesi, wa 'ka o wəl yukwli polo.

2 Falizinyima -yo -Lagoo titee gwasanya saa -Zezuu 'tjni, wa nəe: «Nyime -məni kpaa gbonyuu kwe -cian so 'so nya, 'in o -yo wa lia dabədu!»

3 'In -Zezu yia wa gbvv nine -min 'pal:

4 «Amiaa lu -nyime yabhlo -ka bhlabhle glv gbu -ka, we lo -bhlabhle yabhlo -ka mnə, o 'ni mneni o 'ka we glo -mnəva 'ya kugbua le gbomnua lida tu? O 'ka wee -bhlo mnəa 'ylibulanənəa mnı, 'in o 'ka we 'yu?

5 'In da o 'ya wee bhlabhle, o dli namania, o yia we -bli gba lapali.

6 O nynia o -budunjwəe, təvn, o laa o 'talea -yo o ladinya, 'in o nəe wa -ylae: «A -yo 'mu 'so li 'məna. Nu, na bhlabhle mnəa, in ka we 'yu!»

7 «In nəe ain -yla, 'sa -bhlokpadə, gbonyuu -lenonyo yabhlogbəo 'bhva o gbonyuu 'bu 'gbv, 'məna 'kadu mi yali. Nyima tkluu glo -mnəva 'ya kugbua le gbomnua, -wa pəpəlia 'wlukvən la nu, wa gbo 'ni dlıu 'bhiti gbo 'wəlapili, wee 'məna -zi wa -nu 'wv.

'Gwəzii tama mnəaa gbvv nine

8 «Yaayu, 'tjno yabhlo kaa 'gwəzii tama kugbua, 'in we 'yabhlo -ka mnə, o 'ni mneni o 'ka 'nape -nyuma, 'in o 'ka -budu zə laylipe, o 'ka we datalı ylelee, 'in o 'ka we 'yu?»

9 'In da o 'ya wee 'gwəzii tama -bhlo, o laa o 'talea -yo o ladinya, 'in o nəe wa -ylae: «A -yo 'mu 'so li 'məna. Nu, na 'gwəzii tama -bhlo mnəa, in ka we 'yu!»

10 «In nəe ain -yla 'sa -bhlokpadə, gbonyuu -lenonyo yabhlogbəo 'bhva o gbonyuu 'bu 'gbv, 'məna 'kadu mi -Lagoo 'anzı nyid.»

Mnomnəyuu gbvv nine

11 -Zezu nəe 'yaæ: «Nyime yabhlo ka nəkpasiyu 'so.

12 Bisəbhayu nəe o dide -ylae: «Dide, -na 'bi -in 'ka yaa -ain -yo ti ni, -in dili we, 'in -in 'ka na -nu wla.» 'In wa dide yia wee 'bi o 'yua səbhie 'wəladlili.

13 «'Yli 'sə -le 'plia, 'in o nyimesloyu yia ənəv wee 'bi pəlu 'pa. O 'bhua we 'gwəzii 'wv, 'in o yia dədəv -putu -gv mnı 'pıpi. -Mo o -nyumənəa wee 'gwəzii, pənplagbəo lənəvənya.

14 Da o bhua o 'gwəzii weee nyumoe, 'in ənəo 'kadu yia wee dədəv -gi yi. Təvn, o 'ni liliu -kaa 'gbv, 'in ənəo yia o 'bhahbie bhli.

15 Bha o mnia -sleən wee dədəv -gvən nyime yabhloo -gbə lubho noa. 'In -məo yia o -məo kpaa kwa, o 'ka -bobo ənwəku.

16 O 'ybha yaa gwesi -we -bobo lia, o 'ka we li. 'In nyime yabhlogbəo o 'nye we o.

17 «Təvn, o dli -saa o zukpa, 'in o nəe: «Na didee lubhononya ka liliu duun, wa 'ni mnəni, wa 'ka we li. 'In, -zugba, -amı, na thl ənəo nya -seli.

18 Didee -gbə na yia lubhitia, 'in in 'ka o -yla gbaæ: «Dide, in ka gbonyuu lənəv -Lago -yla, 'in in yia -mi -yla we lənə.

19 'In 'ni -sleən we 'klv -ka, -un 'ka 'mu la -na 'yu. Nu, 'bhu 'mu 'wv -na lubhononyaa 'yabhlo 'bhisa.»

20 O -soa 'wv, 'in o yia o didee -gbə lubhiti.

«Da o -tləlvə -slo -budenjwəe -yo la, o dide yia o -yo. 'In nyazi yia o 'wv yi bhabha, o -yo -gwagwie mnia o yoo, 'in o yia o gbleli.

21 Təvn, o 'yu nəe o -ylae: «Dide, in ka -Lago -yla gbonyuu lənəv, 'in, in yia -mi -yla we lənə. In 'ni -sleən we 'klv -ka, -un 'ka 'mu la -na 'yu.»

22 «'In o dide nəe o zəlubhononya -yla: «A 'pulo! A -la o 'ylinanə -bana yabhlo. A -pla we o 'wv, a fa o səwəlu so 'wv, a -pla o -sakwla buh 'wv.

23 'Bhli -dəgbv palia de 'kpi, a -yo we yi. A 'bha we, 'fəti -wa! -A 'ka li!

24 Nu, na yu mia da, o ka tl, 'in o yia ganə, o ka mnə, 'in in yia o 'yu. 'In wa yia 'fəti -sasiee gwedi.

25 «We bhla, -zugba o 'yu kpasa mi lubho nəda kpaa. O mi -zo yida, da o cipaa -budenjwəe, 'in o yia lov -yo -liliu wəl 'nu.

26 O laa zəlubhononya yabhlo, 'in o yia o layiba: «Lee, lee -lu nu lea?»

27 Zəlubhononya yia we 'bigəpali o -ylae: «Na bheli yia lo, we 'gbv, 'kpi kabhlii -dəgbv -a 'sialta, 'in -na dide yia we 'bha. -We ka gbo -wa, o ka 'kvayli, 'in o yia o 'yu.»

28 «'In o o 'yu kpasa yia 'ce 'pa, o nəe o 'nia -budenjwəe nyini. O dide 'tləa, 'in o yia o bhuhobue nu, o mnı -budenjwəe.

29 'In 'yu yia we 'bigəpali o dide -ylae: «Tali, in ka -mu -yla lubho nu -zv duun nya. In 'ni -slo -na wəl yabhlogbəo 'nəjwe -sa. 'In -zugba, -in 'ni -slo -amı wliyu yabhlogbəo 'nye, in -yo na -lima 'ka 'fəti -sa.

³⁰ -Na 'yu -o -nyuməa -na -li 'naabizujwni nya nū, mū yia lōv 'gbv, 'in -un yia 'kpkabhlī -dōgbu 'kadū -a 'sialia nū 'bha!»

³¹ «Dide nee o -ylae: «Na 'yu, -mū -yo 'mū mi 'ylī weee nya. -Lu weee in kaa, we mi 'ya -na -nu nya.»

³² Nu, -na bheli -na yia da -yo, o ka th, 'in o yia gano. O ka mnō, 'in in yia o 'yl. We 'gbv, a mnēni, -a 'ka 'feti 'kadū -sa 'mōna nya.» »

16

-Luu 'yliyzonyo 'nyuuu gbbv nine

¹ -Zeu nee o 'binonya -ylae: «'Ylī yabhlo nya, 'jnumnonyo yabhlo ka o zuzənvv 'yliyzonyo yabhlo, 'in nyima yia o -ylā fen 'tubhva mūnū nu: «Na zuzənvv 'yliyzonyo mi -na zuzənvv -nyuməda.»

² Təon, o yia o zuzənvv 'yliyzonyo la, 'in o nee o -ylae: «In ka 'di 'nyuu 'nu -na gbegebi. Lubho -we -in nōa, -in -slolu 'mū we 'klu. -We ka gbo -wa, -in 'na 'ka -sleēn na zuzənvv 'yliyzonyo -ze.»

³ «In oo lubhononyo nee o 'de dli zae: «Na -kanyo -ka 'mū kwnēe -sa, sa in 'ka we nōa? In 'nū late, in 'ka kpaalubho nu. In, in 'ka -kvn, zu -mōo bhalia 'mū.»

⁴ Aa! Da na -kanyo -ka 'mū kwnēe -sa, -we in 'kaa lenv, 'in nyima tla'ka 'mū 'bi 'nye, in -yi we!»

⁵ «In -wa o -kanyoo kpagbv mia 'wlu, o yia wa la -bhlo -bhlo. O yia tiano la, 'in o nee -mōo -ylae: «Na -kanyoo kpagbv zuma mi -mi 'wlua?»

⁶ «-Mōo yia we 'bigopalı o -ylae: «Kpi -balii glo gbu mia 'mū 'wlu.»

«In o nee -mōo -ylae: «Na 'sebhē nū, -in -di la slv, -in celi glo 'sa 'ya kugbua.»

⁷ «-Mōo 'bigv, 'in oo lubhononyo yia 'yabhlo layibhae: «In -mū, kpagbv zuma -in ka 'wlua?»

«In -mōo yia we 'bigopalı o -ylae: «Mōo bii glo gbu.»

«O nee o -ylae: «Na 'sebhē nū, -in celi glo -mnua.»

⁸ «Nu, -luu 'yliyzonyo 'nyuuu -kanyo yia o 'jñi kwali o nacikakie 'gbv.» In -Zeu yia we 'wlubha, gbagbie nyae: «Nu, dōdv nū -gv -nyima ka naci 'nyuu wa 'dekpvā nyidi, we 'ka zl 'klu -nyima -zi.»

⁹ -Zeu yia we -gvdie: «In nee aū -ylae: a dli nyima 'tale, dōdvgyo 'jnumnulu nya. Zl we yia aū 'wobea, 'in wa 'ka amiaa 'lakpasu kpa, -Lagoo -zo.»

¹⁰ «Nyime -o mia tiklu -li yua -sesee lenoda, o tiklu 'ya -li 'kadū lenoda. Nyime -o 'nia -mū tiklu -li yua -sesee lenoda, o 'nū 'ya tiklu -mū -li 'kadū lenoda.»

¹¹ A 'nū -mū tiklu, 'in a 'ka dōdv -gvo 'jnumnulu -we bhva la kpa, nyoo 'ka aū 'jnumnulu -zənū yoo 'nyea?»

¹² «In a 'nū -mū tiklu, a 'ka nyima -putuu -lu kpa sa -yibheli, -we -wa amiaa -nu, nyoo 'ka we aūn 'nyea?»

A 'na 'bhulu 'gwəzi 'wv amiaa -kanyo nya -ni

¹³ «Lubhononyo yabhlogbəo 'nū mnēni o 'ka -cian 'sə -ylā lubho nu. Nu, 'yabhlo o yia wōnyea, 'in o 'ka -bhloo zekali. 'Yabhlo -yo o yia lanea, 'in -bhlo 'ka o dudvnyumanu. A 'nū mnēni a 'ka -Lagoo -yo 'gwəzi -ylā lubho nu dabdu.»

-Zezu gbalia Faliznyuma -gv

(Mt 11.12-13, 5.31-32; Mk 10.11-12)

¹⁴ «Gwəzi nam Faliznyima dōdv 'gbv, wa 'nōa welnya -mū, -zugba wa pal -Zeu gla.

¹⁵ -Zeu nee wa -ylae: «Amia nōa amiaa 'de nyima tiklu 'wv nyima 'yliya 'wv, 'in -Lagoo -yi amiaa dli. Nu, -we mia 'kaduv nyima 'yliya 'wv, 'wv -Lagoo nyea we.»

¹⁶ «We 'ka 'Zan -Batisu bhla yl, -zugba Moizu titee 'sebhē -yo -Lagogbəo -falipanyaa 'sebhē mū la. We 'ka wee bhla 'wvbhv, -Lagoo nyima 'wlulapligbəo wa gba. 'In nyima duun gva la, wa 'ka we za pla.»

¹⁷ Nu, yali -yo dōdv mnēni we 'ka labhv. 'In titee cellu 'ya yabhlogbəo 'nū mnēni we 'ka 'sa labhv.

¹⁸ «Nyime -o -ka o 'jñwō kwnēe -sa, o -ka 'jñwō -putu kwa, gbo nyuu o nōa le. 'In -o -ka kwnēesajwō kwa, gbo nyuu -mōo nōa le.»

-Nyimnonyo -ya bobabhanyo -Lazali

¹⁹ -Mōo 'bigv, -Zeu yia wa gbbv nine -mūn 'pal: «'Njumnonyo yabhlo mū bhaa, 'ylinano -naanya ka -valc 'tea, 'mū o plaa 'wv. 'In 'yli weee zl, o saa 'feti 'mōna nya.»

²⁰ -Mōo bhla, bobabhanyo yabhlo wa laa -Lazali, -o ka ku 'gbia 'bhua la, -mōo pi oo 'jnumnonyo -buduñwee la.

²¹ 'In lililunya -we bhlia oo 'jnumnonyo -tabhle zo, -Lazali 'ybha yaa o 'ka we li. 'In -zugba gwinya mēni o 'gbia 'yli la.

²² «'Ylī yabhlo nya, bobabhanyo yia thi. 'In -Lagoo 'anzinya yia o Ablaamu kwesti kwa. 'Njumnonyo -mōo yi 'yaa thi, 'in wa yia o 'bhlu.

²³ «'Njumnonyo mi siada -mō tħħlunyaa dōdv -gv, o 'bhua 'wlu 'wv, 'in o yia Ablaamu -yoyi 'pipi, -zugba -Lazali mū -mōo kwesti.

²⁴ Təon, 'in o yia 'wokpi: «Dide Ablaamu, -in 'yli 'mū nyazi, -in tie -Lazali, o 'ka o -kwitayaa mne 'nyu lu fa, 'in o 'ka na mū -gv lawotəlv. Nu, 'in mū siada bhabha -seli -kosu 'wv.»

²⁵ «'In Ablaamu yia we 'bigopalı o -ylae: «Na 'yu, -in 'pa -bha dli nu, -in ka -nanvu zuzənvv weee 'yi zlme dōdv -gv, -zugba -Lazali sia. -Sleēn, wa mū -Lazali dli -belv -yopalida -seli, -zugba -mū -na sia.»

²⁶ 'In 'ya, 'gbiwlu 'kadū mū a -yo -ain 'so nyidi. We 'gbv, nyima -wa 'yibhaa wa 'ka -amiaa -gbe 'bhv, wa 'ka amiaa -gbe mū, wa 'nū we mnēni. 'Sa -bhloo 'de, da -in mia,

nyime yabhlogbəo 'nū mnenei -məo 'ka 'ya -mə 'bhv, 'in -məo 'ka -amiaa -gbe yi.»

27 «In oo 'ηνυμνηνyo nεε: «Dide, -mī na bhubbhoe, we -ka 'sa -mī, -in tie -Lazalī na dide -budujwεe.»

28 Ni, in ka bhelia gbu, -Lazalī kwa wa weli, wamia yi 'ya siasiada -mūni yi.»

29 «Ablaamu yia we 'bigopali o -ylae: «Na bhelia ka Moizu titee 'səbhə -yo -Lagəgbvə -falpanyaa 'səbhə kwεe, -we we gbaa wa -yla, wa zo we 'nōjwε!»

30 «In oo 'ηνυμνηνyo nεε: «Dide Ablaamu, gbuzon -wa, mō -nanu -wa 'bhie, ni, nyime yabhlo -ka -seli 'bhv tlthlynaa -gbe, o -ka wa weli kwa, 'in wa 'bhitia wa dli.»

31 «In Ablaamu nεε o -ylae: «We Moizu titee 'səbhə -yo -Lagəgbvə -falpanyaa 'səbhə gbaa, wa 'nū we 'nōjwε zo, nyimee 'de yi 'wvso tlthlyna glaa, o yi wa weli kwaoo, wa 'na 'ka o weli 'wvñjwnu.»

17

*Gbonyuu -yo nyimee -yggbv 'Wvtitie
(Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42)*

1 -Zeju nεε o 'bunonya -ylae: «Gbu -we 'kaa nyima gbonyuu lokwa, we mi la 'kɔmɔv. Nyime o -ka -gbe wee gbonyuu -ka 'bhv, gbonyuu mi o -no nya.

2 'In wa -ka o tokpa 'kadu -bh -yo gbəani, wa -ka o gumunyu lo viteli, we nam 'yli o -no nya. O yi 'ylas -manu 'yahbho gbonyuu lokwa.

3 A zo amiaa 'de 'yliyo!

«Na bheli -ka gbonyuu lenu, -in pali we o -yla la. O -ka we yibheli, -in ti o -yggbv 'wv.

4 -Na bheli -ka -mī -yla gbonyuu lenu -zakpa gbesa 'yli -bhlo nukple, 'in o -ka -na -gbe yi, o -ka we yibheli, wee 'yli -bhlo 'de nya -zakpa gbesa, -in ti o -yggbv 'wv.»

-In ylimanu -amiaa dlizvze -gvwla

5 'Yli yahbloo zli, -Zeju tietienya nεε o -ylae: «Nyimaa -Kanyo, -in 'ylimanu -amiaa dlizvze -gvwla.»

6 'In Nyimaa -Kanyo yia we 'bigopalie: «Amiaa dlizvze -ka -mī 'kienyi mutadu 'ya 'bhisa, a mnenei a 'ka su -mūni -yla gba: «In 'tlu, -in 'ka -na 'de faa mñi gumunyu lo, 'in we zva ain 'nōjwε.»

Lubhononyo nōnv -lubho

7 «Sa 'bhisa: ain glaa, nyime yabhlo ka lubhononyo yabhlo, kpaapanyo nya, 'nəluluu 'yliyozonya nya. Da -məo -ka kpaa 'bhv, o -ka -məo -yoyi, o yi -məo -yla gba: «In yi sloi, -in 'ka lii?»

8 -Innya, nu, gbaa o yiia o -ylae: «In pi na liliu, -in 'bhiti -na -bana. -In wla na liliu, in -ka liliie bhia 'bhie, -in 'ka -na -no li.»

9 'nū mnenei o 'ka o lubhononyo fuo 'pa, -we o gbaa -məo -yla, -we -məo nōva lee 'gbv, we 'nū mvv?

10 'Sa we mi 'yaa amiaa -no nya: -we weeee -Lagə gbaa a nō le, a -ka we lenu, a gbae:

«Lubhononya -kpva -amia -mīa, -we -Lagə gbaa -a nō le, 'mō -a nōva le.»

-Zeju jipea *solibhanya kugbua

11 Da -Zeju mia -Zeluzalemo mnida, 'in o yia Samalii -yo Galileee 'wvgbelida 'pli.

12 Da o plaa 'gbe yabhlo nukple, 'in *solibhanya kugbua yia o yoo yi.

13 Wa -tlvəl o -yola, 'in wa yia 'wvkpikpie bhli: «-Zeju, -Slolunyo, -in 'yli -ain nyazi!»

14 -Zeju 'yia wa -yo, 'in o nεε wa -ylae: «A mnī amiaa 'de -Lagəbvbənya 'kluslolua.»

Da wa mia mnida, 'in wa yia 'po.

15 Wa glaa, 'yahbho yibhelia we 'ji nu, o ka 'po, 'in o yia lobhiti, -zugba o mnī -Lagəo 'yli, 'wvkpikpie nya.

16 O bhlia -Zejuu bhv -yo, o yia o 'wlu zafa, 'in o yia o fuo 'pa. O nyime mia, *Samalii -nyime -wa.

17 Tōvn, -Zeju nεε: «'Lee, nyima kugbua 'nū 'pvo, wa gbmorna pnū 'na?»

18 Mu we 'nū 'lakpayu -mōni 'wvbhu, nyime yabhlogbəo 'nū 'wlukuvon lapupali, o 'ka -Lagə fuo 'paa yii?»

19 'Bhie, -Zeju nεε o -ylae: «-In -sō 'wv, -in mī. -Na dlizvze ka -mī pue.»

*-Lagəo nyimaa 'wlulapilie mu ain nyidi
(Mt 24.23-28,37-41)*

20 Faliznyma yia -Zeju layibha 'lee: «Lebhla -Lagəo nyimaa 'wlulapilbhla 'ka nynia?» 'In -Zeju yia we 'bigopalie wa -ylae: «-Lagəo nyimaa 'wlulapilie mia, wa'a 'yī we -yo 'yli nya.

21 Wa 'nū 'ka gba nu, *A -tah, -Lagəo nyimaa 'wlulapilie mi -seli!* 'in *'We mi mo!* A yibheli we 'ji nu, **-Lagəo nyimaa 'wlulapilie mi ain nyidi.*»

'Yli -we nya Nyimee 'Yu 'kaa yi

22 'Bhie, -Zeju nεε o 'bunonya -ylae: «Bhla yabhlo yia nynia, 'in a 'ka gba, a 'ka *Nyimee 'Yu 'yī, 'yli -bhlogbəo nya, 'in a 'na 'ka o 'yī.

23 Nyimaa -ka gba: «O mi -seli, 'in wa -ka gba, O mi mō, a 'na dli we dli 'wv -nū, 'in a 'na mnī -mō -gwagwile nya -nū.

24 Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, we -nyumalı bhva yalu gwedilida, 'in we mnīa we bhialida, zli Nyimee 'Yu yia yia, 'sa o yia -mia.

25 We mi nu, o sia -slo bhabha, 'in desleēn -nyuma 'ka o solv lapali.

26 «-We 'plia *Noweee bhla, Nyimee Yuu yiyizli, mu -bhloo de yia lenua.

27 Noweee bhla, nyima mi lida, wa mi 'mada, wa mi kokwalida, wa mi wa 'jwnyua yli zuda, 'in Noweee batoo 'wv -gbla yli yia nyini. Noweee -gbla batoo 'wv, tōvn, zezeuguda lva, 'in 'nyu yia nyima lasa.

28 «*Lətvəl bhla 'sa -bhlokpadə we nōva: nyima mi lida, wa mi 'mada, -zugba, wa zo lu, 'in wa pa -vale, wa pa kpaa, 'in wa subha -budu.

29 'In 'yli -we nya Lətu 'bhva *Sodəmə, wee 'yli nya -Lago kwlilia -kosu -yo -bhuhbui slo, 'in we yia wa lasa.

30 «'Yli -we nya Nyiməe 'Yu yia 'bhlewlva, 'sa -bhlokpadə we yia nva.

31 «Wee 'yli nya, -o -ka nyapeda -mi 'pipee, 'o 'na mnun i 'gba 'wobhua -budu zo -ni. 'Sa -bhlokpadə, -o -ka kpaa -mi, -mo 'na bhitili lv -zo -ni.

32 A'pa Lotow 'jwno dli -gv.

33 Nyimə -o -ka o 'yliygagie 'wvgv, 'wv o yia we bəa. 'In -o -ka o 'yliygagie 'wvbo, kwəe we yia o -tva.

34 In nee an -yla gbozənu sae: wee 'yli -mnun sabo, nyima 'so -ka lapida -mi, 'yahbho wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha -gvdv ti.

35 'Nyim 'so -ka -lu bhuda -mi, 'yahbho wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha o -libheyti. [

36 Nyima 'so -ka kpaa -bhlo 'wv -mi, 'yahbho wa yia 'wobhua, wa 'ka -bha o -libheyti.]»

37 'In -Zezuu 'bunənya yia o layibha 'lee: «Nyimaa -Kanyo, da gbo -mnun 'ka lenva?» 'In -Zezu yia we 'bigopalie: «Da 'kwie -ka -mi, -bha -njwaaa -zlo mia.»

18

Gbwobhunyo 'nyuu -yo -dvgbajwwo

1 -Mvv 'bigv, -Zezu yia wa gbo nine 'pal, o 'ka we wa 'klslolu ni, -Lago wa 'kaa bhub-hoeda -tu 'kəməv, 'kva 'na wlalı wa 'ylila -ni.

2 «Gbwobhunyo yahbho mia 'gbe yahbho 'wv, o 'so -Lago, 'in o 'zo nyime yahbholgbəo 'nunjwe.

3 Wee 'gbe -bhloo 'de 'wv, -dvgbajwwo yahbho mi -bha 'ya. 'Kəməv o mnia o gbowobhunyo -gbe, 'in o gbaa o -ylae: «In 'bhu in -yo na tonyo 'soo nyidit gbo 'wv.

4 «'Yli weeee nya, o gbowobhunyo o jwunu we -yo. 'Bhie, 'yli yahbho nya, 'in o yia 'wlukoon lapopai, o nee o 'dee dli zoe: «In so -Lago, 'in i'in zo nyime yahbholgbəo 'nunjwe, gbozənu -wa.

5 Ni, -dugbajwwo -məni mi 'mi sialida du-un 'gbo, o gbo na yia 'wobhua. We 'ni -mvv, 'in o yia 'mi sialia 'yli weeee nya.»

6 'Bhie, Nyimaa -Kanyo yia we -gvdie: «-We o gbowobhunyo 'nyuu gbaa, a polv we yukt!

7 'In -Lago naa, -mo -bhasanya -ka o gbegben 'wokpida -mi zlkpe -yo jibheza, -mo 'na 'ka wa -yogbv 'wobhu tiklu? 'Lee, we 'bi o yia 'wugwlelia yi?

8 In nee an -ylae: -innya, wa gbo o yia 'wobhua slvi. 'In da Nyiməe 'Yu -ka yi, o yi dlizonya dudu -gv ylu?»

Falizinyime -yo nisvn -gwezisanyo gbov nine

9 Nyima -wa yia wa 'de tiklu -Lago 'yliya 'wv, 'in wa tlilia nyima tlva 'ylila, ma -yla -Zezu 'paa gbov nine -min:

10 «Nyima so mnia -Lagəbudu 'kadu zo -Lago bhubhoea. 'Yabhlo -wa Falizinyime, 'in -budu -wa nisvn -gwezisanyo.

11 «'In Falizinyime -məni yia -Lago bhubhoe o 'dees dli zoe: «Oo -Lago, nyima -tlva -wa 'wienya, tlva 'ni -mi tiklu, 'in tlva -yo 'jwni -putu dia -budu 'wv. -Amu 'ni -maa 'bhisa -mi, 'in 'debhie, in 'ni nisvn -gwezisanyo -məni 'bhisa mi 'gbo, na paa -mi fuo.

12 Ləkəwl -bhlo 'wv na pla 'sun 'yli 'so, 'in -lu weee na yia, 'in na nyea -mi we kugbua -gv -bhlonu.»

13 «Nisvn -gwezisanyo -mo vlaa gwe, o 'ni 'yibha o 'ka yali yla, o kpaa 'wlu la, 'in o nee: «Oo -Lago, -in 'yli -am i gbovnyuu -lenonyo nyazi.»

14 'In -Zezu yia we -gvdie: «In nee an -ylae: ooyimə -məni, da o mia o -budunjwee mnida, o 'yo -Lago ka weli -bhlo, we 'ka Falizinyime -zi, -Lago ka o -yogbv 'wotu 'gbo. Ni, nyimə -o ylimania o 'de, zo -Lago yia o beha, 'in nyimə -o beha o 'de zo, 'ylimania -Lago yia o.»

*-Zezu nywaa 'ylaasi 'nyu la
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)*

15 'Yli yahbho nya, nyima yia -Zezu 'yuyolua -la, o 'ka wa 'nyularjwna, wa kwe -gv lapalie nya. -Zezuu 'bunənya 'yia we -yo, 'in wa yia waa nyima vuvue bhli wa 'wluo kplie nya.

16 'In -Zezu yia waa 'yuyolua o 'de -yobeli, 'in o nee: «A 'tide 'yua 'yi, wa 'ka na -gbe yi, a 'na -kolv wa 'yoo -ni. Ni, nyima mia sa 'ylaasi ni 'bhisa, -Lago nyimaa 'wlulapilie mi -maa -nu nya.

17 In nee an -yla gbozənu sae: -o 'ni -Lago nyimaa 'wlulapilgbo -yəjnwnu 'yisləkpilə -bhisa, o 'na 'ka -Lago -gbe pla.»

*'Ynumni nyimeslyu
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)*

18 'Yli yahbho nya, Zuifov 'yugalinyo yahbho 'yibhaa -Zezu lae: «Na -slolunyo -zənu, lee -lu in 'ka lenu, 'bhie, 'yliygagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

19 -Zezu yia we 'bigopalie o -ylae: «Lee -lu ka 'gbo -na la 'mi nyime -zənu? We 'ni -Lago -dəbhholgbəo 'wobhu, nyime -zənu 'ni -mu.

20 -In -yi -Lago *titenyə: «In -yo 'jwno -putu 'na -dli -budu 'wv -ni*, -in 'na 'bhali nyime -ni, -in 'na ylili 'wie -ni, -in 'na zulu nyime yo -yo -ni, -in zo -bha -na dide -yo -na 'nyaa.»

21 Oo nyime nee: «Na -kanyo, in mi nyimeslyo nya, 'in in yia titie -min 'nunjwezvəzəbhli.»

22 -Zezu 'nva gbo -min, 'in o nee o -ylae: «-Lu -we -in 'kaa lenu, we -tu 'wv -bhlo: -in 'pa -na zuzənu weeee pebv, 'in -in 'ka we 'gwezi

bobabhbanya 'wuladlili. 'In -in 'ka 'jnūmnie 'yi -Lagoo -gbe. -In -ka we leneb bhia, -in yi 'mi 'bi.»

²³ Nu, oo nyimee 'nua weli -mni, o mi 'jnūmnunyoo 'kadu nyaa 'gbo, 'in we yia o dli sumanu.

²⁴ -Zezu 'yia we -yo nu, oo nyimee dli ka sumanu, 'in o nee: «'Njūmnunyoo 'ka -Lagoo nyimaa 'wlulapiluge 'wo pla, we -kali -yo we -zi *-nyomee seenu 'bhoka 'woplue.»

²⁵ Nyima -wa mia -Zezu yu kwlili poloda, wa nee o -ylae: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyoo -moma 'ka gbo 'wobhva?»

²⁷ Zezu yia we 'bigopalie: «-We ka leneb nyima 'nia mneni, -Lago mneni we leneb.»

²⁸ Tovn, Piei nee -Zezu -ylae: «-In -tal, -a ka -amiaa -lu weee -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi.»

²⁹ -Zezu nee wa -ylae: «In nee aii -yla gbuzonoo sae: *-Lagoo nyimaa 'wlulapiluee 'gbo, nyoo -yaa -ka o -budu klaa, o 'jwna klaa, o bhelia klaa, o didea -yo o 'yua -bha ti,

³⁰ -lu-duun o yia 'yia bhla -muni nya, we 'ka -bha 'wazi. 'In -muu 'bigo, bhla -we yia yia, 'in o yia 'yiliygagie -we 'na bhloluda -ka.»

-Zezuu-zakpa tanv gbaa o tlthie -yo o 'wuso gbo

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

³¹ -Zezu -yo o 'bnonya kugbua le 'so mi mnida, 'in o nee wa -ylae: «A -tal, -Zeluzalemu -a mnia da. Gbu -we -Lagogbuu -falpanya cehia Nyimee 'Yuu daa, -mo we yia lenva.

³²⁻³³ Nu, nyima -wa 'nia -Lagoo -yi, -maa -yla wa yia o wlala. 'In -maa 'ka o gla pali, -maa 'ka o veli, 'in -maa 'ka o -dle -gu slu. Selia wa yia o, 'in wa 'ka o 'bha, we 'yli taa zh, 'in o 'ka 'woso tlthlnya glaa.»

³⁴ Nu, weli -we -Zezu gbaa, we 'ji mi zizedaa 'gbo, o 'bnonya 'nu we 'wulanu.

-Zezu jipea 'lolonyo yabhlo Zelikoo gbe nvkple

(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

³⁵ -Zezu 'ka Zelikoo kwesi bea yi, 'lolonyo -di yoo 'jwe -yo la, -zugba o zla.

³⁶ O 'lolonyo 'nua 'pliplunyaa weli, 'in o yia layibha, le nu lea?

³⁷ 'In -maa nee o -ylae: «Nazaletiyu -Zezu mia 'plida..»

³⁸ Tovn, o yia 'wokpi: «*-Davidu 'Yu -Zezuo, -in 'yli' mi nyaziwo!»

³⁹ Nyima -wa mia -Zezu 'yu noda, 'in -maa yia o 'vluo 'kpil, wa nee o -ylae: «Mu 'jwe!» 'In o yia 'yaa 'wokpi 'titee: «-Davidu 'Yuoo, -in 'yli' mi nyaziwo!»

⁴⁰ -Zezu 'yigbea, 'in o nee nyima -yla, wa -yo o 'so yi. Da 'lolonyo bea o kwesi, 'in -Zezu yia o layibha:

⁴¹ «Lee -lu -in 'yibha in nu le -mi -ylaa?»

-Mooyia we 'bigopalie: «Na -Kanyo, -in -blo na 'yli, in 'ka layi lv.»

⁴² -Zezu nee o -ylae: «-Na 'yli -blo, -na dlizvze ka -mi pue.»

⁴³ -Bha -bhlokpadé, o bhilia layiyie, 'in o yia -Zezu 'bi mn, -Lagoo 'jnt mnnie nya. Nyimaa -zlo 'yia we -yo, 'in -maa yi 'yaa -Lagoo 'jnt mnnie bhli.

19

-Zezu -yo -Zasee

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu plaa Zelikoo, o mi wee 'gbe 'wodida,

² 'jnūmnunyoo yabhlo mia -bha, *nisvn -gwesizanyaa -kanyo nya, 'mo wa laa -Zasee.

³ O mi 'kli 'yida, -de nyoo -wa -Zezuu, o 'ka o -yoyu 'gbo. O mi nyime kibhe nya, nyimaa -zloo 'gbo, o 'ni mneni o 'ka o -yoyu.

⁴ 'Yoo -we -Zezu mia kwada, -Zasee tlia -gwagwile la, su wa laa sikomol -we 'yligbea wee 'yoo 'jwe -yo, 'in o yia we -gbla. -Zezu yia -bha 'plilia, o 'ka o 'yu 'gbo.

⁵ -Zezu nynia wee su zo, o ylaa yah, 'in o nee -Zasee -ylae: «-In 'sibhli la sli, -na -gbe in 'kaa -zeen -go.»

⁶ -Zasee 'sibhli la -gwagwile nya, 'in o -yo -Zezu 'so yia o -budunjewie mn 'muna nya.

⁷ -Wa weee 'yia -bha, 'in -maa yia -Zezu zo 'jwujwenie bhli, wa nee: «O nyime ka gbunyuuu kwe -kanyoo -gbe -gva mn.»

⁸ 'In -Zasee yia Nyimaa -Kanyo 'yu be, 'in o nee o -ylae: «Na -Kanyo, in 'yibha in 'ka bobabhbanya na zuzonvuu kibhe 'nye. 'In nyoo in -ka 'gwazi duun kwee -sa, in 'ka -mo we -zakpa -mnua 'nye.»

⁹ 'In -Zezu nee o -ylae: «'Popve ka -zeen -budu -muni zo pla. -We ka gbu -wa, -mi mi 'ya Ablamuu zuaylinyime nya.

¹⁰ Nu, nyima -wa mn, 'ma Nyimee 'Yu yia 'ylibulanona, 'in o 'ka wa gbu 'wusa.»

Zelubhononya taa gbo nine

(Mt 25.14-30)

¹¹ Da nyima mia -Zezuu weli yu kwlili poloda, 'in o yi 'yaa wa -yla gbo nine yabhlo 'pa. -We ka gbu -wa, da o cipaa -Zeluzalemu -yo, 'in wa yia we 'wlukvuu lapopali nu, deslen -Lago slolua o nyimaa 'wlulapilie.

¹² O nee wa -ylae: «'Njūmnunyaa zuaylinyime yabhlo mnia dudu -putu -gv, wa 'ka o nyimaa 'wlulapilinyo -zel, 'in o 'ka loyi.

¹³ Da o 'kaa mn, 'in o yia o zelubhononya glaa nyima kugbua la. 'In o yia wa -can gbo -bhlo -bhlo 'wuladlili. O nee wa -ylae: «A 'palie we -vale, 'in na loyibha 'ka 'sa nyini.»

¹⁴ «In o dvdu -go nyima mi o 'wonyedaa 'gbo, wa yia nyimaa o 'bi tie, 'in wa nee: «-A 'ni 'yibha nyime -moni pil -ain 'wulu la.»

¹⁵ «Wa -zelia o nyimaa 'wlulapilinyo, 'in o yia o dvdu -go loyi. Tovn, o zelubhononya o 'nyea zlime 'gwazi yoo, 'in o yia wa la. 'In -we wa 'yia, o 'ka we 'jwee yibheli.

16 «○ Zəlubhononyaa tianv yia, 'in o nεe: **Na -Kanyo**, 'gwezi -we -in 'nyea 'mι yoo, we -zakpa kugbua ka we -gubho.»

17 «Nyimaa 'wlulapilnyo nεe o -ylae: **We nanu yi**, zəlubhononyo -zonu -in -mu. -In ka -lu -sleee lenve 'yiliyəzvoo 'gbv, 'gbe kugbua na yia -mι yoo 'nyea, -in 'ka we 'wlulapili.»

18 «○ Zəlubhononyaa 'sonu yia, 'in -moo nεe: **Na -kanyo**, 'gwezi -we -in 'nyea 'mι yoo, we -zakpa gbu ka we -gubho.»

19 «Nyimaa 'wlulapilnyo nεe o -ylae: **<-Mi -məni**, 'gbe gbu na yia -mι yoo 'nyea, -in 'ka we 'wlulapili.»

20 «○ Zəlubhononyaa tanu yia, 'in -moo nεe: **Na -kanyo**, -na 'gwezi in zizea 'naa pi 'wv mu nu.»

21 In mι -mι sədāa 'gbv, in yi 'saa nu. Nu, -in mι dilitənnyo nya. -Lu -we -in 'nι ladi, 'mυ -na bhua 'wv. 'In da -in 'nι 'mnə 'pa, -bha -na dia 'mnə.»

22 «Nyimaa 'wlulapilnyo nεe o -ylae: **Zəlubhononyo** 'nyuu -in -mιa. -Na 'deē ηwεe weli -gv, na yia -na -yogbv 'wobhua. -In yi we 'ji nu, dilitənnyo in -mιa, 'in -lu -we in 'nι ladi, 'mυ na bhua 'wv, 'mnə -we in 'nι 'pa, 'mυ na dia.

23 Lee ka 'gbv -in 'nι na 'gwezi banki 'wv kwa, we 'ka -gubhoa? 'In in -ka lɔyi, in 'ka -moo we -saa?

24 «○ Mvv 'bgv, nyima -wa mia -bha, o nεe wa -ylae: **A -sa 'gwezi o kwεe, -o 'yia we -zakpa kugbua a 'nye we -moo yoo.»**

25 «Wa nεe o -ylae: **<-Amiaa -kanyo, -moo ka 'cın we kugbua kwεe!»**

26 «○ In o yia we 'bigopalı wa -ylae: **In nεe, -wa weeee kaa -lu duun, wa -nu wa yia -gopalı. 'In nyime -o 'nia -lu duun -ka, we -sleee de mia o kwεe, kwεe wa yia we o -saa.**

27 -Sleen, na toniyima 'nia 'ybha in pilu wa 'wlu la, a -yo wa yi -seli, 'in a -di wa -blu na 'yibad..»

-Zezu nynia -Zeluzalemv

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Zn 12.12-19)

28 -Zezu bhia sa gbagbie, -muv 'bgv, o yia nyimaa -zlo 'yugalı, 'in o yia -Zeluzalemv mnui.

29 Da o mia Betifazee -yo Betani kwesi beda, -gogo wa laa *Olivusunyaa -gogo kwesi, 'in o yia o 'binonya 'so tie o 'de 'yu.

30 O nεe wa -ylae: **«Gbe -we mia -meme -ain 'yu, da a -ka -mə nyni ni, -sokofalı -dəgbv a yia lubhu -jida ylia, nyime yabhlogbəo 'nι -slo we -go ladi, a -sa we lubhu, a -yo we yi -seli.**

31 We -ka nyime yabhlo ka ain layibhae: **Lee -lu ka 'gbv a sa we lubhua? A gba o -ylae: <-Amiaa -Kanyo 'ybha we.»**

32 Waa tietienya mnui, saa 'de -Zezu gbaa we wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli.

33 Wa mi wee -sokofalı -dəgbv lubhu -sada, 'in we -cian yia wa layibhae: **«Lee -lu ka 'gbv a sa we lubhua?»**

34 'In wa yia we 'bigopalı: **<-Amiaa -Kanyo 'ybha we.»**

35 'Bhie, wa -yo wee -sokofalı yia -Zezu -gbe yi. 'In wa yia we wa 'naanya -gv lapali. 'In wa yia -Zezu we -gv -gblal.

36 Da -Zezu mia mnida, -zugba nyima -yo 'naa -slslove mnui 'yloogbvl o 'yu.

37 ○ 'plüla Olivusunyaa -gogo yoo 'wv, o 'ka -Zeluzalemv cipaai yi, 'muna yea o 'binonyaa -zlo, 'in wa yia -Lagoo 'ηnumunie bhli, weh 'titie nya, ninee 'ηnipaligbv weee ka da wa yiaa 'gbv.

38 'In wa nεe: **<Nyimaa 'wlulapilnyo mia yida Jejitapee 'ηni nya,**
-Lagoo ηwna o 'nyu la.

'Wototve -dlo o -mι yah,
'in -Lagoo 'ηni 'ylimanu!»

39 Faliziyimaa -tsloa mia nyimaa -zlo glaa, wa nεe -Zezu -ylae: **«-Slolunyoo, -in gba -na 'binonya -yla wa 'mu ηwε.»**

40 -Zezu yia we 'bigopalı: **«In nεe a -ylae, wa -ka ηwe 'mu, 'in tıkpanya kpia 'wv!»**

-Zezu wia -Zeluzalemv 'gbv

41 -Zezu nynia -Zeluzalemv kwesi, o -talia wee 'gbe -gv, 'in o yia we 'gbv wi.

42 ○ nεe: **«Cun, -Zeluzalemv, -we 'kaa -mι 'wototve -dlo o 'nye, -in -ka yaa -zeen yli nya we yibheli, we nanu yli. Nu, -sleen we mi zizeda -mι kwεee 'gbv, -in 'nι mnene -in 'ka we yli.»**

43 -We ka gbu -wa, bhlania yia nynia -na -nu nya, 'in -na toniyuma 'ka -mu 'suo bibeli. 'In wa 'ka -mι 'wokla so wee e lv.

44 Nu, la wa yia -in -yo -na nyuma 'so -saa. -Na -budunya wa yia wlaa, we tıkpa 'na 'ka -go ladıdılı -tv. -We ka gbu -wa, bhla -we nya -Lagoo 'yilia -mι nyazi, 'in o yia -mι 'wosaa yi, -in 'nι we yibheli.»

-Zezu vua -valəpanya -Lagobudu 'kadu ηwεe

(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Zn 2.13-22)

45 -Zezu mnia -Lagobudu 'kadu ηwεe, 'in o yia -valəpanya vuvue bhli.

46 ○ nεe wa -ylae: **«We mi celida -Lagobebhe 'wve:**

«Na -budo mia, -Lagoo -bhubhoe -bodu -wa». In 'mu amia nua 'wiényaa zizeda 'wv.»

47 'Kəmvv, -Zezu slolua nyima -Lagobudu 'kadu zo, -zugba, *-Lagobebhonyaa -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya -yo Zuifvv 'yugalinya yia 'kli, wa 'ka o 'bha.

48 'In sa wa 'kaa nu, wa 'ka o 'bha, 'sa 'nι -mu. -We ka gbu -wa, nyima duun ka o ηwεe weh -zənvv yukwli polve -manı.

20

Da -Zezuu gbulenv se 'bhvlva?

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

1 'Yi yabhlo nya, -Zezu mi nyima gbu -sloluda -Lagobudu 'kadu zo, -zugba o gba wa

-yla -Lagəgbv. 'In -Lagəbəbonyaa -cian klaa, -Lagəo titee gvesanya -yo Zuifvə nyuma kpası yia o -gbe yi.

² 'In wa yia o layibhae: «Se -mumv nya -na nu gbonya -minı lea, -in gba we -ain -yla. 'In nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

³ -Zeu yia we 'bigopalı wa -ylae: «Gbvv go -bhlo no yia 'yaa amia layibhaa.

⁴ Nyoo tie *Zaan o batizee nyuma, -Lago -wa yaayi, nyuma -wa yi? A gba 'mi -yla we.»

⁵ 'In wa yia we -gv kpeli bhli wa 'dekpvə nyidi, 'in wa nee: «-A -ka gba, -Lago tiea o», 'in o yibhaa -an lae: «Lee ka 'gbv a 'ni Zaan wehl 'wunjwnua?»

⁶ 'In -a -ka gba: «Nyime tiea o», 'in nyimaa -zlo bhaa -ain gbočko 'wo. -We ka gbu -wa, nyuma -yi we 'ji nu, Zaan mi -Lagəgbv -fahpanyo nya.»

⁷ We 'gbv, wa yia we 'bigopalı -Zeu -ylae: «-O tiea Zaan, -a 'ni o -yi.»

⁸ 'In -Zeu nee wa -ylae: «-Aa. We -ka 'sa -mi, o 'nyea 'mi wee gbonya -minu lenu se, -amı 'na 'ka 'ya -moo -kanyoo 'jmi ain -yla gba.»

Nvkple 'ylinyunonya -wa nva -dləkpaa lubho

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹ -Mvv 'bigv, -Zeu yia nyimaa -zlo gbuu nine -minı 'palı: «Nyime yabhlo 'paa -dləkpaa, 'in o yia we -gv -busalubhononya lapali. 'In o yia -mo -gwle -lakpa 'wo mni.

¹⁰ Da -dləya -sa bhla nyimaa, 'in o yia o zəlubhononya yabhlo tie -busalubhononya 'bi, wa 'ka o -nu wla. 'In waa -busalubhononya -manı yia o zəlubhononya -mənı bhiti, 'bhie, wa yia o vu kwə klo nya.

¹¹ 'In o kpaaa -kanyo yi 'yaa o zəlubhononya -putu tie. 'In waa -busalubhononya yi 'yaa -moo bhiti, wa yia o veli, 'in wa yia o vu kwə klo nya.

¹² O yi 'yaa o zəlubhononyaa tanu tie. Wa nu 'yaa -moo le, 'in wa yia -moo kpa -gnima viteli.

¹³ «Oo -dləkpaa -kanyo nee: 'Sa in 'ka nva? Na yu, o ka ze in -kalia, 'mo na yia tiea. Na dli zo nu, -bha wa yia o zva.»

¹⁴ «Nu, da -busalubhononya 'yia oo 'yu, wa nee wa 'dekpvə nyidie: «-O 'kaa ci oo kpaaa -kanyoo 'bi li, ma nu. -A 'bha o, 'in wee kpa -ka -amiaa -nu -ze.»

¹⁵ 'In wa yia o kpaaa -gnima viteli, 'in wa yia o 'bha.»

'In -Zeu yia layibhae: «Lee, sa oo -dləkpaa -kanyo 'ka wa nva?»

¹⁶ Yia o yia, o 'ka o -busalubhononya -manı 'bha, 'in o 'ka wee kpaaa nyima -putu yoo 'nye.»

Da nyima 'nva wee weli -minı, 'in wa nee: «Gba! -Mvv 'na 'ka lenu!»

¹⁷ 'In -Zeu ylaa wa, o nee: «Weli mia da celida, sa we 'ji mia?»

«Tokpa -we -budusəbhanya -saa kwnεe, mu -zea -buduu gwigwiylı -tokpa -zoñv. ¹⁸ Nyoo nyoo -ka wee tokpa -minı -gv bhili, la o wowlalia. 'In wee tokpa -ka nyoo -gv bhili, o təpə we saa.»

*Nisvn -gwezii plvlve Sezaa kwεe
(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)*

¹⁹ -Lagəo titee gvesanya kлаа, -Lagəbəbonyaa -cian kлаа, wa ka we 'jyibheli nu, ma -yo -Zeu -saa wee gbuu nine. Wa mi 'klı 'yida, wa 'ka -Zeu kpa -bha -bhlokpadə, 'in wa yia nyimaa -zlo so.

²⁰ Wa mi sa -Zeu -koda, -muv 'bigv, 'in wa yia o 'wiemi gbuu lenonya yoo 'pa, -wa nva wa 'de nyimaa tklı 'bhisa. Waa nyimaa -manı 'ka o zəbhli, o layibhie nya. 'In weli -kpva -ka o 'jwεe 'tla, wa 'ka o gbu 'wlu di, 'in dvduu 'wlulaplinyo kaa 'tie -yo se, wa 'ka o -moo yoo 'nye.

²¹ 'In wa yia o gbu -minı layibhae: «-Amiaa -Slolunyo, -we -na gbaa, 'in -na slolu, -a -yi we 'ji nu, we tklı. -U' in yla nyimee -kwikwi. Sa -Lago 'yibhaa nyime -mi, 'mv -na slolu gbuoznu sa.

²² 'Yoo -amiaa tite nyε -ain, -a plvlv *Sezaa -nisee nisən -gwezii yaayi, -a 'na pllv we -nu?»

²³ -Zeu yibhelia wa -dawlii 'ji, 'in o nee wa -ylae:

²⁴ «A -slolu 'mu *Wləməv -tama yabhlo 'kv. Nyoo ka 'wlu -yo o 'jmi mi we -gva?»

'In wa nee: «Sezaa -wa.»

²⁵ 'In o nee wa -ylae: «-We -ka *Sezaaa -nv, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lago -nv, a 'nye we -Lago yoo.»

²⁶ Weli -we o mia gbadə nyimaa -zlo 'yu, we -mumv -gv wa 'kaa o kpali, -muv 'nu 'yu. Nu, o gbuu 'bigopalı weli ka wa 'jwəgaga -subhalı 'gbv, wa yia 'jwε 'muda -tv.

Lee, tlthlnaya yi 'Wnsəo?

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷ *Sadusenyima, -wa gbaa tlthlnya 'ni mneneri wa 'ka tlthie lo 'wuso, ma bea -Zeu kwesi, 'in wa nee o -ylae:

²⁸ «-Amiaa -kanyo, Moizi ka we celı -ain -yla titee 'sebhe 'wo: «Nyime -ka 'jwno -ka, o -ktla, o 'n 'yu -ka, o bheli kwa o -dəvgbadaa. 'In o -yo oo 'jwno 'so 'ka o bheli zva lala, 'in -moo 'jmi 'ka dudu -gv -tv.»

²⁹ Nu, zlme nyime yabhlo ka nukpasuyua gbeso. Wa kpasa kwaa 'jwno, o 'n' gwall, 'in o yia tl.

³⁰ Wa 'səonu yia oo 'jwno kwa.

³¹ 'Bhie, wa tanu yia o kwa. 'Sa we nva waa bhelia gbeso -nu nya, wa 'de weee -yo o 'n' gwall, 'in wa yia tl.

³² Wanuu 'bigv, 'in oo 'jwno -moo yi 'yaa tl.

³³ Nu, waa bhelia gbeso ka oo 'jwno -mənı kwa -bhlo -bhlo. 'In 'yli -we nya tlthlnya yia 'wuso, nyoo ka 'jwno o -mia?»

³⁴ 'In -Zeuu yia we 'bigopali wa -ylae: «Bhla -minu nyima mi kókwalida.

³⁵ Nu, nyima -wa -Lago -saa -bha, 'in -wa kaa we 'klu, wa 'ka 'wuso tlthlyna glaa, 'in wa 'ka dudu lolu -gu mni, wa 'na 'ka kókwali.

³⁶ Nu, wa 'ni -sleen mnenei wa 'ka tl, -we ka gbo -wa, wa 'wlw -Lago -anzyina. Wa mi -Lago -yua nya. -Lago ka wa 'wobhu tlthlyna lu, in wa yia 'yiliygagie 'yi.

³⁷ Moizi ka we -slolu vaa, nu, tlthlyna yia 'wuso, 'in wa 'ka 'yiliygagie 'yi. Da misagusu pilee -bhoa 'yli, 'in o yia Jejitate la: «Ablaamuu -Lago, Izakuu -Lago, Zakobuu -Lago.»

³⁸ 'In -Zeuu yia we -gvdie: «Weli -minu slolua nu, -Lago mia, 'yiliyganyaa -Lago -wa, o 'ni tlthlynaa -Lago. Nu, wa 'de weee mi 'yiliyganya nya -Lago 'yiliya 'wu.»

³⁹ -Lago titee gwesanya tolva nee -Zeuu -ylae: «-Amiaa -slolunyo, -we -in gbaa, gbuonu -wa.»

⁴⁰ 'In waa nyima 'ni 'masleen 'ybha, wa 'ka gbo -putu o layibha.

-Lago -Bhasanyo mi -Daviduu -Kanyo nya
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

⁴¹ -Zeuu nee wa -ylae: «Lee ka 'gbo wa gba -Lago -Bhasanyo mia, -Daviduu yu -wa?»

⁴² Nu, -Daviduu 'debhie -gbolu nee Luusebhe 'wde:

Jejitate nee na -Kanyo -ylae:

«In -di da la na liliisolo.

⁴³ 'In in 'ka -na tonyima -na bhv zo lapali, -in 'ka wa -gu no.»

⁴⁴ Nu, sa oo -Lago -Bhasanyo 'ka 'ya -Daviduu yu -zea?»

A 'na nnvnu -Lago titee gwesanyaal lenvgbv
le -ni

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Da nyima weee -wa mia -bha, wa mia -Zeuu yukwlui poloda, 'in o nee o 'binonya -ylae:

⁴⁶ «A zu amiaa 'de 'yili -Lago titee gwesanyaal gbegebie. Wa 'ybha tlulo -bana 'kadu 'woplapiie, -zugba wa zie we nya. 'In wa 'ybha wa -sa wa fv, wa 'nunjewuzvze nya -zejila 'wu. -Lagobudu zo -yo 'fetunya -gu, 'yugbein ladidie wa 'ybhaa kpe -zannonya -go.

⁴⁷ -Dugbanjwni wa saa -maa -lu weee kwes. 'In wa bhubhhoa -Lago nyima 'yiliya 'wu kookpo, nyima tiklu 'bhisa. We 'gbo, -Lago yia wa -yogbo 'wobhua, 'in wanuu -kaslu 'ka nyima tolva -nu 'wuzi.»

21

*Bobabha -dugbanjwno
(Mk 12.41-44)*

¹ -Zeuu ylaa o 'de kwesi, 'yummunuya mia 'gwazi -gbo 'wu palida -bhlo -bhlo, -Lagobudu 'kadu zo, 'in o yia wa -yoyi.

² Wee bhla -bhlokpadie nya, bobabha -dugbanjwno mia wee -gbo 'wu tamayua 'so palida, 'in o yi 'yaa -moo -yoyi.

³ -Bha -Zeuu gbaa: «In nee ain -yla gbozonu sae, bobabha -dugbanjwno -moo wlaa duun, mo -zia wa 'de weee 'wu.

⁴ 'Nnumnuya mia, 'gwazi -we wa gbo 'nia 'wu -mi, 'mu wa wlaa. 'In amo, o boba 'wu, 'gwazi -we o 'kaa lili, 'mu o wlaa.»

*-Zeuu gbaa -Lagobudu 'kaduu -wlowlsee
gbo*

(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

⁵ -Miv 'bigo, nyima tolva mi -Lagobudu 'kaduu 'ylinano gbo gbadia. Tokpa 'nanu wa 'subhalia we klaa, 'in -lu 'nanu wa 'nyea -Lago, -we nya wa namania we zo 'yli, we 'gbo. 'In -Zeuu yia we 'bigopali wa -ylae:

⁶ «'Ylonya yia yia, -buduut wokpanya a yia de -yo -goladidida, we 'yabhlogbo 'na 'ka we -libheyi -gu -tv. Jitea we 'de weee yia.»

*Gbonyii 'kaa lenv dvaduv bhabhue yu
(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)*

⁷ 'In wa yia o layibhae: «-Amiaa -slolunyo, lebhla -moo 'ka lenva? Lee -lu 'ka wee -li -minu lenvobhla -slolua?»

⁸ 'In -Zeuu yia we 'bigopale: «A zu amiaa 'de 'yili, nyime 'na nonu ain -dawli -ni. Nu, nyima -duun yia na 'nni -gu yia, 'in wa 'ka gbae: «-Ami -wa -Lago -Bhasanyo! 'In: «We bhla ka nynil! Nu, a 'na nonu wa 'bi -ni.

⁹ Da a -ka tuguge -yo -yowosusoluee 'di 'nu, a 'na nonu nyano -ni. We mi nu, we nu le tia. Nu, -moo 'ni desleen duduut bhialida.»

¹⁰ 'Bhie, o yia we -gvdie: «Tu yia laga 'so nyidi 'wuso. 'In nyimaa 'wlulapilinyo yahbilo 'ka nyimaa 'wlulapilinyo -gvdv -yowosolu.

¹¹ Dudu yia zuklua, iwo yia yia, 'in gu 'kadi yia nyima -yobhao duduut da weee. - Nanagbonya -yo -gwedigbonya wa yia -yoyia yali, 'in we 'ka nyima -nyanigbo -gu -la.

-We 'kaa -Zeuuu 'binonya yli mv nu

¹² «'In -moo weee 'yu, kpaaw wa yia ain, wa 'ka ain 'kliye 'wopal, wa 'ka ain -Lagobudunya zo kwa, wa 'ka amiaa -yogbo 'wobhu, 'in wa 'ka ain -kaslu 'wopa. Nyimaa 'wlulapilinyo -yo duduut 'wlulapilinyo 'yu wa yia ain kwaa na 'gbo.

¹³ -We weee mia de yia lenva, 'in na gbonya ka da a 'yia, a 'ka we gba.

¹⁴ -We a 'kaa gba, a 'ka amiaa 'de gbo -gu -sa, a 'na popali we 'wlukoon la -ni. 'In a 'na lolu we 'gbo dli -ni.

¹⁵ Nu, na 'debhie -gbolu yia ain gbo yilo weli 'njwee zoa. Sa amiaa tonyima 'na 'kaa we kpel, 'in wa 'na 'kaa we 'bigopali weli 'yi, 'sa.

¹⁶ Nu, amiaa didea -yo amiaa 'nyaanya, amiaa bhelia, amiaa nyima -yo amiaa 'talea yia ain wlaa. 'In wa 'ka ain glaa nyima duun bha.

17 Na 'gbv, nyima weeee yia ain 'wonyea.

18 Nu, amiaa 'wluonyii go yabhlogbəo 'nia mnɔa yi.

19 We 'dəe 'gbv, a kpa amiaa 'de la -kli, 'in a 'ka 'yliygagie -zənə' yи.

-Zeu gbaa -Zeluzalemvv -wləwləee gbw
(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

20 «Da a -ka we -yɔyi, -Zeluzalemvv tonymaa 'slvja ka we gbeli, -zugba a yibheli we 'ji nu, -Zeluzalemvv gbee labhvbhla ka cipa.

21 -Mvv bhla, -wa -ka Zudee -dvdv -gv -mι, -maa -yo -gwagwie mnι zizea -gögönya 'wlu. -Wa -ka -Zeluzalemvgbe nökple -mι, -maa 'tla wee 'gbe nökple. 'In -wa -ka kpaa -mι, -maa 'na yili -zəo -ni.

22 Sa -Lagə 'kaa ɔ nyimaa -yɔgbv 'wobhu, wee 'ylinya nökple mv ni. We mi cəlida, 'in le we yia nəa.

23 Lee gbonyuu yi 'sa, nökplabhue ḥwni -yo -wa mia 'yua 'nyenüda yla, wee 'ylinya -mιni nya! Nu, siasie 'kadu yia wee dvdv -gv yia. 'In -Lagə 'ce 'ka -ma -nyima -yowusolv.

24 'Bhaa wa yia təlva tugogble nya, 'in wa 'ka təlva dvdv -putunya -gv kwa galı nya. Nyima-wa 'nia Zuifv, -gv wa yia -Zeluzalemvv nəa, wa 'ka we su, 'bhie, wanvv bhla 'ka 'saa bhia.

Nyimee 'Yuu yiyie
(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

25 «Gwedili wa yia -yɔyia, 'ylv klaa, 'cv -yo -zəli klaa, we -gv. Gumunyuu saju -pa -jiji 'kadu yia lənva, 'in dvdv -nyima weeee dli 'ka surmani, nyana 'ka wa 'woslo.

26 'In -we weeee yia lənva dvdv -gv, 'mnu nyima mia 'wlukvən lapupalida, we dli -sulo yia wa 'bhaa. Nu, yali 'tite weeee yia Zuklua.

27 Nu, Nyimee 'Yu wa yia -yɔyia yida yalipupa -gv, o 'tite -yo ɔ 'hnimnie nya.

28 Da wee gboanya -mιni lənve -ka gwedi, a 'ylibge gege, 'in a 'bhu 'wlu 'wv. Nu, -Lagə amiaa gbowusayli ka cipa -kwein.»

-We figisu slolua mv ni
(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

29 'In ɔ yia wa gbov nine -mιni 'pal. ɔ nəe wa -ylae: «A yla figisu -yo su -təlva weeee -mιni!

30 Da a -ka we -yɔyi nu, we mi təpəda, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -ləa bhla ka cipa.

31 'Sa -bhlokpadə, da a -ka gboanya -mιni lənve -yɔyi, a yibheli we 'ji nu, -Lagə nyimaa 'wlulapilie ka cipa.

32 In nəe ait -yla gbozonu sae: desleen -nyimaa 'de weeee 'na 'ka tl, 'in wee gboanya -mιni 'kaa lənvo.

33 Nu, la yali -yo dvdv yia 'bhia, na weli 'na 'ka labhv 'mnumnu.

A -tv 'yliygada

34 «A zo amiaa 'de 'yliyo! A 'na yeli amiaa dibhe 'fetinya -yo nv bhabhaa mamie -ni, 'in

a 'na ləlvldli dvdv -gvv -lii 'gbv -ni. We 'ni -mvvv, 'in Nyimee 'Yuu yiyili tlalia ain.

35 Nu, sa 'sowli tlalia zibhi, 'sa -bhlokpadə wee yli -mιni yia dvdv -nyima weeee 'tlalia.

36 We 'dəe 'gbv, a -tv 'yliygada, a 'na ḥwɔnɔ 'ylaa -ni. A -tv -Lagə bhuhhoeda 'kɔmvv, a 'ka 'tite 'y, 'in gbo weeee yia yia, a 'ka we lu. 'In a 'ka Nyimee 'Yu 'klu 'ylibee mnəni.»

37 Zl, -Zeu slolua nyima -Lagəbudu 'kadu zo. 'In jibheza, ɔ mnia lapia -gəgo wa laa *Olivvusunyaa -gəgo 'wlu.

38 Zlukpe 'tutu, 'in nyimaa -zlo yia -Lagəbudu 'kadu zo, ɔ weli yukwli polva.

22

Zuifv yugalnya zva -Zezuu -yɔgbv
(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Zn 11.45-53)

1 *Flo -we 'nia gəo -yo -ka, -we ka 'feti dia gwe *Wozitilyu 'fetu zl, we ka cipa.

2 -Lagəbəbonyaa -cian -yo -Lagə titee gwe-sanya 'yia 'kli, wa 'ka -Zezu 'bha. Nyimaa -zlo gbelia -Zezu, wa səsvee 'gbv, wa 'ni we mneni.

Zudası nva -Zezu -dawli 'wv
(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

3 Nu, -Zezuu 'bınonya kugbunga lk 'səo lu -nyime yabhlo wa laa Zudası Isikalistv, -Sataan ka ɔ 'wø pla.

4 Sa Zudası 'kaa -Zezu wla, 'in ɔ yia we gbaa mnı -Lagəbəbonyaa -cian -yo 'slvja kva -Lagəbudu 'kadu ḥwəe -cian -yla.

5 We yia wa 'muna 'wøla. 'In wa nəe ɔ -yla, wa 'ka ɔ 'gwezi 'nye.

6 Zudası ḥwnua we -yo, 'in sa ɔ 'kaa wa -Zezu yoo 'nye, 'in nyimaa -zlo 'na 'kaa we 'jyibheli, -zugba ɔ talia we 'yoo da.

-Zezu nəe ɔ 'bınonya pi 'Wozitilyu 'fetu -gv -lililu
(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Zn 13.21-30)

7 Yli -we nya wa 'kaa 'Wozitilyu 'fetu -gv -bhlabhleyua 'bha, we -yo 'Flo -we 'nia gəo -yo -kaa 'feti, we 'yli ka nyni.

8 'In -Zezu yia Pieli -yo Zaan tie, ɔ nəe wa -ylae: «A mnı -ain -yla 'Wozitilyu 'fetu -gv -lililu pia, -a 'ka we li.»

9 'In wa yia ɔ layibhae: «Mə -in 'yibha -a mnı we pilia?»

10 -Zezu nəe wa -ylae: «Bhla -we nya a -ka -zəo plaa yi ni, nyime yabhlo a -yo ɔ yia gbelia, ɔ ka 'nyunyida 'wlu. -Budu -we zo ɔ yia plaa, a pla ɔ 'bi.

11 A gba -buduu -kanyo -ylae: «Amiaa -slolunyɔ nəe, -buduu 'yu -we zo ɔ -yo ɔ 'bınonya 'kaa 'Wozitilyu 'fetu -gv -lililu li, da we mia?»

12 -Budu 'yu 'kadu mia we 'wlu, -we kaa -gəladı -li -zənə zo, 'in ɔ slolua we ait da. -Bha a yia wee -amiaa lililu pia.»

13 'In wa yia mnı, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yia 'saa we yli. 'In wa yia 'feti -gv -lililu pi.

Nyimaa -Kanyoo -mowlv -lililu

(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kol 11.23-

25)

¹⁴ Da lilibhla nynia, 'in -Zeu -yo -tietienya yia lililu gwe lad.

¹⁵ O nee wa -ylae: «In 'ybha in -yo ain 'ka 'Wozitlyu 'feti -gv -lililu li dli weee nya, 'bhie, na stasia ylt 'ka nyni!»

¹⁶ Nu, in nee ain -ylae: we 'bhu -zeen 'wv, in 'na 'lililu nu -putu lia yi. Zli a -ka wee lililuu 'ji 'wulano kpeen kpeen, -mo -Lago 'wlulapilgbe 'wv, we zli na lia we.»

¹⁷ -Zeu 'bhua nu -kopo 'wv, in o yia -Lago fuo 'pa. In o nee: «A 'bhui 'kopo ni 'wv, a dlili we nvkpla -lu a 'dekpvaa nyid.»

¹⁸ Nu, in nee ain -ylae: we 'bhu -zeen 'wv, in 'na 'ka 'masleen nu 'ma, in -Lago nyimaa 'wlulapile 'kaa yi.»

¹⁹ -Moo 'bigu, o 'bhua 'floo 'wv, in o yia -Lago fuo 'pa. O didlia we la, in o yia we wa 'wluladlili. In o nee: «-We mia da na ku -wa, 'mu in wlaa amiaa 'gbv. A li wee 'floo -mini, in a 'ka 'mu ligbeda -tu bhlia weee nya.»

²⁰ Wa bhlia lillie, 'in -Zeu yi 'yaa 'sa wa nu -kopo yoo 'nye. In o nee: «Wee 'kopo -mini -wa -Lago -yo nyuma 'sao *'wosusluslue -lolu, -we ka 'gbv na 'piion yia jite amiaa 'gbv.»

²¹ «In a yla: -o 'kaa 'mi pelv 'pa nyuma kwee, o mi da. Na so -yo o so mi lililu lo kna -bhlogbo 'wv.

²² Gbuzonu -wa, sa -Lago 'ybhaa we, 'sa Nyimee 'Yu yia mnia. Nu, nyimee -o 'kaa o wla, 'in wa 'ka o 'bha, gbonyuu mi -mo -nu nya.»

²³ 'In wa yia layibhalie bhlia: «-Ain glaa nyoo 'ka -muu lenuu?»

-Ain glaa nyoo -wa 'kadva?

²⁴ -Zezuu 'binonya nyid kpelie 'kadu yia -bha -bho. Wa 'ybha, -o -wa wa glaa 'kadu, wa 'ka o 'yibheli.

²⁵ -Zeu nee wa -ylae: «Dvdvgv -nyimaa 'wlulapilnya pilu wa 'wlu la, 'tit weee nya. 'In -wa kaa wa, -maa 'ybha wa la -maa gbuzonuu lenonya.»

²⁶ 'In amia 'na nonu 'sa -maa 'bhisa -ni. Nu, -o -wa 'kadu ain glaa, o -mu 'yslakpile 'bhisa. 'In -o -wa amiaa -kanyo, o -mu amiaa zulubhononya 'bhisa.

²⁷ Nu, nyimee -o -dia lililu gwe la, mo 'yilia yaayi, -o mia lililu dlilida -mo 'yilia yi? -O -dia lililu gwe la mo 'yilia. We 'ni muu? We nanu 'yili! -Moo bhlia, -am i mi a in nyidu nyimee zulubhononya 'bhisa!

²⁸ Da wa mia 'mi sialida, amia mia da, amia -tva 'mu kwesi 'yli weee nya.

²⁹ Sa na Dide 'nyea 'mu nyimaa 'wlulapilie se, 'sa -bhlokpad -am i na nyea 'ya we amia.

³⁰ -Mo na 'wlulapilgbe 'wv, lia a -yo 'mi 'so yia, 'in a -yo 'mu 'so 'ka 'ma. 'In 'njumunukpe -gv a yia ladia, 'in a 'ka *Izlaelii *zva kugbua le 'sao -yogbu 'wv bhlia.

-Zeu nee PieLi yia o gbu kpelia

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Zn 13.36-38)

³¹ «'Simoo, 'Simoo, -in pu yukwli! *-Saatan 'ybha o 'ka ain 'wobhli, sa wa bhlia 'mnv 'wv, 'in sa wa susalia we 'ya -yo we fli 'wv, 'sa.

³² In ka -Lago bhubhoe -na 'gbv, dlizovze yi -mi 'wvbao 'gbv. 'In 'yli -we nya -in -ka lobhiti na -gbe, -in 'temanu -na bhliaa dli la.»

³³ PieLi nee o -ylae: «Nyimaa -Kanyo, in ka dli -sa, -in 'ka -kaslu 'wv mnioo, in -yo -mu 'so. -In -ka thoo, in -yo -mu 'so.»

³⁴ In -Zeu yia we 'bigopal: «In nee -mu -ylae: -zeen -yli -mini nya, -kokoo 'na 'ka gbo, 'in -na kpelia na gbu -zakpa ta. 'In -na gbaa, -in 'nu 'mu -yi.»

A mnazi la, a 'ka tv gv

³⁵ -Zeu nee wa -ylae: «Da in tiea ain, 'in a 'na 'gwezi -bhotu, -bada -yo -sakwla 'wobhlu, -lu ka ain 'wvbao?»

³⁶ In -maa yia we 'bigopal: «Innya, -lu yahbhogbo 'nu -ain 'wvbao.»

³⁷ In o nee wa -ylae: «Nu, -sleen -o -ka 'gwezi -ka, o 'bhu we 'wv. -O -ni tugugble -ka, -mo 'pa -mo -bana 'kadu pelv, 'in o 'ka we 'yahbho zo.»

³⁸ In o nee wa -ylae: «Wa -ca -cian glaa zeli, na 'gbv wa yia we cel. Nu, -we wa celia na 'gbv, we mi nu, we nu le, -bha -tu 'wv -se.»

³⁹ In o nee wa -ylae: «Nyimaa -Kanyo, tugugble so ni.»

⁴⁰ In o nee wa -ylae: «We -to sa!»

-Zeu bhubhoea -Lago Olivsunnyaa -gogo wlu

(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

³⁹ -Zeu 'tlaa, 'in o yia *Olivsunnyaa -gogo 'wlu mni, o -yo o 'binonya 'so. Sa o nua -benyi sa.

⁴⁰ Da o nyinia wee da, 'in o nee wa -ylae: «A bhubhoe -Lago, a yi laylagbv lu bhlili.»

⁴¹ 'Bhie, sa nyimee -ka gbo -viteli da we bhlia, 'in o yi 'saa wa gwevla. O 'sibhlia 'kukolu, 'in o yia -Lago bhubhoe.

⁴² O nee: «Dide, -in -ka we 'ybha, -in vlali 'mu stasie 'kadu -mini gwe. We 'na -zeli nanuu domagbo -ni, we -ze -na domagbo.» [

⁴³ Tsoo, -Lago 'anzu yahbho 'bhua yah, 'in we yia o 'klutlali, we 'ka o dli latemanu 'gbv.

⁴⁴ -Zezuu dli sumania tenyi tenyii, 'in o yi 'yaa -Lago bhubhoe 'titie. 'In o -yo sloo 'wlu piao, we yia bhlida -tu dvdu.]

⁴⁵ Da o bha -Lago bhubhoe, o -sao 'wv, 'in o yia o 'binonyaa -gbe lyu. 'In o yia wa 'ylaa -njwoda yli, -we ka gbu -wa, wa dli -su.

⁴⁶ O nee wa -ylae: «Lee ka 'gbv a njwo 'ylaa? A -so 'wv, 'in a bhubhoe -Lago, a yi laylagbv lu bhlili.»

-Zeu wa kpaa

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Zn 18.3-11)

47 -Zeu mu o 'binonya -yla gbu gbada, 'in nyumaa -zlo yia o 'tlali. O 'binonya kugbua le 'soo 'yabhlo wa laa Zudas, mo -galia wa 'yu. 'In o yia -Zeu kwesi be, o 'ka o gbleli.

48 'In -Zeu nes o -yla: «Zudas, -in 'ka *Nyume 'Yu pelu 'paa 'gbu -na gblelia o yu?»

49 Gbu -we 'kaa -Zeu yli, da o 'binonya 'yia we -yo, 'in wa yia o layibhae: «Nyumaa -Kanyo, a 'pa waa nyima ni tugvoglee?»

50 Tsoen, 'in wa lu -nyime yabhlo yia -Lagobobonyaa -kanyo 'kaduu zolubhononyo liliwce -yukwli o 'wlu -di.

51 'In -Zeu nes: «A 'tide we 'yi, we -tu 'sa!» O zia oo nyume yukwl kwe, 'in o yia o jipe.

52 'Bhie, -Lagobobonyaa -cian, -Lagobudu 'kaduu 'nwkonyaa -cian, -yo -Lagobudu zoa nyima kpasi, -wa yia -Zeu kpa, -Zeu nes wa -ylae: «'Wienyo in -mia, 'in a yia 'mu kpaa yi tugvogle -yo su kibhe nya kwee -nya yi?»

53 In -yo ain 'so mi 'komuu -Lagobudu 'kaduu zo, a 'ni 'mukpa. Nu, wee bhla -muni mi amiaa -nu nya, 'in we mia -Saataan 'tit mia nikpise 'wuu -nu nya.»

Piel nes o 'ni -Zeu -yi

(Mt 26.57-58,69-75; Mk 14.53-54,66-72; Zn 18.12-18,25-27)

54 Wa kpa -Zeu, wa -yo o mnua, 'in wa yia o *-Lagobobonyaa -kanyo 'kaduu -budu zo 'pa, -zugba Piel mi -Zeu 'bi, o 'ni o -yo cipa.

55 Wa -dia -kosu 'yi wee -budunjwee, nyuma -wa mia 'weldaa, 'in Piel yia wa nyidu ladu.

56 Zolubhononyo 'yia o -kosu 'nwe -yo ladida, o ylaa o tenyii, 'in o nes: «Oo nyime -moni mi 'ya -Zezuu 'binonya nya zlime.»

57 'In Piel yia we 'bigopali oo 'nwee -ylae: «We 'ni gbuozonu, in 'ni o -yi.»

58 -Bha bea -se, nyime yabhlo mia -bha, o ylaa Piel tenyii, o nes: «-Mi mia de, -in mi 'ya o 'binonyaa glaa -nyime yabhlo nya.»

'In Piel yia we 'bigopali oo nyime -ylae: «Innya, -ami 'ni o 'binonya.»

59 -Muu 'bigo, 'leli -bhlo 'pla sa, 'in nyime yabhlo yi 'yaa we 'nwe -yokpalie: «Cun, gbuozonu -wa, oo nyime mia de, o -yo o 'so mi zlime, nu, Galilee -nyime -wa.»

60 'In Piel yia we 'bigopali oo nyime -ylae: «'Tale, lee -in 'yibha -in 'ka gba -bha? I'in 'nu -na weli 'wlu.» Piel mi -slo gbadu, tsoen, 'in -koko yia gbo.

61 Nyumaa -Kanyo 'bhitia, 'in o yia Piel yla tenyii. Tsoen, weli -we Nyumaa -Kanyo gbaa, 'in Piel dli yia we -go -bho, o nes o -ylae: «Piel, nyima -yla -na yia gbaa nu, -in 'ni 'mu -yi, -zakpa ta, 'bhie, -koko 'kaa -zeen gbo.»

62 Piel 'tlaa, 'in o yia nyaziwie wida -tu kpokpo.

-Zeu wa velia, 'in wa yia o bhitia

(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

63 Nyuma -wa mia -Zeu 'nwkoda, -zugba wa pal o gla, 'in wa bhitia o.

64 Wa -gblaia o 'naa 'yli -gv, 'in wa yia o layibha: «Nyoo 'pa -mi -lwa? -In gba o 'npi!»

65 'In wa yi 'yaa o veli, weli 'yli -bhlo -bhlo nya.

-Zeu wa kwaabgvwliwudinya 'yu

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Zn 18.19-24)

66 Da zli zha, Zuifuu nyima kpasi, -Lagobobonyaa -cian -yo -Lagoo titie gwe-sanya yia 'wlu gbeli. 'In wa yia -Zeu gbuowliwudinya 'yu kwa.

67 'In wa yia o layibha: «-Lagoo -Bhasanyo -in -mia yi? -In gba we -au -yla.»

-Zeu yia we 'bigopali wa -ylae: «In -ka we gba au -yla, a 'nia we gbuozonu laa yi.

68 In -ka au layibha, a 'na 'ka we 'bigopali 'mi -yla.

69 Nu, deslein 'debbie -gbolu, Nyume 'Yu dia 'tit -ka -Lagoo lilisolu la.»

70 Tsoen, 'in wa 'de weeee yia 'wukpi: «-Zugba, -Lagoo 'Yu -in -mia yi?»

'In o yia we 'bigopali wa -ylae: «'Mu a gbaa de: 'ma in -mia.»

71 'In wa nes: «-A 'ni we dayinyaa gbu -ka! -A ka -amiaa 'de nya o 'nwee weli 'nu feifei.»

23

-Zeu wa kwaab Pilati 'yu

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Zn 18.28-38)

1 Nyuma weeee -soa 'wuu, 'in wa yia -Zeu Pilati 'yu kwa.

2 'In wa yia o gbu 'wluladilie bhli -mo. Wa nes: «-A 'kaa nyime -moni 'yi, -zugba o mi -amiaa nyima mnonduda. O nes -ain -yla, -a 'na 'pen Sezaa *nison -gwezi -nu. 'In o nes, o de -wa -Lagoo -Bhasanyo, mo -wa nyumaa 'wlulaplinyo.»

3 pilati yia o layibhae: «'Lee, Zuifuu 'wlulaplinyo -in -mia yi?»

-Zeu yia we 'bigopali o -ylae: «'Mu -in gbaa de.»

4 'In Pilati nes -Lagobobonyaa -cian -yo nyumaa -zlo -ylae: «Gbu -we ka 'gbu in 'kaa nyime -mo ni -kaslu 'wopa, 'in 'yi we -yo.»

5 'In wa nes 'ya weli 'tit nya: «O gbuozonu weli -go nyumaa -zlo solva nyumaa 'wlulaplinyo -yo 'wuu. Galilee dudu -go o dilia we gwe, 'in o -yo we yia Zudee -dudu -go 'plli, 'bhie, o -ya we 'sa yia -zeen da -seli nyini -Zeluzalemu -dudu -go.»

-Zeu wa kwaab Ewlodu 'yu

6 Pilati 'nua wa 'nwee Galilee 'nji, 'in o yia layibha: «O nyime -mo ni, Galilee -nyime -wa yi?»

7 O 'nua nu, dudu -we Ewlodu pilia 'wlu la, -mo -Zeu 'bhva, 'in o nes, wa kwa o Ewlodu. -Muu bhla, -zugba Ewlodu mi -slo -Zeluzalemu -dudu -go.

8 Ewlodu 'yia -Zeu, 'in o yia 'muna li. Nu, wa ka -Zezuu gbu -gbada -gwle, -zugba o nu we. O 'yibha o 'ka o 'yi, -muu 'bi ka 'wogwle.

'In o 'yibha o 'ka o gwedigbo yabhloo lenoda
'y.

⁹ O yia o gbo duun layibha, 'in -Zezu 'ni we
'yabhlogbo o 'bigopal.

¹⁰ -Muu bhla, -Lagobubonyaa -cian -yo -
Lagoo titee gwesanya mu -bha, -zugba wa dili
-Zezu gbu 'wlu la -gla nya.

¹¹ Ewlodu -yo 'sluja palia -Zezu gla, 'in wa
yia o gbo -kpa -nyime 'wunu. 'In o nee, wa -
pla o 'ylinano -bana 'wu, wa kwa o Pilatu -gbe
lo.

¹² -Benyi, Ewlodu -yo Pilati 'so mi tonyuma
nya. Wee 'yli -bhlokpadé nya, wa -zea 'tale
-yo 'tale.

Zuifv 'yibha-Zezuu tlthie

(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Zn 18.39-
19.16)

¹³ -Lagobubonyaa -cian kлаа, nyimaa 'yu-
galnya kpası -yo 'gbee nokpla -nyimaa weeee,
Pilati gbelia 'wlu.

¹⁴ 'In o nee wa -ylae: «A -laa 'm i nyime -mo
nu, 'in a nee, o mi nyimaa mnənuda. Mu mia!
'Mo in yibhaa de la aii 'yu. 'In gbonyii a dilia
o 'wlu la, 'in 'ni o 'yi we 'yabhlogbo lenonyo
nya.

¹⁵ 'In Ewlodu -mo o 'ni 'ya o 'yi we lenonyo
nya. We 'gbu, o yia o lola -amiaa -gbe. -Muu
'bigu, nyime -mo ni, gbonyyuu -we o nua le, -we
ka 'gbu o 'kaa tl, -muu 'ni -mi.

¹⁶ We 'gbu, gbaa na yia wa seli o -pni nya
bhabha, 'bnie, in 'ka o 'yitide.» [

¹⁷ Sa *Wuzitilyu 'feti nynia -bhlo, 'sa Zuifv
tite gbaa Pilati 'tide wa -yla -kaslonymee
yabhlo 'yi.]

¹⁸ 'In Pilati 'yibha o 'ka -Zezu 'yitidee 'gbu,
wa 'de weee yia 'wukpi: «In 'bha o nyime -
mo ni, 'in 'tide -aai -yla -Balabasi 'yi!»

¹⁹ Zlume -Balabasi -solva dvduu 'wlu-
lapilnya -yo 'wu -Zeluzalemugbe nokple, 'in
o yia nyime 'bha. We 'gbu, wa yia o -kaslo
'wpa.

²⁰ Pilati 'yibha o 'ka -Zezu 'yitidee 'gbu, o yi
'yaa weli 'wuhu 'so, 'in o yia waa nyimaa -zlo
-yla 'gbu gba.

²¹ 'In wa yia 'wukpi 'titee o -yla: «Kolv o *su
-gu la! Kolv o su -gu la!»

²² Pilati 'bhua weli -zakpa tanu 'wu, 'in
o nee wa -ylae: «Gbonyyuu -muwu o no lea?
Gbonyyuu -we o nua le, -we ka 'gbu o 'kaa tl,
'in 'yi we -yo. We 'gbu, gbaa na yia wa seli o
-pni nya bhabha, 'bnie, in 'ka o 'yitide.»

²³ 'In wa yia 'wukpi, -zugba wa kpali wee
gbu -bhloo 'de jwe, wa kolv -Zezu su -gu la.
'In wa jwe -yotels yia Pilati 'wuzi.

²⁴ We 'gbu, -we wa 'yibhaa, 'in Pilati yia we
lenogbu -yognwnu.

²⁵ Nyime o -solva nyimaa 'wlulapilnya -yo
'wu, 'in o yia nyime 'bha, 'mo wa 'yibhaa wa
tide 'yi. 'In Pilati yia -mo o 'yitide. 'In o yia wa
-Zezu yoo 'nye, 'in -we wa -ka 'yibhaa, wa 'ka
we o nunu.

-Zezu wa kolvla su -gv la
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Zn 19.17-27)

²⁶ Da wa -yo -Zezu mia mnida, 'in Sileniyu
'Simoo, wa -yo -maa yia gbeli, -zugba o bhu
kpaa. 'Sluja yia o kpa, 'in wa yia o -Zezuu su
-bligba 'wulapali, o 'ka we o 'bi kwa.

²⁷ Nyimaa -zlo mi o 'bi. 'In jwni mia wa
glaa, -zugba -maa bhiti kikli, 'in wa bhalo o
'gbu.

²⁸ -Zezu 'bhitia la wa gbegbein, o nee wa -
ylae: «-Zeluzalem -jwni, a 'na wili na 'gbu -ni,
a wi amiaa 'de -yo amiaa 'yuaa 'gbu!

²⁹ Nu, we bhla yia nynia, 'in wa 'ka gbae:
'Nwni -wa 'nia mneni wa 'ka 'yu gwali, -
wa 'nia -slo gwali, 'in -wa 'nia -slo 'yu 'nyeni,
'wututve -dlo o mi -maa -no nya!»

³⁰ Nu, nyimaa yia gbaa -gogonya -yla:
«A bhlili -aai -gu!, 'In wa 'ka gba 'kpidanya
-yla;
«A zize -aai!»

³¹ Nu, we -ka 'sa wa nu sa su yalo, 'in lee -lu
ka suu yeeyen yla?»

³² Wee bhla -bhlokpadé nya, nyimaa so mia
gbonyuu -lenonya nya, 'in 'sluja -yo -maa yi
'yaa yi, wa 'ka wa -yo -Zezu 'bha dabvdu.

³³ Da wa nynia da ka 'jnni wa laa «'Wluu
'ko», -bha 'sluja kolvla -Zezu su -gu la. 'In
wa yi 'yaa -bha gbonyyuu -lenonya 'so su -gu
lakolu. 'Yabhlo mi o liliselo, 'in -gvdu mia o
kopesolu.

³⁴ Tovn, -Zezu nee, «Dide, -in ti wa -yogbu
'wu, -we wa mia lenoda, wa 'ni we -yi.»

³⁵ 'In wa yia -nigbi 'pa, -zugba wa dlili o -
bana, wa 'dekvaa nyidi.

³⁶ Nyimaa -zlo mia -bha, -zugba wa yla -
we mia 'plida. Zuifv 'yugalnya yia o gla
pali, -zugba wa gbae: «O ka nyimaa tolva pue,
o pue -sleen o 'de, -zugba *Klis -o -wa -Lagoo
-Bhasanyo, o -ka o nya -mi!»

³⁷ 'In wa nee: «We -ka Zuifv 'wlulapilnyo
-in -mi, -in -sa -na 'de gbu 'wu.»

³⁸ O 'wlu -bita, wa yia -bha cel:
- A M I DA

ZUIFUU 'WLULAPILNYO -WA

³⁹ 'In waa gbonyyuu -lenonya 'yabhlo mia
su -gu lakoluda, -mo yia -Zezu veli. O nee:
«In 'ni -Lagoo -Bhasanyo? -In pue -na 'de, 'in
o 'ka -amia pue!»

⁴⁰ 'In, o gbonyyuu -lenonyo -gvdu yia o -
libheyi -yla gbu lapali. O nee o -ylae: «-I'in so
-Lagoo? Nyime -o -a -yo o 'so mia da tlthi -kaslo
-bhlo 'wu, 'omo 'ni gbonyyuu yabhlogbo leno.

⁴¹ We klov -wa -amia 'ka -kaslo -min pla,
gbonyyii -a nua le, we 'penie -wa. 'In emo 'ni
gbonyyuu yabhlogbo leno.»

⁴² 'Bnie, o yia we -godue: «-Zezu, zli -in -ka
-na nyime 'wlulaplia yi, -in ligbe 'mi.»

⁴³ -Zezu yia we 'bigopal o -ylae: «In nee -mi
-yla gbuzaeno sae: -zeen -yli -min nya, -in -yo
mi 'so mi -Lagoo dvdu -gu.»

*-Zezuu tlthle**(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Zn 19.28-30)*

⁴⁴ 'Ylo 'ka -glonyidu nynia yi, we nyumoa 'wo, 'in nikpise yia kpa dudu weeee -gu. We li 'leli ta.

⁴⁵ 'In 'naa bizia -Lagobudu 'kadu zo, we yia 'woyia 'so we nyidi.

⁴⁶ Zezu 'kpia 'wu weli 'titc nya, 'in o nee: «Dide, -mu kwae na zua na zuzu.» O bhua 'saa gbagbie, toun, 'in o yia tl.

⁴⁷ -We weeee 'phla, *Wlomu -sloja glo gbuu 'yugalinya 'yia we -yo, 'in o yia -Lagoo 'jnu -mnini, 'in o nee: «Gbozono -wa, oo nyime -moni, nyime tiklu -wa 'piem!»

⁴⁸ Nyima-duun-wa yia gbu-muni ylaa, -we weeee 'phla, 'in wa yia we -yazi. 'In jwotlo yia wa -gu slu, 'in wa -yo kiklu bhite yia nyazi nya wa -zoa lobhiti.

⁴⁹ -Zezuu 'talea weeee -yo 'jwni -wa -yo o 'bhua Galilee, 'in wa yia o yoo kwaa, wa 'ylibge 'pipi, -zugba wa yla -we weeee mia 'plida.

-Zezefu 'bhluu -Zezu(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Zn 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Zuifoo 'gbe yabhlo wa laa Alimatee, we nyime yabhlo wa laa *-Zezefu, -mao mi 'ya -bha. Nyime -zonu -yo nyime tiklu -wa. O mi -Lagoo nyimaa 'wlulapilie woda, 'in o mia Zuifoo gbwliwudunya glaa -nyime yabhlo nya. -We gbwliwudunya tolva pupalia, 'in wa nua le, o -yo wa 'so 'hi we -gu weli -bhlo -ka.

⁵² Oo -Zezefu mnia Pilatu -gbe, 'in o yia -moo -Zezuu 'kwie -zlal.

⁵³ -Moo 'bigo, 'in o yia wee 'kwie su -gu -sa, 'in o yia we 'naa -yo zu. 'Bhuka -we wa 'bhluu tokpa 'wo, 'in wa 'nia -slo 'kwie nukple fa, we nukple o faa wee 'kwie.

⁵⁴ 'Yli -we nya wa mnazia wa 'de la, wee 'yli nya -Zezefu faa wee 'kwie 'bhuka 'wo. 'In we nya *Nyapeyli dia gwe.

⁵⁵ 'Nwni -wa -yo -Zezu 'bhua Galilee -dudu -gu, -maa -yo -Zezefu yia 'bhuka -gu mni. Wa yia wee 'bhuka 'wo -tali, 'in sa wa palha -Zezuu 'kwie la, 'in wa yia we -yoyi.

⁵⁶ -Moo 'bigo, 'in wa yia wa -zoa lobhiti. 'In jne -ka kpi -yo -lasiklo -we ka jne menia, wa yia we pi, -we wa 'kaa 'kwiee ku -yo 'pa. Wa tite nee, Zuifoo Nyapeyli nya, wa 'na nonu lubho -ni. We 'gbu, wa yia nyapeda -to.

24*-Zezu -soa 'wo tlthlnya glaa**(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Zn 20.1-10)*

¹ Dimasu zlukpe -papa, 'in 'jwni yia kpi -we ka jne menia wa pia, we nya gbawla -gu mni.

² Bhla waa 'jwni 'ka -bha nyni, -zugba tokpa -boklo 'kadu 'ni gbawla jwee -mi, wa ka we glipe.

³ Wa -talua gbawla nukple, wa 'ni Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'kwie 'yi.

⁴ -We waa 'jwni 'kaa 'wlukvuu lapopali, wa 'ni we -yi. Toun, nyima so kaa lilibana 'popa 'ylyh 'wo, -maa yia wa 'klotlali.

⁵ Nyan sloa 'jwni 'wo, 'in wa yia 'wlu lagbli. Waa nyima 'so nee wa -ylae: «Lee -lu ka 'gbu a tal 'ylioganyaa da tlthlnya glaa?

⁶ O 'ni -seli -mi. O ka 'wuso tlthlnya glaa. Da o mia zlume Galilee, -we o gbaa ain -yla, a libge we:

⁷ -We mi niu, wa 'nye *Nyimee 'Yu gbowyuu -lenonya yoo. Wa 'ka o su -gu lakolu, 'in 'yl 'so we taa zli, o 'ka tlthlnya glaa 'wuso.»

⁸ 'In waa 'jwni yia -Zezuu welinya libge.

⁹ Wa 'bhua gbawla -gu, 'in wa yia we gbaa mni -Zezuu 'binonya kugbua le -bhlo -yla, we -yo nyuma -tolva -yo wa 'so mia.

¹⁰ 'Nwni -wa -laa wee 'di -muni -Zezuu tietienya, wa jni nu: Magidala -jwno Malii, Zani, *Zakee 'nyaa Malii -yo 'jwni -tolva -yo wa 'so mia.

¹¹ 'In waa -Zezuu tietienya nee wa 'deel dli zoe, -we waa 'jwni mia gbadu, gbu -kpua -waa 'gbu, wa 'ni wa dli 'wud.

¹² -Bha Pieli -saa 'wo, 'in o -yo -gwagwue yia gbawla -gu mni. O kwlia 'wo, o -talua 'bhuka 'wo, 'naapinya wa bibelia 'kwie -yo la, we 'dekpuu o 'yia -yo. 'In jwiegaga yia o subha, -we weeee 'phla, -zugba wa -yo we 'disasie mni 'yloogbli.

¹³⁻¹⁴ 'Gbe -we wa laa Emausi, we -yo -Zeluzalem -so, kilo kugbua le -bhlo mia we nyidi. Wee 'yli -bhlokpadie nya, -Zezuu 'binonya glaa -nyuma 'so mia -mo mnida. -We weeee 'phla, -zugba wa -yo we 'disasie mni 'yloogbli.

¹⁵ Bhla -we nya wa mia gbadu, 'in wa mia kpela, -Zezuu 'debhie -gbolu yia wa kwesti be, 'in o -yo wa yia bhu 'wo mni dabodu.

¹⁶ -Zezuu 'binonya yia o -yo, 'in -lu yabhlo'o jnwni, wa 'ka o yibheli.

¹⁷ 'In -Zezu yia wa layibha: «Lee, lee gbu -gu a kpelit noda 'yloogblua?»

Toun, wa dli yia sumanu, 'in wa yia 'ylibge.

¹⁸ Wa 'de 'so glaa 'yabhlo wa laa Kleopasi, -moo nee o -ylae: «Na 'de -bhlo -wa -Zeluzalem -nyime, o 'nia gbu 'phla 'wubholu -ylnya ni nyaa 'ji -yi yi?»

¹⁹ 'In o yia wa layibhae: «Moo -gbu we -ma?»

²⁰ 'In wa yia we 'bigopal o -ylae: «Gbu -we 'yha Nazaletiyu -Zezu, mo -wa! -Lagobgvu -falipanyo 'titc o -mia. O ka we -slolu o lenogbonya -yo o we linya 'wo, -Lago -yo nyuma yu.

²¹ -Amiaa *-Lagobvbonyaa -cian -yo -amiaa 'yugalinya ka -Zezu wla, wa 'bha o, 'in wa yia o 'su -gu lakolu.

²² -Amiaa di we dli 'wo niu, mo 'ka yaa Izlaelinyma gbu 'wusa. 'In -moo weeee -gu, gbownya 'phla, we 'yli taa zli mia -zeen.

22 Gbuzənu -wa, -amia glaa ŋwni tolva ka -an ŋwegaga -subhalı. Zlukpe -papa, 'in wa yia gbawla -gv mni.

23 Wa 'nı o 'kwie 'yı. 'In wa yia luyi, -bha wa gbaa -ain -ylae, -Lagoo 'anzunya ka wa 'klutlalı, 'in we nee wa -ylae: «-Zeu-ga 'yiliyo!»

24-Amia lv -nyima tolva ka gbawla -gv mni, 'in gbu 'we 'jwni gbaa, wa yi 'saa we ylı. Wa 'nı -Zezuu 'de 'yı.»

25 'In -Zeu nee wa -ylae: «Nyima -wa 'nı 'ylimna, 'in gbu -we -Lagəgbv -falipanya gbaa, -wa'a 'nu we 'wula -pa!»

26 We mi nu, -Lagoo -Bhasanyo sia sa, 'bhie, -Lago 'ka o 'ŋnumne o yoo 'nye.»

27 -Mvı 'bigı, -we wa celiə na daa, -Lagəsebhe 'wı, o yia we gwe -sa wa -yla. O dia we gwe Moizu 'sebhe -go, 'in o -yo we yia -Lagəgbv -falipanya 'sebhe weeee 'wı pla.

28 'Gbe -we 'wı o 'bınonya 'so mia mnıda, da wa nynia we kwesi, 'in -Zeu yia nu nee, da 'pıpi o mi mnida.

29 'In wa yia o -klolu, 'in wa nee o -ylae: «-In -yo -ain 'so -tu! Jibhe ka zo, 'in sabo ka bebee bhia.» 'In o yia -budu zo pla, o -yo wa 'so 'ka -tu.

30 O -yo wa -dia lilitul gwe la, o 'bhua 'floo 'wı, 'in o yia -Lago fuo 'pa. -Mvı 'bigı, o dıdla we la, 'in o yia we wa 'wuladılı.

31 Tıon, wa 'yli -bloa, 'in wa yia o yibheli. -Bha -bhlokpadę, o yia wa 'yligwe mnınu.

32 'In wa nee, wa 'dekpıa nyidię: «Da -a mia 'yloogblı, o mia -ain -yla gbu gbada, -zugba o sa -ain -yla -Lagəsebhe gwe, 'muna ka -ain dlı za ye, we 'nı mvı?»

33 Wa -saa 'wı -bha -bhlokpadę, 'in wa yia -Zeluzalembı lomni, -ma wa yla -Zezuu tietientiya kugbua le -bhlo -yo wa -lima 'wlu gbelida.

34 'In -maa nee wa -ylae: «Gbuzənu -wa, Nyıma -Kanyo ka tlıtlınya glaa 'wıso. Niı, o ka 'Siməo 'klutlalı.»

35 'In -maa 'so yia -we 'plıa 'yloogblıv 'di -sa wa -yla. Sa wa yibhelia -Zeu, -zugba o mi 'floo ladıdlıda, 'in wa yi 'yaa -mvı gba wa -yla.

-Zeu -slolua o 'de o 'bınonya 'klv

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Zn 20.19-23;

Lngb 1.6-8)

36 Da wa mia -slo gbada, 'in -Zeu yia o 'de -slolu wa nyidi. 'In o nee wa -ylae: «'Wvtvtve -dlıo -yo ain 'so -mi!»

37 -Nyanıgbı -kpalia wa, 'in wa yia nyano nu. Wamia nee yaa 'sa niı, nyumezuzu -wa.

38 -Zeu nee wa -ylae: «Lee -lu sumanı amıaa dlia? 'In lee ka 'gbı a lo sa dlia?

39 A yla na -kwite -yo na bhıpatonya, -amı -wa, gbuzənu sa! A zi 'mı kwę, 'in a yla, niı, nyumezuzu 'nı yice -yo 'kva -ka. Sa a yia de 'mı -yo 'bhısa.»

40 O gba 'saa, 'bhie, o yia o -kwite -yo o bhıpatonya wa 'klıslolu.

41 'Mona ka wa ye, 'in ŋwegaga yia wa subhaa 'gbı, -we -Zeu mia wa -yla gbada, wa 'nı mnéri wa 'ka we dlı 'wıdı. 'In o yia wa layibhae: «-Lu -we a 'kaa li, we mi -seli aii kwee?»

42 'In wa yia o llalla -zibhı kibhe 'nye.

43 O 'bhıwa we 'wı, 'in o yia we li wa 'yibadı.

44 -Mvı 'bigı, o nee wa -ylae: «Da in -yo ain 'so mia -benyi, in nee ain -ylae: we mi niı, -we weeee wa celiə na daa, Moizu tıtee 'sebhe 'wı, -Lagəgbv -falipanya 'sebhe -yo Lvısebhe 'wı, we nvıle.»

45 'In o yia wa 'wlukvıon ladolu, wa 'ka -Lagəsebhe 'wulano.

46 'In o nee wa -ylae: «-We mia celiə -Lagəsebhe 'wı mvı niı: we mi niı, -Lago -Bhasanyo sia, 'in o 'ka tl. Wa -ka o gbawla 'wıfa, 'yı 'so we taa zlı, 'in o 'ka 'wıso tlıtlınya glaa.

47 O 'ŋni nya, -Lagəgbv -we 'kaa nyımaa dlı 'bhıti, 'in -Lago 'ka wa -yıgbı 'wıtı, a bhıli we gbagbie -Zeluzalembı, 'in a -yo we 'ka dıdıl weeee -gv mni.

48 Nu, amia -wa we dayinya.

49 'In Zuzu -o Dide gbaa o 'ka ain 'nye, -amı yia we ain yoo 'paa. We 'de 'gbı, amıa, a -tu wee gbe ni nukple tiklı, 'in -Lago 'tit 'ka ain -gv lasibhı.»

-Zeu mnıa yali

(Mk 16.19-20; Lngb 1.9-11)

50 -Mvı 'bigı, -Zeu -yo o 'bınonya yia Be-tani kwesi mni, o yia so 'wıbhu, 'in o yia wa nyulaŋınya.

51 Da o mia wa 'nyulaŋınya, o yia wa gwevla, 'in -Lago yia o 'wıbhu, o yia yali mni.

52 Wa 'ylimania o, 'bhie, wa yia -Zeluzalembı lobhıti 'mona 'kadı nya.

53 'Kımıvı, wa mi -Lagəbudu 'kadı zo, -zugba wa mnıni -Lago 'ŋni.

Zaan 's_Ebh_E Sa Zaan gbaa -Zezuu gbuzonu gbu

-Zezuu -gvgbu *Zaan ceha, mu -wa. Nu, Zaan mi -Zezuu *binonya kugbua le 'soo glaa -nyime yabhlo nya. 'Mo wa laa «'binonya -o ka ze -Zezu -kali» wee 'sebhē da tolva. -We ka 'gbu Zaan yia 'sebhē ni ceh, mu -wa nu, nyima 'ka we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa -Lago -Bhasanyo, mo -wa -Lago Yu, 'in -o -ka o dli -gu zo, 'in -moa yia 'yiliyagagie o 'ηni nya.

Weli -zea nyime

1 -Lago 'nu -slo -lu weee lala, -o wa laa Weli o mi la. Wee Weli -yo -Lago 'so mi. Wee Weli -yo -Lago mi -bhlo.

2 -Lu weee gwedida, o -yo -Lago 'so mi.

3 O gbegbein -Lago -laa -lu weee la. -Lu -we mia lalada o 'bigu we 'ni -mi.

4 Nu, o -gu 'yiliyagagie 'bhua, 'in wee 'yiliyagagie mia, we ka nyima zli -la.

5 Wee zli mi lida nikpise 'wv, 'in nikpise 'nu we nyumonu.*

6 -Lago ka nyime yabhlo tie, 'mo wa laa *Zaan.[†]

7 mo -wa gbu dayinyo, mo yia o 'ka zli -gvgbu gba. Yi o yia nyima -ka o wel 'nu, 'in wa 'ka dli zo.

8 O 'de 'ni wee zli nya -mi, nu, yi o yia o 'ka wee zli -gvgbu gba.

9 -We mia da nu, mu -wa zli 'zayli, wee zli yia dudu -gu, we san mi 'mnida nyima weee -gu.

10 O Wel ka dudu -go yi. O gbegbein -Lago -laa dudu la, we mi 'sa 'bhie, dudu -nyima 'nu o yibheli.

11 O yia o 'dee nyimaa -gbe ni, wa 'ni o kpa 'nanvu.

12 Nu, tolva 'paa o yi, 'in wa yia o dli -gu zo. -Maa mia, -maa o 'nyea 'yoo wa 'ka -Lago 'yua -ze.

13 Sa nyima gwalta wa 'yua dudu -gu, we 'ni 'sa -manu -ze -Lago 'yua. We 'ni nyime mi wa dide nya. Nu, -Lago 'nyea wa 'yiliyagagie.

14 O Wel ka nyime -ze, 'in o yia -an glaa lad. O 'gbo -a yia 'namdli -yo -Lago gbu dayonu yibheli. -A ka o yla, 'in sa o 'ηni mnia -Lago 'ηni 'bhisa, -a ka we -yoyi. Nu, 'ηnumnie -we -Lago Yu -bhlo 'yia o Dide kwesi, mu -wa.

15 Zaan mi o gbu dayinyo nya, o 'kpia 'wv, o nee: «Da in gbaa: <O yia na 'bigu, o 'ηnumnie -zi na -nu, -we ka gbu -wa, bhla in 'ka 'wl o mi -bha> 'mo in saa 'ηni.»

16 'Namndl duun o kaa, we nya o ηwnaa -a 'de weee 'nyu la. O palia -an so -zonu -gu la, 'in o yia we -gvpal.

* 1:5 We 'ji yabhlo -wae: 'in nikpise 'nu we 'wolano.

† 1:6 Nu, 'Zan -Batisi -wa.

17 Nu, -Lago palia o tite *Moizu gbegbein, nu, -Zezu *Klisu gbegbein -a yibhelia o 'namndl -yo o gbu dayonu.

18 Nyime yabhlogbaa 'nu -slo -Lago 'yi, nu, o 'Yu -bhlogbaa -o -yo o mia -bhlo, 'in -o mia o Dide kwesi, mo slolua -an -Lago.

Zan *Batisi dayigbu

(Mt 3.11-12; Mk 1.7-8; Lk 3.15-17)

19-20 *Zuifoo 'yugalinya -wa mia *Zeluzalemo, ma tiea -Lago bubenya -yo wa -yobanya *Levii zoaylinyima tolva, wa 'ka Zaan layibha nyoo o -mia. Zaan 'nu kali 'pa, 'sa o 'palia we 'bigu sa tiklu. -We ka da o 'ya, 'mo o gbaa, mu -wa nu: «-Ami, in 'nu -Lago -Bhasanyo nya -mi.»

21 In wa yi 'yaa o layibha: «We -ka 'sa -mi, nyoo -in -mia? *-Lagogbu -falipanyo *Elii -in -mia yi?»

O nee: «Innya, in 'nu -moa.»

Wa nee 'yae: «Oo -Lagogbu -falipanyo -putu -a mia woda ni, 'mo -in -mia yi?»

O nee: «Innya.»

22 We 'dee gbu wa nee o -yla: «Nyoo -in -mia? -A -ka mn, -wa tiea -ain, -a 'ka wa 'di -sah, -in nee -na 'dee daa lea?»

23 Wel -we -Lagogbu -falipanyo *Ezaii gbaa, mu Zaan palia:

«Nyime yabhlo -o 'kpia 'wv -mo da beblee: a nu Nyimaa -Kanyoo 'yoo tiklu o 'yu», 'mo in -mia.»

24 Nyima -wa wa tiea Zaaan -gbe, *Falizunyuma mi wa glaa.

25 Wa 'yibhao o la: «Nu, -in 'ni -Lago -Bhasanyo nya -mi, -in 'ni -Lagogbu -falipanyo Elii, 'in -Lagogbu -falipanyo -putu -a mia woda, -in 'ni -moa, we -ka 'sa -mi, lee -lu ka 'gbu -na batizee nyima?»

26 O nee: «Gbu dayonu -wa, -am i mia, nyima na batizee 'nyu nya. Nu, an nyid, nyime yabhlo mi -bha, a 'ni o -yi.»

27 Mo yia 'mi 'bi yia, in 'ni mnene in 'ka o -sakwlao 'llukpe -blo.»

28 -We weee mia da, Betani we noa le, -mo Zudeen nyu 'yluo 'wusoluda, da Zaan batizea nyima.

-Zezu, saa -bha nyima gbu nyuu

29 Zli zlia, -Zezu mi Zaan gbegbein yilida, 'in Zaan yia o -yo yi, 'in o nee: «A yla, -Lago *Bhalabheleyu ni, o mi dudu -nyima gbu nyuu -bhasada.

30 Da in gbaa nu, nyime yia 'mi 'bi yia, o 'tite -zi na -nu, nu, wa 'nia -slo 'mi gwal, o mi la, 'mo in saa 'ηni.

31 Zlime, in 'ni o -yi, in 'ka o *Izlaelnyima -slolu wa 'ka o yibheli, we 'gbu in yia nyima batizea yi 'nyu nya.»

32-33 Zaan ka 'ya o gbu da 'yi, o nee: «Nu, zlime, in 'ni o -yi, nu, -Lago o tiea 'mi in 'ka nyima batizee 'nyu nya, o nee 'mi -yla: <O -gu

-in -ka -Lagoo Zuzu 'yi kwlida, 'in we 'ka bha -
tu, mo -wa nyime -o 'kaa nyima batilee -Lagoo
Zuzu 'Pupa nya. Nu, -amii -wa o gbu dayimoo.
In ka -Lagoo Zuzu -yoyi. O 'bhua yali, o 'sibhlia
o -gu la -kpakon 'bhisa, 'in o yia -bha -tv.
34 -Ami, in ka o -yoyi, mu 'gbu in yia gba nu,
oo nyime mia da, -Lagoo 'Yu o -mia.»

-Zezu laa o 'binonyaa tianv

35 Zli zlia, Zaan -yo o 'binonya 'so mi 'ya -
bha,

36 'in -Zezu yia 'plia yi. Zaan ylaa o, o nee:
«A -tal, -Lagoo Bhlabhlleyu nu.»

37 O 'binonya 'so 'nva -we o gbaa, 'in wa yia
-Zezu 'bi mni.

38 -Zezu 'bhitia la, o 'yia nu, wa mi o 'bi, 'in
o nee wa -yla: «Lee -lu ka da a talia?» Wa nee
o -yla: «*Wlabi, mo -in -dul la?» (Nu, Wlabii ji
-wa zuifoweli 'wu: «Gboslolunyoo.»)

39 O nee: «A yi, 'in a 'ka -bha 'yi.»

Wa mnia da o -dulia la, 'in wa yia -bha 'yi, -
zugba jibhezaa -leli -mnvanu ka nyni. 'In wa
yia wee 'ylu pnu bhia o -gbe.

40 Wa 'desobhie glaa, -wa 'nva Zaaan wel,
'in wa yia -Zezu 'bi mni, wa 'yabhlo -wa Simo
Pieli bheldi Andlee.

41 Tiada, mo yia o bheldi 'Simoo laa, 'in o
nee: «A ka Mesi 'yi.» (We ji -wa «-Lagoo -
Bhasanyo.»)

42 'In o -yo -mo o 'so yia -Zezuu -gbe mni. -
Zezu ylaa o, 'in o nee: «-Mi -wa 'Simoo, -na
dide wa laa Zaan. -Na 'ijnu wa yia zva Sefasi.»
(Mu wa bhitia 'wola Pieli, -muu ji -wa tokpa.)

-Zezu laa Filipu -yo Natanael.

43 Zli zlia, -Zezu 'ybha o 'ka Galilee -dvdv -
gu mni. O -yo Filipu gbelia, o nee o -yla: «Yi 'mi
'bi.»

44 Filipu mia, Betisaida -dvdv -gu o 'bhua,
Andlee -yo Pieli klaa 'ya.

45 -Muu 'bigu, Filipu -yo Natanaeli yia
'wugbeli, 'in o nee o -yla: «-Lagoo titee 'sebhé
'wu, Moizi ka nyime yahblloo gbu gba, -
Lagogbvw -falipanya ka 'ya o gbu gba wee
'sebhé 'wu. -A ka o 'yi. Nu, mo -wa *-Zezefuu
'yu -Zezu, Nazalitigbe 'wu o 'bhua.»

46 -Moo nee o -yla: «'Lee, -lu -zonu mnenei we
ka Nazaleti 'bhuv?»

Filipu nee: «Yi -na 'de 'ka -bha 'yi.»

47 Nu, Natanaeli yia -Zezuu -gbe yi. O bea
o 'yi, -Zezu 'yia o -yo, 'in o nee o daa: «A yla,
*Izlaelnyimee 'sebhie -gbolu nu, oo nyime
mua, kai 'nu o dli 'wu -mi.»

48 Natanaeli nee: «Sa -in yibheli 'mi 'wu la?»

O nee: «Da Filipu 'nia -slo -mi la ni, in ka -mi
'yi, -zugba -in mi *figisu zo.»

49 -Bha Natanaeli gbae: «Wlabi, -in mi -
Lagoo 'Yu nya, Izlaelnyimaa 'wlulapilunyoo -
in -mia.»

50 -Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «In gbaa nu,
in ka -mi 'yi figisu zo, we 'gbu -in yia 'mi dli
-gu zo, mu -wa yi? -Li 'kadi -we -zia -muni 'yia
-na yia we.»

51 In nee ain -yla gbu zonu sae, yali a yia 'yia
nywe -kalida. 'Anzinya a yia 'yia kwlida -yo -
gblada *Nyimee 'Yu -gu.»

2

-Zezu 'bhitilia 'nyu nv 'wvla

1 -Muu 'bigo, 'yl 'so 'plia, 'in wa yia
'jwnokwafeti -sa Galilee 'gbe wa laa Kana,
we 'wu. -Zezuu 'nyaa mi -bha.

2 'In wa yi 'yaa -Zezu -yo o 'binonya la wee
'feti 'wu.

3 -Bha bea, 'in nu yia bhia, 'in -Zezuu 'nyaa
nee o -yla: «Nu ka bhia.»

4 -Zezu 'palia we 'bigo, o nee: «'Maa, amaa
nu gbu -wa yaayuu, na nu gbu -wa yi? Bhla -we
nya wa 'kaa na 'titee 'debhie -gbolu 'yi, we 'ni
-slo nyni.»

5 -Zezuu 'nyaa nee lililuu dlilinya -yla: «
We weeee o yia ain -yla gbaa, a nu we le.»

6 'In tokpa nyida 'kadi gbelibhlo mi -bha
wa kwesi. -Muu 'wu wa plia 'nyu, 'in wa
pudoa: 'sa Zuifuu tite gbaa. Nu, we 'yabhlo
bhu 'wu lithi glo gbu.

7 -Zezu nee waa lililuu dlilinya -yla: «Nyid
anya mia da ni, a yeli we 'nyu.» Sa wa yelia
we sa ke! ke! ke!

8 -Zezu nee: «A 'pli -sleen we, a 'ka we 'fetu
'yugalnyo kwa.» 'In wa yia we o kwa.

9 O 'fetu 'yugalnyo 'yia wee 'nyu nywe, -
zugba we ka nu 'wulabhitili. Da wee nu
'bhulva, o 'nu -bha da -yi, nu, -wa 'plia 'nyu,
wa -yi -bha da. 'In oo 'fetu 'yugalnyo yia
'jwno -kwanyo la.

10 'In o nee: «Da weeee, nu -zonu wa wlaa -slo
tia, wa -ka 'ma duun 'bhie, wa wlaa kalu nu.
'In -mi, -in yia nu -zonu ladi, 'in senee bhla yia
we yli.»

11 Nu, gwedigbvw tianv -we -slolua o
'jnummiae 'tit, Galilee 'gbe wa laa Kana, we
'wu o nva we le. 'Sa o -slolua o 'jnummiae 'tit,
'in o binonya yia o dli -gu zo.

12 We 'bigu, 'in o yia Kapenaumu mni, o -yo
o 'nyaa klaa, o bheldia klaa, we -yo o 'binanya.
'In wa yia -mo 'yli ya 'sole li.

-Zezu vua -valepanya *-Lagobudu 'kadu
nywe

(Mt 21.12-13; Mk 11.15-18; Lk 19.45-46)

13 Nu, Zuifuu *'Wuzitylu 'feti ka cipa, 'in -
Zezu yia -Zeluzalem mni.

14 O plaa *-Lagobudu 'kadu nywe, nyima -
wa paa 'bhli klaa, bhlabhlé klaa, we -yo -
-kpakon pslu, 'ma o ylia -bha, 'in o yi 'yaa
'gwezi -bhitinya -bha yli, wa -di wa 'tabhle
-yo la.

15 O 'pnaa 'llukpe -yelipe 'bhisa, 'in o yia
nyima weee vu -mo -Lagobudu 'kadu nywe,
we -yo wa 'bhli -yo wa bhlabhlenu 'so. O
mnia 'gwezi -bhitinya 'gwezi, 'in o yia wa
tabhle labhl.

¹⁶ ○ n̄ee -kpakv̄n p̄elv̄panya -yla: «A -sa da we, a 'na n̄nu na Didee -budu -valē -budu 'wū -nū.»

¹⁷ -We *-Lagōsəbhē gbaa, 'in ḡ binonyaa dli yia we -gv̄ -bho:
«'Al! Na -Lago, -na -budu in 'yibhaa,
we 'tv̄ mi 'm̄i 'bhada.»

¹⁸ T̄v̄n, 'in Zuifv̄ 'yugalinya yia ḡ layibha:
«Sanee -na -n̄va yi? -In nu gwedigb̄o yahb̄lo le,
'in -a 'ka we 'jyibheli n̄u, -Lago ka -m̄i 'yoo
'nye.»

¹⁹ -Zezu 'palia we 'bigv̄, o n̄ee: «Wee -
Lagōbudu 'kadu mia, a -sa we la, 'in 'in 'ka we
'yligbeli 'yli ta nya.»

²⁰ Wa n̄ee o -yla: «Ayal! Wa 'kaa -budu n̄i
'sbha, wa li -zv̄ glu 'so -zv̄ gbelibhlo, 'in -m̄i,
-in n̄ee -in 'ka we 'sbha 'yli ta nyaa?»

²¹ N̄u, -budu -z̄nu -Zezu saa 'j̄ni, o 'd̄ee kuu
gbv̄ o gbaa.

²² We 'd̄ee 'gbv̄, da -Zezu -ka tl̄tlnya glaa
'w̄osa, o 'binonyaa dli yia we -gv̄ -bhoa, -we
o gbaa we -yo -we mia celha -Lagōsəbhē 'wū,
'mu wa z̄va dli -gv̄.

²³ -We mia nȳmaa dli zo, -Zezu -yi we
Zuifv̄ 'Wuzitiylu 'feti nya -Zezu mi -
Zeluzalemu. O gwedigbonya -we slolua ḡ t̄te,
'mo o n̄va le, nȳma duun 'yia we -yo, 'in wa
yia o dli -gv̄ zo.

²⁴ -Zezu 'n̄i wa dli -gv̄ zo, -we ka gbu -wa, o
-yi wa 'de weeee dli.

²⁵ N̄u, nȳme o -ka o -limaa gbu lapali o -yla,
-Zezu 'n̄i -m̄u gbu -ka, n̄u, -we mia nȳmee dli
zo, o 'de -yi we.

3

-Zezu -yo 'Nikodemv̄

¹ N̄u, nȳme yabhlo wa laa 'Nikodemv̄, -
o mia Falizinyamaa s̄o lv̄, 'in o mia Zuifv̄
'yugalnya yabhlo nya,

² m̄o yia -Zezuu -gbe sabo, 'in o n̄ee: «Wlabi, -
a -yi we 'ji n̄u, -Lago ka -m̄i tie, -in 'ka -aīn gbu
-slolu. -Lago -yo -m̄i 'so 'n̄i -mu n̄i, -in 'n̄i mn̄eni
-in 'ka 'sasokpa -gwedigbonya ni leno.»

³ O n̄ee 'Nikodemv̄ -ylac: «In n̄ee -m̄i -yla
gbv̄zon̄o sae: nȳme o -ka 'lulolu* wa 'n̄i
gwall, o 'n̄i mn̄eni o 'ka nȳma -wa -Lago pilia
'wlu la glaa -m̄i.»

⁴ 'Nikodemv̄ n̄ee: «Sa wa 'ka nȳma kpasa
'lulolu gwalia? N̄u, o mn̄eni o 'ka o 'nyaa
nkple pla, wa 'ka o 'sonu gwalia?»

⁵ -Zezu 'palia we 'bigv̄, o n̄ee: «N̄u, in n̄ee -
m̄i -yla gbv̄zon̄o sae: we -ka n̄u, wa 'n̄i nȳmee
'lulolu gwali, 'nyu -yo -Lago Zuzu nya, -m̄o
'n̄i mn̄eni -m̄o 'ka -wa -Lago pilia 'wlu la glaa
-m̄i.»

⁶ -We ka gbu -wa, -wa 'nyaa -yo dide
gwalia, wa mi nȳmaa nȳma nya, 'in -wa
-Lago Zuzu gwalia, wa mi -Lago Zuzu
nȳma nya.

* 3:3 'Lulolu: w̄el 'bhitie tolva n̄ee yali.

⁷ We -ka 'sa -m̄i, in -ka gba n̄u, wa gwali
amiaa 'lulolu, we 'na subhal -m̄i nȳegaga -
ni.

⁸ N̄u, da -p̄ipe 'yibhaa we 'ka 'pli, -bha we
plita, 'in -na n̄va we -jiji, n̄u, da we bholva,
m̄o we mn̄ia, -in 'n̄i -bha da -yi. Sa -p̄ipe mia,
-wa -Lago Zuzu gwalia, 'sa wa mia.»

⁹ 'Nikodemv̄ n̄ee: «Sa -m̄u 'ka 'wū la
'pipla?»

¹⁰ In -Zezu n̄ee: «Gb̄v̄slolunȳ, -o ka 'j̄ni wa
-yia *Izlael̄ -dv̄du -go, 'm̄o -in -mia, 'in -in 'n̄i
we gbu n̄i -yi?»

¹¹ N̄u, in n̄ee -m̄i -yla gbv̄zon̄o sae: -we ka 'j̄i
-a -yia, we -gugbv̄ -a gbaa. -We ka da -a 'yia,
we 'd̄i -a saa. 'In a 'n̄i 'yibha a 'ka -amiaa -
bhaygb̄o -yɔŋjwnu.

¹² In ka aū -yla dv̄du gbu gba, a 'n̄i we
-yɔŋjwnu. We -ka 'sa -m̄i n̄i, da na yia aū -
yla yali gbu gbaa, a 'na 'ka we -yɔŋjwnu, we
'n̄i m̄uv̄?

¹³ N̄u, nȳme yabhlogb̄o 'n̄i -slo -Lago -gb̄e
-gb̄la, we 'n̄i oo Nȳmee 'Yu 'wubhu, m̄o 'bhu
yali.

¹⁴ «N̄u, Moiz̄i ka n̄ete -tibhe 'wobhu yali da
beblek nȳma weeey 'yu, 'sa -bhlokpad̄e wa
yia Nȳmee 'Yu 'wobhuu yali,

¹⁵ 'in -wa weeee -ka o dli -gv̄ zo, wa 'ka
'yiliȳgagie -we 'n̄ia bhololuda -ka 'yi.

¹⁶ We 'd̄ee 'gbv̄, 'sa -Lago -kalia dv̄du
-nȳmaa ze, 'in o yia o 'Yu yabhlogb̄o wla,
'in -wa -ka o dli -gv̄ zo, wa 'na 'ka labhu.
'Yiliȳgagie -we 'n̄ia bhololuda -ka, 'mu wa yia
'yia.

¹⁷ N̄u, -Lago 'n̄i o 'Yu tie dv̄du -gv̄ o 'ka nȳma
gbv̄ dli, n̄u, o 'ka wa gbu 'wosa, we 'gbv̄ o yia
o tie.

¹⁸ -ka o 'Yu dli -gv̄ zo, -Lago 'na 'ka o
gbv̄ dli, 'in -o dli -gv̄ zo, -Lago ka o gbu
dli pepe. -We ka gbu -wa, o 'n̄i -Lago 'Yu
-bhlogb̄o dli -gv̄ zo.

¹⁹ Sanee -Lago bhua nȳmaa -yɔŋgb̄o 'wū,
n̄u, z̄li ka dv̄du -gv̄ yi, 'in nȳma 'n̄i we
-yɔŋjwnu, n̄u, wa 'yibha nikpise, -we ka gbu
-wa, gbv̄nyuu wa n̄va le.

²⁰ -Wa weeee n̄va gbv̄nyuu le, z̄li wa nȳea
'wū, 'in wa 'a 'tla z̄li 'klu. -We ka gbu -wa, wa
mi nȳano n̄vda, nȳme yi wa lenv̄gb̄o yibhelia.

²¹ N̄u, -wa n̄va -Lago domagb̄o le, z̄li 'klu
wa tlaa. 'Sa nȳma yia wa lenv̄gb̄o -yo sa
tenyii, 'in wa yibhelia we 'ji n̄u, wa mi -Lago
'n̄oywe z̄vda.»

Zaan n̄ee -Zezu -gal̄ o 'yu

²² Muu 'bigv̄, -Zezu -yo o 'binonyaa yia Zudee
-dv̄du -gv̄ m̄u, 'in o yia wa -gb̄e 'yli 'səle li,
-zugba o batizea nȳma.

²³ In Zaan mia, -m̄o mi 'ya nȳma batizeda: o mi Enao, Salimu kwesi, da 'nyu -zua,
-zugba nȳma yi o -gb̄e o batizee wa.

²⁴ N̄u, wa 'n̄i -slo Zaan -kaslu 'wop̄a.

25 -Bha kpikpeli -bhoa Zaaan 'binonya -yo Zuifv yabhlo nyidi, sa Zuifvv tite gbaa wa budo wa 'ka -mowlv, we -go.

26 We 'gbv wa bea Zaan -yo, 'in wa nee: «Wlabi, nyime -o -yo -mi so mia Zudeen nyu lv, 'in -in yia o -gvgbv gba -ain -yla, emo, o mi nyima batizeda, 'in nyima weeee mi o -gbe mnida.»

27 'In Zaan nee: «-Lago 'ni nyime -lu 'nye, o 'ni mnene o 'ka we 'yi.»

28 Amiaa 'de mi na gbodayinya nya, a ka 'mu nyee 'nu nu, -ami, in 'ni -Lago -Bhasanyo, nu, -Lago tiea 'mi o 'yu.

29 -We ka gbu -wa, we -ka nanvu gbu, nu, nyime -o mia 'jwno kwada, o 'tale -o mnazia -lu weee, 'in 'feti 'ka nna, mo in -mia. 'In da oo 'jwnokwanya -ka wee feti 'wu yi ni, o 'tale -ka o yiyyi dt 'nu ni, 'in 'mona bhaa o. -Ami mia, in mi 'mona lida sa duun, 'sa nanvu gbu mia.

30 Omo, o 'bhu 'bi 'wu, 'in -am 'ka zade.

31 «Nu, -o bhva -Lago -gbe, o -gali nyima weeee 'yu. -O bhva dudu -gv, duduvg -nyime o -mia, 'in o gbaa duduvg gbu. Omo, o bhva -Lago -gbe, o -gali nyima weeee 'yu.

32 -We o 'yia, -we o 'nva, we -gvgbv o gbaa. 'In nyime yabhlogbo'o 'jwnu o gbuu dayigbu -yo.

33 -O -ka o gbuu dayigbu -yo jwnu, mo slolua nu, -we -Lago gbaa, gbuozonu -wa.

34 Nu, -o -Lago -ka tie, -Lago -nyea o 'Zuzu kpli! kpli!

35 Dide -Lago -kali o 'Yuu ze, 'in o ka o 'tit e kwee Zv -lu weeee -gu.

36 -O -ka o 'Yu dli -gv zu, o ka 'lyiogagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, -o 'zoa o 'Yu 'nunjwe, o 'na 'ka 'lyiogagie 'yu. -Lago 'ce zo o tva.»

4

-Zezu -yo Samalijwno

1 -Mivv 'bigu, Faliznyima ka 'nu nu, nyima duun mi -Zezu 'biyida o 'ka wa batizee we -zi Zaan.

2 (Nu, we 'ni o de, o 'binonya batizea nyuma). Da -Zezu yibhelia we 'ji,

3 -bha o 'bhva Zudee, 'in o yia Galilee lu mnu.

4 O 'ka Galilee mnu, we mi nu, o -di Samalii -dvdv 'wu.

5-6 Da o mia Samalii -dvdv -gv 'plilida, 'gbe yabhlo wa laa Sikaa, -bha o nynia we nukple. Wee gbe mia, da *Zakobu ka bhaa dudu kibhe, 'in o yia -bha -kla 'bhu, wee dudu -we o 'nyea o 'yu *-Zezefu, we kwesti we mia. -Zezu sia nnone kwee, 'in o yia wee -kla -yo ladi. Nu, 'ylugbagbu -wa.

7 -Bha Samalijwno yabhlo yia 'nyu 'plia, 'in -Zezu nee o -yla: «A 'nye 'mi 'nyu in 'ka 'ma.»

8 (Nu, o 'binonya ka liliu zoa mnu 'gbe nukple.)

9 O 'jwno nee o -yla: «Aya! -Mi Zuifv zlalia -ami Samalijwno 'nyu yi?» Nu, Zuifv -yo *Samalii -nyima'a *'nonnu 'wvla.

10 -Zezu nee o -yla: «A 'ni -Lago wlawlalu -yi, 'in a 'ni -o mia ain 'nyu -zlalida -yi. A -ka yaa we 'ji -yi, ama yi yaa o 'wlowlonyu -zlalia, 'in o 'ka we ain 'nye.»

11 O nee: «Na -Kanyo, -in 'ni floko kwes -ka, 'in -klo -to 'wo, sa -in 'ka 'mi wee 'wlowlonyu 'nyea?»

12 -Amiaa dvkpasa Zakobu 'bhlua wee -klo, o 'de ka we 'nyu 'ma, we -yo o 'yua -yo o 'noelii -gnvov -zlo. -Mi dli 'wu nu, -mi 'ylia -mi -zia o yi?»

13 -Zezu nee o -yla: «Nyime -o -ka nyu nu 'ma, nyumatu yia o 'bhaa lo.

14 Nu, 'nyu -we na yia wlala, nyime -o -ka we 'ma, nyumatu 'na 'ka 'masleen o 'bha. 'In wee 'nyu zea o 'wu 'wlowlonyu, da 'yliogagie -we 'nia bhloluda -ka, we bhva.»

15 O 'jwno nee o -yla: «Na -Kanyo, 'nye 'mi wee 'nyu, 'nyumatu yi -sleen 'mi 'bha, in yi 'masleen -seli 'nyu 'plia yi.»

16 -Zezu nee o -ylae: «A mnu amaa 'lowli laa, a -yo o 'so 'ka yi.»

17 O nee: «In 'ni 'lowli -ka.»

O nee: «Gbuozonu a gbaa, nu, a 'ni 'lowli -ka.

18 Nu, a 'yi 'lowlia gbu. -Momo a -yo o 'so mia de ni, o 'ni amaa 'lowli Gbozonu -wa.»

19 O 'jwno nee: «Cun, na -Kanyo, in -yi we 'ji nu, -Lago -gvu -falipanyo -in -mia.

20 -Gogo 'kadu nu 'wlu -amiaa dvkpasi bvbba -Lago, 'in amia nee: -Zeluzalemw wa 'kaa -Lago bvbba.»

21 -Zezu nee o -yla: «Bhelo, a zu 'mi dli -go. Bhla yabhlo yia bea, we 'ni -gogo 'kadu 'wlu, 'in we 'ni -Zeluzalemw wa 'ka Dide -Lago bvbba.

22 Nu, amia *Samalii -nyima, -we a bvbba, a 'ni we -yi. 'In -we -amia Zuifv bvbba, a -yi we. -We ka gbu -wa, Gbuwusanyo mia, Zuifvv -gbe o bhva.

23 Nu, bhla -we nya -wa bvbba Dide -Lago tkliu, wa 'kaa o bvbba Zuzu nya sazonu sa, we bhla ka cipa, 'in we ka nyi. Nu, we 'sasokpa -nyimaa da -Lago talia, wa 'ka o bvbba.

24 -Lago mi Zuzu nya. -Wa 'kaa o bvbba, wa bvbba o Zuzu nya sazonu sa.»

25 O 'jwno nee o -yla: «In -yi we 'ji nu, Mesi yia yia. (We ji -wa -Lago -Bhasanyo.) O -ka ni, ma yia we 'de weeee 'wosialua.»

26 O nee o -yla: «Mo mia da ain -yla gbadu.»

27 -Bha -bhlokpadre o 'binonya yia lo. 'In wa yia -Zezu -yo 'jwno yabhlo -yoyi 'di -sada. 'In we yia wa 'jwiegaga -svbhal, -zugba wa gba -mo dli zo: «Lee -lu o yubhal, o 'jwno? Lee -gbu o gba o -yla?» Nu, 'sasokpa -layibhaweli ni 'ni nyime yabhlogbo'o 'jwes 'tla.

28 Tewn, o 'jwno tia -bha o 'nyu -nyida, 'in o yia 'gbe nukple pla. O nee nyima -yla:

* 4:9 Zuifv 'ni mineni wa 'ka Samalii -nyimaa kna kwezi.

29 «A yi! A yi -nya, a 'ka nyime yabhlo 'yi! Mɔ gbaa na lenogbu weee. We 'wl̩ sa mɔ -wa -Lagoo -Bhasanyo.»

30 Təon, wa yia 'gbe nökple 'tla, 'in wa yia -Zezuu gbegbein mnini.

31 We bhla, o 'bunonya mi o bhubhoeda o 'ka li.

32 'In o nee wa -yla: «Lililu -we in 'kaa li, a 'ni we -yi.»

33 'In o 'bunonya nee wa 'dekpvə nyidi: «Aya! Nyoo 'nye o lililua?»

34 O nee wa -yla: «Na yoopanyo d̩vmagbvv 'nɔjwεzvze -yo o lubhoo 'wlubhabhue, mu -wa na lililu.

35 Amia, a nee nu, we -to 'wv 'cv -mnva, 'in -luu -didi bhla 'ka nyni, -am i nee aii -yla, nu, we -didi bhla ka -sleēn nyni. A -tali kpaa -gu, we 'ya ka zali.

36 O -ka -luu -didi nyia -mi, o ka oñov -tnvv 'yi. Nu, o mi nyima 'wlugogwlalida, 'yliyøgagie -we 'nia bhloluda -ka, -Lago 'ka we wa 'nye. 'In we gluglonyo -yo we -didi nyia 'ka 'mona li dabblo.

37 Nu, nine yabhlo nee: «Nyime yabhlo glva, 'in nyime -putu dia.» Gbozənu -wa.

38 Kpaa -we 'wv a 'nia lubhoo nu, -mo in tiea aii we -luu -didi bhla. Təlva ka -mo lubhoo nu, 'in wa yia sta. 'In -amia yia we 'wv -tnvv.»

39 -Mv̩ 'bigv̩, oo 'ljwnoo gbagbawel -gv Samalii -nyima duun zva -Zezu dli -gu. O nee wa -yla: «O nyime ni gbaa 'mi -yla na lenogbu weee.»

40 We 'de' gbo, Samalii -nyimaa -zlo yia -Zezuu -gbe yi. 'In wa yia o -belv -yopali, o -yo wa 'ka -to. O li -bha 'yl 'so.

41 'In təlva yia wa -gv -bho dl̩zvze nya, o 'd̩ee ñwεe weli 'gbo.

42 Wa nee oo 'ljwno -yla: «We 'ni -sleēn amaa weli -bhlogba 'gbo -a yi o dli -gv zo. Nu, -amiaa 'de' ka o ñwεe weli 'no. Nu, -a -yi -sleēn we 'ji nu, mo -wa d̩vdu -nyima weee Gbozəsanyo 'debbie.»

-Zezu jipea nyime 'kadu yabhlo 'yu

43 Zezu li -bha 'yl 'so, we tanvv zli, 'in o yia o 'yoo bhli, o 'ka Galilee -dudu -gv lu mni.

44 (Nu, -Zezuu 'de' ka gba nu, wa'a zu -bha -Lagobvv 'falpanyo o 'd̩ee -zo.)

45 Təon, o nynia Galilee, 'in nyimaa -zlo yia o 'yoo -saa yi. -We ka gbo -wa, gwedigbv o nva le -Zeluzalemu 'Wuzetylu 'fetü bhla, wa ka -bha 'yi.

46 'Bhie o yia Kana lu mni, Galilee -dvdv -go, da o 'bhitilia 'nyu nu 'wvla. Nu, *Ewlodvv nyime 'kadu yabhlo mia Kapenaumv, o 'yu ka gu -yo.

47 O 'nva nu, -Zezu ka Zudee 'bhu, o ka Galilee mni, 'in oo nyime yia Kana mni, o 'ka o 'yi. O nynia o -gbe, o nee o -yla: «Na Zukpa -wa! -A mni Kapenaumv, -in 'ka na 'yu jipe, o 'yi tl̩.»

48 -Zezu nee o -yla: «We 'ni gwedigbvvnya 'wubhu, a 'ni mneni a 'ka 'm̩ dli -gv zo.»

49 O nyime 'kadu nee o -yla: «Na -Kanyo, -a mn̩ -m̩, na 'yu yi tl̩.»

50 O nee: «Mni -budunjwee, nu, -na 'yu ka 'po.»

'In oo nyime yia -Zezuu weli dli -gv zo, 'in o yia o -budunjwee mni.

51 O mi mnida, 'in o -yo o zojuua yia gbeli 'yloogblu. -Maa nee o -yla: «-Na 'yu ka 'po.»

52 'In o yia wa layibhae: «Lee, bhla -mumu nya o yili 'wpa?»

Wa nee: «Zubha 'ylugbagbvv 'lelu tianu nya o 'pva.»

53 O 'yuu dide yia we 'jijibheli nu, wee bhla -bhlokpadə nya, -Zezu gbaa o -yla: «-Na 'yu ka 'po.» -Bha o -yo o -budunjwee -nyima weee zva -Zezu dli -gu.

54 Wee gwedigbvv 'sənə o nva de le o Zudee -bhvda, o 'ka Galilee mni.

5

-Zezu jipea guzvnyo yabhlo *Nyapeyli nya

1 -Mv̩ 'bigv̩, Zuifvv 'fetü yabhlo nynia, 'in -Zezu yia 'wuso, o 'ka -Zeluzalemu mni.

2 Nu, -mo -Zeluzalemu, klolo 'kadu yabhlo mi -bha, 'mo wa laa Bhlabhlə Klolo. -Bha wee klolo kwesi, 'nyu yabhlo mi -bha, 'mo wa laa zuifvwel 'wu Betesida. Nu, palvu bhv gbelia we.

3 Nu, guzvnyaa -zlo slu we -yo la: 'ləlonya klaa, 'tigtinginya klaa, we -yo zəlaslonya mi -bha. [Nu, 'nyuu zuklue wa mia woda.

4 -We ka gbo -wa, bhla təlva nya, 'anzi sibhlia wee 'nyu lv la, 'in we zuklue we 'klu. 'In o -ka -mo -bho tia, guo gu -we -ka o -yo -mi, 'in o pva.]

5 Nu, wa glaa, nyime yabhlo ka gu -yo, we -zo glu -bhlo 'ya kugbua le gbeta ni.

6 Da -Zezu 'plilia -mo, o 'yia o, 'in o yia 'nu, wee gu ka o -yo -gwle. O bea o -yo, 'in o yia o layibha: «-In 'yibha -in 'ka 'pvn?»

7 'In oo guzvnyaa yia we 'bigvpalə: «Na -Kanyo, 'nyu -ka zuklu, nyime o -kaa -mo 'mi 'pa, o 'ni -mi. Bhla in 'ka 'wuso, nyime yabhlo ka 'mi 'yugal.»

8 -Zezu nee o -yla: «-So 'wo! -In 'bhu -na -bita 'wv, -in mni.»

9 -Bha -bhlokpadə, oo nyime 'pva, o -səa 'wv, o 'bhua -bita 'wv, 'in o yia mni.

Nu, *Nyapeyli nya we nva le.

10 -Bha Zuifvv 'yugalnyaa gbaa o -wa jipea -yla: «Nu, -zeen mia, Nyapeyli -wa. 'In -amiaa tite nee, -in 'ni mneni -in 'ka -na -bita 'wubhu, -in 'ka no.»

11 O nee wa -yla: «Nyime o -jipea 'mi, o nee 'mi -yla: -In 'bhu -na -bita 'wv, -in 'ka mni.»

12 -Bha wa 'yibhaa o -yla: «Nyoo gba -mi -yla, 'bhu -na -bita 'wv -in mni?»

13 Nu, oo nyime -o jipea o, o 'ni o -yi. Nu, - Zezu ka o 'yligwe lamnenu, nyuma -zu -bhaa 'gbv.

14 -Mvu 'bigv, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadu za, o 'yia o -yo, 'in o nee o -ylae: «-In ka -sleen 'po, -in 'na nuvnu 'masleen gboonyuu le -ne. We 'ni -muvu, -we yia o -mi yla, we -nyu 'yli.»

15 -Bha oo nyime mnia, 'in o nee Zuifv -ylae: «-O puea 'mi ni, -Zezu -wa.»

16 Nu, Nyapeyli nya o jipea nyime, we 'dee 'gbv wa yia o -yowusolu, wa 'ka o sial.

17 Nu, -Zezu nee wa -yla: «Bhla weeee nya, na Dide mi lubho nuva, o 'bhisa -ami mi 'yaa lubho nuva.»

18 We 'dee 'gbv Zuifv 'yugalinya yia o -yowusolu, wa 'ka o 'bha. We 'ni wa Nyapeyli -bhlogbba o 'ni 'nojwe zuv gbo, o nee 'ya nu, - Lagoo -wa o Dide, 'in o yibholva o 'de -Lago.

-Zezu wlaa 'yliyogagie

19 -Zezu 'palaa we 'bigv o nee: «Nu, in nee ain -yla gbozonu sae: 'Yuu 'debhlo 'ni mneni o 'ka -lu yabhlogba lenu, nu, -we o 'yia o Dide lenova, we 'dekpuva o nua le. -We Dide nua le, mu 'Yu nu 'yaa le.

20 Nu, Dide -kali o 'Yuu ze, 'in o slolua o o lenvgbu weeee. Cun, gbo 'kadi -we 'yilia -we -zia -we a 'yia, 'mu o yia o -slolua, 'in we 'ka au nwegaga -subhal.

21 Sa Dide ganaa tlithnya, 'in o nyea wa 'yliyogagie, 'sa -bhlokpad 'Yu nyea 'yliyogagie nyima -wa o 'ybhhaa o 'ka we 'nye.

22 Dide e 'bhu nyimee -yogbv 'wv, o ka we 'de weeee o 'Yu yoo 'nye,

23 'in nyuma weeee 'ka 'Yu 'nojwe zu o Dide 'bhisa. -C 'ni 'Yu 'nojwe zu ni, o Dide, -o tiea o, o 'ni -mo'o 'nojwe zu.

24 «In nee ain -yla gbozonu sae: -o -ka na weli yukwli pulo, 'in -o tiea 'mi, o 'ka o dli -go zu, o ka 'yliyogagie -we 'nia -bhloluda -ka. Gbodulie 'na 'ka o -no nya -mu. Nu, o ka tlidie 'wubhu, 'in o yia 'yliyogagie 'wopluli.

25 In nee ain -yla gbozonu sae: da tlithnya 'kaa -Lagoo 'Yuu weli 'no, 'in -wa yia we 'nva, 'yliyogagie wa yia 'yia, we bhla ka cipa, 'in we ka nyni.

26 Sa Dide kaa 'yliyogagie 'wv, 'sa 'Yu kaa 'yliyogagie 'wv. Nu, Dide 'nyea we o 'Yu.

27 'In o yia o 'Yu se 'nye, o 'ka nyimaa -yogbv 'wobhu. -We ka gbo -wa ni, o mi *Nyimee 'Yu nya.

28 Gboonya ni 'na subhal ai nwegaga -ni.

29 We bhla mi yida, da tlithnya weeee -wa wa 'bhluwa, wa yia o weli 'nva, 'in wa 'ka wa gbawla 'wotla. -Wa nua gbo -zenu le, wa -ka tlithnya glaa 'woso, 'yliyogagie wa yia 'yia. 'In -wa 'nia gbo -zenu lenu, wa -ka 'woso, gbodulie yia wa -nu nya -mia.

-Zezuu gbodayinya

30 «Nu, in 'ni mneni in 'ka -lu yabhlogba lenu na 'de nya. Sa Dide gbaa, 'sa na bhua nyimaa -yogbv 'wv, we 'gbv, na

gbvwobhubhue mia tklil. -We ka gbo -wa, 'in -tali na 'dee domagbvu da, -o tiea 'mi, o domagbvu da na talia.

31 «We -ka na de mi na gbo dayinyo nya, -we na yia gbaa, a 'na 'ka we la gbozonu.

32 Nu, na gbo dayinyo yabbhlo mi -bha. 'In, in -yi we 'ji nu, -we o gbaa na daa gbozonu -wa.

33 Na 'gbv a yia nyima tie Zaan -gbv, wa 'ka o layibha. -We o gbaa ain -yla na daa, gbozonu -wa.

34 -Ami, in 'ni we gbo -ka, nyime 'ka na gbo dayinyo -ze. Nu, Zaan gbo na gbaa ain -yla, a 'ka gbo 'wvbhu gbo -wa.

35 Zaan 'wba llinape, 'in a yia njwnu a 'ka 'muna li o san 'wu, bhla -bhlo nya.

36 Nu, in ka gbo dayinyo yabbhlo o 'yilia o -zia Zaan. Sa wa 'kaa we 'jyibheli nu, Dide tiea 'mi, mu -wa nu, lubho -we ka 'gbv o yia 'mi tie, in mi we nuva.

37 'In oo Dide -o tiea 'mi, o 'de mi na gbo dayinyo nya. Nu, a 'ni -slo o weli 'nv, 'in a 'ni -slo o 'klu 'yi.

38 O weli 'ni ain 'wu -mi, -o o tiea, a'a za o dli -gbv 'gbv.

39 -Lagosebhe 'wv a talia, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, a 'ka we 'yi we nukple. Nu, gbozonu -wa, wee weli de gbaa na -gvgbo.

40 'In a'ya na -gbv, a 'ka 'yliyogagie -zonu 'yi.

41 «In 'ni nyimaa 'jnni kwalie datalida -mi.

42 Nu, in -yi ain, in -yi we 'ji nu, -Lagoo zekalie 'ni ain 'wu -mi.

43 -Ami -momo yia na Didee 'jnni nya, a'a njwnu na gbo -yo, 'in nyimee -putu -ka yi, o 'deej 'nni nya, o gbo a njwnua -yo.

44 'Nni kokwalie da a talia, nu, -Lagoo -bhlogba 'ka amiaa 'jnni 'ylimani, a'a -talii -muu da. -We mia daa 'gbv, a'a zva 'mi dli -gv.

45 'Lee, -am i yia ain gbo dlia -Lagoo 'yu yi? -Innya, we 'ni -am i yi ain gbo dlia -Lagoo 'yu, nu, a ka Moizi dli 'wu dli, mo yia ain gbo dlia.

46-47 A -ka yaa Moizi dli -go zu ni, -zugba a ka 'mu dli -gv zu. Lee -lu ka 'gbva? -We ka gbo -wa ni, Moizi ka na daa celi -Lagosebhe 'wv nu, -we o celi a 'ni we dli -gv zu, we 'dee 'gbv a'a zva na 'deej weli dli -gv.»

6

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

1 -Mvu 'bigv, -Zezu mnia Galilenu kwesi, 'in o yia wee 'nyu 'wodi. (Nu, wee nyu mia, mu wa la 'yaa Tibeliadi).

2 'In nyimaa -zlo yia -Zezu 'bi yi, nu, gwedigbu o nua le nyimaa jipee nya, wa ka we -yuu 'gbv.

3 -Bha o -gbla -gogo yabbhlo 'wlu, 'in o yia -mo lad, o -yo o 'bunanya 'so.

4 Nu, Zuifv *Wuzitilyu 'fetu ka cipa.

5 -Zezu -talia -bha toun, 'in o yia nyimaa -zlo -yoyi o -gbv yida, 'in o nee Filipu -ylae: «Da -a 'ka 'floo zo, 'in nyima ni 'ka lia?»

6 -We -Zezu 'kaa lenu, o 'de -yi we. Nu, la o ylaa Filipu, we 'gbu o yia we o layibha.

7 Filipu nee: «Ayal! 'Cu gbetaa lubhoo 'penigwezii 'dëbhie nya, -a 'nu mneni -a 'ka 'floo zo, 'in wa 'de weeee 'ka li -sese.»

8 -Zezuu 'binonyo yabhlo mi -bha, 'mo wa laa Andlee, Sima Piëlu bheli -wa. O nee:

9 «Nukpasuyu yabhlo mia da, o ka *lzfloogbu -yo zibhi 'so kwee. Zibhinya 'yo 'floonya ni 'ni 'wuzu, wa 'de weeee 'ka li. We 'ni muv?»

10 -Zezu nee o 'binonya -yla: «A 'tulu wa, wa -di la.» Nu, wee da mia, -petu -zu -bha. Waa nyima -dia la, wa nyni nukpasiaa 'wlu glo -bhlo 'wlu gbu (5.000).

11 O 'bhua 'floo 'wu, o 'paa -Lago fuo, -wa mia ladida, 'in o yia we wa 'wola dlili. Sa o dili 'yaa wa zibhi 'wula, 'in wa yia li wa dlili da.

12 Da wa 'de weeee loa ni, 'in -Zezu nee o 'binonya -yla: «A 'bhua we pnu la, a -yo we yi, we 'ya yabhlogbo yi mno.»

13 Wee 'floo gbu nyima lia, 'in wa yia lo. We pnu -we -taa 'wu, mu o 'binonya 'bhua la, mu yea -cice kuguba le 'so.

14 Gwedigbu o nua le, wa 'yia we -yo, 'in wa nee: «Gbuzonu -wa, -Lagobu -falipanyo -o 'kaa yi ni, 'mo o -mia.»

15 -Zezu -yi we 'ji nu, wa 'ybha wa 'ka o 'wobhu -gla nya, wa 'ka o wa 'wlulapilinyo -zeli. We 'dees 'gbu o yia wa gwevla, 'in o 'dëbhlo yia -gogo 'wlu mnu.

*-Zezu noa 'nyu -gv
(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)*

16 Jibhe zœ, -bha o 'binonya kwlia -gogo 'nyu kwesi.

17 -Bha wa -bhoa 'glo 'wu, wa 'ka 'nyu 'wudi, 'in wa 'ka Kapenaumu mnu, -zugba -Zezu 'ni -slo wa glaa -mi, 'in sabo yia be.

18 Nu, 'nyuu -gbogbu yia zuklue bhli, -pape 'kado mi 'plidaa 'gbu.

19 We bhla, kilometri gbu, kilometri gbe-libhlo wa nua le -mo 'nyu -go. Nu, wa mi 'nyu 'wodida, 'in wa yia -Zezu -yoyi yida wa gbegbein 'nyu -go -növne nya. -Bha wa nua nyaan.

20 'In -Zezu nee wa -ylae: «-Ami -wa. A 'na növne nyano -ni.»

21 O 'binonya 'ybha wa 'ka o 'wobhu 'glo 'wu. Töön, mo wa mia mnida, 'in wa 'glo yia -bhaa dvdu yli.

22 Zli zlia, nyimaa -zlo -wa -tua 'nyuu kakpe yabhlo -go, 'in wa yia we 'jiyibeli nu, 'glo -bhlogbo mia -bha. 'In nyima -yi we 'ji nu, -Zezuu 'binonya ka 'glo 'wobhu, 'in wa yia mnu, -zugba o 'ni wa glaa -mi.

23 -Slein, nyima -wa 'bhua Tibeliadigbe nukples, 'in wa yia 'glo tolva 'wobhu, 'in wa yia mnu. Wa mnu, da Nyimaa -Kanyo bhubhoea -Lago, 'in nyimaa -zlo yia 'floo li, 'in wa yia -bha nyni.

24 Nyimaa -zlo mia -bha, wa yibhelia we 'ji nu, -Zezu -yo o 'binonya 'ni -bha -mu, wa -bhoa 'glonya 'wu, 'in wa yia -Zezu 'yli 'bi lanonua mnü Kapenaumu.

-Zezu -wa 'floo -we nyea nyima 'yliyogagie

25 Wa ylia -Zezu kakpe -putu -gu, 'in wa nee o -yla: «*Wlabi, 'lee, lebhla -in nyni -selia?»

26 -Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «In nee aui -yla gbuzaa sae: a ka 'floo li, 'in a 'ni lo -se, we 'gbu a talia na da. We 'ni nu, na gwedigbuonya in nua le, we 'ji a 'nu 'wulaa gbu.

27 Liliu -we nyumaa, a 'na nönu we 'gbu lubho -ni. Nu, liliu -we gwleä, 'in we nyea nyime 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, a nu we 'gbu lubho. Wee liliu ni, Nyimee Yu yia we aui 'nyea. Nu, 'mo Dide -Lago zva o yibhelida -yo.»

28 -Bha wa 'ybhaa o lae: «'Lee, sa -a 'ka nu, lubho -we namia -Lago dvdu, 'in -a 'ka we nua?»

29 -Zezu nee wa -ylae: «Lubho -we -Lago 'ybhaaa a nu, mu -wa -o -o tiea, a zu o dli -gu.»

30 Wa nee o -yla: «Gwedigbu -mumvu -in 'ka lenu, -a 'ka -yoyi, 'in -a 'ka -mi dli -gu zva? Sa -in 'ka nua?»

31 Nu, da -amiaa dvkpasi -dli bhaa da beblee la -bhlo -bhlo, wa ka *manli. 'Sa we mia celdia -Lagobebhe 'wve:
'Floo -we 'bhua yali,
o ka we wa 'nye,
wa 'ka we li.»

32 O nee: «In nee aui -yla gbuzaa sae: -o 'nyea aui yalu 'floo ni, we 'ni Moizi: nu, na Dide nyea aui yalu 'floo 'zayli.

33 Nu, -we ka gbu -wa, -Lago nu 'floo mia, mu -wa -o 'bhua yali, 'in o nyea dvdu -nyima 'yliyogagie.»

34 -Slein, wa nee o -yla: «-Amiaa -Kanyo, wee 'floo mia ni, 'nye we -aui 'yl weeee nya.»

35 -Bha -Zezu gbaa wa -ylae: «Nu, 'floo -we nyea nyime 'yliyogagie, -ami -wa. -O -ka na -gbe yi, 'nwö 'na 'ka 'maslein o 'bha. 'In o -ka 'mu dli -gu zo, 'nyumatu 'na 'ka 'maslein o 'bha.

36 Nu, in ka we aui -yla gba: amia, a ka 'mu 'yi, 'in a'a zu 'mu dli -gu.

37 -Wa weeee na Dide nyea 'mi, na -gbe wa yia yia. 'In nyooço nyooço yia na -gbe, in 'na 'ka o pape viteli.

38 Nu, in 'ni yali 'bhua in 'ka na 'dees dvmagbu lenua yi, -o tiea 'mi, -moo dvmagbu in yia lenua.

39 -O tiea 'mi, o dvmagbu -wa nu, nyima o 'nyea 'mi yoo, in 'na mnönu wa 'yabhlogbo -ni. Nu, dvdu bhu zli, in -sölv wa 'wu tlithnya glaa.

40 Cun, na Didee dvmagbu ni: -wa -ka 'Yu 'yi, 'in wa -ka o dli -gu zo, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mo wa yia, 'in dvdu bhu zli, in -sölv wa 'wu tlithnya glaa.»

⁴¹Töön, Zuifö yia -Zezu -yo 'jwuijwenie bhili, -we ka gbu -wa, o nee ni, o mi 'floo -we 'bhua yali nya.

⁴²Wamia nee: «-O mia de ni, -Zezu -wa. We 'ni muv? -A -yi o dide -yo o 'nya. Ni, *-Zezefuv 'yu o -mia. Sa o gba -sleen ni, yali o 'bhua?»

⁴³-Bha -Zezu 'palia wa welu 'bigue: «A 'na 'jwuijweni a dekpvaa nyidi -ni.

⁴⁴Ni, nyime yahlogbo o mnenei o 'ka na -gbe yi, 'mo we 'ni ni, na Dide -o -tiea 'mi, mo gbiye o 'wo. 'In -o -ka na -gbe yi ni, dwdv bhiia zli, 'in na solva o 'wu tlitlunya glaa.

⁴⁵-We mia celida -Lagogbuu -falpanaya 'sebh'e 'wo, mu ni: «-Lago yia wa 'de wee gbu -sloula.» Nyima weeee -wa noa na Didee wel, 'in -we o sloula, 'in wa jwnua we -yo, ma yia na -gbe.

⁴⁶Ni, -o 'bhua -Lagoo -gbe o 'debhlogbo o 'yia Dide. We 'ni omo 'wobhu, nyime yahlogbo o 'ni -slo Dide 'yi.

⁴⁷In nee ain -yla gbu zonu sae: nyime -o zua 'mi dli -gu, 'yliyagagie -we 'nia bhloluda -ka, we mi o -nu nya.

⁴⁸Ni, 'floo -we nyea nyime 'yliyagagie, -ami -wa.

⁴⁹Da beblee mia, amiaa dukpas! ka -mo *manu li, we mi 'sa 'bhie, 'in wa yia tli.

⁵⁰Ni, -muu -ka wee 'floo -we bhua yali ni, nyime -o -ka we li, o 'nia tlia yi.

⁵¹In nee, 'floo -we 'bhua yali, -we wlaa 'yliyagagie, -amu -wa. Wee 'floo mia, nyime -o -ka we li ni, 'in o 'yliyagagie -we 'nia bhloluda -ka. Ni, 'floo na yia wlaa, mu -wa na yice, 'mu na yia wlaa dudug -nyimaa 'yliyagagie 'gbu.»

⁵²-Bha Zuifö kpkpelie sumania 'wo, 'in wa nee: «'Lee, sa nyime ni 'ka o yice -ain 'nye liliilu 'bhisaa?»

⁵³Töön, -Zezu nee: «In nee ain -yla gbu zonu sa ni, a 'ni Nyimee 'Yuu yice li, 'in a 'ka o 'pien 'ma, 'yliyagagie 'na 'ka ain 'wu -mi.

⁵⁴Nyime -o lia na yice, 'in -o maa na 'pien, o 'ka 'yliyagagie -we 'nia bhloluda -ka. 'In dwdv bhiia zli ni, -ami na solva o 'wu tlitlunya glaa.

⁵⁵Ni, na yice mia liliil -zonu -wa, 'in na 'pien mia, 'mamalu -zonu -wa.

⁵⁶Nyime -o -ka na yice li, 'in o -ka na 'pien 'ma, o mi 'mi 'wo, 'in -ami mi o 'wo.

⁵⁷Sa Dide -o tiea 'mi, o -gaa 'ylii, 'in in yia 'yliyagagie 'yi o 'gbu, 'sa -phlokpadé -o -ka 'mi lida -tv, 'in -moo yia 'yliyagagie na 'gbu.

⁵⁸Ni, -we -wa 'floo -we 'bhua yali ni, mu ni: wee 'floo mia, we -yo amiaa dukpas! liliifloo 'ni 'wowlu. Ni, wamia ka tl. 'In nyime -o -ka wee 'floo ni li, o mi 'yliyagada 'yli weeee nya.»

⁵⁹Ni, gbu weeee -we mia de, -mo Kapenaumuv *-Lagobudu zo o -sloula we.

⁶⁰Da -Zezuu 'binonya 'noa o wel, 'in wa glaa nyima duun nee: «Nyoo mnenei o 'ka o wel ni -yjnwua? Wee wel ni 'ni 'te -se.»

⁶¹Da -Zezu yibhelia we 'ji ni, -we o gbaa, o 'binonya mi we 'gbu 'jwuijweda, o nee wa -yla: «We mia da ni, mu dia amiaa 'kua 'wu yi?»

⁶²'In da a -ka -sleen *Nyimee 'Yu -yoyi yali lomuna, sa a 'ka gbaa?

⁶³Ni, -Lagoo Zuzu wlaa 'yliyagagie, we 'ni -muu ni, nyimee 'de -bhlo 'ni we mnenei. Welu -we in gbaa da ain -yla, -Lagoo Zuzu nya in gbaa we, 'in we nyea nyime 'yliyagagie.

⁶⁴We mi 'sa 'bhie, nyima tiba mi ain glaa, wa'a zu 'mi dli -gu.» Ni, we bhlili we gwedida, nyima -wa 'nia o dli -gu zu, we -yo nyime -o 'kaa o wla, wa 'ka o 'bha, -Zezuu 'de -yi wa.

⁶⁵-Bha o gba 'ya: «We 'gbu in yia da ain -yla gba ni, nyimee -o Dide 'ni 'yoo 'nye o 'ka na -gbe yi, o 'ni we mnenei.»

⁶⁶We 'bhu we bhlala ni, 'wo, o 'binonya glaa, nyima duun yia o 'bi 'bhua. Wa -yo o 'ca bhlili -slein 'yoo -bhlo.

⁶⁷-Sleen, -Zezu nee o 'binonya kugbua le 'so -yla: «'In amia naa, amia 'ni 'ya 'ybha a 'ka mnui?»

⁶⁸Sima Pieli 'palia we 'bigu, o nee: «Na -Kanyo, 'lee, nyoo ka -gbe -a 'ka mnia? Ni, welu -we nyea nyime 'yliyagagie -we 'nia bhloluda -ka, -mi kwese we mia.

⁶⁹Ni, -amia mia, -a ka dli zu, 'in -a yia we 'jyibheli ni, -Lagoo -Mowlonyo o tiea, 'mo -in mia.»

⁷⁰-Zezu nee wa -yla: «Amia nyima kugbua le so mia de ni, -ami -saa -bha ain, we 'ni muv? Ni, ain glaa, nyime yahbilo mia *Kuzuu -nv mo!»

⁷¹O mia we gbanda, Simo Isikaliotuv 'yu Zudasö o saa 'jmi. Ni, oo Zudasö mia, o mi -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa, 'bhie, mo yia o wlaa.

7

-Zezuu bhelia 'ni o dli -gu zu

¹-Muv 'bugu, -Zezu yia Galilee -dvdv -gu mni, -zugba o plhi 'gbenya 'wo. Ni, o 'ni 'ybha o 'ka Zudee -dvdv -gu nyni, Zuifö 'yugalinya mi o 'bhabhiee 'kli 'yidaa 'gbu.

²Zuifö -feti -we wa laa -fa -feti, we ka cupa,

³'in o bhelia nee o -yla: «-In 'bhu -seli, -in 'ka Zudee mni, 'in -na 'binonya 'ka -na lenovgbu -yoyi.

⁴Nyime -o 'ybhaa nu, wa yibheli o, o 'zize o lenovgbu. -Sleen, -in mi gbonya ni lenvdaa 'gbu, -in -slolu -na 'de dudug -nyima 'klu wa 'ka -mi -yoyi.»

⁵Ni, -Zezuu bheliaa 'debhie 'ni o dli -gu zu.

⁶'In -Zezu nee: «-Amia mia, nanu 'yli -zonu 'ni -slo nyni. Amia, 'yli weeee nanu 'yli amiaa -nv nya.»

7 Dvdvgv -nyuma 'nì mnenei wa 'ka aìn 'wonye, nì, -amì wa nyea 'wò, -we ka gbo -wa, in ka wa lenvgbv 'yiliyabhlì, 'in in née nì, wa lenvgbv -nyu 'yli.

8 Nu, amia, a mnì 'feti nì -gv. Nanvv 'yli 'nì -slo nynii 'gbv, -amì 'na 'ka mnì.»

9 Ò bhai -we mia dèe gbagbie, 'in o yia Galilee -tv.

10 Nì, o bhelpia mnìa wee 'feti -gv, 'in -Zezuu 'dèbhie yia -mò mnì zizewiemì. Ò 'nì -zejila 'wò 'tla.

11 Wa mi 'feti -sada, -zugba Zuifov 'yugalinya nənə o 'yilibila, 'in wa gbaa: «Da oò nyime nì mia?»

12 -Bha nyima duun kpelia o -gv, talva née: «Gbv -zonu o nva le», talva née: «Innya, we 'nì 'sa -mi, nyima o nva -dawli 'wò.»

13 Nì, wa mi Zuifov 'yugalinya sòdaa 'gbv, o 'kaa -Zezuu gbo gba -zejila 'wò, we -kanyo 'nì -mi.

-Fa-fetu 'yli nya -Zezu -slolua nyima gbo

14 Da 'fetu 'yli ya 'sole 'pha, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadu zo, 'in o yia -mò nyima gbvsolue bhli.

15 -Bha nyegaga -sobhalia Zuifov, 'in wa née: «Omo nyime 'nia 'sebhé 'kpia, 'lee, sa o nv, 'in o -yi 'sebhé?»

16 Ò née: «Na gbvsolue mia, we'e 'bhu na 'dèe -gbe. Nu, o tiea 'mi, o -gbe we bhua.

17 Nu, nyime o -saa dli o 'ka -Lagoo dvmagbv lenu, 'ji o yia we yibhelia nì, wee gbvsolue mia, -de -Lagoo -gbe we bhuv, 'in de na 'dèe 'jnu nya na gbaa.

18 Nyime o -gbaa o 'dèe 'jnu nya, o 'dèe 'ylimanee da o talia. Nu, nyime o -talial -tiea o, -mò o 'jnu 'ylimanee da, gbvszonu o gbaa, o 'tubhu yo.

19 Moizi palia tite aìn -yla, we 'nì muv? 'In wee tite mia, aìn glaa nyime yabhlogbo -nì we 'nuñwe zvda -mi. Nu, lee -lu ka 'gbv a 'ka 'mu 'bhaa?»

20 -Bha waa nyumaa -zlo gbaa: «Zuzu 'nyuu kpaa -mu yi? 'Lee, nyoo gba o 'ka -mu 'bhaa?»

21 -Zezu 'palia we 'bigv, o née: «Gwedigbv -bhlogbo in nva le, mu sobhalia de a 'de weeee nyegaga.

22 Nì, Moizi ka aìn knì -plaplie -slolu. ('In wee knì -plaplie mia, we 'ni Moizi -la we la, o dokpasì * -wa.) We 'gbv, amia, *Nyapeylì nyaoò, 'in a paa nkpasvu knì 'wò.

23 Amia -ka nyime *knì 'wòpa Nyapeylì nya, Moizi tite 'nuñwezvoo see saa ni, -sleén, -amu -ka nyime -kpabhlì jipe Nyapeylì nya ni, 'lee, lee -lu ka 'gbv a pali 'mu -yo 'c ea?

24 Sa a yia -lu -yo, a 'na 'bhulu 'sa we -yo gbo 'wò -ni, a 'bhù gbo 'wò sa tikli.»

-Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo yi?

* 7:22 Dokpasì: nì, Ablaamo -Lagoo 'nyea knì -plaplie tia.

25 -Bha -Zeluzalemu -nyuma tolva gbae: «Nyime o -ka da wa mia -talida wa 'ka o 'bha, mo 'ni da -mu?»

26 Mòo gbaa -sleén de gbo -zejila 'wò, 'in wa'a -sa o -go! 'Ji -amiaa 'yugalinya yibhelia we nu, mo -wa -Lagoo -Bhasanyo -zonu yi?»

27 Nu, omo, o -mia da, -a -yi o 'bhuluda da. 'In -Lagoo -Bhasanyo mia, o -ka yi, da o yia 'bhua, nyime 'nì o -bha da -yi.»

28 Da o mia nyuma gbo -sloluda -Lagobudu 'kadu zo, -bha o 'kpia 'wò 'titè: «A née nì, a -yi 'mi, 'in da in 'bhua a -yi -bha da. We mi 'sa 'bhie, we 'nì na 'de nya in yi. Nu, o -tiea 'mi, o mi tikli. Amia 'nì o -yi,

29 -amì in -yi o, -we ka gbo -wa, o -gbe na bhua, in mo tiea 'mi.»

30 We 'dèe gbo wa 'yibha wa 'ka o kpa. Nu, o 'yli 'nì -slo nynii 'gbv, nyime yabhlogbo o 'nì o kwezi.

31 Waa nyima glaa, nyima duun ka o dli -gv zo. -Maa née: «-Lagoo -Bhasanyo mia, o -ka yi ni, gwedigbv nyime ni nva de le, omo -nu 'na 'ka -mòo -zi.»

32 -We nyima duun mia 'njwunjweda o daa, Falizinyima 'nva we, -bha *-Lagobudonyaa -cian -yo Falizinyima tiea -mo -Lagobudu 'kaduw njwékonuya wa 'ka o kpa.

33 -Zezu née 'ya: «In -yo aìn 'so mi -slo da bhla -sélé nya, -muv 'bigv, o tiea 'mi, o -gbe na yia lu 'bhitia.

34 Nì, na da a yia -talial yia, 'in a 'nia 'mu 'yia yi, -we ka gbo -wa, da na mnìa, amia, a 'ni mnenei a 'ka -mo mnì.

35 -Bha Zuifo gbvbgalà -ylae: «Mò o 'ka mnìa, 'in -a 'na 'ka o 'yia? 'Lee, Zuifo mia -glögv -mo *Glekì glaa, wa glaa o yia mnìa yi? 'Lee, waa Gleki o yia -slolua mnìa yi?»

36 Weli -we mia da ni, sa we 'ji mia? Ò née: «Na da a yia -talial, 'in a 'nia 'mu 'yia yi, 'in: «Da in mia mnìda, amia, a 'ni mnenei a 'ka -mo mnì.»

37 Nì, 'fetu 'wvblholu -yli mia, -we -wa wee 'yli 'kadu, we nya -Zezu bëa nyima 'yu, 'in o née weli 'titè nya: «Nyime o 'nyumatu -ka 'bha, o yi na -gbe, in o 'ka 'ma.

38 Nyime o -ka 'mu dli -gv zo, 'wlwlonyu -we wlaa 'yiliyagagie, mu yia o dli zo 'wlva, 'sa we mia cldida -Lagosebhe 'wò.»

39 'Ny -we ka gbo o gbaa, -Lagoo Zuzu -wa. Nyima -wa zva o dli -gv ni, 'mu -Lago yia wa 'nyea. Nu, -Lago 'nì -slo Zuzu yoo 'pa, o 'nì -slo -Zezu 'jnyililo 'nyee 'gbv.

40 Nu, nyima duun 'nva -Zezuu weli, wa tolva née: «-O mia de, -Lagobuvu -falipanyo -a mia woda, mo -wa.»

41 Nyima tolva née 'ya: «-Lagoo -Bhasanyo mia, mo -wa,» nu, tolva née: «-Lagoo -Bhasanyo 'na 'ka Galilee 'bhù, we 'nì muv?»

42 -Lagəsəbhə nəe nii, -Lagəo -Bhasanyo mia, *-Davidu zvayli o yia 'bhva. Betilemu -Davidu -zəo mia, -mo o yia 'bhva.»

43 ɔɔ -Zezuu 'gbv waa nyıma nı yia -yo 'bhvbhlu. Wa 'ni 'masleen wəl -bhlo -ka.

44 Nyıma tolua 'ybha wa 'ka o kpa. Nu, nyıme yabhlogbəo 'ni o kwezi.

45 Da waa -Lagəbudu 'kaduv nyekvunya 'bhva we nyıwe, 'in wa yia -Lagəbvbonyaa -cian -yo Falizinyımaa -gbe lv mnı. -Bha -maa 'ybhaa wa lae: «Lee -lu ka 'gbv a 'ni -Zezu kpa, 'in a -yo o 'ka yia?»

46 Wa nee: «-A -ka bhaa 'wlv, nyıme 'nia -slo nyıme ni 'bhisa gba.»

47 'In Falizinyıma nee wa -yla: «Amia, o ka 'ya aam -dawli 'wvnu, we 'ni mvo?»

48 Zuifv 'yugalinya -yo Falizinyıma glaa, nyıme yabhlogbəo 'ni o dli -gv zu.

49 'In waa nyıma mia de, wa 'ni -amiaa tite -yi, 'in -Laga ka wa me -yo la ti.»

50 Nu, Falizinyıme yabhlo mi wa glaa, 'mo wa laa 'Nikodemu. (ɔɔ 'Nikodemu, -o mnia -Zezu 'yia zlime, 'mo -wa.) ɔ nee wa -yla:

51 «-Amiaa tite 'ni gba nu, -a 'bhu sa nyıme -yəgbv 'wv. -A 'nu -slo o wəl, 'in -we o nua le, -a 'ka we yibheli 'bhie, -a 'ka o gbu dlt.»

52 Nu, tolua palia o nyıwe, wa nee: «-Mi mia de, Galilee -nyıme -mi mi 'yaa yi? -In -tali -slo -Lagəwəli zo, 'in -na yia nii, -Lagəgbvv -falpanya yabhlogbəo 'na 'ka Galilee 'bhv.»

[

53 -Sleen, -məmə -ka 'wvso, 'in -məmə mnia -məmə -budunywhee.

8

'Yıwno -o wa kpaan nvkpasi -putu nya

1 Nu, -Zezu mnia *Olivısunyaa -gəgo 'wlu,

2 zli zlia, we zlukpe -papa, -bha o mnia -Lagəbudu 'kadu zo lv, 'in nyıma weee yia o -gbe yi. 'In -Zezu yia ladı o 'ka nyıma gbu -slolu.

3 -Sleen, -Lagəo titee gwesanya -yo Falizinyıma -laa ylkwınyıno yabhlo -Zezu 'yu. ɔɔ nyıno mia, 'mo wa kpaa, -zugba o -yo nökpasu -putu mi -budu 'wvdıda. -Bha wa 'yligbelia o wa 'de weee nyıdi.

4 -Maa nee -Zezu -ylae: «-Slolunyo, nu, 'nyıno -o mia da ni, o -yo nvkpasi -putu mi -budu 'wvdıda, 'in wa yia o kpa.»

5 Moizi nee tite 'wv nu, 'sasıkpa -nyıno mia, wa 'bha o gbəku 'wv. 'In -mi, -in nee saa?»

6 ɔ zəbhllilie nya wa gbaa de wəl ni, o 'dəe wəl 'ka o kpa, 'in wa 'ka o gbu dli. Nu, -Zezu kwlia 'wv, 'in o yia -di la tli dvdu o -kwiteyaa nya.

7 Wa mi o laybhadaa 'gbv, o -səoa 'wv, o nee: «Ain glaa, nyıme -o 'nia -slo gbonyuu yabhlogbəo lənv, -məmə 'pa nyıno ni gbokü tia.»

8 'Bhie, o yi 'yaa 'wvkwli, -zugba o celi dvdu.

9 Da wa 'nua o wəl, 'in wa yia mnımnıe bhli -bhlo -bhlo, we bhili nyıma kpası -gv, 'in -Zezuu 'dəbhlo yia -bha -tu we -yo o 'nyıno.

10 -Sleen, -Zezu -səa 'wv, o nee: «Bhlo, da wa mia? Da amaa gbonlyaa 'dəbhie mia? 'Lee, nyıme yabhlogbəo 'ni -tu o 'ka aam gbu -dli?»

11 ɔ nee: «Na -Kanya, nyıme yabhlogbəo 'ni da -tu o 'ka 'mı gbu -dli.»

'In -Zezu nee: «'In -ami, 'in -dli 'ya aam gbu. Nu, a mnı -budunywhee. We 'bhv -zeen 'wv, amaputu 'na nıvı gbonyuu le -niɛ.»

-Zezu mi dvdvvg -nyımaa zli nya

12 -Sleen, -Zezu nee 'ya nyıma -yla: «-Amı -wa dvdvvg -nyımaa zli. Nyıme -o yia 'mı 'bi noa, o 'nia nikpise 'wv naa yi. Nu, zli -we wlaa 'lyiyagagie, mu o yia 'yia.»

13 -Bha Falizinyıma gbae: «-Na 'də -wa -na gbondayınyo, wəl -we -na yia gbaa, -a 'na 'ka we gbonıvı la.»

14 ɔ 'palia we 'bigo, o nee: «Nu, na 'də yi na gbondayınyo nya -mıoo, gbonıvı -wa. -We ka gbu -wa, 'mo na bhva, we -yo ma na mnia, in -yi -bha da. We mi 'sa 'bhie, amia, da na bhva, a 'ni -bha da -yi, 'in mo na mnia, a 'ni -bha da -yi.»

15 Sa dvdvvg -nyıma bhua gbu 'wv, 'sa a bhua nyımaa -yəgbv 'wv. Nu, -amı mia, 'in 'bhv nyıme yabhlogbəo -yəgbv 'wv.

16 Nu, we -ka nyıme -yəgbv in 'ka 'wvhu, na gbonıvıbhuhue mi tiklu. -We ka gbu -wa, we 'ni 'na 'dəbhlogbəo bhu wee gbu 'wv, Dide -o tiea 'mı, in -yo o 'sö mi.

17 We mi amiaa tite 'wv celi da nu, -we gbondayınyo 'sö -ka gba wəl -bhlo nya, a mnenei a 'ka we dli -gv zu.»

18 -Amı mi na gbondayınyo nya, 'in Dide, -o tiea 'mı, -məmə mi 'yaa na gbondayınyo nya.

19 Wa nee o -yla: «Da -na Dide mia?» -Zezu nee: «Amia, a 'ni 'mı -yi, 'in a 'ni na Dide -yi, a -ka yaa 'mı -yi, -zugba a -yi yaa na Dide.»

20 Nu, wee gbu ni -Zezu gbaa, -zugba o mi nyıma gbu -sloluda -Lagəbudu 'kadu zo, da wa palia -Lagəgwəzi, we kwesi. ɔnvı 'yl 'ni -slo nynii 'gbv, nyıme yabhlogbəo 'ni o kpa.

-Zezu nee nu, mnia o yia

21 -Zezu nee 'ya wa -yla: «Mnia na yia, 'in na da a yia -talıa. Nu, amiaa gbonyuu lo a yia tlıla. Da in mia mnida a 'ni mnenei a 'ka -mə mnı.»

22 -Sleen, Zuifv 'yugalinya nee: «O 'də o yia 'bhaa yi? -We ka gbu -wa, o nee: «Da in mia mnida, a 'ni mnenei a 'ka -mə mnı.»

23 ɔ 'palia we 'bigo, o nee: «Amia, dvduv -nu a -mia, 'in -ami, yalu -nu in -mia. Dvdvvg -nyıma a -mia, 'in -ami 'ni dvdvvg -nyıme.

24 We 'dəe 'gbv in yia gba nu, amiaa gbonyıi lo a yia tlıla. 'In tlıa a yia amiaa gbonyıi lo, we -ka nu, a 'ni we dli -gv zu nu, o in -mia, 'mo in -mia.»

25 -Bha wa 'yibhaa o lae: «Nyoo -in -mia?»

ɔ nee: «We 'bhu we gwedida, in mi we a in -yla gbadaa.

26 In mneni in 'ka gbu duun gba amiaa daa, 'in in 'ka a in gbu dili. Nu, -o tiea 'mi, o mi tuklu, 'in -we in 'nua o -gbe, 'mu na gbaa duvug -nyima -yla.»

27 Wa 'ni we 'wula 'nu nu, o Didee gbu o mia gbadaa.

28 We 'gbu, o nee wa -yla: «A -ka Nyimee 'Yu 'wobhu yali 'bhie, a yibhelia we 'ji niu, -o in -mia, 'mo in -mia. 'Ji a yia we yibhelia niu, 'in nu -lu yahblogo le na 'de -bhlo, nuu, -we Dide -slolu 'mi, 'mu na gbaa.

29 Nu, -o tiea 'mi o -yo 'mi 'so mi. 'Yi weeee nya, -we nania o dudu 'mu na nua le, we 'dee 'gbu, o 'ni na 'de -bhlo ti.»

30 Da o gbaa gbu ni, -bha nyima duun zva o dli -gu.

Galu 'zayli

31 -Zezu nee Zuifo -wa zva o dli -gu -yla: «A -ka na weli -gu no, a mi na 'binonya -zonu nya.

32 'In a yibhelia gbuzonu, 'in wee gbuzonu saa aai gaylo 'wuu.»

33 Wa nee: «Nu, *Ablaamoo 'yuoyua -a -mia, -amiaa klu -ka bhaa 'wlu, nyime yahblogo 'ni -sl -ain gal -zel. Lee -lu ka 'gbu -na gbaa -sleen nu, -in 'ka -ain gayloflii -saa?»

34 -Zezu -saa wa -gu, o nee: «In nee a in -yla gbuzonu sa nu, -o nua gbuonyuu le, gbuonyuu gaylo o -mia.

35 Gaylo mia, yiyinyo -wa, o 'ni -budujwee -nyime 'yi weeee -nu nya. 'In, -budujwee -kanyoo 'yu mia, -budujwee -nyime o -mia 'yi weeee nya.

36 Nu, -Lagoo 'Yu -ka aai gayloflii -sa ni, gayloflii a 'bhuaa 'debhie -gbolu.

37 Ablaamoo 'yuoyua a -mia, in -yi we 'ji. Nu, a 'ybha a 'ka 'mi 'bha, -we ka gbu -wa, a'a jwnu na weli -yo.

38 -Ami mia, -we in 'yia Didee -gbe, 'mu na gbaa. 'In amia, -we a 'nua amiaa didee -gbe, 'mu a nua le.»

39 Wa nee: «-Amiaa dide mia, Ablaam -wa.»

ɔ nee wa -yla: «A -ka Ablaamoo 'yua nya -mi gbuzonu saa, -we o nua le, a ka yaa we lenu.

40 Nu, -sleem mia, na 'bhabhie da a mia -talida, 'in in ka -nanu a in -yla gbuzonu gba, gbuzonu -we in 'nua -Lagoo -gbe. Wee gbu mia, Ablaamoo 'ni we 'sasokpa -nu lenu.

41 Nu, amia mi amiaa didee lenugbu lenoda.»

-Bha wa gbae: «-A 'ni bhoyi -gu yua nya -mi. -A 'de weeee ka Dide -bhlo, -Lagoo -wa.»

* 8:58 Wee weli nu -Zezu gbaa da ni, we -yo 8.24 'soo 'ji -bhlo. Nu, -Lagoo -mowlu jnnu 'debhie o zva o 'de. Zuifoo 'wlukoon nu, -Lago o vela.

42 O nee wa -yla: «-Lago -ka yaa amiaa Dide, -zugba a -kalu yaa na ze. -We ka gbu -wa, o -gbe na bhua, 'in o 'gbu in mia -seli. We 'ni na 'de nya in yi, mo tiea 'mi.

43 A 'ni na weli 'wulanova -mi, lee -lu ka 'gbua? -We ka gbu -wa, a 'ni mneni a 'ka na weli 'nu.

44 Nu, amiaa dide -wa 'Kuzu, 'in a 'ybha a 'ka 'Kuzuu dumagbu lenu. We 'bhu we gwedida, we mi nyimebhanyo nya. Gbuzonu 'ni -sl -we ijjwee 'wlu. Gbuzonu 'ni we 'w -mu 'gbu. We 'dee weli mia, mu -wa yoyoweli. We mi *yokanyo nya, 'in we mia *yoo dide nya.

45 'In -ami, gbuzonu na gbaa 'gbu, a'a jwnu na gbu -yo.

46 Aii glaa, nyoo 'ka we -slolu nu, in ka gbuonyuu lenua? Nu, in -ka gbuzonu gba ni, lee -lu ka 'gbu a'a jwnu we -yo?

47 Nu, nyime -ka -Lagoo -nu ni, -Lagoo weli o nua. A 'ni -Lagoo -nu, we 'dee 'gbu a 'nia wee weli nya 'nuoda -mi.»

-Zezu -yo Ablaamv 'so nyid, nyoo 'ylia?

48 -Slēen, Zuifo nee: «A -ka gba nu, Samaliyu -in -mia, 'in zuzu 'nyuu mi -mi 'wv, -a 'ni yo 'tbhu, we 'ni muu?»

49 -Zezu nee: «Innya, we 'ni nu, zuzu 'nyuu mi 'mi 'wv. Nu, na Dide na zva -bha. Amia'a za -bha 'mi.

50 'In 'ylimani na 'de, -o 'ybhaa na 'jnni 'ylimani, o mi -bha, mo bhua gbu 'wv.

51 In nee a in -yla gbuzonu sae: nyime o zva na weli 'nunjwe, o 'na 'ka tlitlie 'yi.»

52 Zuifo nee: «Nu, -a -yi -sleem we 'ji nu, zuzu 'nyuu mi -mi 'wv. Ablaamoo -yo -Lagobgvu -falipanya ka tl. 'In -mi, -in nee, nyime o -ka na weli 'nunjwe zv, o 'na 'ka tlitlie 'yi.

53 Nu, -amiaa dide Ablaamoo ka tl. 'Lee, -mi 'yilia -mi -zia -amiaa dide Ablaamoo y? -Lagobgvu -falipanya ka 'ya tl. Sa -na bhu -na 'de 'wua?»

54 -Zezu nee: «In -ka na 'de 'ylimani, -muu 'ni 'ji -ka. Nu, na Dide 'ylimanina na 'jnni, na Dide -o ka daa a gbaa: *Mɔ -wa -amiaa -Lago.*»

55 'In, a 'ni o -yi, -am -yi o. In -ka gba nu, in 'ni o -yi, -zugba amia 'bhisa in mia yokanyo nya. Nu, in -yi o, 'in na nœa o weli -gu.

56 'Muna ka amiaa dide Ablaamoo ye, nu, 'yi -we nya in 'kaa yi, o 'ka -bha 'yu 'gbu. O 'yu wee 'yi -yo, 'in o yia 'muna li.»

57 Zuifo nee o -yla: «Aya! -In 'ni -sl -zu glo 'so 'ya kugbua li, 'in -in yia Ablaamoo 'yi yi?»

58 -Zezu nee: «In nee a in -yla gbuzonu sae: Ablaamoo 'nia -sla 'wlu, -am -mi.»*

59 -We mia daa 'gbu, wa yia gboko labhu, wa 'ka we o 'wobha. Nu, -Zezu zizea, 'in o yia -Lagobudu 'kadu zo 'tla.

9

-Zeu -bloa 'ləlonyo 'yli

¹ Da -Zeu mia mnuda, nyime yahbho wa 'kaa gwall, -o 'ləa, 'in o yia o 'yi.

² -Bha o 'binonya 'ybhabaa o lae: «Wlabi, nyime mia de nu, wa 'kaa o gwall, o mi 'loda. 'Lee, mo nua gbonyuu le yaayi, o 'nyaa -yo o dide -wa yi?»

³ O 'palia we 'bigv, o nee: «Omo klaa, o 'nyaa klaa, we -yo o dide, we 'ni wa gbonyuu gbo. Nu, 'lo o 'ləa da nu, -Lagoo lubho 'ka we 'de -slolu a gbegbeun gbo -wa.

⁴ Da zli mia -slo da, we mi nu, -o tiea 'mi -a 'ka o lubho nu. Nu, sabo mi yida, da nyime yahblogoob 'mia mnene o 'ka lubho nu.

⁵ Da in mia -slo dudu -gu, dudu -nyimaa zli in -mia.»

⁶ -Zeu bhia gbo ni gbagbie, o 'paa -dles dudu, o nua plapli le we nya, 'mu o tlia 'ləlonyo 'yli -gv.

⁷ In o nee: «Mni budoa 'nyu -we wa laa Siloe lv. (Siloe ji -wa: pa yoo.) O mnia -mo, o budoa wee 'nyu lv, o 'kaa loyi, -zugba o mi la 'yida sa 'vayi.»

⁸ O -za -bhelia -yo -wa yia 'cun o zlada, -maa nee: «O mia da nu, nyime o zladaa mo, we 'ni mo?»

⁹ Nyime tolva nee: «Mo -wa mo!» Tolva nee 'ya: «Innya, we 'ni omo, o 'wuwlv -wa.»

-Bha o 'de gbae: «Ami -wa gbuzonu sa.»

¹⁰ Wa nee o -yla: «Sa -na 'yli -bhhlolu 'wulaa?»

¹¹ O nee: «Nyime wa laa -Zeu, o nua plapli le, 'mu o tlia na 'yli -gv. In o nee nu, in mni budoa Siloe lv. In mnia -mo, in budoa, 'in na 'yli yia -blo.»

¹² Wa nee: «Da oo nyime mia?»

O nee: «In 'nu o da -yil!»

¹³ -Sleen, 'ləlonyo -o ka 'yli -Zeu -bloa, 'mo wa kwaal Falizinyamaa 'yu.

¹⁴ Nu, 'yli -we nya -Zeu nua plapli le o -dles nya, 'in o yia 'ləlonyo 'yli -blo ni, Nyapeylu -wa.

¹⁵ We 'dee 'gbo, da wa kwaal oo 'ləlonyo Falizinyamaa 'yu, sa o 'yli -blolua 'wula, 'in -maa yi 'yaa we o la 'ybhaba. O nee: «O tlia na 'yli -gv plapli, in budoa, 'in in yia layi.»

¹⁶ Waa Falizinyima glaa, tolva nee: «Nyime mia da nu, o 'ni -Lagoo -gbo 'bhul, we 'dee 'gbo o'zua Nyapeylu tite 'nujwe.»

Nu, tolva nee 'ya: «Nyime o nua gbonyuu le, o 'ni mnene o 'ka 'sasokpa -gwedigbu lenu.» Gbo ni -gu wa 'nu weli -bhlo -ka.

¹⁷ -Sleen, wa yi 'yaa oo 'ləlonyo laylbhae: «In o mu naa, -o -bloa -na 'yli, sa -na gba o dada?»

O nee: «-Lagogbvu -falipanyo -wa.»

¹⁸ Nu, waa Zuifov 'yugalinya 'ni we -yajnwnu nu, oo nyime ka zlime 'lə, 'in -sleen, o mi layida. -We mia da, we 'dee 'gbo wa yia o dide -yo o 'nyaa la.

¹⁹ In wa yia wa laylbhae: «'Lee, nyime ni mi amiaa 'yu nya gbuzonu saa? A nee nu, a 'kaa o gwall, o mi 'loda? Lee -lu nu le 'in o yi -sleen laa?»

²⁰ Maa nee: «-A -yi we 'ji nu, -amiaa yu -wa, nu, -a 'kaa o gwall, o mi 'loda.»

²¹ -We nua le 'in o yia -sleen la, 'in -o -bloa o 'yli, -a 'ni we -yi. A 'ybhaba o 'de la. Sa we 'plia o gbegbeun o 'de 'ka we gba, nu, o 'ni nyenyeyu.»

²² O dide -yo o 'nyaa mi Zuifov 'yugalinya sadaa 'gbo, wa yi 'saa gba. -Maa ka we zo nu, nyime -o -ka gba nu, -Zeu -wa -Lagoo -Bhasanyo, wa 'ka o -Lagobudu zo vu.

²³ We 'dee 'gbo o dide -yo o 'nyaa nee: «O 'ni nyenyeyu, a 'ybhaba o 'de la.»

²⁴ Falizinyuma laa o -zakpa 'sonu, wa nee o -yla: «In gba gbuzonu -Lagoo 'yu, -amia -yi we 'ji nu, oo nyime mia, gbonyuu -lenonyo -wa.»

²⁵ O nee: «O -ka gbonyuu -lenonyo, in 'ni we 'ji -yi. Gbo -we in -yia 'ji, we -bhlogbo: in ka lo, in -sleen, in mi layida.»

²⁶ Maa nee: «Mo -lu o nu -mi -yla lea? Sa o nu, 'in o yi -na 'yli -bloa?»

²⁷ O 'paha wa weli 'bigv, o nee: «In ka yaa we aai -yla gba, 'in a 'ni na weli yukwlvi pvlv, lee -lu ka 'gbo a 'ybhaba 'ya a ka we 'nua? 'Lee a 'ybhaba a 'ka o 'binonya -ze -wa yi?»

²⁸ Wa vela o, wa nee: «-Mi -wa o 'binonyo. Amia mia, Moizi 'binonya -a -mia.»

²⁹ -We ka 'ji -a -yia, mu -wa nu, -Lagoo ka Moizi -yla gbo gba. In omo mia, da o bhulua, -a 'ni -bha da -yil.»

³⁰ Oo nyime nee wa -yla: «-We subhalia nyime njwegaga mu ni: amia 'ni o 'bhulua da -yi, 'in o yia na 'yli -blo!»

³¹ Nu, -a -yi we 'ji nu, -Lagoo 'nu gbonyuu -lenonyo -weli. Nyime -o mia -Lagonyimee 'zayli nya, 'in o nua o domagbu le, o weli -Lagoo noa.

³² -A 'ni -slo 'nu -gbo nu, nyime wa 'kaa gwall, -o 'ləa, nyime yahbho ka o 'yli -blo.

³³ Nyime -o nua gbo ni le, -Lagoo -gbe o bhulua, we 'nu yaa we gbo, o 'ni -lu yabhlogbo mnenei.»

³⁴ Waa Falizinyima nee: «We 'bhul -na gwall phla, -na -kpabhe mi gbonyuu lv. -Mi 'ni mnenei -in 'ka -amia gbo -slolu!» -Bha Falizinyima vua o.

'Ləlonyaa 'zayli

³⁵ Nu, -Zeu ka 'nu nu, wa ka oo nyime vu. O 'yia -mo, 'in o nee o -yla: «'Lee -mi, Nyimee 'Yu -na zo dli -gvu?»

³⁶ Oo nyime nee: «Na -kanyo, nyoo o -mia? Gba we, 'in o ka 'dl -gv vu.»

³⁷ -Zeu nee o -yla: «Mo -na yia da -yo, 'in mo mia da -mi -yla gbadaa.»

³⁸ -Bha o gbae: «Na -Kanyo, dli na zva -mi -gv.» 'In o yia o bvb o 'yu 'kukolu sibhlie nya.

³⁹ We 'bigv, -Zeu nee: «-We -wa nyimaa -yogbu 'wubhubhue, -we ka 'gbo in yia dudu

-gu yi ni, mo -wa nu, nyuma -wa'a 'yia la, wa 'ka layi, 'in -wa yia la, wa 'ka 'lo.»

⁴⁰ Falizinyuma tolva -wa mia -bha, wa 'noa we, 'in wa nee: «Amia naa, 'lolonya -a -mia yi?»

⁴¹ -Zezu nee: «A -ka yaa 'lolonya ni, a 'na 'ka ya ga bonyuu 'wlu -ka. -Sleen, a nee: «A yi la, we 'de gbu amiaa gbonyuu mi an 'wlu.»

10

Bhlabhlee 'yiliyzonyo -zənu

¹ «Nu, in nee an -yla gbuzonu sae: nyime -o 'nia 'suoo nwes plal, -o -gbalila 'suoo da -putu, 'wienyo -yo nyime 'nyuu o -mia.

² Nu, nyime -o plalia 'suoo nwes, mo -wa bhlabhlee 'yiliyzonyo.

³ 'In bhlabhlee 'suoo nwekonyo kalia klolo o -yla, 'in bhlabhlee noa we 'yiliyzonyo -weli. Bhlabhlee -muu -ka -mi, we 'nui -yo o lalia we, 'in o kwaa wee bhlabhle 'pipee.

⁴ O -ka we 'de weeee wleli, 'in o noa we 'yu. O mu -sleen we 'yu, 'in we noa o 'bi, -we ka gbu -wa, we -yi o welli.

⁵ We'e no nyime -putu 'bi. Nu, kwes we gwaa o, we 'ni o weli -yii 'gbo.»

⁶ Gbwo nine o 'paa da -zugba o mi gbada, nyima 'ni we 'wolanu.

⁷ -Bha -Zezu gba 'yae: «In nee an -yla gbuzonu sa nu, -amii -wa bhlabhlee 'suoo nwes.

⁸ In 'nia -slo yi, -wa weeee yia, 'wienya wa -mia, 'in wa mia nyima 'nyii nya. Nu, bhlabhlee 'ni wa weli 'nu.

⁹ 'In bhlabhlee 'suoo nwes mia, -amii -wa. Nu, nyime -o -ka na -gbe plal, 'in o bhua gbu 'wlu. Wee 'suoo nwes o yia plalia, 'in -bha o yia 'talia 'bhie, o 'ka lililu 'yi.

¹⁰ 'Wienyo mia, o -ka yi ni, 'wie kliaa, 'bhabhlie kliaa, we -yo lasasie, we 'gbo o yia. -Amii mia, nyima 'ka 'yiliygagie 'yii 'gbo in yia yi. 'In wee 'yiliygagie mia, wa 'ka we 'yi duun.

¹¹ «Nu, -amii -wa bhlabhlee 'yiliyzonyo -zənu. Bhlabhlee 'yiliyzonyo -zənu mia, o 'de 'yiliygagie o saa dli -gv o bhlabhlee 'gbo.

¹² Nu, lubhononyo -o 'nia bhlabhlee 'yiliyzonyo, 'in bhlabhlee 'nia o -nu, -fliigwi -ka yida -mi, o -ka we -yoy, 'in o taa -bha wee bhlabhlee -gwagwile nya. We -ka bhlabhlee tolva kpa, 'in we pnu munnia la.

¹³ -We ka gbu -wa, lubhononyo -o mia 'gweczi datalidá, o 'siala o 'de bhlabhlee 'gbo.

¹⁴ Nu, -amii -wa bhlabhlee 'yiliyzonyo -zənu. Sa in -yia na bhlabhlee, 'in na bhlabhlee -yia 'mi ni,

¹⁵ 'sa Dide -yia 'mi, 'in, in -yia na Dide. 'In na palia na 'yiliygagie la na bhlabhlee 'gbo.

¹⁶ Bhlabhlee tolva in kaa, -mwmunya mia da suo ni 'wlu, we 'ni -slo -muv glaa -mi. We mi nu, in gogwlali we 'wlu. Na weli we yia 'noa, 'in we 'de weeee 'ka -zlo -bhlo -we kaa 'yiliyzonyo -bhlo -ze.

¹⁷ «Nu, na Dide -kalu na ze. -We ka gbu -wa, in ka na 'yiliygagie lapal. 'In 'wlu na yia we 'bhua.

¹⁸ Wee na 'yiliygagie mia, nyime yabhllogbo 'ni mnenei o 'ka 'mu we kwee -sa, na dlu da in palia we la. In ka we se in 'ka we lapali, 'in, in ka we se in 'ka 'ya we 'wobhu. Tite na Dide tia 'mu -yo, mu mia de.»

¹⁹ -Zezuu weli ni sisalia Zuifu -yo.

²⁰ Wa glaa, nyima duun nee: «Zuzu 'nyuu mi o 'wlu, -sabhe mu o 'bhada, lee -lu ka 'gbu a polo o yukwlia?»

²¹ Tolva nee: «Weli -we o gbaa de ni, Zuzu 'nyuuu 'womunyoo weli 'ni 'sa -mi. 'Lee, zuzu 'nyuu mnenei we 'ka 'lolonya 'yli -bloo?»

-Zezu nee o mu -Lago -Yu nya

²² Nu, -Lagobudu 'kaduu -kaliyli 'feti ka nyni -Zeluzalemu. -Zoo -zu, -sa wa saa we. 'In, nwotloyibhla -wa.

²³ -Lagobudu 'kadu nwes, da wa laa Salomooco palu 'kadu, we bhonya -yo -Zezu mia -zieda.

²⁴ -Sleen, Zuifu gbelia o, 'in wa nee: «Lebhla -in 'ka -amiaa dli yali -saa? Nu, -mi, in -ka -Lago -Bhasanya, gba we -an -yla sa 'vayou.»

²⁵ -Zezu nee wa -yla: «In ka we an -yla gba, 'in a 'ni we dli -go zo. Nu, gbu na noa le na Didee 'nui nya, mu -wa na gbowdayinya.

²⁶ Nu, a 'ni na bhlabhlee glaa -mi, we 'de gbo a'za 'mu dli -go.

²⁷ Na bhlabhlee mia, na weli we noa. -Amii -yi we, 'in we noa 'mi 'bi.

²⁸ 'Yiliygagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu na nyea we. We 'na 'ka labhu -bhlakoo -gbo, 'in nyime yabhllogbo 'na 'ka 'mu we kwee -sa.

²⁹ Na Dide -o 'nyea 'mu we yoo, o 'yli o -zi -lu weeee. 'Bhie, nyime yabhllogbo 'ni mnenei o 'ka we na Dide kwee -sa. *

³⁰ -Amii -yo na Dide 'so, -a -bhlo.»†

³¹ -Bha, Zuifu 'bhu 'yaa gboko la wa 'ka we o 'wobhu.

³² We 'de gbo -Zezu nee wa -yla: «Libho -zonuu -zlo, -we 'bhua na Didee -gbe, in noa le amiaa 'yibadi, a 'yia -yo, we glaa, -muvu ka 'gbo a 'ka 'mu 'bha gboko nyaa?»

³³ Zuifu nee o -yla: «We 'ni lubho -zonuu 'gbo -a 'ybha -a 'ka -mu 'bha gboko nya, nu, -Lagob -in velia, we gbu -wa. Nu, nyime -in -mia, 'in -na bhua -na 'de 'wlu -Lago 'bhisa!»

³⁴ -Zezu nee: «We mi celida amiaa tite 'wlu nu, -Lagob nee:

<lagonya a -mia.

* ^{10:29} 'Sebhe tolva nee: «-We na Dide 'nyea 'mu yoo, we 'yli we -zi -lu weeee.» † ^{10:30} Nu, -Zezu -ka gba nu, o -yo -Lagob -so -bhlo, -Lagob o velia Zuifuu 'wlukoon, wa titee solu. We 'de gbo wa 'ybha wa 'ka o 'bha.

35-36 -A -yi we 'ji nuu, -we mia celida - Lagosebhē 'wo, nyime 'nu mneni o 'ka we lasa. -Wa ka -nu nya -Lagōweli mia celida, o -ka -maa la <lagonya> nu, 'in -amī, -Lago -ka -bha 'mu -sa, 'in o -ka 'mu tie dwdv -gu nu, lee, sa a mneni a 'ka gba nu, in ka -Lago velia, nu, in nee in mi -Lago 'Yu nyaa 'gbv.

37 Nu, in 'ni na Didee lubho nu ni, a 'na zolu 'mu dli -gu -nu.

38 Nu, in -ka we leno ni, 'in a 'ni yaa 'mu dli -gu zva yioo, wee libho -zono mia, a zo we dli -gu. 'In a 'ka we 'jyibheli 'nanuu nuu, Dide mi 'mu 'wo, 'in in mi o 'wo.'

39 Wee gbu nuu 'gbv, wa 'ybha 'ya wa 'ka o kpa, 'in o yia wa kwee 'tla.

40 -Sleen, -Zeuza yia Zudeen nyuu -kakpe yabhlo -gu mnii. Da Zaan batizee bhaa nyuma, -bha o -dia la.

41 Nyima duun yia o -gbe, wa nee: «Zaan 'ni gwedigbu yabhllogbo leno, nuu, -we weee o gbaa nyime nuu daa, we mi gbuzonu nya.»

42 -We mia ni -gu, nyuma duun zva o dli -gu.

11

-Lazalu tlthigbv

1-2 Nu, nyime yabhlo wa laa -Lazal, o -zoa -wa Betani. Malii -yo Maati 'so mi 'ya Betani, o bheloa wa -mia. (Malii -o 'kaa Nyimaa -Kanyo *-lasiklo bhu -yo tli, 'in o 'kaa we -yose o 'dees 'nyi nya ni, o Malii -wa.) Nu, 'yli yabhlo nya, 'in -Lazal yia gu bhli.

3 We 'dees 'gbv, o bhaloa yia nyime tie, wa 'ka -Zeuza la. O mnia -Zezuu -gbe, 'in o nee: «Na -Kanyo, -na jijli -tale ka gu -yo.»

4 Da -Zeuza 'nuu we, o nee: «Nu, gu -we yia -Lazal -yo, we 'nu a 'bhabhiee 'gbv we yi o -yoyi, we 'ka -Lago 'ijnimme 'tit -sloluu gbu -wa. -Bha wa yia -Lago 'Yu 'jnu -mnina.»

5 Nu, -Zeuza 'nu Maati klaa, o bheloa klaa, we -yo -Lazalu zekali -se.

6 'In o 'nuu nu, -Lazal ka gu -yo, wa laa o, o 'ni -mo mnii. Da o mia, o li -bha 'yli 'so.

7 'In o nee o 'binonya -yla: «-Amnia Zudeel.»

8 O 'binonya nee: «*Wlabi, dayluda, Zuifoo 'ybha wa 'ka -mu 'bha gbaa nya, 'in o gbaa -in 'ka -mo lomni yt?»

9 O nee: «We bhilili zlgi, jibhe 'ka zo, mu -wa 'yli zli. Nyime -o noa zli, o gozo, -we ka gbu -wa, zli san mi -bha.

10 Nu, we -ka sabo o no, 'in o gozoa, -we ka gbu -wa, san 'ni -bha -mu.»

11 Welinya nuu 'bugo, o nee: «-Amiaa 'tale -Lazal ka 'ylaa jnw, nuu, mnida in mia in 'ka o ganoo.»

12 O 'binonya nee o -yla: «-Amiaa -Kanyo, we -ka 'ylaa o jnw, 'poa o yia.»

13 -We -Zeuza 'ybhaa o 'ka gba, mu -wa nuu, -Lazal ka tli. Nu, o 'binonya nee 'sa nu, 'ylaa 'debhie o saa 'jnu.

14 -Bha -Zeuza gbaa wa -yla sa tuklue: «-Lazal ka tli.

15 Nu, o ka tli, 'in in 'ni -mo -mi, we 'dees 'gbv na lia 'mona amiaa daa. 'In, a 'ka 'mu dli -gu zvu gbu -wa. Nu, -a mnii o -gbe.»

16 -We mia ni -gu, Toma wa laa -Zluya nee -Zezuu 'binonya tolva -yla: «-A -yo o 'so mnii, in -a 'ka dabblo tlii..»

17 Nu, da -Zezuza mnia -mo, 'in o yia 'nu nuu, wa ka -Lazal 'kwie gbawla 'wofa, we li 'yli -mnua. *

18 Nu, Betani mi -Zeluzalemw kwesi, we nyidi mnene we 'ka kilometri ta nymi.

19 We 'dees 'gbv Zuifoo duun yia Maati -yo Malii -gbe yi, wa 'ka wa 'yuo 'pa wa bhelii tlithiee 'gbv.

20 Da Maati 'nuu nuu, -Zezuza mi yida, 'in o yia o yoo -saa mnii, -zugba Malii -mo -di -budu zo la.

21 Maati -yo o gbelia 'wo, 'in o nee o -yla: «Na -Kanyo, nuu, -in -ka yaa -seli -mi, na bheli 'na 'ka yaa tli.

22 Nu, in -yi -sleen we 'ji nuu, -we -na yia -Lago -zlalia, 'yneaa o yia -mu we.»

23 O nee o -yla: «'Wo amaa bheli yia -soa.»

24 -Mo o nee: «In -yi we 'ji nuu, dwdv bhia zli mia, o -yo tlithnya yia 'wusoaa.»

25 -Zezuza nee o -yla: «Tlithnya 'wusoalunya mia, -amī -wa, 'in o -yoa nyime 'yliygagie, -amī -wa. Nyime -o -ka 'mu dli -gu zo, o 'de yi tlloo, 'yliya o yia -gaa.

26 'In nyime -o -gaa 'yliya, 'in o -zoa 'mu dli -gu, o 'na 'ka tli. -We in gbaa de, 'lee, a zo we dli -guu?»

27 O nee: «In, na -Kanyo, in ka we dli -gu zo nu, -in mi -Lago -Bhasanya nya, 'in -in mi -Lago 'Yu -o 'kaa dwdv -gu yi nya.»

28 Weli nu -gu o mnia o bheloa Malii laa, 'in o yia o 'jwunjwenie: «-Amiaa -Slolunyu mi da, o nee a mnii.»

29 Malii 'nuu we, -bha o -soa 'wu sa slvi, 'in o yia o -gbe mnii,

30 -zugba -Zeuza 'nu -slo wee -zoa pla, da Maati tia o, -bha o mia.

31 Zuifoo tolva -yo Malii -di -mo -budu zo la, -zugba wa pa o 'yuo. Malii -soa 'wu sa slvi, o 'tlaa, wa 'yia o -yo, 'in wa yia yiyalai, 'in wa nee wa 'dekpoa nyidi nuu, gbawla -gu o mnia o 'ka -mo wili, -bha wa mnia o 'bi.

32 Da -Zeuza mia, Malii nynia -bha, o 'yia o -yo, 'in o yia o bhu -yo bhilili, -bha o gbae: «Na -Kanyo, -in 'ka yaa -seli -mi ni, na bheli 'na 'ka yaa tli.»

33 Da -Zeuza 'yia o wida, 'in Zuifonya -wa -laa o yoo, -maa mi 'yaa wida, -bha -gbagbi sloa o 'wo, 'in o dli yia sumanu.

34 O nee: «Da a zo o 'kwiea?»

Wa nee: «-Amiaa -Kanyo, -in yi -in 'ka -bha yli.»

35 -Bha -Zeuza wia.

* 11:17 Nu, Zuifonya -gbe, nyime -ka tli, 'in wa faa o 'kwie gbawla 'wo wee 'yli -bhlokpadee zli.

³⁶ 'In Zuifu nee: «A -tali, o 'ni o zekalu -se!»

³⁷ Nu, wa glaa nyuma tölva nee: «Nyime -o -bloa lölönyaaa 'yli, lee -lu ka 'gbu o 'ni mnenei o 'ka yaa -Lazalu tlithie 'yoo -kolvaa?»

-Zezu -solva -Lazalu 'wv tlithinya glaa

³⁸ 'Ya -bhlokpadə, -gbagbi sloa -Zezuu kuzə, 'in o yia gbawla -gv mnu. Nu, wee gbawla mia, tokpaa gbacizo we mia, 'in tokpa -boklo 'kadu mia we jwes.

³⁹ O nee: «A -sa -bha wee tokpa.»

'In o tha, o bholə Maati nee: «Na -Kanyə, o 'nu -bha jnəc 'pa -sleen? O tha, we 'yli -mnovanu ni -zeen.»

⁴⁰ Nu, -Zezu nee o -yla: «'Lee, in 'ni ain -yla gba nu, a -ka 'mi dlt -gv zo, 'in a yia -Lagəo 'jnumnie -yo?»

⁴¹ -Bha wa -saa -bha tokpa. -Zezu 'bhua 'klu 'wv yali, o nee: «Dide, -Mi na paa fuo, -we ka gbu -wa, -in ka na weli -yojnwu.

⁴² Nu, in -yi we 'ji nu, 'wv -na jwnua na weli 'yli weeee nya. Gbuzənu mu, nyuma duun -wa gbelia da 'mu 'gbu na gbaa we, wa 'ka dlt zo nu, -mu tiea 'ml.»

⁴³ O gbaa weli ni, 'in o nee weli 'titie nyae: «-Lazal, 'tla -mo!»

⁴⁴ -Lazal, -o thl yaa, o 'tlaa -mo, -zugba o bhu -yo o sonya mi gbuanda 'naa kibhe nya. 'Naa mi o 'klu -yo bibeda.

-Bha -Zezu gbaa nyuma -yla: «-We weeee mia de o -yo, a -blo we, a 'tide o 'yi, o 'ka mn.»

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

⁴⁵ Zuifonya -wa yia Malii -gbe, 'in -we -Zezu nua le, -wa 'ya we -yo, wa glaa, nyuma duun yia o dlt -gv zo.

⁴⁶ Nu, tölva mnua Falizinyumaa -gbe, -we -Zezu nua le, 'in wa yia -maa 'di -sali.

⁴⁷ -Bha -Lagəbəbənyaa -cian -yo Falizinyumaa laa wa -lima gbuwəbhunya wa 'de weeee 'ka 'wlugbeli, 'in wa nee: «Nyime ni mi gwedigbu duun lenəda, 'lee, sa -a 'ka o nova?»

⁴⁸ Nu, -a -ka o 'yitide, o -yo we lenve 'ka mnida -mi, 'in nyuma weeee zoa o dlt -gv. Wa -ka o dlt -gv zo, 'in *Wləmv -nyumaa 'wlu-lapilinya yia, 'in wa saa -amiaa bəbəluda -yo -amiaa klu la.»

⁴⁹ Waa Zuifu glaa, yabhlo mi -bha, 'mo wa laa Kaifo. -*Lagəbəbənyaa -kanyə 'kadu o -miaa wee -zv ni nya. O nee: «A'a 'nu -lu yabhlogbo 'wula!»

⁵⁰ We 'dees 'gbu a pøpali 'wlukovn la 'nanvv! We nanu 'yli amiaa -nu nya nu, nyime -bhlo tl -amiaa kluu 'gbu. -A -ka 'sa nu, -Zuifu weeee 'na 'ka labhu.»

⁵¹ Nu, weli -we Kaifo gbaa, we 'ni o 'dees -gbe 'bhu. Nu, wee -zv ni nya, mo -wa -Lagəbəbənyaa -kanyə 'kadu. -Bha -Lagəo zoa o weli jwes, 'in o nee nu, -Zezu yia tha Zuifu weeee 'gbu.

⁵² We 'ni Zuifu -bhlogbo 'gbu o 'ka tl, nu, -Lagəo 'yua weeee mia dvdu weeee -gv, o 'ka wa

'wlugugwlali, 'in o 'ka wa nyima -bhlo -zelu gbu -wa 'ya.

⁵³ Nu, we 'bhu wee 'yli 'wv, -bha Zuifov 'yugalinya popalha -sleen gbu nu, wa 'ka -Zezu 'bha.

⁵⁴ We mia 'dees 'gbu, o 'o -zie -sleen Zuifov glaa zli 'klu. Nu, 'gbe -we wa laa Eflaimv, -we mia -mo da beblez, -mo o mnia, 'in o -yo o 'binonya 's o yia -mo lad.

⁵⁵ Zuifov *Wozitilyu 'feti ka cipa. Wee 'feti 'ni -slo nyni, 'in nyima duun yia da weeee 'bhu, 'in wa yia -Zeluzalemoyi. Nu, wa 'ka wa 'de lamnazih, 'in wa 'ka -mowlv, wa 'ka wee 'feti -sa.

⁵⁶ Wa mi -mo -Lagəbədudu 'kadu zo, -zugba wa talia -Zezuu da, 'in wa gbuogbali -ylæ: «'Lee, nyime ni 'nia feti 'wv yia yi -wa yi? Sa amia yi wea?»

⁵⁷ -Sleen, -Lagəbəbənyaa -cian -yo Falizinyima zoa gbu, 'mo wa gbaa nyima -yla: «Nu, nyime ni 'o -ka -Zezu da -yi, o yi o 'ka we gba, 'in wa 'ka o kpa.»

12

Malii tlia -lasiklo -Zezuu bhu -yo

(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

¹ Nu, we -tu 'wv 'yli gbelibhlo, 'in 'Wozitilyu 'feti 'ka nyni. -Bha -Zezu -soa 'wv, 'in o yia Betani mn. Wee Betani -Lazal mia, nyime -o -Zezu -solva zli -tlithinya glaa 'wv, mo -wa.

² -Bha wa pia o -yla, 'in Maati mia we dlilida. -Wa -yo -Zezu 'so mia lida, oo -Lazal mia wa glaa.

³ Wa mi lida ni, Malii bea -Zezu -yo, -lasiklo -zonvñ lithl -kibhe -we ka -vale 'te, o 'bhuwa we 'wv, o tlia we -mo bhu -yo, 'in o yia we -yo o 'nyi nya. 'In wee -lasiklo 'jne yia -budu zo ye.

⁴ Nu, -Zezuu 'binonyo yabhlo wa laa Zudaszi Iskaliotv, -o 'kaa cia wla, o 'bhuwa gbu 'wv, o nee:

⁵ «-Lasiklo nu -vale 'te, we -vale mnenei we 'ka lubhononyoo -zv -bhloo 'penigwəzi nyni. Lee -lu ka 'gbu -a 'ni we pəlv 'pa -a 'ka we 'gwezi bobabhanaya 'nyea?»

⁶ -We o gbaa dan, we 'ni nu, bobabhanaya daa o ka nyazidl, nu, 'wienyo o -miaa gbu -wa. Nu, 'gwezzii lazonyo o -mia, 'yli weeee nya -zugba o -sa -bha zizewiemi.

⁷ In -Zezu nee o -ylæ: «'Bhu o -yo! Nu, -we o tlia da 'mi -yo ni, na ku o mnazia la zli wa 'kaa 'mi gbawla 'wv fa, we 'gbu.

⁸ Bobabhanaya mia ni, -maa -yo ain 'so mi 'yli weeee nya. Nu, -ami mia ni, in 'na 'ka ain glaa -tu 'yli weeee nya.»

⁹ Zuifov -zlo 'nva nu, -Zezu mi Betani, 'in wa yia -mo mn. -We ka 'gbu wa yia -mo mn ni, we 'ni o 'debhloo gbu, nu, wa 'yibha 'ya wa 'ka -Lazal 'yli, -o -sølva tlithinya glaa 'wv.

¹⁰ We 'dees 'gbu -Lagəbəbənyaa -cian yi 'yaa -Lazal 'bhabhie pøpali.

11 Nu, nyimaa -zlo mi wa -gbe 'bhoda o 'gbu,
-zugba wa zu -Zezu dli -gv.

Nyimaa -zlo -saa -Zezu yoo
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

12 Zl zha, nyimaa -zlo, -wa yia 'feti ni -gv,
wa 'nua nu, -Zezu mi -Zeluzalemu yida,
13 wa 'tlaa wee 'gbe 'wv, yoo wa mnua o -saa
saon nya kwee. Wa 'kpia 'wv, wa nee:
«-A -mnuni -Lago 'jnu!

-O mia Jejitapee 'jnu nya yida,
-Lago jwna o 'nyu la.
-Lago jwna Izlaelnyimaa 'Wlulapilnyo 'nyu
la.»

14 -Zezu 'yia -sokofali -dgbu, 'in o yia we -gv
-gbla, 'sa we mia celida -Lagosebhe 'wve:
15 «A 'na nunu nyano -ni, *Sion -gbe!
A -tali, amaa 'wlulapilnyo mi yida!

O -di -sokofali -dgbu -gv la.»

16 We gwedida, -we mia 'plida, o 'binonya
'ni -sl -we 'wla 'nu. Nu, -Zezu -ka -sleen o
'jnylllo 'yi 'bhie, wa dli bhilia -bha nu, -we
weee mia de ni, we mi celida -Lagosebhe 'wv,
'in o -gvgbu we gbaa.

17 Nyimaa -zlo, -wa -yo -Zezu 'so mia
gbawla jwhee, da o gbae: «Lazal, 'tla -mo», 'in
o yia o 'wssolw tlthinya glaa, -we wa 'yia -yo,
wa mi we 'di -sada.

18 We 'dee 'gbu nyimaa -zlo ka -Zezu yoo -
saa yi. Nu, wa ka 'nu nu, o ka wee gwedigbu
lenu.

19 Tovn, Falizinyima nee wa 'dekpuu nyidiye:
«'Lee, a 'ni mneni a 'ka -lu yabhlogbaa lenu?
Mu mia de, nyima weeee mi o 'bibholuda!»

20 Nu, Gleki tlova yia -Zeluzalemu wa 'ka -
Lago bubo 'fetu bhla.

21 Ma yia Filipuu -gbe, -Zezuu 'binonyo o
'bhoda Betisaida, Galilee -dvdv -gv, mo -wa. 'In
wa nee o -ylae: «Na zukpa -wa, -a 'ybha -a
'ka -Zezu 'yu.»

22 Filipo gbaa we Andlee -yla, 'in -muv
'bigo, wa 'desobhie yia we -Zezu -yla gbaa
mnu.

23 O nee: «-Sleen, we bhla ka nyni, bhla -we
nya -Lago 'kaa *Nyimee 'Yuu 'jnu 'ylimani,
we ka nyni.

24 Nu, bleya -we bhlia dvdv, tl we thia, we
'ni -muv, 'in we tua 'wv -bhlo. We -ka tl ni, 'in
we wlaa 'yaa -zlo.

25 In nee ain -yla gbuzonu sae: nyimee -o -ka
o 'lyiyogagie 'ybha, kwee we yia o 'tlaa. Nu,
nyimee -o nyea o 'lyiyogagie 'wv dvdv ni -gv,
'lyiyogagie -we 'ma bhloluda -ka, mu yia o -
nu nya -mia.

26 -O -ka gba o 'ka na lubho nu, o no 'mu 'bi,
'in da in -ka -mi, na lubhononyo mi 'ya -bha.
Nyimee -o -ka na lubho nu ni, na Dide yia o -
bha zva.»

27 «-Sleen, na dli ka sumanu bhabha. 'Lee,
sa in 'ka gbaa? 'Sa in 'kaa gba: «Dide, -in -sa

'mi siasia bhla ni 'wv y?», -Innya! Nu, we 'dee
'gbu in yia yi.

28 Dide, 'ylimani -na 'dee 'jnu!»

Weh yabhlo 'bhva yah, we nee: «In ka we
'ylimani pepe, 'in 'ylimania na yia we lv.»

29 Nyimaa -zlo -wa mia -bha, 'in -wa 'nua
wee weli, wa nee: «Dee -gangan -jiji -wa!»

Tlova nee: «Anzi ka o -yla gba!»

30 -Zezu nee wa -ylae: «We 'ni na 'dee 'gbu
wel ni yi gba, nu, amiaa gbu -wa.

31 Bhla -we nya -Lago 'kaa dwdogu -nyimaa
-ygbu 'wvbhu, we bhla ka nyni. 'In bhla -we
nya o 'kaa dwdogu -nyimaa 'yugalinyo 'nyuu*
vu, we bhla ka nyni.

32 «In -am i mia, wa -ka 'mi 'wssolw dwdv
-gv, 'in na gbizea nyima weee 'wv na
gbegeun.»

33 Wee welenya o gbaa da ni, nu, sa o 'kaa tl
'mu o mia -sloluda.

34 Nyimaa -zlo nee o -ylae: «Titee 'sebhe nee
nu, -Lago -Bhasanyo mia, 'yi weee nya o yia
-bha -tva, we ni muu? Nu, sa -in mneni -in
ka gba nu, Nyimee 'Yu wa yia 'wssolwa? Oo
Nyimee 'Yu, nyoo o -maa?»

35 O nee wa -ylae: «Bhla -sle ni nya, zli mi
-sl -ain glaa. A na -nya, da zli mia -sl -bha,
nilkpie yi ain -kpali. -We ka gbu -wa, nyimee
o noa nilkpie 'wv, mo o mnia, o 'ni -bha da
-yi.»

36 Da a kaa da zli, a zu we dli -gv, 'in a 'ka
zli 'yua -ze.» Da o bhia gbagbie, 'in o yia wa
kwee zizea mnu.

Zuifv'v zv -Zezu dli -gv

37 -Zezu ka gwedigbu duun lenu Zuifvv
'yibadi, 'in wa'a zu o dli -gv.

38 Sa -Lagogbuu -falipanyo Ezaii gbaa, 'sa
we 'phia, o nee:

«Nu, Jejitape, nyoo zu -amiaa weli dli -gva?
'In nyoo Jejitape -slolu o 'tit 'klva?»

39 We 'dee 'gbu Zuifv 'ni mneni wa 'ka o dli -gv zu.
Sa Ezaii gbaa we da -putu sa -wa:

40 «-Lago ka wa 'lolv.
O ka wa dli 'wokla,
-muv yi 'wlv nu, wa 'yli 'yi la,
'in wa dli 'nu gbu 'wla.

We 'dee 'gbu wa'a 'bhitia -Lago -gbe la
o 'ka wa pue.»

41 -We ka 'gbu Ezaii yia wee weli ni gba, mu
-wa nu, o ka -Zezuu 'jnumnie -yozi, 'in o mia o
gbu gbada.

42 Nu, -mo Zuifvv 'yugalinya glaa, nyima
duunka -Zezu dli -gv zu. Nu, wa'a 'wlv 'klvla
we gbagbie nya Falizinyimaa 'gbu. Wa mu
soda wa yi wa vu -Lagobudu zo.

43 Wa 'ybha nyima kwal: wa 'jnu we -zi -
Lago 'ka wa 'jnu kwal.

-Zezuu weli bhva o Didee -gbe

* 12:31 Nu, -Saatan wa saa 'jnu.

44 -Zeu 'kpia 'wv, o née: «Nyime -o -ka 'mì dli -gv zo, we 'nì na 'dèbhlo o zo dli -gv, nii, -o tiea 'mì, 'mò o zo 'yaa dli -gv.

45 'In nyime -o yia 'mì -yo, -yo o yia -o tiea 'mì.

46 Nu, zli in -mia, in ka dudu -gv yi, 'in nyime -o -ka 'mì dli -gv zo, o 'na 'ka nikpise 'wv.

47 Nu, nyime -o nva na wel, 'in o' zva we 'nɔŋwe, -amì, 'in dli -gbv. Nu, we 'nì nyimaa gbudilue 'gbv in yi yi, in 'ka wa gbu 'wusaa 'gbv in yia yi.

48 Nu, nyime -o 'nì 'mì -yoŋwu, 'in o -ka na wel kpelà 'wv, o gbuwobhunyà mì -bha. Dudu bhu zli, wel -we in gbaa, mu yia o -yogbu 'wobhua.

49 Wel in gbaa, we 'nì na 'dèe -gbe 'bhu. Nu, Dide -o tiea 'mì, o -gbe we 'bhu. Gbu in 'kaa gba, 'in sa in 'kaa we gba, o 'de ka 'mì we -slolu.

50 'In, in -yi we 'ji nu, Didee tite mia, 'yliyøgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu we wlaa. Wel weee na gbaa, sa Dide gbaa 'mì -yla we, 'sa na gbaa we.»

13

-Zeu -wølva o 'binonyaa bhu -yo

1 Nu, we -tv 'wv 'yl -bhlo, Zuifoo 'Wuzitylu 'feti 'ka nyni. -Zeu -yi we 'ji nu, 'yl -we nya o 'kaa dudu -gv 'bhu, 'in o 'kaa o Didee -gbe mni, we 'yl ka nyni. O -kali o dudu -gv -bheliaa ze, 'in -sleen, o -kali wa ze o dli weee nya.

2 Nu, jibhe ka zo, 'in -Zeu -yo o 'binonya 'so mi lida. **Kuzu ka 'cun Zudasi, Simo Isikaliotv 'yuu dli zo -Zezuu wlawlie zo.

3 -Zeu -yi we 'ji nu, o Dide ka o -lu weee kwæe zo. 'In o -yi we 'ji nu, Didee -gbe o 'bhu, 'in o -gbe o yia lomnia.

4 Da wa mia lida, o -saa 'wv, o -saa o -bana 'wv, o 'bhu 'naa 'wv, 'in o yia we zleti -gbe.

5 -Mvø 'bigv, o slua 'nyu kna 'wv, o -wølva o 'binonyaa bhu -yo, 'naa -we o -gbaa zleti, 'in o yia we -yo se we nya.

6 Tøvu, o nynia Simo Pieli -gv, 'in -møo née o -ylae: «Aya! Na -Kanyø, nanvu bhu -yo -mi na yia -wølva yi?»

7 O née: «-We in mia lenøda, -t'in 'nø -slo we 'wøla. Nu, cici -in 'kaa we 'wølanu.»

8 Pieli née o -ylae: «-Innya, -t'in 'na 'ka na bhu -yo -wølva -gba!»

O née o -ylae: «In 'nì -na bhu -yo -wølva, -t'in 'na 'ka -lu 'yabhlögbo 'yì 'mì kwæe.»

9 Simo Pieli née: «Na -Kanyø, we -ka 'sa -mi ni, -t'in 'na -wølva na bhu -bhlo -yo -ni. Nu, -t'in -wølva 'ya na so -yo na 'wlu -yo!»

10 O née o -ylae: «Nyime -o -ka budo ni, o 'nì -yo -wølve gbu -ka, we 'bhu o bhu 'wv, o ka -møwlø 'lli. We 'de 'gbv, amia, a mi -møwløda, 'in, we 'nì a 'de weee.»

11 Nu, o 'kaa o wla, o -yi o, we 'de 'gbv o yia gba nu: «A 'de weee 'nì -møwløda -mi.»

12 Da -Zeu bhuia o 'binonyaa bhu -yo -wølve, o -plaa o -bana 'wv, 'in o yia ladì. O née wa -ylae: «'Lee, -we in nva da ain -yla le, a nu we 'wølva?»

13 -Ami a laa <Slolunyø> we -yo <-Kanyø>, 'in amiaa gbu meni, nii, 'mò in -mia.

14 Nu, -amì -wa amiaa -Kanyø, we -yo amiaa <Slolunyø>, 'in in ka amiaa bhu -yo -wølve, we 'de 'gbv a 'dékpvø 'kaa bhu -yo wøwølu.

15 In ka we 'yli ain -slolu: sa in nva ain -yla, a nu 'sasvøpø -gbv le.

16 In née ain -yla gbozonu sa nii, lubhononyø 'nì 'nɔŋwe -ka o 'ka o -kanyø -zi, tietienyo 'nì 'le -ka -o tiea o, o 'ka -møo -zi.

17 -Slein, a -yi we 'de weee 'ji. Nu, a -ka we lenø ni, 'wututve -dløo mi amiaa -nu nya.

18 «Nu, in 'nì a 'de weee 'jñi sa -nya. -Wa in -saa -bha, in -yi wa. Wel -we mia cehda -Lagosebhe 'wv, le we yia nva. We née: «Nyime -o -yo 'mì 'sø lia,

3 ka na tunyime -ze.»

19 Da we 'nia -slo da 'pli ni, gba na gbaa -slein we ain -yla. Nu, we bhla -ka nyni ni, 'in a 'ka dli zo ni, -amì mia, o -in -mia, 'mò in -mia.»

20 In née ain -yla gbozonu sae: nyime -o -ka na tietienyo kpa 'nanvu, -amì o kpaa 'nanvu. 'In nyime -o -ka 'mì kpa 'nanvu, -o tiea 'mì, 'mò o kpaa 'nanvu.»

-Zeu née o 'binonyø yabhlo yia o wlaa

(Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23)

21 -Zeu bhuia gboonya ni gbagbie, 'in o dli yia sumani, 'in o née wa -yla sa tiklu: «In née ain -yla gbozonu sae: ain glaa, nyime yabhlo yia 'mì wlaa.»

22 Nu, -Zezuu 'binonya yia yiylah, -o o saa 'jñi, wa 'nì o -yi.

23 Da wa mia lida, o 'binonyø yabhlo, -o ka ze o -kalia, -møo mi o kwesi.

24 Simo Pieli yia o -yla 'yika 'pa, o 'ka -Zeu layibha niu, nyøo o sa 'jñia.

25 -Møo pia -Zezuu gbegbein 'wv, 'in o yia o layibha 'nɔŋwe wel 'wvø: «Na -Kanyø, nyøo 'ka -mì wlaa?»

26 O 'palia we 'bigv, o née: «'Floo -kibhe na yia zapu lu 'jñwaa, -o in -ka we yoo 'nye, mo 'kaa 'mì wlaa.»

Tøvu, o 'jñwaa 'floo -kibhe zapu lu, 'in o yia we Simo Isikaliotv 'yu Zudasi yoo 'nye.

27 Da -møo 'bhuu wee 'floo -kibhe 'wv, -bha -bhlokpadø *-Saatan plaa -møo 'wv. -Mvø 'bigv, -Zeu née o -yla: «-We -in 'kaa lenø, -t'in nu we le slø.»

28 -Wa mia -bha lida, wa 'nì we 'wølanu. -We ka 'gbv -Zeu yia we o -yla gba, wa glaa, nyime yabhlogbo 'nì we -yi.

29 -Zeu gbaa welì mia de ni, -zugba nyima toløa popalà 'wlukvøn lae: «'sa o 'yibhaa o 'ka gba niu, o mnì 'fetigoli zoa yaayu, o mnì bobabbanya 'gwëzi 'nyea yi?» Zudasi mi 'gwëzii lazvønyaa nyaa 'gbv.

³⁰ Zudasi 'bhua wee 'floo -kibhe 'wu, -bha -bhlokpadə o 'tlaa -budu zo, -zugba sabə ka be.

Tite lolu

³¹ Zudasi mnia 'bhie, -Zezu nee: «-sleən, Nyimee 'Yu ka 'ŋnyililo 'yi. O 'wu wa yia -Lagəo 'ŋnyililo yibhelia. [

³² 'In wa -ka -Lagəo 'ŋnyililo yibheli o 'wu ni.] Nu, oo 'Yu -ka -Lagəo 'ŋni 'ylimani ni, 'in -Lagəo 'dəbhie slolua oo 'Yuu 'ŋnyililo o 'de 'wu, 'in daylə o slolua we.

³³ Na 'ylaashu, in -yo ain 'so mi -slo bhla -sleən -nu nya. 'In -muu 'bigə, na da a yia -talia. -We ka gbu -wa, da na yia mnia, a 'ni mneni a 'ka -mo mnia. Nu, in ka zlime we Zuifu -yala gba. 'In, 'mu na gbaa -sleən ain -yla.

³⁴ Nu, tite lolu na palua ain -yla, mu ni: a kikali ze. Cun, sa in -kalua amiaa ze, a kikali 'sa ze.

³⁵ We -ka 'sa -mi, a -ka zekikali, 'in nyima weeee yibhelia we 'ji nu, a mi na 'binanya nya.»

-Zezu nee Pieli yia o gbu kpəlia

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Sime Pieli nee -Zezu -yla: «Na -Kanyo, mo -na mnia?»

O 'palia we 'bigə, o nee: «'Mo na mnia, -in 'ni -slo mneni -in 'ka 'mi 'bi yi, nu, cici -in 'kaa 'mi 'bi yi.»

³⁷ Pieli nee o -yla: «Na -Kanyo, in 'ni -sleən mneni in 'ka -mi 'bi yi? Lee, lee -lu ka 'gbua? Nu, in mneni in 'ka na 'deə 'yiliyogagie wla -na 'gbu!»

³⁸ O nee o -yla: «-In mneni -in 'ka -na 'deə 'yiliyogagie wla na 'gbu 'pici? In nee -mi -yla gbu -zənənə sa nu, -koko 'na 'ka gbo, 'in -na kpəlia na gbu -zakpa ta.»

14

-Zezu -wa Yoo -we mnia Didee -gbe

¹ -Zezu nee o 'binanya -yla: «A 'na lolə dli -ni. A zo -Lago dli -go, 'in a zo 'ya 'mi dli -go.

² -Buduu -zlo mi na Didee -budunjwəe. We 'ni ya 'sa -mi ni, in 'na 'ka ain -yla gba nu, amiaa ladida na mnia la mnazia, we 'ni muu?

³ 'In, in -ka ain -yla ladida la mnazi ni, lo na yia yia in -yo ain 'so 'ka mnia, 'in da in mia, a 'ka -bha -mi.

⁴ 'In da na mnia, 'yoo -we mnia -mo, a -yi we.»

⁵ Toma nee o -yla: «Na -Kanyo, da -na mnia -a 'ni -bha da -yi! 'Lee, sa -a mneni -a 'ka -bhaa 'yoo da -yia?»

⁶ O nee: «Nu, -ami -wa yoo, gbu -zənənə we -yo 'yiliyogagie. Nyime -o 'ni 'mi 'woplilu ni, o 'na 'ka Didee -gbe mnia.

⁷ A -ka 'mi -yi, -zugba a -yi na Dide. 'In we 'bhə -sleən 'wu, a -yi o, 'in a ka o 'yi.»

⁸ Filipo nee o -yla: «Na -Kanyo, -na zukpa -wa, -slolu -ain -na Dide 'klə. -In -ka we lenvə, 'in -amiaa dli pia la.»

⁹ -Zezu nee o -yla: «Filipo, 'ylu -zlo in -yo ain 'so lia da ni, 'lee, -in 'ni 'mi -yi? Nyime -o -ka 'mi 'yi, o ka na Dide 'yi. 'In, -mi nee: «-Slolu -ain -na Dide 'klə!»

¹⁰ Nu, in mi Dide 'wu, 'in Dide mi 'mi 'wu. 'Lee, -i'in zo we dli -gbu? Welnya na gbaa da ain -yla, we'e 'bhə na 'deə -gbe, nu, na Dide -o -dilia 'mi 'wola, mo nva o lubho.

¹¹ «In -ka ain -yla gba nu, in mi Dide 'wu, 'in Dide mi 'mi 'wu, a zo 'mi dli -go. We 'ni -muu ni, a zo -ylee dli na gwedigbonyaa 'gbu.

¹² In nee ain -yla gbu -zənənə sa nu, -o -ka 'mi dli -go zo ni, 'in o nva na lenogbonya le. Cun, o lenogbonya yia na -nu -zia, -we ka gbu -wa, Didee -gbe na mnia.

¹³ -Lu weee a -ka na 'ŋni nya -zla, le na yia we nva. We -ka 'sa -mi ni, 'in 'Yu mnunia o Didee 'ŋni.

¹⁴ Nu, -lu -muu a -ka 'mi -zlalı na 'ŋni nya, le na yia we nva.

-Yobenyo yia yia

¹⁵ «Nu, a -ka na zekali -nya ni, 'in a zva na titenya 'nɔnjwə.

¹⁶ 'In in 'ka Dide -yəbhuhhoe o 'ka ain -Yobenyo -putu 'nye. Mo 'kaa ain -yəbe, 'in mo -yo ain 'so 'kaa -tu 'yi weeee nya.

¹⁷ Nu, mo -wa Zuzu -o 'kaa ain -Lagəo gbu -zənənə 'wukwa. Oo Zuzu mia ni, duduvgə -nyima 'ni mneni wa 'ka o -yənjwnu, -we ka gbu -wa, wa 'a 'yi o -ya, 'in wa 'ni o -yi. Nu, amia mia, a -yi o, o -yo ain 'so -di dabhlo la, 'in ain 'wu o yia laditha.

¹⁸ «In 'na 'ka ain 'wotu kwiijuya 'bhisa, nu, amiaa -gbe na yia yia.

¹⁹ In bhla -sleə -ka 'pli ni, duduvgə -nyima 'na 'ka 'mi 'yi. Nu, amia mia ni, 'ya a yia 'mi. 'In a yia 'yiliyogagie, -ami ka 'yiliyogagie 'gbu.

²⁰ Zl we 'yi -ka nyni ni, 'in a yibhelia we 'ji ni, in mi Dide 'wu, a mi 'mi 'wu, 'in in mi ain 'wu.

²¹ «Nyime -o -ka na titenya -yənjwnu, 'in o -ka we 'nɔnjwə zo ni, -zugba -məə -kali na ze. Oo nyime -o -kalia na ze, o ze na Dide yia -kalia. -Ami, o ze na yia -kalia, 'in in 'ka o na 'de -slolu.»

²² Zudasi (-o 'nia Zudasi Isikalio) nee o -ylae: «Na -Kanyo, 'lee, lee -lu ka 'gbu -in 'ka -ain -na 'de -slolu, 'in, -i'in -slolu -na 'de duduvgə -nyima weeee?»

²³ O nee: «Nyime -o -ka na zekali ni, na weli o zva 'nɔnjwə. 'In na Dide kalia o ze, 'in -ami -yo na Dide so yia o 'wu la -dilia.

²⁴ Nyime -o 'nia na zekali, o zo na weli 'nɔnjwə. -We na gbaa da ain -yla, we 'ni na 'deə weli, nu, na Dide -o tiea 'mi, o -gbe we bhua.

²⁵ «Wee weli na gbaa ain -yla, da in mia -slo ain glaa.

²⁶ Nu, in -ka mnia ni, 'in na Dide paa ain Zuzu 'Papa yoo na 'ŋni nya, mo 'kaa ain

'wosa. Oo Zuzu 'kaa ain gbu weeee -slolu, 'in o ligbea ain gbu weeee -we in gbaa ain -yla.

'Wotutue -dləo -zənəv

27 «'Wotutue -dləo na tia ain -yo. Na 'wotutue -dləo na nyea ain. Sa in kaa 'wotutue -dləo ni, 'sa na nyea we ain. I'in wla we dudugv -nyuma -luwlə səlv. A pali dl̄i la, a 'na nənu nyano -ni.

28 A ka 'mu nyew 'nu ni: «Mnia na yia, 'in amiaa -gbe na yia lo yia.» A -ka yaa na zekali ni, -zugba a ka yaa 'mna li, nu, na Didee -gbe na mnaa. -We ka gbu -wa, Dide 'yli o -zi 'mi.

29 Da -we -nya mia de 'nia -slə 'pli ni, gba na gbaa we ain -yla 'gamv. Nu, we bhla -ka nyni, a 'ka we dl̄i -gv zo.

30 In -yo ain 'so 'na 'ka gba duun, -we ka gbu -wa, dudugv -nyuma 'yugalnyo 'nyuu* mi yida. O 'ni 'mu kwyəmneni.

31 We -ka 'sa -mi ni, dudugv -nyuma 'ka we 'jyibheli ni, in -kali na Didee ze. In -kali o ze, we 'dəe 'gbv -lu weeee o gbaa in nu le, 'in na nva we le. A -so 'wv, -a 'ka mni.»

15

**Dləsuu 'zayli*

1 «Nu, *-dləsuu 'zayli, -amı -wa. 'In na Dide mia, we kpaapanyo o -mia.

2 Na 'kliya -we'e tnv, mu o dia, 'in 'kliya -we tnv, o mnazia we -yo, 'in we 'ka tnv duun.

3 Wel -we in gbaa ain -yla, we ka ain -yəmnazi, 'in we yia ain -məwlvl̄.

4 «A -dil 'mu 'wla, sa in -dilia ain 'wla 'bhisa. Sa suu 'kliya -we 'nia suu 'gbv -yo -mi, we 'nia mneni we 'ka tnv we 'de -bhlo ni, 'sa -bhlokpadə, a 'ni 'mu 'wladilu, a 'na 'ka tnv.

5 «Nu, -amı -wa -dləsu, 'in amia -wa we 'kliya. Nyime o -ka 'mu 'wladilu, sa -amı -dilia o 'wla 'bhisa ni, o nyime, tnv o yia duun. -We ka gbu -wa, in 'ni ain -yəbe, a 'ni mneni a 'ka -lu yabhlogbəo lenv.

6 Nyime o -ni 'mu 'wladilu ni, suu 'kliya 'bhisa wa vitelia o. Wee suu 'kliya -ka ye ni, 'mu wa bhua la, 'in wa paa we -kosu 'wv, 'in we sia.

7 A -ka 'mu 'wladilu, 'in na wəlnya -ka amiaa dl̄i 'wotu ni, -lu weeee a -ka 'yibha, a -zlali we Dide, 'in o nyea we ain.

8 A -ka tnv duun, mu slolu na Didee 'hnumnie -yo a mi na 'binonya -zənəv nya.

9 «Nu, sa Dide -kalia na ze, 'sa -bhlokpadə in -kalia amiaa ze. A -tu na zekalie 'wv.

10 In ka na Didee titenya 'nəjwə zo, 'in in yia o zekalie 'wotu. 'Sa -bhlokpadə, a -ka na titenya 'nəjwə zo ni, 'in a tva na zekalie 'wv.

11 «-We mia de, 'mu in gbaa ain -yla, 'in sa 'mna mia 'mu dl̄i 'wv, we 'ka 'sa ain dl̄i 'wv -mi. Cun, 'in amiaa 'mna 'ka -bha -gv zi.

12 Na tite ni: sa in -kalia amiaa ze, a kikali 'sa ze.

13 Nu, nyime o -ka o 'dəe 'yiliygagie wla o -limaa 'gbv, zekalie -we -zia -mvv, we 'ni -mi.

14 -We in gbaa a nu le, a -ka we 'nəjwə zo, a mi na 'talea nya.

15 'In la 'masləen ain na lubhononya, -we ka gbu -wa, lubhononyo 'ni o -kanyo 'gbvnya -yl. 'In amia mia, na 'talea na laa ain, -we ka gbu -wa, gbu weeee in 'nva Didee -gbə, in ka we ain -slolu.

16 'Lee, amia -saa -bha 'mu yi? -Innya, we 'ni -mvv, -ami -saa -bha ain. Nu, in ka ain 'yoo 'nye a 'ka tnv mni, 'in we 'ya 'ka -gwle. 'In -lu weeee a -ka Dide -zla na 'jñi nya, o 'ka we ain 'nye.

17 Nu, tite in palia ain -yla, mu ni: a kikali ze.

Dudugv -nyima nyəa -Zezu -yo o 'binonya 'wv

18 «Nu, dudugv -nyuma -ka ain 'wonye ni, a 'na dl̄v -ni ni, wa ka 'mu 'wonye tia.

19 A -yo dudugv -nyuma 'so 'ni -mi -bhlo. A -ka yaa -mu -bhlo, 'in wa yibhaa ain, wa 'dəe nyuma wa 'yibhaa 'gbv. Nu, in ka -bha ain -sa dudugv -nyuma glaa, 'in a -yo wa 'so 'ni -mi -bhlo, we 'dəe 'gbv wa nyea ain 'wv.

20 A ligbe na wel, niu, lubhononya 'ni 'yli o 'ka o -kanyo -zi. Dudugv -nyima ka 'mu 'kliye 'wopali. 'In wa -ka 'mu 'kliye 'wopali ni, 'kliye 'wv wa yia ain palia. 'In wa -ka na wel 'nəjwə zo, 'in wa zva amiaa -nu 'nəjwə.

21 Nu, 'sa wa yia ain kpaan na 'gbv. -We ka gbu -wa, o tiea 'mu, wa 'ni o -yi.

22 In 'ni yaa yi, 'in in 'ka wa -yla gba ni, -zugba wa 'ni yaa gbonyuu 'gpa 'wlu -ka. Nu, -sleēn wa 'ni zizeda -ka wa gbonyuu 'yu.

23 Nyime o -ka 'mu 'wonye, na Dide o nyea 'wv.

24 Gwedigbunya -we nyime yahbhləgo 'nia -slə lenv, in ka -mvv lenv wa 'yibadi. We 'ni yaa 'sa -mi, -zugba wa 'na 'ka yaa gbonyuu 'gpa 'wlu -ka. Nu, -sleēn, gwedigbunya in nva le, wa ka we -yəyi, 'in wa nyea in -yo na Dide 'so 'wv.

25 -We mia celida wa tite 'wv, nee: «Wa ka 'mu 'wonye bhe.»

26 «Nu, -yobenyo yia yia. Mo -wa Zuzu o -kaa ain gbuzonu 'wukwa. Didee -gbe o bhva, yoo na yia o ain 'paa. Nu, o -ka yi ni, mo yia na gbu dayinyo -zea.

27 'In amia yi 'yaa na gbu dayinya -zea, -we ka gbu -wa, we bhlili we gwedida, a -yo 'mu 'so mi.»

16

1 «Nu, a yi 'yoo -zənəv -gv labhvl̄, we 'gbv in yia ain -yla gbu -muni gba.

* 14:30 Nu, -Saatan wa saa 'jñi.

²-Lagobudunya zo wa yia ain vua. 'In we bhla ka cipa, da nyuma -wa mnenia wa 'ka ain 'bha, wa yia gbaa wa 'deel dli 'wu nu, 'sa wa nua -Lagoo lubho.

³'Sa wa yia nua, -we ka gbu -wa, wa 'ni Dide -yi, 'in wa 'nu 'mi -yi.

⁴Da we bhla 'nia -slo nyni, gbonya ni na gbaa ain -yla 'gamo. 'In we bhla -ka nyni ni, a 'ka ligbe nu, in ka we ain -yla gba.

-Yébenyo yia yia

«Nu, in 'ni we ain -yla gba we gwedida, -we ka gbu -wa, in 'yia ain 'so mu -slo.

⁵«-Sleen, -o tiea 'mi, o -gbe na mnia. 'In ain glaa, nyime yabhlogbo'o 'ybha 'mi lae: «Mo -na mnia?»

⁶Nu, -sleen in 'tluva da ain ni, we 'dees 'gbu amiaa -gu yia 'wuto yuo.

⁷'In gbuzonu -nanu in mia ain -yla gbada: In -ka mnii ni, -mvo nani 'yli amiaa 'gbu. -We ka gbu -wa, in 'ni mnii, -Yébenyo 'na 'ka ain -yla yi. Nu, in -ka mnii ni, in na paa o ain yoo.

⁸'In, o -ka yi ni, 'in o sloluva dwdvgv -nyuma sa wa nua wa 'de -dawli 'wu wa gbonyuu kлаа, -we mia tiklu kлаа, we -yo -Lagoo gbuwobhubhuee daa.

⁹Nu, dwdvgv -nyuma mi wa 'de -dawli 'wonduda tiada gbonyuuu daa, wa'a zo 'mi dli -gbo 'gbu.

¹⁰'In, we 'sonu nya, wa mi wa 'de -dawli 'wonduda, -we mia tikluu daa. -We ka gbu -wa, Didee -gbe na mnia, 'in a 'na 'ka 'mi 'yi.

¹¹Dwdvgv -nyuma mi wa 'de -dawli 'wonduda we tanu nya, -Lagoo gbuwobhubhuee daa. -We ka gbu -wa, -Lagoo ka dwdvgv -nyumaa 'yugalnuyu 'nyuuu -ygbo 'wubhu pepe.

¹²«Nu, in ka -slo weli duun in 'ka we ain -yla gba. 'In a 'ni -sleen mneni a 'ka we zo 'ylibe.

¹³Gbzonu -Zuzu -ka yi ni, mo 'kaa ain gbuzonu 'debhie 'wukwa. -We ka gbu -wa, o 'na 'ka o 'dees 'jnni nya gba, nu, -we weee o 'nua, 'mu o gbaa, 'in -we 'nua -slo 'pli ni, 'mu o palia ain zli.

¹⁴-We mia na -nu nya, 'mu Zuzu yia 'yia, 'in o palia ain zli. 'Sa o mnina na 'jnni.

¹⁵-We weee na Dide kaa, we mi 'ya na -nu nya. We 'dees 'gbu, in yia ain -yla gba nu, -we mia na -nu nya, 'mu Zuzu yia 'yia, 'in we zli o yia ain 'palia.

-Zezu nee nu, mnua o yia

¹⁶«Bhla -sele nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sele nya, 'in a yia 'mi.»

¹⁷-Zezuu 'binonya glaa, tluva gburgbalia -ylae: «O nee -ain -yla: «Bhla -sele nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sele nya, 'in a yia 'mi.» O nee 'ya -ain -ylae: «Na Didee -gbe na mnuaa 'gbu, » 'lee, sa we 'ji mia?»

¹⁸'In wa nee 'yae: «O -ka gba «Bhla -sele» ni, 'lee, sa -mvo 'ji mia? -We o gbaa, -a'a 'nu we 'wula.»

¹⁹-Zezu -yi we 'ji nu, o 'binonya 'ybha wa 'ka o layibha, tvoon, o nee wa -yla: «In nee ain -yla: «Bhla -sele nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sele nya, 'in a yia 'mi.» We 'jii da a mia -talida a 'dekpa nyidi, we 'nu mbo?

²⁰In nee ain -yla gbuzonu sa nu, wia a yia, 'in -gle a yia 'paa. Nu, dwdvgv -nyuma yia 'muna lia, -zugba amiaa dli sumani, 'in amiaa dli sumanie yia 'muna -zea.

²¹Nwuo -ka lizi -bho, o dli -su, -we ka gbu -wa, o siasia bhla ka nyni. Nu, o -ka gwali ni, 'in o dluu o siasie 'wu. 'In o lia 'muna, o ka 'yu gwali 'gbu.

²²Sasokpa sa, -sleen amiaa dli -su, nu, in -ka ain 'yi lu ni, 'in a lia 'muna. 'In, nyime yabhlogbo'o 'ni mnenei o 'ka wee 'muna ain kwae -sa.

²³Nu, wee 'yli -ka nyni ni, a 'na 'ka masleen 'mu gbo yabhlogbo'o layibha. In nee ain -yla gbuzonu sae: -lu weee a -ka Dide -zlati na 'jnni nya, 'nyea o yia we ain.

²⁴A 'ni -slo -lu na Dide -zlati na 'jnni nya. Nu, a -zla, a -ka -zla ni, 'in a yia we, 'in amiaa 'muna 'ka -bha -gu zi.

-Zezu ka dwdv lu

²⁵«Nu, -we weee mia de, in ka we ain -yla gba gbu nine nya. We bhla ka cipa, bhla -we nya in 'na 'kaa gbo gba gbu nine nya, 'in in 'kaa ain -yla Didee gbo gba sa 'vayi.

²⁶Wee 'yli -ka nyni ni, 'in a bhubhoea na Dide na 'jnni nya. 'In, in 'hi gba ain -yla nu, bhubhoea na yia o amiaa 'gbu. -Innya, we 'ni mbo.

²⁷-We ka gbu -wa, Didee 'debhie -kali amiaa ze. A -kali na ze, 'in a zva dli nu, Dide -Lagoo -gbe na bhua, we 'gbu o -kali amiaa ze.

²⁸Nu, Didee -gbe in 'bhua, 'in in yia dwdv -gu yi. -Sleen, dwdv -gu na yia 'bhua in 'ka Didee -gbe lumni.»

²⁹In o 'binonya nee o -ylae: «Mu mia de, -sleen -i in gba gbu nine nya, nu, sa tiklu -na gbaa.

³⁰-Sleen, -a -yi we 'ji nu, -in -yi gbu weee 'ji. Nu, -a 'ni -slo -mi gbo yabhlogbo'o layibha, 'in -in -yia -we -a 'kaa -mi layibha. We 'gbu -a zva dli nu, -Lagoo -gbe -na bhua.»

³¹-Zezu 'palia we 'bigu, o nee wa -ylae: «Dli a zo -sleen 'mi -gu?»

³²In nee, we bhla mi beda, 'in we ka nyni, da a 'kaa lamumni, 'in o -ka -mi, o 'kaa o da lamni, 'in a 'kaa -bha na 'de -bholo ti. Nu, we 'ni na 'debhlo mi, Dide -yo 'mu 'so mu 'gbu.

³³«We mia de in gbaa ain -yla a 'ka 'wututve -dlao 'yi 'mu 'wu. Sia a yia dwdv -gu. Nu, a 'temani dli: in ka dudu lu.»

17

-Zezu bhubhoea -Lagoo

¹Nu, -Zezu bhua -we weee mia dees gbagbie, o ylaa yali, 'in o yia -Lagoo bhubhoe. O nee:

«Dide, we bhla ka nyini. -Slolu -na 'Yuu 'ŋnyililo, 'in -na 'Yu 'ka -na 'ŋnyililo -slolu.

² Nu, -in ka o 'yoo 'nye nyima weeee -gv. 'In waa nyima weeee -wa -in 'nyea o, 'yiliyagagie -we 'nia bhloluda -ka, o 'ka we -maa 'nye.

³ Nu, nyima -ka -mu -yi, -mi, o 'ka 'de -bhlo mia -Lago 'zayli nya, 'in wa -ka -Zezu Klis, -o -in tiea -yi ni, mu -wa 'yiliyagagie -we 'nia bhloluda -ka.

⁴ In ka -na 'ŋnumnie -slolu dudv -gv, 'in lubho, -we -in 'nyea 'mi, in ka we bhia.

⁵ Dide, dudv 'nia -slo la -mi, na 'ŋni minia 'cun -na -gbe. Nu, 'nye -sleen 'mi wee 'ŋnumnie -bhlokpadé -mi kwesi.

⁶ «Nu, nyima -wa -in -saa -bha dudv -gv -nyima glaa, 'in -in yia 'mi wa 'nye, in ka -maa -na 'ŋni -slolu. Wa mi -na -nu nya, 'in -in yia wa 'mi 'nye, 'in wa yia -na wehi 'nuŋwe zo.

⁷ -Sleen, wa -yi we 'ji nu, -we weeee -in 'nyea 'mi, -na -gbe we bhia.

⁸ -We ka gbu -wa, wehi -in zva 'mi 'nuŋwe, in gbaa we wa -yla, 'in wa yia we -yoŋwu. 'In wa ka we yibheli sazonu sa nu, -na -gbees na bhia, 'in wa yia dlu zu nu, -mi tiea 'mi.

⁹ «Nu, wa 'gbu na bhubhoea -mi. In 'ni dudv -nyima 'gbu -mi bhubhoeeda -mi, nu, -wa -in 'nyea 'mi, wa 'gbu na bhubhoea -mi. -We ka gbu -wa, wa mi -na -nu nya.

¹⁰ Nu, -wa weeee mia na -nu nya, wa mi -na -nu nya. 'In nyima weeee mia -na -nu nya, wa mi na -nu nya, 'in wa mnunia na 'ŋni.

¹¹ Wamia mia, dudv -gv wa yia -slo -gwleá, nu, -amu mia, in 'na 'ka dudv -gv -gwle: -na -gbe na yia minia. -Mowlu -Dide, zo wa 'yiliya -na 'ŋni 'tite nya, 'ŋni -we -in 'nyea 'mi, wa 'ka 'wutu -bhlo, sa -amu -yo -mi 'so mia -bhlo 'bhisa.

¹² Bhla -we nya in mia wa glaa, in ka wa 'yiliyozu -na 'ŋni 'tite nya, 'ŋni -we -in 'nyea 'mi. In ka wa 'yiliyozu, 'in nyime yabhlogbo 'ni mno wa glaa, we 'ni -o 'kaa mno 'wubhu. Mo 'kaa mno, 'in -we mia celiha -Lagosebhe 'wv, we 'ka lenu.

¹³ «In -sleen, in mi -na -gbe mnida. Da in mia -slo dudv -gv, wehiyia ni na gbaa, wa 'ka na 'muna dlu 'wv -ka, 'in we 'ka -bha -gozi.

¹⁴ In ka wa -na wehi 'nye, 'in dudv -gv -nyima yia wa 'wonye. -Maa -yo wa 'so 'ni -mi -bhlo, 'sa -bhlokpadé in -yo dudv -gv -nyima 'mia -mi -bhlo, we 'de 'gbu wa yia -maa 'wonye.

¹⁵ In 'ni -mi bhubhoeeda -mi nu, -in 'ka wa dudv -gv -sa. -Innya, nu, bhubhoe na bhubhoea -mi -in 'ka wa 'yiliyozu gboŋyuuuw dide kwee.

¹⁶ Wa -yo dudv -nyima 'so 'ni -mi -bhlo, -amu 'bhisa.

¹⁷ -Sa wa dudv -nyima kwesi -na 'de -yla gboŋyuuuw nya. Nu, -na wehi mi gboŋyuuuw

nya.

¹⁸ Sa -in tiea 'mi dudv -nyima -gbe, 'sa -bhlokpadé na tiea na 'binonya dudv -gv -nyima -gbe.

¹⁹ Na 'de na wlaa -mi -yla wa 'gbu, 'in wa 'ka 'ya -mi -yla -mi 'piein.

²⁰ «Nu, in 'ni -maa 'dabhloo 'gbu bhubhoeeda -mi. Bhubhoe na bhubhoe 'yaa nyima -wa yia -maa wehi 'gbu 'mi dlu -gv za, wa 'gbu.

²¹ Bhubhoeeda in mia wa 'de weeee 'ka -mi -bhlo, nee -mi -amu 'wv, 'in -ami -mi 'wv, nu, Dide, wa -yo -ain 'so -mi -bhlo. We -ka 'sa -mi ni, 'in dudv -gv -nyima zva dlu nu, -mi tiea 'mi.

²² 'Njumnie -we -in 'nyea 'mi, in ka we wa 'nye, wa 'ka -mi -bhlo, -amu -yo -mi 'so 'bhisa.

²³ -Ami mi wa 'wv, 'in -mi mi -ami 'wv, we -ka 'sa -mi ni, -bhlo wa yia -mia sazonu sa. 'In wa -ka -sleen -bhlo -mi, 'in dudv -gv -nyima yibhelia 'ji nu, -in ka 'mi tie, 'in sa -in -kalia na ze, 'sa -in -kalia wa ze.

²⁴ «Dide, dudv 'nia -slo la -mi, -in -kalia na ze, we 'de 'gbu -in yia 'mi 'ŋnumnie 'nye. -Sleen, in 'yibhelia nu, -maa -in 'nyea 'mi, wa -yo 'mi 'so -mi 'ya da na minia, wa 'ka wee 'ŋnumnie -yoŋi.

²⁵ «Dide tiki, dudv -gv -nyima 'ni -mi -yi, nu, -ami -yi -mi, 'in na 'binonya -yia we 'ji nu, -mi tiea 'mi.

²⁶ In ka wa -na 'ŋni -slolu, 'in -sloluda na yia we -tua, 'in sa -in -kalia na ze, wee zekalie 'ka wa 'wv -mi, 'in -ami 'ka wa 'wv -mi.»

18

Slovja kpaa -Zezu

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ -Zezu bhia -Lago bhubhoe, o -yo o 'binonya -soa 'wv, 'in wa yia min. Wa mia mnida, -gbua -we wa laa Sedlon, 'in wa yia we 'wodi. Nu, su -kpaa yabhlo mi -mo, -bha -Zezu -yo o 'binonya plaa.

² Zudasi, -o mia -Zezu wlada, o -yi -mo da, -we ka gbu -wa, -mo -Zezu -yo o 'binonya gbelia 'wlu zhi tolvaaz zli.

³ Nu, -Lagobudu 'kaduuŋ nyekonya -wa * -Lagobudonyaa -cian -yo Faliznyuma tiea, we -yo Wlomu -sluja, Zudasi -gali wa 'yu, 'in wa yia wee su -kpaa min. Wa 'kaa -mo nyini ni, wa -yo 'nape -yo ylo yia yi, -zugba 'slovja ka tugogble kwee.

⁴ -We weeee 'kaa -Zezu yli, o 'de -yi we, we 'de 'gbu o yia wa gbegben min, 'in o yia wa layibhae: «'Lee, nyeo ka da a talia?»

⁵ Wa nee: «Nazaletiyu -Zezu, o da -a mia -talida.»

⁶ Nees wa -ylae: «-Ami -wa.» (-Zugba Zudasi, -o mia o wlada, mi -maa glaa.)

⁷ Da -Zezu gbaa wa -yla: «-Ami -wa» ni, waa 'slovja yilia gwe tøvn, 'in wa yia bhli.

7 O yia wa layibha -zakpa 'søe: «Nyø ka da a talida?»

'In wa nee: «Nazalætyu -Zeu, o da -a mia -talida.»

8 'In -Zeu yia we 'bigopalı wa -ylae: «In ka we aın -yla gba pepe, -amı -wa. Niı, we -ka na da a mü -talida, a 'tide -maa mia de 'yi, wa 'ka mnı.»

9 -We mia da, 'mv o gbaa, o weli -we o gbaa 'cın we 'ka lenvø 'gbø: «Dide, nyuma -wa -in 'nyea 'mi, nyime yabhlogboø 'nu mnø wa glaa.»

10 Niı, Simo Pieli ka togugble kwee. O -saa we we tokpa 'wø, 'in o yia -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv zolubhononyø we pa, 'in o yia -møo lilikwe -yukwli -bha -di. (O zolubhononyø wa laa Malkusi.)

11 Niı, -Zeu nee o -yla: «Fa -na togugble we tokpa 'wø. -Mi dlı 'wø, siasie 'kaduv -we Dide dia 'mi -yla la, in 'nia we zo 'yligbea yi -wa yi?»

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

12 Waa 'sluja -yo wa 'yugalnyø, we -yo Zuiføv -Lagobobu 'kaduv ñwekonya kpaa -Zeu, 'in wa yia o gbaan.

13 Niı, Anasü -gbe wa kwaa -o tia. -We ka gbo -wa, Anası -wa Kaiføv 'ñjwnøo dide. Wee -zo nya, Kaifø -wa *-Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv.

14 Niı, Kaifø zva Zuiføv 'yugalnya 'di, o nee: «We nanı 'yli niı, nyime -bhlo tl -amiaa nyimaa 'gbo.»

Pielu tua kpeliye nu, o 'ni -Zeu -yi

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

15 Simo Pieli -yo -Zezuu 'bnønyø yabhlo yia -Zeu 'bi mnı. Niı, -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv -yi øo -Zezuu 'bnønyø yabhlo -møn, we 'deø 'gbø -møo -yo -Zeu 'sa yia øo -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv -budunjwøe pla.

16 Niı, Pieli yia 'pipee -tu, 'yoo ñwee. Tøøn, øo -Zezuu 'bnønyø yabhlo, øo -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv -yia, 'in -møo yia 'tlø. O gbaa 'yoo ñwekonywø -yla gbo, 'in o yia Pieli -plali.

17 O yoo ñwekonywø nee Pieli -ylae: «Oo nyimee 'bnønyø yabhlo -in -mia, we 'ni mnø?»

Pielu yia we 'bigopalı o -ylae: «Innyø, -gba! -gbal!»

18 Niı, ñwøtlø mi yida. We 'deø 'gbø lubhononya -yo -Lagobobu 'kaduv ñwekonya yia -kosu 'yidi, -zugba wa wølø. Pieli mi 'ya wa glaa 'wløda -kosu -yo.

-Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv yibhaa -Zeu la

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71)

19 Niı, -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv mi -Zeu layibhada, o 'bnønyø -yo -we o slolu -gbo.

20 O 'palia we 'bigø, o nee: «In ka nyima weeee -yla gba -zejila 'wø. Niı, 'yli weeee

nya na slolu -Lagobudunya zo we -yo -Lagobudu 'kaduv zo da Zuifø wee gbelia 'wlu. 'in gba gbu yabhlogboø 'wiemi.

21 'Lee, -amı -na yibhaa la yi? Nyuma -wa in -slolu, wa -yi -we in gbaa, 'ybha we wa la.»

22 -Zeu gbaa -we mia de ni, -Lagobudu 'kaduv ñwekonyø yabhlo mia -bha, o bea o -yo, 'in o yia o 'kpa yukwli 'wø subha. 'In o nee -Zeu -ylae: «'Lee, sanee -na gbaa -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv -yla yi?»

23 O nee -buduu ñwekonyø -ylae: «'Lee, gbu 'nyuu -mømø in gbaa, -slolu 'mi we 'klø, 'in we -ka niı, in 'ni gbo 'nyuu gba ni, lee -lu ka gbu -na pa 'mi -luu?»

24 Tøøn, 'in Anası yia 'sloja 'yoo 'nye, wa 'ka -Zeu -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv Kaiføv -gbe kwa, -zugba o mi gbaanda.

(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)

25 Niı, Simo Pieli mi wee -budunjwøe 'wløda. Wa nee o -ylae: «-Mi mia 'de oo nyimee 'bnønyø yabhlo -in -mia, we 'ni mnø?»

O kpeliye we, o nee: «-Innyø, yo -wa yo!»

26 -Lagobobonyaa -kanyø 'kaduv gaylo yabhlo mi -bha, nyime -o ka yukwli Pieli -dia -bha, o koda -nyime yabhlo -wa. Oo lubhononyø nee Pieli -yla: «Niı, -mi in 'yia da su -kpaa, -in -yo -Zeu 'so, we 'ni mnø?»

27 Niı, 'in Pieli yia we -zakpa tanu kpeli. Wee kpeliye mi o ñwee, 'in -koko yia -bha -bhlokpadø gbgoboe blhi.

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

28 Niı, we 'bigø, wa -yo -Zeu yia Kaiføv -gbe 'bhu. *Wlømu -nyime Pilati, -o pilu Zuiføv dvø 'wlu la, -møo -budunjwøe wa kwaa o. Zløkpe tutu -wa, Zuiføv 'yugalinya 'ni wee -budu zo pla. Wa -ka -mo pla, -zugba wa ka pøin pla wa tite 'yu. 'In wa -ka pøin -ka niı, wa 'ni mneni wa 'ka *Wuzitilyu 'feti -gv -lu li.

29 We 'deø 'gbø wa yia 'pipee -tu, 'in Pilati, -o pilu Zuiføv 'wlu la yia 'tlø. O nyina wa -yo la, 'in o yia wa layibha: «'Lee, gbu -mømø a dili nyime mia?»

30 Wa 'palia we 'bigø, wa nee o -ylae: «-A -ka -mi nyime mia de -la ni, -zugba gbonumonyø -wa.»

31 Pilati nee wa -ylae: «Amiaa 'de 'bhu o 'wø, 'in a 'ka o -yogbu 'wøbhu amiaa titee sòlv.»

Tøøn, 'in wa nee: «We -ka nyimee -yogbu -a 'bhu 'wø, -a 'ni we 'klø -ka, -a 'ka o tlthle -dili.»

32 'Sa -møv 'plia, -Zezuu weli 'ka gbozønu -zeø 'gbø. Sa o 'kaa tl, wee weli ka we -slolu.

33 Pilati plaa -budu zo, 'in o yia -Zeu la. -Møo bea o 'yu, 'in o nee o -yla: «'Lee, Zuiføv 'wlulapilnyø -in -mia yi?»

34 -Zeu 'palia we 'bigø, o nee: «Lee -lu ka 'gbø -na yibha 'mi we laa? 'Lee, -na 'de yibhaa 'mi we la yaayu, nyima -putu la 'saa 'mi yi?»

³⁵ Pilati n̄ee: «'Lee, Zuifv in -mia yi? Nu, -na 'd̄ee Zuifubhelia -yo -Lagobobonyaa -cian ka -mi 'mu -la. 'Lee, l̄ee -lu -in nu lea?»

³⁶ O n̄ee: «Na 'wlulapilhee se mia, we'e 'bhu dudvgo -nyimaa -gbe. We -ka yaa wa -gbe we 'bhu nu, -zugba na lubhononya ka yaa j̄elḡba go, -moo yi 'wlv nu, Zuifv 'ugalunyaa kpa 'mi. Nu, -nnya, we'e 'bhu dudvgo -nyimaa -gbe.»

³⁷ Pilati n̄ee o -ylae: «Nu, nyimaa 'wlulapilinyo -in -mia, we 'nu mvo?»

O n̄ee: «'Mo -in gbaa de. We 'd̄ee 'gbv wa yia 'mi gwali. In 'ka gbuzonov dayinyo nya -mu 'gbv in yia dudu -gu yi. -Wa weeë mia gbuzonov -nu nya, na weli wa p̄olvaa yukwli.»

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

³⁸ Pilati n̄ee: «Gbuzonov, lee -lu we -mia?» Pilati bhia -we mia de gbagbie, 'in o yia -budu zo 'tla. O mnia 'pipee Zuifv -gbe, o n̄ee wa -ylae: «Nu, -we ka 'gbv in 'kaa nyime ni gbu dili, i'n 'yi we -yo.»

³⁹ Amiaa lenvḡbo 'cun 'ybha nu, in 'tide -kaslonyme yabblo 'yi 'Wuzitilyu 'fetu blha. 'Lee, a 'ybha nu, in 'tide ain -yla Zuifv 'Wlulapilinyo 'yi?»

⁴⁰ Wa 'kpia 'wv, wa n̄ee: «-Innya! -In 'na 'tide -m̄aa mia de 'yi -ni. 'Tide -Balabasi 'yi -ain -yla!» -Zugba oo -Balabasi mia, nyime 'nyuuu 'debhie -wa.

19

¹ T̄on, 'in Pilati n̄ee wa -yla nu, wa 'bhu -Zeju 'wv wa 'ka o selia mn̄i.

² Sluja maa 'wia -kloo, 'in wa yia we -Zeju 'wluo -pla. 'In wa yi 'yaa o -bana zalu 'wvpla, nyimaa 'wlulapilinyo 'bhisa.

³ Wa -ka o -yo lanyini -bhlo, -zugba wa nyania o. Wa n̄ee o -ylae: «Zuifv 'wlulapilinyo, -na fvv.» 'In wa svbhaa o 'kpa yuikwi 'wv.

⁴ Pilati 'tlaa lv, 'in o n̄ee wa -ylae: «A p̄o yukwli -nya, nu, lv na laa o ain 'pipee, 'in a 'ka we 'wulanu nu, -we ka 'gbv in 'kaa nyime ni gbu dili, i'n 'yi we -yo.»

⁵ T̄on, 'in -Zeju yia 'tla, o ka wee -bana zalu 'wv, 'in 'wia -kloo mia o 'wluo. 'In Pilati n̄ee wa -ylae: «Oo nyime ni!»

⁶ -Lagobobonyaa -cian -yo -Lagobudu 'kaduñ nyekonya 'yia -Zeju -yo, 'in wa yia 'wukpikpie bhli. Wa n̄ee: «Kolv o *su -gu la! Kolv o su -gu la!»

Pilati n̄ee wa -ylae: «Amiaa 'de 'bhu o 'wv, 'in a 'ka o su -gu lakolv. Nu, -we ka 'gbv in 'kaa o gbu dili, i'n 'yi we -yo.»

⁷ Zuifv n̄ee o -ylae: «A ka tite yabblo, 'in wee tite n̄ee nu, wa 'bha o, -we ka gbu -wa, o n̄ee nu, -Lagoo 'Yu o -mia.»

⁸ Da Pilati n̄oa wa weli ni, 'in o nyano yia -gvbho.

⁹ O plaa -budu zo, 'in o yia -Zeju layibha: «M̄o -na bhva?» Nu, -Zeju 'nu we 'yabhlogb̄o 'bigopal.

¹⁰ T̄on, 'in Pilati n̄ee o -ylae: «-I' in sisali nywe -gv -am̄i -yala? -Am̄i, in ka we se in 'ka -mi 'ytide, 'in in ka 'ya we se in 'ka -mi su -gv la kolvo, 'lee, -in 'ni we 'ji -yi -wa yi?»

¹¹ -Zeju n̄ee o -yla: «-In 'ni -lu yabhlogb̄o se -ka 'mi -gu, we 'ni -we ka se -Lago 'nyea -mi 'wvbhlo. We 'd̄ee 'gbv -m̄omo -laa 'mu -mu 'yu, a gbyonyu 'yli we 'ka -na -nu -zi.»

¹² Wee weli nu 'bigo, Pilati 'ybha yaa o ka -Zeju 'ytide, 'in Zuifv yia 'wukpikpie bhli. Wa n̄ee: «-In -ka nyime mia de 'ytide ni, -zugba -in 'ni Wl̄omvoo 'wlulapilinyo 'kaduñ 'tale! Nu, nyime o -ka gba: Nyimaa 'wlulapilinyo -in -mia, -zugba -m̄aa mi nyimaa 'wlulapilinyo 'kaduñ tonyme nya.»

¹³ Pilati 'n̄oa welinyna ni, 'in o yia -Zeju la o 'ka 'tla. We 'bigo, 'in Pilati yia gbuwvbhukpe -gv la. -Budujwesee da -le wa mnazia la tokpa nya, -bha -wa. 'Mo wa laa «Gabata» zuifvweli 'wv.

¹⁴ Nu, 'yli -we nya wa mnazia wa 'de la 'Wuzitilyu 'fetu 'gbv, wee yli -wa. 'Yli nyinia -glonyid, 'in Pilati n̄ee Zuifv -yla: «Amiaa 'wlulapilinyo ni.»

¹⁵ 'In wa yia 'wukpikpie bhli. Wa n̄ee: «'Bha o! 'Bha o! Kolvo o su -gu la!»

Pilati n̄ee wa -ylae: «'Lee, in kolvo amiaa 'wlulapilinyo su -gu laa?»

¹⁶ 'In -Lagobobonyaa -cian yia we 'bigopal: «-Amiaa 'wlulapilinyo -bhlogb̄o, Wl̄omvoo 'wlulapilinyo 'kadu -wa.»

¹⁷ T̄on, 'in o yia wa -Zeju yoo 'nye, wa 'ka o su -gu lakolv.

'Sloja kvlva -Zeju su -gv la

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

¹⁸ 'In wa -yo -Zeju 'so yia mn̄i.

¹⁹ 'In wa 'kaa 'gbe 'tla ni, su -we -gv wa 'kaa o la kolvo, o 'de ka we -bligba. Wa mi mnida, 'in wa yia da -we wa laa 'Wluu 'Kuaa da nyini. (-Bha wa laa «Gelbgota» zuifvweli 'wv.)

²⁰ -Bha 'sloja kvlva -Zeju su -gv la. 'In wa yi 'yaa nyima -putu 'so su -gv lakolv. 'Yabblo mu -Zejuu liliisolu, 'in 'yabblo mia o kapesolu.

²¹ Pilati n̄oa su falv le, 'in wa yia we -Zejuu su -gu lakolv. Wee su falv -gv o celia:

NAZALET'IYU -ZEZU

ZUIFU 'WLULAPILINYO

²² Nu, Zuifv duun zelia -we mia wee su falv -gv celia. -We ka gbu -wa, da wa zva -Zeju su -gv, -bha cupa 'gbe 'kadu -yo, 'in wa celi we -zakpta ta: tia zuifvweli 'wv, we 'bigo wl̄omveweli 'wv, 'bhe glekiwelh 'wv.

²³ *-Lagobobonyaa -cian zelia we, -bha wa mnia Pilati -gbe, 'in wa n̄ee o -ylae: «-Mi celia: Zuifv 'Wlulapilinyo ni, we 'ni mnenei we 'ka 'sa -to! -In celi niu: Nyime ni n̄ee: -Am̄i -wa Zuifv 'wlulapilinyo.»

²⁴ Pilati 'palia we 'bigo, o n̄ee: «-We in celia, celiida we tua.»

²⁵ Da 'sloja kvlva -Zeju su -gv la, 'in wa yia o 'woplali dlili. Wa dlili we 'wv la -mnva,

'slvjayu -məmə -ka -mɪ, -məo ka -məo -nʊ. 'In wa yi 'yaa o -banaa zəbana -zənə 'wəbhə. Nu, wee -bana mɪ ləvəda 'naa kibhe -bhlo nya, we 'bhə -bli -yo we 'ka bhə -yo nyni. We 'nū pripəda -mɪ.

²⁴ Wa nəe wa 'dəkpəa nyidie: «-A 'na ylali wee -bana -zənə -nɪ, nu, -a 'pa -nigbi, 'in -o ka -nɪ -yo we -ka -tū nu, -məo 'ka we 'wəbhə.»

Nu, 'sa -we mia -Lagəsəbhe 'wū cəlida 'kaa sa 'pli. We nəe:

«Wa ka na 'woplali dlili wa 'dəkpəa nyidi. 'In wa yia -nigbi 'pa,

-o yia na -bana 'bhaa,
wa 'ka o yibheli.»

Nu, -we 'slvjayu nəa lə, məo mia de.

²⁵ -Zugba -Zezuu 'nyaa klaa, o 'nyaa bhəlo klaa, Klopasii 'ηwno Malii klaa, we -yo Magidala -ηwno Malii mɪ -bha wee *su kwesi.

²⁶ Nu, 'in -Zezu yia o 'nyaa -yoyi. O 'bunənyo yabhlo -o ka ze o -kalia, -məo mɪ o 'nyaa kwesi. 'In o nəe: «'Maa, amaa yu nɪ.»

²⁷ We 'bigu, o nəe 'bunənyo -ylae: «-Na 'nyaa nu. Təvn, we 'bhə -bha 'wū, 'in o o 'bunənyo yia o, o 'dəe -gbe beli.

-Zezuu tlithie

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸ We 'bigu, -Zezu -yi -sleēn we 'ji nu, -lu weeee ka gba. 'In -we mia cəlida -Lagəsəbhe 'wū, we 'ka lənuv 'gbu, o nəe: «In 'ka 'ma.»

²⁹ Wee da mia, kalo nəu nyida mi -bha. Wa faa -fuu wee kalo nəu lə, wa bizia we suu* 'yiliya 'wū, 'in wa yia we -Zezuu ηwə -yo beli.

³⁰ Nu, o 'maa wee kalo no nɪ, we 'bigu, o nəe: «We ka bhai!» O -laa 'wlu zo təvn, 'in o yia tl.

³¹ Nu, 'yli -we nya wa mnazia wa 'də la wa Nyapeylu 'gbu, wee yli -wa. Wee *Nyapeylu mia, 'yli -zənəv 'debhie -wa. We 'dəe 'gbu Zuifū 'nū 'ybha nu, 'kwie -tu su -gu wee Nyapeylu nya. We 'gbu wa 'yugalnya via Pilati 'yoo -zlalia mni, wa 'ka waa nyimaa bhə 'kate, 'in wa 'ka wa 'kwie su -gu -sa.

³² Təvn, wee da wa kələva waa nyima su -gu la, 'in 'slvjayu yia -mə mni. Wa nyinia -mə nɪ, 'in wa yia waa nyima so 'so lə mia -Zezu kwesi bə. Wa 'katea yabhloo bhənya, 'bhie, wa yia 'sonəv -nu 'kate.

³³ Wa nyinia -Zezu -yo la, 'in wa yia we -yoyi nu, o ka tl, we 'dəe 'gbu wa 'nū o bhənya 'kate.

³⁴ Nu, 'in 'slvjayu yabhlo yia -Zezuu gbaci zo tənə o 'li nya. -Bha -bhlokpdə 'piən -yo 'nyu 'tlaa o 'wū.

³⁵ Nyime -o mia -bha we zli, 'in -we 'phə, -o 'yia we -yo, -məo -wa we daynys. Nu, wee gbənya nɪ o gbaa, 'in a 'ka 'ya we dli -gu zo. O gbədayiwlə mɪ gbəzənə nya, 'in o -yi we 'ji nu, -we o gbaa gbəzənə -wa.

³⁶ -We weeee mia de 'plia, 'in -we mia cəlida -Lagəsəbhe 'wū, we 'ka lənu. We nəe: «Wa 'na 'ka o 'kva yabhlogbəo 'kate.»

³⁷ 'In wee 'səbhəe kibhe yabhlo nəe: «'In, ylaa wa yia -o ka gbaci -zo wa tənə.»

³⁸ Nu, nyime yabhlo wa laa *-Zezefu, Alimateyu -wa, o mɪ -Zezuu 'bunənyo yabhlo nya zizewiem. -We ka gbu -wa, o mɪ Zuifū 'yugalnya səda. Oo nyime nɪ mnia Pilati 'yoo -zlalia o 'ka -Zezuu 'kwie 'wəbhə. 'In Pilati yia we -yənərə. Təvn, -Zezefu yia lə nɪ, 'in o yia -Zezuu 'kwie 'wəbhə.

³⁹ Nyime yabhlo wa laa 'Nikodemū, -məo yi 'yaa o 'bī mni. Nu, nyime -o mnia zlumə -Zezu 'yia sabə, mə -wa. O mía mnida, o -yo -lasikləo bətələ -nū 'sə, in wa yia mni. 'Mū wa laa *mili -yo aluesi. We 'wəwələe mneni we 'ka kilo glu -bhlo 'ya kugbua nyni.

⁴⁰ -Zezefu -yo 'Nikodemū yia -Zezuu 'kwie 'wəbhə. 'In wa yia o 'naapinya -we wa slua wee bətələ -lasiklə -go, -yo labibeli. Nu, 'sa Zuifū mnazia 'kwie -yo, 'bhie wa faa we gbawla 'wū.

⁴¹ Da wa kələva -Zezu *su -gu la, su -kpaa mi -bha. Wee su -kpaa, 'bhəka -lolə, -we 'wū wa 'mā -slo 'kwie yabhlogbəo fa, we mɪ -bha.

⁴² Nu, 'yli -we nya Zuifū mnazia wa 'də la wa Nyapeylu 'gbu, wee yli -waa gbu, 'in wee 'bhəka cipa -bhaa 'gbu, wa yia -Zezuu 'kwie -mə fa.

20

-Zezu 'nū gbawla 'wū -mi

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ Nu, 'yli 'pli -bhlo, we 'sonəv zlīgo, dimasū nya, da zlū 'nū -slo ladolu, 'in Magidala -ηwno Malii yia gbawla -gu mni. Nu, wa ka zlumə we kla təkpa -boklo 'kadə nya, 'in Malii -talə -bha nɪ, o 'nū wee təkpa -yoyi we ηwəs.

² Təvn, 'in o -yo -gwagwəie yia Simo Pieli -yo 'bunənyo yabhlo, -o ka ze -Zezu -kalia, 'dū kwa. O nəe wa -ylae: «Wa ka -amiaa -Kanyo gbawla 'wūsa, 'in da wa zva o, -a 'nū -bha da -yi.»

³ Pieli -yo o -Zezuu 'bunənyo yabhlo nū -soa 'wū, 'in wa yia wee gbawla -gu mni.

⁴ -Gwagwəie nya wa 'desəbhie mia -mə mnida. 'In o 'bunənyo -mənū -gwagwəie -zi Pieli. Məo nyinia -mə tia.

⁵ O kwlia 'wū, 'in o yia 'naapinya -yoyi -bha lasluda, nu, o 'nū -mə pla.

⁶ Simo Pieli yia o 'bī, o nyinia, o plaa gbawla nəkple, 'in o yia -mə 'naapinya -yoyi, -bha lasluda.

⁷ O ka 'ya 'naa -we wa gbəvənia -Zezuu 'wlu -yəla -yoyi. Nu, wee 'naapi 'nū we -lima glaa -mū, we mɪ glida we 'des saa da -putu.

⁸ -Mūv 'bigu, 'bunənyo -o nyinia tia, o yī 'yaa gbawla nəkple pla. O 'yia we -yo, 'in o yia dli -zo.

⁹ (Nu, -we mia -Lagəsəbhe 'wū cəlida, wa 'nū -slo we 'wəlanu: nu, 'wū -Zezu yia -soa tlithnya glaa.)

* 19:29 Wee su mia de, *isəpəsu -wa.

*-Zezu 'tlalia Malii 'klv
(Mk 16.9-11)*

10 Tœvn, 'binonya səbhie yia -budunywee ləbhiti.

11 Nu, Malii mi -bha gbawla kwesi -zugba o wi. C mi wida, 'in o yia 'wokwli o 'ka gbawla nökple 'ylilabhl.

12 'In o yia mo 'anzl 'so -yoŋt ladida da wa palia -Zezuu 'kwie la. Yabhlo mi o 'wluu 'bigo, 'in yabhlo mia o bhonyaa 'bigo. 'Woplal'popa mia we 'wo.

13 Nu, 'in wee 'anzl yia Malii layibha. We nee: «Bhəlo, lee -lu willi ain a?»

ɔ nee we -yla: «Wa ka na -Kanyo -bha lasali, 'in da wa zva o, 'in 'ni -bha da -yi.»

14 C mi -we mia de gbada, o 'bhitia la, 'in o yia -Zezu -yoŋt, o 'ni we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa.

15 'In -Zezu yia o layibha: «Bhəlo, lee -lu ka 'gbv a wia? Nyoo a nənə 'ylibila?»

Malii dli 'wo nu, su -kpaaa lubhononyo -wa. Tœvn, o nee o -yla: «-Na Zukpa -wa, we -ka nu, -mu 'bhu o 'kwie 'wo, gba 'mi -yla da -in zva o, 'in in 'ka o 'bunnu.»

16 -Zezu nee o -yla: «Malii!»

Malii 'bhitia o gbegbein la, 'in o nee o -yla zuifuweli 'wve: «Wlabonil!» We ji -wa: «Slolunyø.»

17 O nee o -yla: «A 'na kpali 'mi la -ni, 'in 'ni -slo Didee -gbə mnū 'gbo. Nu, a mnū a 'ka na bheldia -yla gbae: na Dide, o -ma amiaa Dide nya, na -Lago, o -mu 'yaa amiaa -Lago nya, o -gbə na mnia.»

18 Tœvn, 'in Magidala -ŋwno Malii yia -Zezuu 'binonyaa -gbə mnū, 'in o nee wa -yla: «In ka -amiaa -Kanyo 'yi!» 'In o yia -we -Zezu gbaa o -yla, we 'di wa -sali.

*-Zezu 'tlalia o 'binonya 'klv
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)*

19 Wee 'yli -bhlokpadəe jibheza, 'binonya yia 'wlugbeli -budu zo. Nu, wa ka -budu kloko -gbal, wa mi Zuifuv 'yugalinya sədəa 'gbv. 'In -Zezu yia wa glaa yi. O 'yligbe wa nyidi, 'in o nee wa -yla: «Lago 'nye a in 'wotutəe -dloə!»

20 O bhia we gbagbie, 'in o yia o -kwite wa 'kluslolu, we -yo o gbaci zo. Wa 'yia Nyimaa -Kanyo -yo, 'in wa yia 'muna li.

21 O nee wa -yla -zakpa 'sonu nyaa: «Lago 'nye a in 'wotutəe -dloə! Nu, sa Dide tiea 'mi, 'sa -bhlokpadəe na tiea ain.»

22 Wee welnya nu 'bigo, o 'paa wa -pipe -go, 'in o nee wa -yla: «Zuzu 'Pupa -mi amiaa -nu nya.

23 A -ka nyimaa gbonyuu 'woti ni, 'in we 'gba bhia wa 'wlu. Nu, a 'ni nyimaa gbonyuu 'woti ni, 'in we toe wa 'wlu.»

-Zezu -yo Toma

24 Da -Zezu yia wee -budu zo, -zugba o 'binonya kugbua le 'so glaa yabhlo wa laa

Toma (-o ka 'ŋnu -yəgbaluiŋni -wa -Zluya), o 'ni -bha -mu.

25 Tœvn, 'binonyaa pnū nee o -yla: «-A ka -amiaa -Kanyo 'yi.»

Nu, Toma nee wa -yla: «We -ka nu, in 'ni poendee 'bi 'yi o -kwite, 'in in 'ni we 'bi 'wo na -kwitaya fa, 'in in 'ni o gbaci zo na so fa ni, in 'ni 'ka we dli -gv zu.»

26 Ləkəwlü 'pli -bhlo, 'in -Zezuu 'binonya yi 'yaa 'wlugbeli -budu zo. Nu, Toma mi -bha. Wa ka -budu klolonya -gbali, 'in -Zezu yia wa glaa yi. O nee wa -yla: «-Lago 'nye a in 'wotutəe -dloə!»

27 'In o nee Toma -yla: «Di da -na -kwitaya, 'in yla da na -kwite: belida -na so, 'in fa we na gbaci zo. 'Bhv dldulove 'bi, 'in -in 'ka dli zo!»

28 Toma nee o -yla: «Na -Kanyo, na -Lago!»

29 -Zezu nee o -yla: «In ka 'mi 'yi, we 'gbv -na zva dli, we 'ni mvo? -Wa 'nia 'mi 'yi, 'in wa zva dli, 'wotutəe -dloə mi -maa -nu nya.»

Wee 'səbhəe wlu ni

30 -Zezu ka gwedigbonya tolvaa -zlo leno o 'binonyaa 'yibadi, nu, -mvo 'ni cəlida -mu 'səbhə ni 'wo.

31 Nu, -we -nya mia da cəlida ni, -bha we mia a 'ka dli zu nu, -Zezu -wa -Lago -Bhasanyo -yo -Lago Yu. 'In, a -ka o dli -gv zu, a 'ka 'yliyəgagie 'yi o 'ŋni nya.

21

-Zezu 'tlalia o 'binonya 'klv Tibeliadinyu kwesi

1 -Mvə 'bigo, 'in -Zezu yi 'yaa o 'de o 'binonya 'kluslolu Tibeliadinyu kwesi. Sa we 'plia mu ni:

2 Simo Pieli klaa, Toma (-o wa laa -Zluya) klaa, Natanael (Galileee Kanagbe 'wu yu) klaa, Zebedeey 'yua klaa, we -yo -Zezuu 'binonya -putu 'so mi -bha.

3 Simo Pieli nee wa -yla: «Nyū na mnia -dəa.» Wa nee o -yla: «Amia mi 'ya yida -a -yo -mu 'so 'ka mnū.» Wa mnū, 'in wa yia 'glo 'wubho. Nu, sabo weeee 'plia ni, wa 'ni zibhi yabhlögəo 'bha.

4 Zli bhlia zhizlie, -zugba -Zezu mi -bha wee 'nyuu 'nwə -yo. Nu, o 'binonya 'ni we 'jiyibheli nu, mo -wa.

5 O nee wa -yla: «In! Nyimesia, a 'ni zibhi 'bha -nyaa?»

Wa 'palia we 'bigo, wa nee: «In, -a 'ni zibhi yabhlögəo 'yi!»

6 O nee wa -yla: «A viteli 'sowlı amiaa 'gluu liliſələ, 'yia a yia.» Wa vitelia 'sowlı, tœvn, zibhi -zlo -we wa 'bhaa, we 'wuzuloo 'gbv, wa 'ni 'maslen -sowlı 'nyu lo -sasie mnēni.

7 'Binonya -o ka ze -Zezu -kalia nee Pieli -yla: «-Amiaa -Kanyo -wa!» Simo Pieli 'nəa «-Amiaa -Kanyo -wa!» tœvn, 'in o yia o -banaa -gbana 'woplal, nu, o ka we 'wosaa 'gbv, 'in o yia 'nyu lu -bho.

⁸ In 'binonyaa pnu -yo 'glo yia yi, -zugba 'sowli mia yeda zibhi nya, wa gbiye we 'wø. Nu, wa 'nu yaa 'nyuu ñwe -yo latolvø, sa 'bhisa 'metli glo gbu sisalia wa -yo.

⁹ Wa 'tlaa -gøgo -gv, 'in wa yia -bha -kapø 'yø. Zibhi mi 'yli, 'in 'floo mia -bha.

¹⁰-Zezu nee wa -yla: «Zibhi -we a 'bhaa da nu, a -yo we tala yi.»

¹¹ Simo Pieli -gblaas 'glo 'wø tøvn, 'in o yia 'sowli 'wugbize dødv. We mi yeda zibhi 'kadu nya, we ñwe nyini zibhi glo gbesø 'ya kugbua le ta (153). Nu, wee zibhi -zu 'wø, 'in wee sowli'i yla.

¹²-Zezu nee wa -yla: «A yia a 'ka li!» Waa 'binonya glaa nyime yahblogbø 'in ñwe -ka o 'ka o layibhae: «Nyø -in -mia?» Wa -yi we 'ji nu, Nyumaa -Kanyø -wa.

¹³-Zezu bea wa kwesi, o 'bhua 'floo 'wø, o dlilia we wa 'wøla, 'in o yia wa zibhi 'nye.

¹⁴ Nu, -Zezu -saat tlithinya glaa 'wø, o 'dees slolue o 'binonya -ylaa -zakpa tanu mia de.

¹⁵ Wa bhia lilie, -Zezu nee Simo Pieli -yla: «Zaaan 'yu 'Simøø, 'lee, -in -kali na ze we -zi waa?»

O nee o -yla: «In, na -Kanyø, -in -yi we 'ji nu, in -kali na ze.»

-Møø nee o -yla: «Nye na bhlabbhleyua.»

¹⁶ O nee o -yla -zakpa 'sønu nyae: «Zaaan 'yu 'Simøø, 'lee, -in -kali na ze?»

-Møø nee o -yla: «In, na -Kanyø, -in -yi we 'ji nu, in -kali -na ze.»

-Zezu nee o -yla: «-Ze na bhlabbhle 'yliyzunyo.»

¹⁷ 'In o yia o layibha -zakpa tanu nyae: «Zaaan 'yu 'Simøø, 'lee, -in -kali na ze?»

Pielu -gv yia 'wø -to -koun, nu, o ka o layibha -zakpa ta: «Lee, -mi, -in -kali na ze?» We 'gbo, o nee o -yla: «Na -Kanyø, -in -yi -lu weee 'ji: -in -yi we 'ji nu, in -kali -na ze.»

-Zezu nee o -yla: «Nye na bhlabbhle.»

¹⁸ In nee -mi -yla gbuøønu sa nu, da -in mia nyimesloyu nya ni, -na de gbaa -na -cesli, 'in -na mnia mo -in 'ybhaa. Nu, -in -ka go nu, -na so -na yia 'wøbhua, 'in nyuma -putu yia -na -cesli -gbaa, 'in wa kwaaw -mi da -in 'nia 'ybha.»

¹⁹(-We -Zezu gbaa de ni, sa Pieli 'kaa tl, 'in o 'kaa -Lagøø 'ñni -mnini o -tlithie 'wø, 'mø o mia -sloluda.) 'Bhie, -Zezu nee Pieli -ylæ: «Yi 'mø 'bl.»

²⁰ Pieli 'bhitia la, 'in o yia wa 'løv -gbœin 'binonyø -ka ze -Zezu -kalia -yo -wa 'byida. (Nyime -o, wa mia zlime lida, -o piha -Zezu gbgœin 'wø, 'in o yia o layibha nu, nyø 'ka o wla ni, mo -wa.)

²¹ Pieli 'yia oo 'binonyø -yo, 'in o yia -Zezu layibhae: «In -moø mia da na?»

²²-Zezu nee o -yla: «In -ka 'ybha nu, o -tu -bha, 'in 'ka lv yi ni, 'lee, 'leø -lu -muø 'ka -mi nønøa? -Mi, no 'mø 'bl!»

²³ Tøvn, 'in we 'di yia 'mni 'binonya glaa nu, oo 'binonyø -møni 'na 'ka tl. Nu, -Zezu 'ni

gbae: «O 'na 'ka tl.» Nu, o nee: «In -ka 'ybha nu, o -tu -bha, 'in 'ka lv yi ni, 'lee, 'leø -lu -muø 'ka -mi nønøa?»

²⁴ Nu, oo 'binonyø -bhlokpadø -wa we dayinyø, 'in mo celi we. -A -yi we 'ji nu, -we o gbaa, gbuøønu -wa.

²⁵-Zezu ka gbuøø -zloo tolva lenu. Nu, sa we 'plia, we -ka 'sa wa celi we -bhlo -bhlo ni, we 'wuzuloo 'gbo, wee 'sebhønya 'na 'ka yaa dødv weeee -gv mnenei.

-Zezuu tietienya lenugbunya

'Sébhëe 'sonu -we Luki cëlia, mu -wa. Sa tia -leglizinyaa gbu dia gwe, 'mu we gbaa -ain -yla. Nyuma 'soo -gugbu we gbaa -ain -yla tenyi tenyi: Pieli -yo *Pölv. Gbu ta wee 'sébhë ni slolua -ain: -we tia -Lagonyuma zua dli -gv, sa *Zuifu 'nia wee gbu -yojwnu, we -yo -we Wlomu -nyima nua -Lagonyuma 'wluso.

-Zezu nee, o 'ka -Lago Zuzu 'Popa yoo 'pa

1 Na bheli Teofili, -na fvu! Na 'sébhë tianu 'wu, -we weee -Zezu nua le, 'in o -slolua, we 'ka we gwedida 'bhv, we 'ka o yalumnubhla yli, in ka we celi.

2 Nyima -wa o -saa -bha o tietienya nya o 'kaa yali mnu, -we o gbaa wa -yla Zuzu 'Popaa 'titë nya, mu nu.

3 -Zezu tha, we 'bigu, o yia o 'de o tietienya 'klusolu -zakpa duun, wa we slolue nya nu, o 'nuthi, o -ga 'yliyo. Oli 'yli glo'so, -zugba o tlali wa 'klu, o gba *-Lago nyimaa 'wlulapuligbu wa -yla.

4 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yo o tietienya 'so mi lida, 'in o nee wa -ylae: «A 'na 'bhulo *-Zeluzalemugbe nokple -ni. -We Dide gbaa o 'ka ain yoo 'pa, -we ka gbu in gbaa zlime ain -yla, a wo we.

5 Nu, *Zaan -mo ka nyima batizee 'nyu nya, -bha -tu 'wu -se, 'in -Lago 'ka ain batizee Zuzu 'Popa nya.»

Da -Zezu mnia yali

6 -Mvu 'bigu, -wa gbelia 'wluso -Zezu kwesi, wa yia o layibha, wa nee o -ylae: «-Amiaa -Kanyo, wee bhla -mnu nya, -na yia *Izlaelinyima wa dudu 'wlulapulie yoo 'nyea lo y?»

7 -Zezu yia we 'bigopal wa -ylae: «We bhla -yo we yli mia ni, we 'nu amianuo gbu. Na Dide ka we zu. 'In o 'debhlogbo minenia o 'ka we lenu o 'de se nya.

8 Nu, amia yia 'titë 'yia, Zuzu 'Popa yia ain -gv lasibhlia, 'in a ze na gbedayinya -Zeluzalemugbe nokple, Zudee -yo Samalii -dudu -gv, 'in we 'ka dudu bhloluda nyini.»

9 Da o bhia wee gbonya -mnu gbagbie, 'in -Lago yia o 'wobhu yali, -zugba o tietienya mi o 'bi yladia sa tenyi. -Mvu 'bigu, yalpopa yia o 'wobzize. Wa'a 'yì 'masleen o -yo.

10 Da -Zezu mia -mo 'yu beda, 'in o tietienya mia o 'bitalida yali, -bha -bhlokpadé, nukpasia so kaa -bana 'popa 'wu, 'tlalia wa 'klu.

11 -Maa nee wa -ylae: «Galilee -nyima, -bhade a 'yilgbea, -zugba a yla yali yi, lee ka 'gbua? Oo -Zezu, -Lago ka o 'wobhu ain glaa, o ka yali mnu. Sa a 'yia da o mnida yali, 'sa -bhlokpadé o yia luyia.»

12 Tövn, -Zezuu tietienya 'bhva -gogo wa laa *Olivosunyaa -gogo 'wluso, 'in wa yia -Zeluzalemu lomnu. Wee -gogo mi -Zeluzalemu kwesi, we 'de 'so nyidi ka sa kilo -bhloo -kpua nyni.

13 Wa plaa -Zeluzalemu ni, 'in wa yia komi yabhlo, -we mia -budu 'wluso zo mnu. -Mo wa dlu la -benyi. Pieli klaa, *Zaan klaa, *'Zake -yo Andlee klaa, Filipu -yo Toma klaa, Batlemii -yo Matie klaa, Alifeee 'yu 'Zake klaa, *Simu *Zelotu -yo 'Zakee 'yu Zudası klaa, -maa mi 'ya wee -budu zo.

14 Wamia klaa, 'jwni klaa, -Zezuu 'nyaa Malii -yo -Zezuu bhelia klaa, 'zlabhue zo wa 'de weee gbelia 'wluso, 'in wa bhubhoea -Lago dli -bhlogbo nya dabvdu.

Matiası wa -saa -bha Zudası 'bigu

15 'Yli yabhlo nya, -Lagobhelia gbelia 'wluso, wa mneni wa 'ka nyimaa glu gbelibhlo nyni. Pieli -soa 'wu, o 'yilgbea wa nyidi, 'in o nee wa -yela:

16 «Na bhelia, weli -we Zuzu 'Popa gbaa 'cın, 'in wa celi -*Lagobhë 'wu, we mi nu, we nu le. Zuzu 'Popa ka Zudası gbu gba nyimaa 'wlulapulie -*Davidu jwe nya 'cın. Nyima -wa kpaa -Zezu, oo Zudası -galia wa 'yu.

17 Zudası mi zlime -amiaa lonyime yabhlo nya. Tietie -lubho -a nua, o yia o -nu 'yì.» (

18 'Gwezi wa 'penia o, o gboñyuu 'gbu, 'in o yia we kpaa yabhlo 'wobzolo, 'in o yia o 'de 'bha. O sibhlia 'wluso, o nokpla yia jwanı, 'in o 'mu weee yia 'pipee 'mni.

19 -Zeluzalemu -nyima weee yia we 'nu. We 'gbu, wa yia wee kpaa 'jnu zo wa weli 'wu, «Akchidama.» We ji -wa «Piion -Kpaa.»

20 «Nu, we mi Lvosebhe 'wu celiadae:

o -budu -tu klo nya,

nyime yabhlogbo 'na -dli we zo la -nu.»

'In we mi 'ya celiadae:

«Nyime -putu nu o 'bigu lubho.»

21 We 'gbu, nyime yabhlo -bho -ain glaa, 'in sa Nyimaa -Kanyo -Zezu -soa 'wu tlithie lu, -a -yo o 'so 'ka we dayinya -ze. Nyima -wa -yo -ain 'so nua, -zugba -amiaa -Kanyo -Zezu -yo -ain 'so mi dudu weee -gv 'plilida, oo nyime -ze wa lonyime yabhlo,

22 'yli -we nya Zaan batizee -Zezu, we 'bhv we -yo, 'in we 'ka -Zezuu yali -mnu bhla yli.»

23 'In wa yia nyima 'so wla: Matiası -yo *-Zezefu wa laa Balisabasi, 'in wa la 'yaa Zutusı.

24 'Bhie, 'in wa 'de weee yia -Lago bhubhoe dabvdu, wa nee: «Jejitate, -mi -yia nyima weee dli, waa nyima so ni glaa, o -in -saa -bha, -in -slolu o -ain 'klu,

25 o 'ka *tietienyo -ze Zudası 'bigu. 'In lubho -we -mo tidea 'yi, o 'ka we nu. Nu, 'bi -we ka 'klu Zudası kaa, 'in o yia -muv -gv mnu.»

26 -Mvv 'bigo, wa yia -nigbi 'pa, we yia Matiasi -gv bhlili. 'In o yia -Zezuu tietienya kugbua le -bhlo glaa -bho.

2

-Lago 'paa o Zuzu 'Popayoo

1 *Pantikötov 'yli nynia ni, 'in -Lagonyuma weeee yia 'wlugbeli da yahbilo.

2 Təvən, -jiji yahbilo yia yalı gba. We 'wlə sa -pype 'kadu -we mi 'plida, 'in we yia -budu -we ka zo wa -dia la ye weee.

3 -Bha -bhlokpadə, -we wa 'yia -yo, we 'wlə sa -kosuu məonya. We 'bhəbhələ -yo, 'in we yia wa -gv ladi -bhlo -bhlo.

4 'In Zuzu 'Popa yia wa ye. Wa yia wəli -putunya gbagbie bhli. Sa Zuzu zoa we wa nywəs, 'sa wa gbaa we.

5 Nu, Zuifo -wa zoa -bha -Lago, -wa 'bhəa dədu weeee -gv, -Zeluzalemə wa -dia la.

6 -Jiji -we gbaa yali da wa 'nəa we, wa -zlo -yo -gwagwie yia -mo 'wlugbelia mni, -we nəa le, wa 'ka we 'yi. Wa nynia -mo, we ka wa 'nwegaga -subhali. -We ka gbo -wa, -Lagonyima mi wa wəli gbada -bhlo -bhlo, -zugba wa nu we.

7 We ka wa -ləveli, 'in wa yia -folu. 'In wa nee: «Aya, -mvv 'ni -slə gbozəno! Nyima -wa mia de -amiaa wəli gbada -nya, wa 'ni Galilee -nyimaa?

8 Sa we nu, 'in wa gba -amiaa wəli -bhlo -bhlo, -zugba -a nu wea?

9 -Ain glaa, nyuma -tolva mi Paati -nyuma nya, tolva mia Medi -yo Elamu -nyuma nya. 'In tolva bhva Mezopotami, Zudee -yo Kapadəsu -dədu -gv, Pəon -yo -Azii -dədu -gv,

10 Flizii -yo Panfilii, Ezipotu -dədu -gv, we -yo Silenqibə 'wu Libii -dədu -gv. Nyuma -tolva 'bhva *Wləmə,

11 Zuifo -yo nyima -wa zoa Zuifv -Lago dli -gv. Kləti -nyuma -yo Alabonya mi -bha, 'in -zugba -a nu -Lago lenvgbə 'kadi wa nywəs -amiaa 'dəe wəli 'wu!»

12 We ka wa -ləveli. Sa wa 'kaa 'wlukvən lapəpal, 'sa 'ni -mi. 'In wa nee wa 'dekpaña nyidie: «Sa -mvv 'ji mia?»

13 'In nyima tolva yia wa glapalie bhli, 'in wa nee: «Nu wa ləa 'wu, mu mia wa 'bhada!»

Pielı gbaa nyimaa -zlo -yla gbo

14 Pielı -yo tietienya kugbua le -bhlo -səə 'wu, 'in o yia nyimaa -zlo -yla gbo -gbagbie bhli wəli 'titə nyae: «Amia Zuifo, 'in amia weeee diha -Zeluzalemə la, -we mia 'plida, a 'nu we 'wula. 'In -we na yia gbaa, a polə we yukwli 'nanuw.

15 Sa a popala de we 'wlukvən la, we 'ni 'sa -mi. Nu 'ni nyima nu 'bhada -mi, nu, zləkpa -ləli gbomnəvən 'wu -a mia da.

16 Nu, -we *-Lagəgbəu -fələpanyo -Zowəli gbaa, mu mia -sleən da lenvəda. O nee nu, -Lago nee:

17 -We 'kaa lenvə 'wəbhlolu -ylınyaa zli mu nu.

Na Zuzu na yia nyıma weeee -gv lamnenia. Amiaa nukpasıyu -yo amiaa 'ñwınyua yia gbəv -fali 'paa.

Amiaa nyimesia yia -li -yo yia wa 'yli 'wu, 'in amiaa nyısu 'ka 'ylaanya yla.

18 Cıu, wee 'ylınya -mını nya, na Zuzu na yia na lubhononya -yo na lubhonıwı -gv slua, 'in wa 'ka gbəv -fali 'pa.

19 Gbo 'kadi na yia lenvə yali. 'In in 'ka gwədigbə lenvə dədv -gv. 'Piən klaa, -kosu klaa,

gbeylo -ylukpa klaa, mu -wa.

20 Nikpise yia 'yli 'yliya 'wu kpaa, 'in 'cu 'ka zamanı nee 'piən.

-Mvv 'bigo, 'bhie, Nyımaa -Kanyoo yiyiylı 'kadi

ka 'ñımmına 'kaa yi.

21 'In nyıoo nyıoo -ka Nyımaa -Kanyoo 'ñni la, -Lago 'ka o gbo 'wusa.»

22 Piəlı nee 'yae: «Izlaelı nyıma, -we na yia an -yla gbaa, a polə we yukwli: -Lago ka Nazaletiyu -Zezuu 'titə an 'kləslolu. -Zezuu gəgbein -Lago nəa ninee 'ñımpalıgbə klaa, gbo 'kadi klaa, we -yo gwədigbə le an nyidi. Amiaa 'de -yi we 'ji.

23 Wa 'kaa an -Zezu yoo 'nye -Lago -yi we 'ji, 'in o dəmagbə -wa, o ka we 'wlukvən lapəpəli 'cın. A ka -Zezu 'bha, a ka o gboonya -lenvənya yoo 'nye, 'in wa yia o *su -gi lakolv.

24 -Lago ka -Zezu 'wəbhu tlthie lu, 'in o yia o tlthiee sıasiee 'llukpe -yədi, we se 'ni -mi, o ka tlthiee 'titə zo -to.

25 Nyımaa 'wlulapılınyo -Davidi nee -Zezu daae:

«Komvə na yia Nyımaa -Kanyo -yo na 'de 'yu. O mi na lilişəlv, in yi bhlii 'gbo.

26 We 'gbo, na dli 'wlu gumu, 'in na nywəs wəli mi yeda 'məna nya.

'In na ku -ka tl, -zugba nyapəda we mia: na dli 'te 'wu -Lago -gv.

27 Nu, na -kanyo, -in 'na 'ka 'mı tlthie lotı tlthınyaa dədv -gv.

-In 'na 'ka -na -məwlənyo 'yitide o 'ka 'bhuka 'wu zenı.

28 -In ka 'mı 'yiliyəgagie -we 'məa bhloluda -kaa 'yoo daslolu.

In -ka -mı 'yu -mi, 'məna -na yia 'mı yelia.»

29 Piəlı nee 'yae: «Na bħelia, amiaa zukpa -wa, a 'nye 'mı 'yo, in 'ka -amiaa dukpasa -Davidi -gəgəbə gba kpeen kpeen. O ka tl, wa o 'bhlu. 'In o gbawla mi -zəen yli nya -aın nyidi.

30 Bħla -we nya, nyımaa 'wlulapılınyo -Davidi -gaa 'yliyo ni, o mi -Lagəgbəu -yayla nyia. 'In o -yi we 'ji, -Lago ka o -yla bi: nu, o 'yuoyu -kpo yia o 'ñımmıbü 'wubhua.

31 Nyımaa 'wlulapılınyo -Davidi ka we -yo -yo -yo -ygəbən nu, *Klisı, -Lago -Bhasanyo yia 'wəsəla tlthie lu. We 'gbo, o nee

nu, -Lago 'nia o tlithinyaaa dudu -gv 'wobanua yi. 'In o ku 'na 'ka zen gbawla nukple.

³²O-Zezu, -o ka gbu in mia da gbada, -Lago ka o 'wobhu tlithie lv, -amia -mama mia da, -a 'de weee mi we -bhayinya nya.

³³-Lago ka o 'wobhu o liliisol, 'in o yia Zuzu 'Pvpa 'yi, -o Dide -Lago gbaa zlme o 'ka yoo 'pa. 'In o yia o Zuzu -ain -gv slu, 'mo a mia -yoyida, 'in 'mv a mia 'nuda -sleen.

³⁴⁻³⁵Nu, nyimaa 'wlulapilinya -Davidu 'ni ci yah mni, 'in o nee o 'de nyaee:

Jejitapee nee na -Kanyo -yiae:

«In -di na liliisol la,

'in in 'ka -na tonyima -na bhv zo lapali,
-in 'ka wa -gv no.»

³⁶ «Izlaelinyima weeee yibheli we 'ji sazonu sa: nu, oo -Zezu a kolva su -gv la, 'mo -Lago no Nyimaa -Kanyo -yo -Bhasanuy 'wv.»

³⁷ Da wa 'na welinyya -min, 'in we yia wa dli kwezi bhabha. 'In wa nee Pieli -yo tietienya tolva -yiae: «Bhelia, sa -a 'ka we noa?»

³⁸ Pieli nee wa -yiae: «A 'bhiti amiaa dli, 'in wa batizee a 'de weeee -bhlo -bhlo -Zezu Klisu 'jnni nya. 'In -Lago 'ka amiaa gbonyyii 'wvt, 'in o 'ka o Zuzu 'Pvpa an 'nye, o kvelu nya.

³⁹Nu, -we -Lago gbaa o 'ka wla, we mi amia -yo amiaa 'yuaa -nu nya. We mi 'ya nyima -wa mia 'pivu -nu nya, we mi nyimaa weeee -nu nya, -wa Jejitapee, -amiaa -Lago 'kaa la.»

⁴⁰ Pieli ka wa -yla welli tolva gba duun, o 'ka wa lu, 'in o 'ka wa dli lateemanu 'gbv. O nee wa -yiae: «A jwnu 'pvpee gbu -yo, a vla mnemnonya gwe.»

⁴¹ Wa glaa nyima duun yia Pieli welli -yognwu, 'in wa yia wa batizee. Wee 'ylu nya, nyimaa -wa 'nyea wa 'de -Lago yoo, wa yi sa nyimaa 'wlu kugbua le gbu nyini (3.000), 'in wa yia -Lagonyima 'cn -gobhli.

-Lagonyima gbu lenv so

⁴² Komuu, wa polva tietienya gbu -sloluwei yukwli, 'in wa tua dabudu, bhetia -yo bholaa 'bhisa. Dabudu wa lia, 'in wa dia wa 'floo 'wv, 'in wa bhubhoea -Lago dabudu.

⁴³ Nyanigbo ka wa -kpali -bhlo -bhlo, gbu 'kadi -yo gwedigbu -duunnya tietienya mia lenvodaagbu.

⁴⁴ Wa weee plaa -Lago, we bhla dabhlo wa mia, 'in dabudu wa -lu weeee mia.

⁴⁵ Wa -kakali -yo wa zvzononya wa paa pelv, 'in wa dlilia we 'gwezi wa 'dekpvaa nyidi. Sa -momaa ka -yogbu -ka -mi, 'sa wa nyea -moo.

⁴⁶ 'Yli weee nya, *-Lagobudu 'kadu zo wa gbelia 'wlu. 'In wa lia ladidifloo wa -budenwwee dabudu,* 'in wa lia wa 'sukwe 'mona -yo dli -dlo nya.

⁴⁷ -Lago 'jnni wa mninua, 'in -zugba nyuma weeee -wa mia wee -gbe nukple, kwali wa 'jnni.

'In 'ylu weee nya, Jejitapee saa nyima gbu 'wv, 'in o palia wa -Lagonyima -gv.

3

Kukuny o yabhlo yia 'pvpee

¹ 'Yli yabhlo nya, -Lago -bhubhoe bhla b ea, Pieli -yo Zaan 'so yia dabudu -Lagobudu 'kadu zo min, wa 'ka -Lago bhubhoe jibheyluu 'lelu tanu nya.

² -Lagobudu 'kadu plalida wa laa Plalida -Zonu, we kwesi nukpasu yabhlo o 'nyaa gwalia, -zugba o mi 'kuda, -bha o dia la. 'Yli weeee nya, o nyima -yo o yia -bha, 'in wa dia -bha o la, o 'ka nyima -wa plaa -Lagobudu 'kadu zo 'gwezi -zlalu 'gbv.

³ O 'yia Pieli -yo Zaan 'so plada -Lagobudu 'kadu zo, 'in o yia wa -lu -zlalu.

⁴ Pieli -yo Zaan 'so 'bhitia la, wa ylaa o tenyii, 'in Pieli nee: «Yla -ain.»

⁵ 'In o nukpasu yia wa ylada -to. Omo dlu nu, -lu yabhlo wa yia o 'nyea.

⁶ 'In Pieli nee o -yiae: «In 'ni 'gwezi -ka, in 'ni -can -ka. Nu, -we in kaa, 'mo na yia -mi 'nyea: Nazaletyu -Zezu Klisu 'jnni nya, -so 'wv, no!»

⁷ 'In o yia o liliiso -yo kpali, o yia o 'wobhu. -Bha -bhlokpad e, oo 'kukuny o -bhunya -yo we -kwikwianya 'temania la.

⁸ O -blu 'wv -bhlogbo, 'in o yia o bhv 'so -gv 'yligbe, o yia nonve blhi. 'In o -yo wa 'so yia -Lagobudu 'kadu zo pla, nonve nya, 'wobbluble nya, we -yo -Lago 'jnni -zonu mnue nya.

⁹ 'In nyimaa weeee mia -bha, 'in wa yia o -yoyi nada, -zugba o minu -Lago 'jnni -zonu.

¹⁰ Wa ka oo nukpasu yibheli. Mo -dia -benyi -Lagobudu 'kadu Plalida -Zonu la, -zugba o zla -li. 'In nyano yia wa 'wvlo, 'in we yia wa -lveli, -we ylia oo nukpasuu 'gbv.

Pieligbaa nyimaa -yla gbu -Lagobudu 'kadu zo

¹¹ Oo nyime 'ni Pieli -yo Zaan 'bi 'bhoda -mi, 'in nyimaa weeee jwagaga subhaa, -maa -yo gwagwie yia wa gbegbein mn, -Lagobudu 'kadu -kapue kaa bhv, wa lahai *Salomo ooo 'jnni, we zo.

¹² Da Pieli 'ya gbu -min -yo, 'in o nee nyimaa -zlo -yiae: «Izlaelu nyimaa, leek ka 'gbu nyime -moo 'pvpee subhal aai jwagaga? Leek ka 'gbu a yla -ain nee -amiaa 'dee 'tite -yo -amiaa -Lago -yolanenie nya -a jipe oo nyime -moo?

¹³ *Ablaamu, *Izaku -yo *Zakobuu -Lago, -amiaa dukpasu -Lago ka o lubhononyo -Zezuu 'jnni 'ylimani. Amiaa 'de ke o wla nyimaa 'wlulapilinya -yla, 'in a yia o kwne -sa Pilati 'yu, -zugba -mo 'ybha yaa -mo 'ka o 'yitide.

* ^{2:46} 'Sa -Lagonyima ligbea -Zezuu tlithie, sa o -slolu we wa 'wobhloli -lililuu lida.

14 A ka -Mowlonyo mia Nyime Tiklu nya kwnee -sa, 'in a nee Pilati -yla, o 'tide nyimbehanyo 'yi ain -yla.

15 Sanee 'sa, a 'bhaa 'yiliyagagiee -Kanyo. 'In -Lago ka o 'wubhu tlthinya glaa, -a mi we dayinnya nya.

16 Nyime a yia de -yo, 'in a -ya, -Zezuu 'yjnu 'tite -yo o dli -gwozue 'nyea o lateel. -Zezuu dli 'wuzozue jipea oo nyime -moni kpeen kpeen, sa a 'de weee yia de we -yo.

17 «'In -sleen, na bhelia, in -yi we 'ji zuzonu sa nu, a -yo amiaa 'yugalinya 'sa, gbu -we a nua le -Zezuu bgbegbein, a 'ni we 'wyyii 'gbu, a yia we lenu.

18 'In gbu -we -Lago gbaa zlme o gbu -falipanya weeee njwe nya, o ka 'sa we lenu. O nee zlme nu, sia -Lago -Bhasanyo yia.

19 In nee, a 'bhiit amiaa dli, a yi -Lago -gbe lu, 'in o 'ka amiaa gbonyii lamumni.

20 'In Jejitape 'ka ain nyapebhla 'nye, -pype 'ka ain -yspli. 'In Klisi, -Lago -saa -benyi -bha amiaa -nu nya, o 'ka o 'an yoo 'pa, mo -wa -Zezu.

21 We mi nuu, yali -Zezu Klisi yia -slo -tva, 'in -lu weee lammazi bhla 'kaa nyni. Sa -Lago gbaa we zlme, o gbu -falipanya -mowlu nuu njwe nya, 'sa.

22 «'In, *Moizi nee:

Jejitape o -wa amiaa -Lago, mo yia ain glaa o gbu -falipanya yabhlo -bha -saa, -am -bhisa.

Amiaa 'deebheli yabhlo o yia -zea.

-We weee o yia ain -yla gbaa,
yukwli a yia we pulua.

23 Nyoo nyoo 'ni oo -Lagobgvu -falipanya -monu
weli yukwli pulu,
-Lago nyima glaa wa yia o -saa,
'in o 'ka labhu.»

24 'In we 'ka Samuel -gv gwed, -Lagobgvu -falipanya -wa gbaa -bhlo -bhlo, wa 'de weee ka 'ylnya -minu gbu gba.

25 -Lu -we -Lago 'kaa wla, o gbaa o gbu -falipanya njwe nya, we mi amiaa -nu nya. 'In *wosusolue -we ka weli -Lago -yo amiaa dökpasibhlia, -mowlu mi 'ya amiaa -nu nya. Da o gbaa Ablaamu -ylae:

-Na 'yuoyuaa 'gbu na yia
dudugv -nyuma weee 'nyulañwnaa.»

26 'In tia -Lago ka 'eluhononyo yoo 'pa amiaa 'gbu. O ka o tie, o 'ka ain 'nyulañwna, 'in o 'ka ain amiaa lenogbu 'nyii 'bisa -bhlo -bhlo.»

4

Piel -yo Zaan wa kwaa *Zuifuv
gbuwliwudinya yu

1 Da Piel -yo Zaan mia nyimaa -zlo -yla gbu
gbada, 'in -Lagobvonya kлаа, -Lagobudu
'kaduw njekonyaa -kanyo -yo *Sadusenyima
yia -bha wa yli.

2 'In wa yia 'ce 'pa, da Piel -yo Zaan 'sa mia nyimaa -zlo -sloluda nuu, -Zezu ka tlthinya glaa 'woso, mu slolu we nuu, tlthinya mnenei wa 'ka tlthie lu 'woso.

3 Wa kpaa wa, jibhe ka zoa 'gbu, wa yia wa -kaslubudu za -gueli.

4 -Muu bhla, nyimaa -zlo -wa 'nua -Lagobgvu, yia we -yojnyu. Wa nyma sa nyimaa 'wlu glo -bhlo 'wlu gbu. (5.000)

5 -Muu zli zha, Zuifuv 'yugalinya kлаа, nyima kpasi -yo -Lagoo titee gwasanya yia 'wlugbeli -Zeluzalemu.

6 Nyima -wa mia -bha wa 'jmi ni: *-Lagobvonyaa -kanyo 'kadu Anasi, Kaifu, Zaan, Alezandli we -yo -Lagobvonyaa -kanyo 'kaduw zaylinyima weee.

7 'In wa yia Piel -yo Zaan kwa wa 'yu, 'in wa yia wa laylbhae: «Se -momu nya a jipe oo 'kukunyaa? 'In nyoo ka 'jmi -gv a nu we Iea?»

8 Zuzu 'Popa yea Piel, o nee wa -ylae: «'Yugalinya, nyima kpasi,

9 -a ka guzonyo -moni zozonu -yla lenuu gbu, wa yibhaa -zeen yli nya -ain la, sa -a jipeli oo nyime 'wlu?

10 A 'de weee yibheli we 'ji, 'in Izlaelinyima yibheli we 'jie: Nazaletyu -Zezu Klisi a kulgua su -gv la, 'in -Lago 'bhua 'wu tlthinya glaa, o 'jmi nya nyime -moni 'pua, 'in o 'yligbea da ain 'yu.

11 Nu, we mi celida -Lagobebhe 'wv -Zezuu daae:

*Tukpa -we amia -budusobhanya -saa
kwne,
mu -zea -buduu gwigwiyl -tukpa -zonu..*

12 Piel nee 'yaes: «O 'debhlogbooco -gbe wa yia 'pupue. Nu, dudu weee -gv, nyima weee glaa, -Lago 'ni nyime -putuu 'jmi wla, o 'ka -ain gbu 'wosa.»

13 Da *Zuifuv gbowliwudinya yia Piel -yo Zaan dli telo -yo, 'in njegaga yia wa sobhu. 'In wa yia we -yojnyi nuu, nyima -kpua -yo -wa 'nia 'sebhe -yi, ma -wa. 'In wa -yi 'ya wa -Zezuu nononya 'cun nya.

14 'In wa yi 'yaa nyime -o wa jipea -yojnyi 'yligbeda wa kwesi. 'In wa 'ni weli -ka, wa ka we 'bigopala.

15 'In wa nee wa -ylae: «A 'tla gbowliwuhu -budu za!» 'In wa 'dskpua yia kpeli bhli.

16 Wa nee: «Sa -a 'ka waa nyima -manu nua? Wa ka gwedigbu lenu, -Zeluzalemu -nyima weee ka -bha 'yi, 'in -a 'ni mnenei -a 'ka we kpeli.

17 Nu, wee gbu -minu yi lamneni nyima -nyidi -tapaa 'gbu, -a 'yligbeli wa -glaweli nya! Nyoo nyoo 'o -ka -mi, wa yi o -yla gbu gba -Zezuu 'jmi nya.»

18 Wa laa Piel -yo Zaan, 'in wa nee wa -ylae: «A 'na gbalu nyima -yla gbu -Zezuu 'jmi nya -ni, 'in a 'na -slolu wa gbu we nya 'mnunnu -ni.»

¹⁹ 'In Pieli -yo Zaan née wa -ylæ: «A 'ybhaba -slə amiaa 'də la. We nani 'yli, -Lago 'yu, -a zu amia 'nunjwe yaayu, -a zu -Lago 'nunjwæ?»

²⁰ 'Al! Gbø -we ka da -a 'yia, 'in -a 'nua, -a 'nū mneni, -a 'ka gba -a 'nua we gba.»

²¹ Gbøwliwudunya yia wa 'ce -yo 'pali 'ya 'so. -Mvu 'bigo, 'in wa yia wa 'yitide. Gbø -we ka 'gbo wa 'kaa wa 'klyie 'wupali, wa 'nū we 'yi. Nyima weeee mi -Lago 'jñi -mnunuda, -we nua le 'gbø.

²² Nyime -o 'pøa gwædi sa, o -zu mneni we 'ka -zuu glo 'so -gozi.

-Lagonyima bhubhoea -Lagø

²³ Da wa 'tidea Pieli -yo Zaan 'yi, 'in wa yia wa bhetliaa -gbø mni. 'In -we *-Lagøbønnyaa -cian -yo nyima kpasi gbaa wa -yla, wa yia we -sa lodi nya.

²⁴ Da waa -Lagøbølia 'nua gbø -muni, 'in -maa yia -Lago bhubhoe bhli dabvdu. 'In wa née: «Amiaa -Kanyø, -mi nua yali -yo dudu -yo gumunyu le, 'in -we weeee mia we -gv -yo we nokple, -mu nua we le.»

²⁵ -Mi gbaa, Zuzu 'Popa nya, -amiaa døkpasa -Davidø -o -wa -na lubhononyø, o nywe nyaes:

«Lee ka 'gbø duduvgø -nyima weeë
di -zle la 'dæs 'ylimanie nya?»

Lee ka 'gbø wa pupali gbø -kpøa gbø?»

²⁶ Duduvgø 'wlulapilunu -søa 'wø tu nya,
'in nyimaa 'yugalunya yia gwe 'pa,
Jejitape -yo o -Bhasanyø -yo.»

²⁷ Nu, gbøzønu -wa, -na lubhononyø -Zezu -o mia -møwløda, -in -saa -bha, 'in -in slua 'kpi 'vwlo, *Ewlodø klaa, Pønsi Pilati klaa, 'lakpanya -yo *Izlaelu zvaylinyuma ka o -yo gwe 'pali, wee dudu -gv.

²⁸ -We weeee -in gbaa -na 'tite -yo -na dumagbø nya pepe, 'mu wa nua de le.

²⁹ 'In Jejitape, sa wa 'palia -an 'ce -yo, -in yla we. 'In -in 'temani -na lubhononyaa dlø la, wa 'ka -na gbo gba.

³⁰ -In 'glo -na so 'wø, 'in nyimaa jipee -yo gwædigbø -yo gbo 'kadi 'kadi nu le, -na lubhononyø -Zezu mia -møwlødaa 'jñi nya. We -mu 'sa.»

³¹ Bhla -we nya wa bhia -Lago bhubhoe, da wa -da la, 'in -bha yia zuklu. 'In Zuzu 'Popa yia wa 'dæ weeee ye, tøvn, wa yia -Lagøweli bgagbie bhli, dlø tølo nya.

-Lagonyima suslolua wa zvzonvli 'wø da yabhlo

³² Nyima weeee -wa zva -Zezu dlø -gv, wa dlø -yo wa 'wlukvøn lapøpalié -bhlo. 'In nyime yabhlogbø'ø gba nu, onnu zvzonvnya mia, o 'dæ -bhloo -nu -wa. Nu, wa zvzonvli weeee mia, 'wø wa suslolua we da yabhlo.

³³ 'Tite 'kadø yabhlo nya, -Zezuu tietienya gbaa Nyimaa -Kanyø -Zezuu 'wøsøgbø tlølunya glaa. 'In -Lago 'nani 'kadø yia wa 'dæ weeee -gv kwlili.

³⁴ Wa glaa bobabhanø 'nū -mi. -Wa weeë kaa kpaa -yo -budunya, pelø wa paa we, 'in wa -yo we -ygwezi yia.

³⁵ 'In wa -yo wee 'gwæzi yia, -zugba wa nyë we -Zezuu tietienya yoo. -Mvu 'bigø, 'in -maa dlilia we wa 'wøla -bhlo -bhlo, sa wa -yo gbo -ka -mi, 'in wa bhia we.

³⁶ Sipluyu *-Zezefø, -o -wa *Leviii zvaylinyume, o ka 'jñi -Zezuu tietienya zva Banabasi, 'sa o mia. (Wee Banabasi ji -wa, nyimaa dli latemaninyø.)

³⁷ Kpaa yabhlo o kaa, 'in o yia we pelø 'pa. O -yo we 'gwæzi yia -Zezuu tietienya -gbø mni, 'in o yia we wa yoo 'nye.

5

Ananiası -yo o 'jñi Safilaa gbo

¹ Cün, nyime yabhlo -o ka jñi -wa Ananiası -yo o 'jñi Safilaa 'paa wa kpaa pelø.

² 'In o -yo o 'jñi bhliä wełi -bhlo, o yia we 'gwæzii kibhe 'wtøt o -no nya, 'in o -yo we tølva yia -Zezuu tietienya -gbø mni.

³ 'In Pieli née o -ylæ: «Ananiası, lee ka 'gbø *-Saatan yi -na dlø yea? -In ka Zuzu 'Popa -yla yotubhu, 'in -in yia wee kpaa 'gwæzi tølva 'wtøt -na -nu nya.»

⁴ Da -in 'nia -slø wee kpaa pelø 'pa, we mi -na -nu nya. 'In -in 'paa we pelvoo, we 'gwæzi mia, -na -nu -wa, we 'nu muø? Lee ka 'gbø -in yi sanee -sukpa gbø pupalia? We 'nu nyima -yla -in 'tubhu yo, -Lago -yla -in 'tubhuwa we.»

⁵ Ananiası 'nua wee welinya -muni, o bhliä, -bha o tlølia. -Wa weeee 'nua we, -nyanigbo yia wa -kpali.

⁶ Nyimesia yia 'wøsø, 'in wa yia o 'naa -yøzu, wa -yo o yia mni, 'in wa yia o lazø.

⁷ 'Løt ta 'pla, 'in o 'jñi Safilaa yia pla, -zugba -we nua le, o 'n we 'ji -yi.

⁸ Pieli yia o layubha, o née o -ylæ: «A gba 'mu -yla gbøzønu, -valø ni nya a 'paa amiaa kpaa pelø yl?»

⁹ 'In o née: «In, we nya -a 'paa we pelø.»

¹⁰ Tøvn, Pieli née o -ylæ: «Sa we mia, 'in a -yo amiaa 'lowli yi welø -bhlo bhliä, 'in a yi -Lago Zuzu layløa? A -tah, -wa 'bhua amiaa 'lowli lazøda, wa 'yligbe -budunywæ, ma yi 'yaa ama yoo kwaa.»

¹¹ *Leglizi weeee -yo nyimaa -tølva weeee, -wa 'nua wee gbo -muni, -nyanigbo yia wa -kpali.

-Zezuu tietienya nua gwædigbø 'kadi le

¹² -Zezuu tietienya ka gwædigbø -yo gbo 'kadi duun lenø nyimaa nyidi. -Lagøbudu 'kadø -kapue wa laħħ Salomøø palø 'kadø, we za -Lagonyima gbelia 'wlu, we bhla wa ka dlø -bhlo.

¹³ 'In nyime yabhlogbø'ø 'yli dlø o 'ka wa labho, 'in -zugba nyimaa duun mnini wa 'jñi.

14 'In nyumaa -zlo, nukpasia -yo 'nywni, -wa nywnua Nyumaa -Kanyoo gbu -yo, 'in -maa yia -Lagonyima -gobho.

15 'In nyuma yia guzonya 'yloogbli wlelia bhli. Wa yia wa -gbato -yo -bitanya -gu lapuli. 'In bhla -we nya Piełi -ka 'pha yi, o zuzu 'ka -ylee 'yabhloo -kpva -gu 'plli wa glaa.

16 Nyumaa -zlo yi 'yaa 'gbenya mia -Zeluzalemu kwesti 'bhu, 'in wa -yo guzonya -yo nyuma -wa zuzu 'nyii mia 'klyie 'wopalida yia yi, 'in wa 'de weee yia 'po.

Wa kpaa -Zezuu tietienya

17 -Lagobvonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi -wa weee -wa *Sadusenyima, zenyidli yia wa 'wobho -Zezuu tietienya a gbegbein. 'In -we wa 'kaa lenu, wa yia we weli bhli.

18 Wa kpaa -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa -kaslu 'wopa.

19 Nu, sabo, -Jejitatopee 'anzi yabhlo yia, 'in we yia -Zezuu tietienya nywe -kaslobudu -kali. We wlelia wa, 'in we nee wa -ylae:

20 «A mni -Lagobudu 'kadu zo. 'In -we weee -wa 'yliyogagie loluu gbu, a gba we nyuma -yla.»

21 -Zezuu tietienya zva we weli 'nyijwe, 'in zlukpe -papa, wa yia -Lagobudu 'kadu zo mni, 'in wa yia nyuma slolue bhli.

-Lagobvonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, wa yia gbowliwodinya -yo Zuifuu nyuma kpasi la, gbowbuhubhue 'kadu -yo. 'Bhie, wa yia nyuma tie -kaslobudu zo, wa mni -Zezuu tietienya 'bu.

22 'In da 'sluja nynia -kaslobudu zo, -maa 'ni -mo wa yli. 'In -maa yia gbowbuhunyaa -gbe lobhiti, wa yia lodi -sa.

23 Wa nee: «A ka -kaslobudu klada yli 'nanuu, -zugba we 'njewkonya 'yigbe we nywe. Nu, da -a -kalia we, -a 'ni -mo nyime yabhlogbaa yli.»

24 Da -Lagobudu 'kadu nyekonyaa -kanyo -yo -Lagobvonyaa -cian 'nua gbonya -mni, -we wa 'kaa 'wlukoon lapopal, wa 'ni we -yi. 'In wa yia wa 'de layibhae: «Lee -lu yli -Zezuu tietienya?»

25 Tov, nyime yabhlo 'tlala -bha, 'in -moa nee wa -ylae: «A -tal! Nyuma -wa a 'paa -kaslu 'wu, wa mi -Lagobudu 'kadu zo nyuma gbu -sloluda.»

26 'Bhie, -Lagobudu 'kadu nyekonyaa -kanyo -yo 'sluja yia -Zezuu tietienya 'bomni sa -dllo, wa 'ni we nu -gla nya, nyuma yi wa gbovu 'wobhaha 'gbu, nyano mi wa dlu.

Wa kwaa -Zezuu tietienya gbowliwodinya 'yu

27 Da wa -yo wa yia lu, 'in wa yia wa gbowliwodinya 'yu kwa. -Lagobvonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, yia wa layibhayibhie bhli.

28 O nee wa -ylae: «A ka ain -yla gba 'klu 'cici nya da nu, a 'na -slolu nyuma gbu

nyime -mnu 'nyi nya -ni. 'In -muru a nu de lea? A ka amiaa nyumaa gbuslolue lamneni -Zeluzalemu -gbe -kpabchie nukple. 'In a 'ybha a 'ka -ain o 'bhabhagbu 'wludi.»

29 Piełi -yo -Zezuu tietienya telta yia we 'bigopal: «-Lago -a 'kaa 'nyijwe zo, we 'ka nyime -zi.

30 Amia 'bhaa -Zezu, o su -gu lakulue nya. 'In -amiaa dökpasu -Lago yia o 'wobhu tlithnya glaa.

31 Nu, -Lago ka o 'wobhu o liliol, 'in o yia o 'yigbeli nyumaa Yugalinyo -yo wa Gbowusanyo nya. 'In o 'ka *Izlaeli 'yoo 'nye, wa 'ka wa dli 'bhiti, 'in -Lago 'ka wa gbowyii wutu.

32 Wee gbownya -mni, -amia mi we dayinya nya, 'in Zuzu 'Popa -o -Lago 'nyea -wa zua o 'nyijwe, o mi 'ya we dayinyo nya.»

33 Gbowliwodinya 'nua gbonya -mni, 'in we yia wa 'ce dllo la. Wa 'ybha wa 'ka -Zezuu tietienya 'bha we 'gbu.

34 Wa glaa, *Falizinyime yabhlo wa laa Gamaliel, -Lago tee gwasanyo -wa, nu, nyuma weee zua o 'nyijwe, o -saa 'wu gbowliwodinya nyidi, 'in o nee, wa wleli -slo -Zezuu tietienya -sc.

35 -Muu 'bigu, o nee waa gbowliwodinya -ylae: «Izlaeli nyuma, gbu -we a 'kaa lenu waa nyima -manu gbegbein, a zo amiaa 'de 'yiliyo we 'gbu.

36 Nu, nyime yabhlo wa laa Tedasi, o 'tlaa, we 'bi 'ni 'wogwle, o yia o 'de la nyime -zonu. Sa 'bhisa, nyumaa 'wlu 'so yia o 'bi -bholu. Wa yia o 'bha, 'in -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno. 'In gbu -we o 'kaa lenu, we yia wutu bhe.

37 -Mo -bigu, nyumaa zeluhbla, Galileyu Zudasi yia 'tla, 'in nyumaa -zlo yia o 'bigholu. 'In wa yi 'yaa -mo 'bha. 'In -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno.

38 -Slein, in nee ain -ylae: a 'na ylal nyima -manu 'maslein -ni, a 'tide wa 'yi, wa 'ka mni. We -ka wa 'wlukoon lapopaligbu -yo wa lenogbu mia, nyumaa -gbe we bhu, la we yia 'bhu.

39 Nu, we -ka -Lago -gbe we bhu 'piein, a 'ni mneni a 'ka we lasa. A zo amiaa 'de 'yiliyo, a -yo -Lago 'na golu tu -ni!»

40 In gbowliwodinya yia Gamaliel weh 'wunjwu.

40 Wa laa -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa seli, 'in wa nee wa -yla, wa 'na gbalu 'maslein -Zezuu 'nyi nya gbu -ni. 'Bhie, wa yia wa 'yitide.

41 'In -Zezuu tietienya -yo 'mona yia gbowliwodunya -gbe 'bhu, -we ka gbu -wa, -Lago ka we -yoyi nu, wa ka we 'klu, wa 'ka wa 'klyie 'wopal -Zezuu 'nyi nya.

42 'In sa zli zlia, 'sa wa tua -Lagoweli -sloluda, 'in wa tua -Lago -Bhasanyo -Zezuu Gbowzenu -gbada -Lagobudu 'kadu -yo wa -budunya zo.

6

Wa -sa -bha nyima gbeso, wa 'ka -Zezuu tietienya 'wusa

¹ We bhla, 'in -Zezuu *'binonya yia -gubho. -Lagonyima -wa gbaa *glekiwel, ma palia -Lagonyima -wa gbaa zuifoweli -yla gbu lae: «Yli weee nya, wa -ka liliu dlilia yi, 'in wa dlv -amiaa -dugbaajwni 'wu.»

² -Zezuu tietienya kugbua le 'so gbelia -Zezuu 'binonya weee 'wlu, 'in wa nee wa -ylae: «-A -ka -Lagowelu sloluee 'yitide liliuu dliliee 'gbu, we 'ni 'ylinanu.

³ We 'dees 'gbu, bheliau, a -sa -bha -mo aii glaa nyima gbeso, -wa ka 'jnni -zovu nyuma gbaa, -wa -Lago Zuzu yea, -wa -yia gbu, 'in -a 'ka wa wee lubho kwes zo.

⁴ 'In -amia 'ka -Lago bhubhoe -yo -Lagoweli -sloluda -to.»

⁵ -We wa gbaa, -wa weee mia -bha, 'in -maa yia we -yognwu. 'In Etieni -o zva dli, Zuzu 'Pupa mia yeda, 'in wa yia -bha o -sa, we -yo Filipo, Ploko, Nikano, Timo, Palmenasi -yo Antiosu -yu 'Nikolaa, -o zo bhaa Moizuu tite 'nognwe.

⁶ 'Bhie, wa yia wa -Zezuu tietienya 'yu kwa. 'In -maa yia wa so 'wluo lapah, 'in wa yia -Lago bhubhoe.

⁷ 'In -Lagobgu -yo lamnenie yia mnu -tapa. 'In -Zezuu 'binonya yia -gubho duun -Zeluzalem. 'In -*Lagobonyaa -zlo yia -Zezuu gbu -yognwu dli weee nya.

Wa kpaa Etieni

⁸ Etieni, -o kaa -Lago 'nan -yo o 'titie 'wu, mo nua gbu 'kadi 'kadi -yo gwedigbu le nyuma -nyidi.

⁹*-Lagobudu wa lalia «Gali wa 'tidea 'yii» 'jnni nya, we zo nyima telta -solua Etieni -yo 'wu. Waa nyima -yo Etieni kpelia, ma ni: Sileni -yo Alezandlii gbee Zuifu, we -yo 'ya Silisi -yo -Aziii Zuifu.

¹⁰Nu, gbyuilo -Lago Zuzu 'nyea o, we nya o gbaaa 'gbu, wa 'ni mnenei wa 'ka o lu.

¹¹'In wa yia nyima 'woplalnu, wa gbae: «O mi Moizi -yo -Lago velida, 'in -a yia we 'nu.»

¹²'Sa wa 'bhua sa nyimaa -zlo, nyuma kpasi -yo -Lago titee gwasanyaa dli 'wu, 'in -maa yia Etieni kwesti be, wa yia o kpa. 'In wa yia o gbowliwudinya 'yu kwa.

¹³Yogbuu dayinua wa -yo wa yi 'yaa, 'in -maa nee: «O nyime -mo ni, -amiaa -mowlu -Lagobudu 'kadu -yo Moizuu titee da o gbaa gbonyuu 'komuu.

¹⁴-A ka 'nu o jwes nuu, oo Nazaletiyu -Zezu yia -amiaa -Lagobudu 'kadu lamumnia, 'in tite Moizi 'nyea -ain, o 'ka we 'bhiti.»

¹⁵Gbowliwudinya weee -wa -dia -bha la, wa ylaa Etieni tenyii, 'in wa yia o 'kl -yo i nee -Lago 'anzu yabhloo klu.

7

Etieni gbaa -Lagobgu

¹*-Lagobonyaa -kanyo 'kadu yia Etieni layibhae: «We weee wa gbaa da -na daa, gbowzonu -wa yi?»

² 'In Etieni yia we 'bigopalie: «Na bhelia -yo na didea, a polo 'mi yukwli! 'Nnmnni -Lago ka -amiaa dukpasa Ablaamu 'klutlai Mezopotami -dudu -gv. We ka lenu 'bhie, Ablaamu yia Alaana -dudu -gv mnu.

³-Lago nee o -ylae:

*<-In 'bh -na nyumaa -gbe,
-na dudu -gv,
'in dudu -we na yia -mu 'kluslolua,
-in mnu we -gv.»*

⁴Ablaamu 'bhua Kalidee -dudu -gv, 'in o yia Alaana mnu.

⁵D dide tha, -mvu 'bigu, 'in -Lago yia o 'wobhu Alaana -dudu -gv, 'in dudu -we -gv a dia -zeen da la, 'in o yia -bha o -la.

⁶-Mvu bhla, -Lago 'ni Ablaamu -lu yabhlogbo 'nye. Dvdvu kibhe 'kienyile -we 'wlua bhvu 'bi, o 'ni 'debhie -gbolu we o 'nye. 'In -Lago nee Ablaamu -yla, wee dudu o yia o 'nyea, 'in we 'ka o 'yuoyua 'luu -yuoyuaa -no -ze, o 'bigu. 'In -zugba Ablaamu 'ni 'yu yabhlogbo -ka.

⁷-Lago nee o -ylae: «Na 'yuoyua yia 'lakpa -dudu -gv ladia. 'In wa 'ka -mo gal -ze, wa 'ka wa 'kliyie 'wopali -zvu 'wlu 'so nukple.»

⁸'In -Lago nee 'yae:

*<Nyima -wa ka gal -wa yia -zea,
-maa -yogbu na yia 'wobhua.*

*-Mvu 'bigu, lo wa yia yia,
'in wa 'ka 'mi bvb -seli.»*

⁹'Bhie, -Lago yia *'wosuslolue o -yo Ablaamu nyidi zo. -We -slolua we mv -wa *kn 'wopapie. 'Sa Ablaamu gwalia o 'yu Izaki, we 'yli gbetaa zli, 'in o yia o kni 'wopa, 'in Izaki yia -mo 'yu Zakobu kni 'wopa, 'in Zakobuu 'yuakugbua le so mia -amiaa dukpasinya, 'in o yia wa kni 'wopa.

¹⁰-Lago ka -Zezefo siasie 'wusa, 'in o yia o gbyuilo 'nye, o 'ka Ezipotu dudu 'wlu -lapulnyo *Falaon dudonamanu. 'In -mo o yia o Ezipotu zvzonu weee -yo -mo 'dees -buduu 'yliyozonyo 'wono.

¹¹*<'Jwo 'kadu ka Ezipotu weee -yo Kanaa -dudu -gv yi. We mi siasie 'kadu nya. -Amiaa dukpas'i 'yi liliu wa'a li.*

¹²Da Zakobu 'nua nu, liliu mi Ezipotu -dudu -gv, 'in o yia -mo -amiaa dukpas'i tie tia -bhlo.

¹³Da wa -zakpa 'sonu mnu, 'in -Zezefo yia o 'de -slolu -bhelia -yla. -Bha Falaon yibhelia -Zezefo zvaylinyma.

¹⁴'In -Zezefo yia nyima tie, wa mnu o dide Zakobu -yo o zvaylinyma 'bu. Wa nyumaa glo ta 'ya kugbua le gbu.

¹⁵'In Zakobu yia Ezipotu mnu, -mo o thlia, 'in -mo -amiaa dukpas'i telta thli 'yaa.

16 'In wa yia wa 'kwie Sisemugbe 'wu kwa, 'in 'bhvka -we Ablaamu zea 'gwazi nya Amoaa 'yua kwee, 'in wa yia we 'wu wa 'bh-lulu -mo Sisemu.

17 «Gbo -Lagø gbaa zlime Ablaamu -yla, da we lenu bhla nynia, 'in Zuifø yia zumani Ezipotu -dvdv -go.

18 Nyimaa 'wlulapilinyo -lolu -o 'nua -Zezefu yibheli, 'in -moa yia Ezipotu -dudu 'wlulapil.

19 'In oo nyimaa 'wlulapilinyo -moa yia -amiaa nyima -dawli 'wono. O nee -gla nya, wa 'tide wa 'yuyolu 'yi -maa 'ka tl.

20 «We bhla wa gwalia Moizi. O nani 'yli, 'in o nani -Lagø dudu bhabha. Wa 'nyen o 'cu ta o didee -budu zo.

21 Da o didea palha o la, wa 'bhva o luv, Falaoon 'jwnoyu yia o 'wobhu. 'In o yia o zo o 'dee 'yu 'bhisa.

22 'Sa wa -slolua Moizi gbo weeee Ezipotu -nyima -yia. 'In o yia nyime 'tit-e -ze, o jwew -wel -yo -o lenogbonya 'wu.

23 «Da o 'yia -zvu glo 'so, 'in o nee, o bhelia Izlaelnyima o mnia 'yia.

24 Moizi 'yia Ezipotu -nyime yabhlo, -zugba o mi Izlaelnyime yabhlo 'klyie 'wopada, 'in o 'yia -moa lupa, 'in o yia Ezipotu -nyime 'bha.

25 Omo dlu, 'wu o bhelia yia we lanva mni, 'mo -Lagø yia 'wobhu, 'in o 'ka wa gbo 'wusa. 'In wa 'ni we 'wolano.

26 -Mvu 'bigo, zli zlia, 'in Moizi yia Izlael -yelaasi 'so guda yli. 'In o 'ybha o 'ka wa 'wosuslolu, 'in o nee wa -ylae: «Na 'talea, amia mi bhelia nya, lee ka 'gbo a popali 'klyie 'wua?»

27 «'In -o mua o -libheyi 'klyie 'wopalida, 'in -moa yia Moizi 'su, 'in o nee Moizi -ylae: -In 'bhulv 'mu 'yula!

Nyoo pali -mi la -amiaa 'yugalinyo -yo -amiaa gbowobhuny o nya?

28 Sa -in 'bhaa Ezipotu yu zvba, -in 'ybha -in 'ka 'sa -am 'bhaa?»

29 Moizi 'nua welenya -min, tøvn, o yia -flii -bho, 'in o yia Madian -dudu -go mni. -Mo o gwalia nökpasia 'so.

30 «-Zvu glo 'so 'phla, da beblee *Sinaii -gogo mua -bha -Lagø 'anzi yabhlo 'tlalia Moizi 'klo, misa -gv -su teklee mia sida we -kosuu mu 'wu.

31 Da Moizi 'yia we -yo, 'in jwegaaga yia o subha. O mi -bha beda o 'ka we yla, 'in o yia Jejitapee wel -nu, mu nee o -ylae:

32 «Ami -wa -na dükpasu -Lago.

-Ami -wa Ablaamu,

Izak -yo Zakobvv -Lago.»

'In Moizi yia tele bhli nyano nya o 'ni 'masleen 'ybha o 'ka -bha -tal.

33 Jejitapee nee o -ylae:

-In -sa -na -sakwla bhv 'wu.

Da -in mia de, -mowlv -da -wa.

34 In ka na nyimaa siasie -yo Ezipotu -dudu -gv.

'In in yia wa wieweli 'nu,

'in in yia lasibhli,
in 'ka wa gbo 'wusa.

-In yi, in 'ka -mu tie Ezipotu -dudu -go.»

35 «O Moizi -o Izlaelnyima -saa zlime kwnue, 'in wa yia o -yla gbae: «Nyoo pali -mi la -amiaa 'yugalinyo -yo -amiaa gbowobhuny o nya?», 'mo Jejitapee tiea wa 'yugalinyo -yo wa gbowusanya nya, -Lagø 'anzi -o 'tlalia o 'klo misa -gv -su teklee nyidi, o so nya.

36 Moizi -saa Izlaelnyima Ezipotu -dudu -gv. 'In o yia gbo 'kadi -yo gwedigbonya lenu Ezipotu -dudu -gv, *gumunu Zalu -gv, we -yo da beblee zvu glo 'so nökple.

37 «O Moizi gba 'yaa Izlaelnyima -ylae:
-Lagø yia ain o gbow -falipanyo yabhlo yoo 'paa,
'mu 'bhisa.

Amiaa zwaylinyime yabhlo o yia -mia.»

38 Da Izlaelnyima gbelia 'wlu da beblee, o Moizi mi -bha. Mo -zea 'kolo, -Lagø 'anzi gbaa o -yla gbo Sinaii -gogo 'wlu -yo -amiaa dükpasu nyidi. Mo -yla -Lagø gbaa 'yiyogawel, 'in o yia we -ain -yla gba.

39 «'In -amiaa dükpasu 'ni 'ybha wa 'ka o 'njewze zv. 'In wa yia o kwnue -sa, wa dlu 'ybha wa 'ka Ezipotu -dudu -gv lubhiti.

40 Wa nee *-Awloen -ylae:

-In nu -ain -yla -Lagønya le,
we 'ka -ain 'yugali.

Nu, o Moizi -o -saa -ain Ezipotu -dudu -gv,
-we yha o, -a 'nu we -yi.»

41 Tøvn, wa yia 'bhliy u bhla, 'in wa yia we bopo. Wa seo lenovu ka wa 'mna 'wulaa 'gbv, 'in wa yia we 'fet -sa.

42 'In -Lagø yia wa -bligu pali. O yia wa kwe -yosa, wa 'ka yalhi bopo. We mi 'sa celida -Lagøgbvv -falipanyaa 'sebhë 'wue:
Izlaelnyima, 'lee -ami a 'nyea 'noelunya -yo -zila bopoolu tolva,
-zvu glo 'so nökple da beblee yli?»

43 -Innya! A ka amiaa -lagø wa laa Molokvv 'naabudu
-yo -lagø wa laa Wlefanu zuzu 'wobhu.

Nu, -li a nua le, a 'ka we bopo, mu -wa.
We 'gbv na yia ain gal -zelia dudu -putu -gv,
Babilonvgbe luv 'papl.»

44 Etieni nee 'yae: «-Amiaa dükpasu ka bhaa *'naabudu yabhlo kaa 'wulanunnvee 'sebhëe 'gba za, -mo da beblee. Sa -Lagø 'paa we jwew Moizi -yla, 'sa wa nua we. Nu, o nee Moizi -yla, we 'yli -we o 'yia -yo, o nu we le.

45 -Mvu 'bigo, 'in -amiaa dükpasu 'yua yia wee *'naabudu 'wobhu -maano nya. *-Zozue -gal wa 'yu, nyima -Lagø vua wa 'yu, 'in wa yia -maa dudu -gu ladia mni. 'In wa -yo wee 'naabudu yia -mo mni. 'In we yia -bha -tu tiklu, 'bhe, nyimaa 'wlulapilinyo -Davidu no bhla yia nyini.

46 -Davidu ka -Lagø 'nanu 'yi, 'in o yia -Lagø 'yoo -zlali o 'ka Zakobvv -Lagø -budu 'subha.

47 'In nyimaa 'wlulapilinyo *Salomoe 'subhaa wee -budu -Lagø -yla.

48 «In, -zugba, Yali -Lago'o -dili nyume 'sobha 'sobha -budu zo la. Sa -Laggbvv -falipanyo gbaa we 'sa.

49 Jejitape nee:
 <Yali -wa na 'njumnikpe,
 'in dudu -gu na dia na bhu la.
 -Budu -movo a mneni a 'ka 'mi -yala 'sobha?
 'In da in mneni in 'ka ladia?
 50 'Lee -ami 'ni we 'de weeee lalaaa?»

51 Etieni nee 'yaε: «-Glaciaan yukwliyosulonya, amiaa dli -yo amiaa yukwli mi 'wusuluda -Lago'o lalaweli -yala. 'In a zoa -gla Zuzu 'Popa -yala 'komvoo. A 'wlu sa amiaa dökpas!

52 -Laggbvv -falipanyo -momo amiaa dökpas! ni 'klyie 'wopalnia? 'In -wa gbaa zlume Nyime Tiklu yabhlogbəə yiyigbu, wa ka -maa 'bha. 'In -sleen, 'mo a wlaa, 'in a yia o 'bha.

53 -Lago ka o tite ain yoo 'nye -Lago'o 'anzu so nya. 'In a 'ni we 'nunjwe zo.»

Etieni tlthe

54 Da gbowlwodinya 'nua welnya -min, 'in 'ce dia wa dlo yi. Wa lia gla 'wo, 'in wa yia Etieni 'ce -yo 'pal.

55 Zuzu 'Popa mi Etieni yedaa 'gbv, o ylaa yali, 'in o yia -Lago'o 'njumnie 'kadu -yo, -zugba -Zeu 'yligbe -Lago'o liliisolu.

56 'In o nee: «A -tali, na yi yali -yo 'nwe -kalida, 'in, -zugba, *Nyime 'Yu 'yligbe -Lago'o liliisolu.»

57 Toon, wa yia 'wokpi 'titee, 'in wa yia yukwli 'wusulu. 'In wa 'de weeee yia o -goslo dabudu.

58 'In wa -yo o 'susue yia 'gbe -gnima mni, -zugba wa bha o gboke 'wo. 'In -bhayinya yia -maa -bananya nyimesleyu yabhlo wa laa Səlo -yoti, -moa 'ka we 'yiliyozu.

59 Da wa mia Etieni gboke 'wobhada, 'in o yia -Lago' bhubhoe, o nee: «Na -Kanyo -Zeu, -in 'bhu na zuzu 'wo.»

60 -Movo 'bigu, o yia 'kukolu 'sibhli, 'in o yia 'wokpi 'titee: «Jejitape, -in 'na dili gboonyuu -minu 'gba wa 'wlu -nu!» O bhia 'sa gbagbie toon, o yia 'yli 'mu.

8

*Solv palia -Zeluzalemvv *leglizi 'klyie 'wo
 1 Solv -yo -wa 'bhaa Etieni ka dli -bhlo.*

Wee 'yli -bhloo 'de nya, wa bhlia -Zeluzalemvv leglizi 'klyie 'wopalnia. 'In -Lagonyima weee yia lamneni Zudee -yo Samalii -dvdv -gv. -Zezuu tietienya 'dekpvə -tva -Zeluzalem.

2 'In nyime -wa zoa -bha -Lago, yia Etieni 'kwie -gv wili bhabha, 'in wa yia o 'bhu.

3 Solv 'temania 'kva la, o 'ka leglizi lasa, -zugba o mni -budunya zo -bhlo -bhlo, 'in o kpa -Lagonyima, nökpasia -yo 'jwni o pa wa -kaslu 'wo.

Filipv gbaa -Laggbvv Samalii -dvdv -gv

4 -Lagonyima -wa mnenia la dvdv weeee -gv, wa mni mo, wa yi mo, -Laggbvv gbagbie nya.

5 Filipv yia Samalii 'gbe 'kadu yabhlo nökple mni, 'in o yia -mo nyime -yala -Lago'o -Bhasanyao gbu -gbagbie bhli.

6 Nyime -zlo polva Filipvv welu yukwli flili, -we wa 'nua, 'in gwedigbu o nua le, wa yia -yo 'gbv.

7 Nu, zuzu 'nyii yia guzonyyaa -zlo 'wotla 'wokpikpie nya, 'in 'kukunya -yo 'tigitiguya duun yi 'yaa 'po.

8 'In we yia 'muna 'kadu -ze, wee 'gbe -muni nökple.

9 We bhla, nyime yabhlo mi 'cin wee 'gbe nökple, 'mo wa laa 'Simao. -Dlabhia -nyakpoo nonyo -wa. 'In o subhalia *Samalii -nyuma weeee 'nwegaga. 'In o laa o 'de nyime -zonu.

10 'In we 'ka 'nyenyeyua -ybhu, we 'ka nyime kpasi yl, wa 'de weeee polva o yukwli flili. Wa nee: «O nyime -moni, -Lago'o 'tite -wa, -we wa laa Tite 'Kadu.»

11 O ka -dlabhia -nyakpoo nuda -gwle, -zugba we subhalia nyime 'nwegaga 'gbv, wa polva o welu yukwli flili.

12 'In -Lago'o nyimaa 'wlulapiligbu -yo -Zeu Klisi gbu -zonu Filipo gbaa. -Wa weeee 'nwnua we -yo, nökpasia -yo 'jwni, 'in o yia wa batizee.

13 'Simao 'de ka we -yonjwu, 'in wa yia o batizee. O yia Filipo kwesi -tv. Gwedigbu -yo gbu 'kadu mia lenuda, -we o yia -yo, 'in we yia o 'nwegaga -subhal.

14 -Zezuu tietienya mia -Zeluzalemvv 'nua nu, Samalii -nyime ka -Laggbvv -yonjwu, 'in wa yia wa -gbe Pieli -yo *Zaan tie.

15 Da Pieli -yo Zaan nynia Samalii -dvdv -gv, 'in -maa yia -Lago bhubhoe, -wa 'nwnua -Laggbvv -yo, wa 'ka Zuzu 'Popa 'yu 'gbv.

16 Nu, Zuzu 'Popa 'ni wa glaa nyime yabhlogbəə -gv lasibhli -slo. Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'jnni nya -bhlogbəə wa batizee wa.

17 'In Pieli -yo Zaan 'so yia wa so 'wluo lapali, 'bhie, wa yia Zuzu 'Popa 'yi.

18 Da 'Simao 'yia we -yo nu, -Zezuu tietienya -ka nyime -wa 'nwnua -Laggbvv -yo so 'wluo lapali, 'in wa yia -Lago Zuzu ni, 'in o yia Pieli -yo Zaan 'gwezi -la.

19 'In o nee: «A 'nye 'ya -am i we se -min, 'in o in -ka so 'wluo lapali, -moa 'ka Zuzu 'Popa 'yu!»

20 'In Pieli yia we 'bigopali o -yalaε: «-In -yo -na 'gwezi 'bhu la dabudu! -We ka gbu -wa, -mi dli, -Lago'o wlawlalu mia, wa mneni wa 'ka we zo 'gwezi nya!

21 -Na dli 'ni 'ylinani -Lago 'yiliya 'wvv 'gbv, -in 'ni -lu yabhlogbəə -ka gbu -minu 'wo.

22 'In 'bhiti -na dli, -in bhubhoe Jejitape, -de o mneni o 'ka -na 'wlukwon lapvpalie 'nyuu -yo 'gbv 'wotu?

23 Na yi we -yo nu, -in 'te dli kalɔ, 'in -in mi gbonyuu gaylo nya.»

²⁴ 'In 'Siməo née Pieli -yo Zaan -ylae: «Amia
d'e bhubhoe -Lagə na -nu nya. -Delee gbu -we
a gbaa da, we yi 'mu yl.»

²⁵ -Mvu 'bigu, wa bhia -we ka da wa 'yia,
we -yo -Lagəgbvuu gbagbie, 'in waa -Zezuu
tietienya 'so yia lobhiti -Zeluzalemu. Wa
mu mnida, -zugba wa -yo -Lagəgbvuu gbagbie
mnia Samalii 'gbe duun nokple.

Filipu -yo Etiopiyyu gbelia

²⁶ Jejitatee 'anzi yahbho née Filipu -ylae
«'Ylvu 'woslodə lilişlv, 'yoo -we 'bhva -
Zeluzalemu, 'in we yia -Gazaagbe 'wv mni, -
-in -so 'wv, -in mni -mo.» -Bvse -dvdv beblee -gu -
-wa.

²⁷ -Bha -bhlokpadə, Filipu -soa 'wv, 'in
o yia mni. 'In o -yo nyime yahbho yia
gbeli, lelilelinyo yahbho -wa. Etiopiyyi -
dvdv -gbu 'wlulapiluñwino Kandasu lubho
o nya, 'nyumulii 'lyiyəvnyo 'kadu -wa. -
Zeluzalemu o yia, o 'ka -Lagə bvb.

²⁸ 'in o mia o dudu -gv lvmnda. O mi o
niməsvon -wotloo 'wv, -zugba o zeli 'sebhə -
we -Lagəgbvuu -falipanyo Ezaiii celiia.

²⁹ -Lagə Zuzu née Filipu -ylae «-In mni, -in
nymi -wotloo mia ni -yo.»

³⁰ Filipu -yo -gwagwiae yia we -yənyini,
o 'nva -Lagəgbvuu -falipanyo Ezaiii 'sebhə
Etiopiyyu mia zelida ni, 'in o yia o layibha.
O née o -ylae: «-We -na zelida de, -na nu we
'wlaaa?»

³¹ -Moə née o -ylae: «Nyime 'nu 'mu -yla we
gwe -sa, sa in 'ka we 'wlanva?» 'In o née
Filipu -ylae: «-In -gbla -wotloo 'wv, -in -di 'mu
kwesti la.»

³² -Lagəsebhəe 'ya -we o mia zelida mu ni:
o 'wlu sa bhlabbhle -we wa kwa we 'bhalida,
o 'nū ñwe gba.

'In o 'wlu sa *bhlabbhleyu -we'e gba,
we nyani -gudinyo 'yu,
o 'nū ñwe gba.

³³ Wa ka o 'woti 'kienyi,
o 'nū -gvgbvbgbanyo tiklu 'yi.
Nyoo 'ka oñnu 'yuaa 'dū -sa?
Nu, wa ka o lasa dudu -gv.»

³⁴ Etiopiyyu née Filipu -ylae: «-Na zukpa -
wa, nyoo ka gbu -Lagəgbvuu -falipanyo gba sa?
O 'dee gbu -wa yaayu, nyime -putuu gbu o
gbaa yi?»

³⁵ Təon Filipu yia we -gosa. 'In o yia wee -
Lagəsebhəe 'ya kibhe -mni -gv -Zezuu gbu -
-zənnu gbagbie bhli o -yla.

³⁶ Wa mi sa mnida, 'in wa yia 'yloogblu
da yahbho 'nyu yl, 'in Etiopiyyu née: «Nyū mia
da! LEE -lu ka 'gbu -in 'na 'ka 'mu batizea?» [

³⁷ Filipu née o -yla: «Wa mneni wa 'ka -
mi batizee, -zugba -in -ka -Zezu dl -gv zu dl
weeee nya.» Etiopiyyu née: «In zu we dl -go nu,
-Zezu Klisi mi -Lagə 'Yu nya.»]

³⁸ Təon, o yia -wotloo 'ylibeli, 'in Filipu -yo
o 'so yia 'nyu lu -bho, 'in Filipu yia o batizee.

³⁹ Da wa 'tlaa 'nyu lu ni, 'in -Lagə Zuzu yia
Filipu -bha lasal, Etiopiyyu 'nu 'masləen o 'yi.
Təon, 'in o yia o 'yloogblu 'wobhu 'məna nya.

⁴⁰ Filipu mia ni, -moə mi Azətə! -Lagəgbvuu
-zənnu o gbaa 'gbenya nokple. Danya o plħia
tiklu, o 'ka Sezalee nyni.

9

*Səlv 'bhitia dl, 'in o yia o 'de -Zezu yoo 'nye
(Lngb 22.6-16, 26.12-18)*

¹ We bhla, Səlv gbaa 'kəməv o 'ka
Nyuma -Kanyə 'bənənya 'bha, 'in o yia
*-Lagəgbvonyaa -kanyə 'kadu 'yia mni -
Zeluzalemu.

² 'In o née -moə -yla, -moə celi 'sebhənya
*-Lagəbudunya 'wv -Damasigbe nokple.
Nyima -wa mia -Zezuu 'yloogblu -gv, o 'ka
-mo wa yl, o kpa wa, we yi nokpasia -zeoo,
we yi 'jwni -zeoo, o Səlv 'ka wa 'llukpe pali,
'in o 'ka wa -Zeluzalemu kwa.

³ O mi sa -Daması mnida, o 'ka wee 'gbee
ñwe -yəbea yl, təon, san yahbho yia yali 'bhv,
'in we -nyumalı yia o gbeli.

⁴ 'In o yia bhli dudu, 'in o yia wəl yahbho 'nu.
-Mvu née o -ylae: «Səlv, Səlv, lee ka 'gbu -na pali
mu 'klyie 'wva?»

⁵ 'In o yia we 'bigopalı: «Na -Kanyə, nyoo -in
mia?»

⁶ «-Ami -Zezu, -in mia 'klyie 'wopalıda, -amı
-wa.

⁶ 'In -so 'wv, -in pla gbe ni 'wv, 'in -we -in
kaa leno, wa 'ka we -mni -yla gba.»

⁷ Nyima -wa -yə Səlv 'so mia, wa yia 'ylibe,
wa'a -sa gbu -gv nyano nya. Wəl -we gbaa 'nu
wa nu we, 'in wa'a 'yi nyime yahbhogbo -yo.

⁸ Səlv 'kaa dudu 'wos, o 'yi mi -bloda, -
zugba o 'yi -lu yahbhogbo -yo. O so wa kpaa
la, 'in wa -yo o 'so yia -Daması pla.

⁹ O li 'yi ta, o 'yi la, 'in o 'li, o 'ma.

¹⁰ -Zugba -Zezuu 'bənənya yahbho wa laa
Ananiasi o mi -Daması. Nyimaa -Kanyə née
o -yla -mo o 'yi 'wu: «Ananiasi!»

¹¹ 'In o yia ñwnu, o née: «Nyimaa -Kanyə, -amı
ni.»

¹¹ Nyimaa -Kanyə née o -ylae: «-In -so
'wv desleen, -gwele wa laa 'Wosna -Gwele,
-in 'plħi we -gv. -In mni Zudasu -bdu zo,
Talishu yahbho wa laa Səlv, o mi -Lagə bhubo
hoeda, -in 'ybha o -yola.

¹² 'In -moə o 'yi 'wu, o ka nokpasu yahbho wa
laa Ananiasi -øyi plada, 'in -moə yia o sənya
-gv lapali, 'in o 'ka lalolu 'yi.»

¹³ Ananiasi yia we 'bigopalı: «A! Na -
Kanyə, in ka 'nu nyima duun ñwee ni, nyime
ni ka -na nyima tiklu gþonyuu 'wluo no -
Zeluzalemu.

¹⁴ 'In -seli o yia da, -Lagəgbvonyaa -cian ka
we se o 'nye, nu, nyima weeee, -wa gbaa -na
'jni, o kpa wa, 'in o 'ka wa 'llukpe pali.»

¹⁵ Nyimaa -Kanyə née o -ylae: «-In mni!
Nu, in ka -bha nyime -məni -sa na lubhonlu

yabhlo nya. Nyuma -wa 'nìa Zuifù klaa, wa dudu 'wlulapilinya klaa, Izlaelnyuma klaa, o 'ka wa na 'jñi -slolu.

¹⁶ Sa o 'kaa sia na 'jñi 'gbv, na de yia -muv o -sloluua.

¹⁷ Tøvn, Ananiası yia mnı. O nynia wee - budu zo, 'in o yia Sølv sonya -gv lapali. 'In o nee o -ylae: «Sølv, na bheli, da -in mia yida ni, Nyimaa -Kanyo -Zeu ka -mu 'klotlal 'yloogblv. Ma tiea 'mì, -in 'ka lalolu 'yi, 'in Zuzu 'Popa 'ka -mu ye.»

¹⁸ -Bha -bhlokpadę, -lu yabhlo 'bhva Sølv 'yliya 'wv gaza -kwikwi 'bhisa, we yia bhli, 'in o yia layiyie lolu bhli. O -soa 'wv, 'in wa yia o batizee.

¹⁹ Tøvn, o bhia lilie, 'in 'kva yia o 'yli yi.

Sølv gbaa -Lagøgbv -Daması

Sølv -ya -Zezuu 'binonya ka -tu 'yli sanume nya -Daması.

²⁰ O yia -bha -bhlokpadę -Zezuu gbuu gbagbie bhli *-Lagobudu zo. O nee: «Zeu mi -Lagøo 'Yu nya.»

²¹ Nyuma -wa 'nva o weli, njwegaga yia wa sobha, 'in wa nee: «Nyime -o palidaa nyuma -wa gba -Zezuu 'jñi 'klyie 'wv, mo 'ni de mu? 'In gbu -gble sa, o 'ni de wa kpaa yi, 'in o 'ka wa -Lagøbonyaya -cian kwaaw.»

²² 'Yi weeee nya, Sølv gbaa -Zezuu gbu 'titie nya. Da o gbaa -Zeu -wa -Lagøo -Bhasanya ni, Zuifonya mia -Daması, -we wa 'kaa gba, we 'ni -mi.

²³ 'Yi sanume plia, 'in Zuifò yia 'wolanonn, wa 'ka Sølv 'bha.

²⁴ In Sølv yia we 'nu. 'Yi weeee nya, zli -yo sabo, -zugba wa mi gbee plalidanya njweguda, wa 'ka o 'bhaa 'gbv.

²⁵ 'Yi yabhlo nya, sabo, nyuma -wa -yo Sølv 'so mia, wa yia o -cice 'wv ladı. 'In wa yia o 'suo -we gbelia 'gbe, we 'wlubita -lali, 'in wa yia o we luv lasibhl.

Sølv mi -Zeluzalemv

²⁶ Sølv nynia -Zeluzalemv ni, 'in o yia -Zezuu 'binonya lbhobhoe layla. -Maa weeee yia o sosoee bhli. Wa 'yabhlo 'ni we dli 'wvdni nu, Sølv mi -Zezuu 'binonya nya.

²⁷ Banabasi yia o 'wvbhu, 'in o -yo o 'so yia tietienyaa -gbe mnı. 'In o yia wa -yla Sølov gbu gba. Sa Sølv -yo Nyimaa -Kanyo 'sa gbelia, 'in o yia o -yla gbu gba klaa, 'in sa Sølv gbaa -Lagøgbv -Zezuu 'jñi nya -Daması, -zugba nyano 'ni o dli -mu, Banabasi yi 'yaa -muv gba wa -yla.

²⁸ -Muv bhla, Sølv -yo tietienyaa mi. O mnı, 'in o yia wa -gbe -Zeluzalemv, -zugba o gba -Lagøgbv Nyimaa -Kanyo 'jñi nya, nyano 'ni o dli -mi.

²⁹ Zuifò -wa gbaa glekiwelı, o -yo wa yia 'wvgbeli, 'in wa yia weli 'wvsalsı. Nu, -maa mi o dideda, wa 'ka o 'bha.

³⁰ -Lagønyuma 'nva sa we, 'in wa yia Sølv Sezalegbe 'wv kwa. 'Bhie, wa yia o yoo 'pa Talisigbe nvkple.

³¹ -Muv bhla -leglizu -yo -dlı, Zudee -yo Galilee -yo Samalii -dvdv weeee -gv. -Zugba wa temanu dli, 'in wa zo Nyimaa -Kanyo 'nvnje. 'In Zuzu 'Popa yia wa 'wvsa, 'in wa yia 'wvzumanie bhli.

Eneee puueguegbv

³² We -ka Pieli, -moa mia dudu weeee -gv 'plihda -Lagønyuma 'wvtalie nya. 'Yi yabhlo nya, 'in o yia -Lagønyuma -wa mia Lidaagbe nvkplee -gbe mnı.

³³ 'In o yia -mo nyime yabhlo wa laa Enee 'yi, -zugba -moa pi -moa -bita -gv la -zu gbeta, o 'kukuee 'gbv.

³⁴ Pieli nee o -ylae: «Enee! -Zeu Klisi ka -mu pue. -In -so 'wv, -in gli -na -bita -na 'de nya.» -Bha -bhlokpadę Enee -soa 'wv.

³⁵ Lidaa -nyima weeee -yo Saløen -dvdv -gv -nyima weeee 'yia o -yo noda ni, 'in wa yia -Lagøpla.

Tabitaa soa 'wv tlthle lv

³⁶ Nu, 'jwno yabhlo mi -Zopeegbe 'wv, -Zezuu 'binonya o mia. 'Mo wa laa Tabitaa, we ji -wa «lue» *glekiwelı 'wv. 'Yi weeee nya, o nva gbuzonu gbu le, 'in o bea bobahhanya -yo.

³⁷ 'Yi yabhlo nya, 'in o yia gu bhli, 'in o yia tl. Wa budoa o 'kwie, wa yia we lapali -budu 'wlu, -mo komi yabhlo zo.

³⁸ -Zezuu 'binonya -wa mia -Zopee, wa ka 'nu nu, Pieli mi Lidaagbe 'wv, -we mia -Zopee kwesi. Wa yia nyima 'so tie, nu, wa mnı o laa weli ni nya: «Na zukpa -wa, -in 'na -gwlelı -mo -ni. -In 'yi!»

³⁹ Tøvn, Pieli -soa 'wv, 'in o -yo wa yia mnı. Da o nynia -mo, 'in wa yia o wee komi -we mia -budu 'wlu zo kwa. -Dugbanjwni weeee bea o kwesi wie nya. Zobana -yo -bana -we Tabitaa nva le, -zugba o -ga 'yili, 'mo wa -slolu o 'kly.

⁴⁰ Pieli kphalia o so -yo, 'in o yia o 'wvbhu. O laa -Lagønyuma -yo -dugbanjwni, 'in o yia o wa 'kluslolu, -zugba o -ga 'yili.

⁴¹ -Bha nyima duun zva Nyimaa -Kanyo dli -gv.

⁴² -Zopeegbe 'wv -nyima weeee yia we 'nu. -Bha nyima duun zva Nyimaa -Kanyo dli -gv.

⁴³ Pieli ka 'yli sanume li -mo -Zopee, -zelibhanyo yabhlo wa laa 'Simao -gbe.

10

Kølnene 'ylikakie Sezalegbe 'wv

¹ -Mo Sezalee, nvkpasu yabhlo mi -mo, 'mo wa laa Kølnene. Wlomvv 'slujaa 'wlu ta lo

-sluja glo gbu -zakpa -bhlo wa laa Itali - nyuma, wa 'yugalnyo o -mia.

² Nokpasu -moni, -Lago o zva -bha. 'In o -yo o -budunjwes -nyima saa saa -Lago. Zuifuu bobabhanya duun o saa 'wo. 'In o bhubhoea -Lago 'kemwu.

³ 'Yi yahbho nya, jibheza, lelu tanu nya, -Lago o 'anzi yahbho yia o 'klvtlal o 'yli 'wo. Kolonei yia we -yoyi vaa. 'In -muv yia o -gbe pla. 'In we nee o -ylae: «Kolonei!»

⁴ O ylaa -Lago o 'anzi tenyii, 'in -nyanigbo yia o -kpali. O nee we -ylae: «Na -Kanyo, lee -lu we -ma?»

-Lago o 'anzi yia we 'bigopal o -ylae: «Na -Lago o bhubhoe weli -yo zuozononya -in nua bobabhanya -yla le, -Lago ka we gbu -yoynwu. O 'ni -mi 'wodlo.

⁵ -In tie desleen nyuma -Zopee, nyime yahbho mi -bha, 'mo wa laa Simo Pieli. Wa -yo o 'ka yi.

⁶ -Zelihbanya wa laa 'Simoo, o ka -bodu mia gumunyuu -gogo 'go ni, o -gbe Pieli mia.»

⁷ Da -Lago o 'anzi -we -laa o weli mnua, toun, 'in Kolonei yia o zalubhononya 'so -yo o 'slojajayu yahbho mia o lubho noda la. Nu, oo 'slujayu mia, -Lago -moo zo 'yaa -bha.

⁸ Gbu -we 'pbia, o gbaa we 'bigu wa -yla weee 'bkie, o yia wa tie -Zopee.

Pielu ylikakie -Zopeegbe nvkple

⁹ We zli zlia, da wa mia -slo 'yloogblu, 'in wa mi -Zopee -yo cipada, -bha Pieli -gblaa -budu 'wlu*. Midiii gbegbein, o -gblaa -moo, 'in o 'ka -Lago o bhubhoe.

¹⁰ -Sleen, nwo 'bhaa o, o 'yibha o 'kali. Da wa mia o -yla liliu pida, -bha -lu yahbho -Lago 'paa yoo yia o 'yli -go.

¹¹ O 'yia yali -yo nywe -kalida, -bha -lu yahbho 'bhaa -moo. Wee -lu mia, we 'wlu sa 'naa 'kadu, mu 'bhaa yali, nee -lu wa kpa la gwigwi -mnua 'yli, 'in we yia kwli.

¹² 'In numa weeee -we kaa 'lali -mnua klaa, lagbizeli -numa klaa, we -yo zia weeee mi we 'wb.

¹³ Wel yahbho nee o -ylae: «Pieli, -in -so 'wo, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

¹⁴ Nu, Pieli 'palia we 'bigo: «'Ao! -Innya! Na -Kanyo, -we ka gbu -wa, 'in 'nia -slo punkanume -yo -na -gba li.»

¹⁵ Wee weli -bhlokpad -zakpa 'sonu yia gba, we nee: «-We -Lago tia 'wo 'wlalaanu, -mu 'na 'yli we punkalu 'bhisa -nu.»

¹⁶ We 'plli 'wo la -zakpa ta, 'in wee -lu yia yah lomni.

¹⁷ Nu, -we o 'yia de o 'yli 'wo, we 'ji Pieli 'yibhaa o 'de la, 'lee sa -muv 'ji 'ka -mia? Wee bhla nu nya, nyima -wa Kolonei tiea, wa yia 'Simoo -budu -yolayibha. Nu, -sleen wa mi o -buduuklo 'nwees.

¹⁸ Wa laa, 'in wa yia layibha: «'Lee -budu ni nywees Simo Pieli mia yi?»

¹⁹ Pieli mi -slo -we o 'yia o 'yli 'wo, we 'ji -gv 'wlukwon lapupalida, -bha -Lago o Zuzu gbaa o -ylae: «-In -tal, nyima ta mi -na da -talida.

²⁰ -In -so 'wo, -in 'sibhila la. 'In -in 'na kpekeli -ni, -in -yo wa 'so mnui, -am i tiea wa.»

²¹ Pieli 'sibhila la, 'in o nee waa nyima -ylae: «Nyime yahbloo da a mia -talida yi? -Ami -wa. -A 'nu -mo? Lee gbu 'wo a yi -nya?»

²² Wa nee o -ylae: «Kolonei -o -wa Wlomuu 'slojaa glo gbuu 'yugalnyo ni, mo tiea -ain. Nyime tiklu -wa, 'in o zva -Lago 'nunjwe. Zuifuu dudu -gv -nyima weeee saa o zuozonuu 'di. 'Yi yahbho nya, -Lago o 'anzi yahbho yia o 'tulba yi. Nu, o tie -mu nyima 'wo. Wa la -mi, -in yi o -gbe, 'in welinya -in 'kaa gba, o 'ka we yukwli polu.»

²³ Toun, Pieli yia wa 'wobhu o 'lakpanya nya, 'in wa yia o -gbe -go.

Zli zlia, 'in Pieli yia 'woso. 'In o -yo wa 'so yia mnui. -Lagobhelia -tolba -wa mia -Zopee, -maa yia wa yoo kwa.

²⁴ We zli 'sonu zlia ni, 'in wa yia Sezalee nymi. Kolonei ka o -buduujwes -nyima -yo o -jijli -talea la. Wa ka 'wlugbeli o -budu zo, -zugba wa wo Pieli.

²⁵ Da Pieli nyinia Kolonei -buduujwes, o 'ka plaa yi, -bha Kolonei yia o yoo -saa. 'In o yia 'wukwli tenyii, o 'ka Pieli fosa, -moo 'nyujewuzuze nya.

²⁶ 'In Pieli yia o 'wobhu. O nee o -ylae: «-In -so 'wo, nu, nyime -am i 'ya.»

²⁷ 'Bkie, o yia gbada -tu Kolonei nya. 'In o yia -budu zo pla. Pieli yia nyimaa -zlo -yoyi 'wlugbelida.

²⁸ O nee wa -ylae: «A -yi we 'ji nu, we se 'ni Zuif -yla -mi, o -yo o 'naa -Lago -yi 'ka ladu. 'In o 'ni we se -ka, o 'ka -moo -budu zo pla. -Lago ka 'mi we 'klbsolu nuu, 'in 'na ylali nyime yahbhogbo punkanyo -yo titinanyo 'bhisa -ni.

²⁹ We 'doo 'gbu, da a laa 'mi, 'in in yia yi, 'in in 'nia -gla zo. -We ka 'gbu a yia 'mi la, 'in 'yibha u 'ka we 'nu.»

³⁰ Kolonei yia we 'bigopal: «We 'yli -mnua ni, wee leli -bhlokpad -nya, 'ylugbagbu leli tanu nya, 'in mi -Lago bhubhoe da 'doo -gbe. -Bha -bhlokpad -nyime yahbho kaa libana 'wo tlalia 'mi 'klu.

³¹ 'In o nee 'mi -ylae: «Kolonei, -Lago ka -na -Lago o bhubhoe weli -yoynwu. 'In 'ni zuozonu -we -in nua bobabhanya -yla le 'wodlo.

³² -In tie nyima -Zopee, Simo Pieli -gbe wa -yo o 'ka yi. -Zelihbanya wa laa 'Simoo, o ka -budu mia gumunyuu -gogo -go ni, o -gbe Pieli mia.»

³³ -Bha -bhlokpad -in tiea nyima, wa mnui 'bu, 'in -in yia yiyigbo -yoynwu. -A 'de weeee mi -sleen -seli -Lago 'yu, -a 'ka -we Nyimaa -Kanyo zva -mi nywees yukwli polu.»

Pielu gbaa Kolonei -buduujwes

* 10:9 Wee -buduuklo -ba -bedle.

³⁴ Tɔvɔn, Pieli 'bhua weli 'wɔ, 'in o nee: «-Sleen, in ka we 'jiyibheli gbuɔzənu sa nii, -Lago'ɔ gbizi nyima 'wɔ.

³⁵ Nu, weli -gnu -bhlo -bhlo 'wɔ, nyime -o zpa -Lago 'nyewe, 'in o nua gbu tiklu le, ma nana -Lago dudu.

³⁶ -Lago ka o weli Izlaelnyima yoo 'pa. Nu, weli -zɔnu -wa. 'In -Zezu Klisu 'gbv, -a 'ka 'wɔtɔtɔ -dloɔ 'yì -Lago -gbe. Oo -Zezu -wa nyima weeee -Kanyo.

³⁷ Bhla -we nya 'Zan *-Batisi gbaa nyuma -yla: «A yi, in 'ka ain batizee, we bhla wee weli -min dia gwe Galilee. 'In, -muv 'bigv, -we nua le Zudee -dudu -gv da weeee, amiaa 'de -yi we 'ji.

³⁸ Sa -Lago ḥwnaa Nazaletyu -Zezu Zuzu 'Popaa 'tut nya, a -yi we 'ji. Sa -Zezu 'plihia dudu weeee -gv gbuɔzənu lenue nya, 'in sa o jipea nyima weeee -wa *'Kuzu mia 'klyie 'wɔpalida, a -yi 'ya -muv 'ji. -We ka gbu -wa, -Lago -yɔ o 'so mi.

³⁹ «-We weeee o nua le Zuifvu dudu -gv -yo -Zeluzalemu, -amia mi we dayinya nya. Wa ka 'ya o 'bha o *su -go lakolue nya.

⁴⁰ 'In 'yli 'so we taa zli, -Lago yia o 'wɔbhuhu tlthlnya lv. 'In o yia we lenu, o 'ka -amia o tietienya 'kłtlal.

⁴¹ We 'ni nyima weeee 'yì o, -amia -Lago -saa -bha 'cın o gbuɔ dayinya nya, -amia -wa. Da -Lago 'bhua o 'wɔ tlthlnya lv, -amia -yɔ o lia, 'in -a -yɔ o yia 'ma.

⁴² -Zezu nee -ain -yla, -a gba -Lagɔgbu nyima -yla, 'in -a gba nu, 'mɔ -Lago palia la, o 'ka tlthlnya -yɔ 'yliyganyaa -yogbu 'wɔbhuhu.

⁴³ -Lagɔgbvv -falipanya weeee ka o gbuɔ dayigbo gba. Wa nee: «Nyime -o -ka -Zezu dli -gv zv, 'in -Lago tia -mɔ -yogbu 'wɔ, -Zezuu 'jnu 'titet 'gbv.» »

Nyima -wa 'nua Zuifv, Zuzu 'Popa ka wa -gv lasibhli

⁴⁴ Bhla -we nya Pieli mia gbada, -wa mia o weli yukwlw pɔlvda, 'in Zuzu 'Popa yia wa -gv lasibhli.

⁴⁵ Zuifvu -Lagɔnyima -wa -yo Pieli 'so nɔa, -amia 'yia we -yo nii, -Lago ka -wa 'nua Zuifv Zuzu 'Popa -gv lamneni, 'in ḥwiegaga yia wa sobha.

⁴⁶ 'In -Lagɔnyima yia waa nyima ḥwewi weli -putunya 'nv, -zugba wa mnini -Lago 'jnu 'kadu.

⁴⁷ 'In Pieli nee: «Nyima Zuzu 'Popa 'sibhlia -gv la -ain 'bhisa, -a mneni -a 'ka gba wa 'na batizeli wa 'nyu nya -nu?»

⁴⁸ 'In Pieli nee, wa batizee wa -Zezu Klisu 'jnu nya. 'In wa 'de weeee nee Pieli -yla, o -yo wa 'so -tu 'yli sanime nya.

11

*Pɔlv saa 'bigv di -Zeluzalemvv leglizi -yla

¹-Zezuu tietienya -yo -Lagɔbhelia -wa mia Zudee -dudu -gv ka 'nv nii, nyima -wa 'nia Zuifv, wa ka -Lagɔgbu -yɔnjwu.

² Da Pieli yia lv -Zeluzalemu, -Lagɔnyima -wa mia Zuifv nya, 'in -maa yia o tu dili.

³ Wa nee: «In ka nyima 'nua knu 'wɔ mu -gbe pla*, 'in -in -yo wa 'so yia li!»

⁴ -Bha Pieli gbaa wa -yla, -we 'pla -bhlo -bhlo, we bhlii we gwedida, o nee wa -yla:

⁵ «'Yli yabhllo nya, in mi -Zopeegbe 'wɔ, da in mia -Lago bhubhoeda, 'in -lu yabhlo -Lago 'paa yoo yia na 'yli -gv yi. Wee 'yli 'wɔ, in 'yia -lu yabhlo -yo, -zugba we sibhl li na gbgbein. Wee -lu 'wlu sa 'naa 'kadu. We mi lakpada we gwigwi -mnua 'yli, -zugba we bhlo yali, 'in we yia 'mi kwesi nyi.

⁶ In lyla we nkple tenyii, 'in in yia numa kaa Tali -mnua klaa, fliinuma klaa, lagbizeli -numa klaa, 'zianya klaa -yo.

⁷ Tɔvɔn, 'in in yia weli yabhlo 'nv, we nee 'mi -yla: «Pieli, -un -so 'wɔ, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

⁸ «In in nee: «Ao, na -Kanyo, -innya! In -ka bhaa 'wlo, pounkalu -yo -na -gba 'nii -slo na ḥwewi pla.»

⁹ «In we 'sənu nya, wee weli yia yali 'bhv, 'in we nee 'mi -yla: «-We -Lago tia 'wɔ 'wlalaanu, -mi 'na 'yli we pounkalu 'bhisa -ni.»

¹⁰ We nu 'sa -zakpa ta. 'Bhie, we 'de weeee yia yali lumni.

¹¹ «We bhla tɔvn, nyima ta -wa 'bhva Sezalee, -wa wa tiea 'm̄i 'wɔ, -budu -we ḥwewi in mia, 'in wa yia -bha nyi.

¹² -Lago Zuzu nee 'mi -ylae: «In 'na gbižli nyima 'wɔ -ni, -in -ya wa 'so mnii.» -Amiaa -Lagɔbhelia gbelibhlo -wa -yo 'mi 'so yia da -seli ni, ma kwaaw 'mi yoo Sezalee. 'In -a 'de weeee yia Kələnei -budu zo pla.

¹³ -We ylia Kələnei ni, o yia we gba -ain -yla. Sa o 'yia o -budu zo -Lago 'anzı 'yligbeda, 'in -muv yia o -yla gba: «In tie nyima -Zopee, nyime wa laa Simo Pieli, wa -yo o 'so 'ka yi.»

¹⁴ Sa -in 'kaa nu, 'in -in -yo -na -budenjwew -nyima 'kaa gbu 'wɔbhuhu, o 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁵ «Da in bhlia wa -yla gbu -gbagbie, 'in Zuzu 'Popa yia wa -go lasibhli. Sa we 'sibhlia -amia -gv la we gwedilida, 'sa.

¹⁶ Tɔvɔn, Nyima -Kanyo -weli o gbaa zlume, 'in we yia 'm̄i dlu lasibhli: «*Zaan ka batizee 'nyu nya, nii, -Lago 'ka ain batizee Zuzu 'Popa nya.»

¹⁷ Zli -a ḥwnua Nyimaa -Kanyo -Zezu Klisu gbu -yo, 'in -Lago yia o Zuzu 'Popa -ain 'nye. «Sa -Lago 'nye 'yaa wamua o Zuzu 'Popa. Nyoo -amia mia, 'in 'ka gba -we -Lago 'kaa lenu, o 'na nɔnu we le -na?»

¹⁸ -Lagɔnyima 'nua welinaya -minu, 'in we yia wa dli zəbel -dloɔ. Wa -mnunia -Lago 'jnu, 'in wa nee: «Gbuzənu -wa, nyima -wa 'nua Zuifv, -Lago ka se wa 'nye, wa 'ka wa dli 'bhiti, 'in wa 'ka 'yliygagie -zɔnu 'yì.»

* 11:3 Glekiweli nee «knplanya».

Antiosvv -Lagonyima

¹⁹ Etiemu ththe 'bigv, 'in wa yia -Lagonyima 'khyie 'wopalie bhli. 'In -maa yia lamneni da weee. Təlvə mn̄ Fenisi, Siplv -yo Antiosv. 'In wa -ka -Lagobv gbaa mn̄, Zuifv 'dekpvə -yla wa gbaa we.

²⁰ -Mvv bhla, Siplv -yo Silenu -Lagonyima tolva ka Antiosv yi, -zugba wa gba Nyimaa -Kanyo -Zezuu gbuzonv gbo, nyima -wa 'nua Zuifu -yla.

²¹ -Lagoo 'tite -yo wa 'so mi 'gbo, nyima duun yia wa weli -gv lanjwnunu. 'In wa yia wa 'de -Lagoo yoo 'nye.

²² -Zeluzalemv *leglizi 'nva gbonya -mni, tɔvn, wa yia Banabasi tie Antiosv.

²³ Da o nynia -mo, sa -Lagoo nva -Lagonyima 'nam 'wv, o 'yia we -yo, o yia we 'muna li. 'In o yia wa 'de weee 'kvayli 'pa, nu, wa -tv -Lagoo 'wv dl̄i weee nya tiklu.

²⁴ Banabasi mi nyime -zənu nya, Zuzu 'Popa ka o ye, 'in o kaa dli. 'In we 'gbo nyimaa -zlo yi 'yaa -maa 'de -Lagoo yoo 'nye.

²⁵ -Mvv 'bigv, Banabasi yia Səlvv datalia mn̄ Talisi.

²⁶ Da o 'yia o, 'in o -yo o 'so yia Antiosv yi. Wa 'de 'so li -bha -zu -bhlo waa -Lagonyima -gbv, -zugba wa slolu nyimaa -zlo dli -zu gbo. Nu, Antiosvge 'wv wa laa -Zezuu 'binonya Kletien tiatia.

²⁷ We bhla, -Lagobv -falpanya tolva 'bhua -Zeluzalemv, 'in wa yia Antiosv yi.

²⁸ Wa 'yahbho wa laa Agabusl -soa 'wv -Lagoo Zuzu nya, o nee, o wv 'kadu yia dayli yia dudu weee -gv. 'In wee o wv yia yi bhla -we nya Klodu mia nyimaa 'wlulapilinyo 'kadu nya.

²⁹ 'In, -Zezuu 'binonya yia gbo popali nu, -o -ka -mi -we o -ka 'yi, o wla we, wa 'ka we yoo 'pa, -Lagonyima mia Zudeee dudu -gv wa 'wosalu nya.

³⁰ 'Sa waa -Zezuu 'binonya nva we. -We wa 'yia, 'in wa yia we Banabasi -yo Səlvv yoo 'nye, 'in -maa yia we leglizi nyima kpasi kwa Zudee.

12

Wa 'bhaa *'Zake, 'in wa yia Pieli -kaslv 'wopa

¹ We bhla, nyimaa 'wlulapilinyo Ewlodv bhlia leglizi nyima tolva 'khyie 'wopalie.

² 'In o yia Zaaan bheli *'Zake 'bha togugble nya.

³ 'Inda o 'yia we -yo nu, we nam Zuifv dudu, 'in o yi 'yaa Pieli kpa, *'Floo -we 'nua gəo -yo -kaa 'fetu bhla.

⁴ Ewlodv kpa Pieli, 'in o yia o -kaslv 'wopa. 'In o nee 'slvja -mnvaa -zakpa -mnvaa -yla, -maa -kv o nywe. O 'ybha o 'ka o -yo gbo 'wvbhu nyima 'yu, *'Wozituyu 'fetu bhla zli.

⁵ 'Slvja mi Pieli nyekvda -kaslvbusu zo, 'in leglizi yia -Lagoo bhhuboeda -tv tiklu o 'gbo.

-Lagoo 'anzı -saa Pieli -kaslvbusu zo

⁶ Yl -we nya Ewlodv 'kaa Pieli -yo gbo 'wvbhu, we sabo, -zugba Pieli mi 'ylaa 'wv 'slvja 'so nyidi. O mi netellukpe 'so 'wv gbvanda, -zugba -kaslvbusu nyekvda 'yligbe -kaslvbusu nywe.

⁷ -Bha -bhlokpadə Jejitapee 'anzı 'tlahia -bha -kaslvbusu zo, 'in zli yia -mo slo. O zia Pieli beta yabbhlo kwe, o ganoa o, 'in o nee o -ylae: «-In -so 'wv slv!» Təvn, netellukpenya yia Pieli so 'wvbhu, 'in we yia laslo.

⁸ 'In -Lagoo 'anzı nee o -ylae: «-In ji -na -jlaa, -in -pla -na -sakwla 'bho 'wv, -in -gbo we 'llukpe!» Pieli yia we 'nɔjwe zo. 'In -Lagoo 'anzı yia we -godı o -ylae: «-In -pla -na -bana 'wv, 'in -in yi 'mi 'bl.»

⁹ Pieli mi -Lagoo 'anzı 'bi, 'in o yia -kaslvbusu zo 'tla. -We -Lagoo 'anzı mia lenoda, omo dli we 'nu gbuzonv, 'ylaa -ylada o mia.

¹⁰ Wa zia -kaslvbusu nyekvda tianv -yo 'son -gv, 'in nee -klolo -we -galia 'gbe, 'in wa yia we -yo nyini. Wee klolo -kalia we 'de nya wa 'yu, 'in wa yia 'tla. Wa kwaa yoo yahbho -se, tɔvn, 'in -Lagoo 'anzı yia Pieli kwesi 'bho.

¹¹ Təvn, -we 'phla Pieli yibhelia we 'ji, 'in o nee o dli zoe: «-Sleen na yi we -yo nu, gbuzonv -wa: Jejitapee ka o 'anzı tie, 'in o yia mi Ewlodv 'tite kwee -sa. Gbonyuu Zuifv pupalia na 'gbo, 'in o yi 'yaa 'mu -mvu zo -sa.»

¹² Da Pieli 'nua wee gbo 'wola, 'in o yia Zaaan wa laa Maliku 'nyaa Malii -budunjwee mn̄. Da -Lagonyima duun ghelia 'wlu, -zugba wa phubhooe -Lagoo o 'gbo.

¹³ Pieli bhlia -busu klolo, lubhonjwno wa laa Wlodv, 'in -mo yia -bha -talha yi.

¹⁴ O yibhelia Pieli weli, o mi 'muna lidaa 'gbo, o 'nu -busu -kal. 'In o -yo gwagwne yia gbaa mn̄ nyima tolva -ylae: «Pieli mi -busu nyekvda!»

¹⁵ Wa nee o -ylae: «-Sabhe bhaa aui yi?» 'In o nee wa -yla: «Gbuzonv -wa!» Təvn, 'in wa nee: «-Zugba o zuzu -wa!»

¹⁶ -Mvv bhla, -zugba Pieli bhlia klolo -bhloo 'de. Da wa -kalia -bha, wa 'yia o -yo, 'in nyegaga yia wa subha.

¹⁷ 'In Pieli yia wa -yla so 'pa, a 'mu nywe. 'In sa Jejitapee wlelia o -kaslvbusu zo, 'in o yia we 'bigv gba wa -yla. 'In o nee 'ya wa -ylae: «A gba we 'Zake -ya -Lagobhelia tolva -yla.» 'Bhie, o 'tlaa, 'in o yia da -putu mn̄.

¹⁸ Da zli zli, 'in 'slvja yia gbugblolu, -zugba wa yibhalia yibhalia lae, le -lu yli Pieli.

¹⁹ Ewlodv nee wa -talha o da. Wa -talha o da, wa 'nu o 'yi. 'In Ewlodv yia waa -busu nyekvda -slvja laybha, 'in o nee wa 'bha wa.

²⁰ -Mvv 'bigv, o 'bhua Zudee, 'in o yia Sezalee ladja mn̄ bhla -selée -nu nya.

Ewlodv ka tl

20 Tili -yo Sidoon -nyumaa liliu mia, Ewloduv dudu -gv we bhua. -Mvv bhla, Ewloduv ka wa -yo 'ce 'pali. Wa bhla weli -bhlo, 'in wa yia o komii njewkonyo Blasitusi o 'wukulu. 'In wa nee Ewloduv -ylae: «Wututve -dlo -to -an nyidi.»

21 'In Ewloduv yia wa -yla 'yli zv. Wee 'yli nynia, o yia o 'jnumu -bana 'wopla, 'in o yia o gbowobhukpe 'wv ladu. 'Bhie, o yia wa -yla gbu lapal -zejila 'wv.

22 'In nyuma yia 'wokpi: «Lago yabhlo mia de gbada, -moo 'ni nyime!»

23 Wee bhla -bhloo 'de nya, Jejitapee 'anzu yia Ewloduv bhut, o 'ni -Lagoo 'jnu -mnunu 'gbu. 'In -mna yia o li, 'in o yia tl.

24 We bhla, -zugba -Lagoweli -yo -guvwylaylimane mn, 'in nyuma nyi wa 'de -Lago yoo.

25 Da Banabasi -yo Solv bhia wa lubho, 'in wa yia -Zeluzalemu lubhiti. Wa yia 'Zan Maliki 'wvbhu, 'in wa -yo o 'so yia mn.

13

Zuzu 'Pupa tiea Banabasi -yo Solv

1 Antiosuv leglizi 'wv, -Lagobuvu -falpanya -yo nyumaa gbowslunya mia -bha. Wa jnu ni: Banabasi, 'Simeeo wa laa nyime -ylukpa, Silenyu Lusiusu, nyumaa 'wlulapilinyo Ewloduv Antipasii jiji -tale Manae -yo Solv.

2 'Yli yabhloo zli, da wa mia -Lago bhuhohoeda, -zugba wa pla 'sun, Zuzu 'Pupa nee wa -ylae: «A -sa -bha Banabasi -yo Solv wa 'de saa, lubho -we ka 'gbu in yia wa la, wa 'ka we nu.»

3 Wa yia 'sun -plada -yo -Lago -bhuhohoeda -tv. -Mvv 'bigu, 'in wa yia Banabasi -yo Solv so 'wluo lapali, 'bhie, wa yia wa 'yitide, 'in wa yia mn.

4 Zuzu 'Pupa tiea Banabasi -yo Solv, 'in wa yia Selusii mn, -bha wa 'bhua 'glv 'wv. 'In 'nyunyididuvu wa laa Siplv, wa yia -moo mn.

5 Da wa nynia Salamini, 'in wa yia -Lagobuvu gbagbie bhli Zuifuv -Lagobudunya zo. 'Zan Maliki -yo wa 'so mi, -zugba o sa wa 'wv.

6 Wa -dia 'nyunyididuvu 'wv, 'in wa yia Pafosugbe nukple nyni. -Mv wa -yo -dlabchia -lenonyo yabhlo wa laa Baali -Zezu gbelia. Zuifu, -o laa o 'de -Lagobuvu -falpanyo, mo -wa.

7 'Nyunyididuvu 'wlulapilinyo Seliusu Pelsusuv -gbe o -dulia la, 'ylimnanyo mo. Oo dudu 'wlulapilinyo laa Banabasi -yo Solv, o 'yubha o 'ka -Lagoweli 'nvv 'gbu.

8 Nu, -dlabchia -lenonyo wa laa glekiwelh 'wv Elimasi, -moo 'ni 'yubha, 'nyunyididuvu 'wlulapilinyo jnwmu -Lagobuvu -yo, we 'gbu o yia Banabasi -yo Solv tv dli.

9 Zuzu 'Pupa yea Solv wa la 'yaa *Polv, o ylaa oo Elimasi 'yliya 'wv tenyii, 'in o nee o -ylae:

10 «-Dawli bhabha -yo 'nyii -kanyo, 'Kuzuuyu, -o -wa gbowzonu weee tonyime! -In 'nia -Lagoo lenogbuvu da 'wolasale 'ylibelia yii?»

11 «-Sleen -in pu yukwli: Jejitapee yia -mi bhitia, -in 'ka 'lo. 'In -in 'na 'ka 'yli -yyi bhla yabhlo nya.»

-Bha -bhlokpadé, Elimasi 'loa, 'in o yia nikpise 'wv -tu, - zugba o bhuhuhuli so la, nyime -o 'kaa o so lakpaa datale nya.

12 Da 'nyunyididuvu 'wlulapilinyo 'yia -we 'plia -yo, 'in o yia -Lago -plagbu -yoyjwnu. 'In -Lagobuvu wa mia -sloluda, we yia o dli kwazi bhabha.

Polv -yo Banabasi 'so mna Antiosv Pisidii -dvdu -gv

13 Pafosugbe 'wv, Polv -yo o nənənya -bhoa 'glv 'wv, 'in wa yia Peñizigbe nukple mn, Panfilii -dudu -gv. -Bha 'Zan Maliki 'bhua wa 'bi, 'in o yia -Zeluzalemu ləmni.

14 -Mvv 'bigu, wa 'bhua Peñizi, 'in wa yia Antiosv mn, Pisidii -dvdu -gv, bhu -gv. Zuifuv *Nyapcyl nyi, 'in wa yia -Lagsbudu zo pla, 'in wa yia ladu.

15 Da wa bhia tite -yo -Lagobuvu -falpanya 'sebhē zelizelie, 'bhie, -Lagobuduu -cian nee Polv -yo Banabasi -yla: «Bheliain, we -ka gbu a 'ka gba, 'in a 'ka nyumaa dli lateman, a mnemi a 'ka we gba!»

16 Polv -soa 'wv, o 'pa'a so, 'in o nee: «Izlael nyuma, amia boba -Lago, a polv 'mi yukwli!»

17 Izlaelinnyumaa -Lago -sa -bha -amiaa dökpası, 'in o yia wa zumanı da laga 'wv Ezipotu -dvdu -gv. 'Bhie, o yia wa Ezipotu -sa o 'tite nya.

18 'In o yia wa zv dudu beblee -gv, we mnemi we 'ka -zvv glv 'so jwwee nyni.

19 'In o yia zva gbeso lasa Kanaa -dvdu -gv. 'In o yia -maa dudu o nyuma 'wvladlili, 'in we yia -maanu -ze.

20 -Mvv li -zvv 'wlu so -zvv glv 'so 'ya kugbung (450).

«Bhie, o yia -amiaa dökpası gbowobhunya 'nyeda -tv tikli, 'in we yia -Lagobuvu -falpanyo Samuehlı bhla yli.

21 «-Mvv 'bigu, -amiaa dökpası yia -Lago wa 'wlulapilinyo -zlalı. 'In -Lago yia wa Kisuu 'yu Saulu 'nye, Bezameeez zvaylinyime nya. -Moo pilı wa 'wlu la -zvv glv 'so.

22 -Mvv 'bigu, -Lago -saa Solv kwnee, 'in o yia -Davidi o 'bigopali. 'In -Lago nee -Davidi daae: 'In ka -Zeseee 'yu -Davidi 'yi na dli da -nyime nya. -We weee in 'yubhaa, le o yia we noa.»

23 «-Davidi zvaylinyime yabhlo -wa -Zezu, 'mo -Lago -saa -bha *Izlaelı Gbowusanyo nya. Sa o gbaa zlime we 'sa.

24 -Zezuu yiyie 'yu, Zaan yia Izlaelinyuma weee la. O née wa -yla: «A 'bhitia amiaa dli, 'in wa 'ka ain batzee.»

25 Da Zaan mia o lubhoo 'wlu 'bhada, 'in o née: «Amia dli, nyaa in -mia? -Lago -Bhasanyo, -o a mia woda we 'ni -ami. A -tali, yia o yia 'mu luv, 'in, in 'ni we 'klu -ka in 'ka o -saklwaa 'llukpe -bло.»

26 «Na bhelia, amia Ablaamuu zvaylinyuma, 'in amia mia -seli -Lago bvbvee 'gbo, -a 'de weee -yla -Lago 'paa nyimaa gbowusaweli -min yoo.

27 Nu, -Zeluzalemu -nyima -yo wa 'yugalinya 'ni -Zezu yibheli *nyimaa Gbowosanyo nya. 'In -Lagobgvu -falpanya weeli -we wa zelia Zuifvu Nyapeyl weee nya, wa 'ni -mva 'wolano. 'In wa yia we lenve gbal -Zezuu 'bhabhie nya.

28 'In weli -we -gv wa 'kaa o 'bha wa 'ni we 'yi. 'In wa née Pilati -yla, -moo 'bha o.

29 -We -Lagosebeh gbaa -Zezuu daa, wa bhaiwa lekne, wa -saa o *su -gv, 'in wa yia o gbaawla 'wv ladi.

30 'In -Lago yia o 'wvbhu tlthnya glaa.

31 'In nyimaa -wa -yo -Zezu 'so 'bhva Galilee -dudu -gv, 'in wa yia -Zeluzalemu min, o ka o 'de -maa 'kloslolu 'yli duun nya. -Maa mia -sleen o gbowduanya, -zugba wa -yo o gbo -gbagbie min Izaelinyuma -yla.

32 «'In gbowonu -we -Lago gbaa zlime -amiaa dvkpasi -yla, 'mo -a yia ain -yla gbaa.

33 -Amia, wa 'yuoyua -yla -Lago nova -sleen we le, -Zezuu 'wvbhubhue nya tlthnya glaa. We mi celda Lvosebhée lvvu 'sonu 'wve:

-M1 -wa na yu,
    'in we 'bhw -zeen 'wv,
    -ami -wa -na dide.»

34 -Lago ka zlime we gba. Nu, -Zezu o yia 'wvbhua tlthnya glaa, 'in o 'na 'ka 'masleen tl. 'In o née wee gbo -min dae:

-Mowhlulu -zonnya in gbaa in 'ka -Davidi
    'nye,
    'mo na yia ain 'nyea.»

35 We 'gbo, we mi 'ya celda Lvosebhée da yahbloe:

-In 'na 'ka -na -mowlonyo 'yitide
    o 'ka 'bhuka 'wv zen.»

36 Da nyimaa 'wlulapulunyo -Davidi -gaa 'yiliyo, sa -Lago 'ybhaa, 'in o yi 'saa o lubho no. O tha, wa 'bhlua o, o dvkpasi kwesi, 'in o yia zen.

37 «-Zezu 'ni glu zen, -Lago ka o 'wvbhu tlthnya glaa.

38 Amia, bhelia, -a née ain -yla: -Zezuu 'gbo -Lago tia nyimaa -yegbo 'wv.

39 Nu, nyaco nyaa -ka -Zezuu gbo -yojwuu, o 'gbo -na gbowuyuu 'gba bhava -mi 'wlu. Moizuu tite 'nu mnenei we 'ka we ain 'wlu -sa.

40 A zu amiaa 'de 'yiliyo, gbo -we -Lagobgvu -falpanya gbaa, we yi ain yli.

41 -Lago née:
    A -tali gbo 'ylilatlilinya,

    njwiegaga sobha ain,
    'in a 'bhu la.

Nu, gwedigbo na yia lenva amiaa bhla.
Wa -ka we 'di ain -sali,
    a 'na 'ka we la gbowonu.»

42 Da Pölv -yo Banabasi mia -Lagobudu zo 'tlada, 'in wa née wa -yla: «Amia -a bhuhhoe, Zuifvu Nyapeyl -putu -ka nyni, a yia 'ka wee gbo -bhloo 'de gba -ain -yla!»

43 Wa bhai 'wlugbelie, Zuifvu -zlo -yo nyimaa -putu -wa bvbøa Zuifvu -Lago, 'in wa yia Pölv -yo Banabasi mi wa -yla gbo -gbada, -zugba wa temani wa dli la nu, wa 'na 'tideli -Lago -nanu 'yi -ni.

Pölv -yo Banabasi; gbaa gbo nyimaa -wa 'nia Zuifvu -yla

44 Zuifvu Nyapeyl -putu nynia, -wa yia -Lagobehi yukwlí polba, we -to 'wv -se, wa 'ka wee gbee nokpla -nyimaa njwes nyni.

45 Zuifvu 'ya nyimaa -zlo -man -yo, 'in zenyidli yia wa 'wvbho. 'In -we Pölv mia gbadia, wa bhitia we saputu sa, -zugba wa veli o.

46 Pölv -yo Banabasi née wa -yla dli 'titie nyae: «We mi nu, amia Zuifvu -yla wa 'ka yaa -Lagobgvu gba tia. 'In a mi we kwnee -sada, 'in a née amiaa 'de nya nu, 'yiliogagie -we 'nia bhloluda -ka, a 'ni we 'yiyie 'klu -kaa gbo, nyimaa -wa 'nia Zuifvu, wa gbegbein -a yia minia!

47 «-We Jejitape gbaa -ain -yla, mu nu:
    In ka -mu 'yligbeli,
        dvduv -nyimaa weee zli nya.
    In, -in 'ka nyimaa gbowusa weli gba dvduv da weee.»

48 Da nyimaa -wa 'nia Zuifvu 'nva welinya -min, 'in wa yia 'mona li, wa yia -Lago 'jnni -mnini o weli -zonvu 'gbo. 'In -wa -Lago -saa -bha 'cun, wa 'ka 'yiliogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yli, 'maa yia -Lago dli -go zu.

49 'In Nyimaa -Kanyoo weli yia wee dvdu weee -gv lamneni.

50 Zuifvu 'paa 'jnumnu -jwni -wa zva -Lago -bha -yo 'gbee nyimaa 'kadu dli yali nu, wa pali Pölv -yo Banabasi 'khyie 'wv. 'In wa yia -maa vu wa dvdu -gv.

51 Da Pölv -yo Banabasi 'kaa wee 'gbe nokple 'bhu, 'in -maa yia -maa bhv -yo *-bhuhhoe gbo -wa 'gbo. 'Bhie, wa yia Ikoniumu min.

52 'In 'mona -yo Zuzu 'Pöpa yia -Zezuu 'binonya ye -mo Antios -dvdu -gv.

14

Pölv -yo Banabasi mi Ikoniumu

1 Da Pölv -yo Banabasi nynia Ikoniumu, 'in wa yi 'yaa -memi Zuifvu -Lagobudu zo pla. Wa gbaa -mo -Lagobgvu sa kpœen kpœen, Zuifvu duun -yo -wa 'nia Zuifvu, -maa yia -Lago pla.

² Zuifu -wa 'nia -Lagəgbu -yəjwnu, -maa 'bhua nyuma -tolva -wa' 'nia Zuifvnu dli 'wu, 'in wa 'ka -Lagəbhelia -yla gbonyyuu leno.

³ 'In Pəlv -yo Banabasi yia -moo bhla Ikoniumu -tu -daan, -zugba wa gba -Lagəgbu, nyano yabhlogba 'ni wa 'wu -mi. 'In -Lago yia wa se 'nye, wa 'ka gwedigbonya -yo gbo 'kadu lenu. Wa gbaa o 'nunu -go gbo, 'in -Lago yia we -slolu nu, wa weli mi gbonyyuu nya.

⁴ 'In wee 'gbee nukpla -nyima yia 'wudu 'so: tolva -zea Zuifvnu -no, 'in tolva yia -Zezuu tietienya -nu -ze.

⁵ Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, we -yo wa 'yugalnuya pəpala gbo, wa 'ka Pəlv -yo Banabasi 'klyie 'wopa, 'in wa 'ka wa gboeku 'wobha.

⁶ Da waa nyima 'so 'nua gbo -minu, 'in wa yia -flii -bho. 'In wa yia Likaoni -dudvnu 'genya wa laa Lisithi -yo Delbu mn, we -yo we kwesi -genya 'wu.

⁷ 'In wa yi 'yaa -memə -Lagəgbu gba.

Pəlv -yo Banabasi mi Lisithi

⁸ Nyime yabhlo mu Lisithi, ladida o tua 'kəmuvu, -we ka gbo -wa, o bhu ka 'ku. 'In wee 'kukue wa gwalliu o, o tianu 'ni -slo no.

⁹ 'Yi yabhlo nya, -zugba o pəlv Pəlv weli yukwli. 'In Pəlv yia we -yoyi nu, o dli mu -Zezu -gbo, o mneni o 'ka 'po.

¹⁰ Pəlv nee o -yla weli 'tite nyaes: «-In so 'wu, -in 'yligbe -na bhu -go tiklu!» 'In so nyime yia 'woblu, o yia nonue bhli -bha -bhlokpadə.

¹¹ Gbonyya Pəlv nua le da, nyimaa -zlo 'yia we -yo, 'in wa yia 'wokpi Likaoni -nyimaa weli nya: «-Lagonyya ka nyima -ze, we ka -amiaa -gbe lasibhli!»

¹² Banabasi wa laa -Zeusu, 'in Pəlv -wa gbugbanyoo 'gbo, wa yia -moo la Elumesi.

¹³ -Lago wa laa -Zeusu, we -bdu 'yligbe wee 'gbee ηωε -yo. 'In we bubonyo -yo bhligblonya yia yi, 'in o yia we -kpeli suu -bvi nya. O -yo o nyimaa -zlo 'ybha wa 'ka Banabasi -yo Pəlv -zila -yo bubolo.

¹⁴ 'In da -Zezuu tietienya Banabasi -yo Pəlv 'nua wee gbo -minu, 'in wa yia wa 'wu *-bananya yla. 'In wa -yo gwagwile yia nyimaa -zlo glaa mn 'wukpikpie nyaes:

¹⁵ «'Oo! Bheliaun, le -lu ka 'gbu a nu 'sa? Nu, nyima -amua -mua 'ya amia 'bhisa. -Lagəgbu -a yia aui -yla gbaa. Nu, a 'bhu -sini -kpovanya -minu 'bi, a 'bhiyi 'yilioga -Lago -gbegebin! Mo nua yah klaa, dudv klaa, gumunyu -yo we lo -lu wee le.

¹⁶ Bha, bhlasabhla, -Lago ka dudvg -nyima weeee 'yitide, 'in wa yia wa 'deee nuu 'yoo bhli.

¹⁷ 'In -moo bhla, -Lago yia o 'de -slolu aui -yla, o zonozonlenve nya 'kəmuvu: o bhalu yalinyu, 'in amiaa kpaa -li zoa. 'In o nyea aui lililu duun, o yelia 'muna aui dli zo.»

¹⁸ Banabasi -yo Pəlv ka 'kli 'yi, 'in wa yia gbo weeee 'bigu 'plli waa nyimaa -zlo -yla, nu,

wa 'na bəbəlo wamia -ni, 'bhie -maa yia we -yəjwnu logada.

¹⁹ We bhla Zuifonya 'bhua Antiosu Pisidii -yo Ikoniumu -dudv -gv, wa nynia Lisithi, 'in wa yia nyimaa -zlo lubho. 'In wa yia -maa dli 'wobhu, 'in wa yia Pəlv gboeku 'wobha, wa 'ka o 'bhaa 'gbo. 'Bhie, wa yia o 'gbe -gnima kwa, wa mia dli nu, o ka tl.

²⁰ 'In da -Lagonyyuma gbelia Pəlv, o yia 'wosu, 'in o yia wee 'gbe nukple lomnu. -Moo zli zhia, 'in o -yo Banabasi 'so yia Delbu mn.

Pəlv -yo Banabasi 'bhitia lv Silii -dudv -gv

²¹ Pəlv -yo Banabasi gbaa -Lagəgbu Delbəvbe nukple, 'in nyima duun yia -mo -Lago pla. 'Bhie, wa yia ləbħħiti Lisithi, Ikoniumu, we -yo Antiosu Pisidii -dudv -gv.

²² 'In wa temana -Lagonyyuma dli la, -zugba wa pa wa 'koayli, nu, wa zu dli gege. 'In wa nee wa -ylae: «We mi nu, -a 'plli siasie duun lu 'bhie, -a 'ka *-Lago nyimaa 'wlulaplie zo pla.»

²³ 'In Pəlv -yo Banabasi yia nyima kpası lapali *leglizi -bhlo -bhlo zo. Wa plaa 'sun, wa bhubhoea -Lago, 'bhie, wa yia waa -Lagonyyima -wa zva -Lago dli -gv, -Lago kwəe zu.

²⁴ -Moo 'bigu, wa 'plli Pisidii -dudv -gv, 'in wa yia Panfilii nyini.

²⁵ Wa gbaa -Lagəgbu Pəlizigbe nukple, -moo 'bigu, 'in wa yia Atalii mn.

²⁶ -Mo wa -gbla 'glo 'wu Atalii, 'in wa yia Antiosu lubhiti Silii -dudv -gv. -Mo wa zva zlume wa -Lago 'nanī kwee, lubho -we wa bħia da nənəe 'gbo.

²⁷ Da wa nynia Antiosu, 'in wa yia leglizi weeee 'wlugbeli. -We weeee -Lago nua le wa so nya, 'in sa -Lago -kalia -wa 'nia Zuif -yla 'yoo, 'in -maa 'ka 'ya -Lago pla, wa yia we -sa 'bigu di nya.

²⁸ 'In Pəlv -yo Banabasi yia Antiosu -tu -daan -Zezuu 'bunonya nya.

15

Antiosvgbee -Lagonyyima kpelia Moizu tite -gv

¹ We bhla -bhlokpadə nya, nyimaa -tolva 'bhua Zudee -dudv -gv, 'in wa yia Antiosu mn. Da wa nyima -mo, wa yia -Lagəbhelia gbo -minu slolue bhli, wa nee: «Sa Moizu tite gbaa, wa 'pa nyima kni 'wu, a 'nu 'sa kni pla, a 'nu mneni a 'ka gbo 'wobhu!»

² Pəlv -yo Banabasi 'ni wa weli -yəjwnu -gbaa, 'in wa -yo wa 'so yia wee gbo -minu -gv kpeli bħabha. We 'gbo, wa yia Pəlv, Banabasi -yo Antiosu -nyimaa tolva tie -Zeluzalemo, 'in wa -yo -Zezuu tietienya -yo nyimaa kpası 'ka wee gbo -minu gba.

³ We 'gbo, wa mi mnimnie -gv, 'in leglizi yia wa -yəbe, 'in wa yia wa yoo kwa. 'In wa yia Fenisi -yo Samalii -dudv -gv 'plli, sa nyimaa -wa 'nia Zuif plaa -Lago, -zugba wa

-yo we gbagbie mnu. 'In wee 'dizənu -mnu yia -Lagəbhelia weee 'məna 'kadu 'wəla.

⁴ Da wa nynia -Zeluzalemu, 'in leglizi kлаа, -Zezuu tietienya kлаа, we -yo nyima kpasi yia wa 'lakpasu kpa. 'In -we -Lago nua le wa so nya, wa yia we -sa 'bigvdi nya -maa -yla.

⁵ Zuifv -zakpa -bhlo wa laa Falizunyuma wa glaa -nyuma tolva, -wa zva -Zezu dli -gv -soa 'wv, 'in wa nee: «-Lagonyuma -wa 'nia Zuifv, wa 'pa wa kni 'wv, 'in wa gba wa -yla, wa zu Moizu tite 'nɔŋwe!»

-Lagonyymaa 'wlugbelie -Zeluzalemu

⁶ 'In -Zezuu tietienya -yo nyima kpasi yia 'wlugbeli, wa 'ka wee gbu -mnu 'wosisali.

⁷ Wa kpelia kpokpo, Pieci -soa 'wv, 'in e nee wa -yla: «Na bhetia, amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Lago ka -bha 'mu -sa ain glaa, we 'bi ka 'wugwle, 'in -wa 'nia Zuifv, in 'ka wa -yla -Lagəgbu gba, wa -ka we 'nu, wa 'ka -Zezu dli -gv zu.

⁸ -Lago -o -yia nyimaa dli, o ka we -slolu nu, -wa 'nia Zuifv, o ka wa gbu -yɔŋwu, 'in e yi 'yaa wamia Zuzu 'Popa 'nye, -amia 'bhisa.

⁹ -Lago 'ni nyime 'wugbizi, -a -yo wa 'so nyidi. -We ka gbu -wa, o ka wa dli -yɔwəlo, wa ka -Zezu dli -gv zv 'gbu.

¹⁰ 'In -sleen, lee -lu ka 'gbu a yla -Lago la? 'In 'gba 'kadu -amiaa dəkpasi -yo -amiaa 'de 'nia mnene -a 'ka 'wobhu, 'in a dli we -Zezuu 'binonya 'wlu?

¹¹ -Imyal! -A dli we dli 'wv nu, Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'nanu 'gbu, -a yia 'pv, wamia 'bhisa!»

¹² Təvn, nyima weee yia ŋwe 'mu, - zugba wa polv Banabasi -yo Pəlv 'so yukwli. Gwedigbu -yo gbu 'kadu -Lago nua le wa so nya -wa 'nia Zuifv nyidi, -zugba wa gba we waa nyima -yla.

**Zake gbaa nyima -yla gbu*

¹³ Da wa bhetia gbagbie, 'in *Zake yia weli 'wobhu, o nee: «Na bhetia, a polv 'mu yukwli.

¹⁴ Sa -Lago ylaa tatiat nyima 'nia Zuifv, 'in o yia -bha nyimaa -zakpa -bhlo -sa wa glaa, -maa 'ka o -nu -ze, we gbu 'Simao gbaa -an -yla.

¹⁵ 'In wee weli -mnu -yo -Lagəgbv - falipanya weli yia bhli -bhlo. Nu, we mi calda -Lagəsebhə 'wve:

¹⁶ Jejitapee nee:

«-Mv 'bigv,

lo na yia yia ci,
'in -Davidu -budu bhlia,
in 'ka we 'subha lo.

In 'ka we 'subha lo we 'ku -gv,
'in in 'ka we 'ylibeli.

¹⁷ 'In nyimaa pnu weee yia Jejitapee 'yoo datalia.

Cun, nyima -wa 'nia Zuifv in laa
wa 'ka na -nu -ze, ma -wa.»

¹⁸ -We Jejitapee gbaa mv mia de.
O ka wee gbonya -mnu -slolu 'cın,

-mvv 'bi ka 'wugwle,
'in 'sa o mia we lenuda.»

¹⁹ Zake yia we -gvde: «We 'gbv, -we na yia -yo, nyima -wa 'nia Zuifv, -wa plaa -Lago, -a na sialu wa -ni.

²⁰ Nu, -a celu wa 'wve: wa 'na lili -zila -bəbənume -ni, we ka pvn. 'In wa 'na nənə mətnigbo le -ni. Nume -we 'piən 'nia 'wotla, we -yo nimee 'piən -tukpa, wa 'na lili we -ni.

²¹ -We ka gbu -wa, bha bhlasabhla, nyima slolua Moizu tite 'gbe -bhlo -bhlo 'wv, -zugba wa zel we -Lagəbudunya zo, *Nyapeyli weee nya.»

'Sebhə wa 'paa -Lagonyima 'nia Zuifv yoo

²² Təvn, -Zezuu tietienya -yo nyima kpasi -yo leglizi weee yia weli -bhlo bhli nu, wa -sa -bha nyima wa glaa, 'in wa 'ka wa -yo Pəlv -yo Banabasi tie Antiosu. 'In wa yia -bha Zudasi wa laa Balsabasi -yo Silasi -sa. Wamia nyima 'so -manu, -bha -Lagəbhelia zva wa.

²³ 'Sebhə wa celiwa zva wa kwəe we nukpla -weli ni:

Amia, -amiaa bhetia -Lagonyima 'nia Zuifv, -wa mia Antiosvge nukple, Silii -yo Silisi -dudu -gv, -amia -Zezuu tietienya -yo nyima kpasi saa ain fv.

²⁴ -A ka 'nu nu, nyima ka -amiaa -gbə 'bhu, 'in wa yia amiaa dli sumania mnu wa ŋwee wəlinya nya. -Amia 'ni wa tie -mvv 'wv.

²⁵ We 'gbv, -a yia weli -bhlo bhli, 'in -a yia -bha nyima -sa, -a 'ka wa tie. 'In wa 'ka -amiaa jijli -talea Banabasi -yo Pəlv yoo kwa amiaa -gbə.

²⁶ Waa nyima 'so ka wa 'pvpoe dli -sa, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu lubhoo nənvee gbu.

²⁷ We 'gbv, -a yia Zudasi -yo Silasi tie amiaa -gbə. 'In -we -a celiwa ain 'wv da, wa 'ka we 'wosisali ain -yla.

²⁸ Nu, Zuzu 'Popa -yo -a in 'so 'ni 'ybha wa dli 'gba 'kadu ain 'wlu. Nu, titienya mia da, a zo we 'nɔŋwe, -gla -wa:

²⁹ a 'na lili -zila -bəbənume -ni, we ka pvn. Nume 'piən -tukpa -yo nimee -we 'piən 'nia 'wotla, a 'na lili we -ni. 'In a 'na nənə mətnigbo le -ni. A -ka we 'nɔŋwe zv, -zugba gbu zonu a nua le.

-A -sa ain fv.

-Zezuu tietienya nymia Antiosvge 'wv

³⁰ Wa 'tidea waa nyima -mnəa -manu 'yi, 'in -maa yia Antiosu mnu. Wa yia -Lagonyuma weee 'wlugbeli, 'in wa yia wee 'sebhə -maa yoo 'nye.

³¹ Wa zelua wee 'sebhə, we yia wa 'məna 'wv, we nukplaweli ka wa 'kɔayli 'paa 'gbv.

³² Zudasi -yo Silasi -wa ka də mia -Lagəgbv -falipanya nya, wa zva -Lagəbhelia 'di kpokpo, 'in wa yia wa 'kɔayli 'pa, 'in wa yia wa dli latemani.

³³ 'Yi sanime 'plia, 'in -Lagobhelia yia wa 'yoo 'nye -dləo. Wa yia -wa tiea zlme wa -gbe ləbhiti. [

³⁴ Nu, we nani Silası dudu o 'ka wa -gbe -tu, 'in o yia -bha -tu.]

³⁵ We bhla, Pəlv -yo Banabasi ka Antiosu -tu. Wa -yo nyuma -zlo 'so, -zugba wa slolu nyuma, 'in wa gba -Lagobgv.

Pəlv -yo Banabasi 'bhvblvla -yo

³⁶ 'Yi sanime 'plia, 'in Pəlv nee Banabasi -ylæc: «'Gbe weee -we nukple -a -yo -Lagobgvu gbagbe 'plia -a 'bhiti -mə lo. -A 'ka -amiaa bhelia 'yi, -de sa wa mi -məc.»

³⁷ Da wa mia mnida, *Zaan wa laa Maliki, Banabasi 'ybha wa -yo o 'so 'ka mni.

³⁸ 'In Pəlv 'ni we -yəjnwu, -we ka gbu -wa, Maliki ka zlme wa 'bibhv Panfilii -dudu -gv, 'in o 'ni wa kwali, wa -Lagolubho 'wv.

³⁹ Kpelie 'kadu yia Pəlv -yo Banabasi nyidu -bho, 'in wa yia -ybhbhvl. Banabasi yia Maliki 'wbhhu, 'in wa yia 'glv 'wbhho, 'in 'nyunyidudu wa laa Siplu, wa yia we -gv mni.

⁴⁰ 'In, Pəlv -məo yia -bha Silası -sa. 'In -Lagonyuma yia -Lago bhubhoe wa 'de 'soo -nu nya, nu, Nyumaa -Kanyo nu wa 'nanı 'wv, 'bhiie, wa yia mni.

⁴¹ 'In wa yia Silii -yo Silisi -dudu -gv 'plli, -zugba wa -yo leglizinyaa 'kaylipapie mni.

16

Pəlv 'bhua Timotee 'wv

¹ Pəlv nyinia Delbv -yo Lisith -gbenya nukple, -Zezuu 'bnonyo yabhlo wa laa Timotee, -zugba o mi -mə. Zuifonywo -o zva -Zezu dli -gv, o yu -wa, 'in o dide mia *Glekuyu nya.

² -Lagonyuma mia Lisith -yo Ikoniumo -gbenya nukple, ma gbaa Timotee gbuzañv gbo.

³ Pəlv 'ybha o -yo o 'so 'ka mni. O 'bhua o 'wv, 'in o yia o *knı 'wvpa, Zuifv -wa mia wee dudu -gv 'gbv. -We ka gbu -wa, -maa wee -yi o dide Glekyu nya.

⁴ Da wa mia 'gbenya -gv 'plida -bhlo -bhlo, gbonya -Zezuu tietienya -yo -Zeluzalemvu -Lagonyuma kpasi pvpalia, -zugba wa -yo we gbagbe mni -Lagonyuma -yla nu, wa zu we 'nunjwe.

⁵ 'In leglizinya yia latemani dlizvzue 'wv. 'In sa zli zlia, -zugba wa bho -gv.

Masedvanı -nyime 'tlalia Pəlv 'klv

⁶ Da Zuzu 'Pvpa gbaa wa 'na gbalı -Lagobgv -Azii -dudu -go -n, 'in wa yia Flizii -yo -Galasii -dudu -gv 'plli.

⁷ Da wa nyima Mizii -yo Bitiniii 'wvgbelida, wa ka Bitiniii dudu -gv -mnunmne layla. 'In -Zezuu Zuzu 'ni we ijwnu wa -yla.

⁸ We 'gbv, wa 'plilia Mizii -dudu -gv, 'in wa yia Tloasigbe nukple mni.

⁹ Sabo, Pəlv yia Masedvanı -nyime yabhlo -yoyi 'yligbeda o 'yli 'wv. 'In -məo nee o -yla: «Na zukpa -wa, -in 'plili Masedvanı -dudu -gv, -in 'ka -ain 'wosa.»

¹⁰ Wee gbu -mni 'bhva Pəlv 'yli -gv, -bha -bhlokpadə -a gbaa -a 'ka Masedvanı mni. -We ka gbu -wa, -a ka we -yoyi nu, -Lagø ka -ain la, -a 'ka -ma -nyuma -yla -Lagobgv gba.

Lidii ijwnua -Lagobgv -yo Filipovge 'wv

¹¹ -A -gbla 'glv 'wv Tloasi, 'in -a yia 'nyunyidudu wa laa Samotlasi -gv mni tiklu. -Mvı 'bıgv zli zlia, 'in -a yia Neapolyni.

¹² Mə -a 'bhva, 'in Masedvanı -dudu -gvv 'gbe 'kadu wa laa Filipv, -we Wləmv -nyima piha 'wlu la, 'in -a yia -mə mni. -A ka 'yli duun wee gbe nukple.

¹³ Nyapeylinyia, 'in -a yia 'gbe nukple 'tla, -a yia -gboja 'yw -yo mni. Da -a zva we dli -gv nu, -mə Zuifv bhubhoelia 'cn -Lago. 'Njwni -wa gbelia -bha 'wlu, -a -dia la, 'in -a yia wa -yla gbu gba.

¹⁴ Waa 'jwnu glaa 'yabhlo wa laa Lidii, Tiatiligbe 'wv wa gwaltia o, 'naa -zalv ka -vale 'tea, 'mə o paa pəlv, 'in o bvbəa -Lago. O mi -ain yukwli pulvda, 'in Nyumaa -Kanyo yia o dli 'wvakalı, -zugba -we Pəlv mia gbadə o no we.

¹⁵ Da -a batizea o -yo o nyima 'so, 'in o nee -ain -ylæc: «We -ka ain dli -mə, nu, in ka -Lagobgv -yəjnwu 'pien, a yi na -gbe ladilə.» 'In o nee -a ijwnu we -yo -kpo.

Filipovge nvkple, wa 'paa Pəlv -yo Silası -kaslv 'wv

¹⁶ 'Yi yabhlo nya, da wa bhubhoelia -Lago, -a mi -mə mnida, 'in gaylonjwo yabhlo yia -ain yoo yi. O ka -zatibhə -zuzu -gv, mo nya o bhliia kwə la. Wee o kwə labhlilie -yo o yia 'gwezi duun o -cian -yla.

¹⁷ 'In o yia -a -yo Pəlv 'so 'bi -bholtu, 'wvkpikpik nya: «Waa nyima mia da, Yali -Lago -lubhononya -wa. Sa -Lago 'kaa ain gbu 'wosa, we 'yo wa mia da ain dasloluda.»

¹⁸ 'Sa oo 'jwno nuv 'komvı. We bhialida, 'ce yia Pəlv dələ, o 'bhitia, 'in o nee wee zuzu -ylæc: «-Zezu Klisu 'jpnı nya, in nee -mi -ylæc, -in 'tla o 'wv!» -Bha -bhlokpadə, 'in wee zuzu yia o 'wvla.

¹⁹ Oo gaylonjwo -cian yia we -yoyi nu, o 'ni 'masleən mneni, o 'ka wa -yla 'gwezi 'yi. 'In wa yia Pəlv -yo Silası kpa, 'in wa yia wa -zejila 'wv kwa nyumaa 'yugalinyaa -gbe, -gla nya.

²⁰ Wa kwaa wa Wləmvu gbwvəbhunya 'yu, wa nee -maa -ylæc: «Nyima mia da, wa ka -amiaa 'gbe gbugblolu. Zuifonya -wa,

²¹ 'In wa zvayli -gbv, -amia Wləmv -nyimaa tite gbaa -a 'na ijwnunu -yo -ni, 'in -a 'na nvn le ni, 'mə wa slolu.»

²² 'In nyumaa -zlo yi 'yaa wa 'ce -yo 'palı.

Wləmv -nyimaa gbwvəbhunya nee wa -sa Pəlv -yo Silası -bana 'wv, 'in wa 'ka wa sel.

²³ Wa selia wa bhabha, 'bhie, wa yia wa -kaslu 'wopa. 'In wa nee -kaslobuduu nwekonyo -yla, o zu wa 'yili 'nanuu.

²⁴ Wa gbaa sa weli -muni oo -kaslobuduu nwekonyo -yla, 'in -moo yia wa -kaslobuduu nyidi -komi zo 'pa. 'In o yia wa gbloko bhu 'wu pali.

²⁵ -Mo zl -nyid, Polu -yo Silasi 'so mi -Lago bhubhoeda, wa mnni -Lago 'joni luv nya, -zugba -kaslonyma tolva polu wa yukwli.

²⁶ -Bha -bhlokpadé, dudu yia zuklu 'titee, 'in -kaslobuduu -klu yia lazuklu. Tsoñ, 'in we klolo weeee yia -kali, 'in -kaslonyma weeee gbloko yia lad.dli.

²⁷ Da oo -kaslobuduu nwekonyo ganoa, 'in o yia klolonya -yoyi -kalida. Omo dli nu, waa -kaslonyma ka -gwa. 'In o yia -mo o tugvgle -sa, o 'ka o 'de 'bha.

²⁸ 'In Polu yia 'wukpi 'titee, o nee: «-In 'na nono -na 'de gbonyyuu -yla le -nu, -a 'de weee mu -bha!»

²⁹ Tsoñ, -kaslobuduu nwekonyo yia 'nape -yolayibha, 'in o yia gwagwle -yo telitele nya -buduu komi zo pla, 'in o yia Polu -yo Silasi 'so 'yu 'kukolu 'sibhli.

³⁰ -Muu 'bugo, o wlelia wa, 'in o yia wa layibha: «Na -cian, sa in 'ka nu, 'in in 'ka gbu 'wubhva?»

³¹ 'In Polu -yo Silasi yia we 'bigopali o -ylae: «-In zu Nyumaa -Kanyo -Zezuu dli -gbu, 'in -in -yo -na zoaylinyma 'so 'ka gbu 'wubhu.»

³² 'In wa yia o -yo o zoaylinyma weeee -yla -Lagobgv gba.

³³ Sabo, bhla -bhloo 'de nya, 'in oo -kaslobuduu nwekonyo -yo Polu -yo Silasi 'so yia o 'de -gbe mni. 'In o yia wa 'gbia glo, 'in -maa yia -bha -bhlokpadé o -yo o zoaylinyma weeee batzee.

³⁴ O -yo Polu -yo Silasi mnua o -budunjwes, 'in o yia wa liliu 'nye. 'In oo nyume -yo o zoaylinyma yia 'muna li, -Lago dli -govuzuee 'gbu.

Polu -yo Silasi wa -saa -kaslu 'wv

³⁵ Da zli zlia, Wlomu -nyimaa gbowubhunya yia 'sluja tie -kaslobuduu nwekonyo -gbe nu, wa 'tide waa nyuma -mani 'yi.

³⁶ 'In -kaslobuduu nwekonyo yia we weli Polu kwa, 'in o nee: «Gbowubhunya ka nyuma tie, wa nee, in 'tide ain 'yi. We 'gbu, a mneni a 'ka 'tla, 'in a 'ka mni -dlo.»

³⁷ 'In Polu nee waa 'sluja -ylae: «-Amia -wa Wlomu -nyimaa, wa 'hi -amiaa -yo gbu 'wubhu sazonu sa, 'in wa yia -ain bhuu -zejila 'wv, 'bhie, 'in wa yia -ain -kaslu 'wopa. 'In -sleen wa 'yibha wa 'ka -ain -kaslu 'wv -sa 'wiemu? -Innya, we 'na 'ka lenu. Wa yi, wa 'ka -ain wleli wa 'de nya!»

³⁸ 'In 'sluja yia we 'di Wlomu -nyimaa gbowubhunya -gbe kwa. -Maa 'nua nu, Polu

-yo Silasi mi Wlomu -nyima nya, 'in we yia -maa nyano dli 'woslu.

³⁹ 'In wa yia wa bhubhhoa yi, 'bhie, wa yia wa -kaslu 'wv -sa. 'In wa nee: «Amia zukpa -wa, a 'tla 'gbe nukple!»

⁴⁰ Da Polu -yo Silasi 'tlaa -kaslu 'wv, 'in wa yia Lidiiri -budunjwes mni. Wa 'yia -Lagobhelia, 'in wa yia wa 'kayli 'pa, 'bhie, wa yia mni.

17

Polu -yo Silasi so gbaa -Lagobgv Tesalonikigbe nukple

¹ Polu -yo Silasi 'so 'plilia Anfipolis -ya Apoloni -gbenya nukple, 'in wa yia Tesaloniki nyini. -Mo Zuifvv *-Lagobudu mia.

² 'In Polu yia -mo pla sa o nua 'cin 'sa. 'In Zuifvv Nyapeyl ta nya, 'in o -yo wa yia -Lagobebhe -gu kpelil.

³ 'In o yia we 'ji gba, 'bhie, o yia we wa 'kluslolu nu, wee 'sebhe nee, we mi nu, -Lago -Bhasanya sia, o 'ka tli, 'in o 'ka 'woso tlutinya glaa. O nee nu: «O -Zeu -o ka gbu na gbaa da an -yla, mo -wa -Lago -Bhasanya.»

⁴ Wee weli zia wa lu Zuifv tolva dli kwe, wa yia we -yajwnu, in wa yia Polu -yo Silasi 'bibholu. 'Sa -bhlokpadé, *Glek -duun -wa boba Zuifvv -Lago nua, we -yo 'jnumnu zoaylinjwnu -zlo.

⁵ 'In Zuifv yia we zenyi nu, wa yia gbowkpaa -nyuma labhu 'yloogblu, 'in wa yia -zle ladu gbe nukple. 'In wa yia Polu -yo Silasi da mni, Zason -budunjwes, wa 'ka wa -zejila 'yu kwa.

⁶ 'In wa 'ni Polu -yo Silasi 'yu 'gbu, wa yia Zason -yo -Lagobhelia tolva 'gbree 'wlulapilinya 'yu kwa. 'In wa yia 'wokpikpie bhli: «Nyima -mani ka dudu weeee gbugblolu, 'in wa yia 'yaa -slein -seli yi!»

⁷ Zason ka wa 'bi 'nye o 'de -gbe! Waa nyima wee'e zu nyimaa 'wlulapilinya 'kadu *Sezaaa titenyu 'nunjwe, 'in wa nee, nyimaa 'wlulapilinya -putu mi, 'mo wa laa -Zezu.»

⁸ 'In wee weli nyimaa -mni yia nyimaa -zlo -yo gbee 'wlulapilinya dli 'wubhu,

⁹ 'In wa nee Zason -yo -Lagobhelia tolva -yla, wa plolu 'gwazi 'kadu yabhlo. Wa wlaa we, 'bhie, wa yia wa 'yitide.

Polu -yo Silasi gbaa -Lagobgv Beleegbe nukple

¹⁰ Da sabo bea, 'in -Lagonyima yia -bha -bhlokpadé Polu -yo Silasi yoo kwa Belee. Da wa nynia -mo, 'in wa yia Zuifvv -Lagobudu zo mni.

¹¹ Belee -Zuifvv dli nanu 'yli, we 'ka Tesaloniki -Zuifv 'wazi. Wa ka -Lagobgv yukwli polu, 'in wa yia we -yajwnu gwagwle nya slui 'muna nya. 'Yli weeee nya, wa kpi a -Lagobebhe, 'in wa 'ka we -yo yi nu, -de -we Polu gbaa gbowzonu.

¹² 'In waa Zuifv glaa -nyima duun yia -Lagobgv -yajwnu. 'In Gleki glaa 'jnumnu

zvaylinjwni -yo nukplasia duun yi 'yaa -
Lagobgbu -yejwnu.

¹³ Da Tesaloniki -Zuifv 'nva nu, Polv mi
Belee -nyima -yla -Lagobgbu gbada 'ya, tawn,
'in wa yia wee gbee nukpla -nyumaa dlw yali
'paa mn, 'in -maa yia gbugblolu.

¹⁴ 'In -bha -bhlokpadre -Lagobghelia yia Polv
yoo kwa gumunyu -yo -gbein. 'In Silas -yo
Timotee yia Belee -tu.

¹⁵ -Wa kwaa Polv yoo, wa -yo o 'so yia
Atenigbe nukple nyini. Wa 'bhitia lv la, 'in
Polv yia wa weli zu, nu, Silas -yo Timotee yli
-mo o slvi.

Polv gbaa -Lagobgbu Atenigbe nukple

¹⁶ Da Polv mia Silas -yo Timotee wuda
Ateni, o 'yia we -yo nu, wee 'gbee nukpla -
nyuma, yoyolago wa boba duun, 'in o dli yia
'wuso.

¹⁷ 'In Zuifv -yo -wa 'nia Zuifv, -wa boba
-Lag, 'ma o -yo wa kpela -Lagobgbu -go -
Lagobudu zo. 'In sa zli zli -bhlo, 'sa o gbaa
-Lagobgbu 'pliplinya -yla -gblgblu 'wo.

¹⁸ 'Sebhe -yilonya 'kadi wa laa Epikuli
'bunyima -ya Sitoisinyima, -maa -yo o bhlia
kpelikpelie 'ya. Tolve nee: «Zlesanyo mia ni
nee -bha saa?» Tolve nee: «We 'wlu sa 'lakpa
-Lagonyaa gbu o mi gbadaa.» Nu, -Zezuu gbu -
yo titlunya glaa 'wusogbu Polv mia gbadaa, 'mu
wa 'nua.

¹⁹ Da wa kpaa Polv, 'in wa -yo o yia wa
gbowubhunya 'yu mn, -gogo wa laa Aleopazi
'wlu. 'In wa yia o layibhae: «Gbu -lolu -in mia
de -sloluda, -in mneni -in 'ka we 'ji gba -ain
-ylaa?

²⁰ -We ka gbu -wa, -nanagbonya -na gbaa
de -ain -yla, -a 'yibha -a 'ka we 'ji 'wolanu.»

²¹ Nu, Ateni -nyuma weee -yo wa 'lakpanya
tua -bha bhla duun nya, 'wubhlolugbonyaa
kpelie -yo we yukwli polve nya.

²² -Mo Aleopazi 'wlu Polv -soa 'wlu, 'in o nee:
«Ateni -nyuma, na yi we -yo nu, amiaa bobaoli
nan ai dudu bhabha.

²³ Da in mia amiaa 'gbe nukple -zieda,
in ka amiaa bobaoli *-bada 'yi. Amiaa -
zilagvobobololu yahbilo in 'yia -bha wa celiae:
-LAGO -O NYIMA 'NIA -YI. 'In -we a 'nia -yi, a
boba, we gbu in yia da ain -yla gbaa.

²⁴ 'In -Lago -o nua dudu -yo we -gv -lu weee
le, mo -wa yali -yo dudu -Kanyo. O'o -dli
nyumaa 'sobha 'sobha zilabobo -budu zo la.

²⁵ -Lago -ni 'yibha nyima 'nye o -lu
yahbilogboo, nu, mo nyea nyima 'yiliyagagie,
nyapeli, we -yo -lu weee.

²⁶ Nyime yahbilogboo o -laa la, 'in wel weee
yia layi -moo 'gbu, 'in wa yia dudu weee -gv
lad. 'In o yia -zvu 'wusisalida lenu wa -yla, 'in
o yia dudu wa 'kaa -go ladu bolo pal.

²⁷ Nyima 'ka -Lago -datalu 'gbu, o yi 'saa nu.
Wa -ka siada -mi, o datiale nya, 'in wa 'ka o 'yi.
'In -zugba -Lago 'ni -ain -ybhbuda -mi 'pipi.

²⁸ O 'gbu -a -gaa 'yiliy, -a nua, 'in -a mia la.
Amiaa gbalinya tolva ka we gba: «Amia mi
'ya o 'yua nya.»

²⁹ «-A mi -Lago 'yua nyaa 'gbu, -a 'na palii
-can, 'gwesi -yo tokpa -we nyima telia wa
'ylimneey nya -Lago 'wu -ni.

³⁰ Da nyima 'nia gbu yabhlogboo -yi, 'sa wa
nuu, 'in -Lago gbu 'ni -muvnya 'wolapuli. Nu,
-sleen, dudogu -nyuma weee o laa, da wa -ka
-mi, wa 'ka wa dli 'bhiit.

³¹ O ka 'yli yahbilo zu, o 'ka nyime yahbilo
o -saa -bha, o 'ka o -gv 'plli, 'in o 'ka dudogu -
nyumaa -yggbu 'wobhu tiklu. O ka we nyima
weee 'kluslolu, oo nyumee 'wobhubhue nya
tlithnya glaa.»

³² Da wa 'nua tlithie luv 'wuso gbu, Polv njwee,
'in -zakpa -bhlo yia o gla pal, 'in tolva nee:
«'Yli -putu nya, 'bkie, -a 'ka -mi yukwli polv,
wee gbu -minu 'gbu.»

³³ In Polv yia wa glaa 'bhu.

³⁴ Nyuma -tolva -wa njwnua -Lagobgbu -yo,
'in -maya mia Polv 'bi mn. Wa glaa Ateni
gbowubhunya lonyime yahbilo wa laa Dennis
klaa, 'njwo yahbilo wa laa Damalisi, we
-yo nyuma tolva, ma -wa.

18

Polv mi Kolentigbe nukple

¹ -Mvv 'bigv, Polv 'bhva Ateni, 'in o yia
Kolenti mn.

² Zuifv yahbilo wa laa Akilasi, wa gwalia
Poco -dudu -gv, 'in o yia -mo o yli, -zugba o -yo
o 'njwo Plisili ka Italii -dudu -gv 'bhu 'lululu.
-We ka gbu -wa, nyumaa 'wulapilinyo Kadu
Klodu nee, Zuifv 'bhu Wlomgbe nukple. 'In
Polv yia wa -gbe mn.

³ Nu, wa nonu -lubhoo 'yli -bhlo,
*naabuduu 'naa wa lva, we 'gbu, o yia 'kl,
o 'yli Zuifv -yo Gleki lu.

⁴ Sa *Nyapelyi nyinia -bhlo, 'sa Polv bhua
wel 'wlu -Lagobudu zo, 'in o gbaa, o yia 'kl,
o 'yli Zuifv -yo Gleki lu.

⁵ Da Silas -yo Timotee 'bhva Masedoani,
Polv yia bhla weee nya -Lagobgbu gbada -tv,
-zugba o gba Zuifvnya -yla, nu, -Zezu -wa -
Lago -Bhasanyo.

⁶ 'In Zuifv yia Polv -yowosolu, -zugba wa veli
o. 'In o yia o -bana 'wovu wa -gv *, o nee wa -
ylae: «A -ka mn, amiaa 'dee 'bigv -wa, we 'ni
na gbu. Nu, we 'bhu -zeen 'wlu, -wa 'nia Zuifv,
wa -gbe na yia mn.»

⁷ Polv 'dlaa -Lagobudu zo, 'in nyime yahbilo
wa laa Titius Zutus -o boba -Lago, 'in o ka
-budu mia -Lagobudu kwesi, 'in o yia -mo o -
gbe mn.

⁸ -Lagobuduu 'yugalinyo Klisipusi zva
Nyumaa -Kanyo dli -gv, we -yo o zvaylinyima.
Kolenti -nyumaa -zlo -wa polva Polvv wel

* 18:6 Mo slolua nu, o ka -mo o se -sa.

yukwli, 'in -maa yi 'yaa -Lago dli -gv zu, 'in wa yia wa batizee.

⁹ Sabo yahbilo nya, Nyimaa -Kanyo 'tlahi Polu 'klu o 'yli 'wv, 'in o nee o -ylae: «-In 'na nōnō nyano -ni, -in -tu gbada. -In 'na 'munu nwē -ni.

¹⁰ Ni, in -yo -mi 'so mi. Nyime yahbilogbo 'na 'ka -mi kwezi, 'in o 'na 'ka -mi -yla gbonyuu lenu. -We ka gbu -wa, gbe ni nōkple, -wa mia na -nu nya wa -zu 'wv.

¹¹ Polu li Kolenti -zo -bhlo 'co gbelibhlo, -zugba o slolu -mo nyima -Lagōwel.

¹² Bhla -we nya Wləmə -nyime Galioon plua Akai 'wlū la, 'in Zuifonya yia Polu -yo gwe 'pa, 'in wa -yo o yia gbwubhu -zejila 'yu mnui.

¹³ 'In wa nee: «O nyime -mni, sa -amiaa tite 'nia gba, 'sa o gbaa nyuma bōbō -Lago.»

¹⁴ Polu 'ka nwē gbaa yi, 'in Galioon nee Zuifo -ylae: «We -ka ni, o nyime ka tite mno, 'in o yi gbu 'kadu -nyumō, -zugba in ka yaa dli lapali, 'in in ka amia Zuifo yukwli polu.

¹⁵ -We ka gbu -wa, weli klaa, 'jñi klapa, we -yo amiaa 'dee tite -gv a mia kpelihidaa 'gbv, amiaa 'dee gbu mv. 'In 'ni 'yibha in 'ka sanee -sukpa gbwubhunyō -zel!»

¹⁶ 'In Galioon yia wa vu gbwubhu -zejila 'yu.

¹⁷ Tōvn, Zuifu weee kpaa -Lagobuduuyu -yugahnyō Sositeni, 'in wa yia o bhti -bha gbwubhu -zejila 'yu.

'In Galioon 'ni we 'yahbilogbo -gusa.

Polv bhitia Antiosv lv

¹⁸ Polu ka 'ya Kolenti -gwle kplokpolo. 'Bhie, o yia -Lagobhelia weli 'pa, 'in o yia 'glv 'wv -gbla, o yia Silii -dvdv -gu mnui, o -yo Plisili -yo Akilasi 'so. Da wa 'kaa 'glv 'wv -gbla, 'in o yia o 'nyi kpla Sankleegbe nōkple. -We ka gbu -wa, o ka -Lago -yla bi.

¹⁹ Wa nynia Efèzi, -bha Polu tia Plisili -yo Akilasi. 'In o yia -Lagobudu zo mnui, 'in o -yo Zuifu yia kpeli.

²⁰ 'In -maa nee o -yla, o -tu wa -gbe -slø, o 'ni we -yənjwuu.

²¹ O 'paa wa weli, 'in o nee wa -ylae: «-Lago -ka nwē, 'in na yia amiaa -gbe lo.» 'In o yia 'glv 'wv -gbla Efèzi, o yia mnui.

²² -Mvu 'bugo, o nynia Sezalee, 'in o yia -Lagonyima fusaa mnui -Zeluzalemu.

'Bhie, o yia Antiosv mnui.

²³ O lia -bha 'yli sanime Antiosv, 'bhie, o yia lomnni. O 'pliha -Galasii -yo Flizii -dvdv -gv -bhlo -bhlo, -zugba o pa -Zezuu 'bnonya weee 'kvayli.

Apolosv

²⁴ Zuifu o wa gwalia Alezandli, wa laa Apolosv, yia Efèzi yi. Gbagbanyo -zənō -wa, 'in o -yia -Lagosebhe 'nanuu.

²⁵ Nyimaa -Kanyo 'Yloogbvl wa -slolu zlme o, -slein dli weee nya o gbaa, 'in o slolu -Zezuu gbu kpeen kpeen. 'In Zaaan nyimaa batizee -gbv -bhlo o -yia.

²⁶ 'In Apolosv yia -Lagobgvv gbagbie bhli dli telo nya, Zuifuvv -Lagobudu zo. Da Plisili -yo Akilasi polva o yukwli, wa yia o 'wobhu, wa -yo o 'sa yia wa 'deé -gbe mnui. 'In wa yia o -Lago 'Yloogbvl -slolu kpeen kpeen.

²⁷ -Mvu 'bugo, Apolosv yibha o 'ka Akai mnui. 'In -Lagobhelia yia o 'kvayli 'pa, 'in -maa yia wee dvdu -mvu -gv -Lagonyima 'sebhé yoo 'pa nu, wa kpa o 'nanuu wa 'lakpa yu nya. Da o nynia -mo, -wa plaa -Lago, -Lago 'nanu nya, 'in o yia wa 'wosa bhabha.

²⁸ O ka -Lagosebhe zeli Zuifv -yla, 'in o yia wa -slolu tkliknu, -Zezu mu -Lago -Bhasanyo nya, 'in o 'ni Zuifuv weli -yənjwuu, o yia wa lu -zejila 'wv.

19

Polv -zakpa 'sonv mnua Efèzi

¹ Bhla -we nya Apolosv mia Kolenti, 'in Polv yia -Aziii* -gogo -ka -dudv yali -gbein 'plli, 'in o yia Efèzi nyni. 'In o yia -mo -Zezuu 'bnonya tsala yli.

² 'In o yia wa layibhae: «Da a zva dli -Zezu gu, Zuzu 'Popa ka ain -gv kwlii?»

³ 'In wa yia we 'bigopal o -ylae: «-A 'ni -slø nu mnui, Zuzu 'Popa mi.»

³ 'In Polv yia wa layibhae: «-Zugba, sa wa batizee aian?»

'In wa yia we 'bigopal: «Zaaan nyimee batizee batizee solu wa batizee -ain.»

⁴ Polv nee wa -ylae: «Nyima -wa nwē wa dli 'bhitigbu, 'ma 'Zaan batizea. 'In o nee wa -ylae: «Nyime -o yia 'mi luv yia, a zu o dli -gv, mo -wa -Zezuu.»

⁵ Da waa Efèzi -nyima 'nva weli -minu, 'in wa yia wa 'de wla, wa batizee wa Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'jñi nya.

⁶ Polu palha wa so -gv la, 'in Zuzu 'Popa yia wa -gv kwlii. 'In wa yia weli -putunyaa gbagbie bhli, -zugba wa paa -Lagobgvv -fali.

⁷ Wa 'de weee mneni wa 'ka sa nyuma kugbua le so nwē nyni.

⁸ -Mvu 'bugo, Polu plaa -Lagobudu zo, 'in o yia -Lagobgvv gbadu -tv 'co ta nōkple dli telo nya, -zugba o gba -Lago nyimaa 'wlu -lapligbu, 'in o 'ki 'kl, -wa mia o yukwli polvda o 'ka wa lu.

⁹ 'In duun yia yukwli -yəsumani, -maa 'ni -Lagobgvv -yənjwuu, 'in wa yia -Zezuu 'Yloogbvl gla pal -zejila 'wv. 'In Polv yia wa -yo 'bhv, o -yo -Zezuu 'bnonya yia mnui, -zugba o slolu wa -Lagobgvv 'komv, Tilanusu lakñi -budu zo.

¹⁰ 'Sa o -tva nodu -zu 'so nōkple. 'In Zuifv -yo Gleki so mia -Azii -dvdv -gv, -maa yia Nyimaa -Kanyo gbu 'nv.

* 19:1 'Mv wa laa -zeen «Asie Mineure» -tuaualwet 'wv.

Sevaaa nkpasuyua

11 'In -Lagø yia gwedigbv 'kadø 'kadø lenvø, Pølvø so nya.

12 'In 'kløo -selø -mislø -yo 'naa -kibhenya bhlia o ku njwe, 'mu wa kwaa guzonya. 'In -maa gu yia -maa -yo 'bhø, zuzu 'nyii -we -dulia wa 'wø la, 'in we yia wa 'wø 'tla.

13 Zuifo tsloa -wa jijla 'gbe, zuzu 'nyii vuvue nya guzonya 'wø, -maa yi 'yaa Nyuma -Kanyø -Zezuu 'jñi laylal, we vuvue nya. 'In wa nee zuzu 'nyii -yla: «-Zezu ka gbo Pølvø gbaa da, -a nee, o 'jñi nya a 'tla wa 'wø!»

14 Zuifvø -Lagøbønøyaa -kanyø mi -bha, 'mo wa laa Sevaa. O ka nkpasuyua gbesø, ma nu 'saa.

15 'In zuzu 'nyuu yia we 'bigøpalø wa -yla: «In -yi -Zezu, 'in -o Pølvø -mia, in -yi -møø. 'In amia naa, nyøø amia -mia?»

16 Nyumø kaa zuzu 'nyuu 'wø, -møø yia wa -gøbho. 'In o yia we -slolu nu, o 'tela, o -zi wa. O noa wa le, 'in o yia wa -bana yla, 'in wa -yo gwagwie yia o -budu zo 'tla kpano nya.

17 Zuifo -yo Gleki mia Efèzø 'nøa gbo -minø, 'in nyano yia wa 'wøslo. 'In wa yia Nyuma -Kanyø -Zezuu 'jñi 'ylimani.

18 Nyuma -duun -wa njwnua -Lagøgbø -yo, 'in wa yia wa gbonyuu gbaa yi 'titøe nyuma -zejila 'wø.

19 -Dlabhia -lenonya duun -yo wa 'sebhøe -zlo yia yi, 'in wa yia we -sie nyuma weee 'yu. Wa zehla we -valc we nyini 'gwøzii 'wlu glo ta 'wlu kugbua le gbo[†].

20 'Sa -Lagøgbø mnenia la, 'in we yia -gøwølayliman, Jejitapøe 'titøe slolue nya.

-Zle 'kadø mi Efèzø

21 Gbonya -minø 'bigø, Pølvø nee Masedvanø -yo Akai o plida o 'ka -Zeluzalemø minø. O nee: «-Møø 'bigø, in -ka -mø nyni, we mi nu, in mnø 'ya *Wlømu 'yia.»

22 Timotee -yo Elasiti -wa -wa o 'wøsanya, 'in o yia -maa søbhie tie Masedvanø, 'in o 'de -yia -Azii -tu 'yli yasøle nya.

23 -Møø bhla, 'in gbo 'kadø yia bhli -Zezuu 'Yloogblø 'gbo.

24 Nyumø yabhlo wa laa Demetliusø, 'gwøzi nya o bhlaa -lu yua -søsø. Nyumaa -lagø wa laa Atemisi[‡] we -buduu 'wøwlø -yua -søsø o bhlaa. Mu -yo, o -yo o lubhononya yia 'gwøzi duun.

25 'Yli yabhlo nya, Demetliusø gbelia o lubhononya -yo -wa -yo o kaa lubhoo 'yli -bhlo 'wlu, 'in o nee wa -ylæ: «Taleain, amiaa 'de -yi we 'ji nu, 'mu lubhoo nu -yo -a ylia -amianø 'gwøzi.

26 -We mia 'plida, a yli we -yo, 'in a nu we. O Pølvø nee nu, -lagø -we nyuma telia, we 'nu -lagø -zønønya. O ka nyuma duuun 'wlu -nyumø. We 'nu -seli Efèzø -bhlo, we -tu 'wø -sø, we 'ka -Azii -dødø weee -gø lamneni.

27 -Møø mneni we 'ka -amiaa lubho -nyuma, 'in we 'ka Atemisi 'kadø -budu -yo we 'jñi lasa. 'In nyuma 'na 'ka -sleø we 'ylimani. 'In 'mu wa bøbøa -Azii -yo -dødø weee -gø.»

28 Da nyuma 'nøa wee gbo -minø, wa 'paa 'ce, 'in wa yia 'wøkpukpie bhli: «Efèzø -nyumaa Atemisi 'yli!»

29 'In 'gbe -kpabhie yia gbugblø. 'In Masedvanø -nyuma 'so wa laa Gayusi -yo Alisitaki, -wa -wa Pølvø nønønya, 'in wa yia -maa kpa, 'in wa -yo wa 'so yia -gblogbø 'wø minø gwagwie nya.

30 Pølvø 'ybøha o 'ka wa nyidi 'tla -zejila 'wø, 'in -Zezuu 'binønya nee o -yla, o 'na nønu we le -nu.

31 -Azii lubhononya 'kadø -toløva -wa mia Pølvø 'talea nya, -maa yi 'yaa wee weli -bhlokpadø o yoo 'pa, nu, o 'na 'sibhli wee -zejila 'wø la -ni.

32 -Møø bhla, nyuma yiylø -gø, -zugba gbo bidi -bidi bidi wa noa le. Nyuma toløva kpi 'wø weli -yahbølo nya, 'in toløva kpi 'wø 'ya weli -putu nya. 'In -we ka 'gbo wa yia 'wlugbeli, wa glaa -nyuma duun 'nu we -yi.

33 We bhla Zuifo yabhlo wa laa Alezandøli mi -bha. 'In nyuma toløva yia we 'ji gba o -yla, -zugba Zuifo toløva sua o, o 'ka gba. 'In Alezandøli yia so 'wøbhø, o 'ybøha o 'ka waa nyumaa -zlo -yla gbo gba.

34 Wa yibhelia o Zuifo nya, 'in wa 'de weee yia 'wøkpidø -tu weli -bhlogbøø nya 'leli 'so nøkplee: «Efèzø -nyumaa Atemisi 'yli! Atemisi 'yli!»

35 'In wee 'gbee fengble yia nyuma weee njwe 'mumu. 'In o nee: «Efèzø -nyuma, nyuma weee -yi we 'ji nu, Efèzø -gbe -wa Atemisiø bøbø -budu 'kadø -yo we teletø -tvøkpa, -we 'bhøa yahlo njwekonyø.

36 Nyumø yabhlogbøø 'nu mneni o 'ka gbo -minø kpeh. We 'gbo, a 'mu njwe, a 'na slolu gbo lu -nu.

37 'In nyuma -wa a -laa -selø, wa 'nu we -budu zo -lu yabhlogbøø yli, 'in wa 'nu -amiaa -Lagø vøli.

38 We -ka Demetliusø -yo o lubhononya 'ybøha wa 'ka nyumø 'klamani, wa minø gbowøbhønya 'yu, gbowøbhø yli nya. Mo wa 'kaa nyumø 'klamani -mø mia de.

39 We -ka nu, a ka 'ya gbo yabhlo, a 'ka we layibha, -a mneni -a 'ka -møø gba -a 'de weee 'wlugbeliyø nya.

40 -A feli -amiaa 'de gbo 'nyøø, 'in wa 'ka -ain gbo 'wludi, nu, -amiaa soløva -amiaa 'wlulapidiø -yo 'wø, gbo -we 'pla -zeen daa 'gbo. Wee 'wlugbelie -minø 'nu 'ji tiklu -ka, 'in gbo -we -a 'kaa gba, -møø 'nu -mi.»

41 Da øø fengble gba 'saa, 'in o nee nyuma -yla, wa minø wa -budunjwøe.

[†] 19:19 'Yli glo 'so 'yli kugbuaa lubhoo 'pønigwøzi -wa.

[‡] 19:24 'Njwnølagø -wa.

20

Pəlv mnia Masedvani -yo *Glesi -dvdv -gv

¹ Da -zle bhia, -moo 'bigu, Pəlv yia -Zezuu 'binonya 'wlugbeli. O zva wa 'di, 'bhie, o yia weli 'pa, 'in o yia Masedvani mni.

² C 'pliha wee dudu -min -gv, 'in o yia - Lagonyima 'di duun zo. -Moo 'bigu, o yia *Glesi nyni,

³ 'in o li -mo Glesi -dudu -gv 'cv ta. Da o mia 'glo 'wv -gblada, o 'ka Sili mni, 'in o yia 'nu nu, Zuifo mi o -ygbu zoda, wa 'ka o 'bha. Tova, o yia o 'des dli zo lapopali nu, o 'ka Masedvani -dudu -gv lobhiti.

⁴ -Wa -yo Pəlv mnia, wa jni nu: Belee -nyime Pilusu 'yu Sopatee, Tesaloniki - nyima Alisitaki -yo Sekondus, Delibu -nyime Gayusi, 'in Timotee, we -yo 'ya -Azii -dudu -gv -nyima Tisiki -yo Tlofimu.

⁵ Nyima -mani -galia -ain 'yu, 'in wa yia -an wu Tloasigbe novkple.

⁶*Floo -we 'na gao -yo -ka, we 'feti 'plia, 'in -amia yia Filipogbe novkple 'glo 'wv -gbla. -A li 'nyu 'kluo 'yli gbu, 'in -a yia wa -gbe nyini Tloasi, -a li -mo ləkəowlu -bhlo.

Pəlv mu Tloas:

⁷ Samidii jibheza, -a gbelia 'wlu, -a 'ka 'floo ladidli dabodu, 'in Pəlv yia gbu -gbagbie bhli Lagonyima -yla. 'In zli -ka zli mna o yiaa 'gbu, 'in o yia gbadu -tu tklku, 'in zli -gv yia be.

⁸-Buduu yu mia yah, -we zo -a gbelia 'wlu, 'napes -zlo mi -mo -nyumada.

⁹ Nyimesloyu wa laa Etiki -dia finetli jnwe -gv la. Pəlv ka gbagbie latlomanu 'gbu, Etiki yia 'ylnaa jnwe. O zilia 'ylnaa 'wv, 'in o yia 'tazi tanuu finetli 'yli 'bhu, 'in o yia bhli. Wa 'ka o 'wubhu, -zugba o ka tl.

¹⁰ Pəlv 'sibhlia la, o kwlia o -gv 'wv, 'in o yia o 'wobhu, o nee: «Amiaa dli 'na suman -ni, o -ga 'yliyo!»

¹¹ -Moo 'bigu, Pəlv -gbla 'tazi 'wlu, o didlia 'floo la, 'in o yia we li. O gba 'yaa kplokplo, zli dolua 'wvla, 'in o yia mni.

¹² 'In wa -yo oo nyimesloyu yia mni, -zugba o -ga 'yliyo, we yia wa 'de weeee dli lapali.

Pəlv 'bhva Tloas, 'in o yia Milee mni

¹³ A -gaa 'yu, -a yia 'glo 'wv -gbla, 'in -a yia Asosu mni. -Mo -a 'kaa Pəlv 'wobhu, -we ka gbu -wa, o nee o 'ka -mo mni bhv -go.

¹⁴ Pəlv ylia -ain Asosu, 'in -a yia o 'wobhu 'glo 'wv, 'in -a -ya o 'sa yia Mitileni mni.

¹⁵ -Bha -a -gbla 'glo 'wv, 'in -a yia lobhiti gumununu -gv. -Moo zli zlia, 'in -a yia Kio 'klu nyni. -Moo 'bigu zli zli 'yaa, 'in -a yia Samasu nyni, -moo 'bigu zli zlia, 'in -a yia Milee nyni.

¹⁶ Nu, Pəlv nee, Efesz o pliha, o 'nia -bha 'yligbea yi, o yi bhla lanyumənu -Azii -dudu -gv. O 'ybha o 'ka *Pantikotoo 'yli nya -Zeluzalemu -mi, sao sa we -ka -mi. We 'gbu, o yia kwəlapulo.

Pəlv 'paa Efesz leglizu nyima kpasi weli

¹⁷ Pəlv mi Milee, 'in o yia nyima Efesz tie nu, wa 'ka *leglizu nyima kpasi laa mni.

¹⁸ Da wa nynia Pəlv kwesi, o nee wa -yiae: «Na tianu nynia -Azii -dudu -gv, sa in -yo a in 'so -dia la, amiaa 'de -yi we.

¹⁹ In ka Nyimaa -Kanyoo lubho nu na 'dee 'wotitie nya 'kienyi, stasie -yo 'mio nya 'yliya wv, na -ygbu Zuifo zuaa 'gbu.

²⁰ Amiaa 'de -yi we 'ji nu, in 'ni gbo yabhlogbəo a in -yo zizeli. -We weee 'kaa a in 'wusa, in ka we a in -yla gba, 'in in ka we a in -slolu -zejila 'wv we -yo amiaa -budu zo.

²¹ In ka Zuifo -yo -wa 'nia Zuifo la, wa 'ka wa dli 'bhiti -Lago 'yu, 'in wa 'ka -amiaa -Kanyoo -Zeju dli -gv zo.

²² «In -slein, -Zeluzalemu na mnia. -Lago Zuzu gbaa, in nu 'sa -gla nya. -We 'kaa -mo mi yli, in 'ni we -yi.

²³ Nu, -we ka 'ji in -yia -bhlogbəo, 'gbe -bhlo -bhlo 'wv, Zuzu 'Popa ka 'mu 'tolu nu, -kaslu -yo stasie mi 'mu wuda.

²⁴ In 'ka thoo, in 'ka 'pvoo, -moo 'ni 'mu dli gbu yabhlogbəo. -We -wa 'mu dli gbu, mu -wa nu, lubho -we Nyimaa -Kanyoo -Zeju tia 'mi -yo, in nu we, in 'ka we bhia. Wee lubho mia, -Lago 'nanu gbuozənu gbuozənu gbagbie -wa.

²⁵ «In ka -Lago nyimaa 'wlulapulgbo gbagbie nya a in glaa 'pli. In -slein, in -yi we 'ji nu, amiaa 'yabhlogbəo 'na 'ka 'maslein na 'klu 'yi.

²⁶ We 'gbu, in nee a in -yla -zeen ε: amiaa 'yabhlo -ka mno, we 'ni na 'wlu -gbu.

²⁷ Nu, in ka -Lago dumagbu weee a in -yla gba. In 'ni we 'yabhlogbəo a in -yo zizeli.

²⁸ A zu amiaa 'de 'yliyo, 'in a zu leglizu weee 'yliyo. Wa 'wlu sa bhlabhlənya, -wa Zuzu 'Popa 'nye a in yoo, a 'ka wa 'yliyo -za. -Lago ka wa 'wuzitu o 'Yuu 'piən nya, wa 'ka o -nu -ze.

²⁹ Na mnūmnīe 'bigu, gobhēe -bho -nyima yia a in glaa pla, 'in wa 'ka wee bhlabhlənya gbonyuu -yla lenu.

³⁰ 'In 'debhie a in nyidi, nyima -təlvia yia yotəvhəa, 'in -Zejuu 'binonya 'ka wa 'bibholu.

³¹ A -tv 'yliyo -gada, 'in a ligbe we nu, in ka a in 'dizvoda -tv zlukpe -yo jibheza, -zv ta 'wv, 'mu nya 'yli.

³² «In -slein, -Lago -yo o 'naniwel ikeee na zua a in. 'In o ka we se, o 'ka a in 'yilimanı dlizvooze 'wv, 'in 'bi -we o zua la, -wa weeee mia o -nu nya -yla, o 'ka we a in 'nye.

³³ Na dli 'ni nyime yabhlogbəo 'gwezi, o -can -yo o 'naanya 'wonyini.

³⁴ Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -li -we ka 'tu mia in -yo na nononya -yo, na 'deə soə lubho nya na yia we.

³⁵ Sa o 'kaa lubho nu, 'in a 'ka bobabbhanya 'wvi, in ka we a in -slolu. 'In -a 'ka weli -we Nyimaa -Kanyoo -Zejuu 'de gbaa ligbe: «Nyime -lu -nyenyie ka 'mōna, we -zi -lu 'yiyie nyime kwəee.»

36 Polu bhia gbagbie, -muv 'bigv, o -yo wa 'de weee 'sibhlia 'kukolu, 'in wa yia -Lago bhubhoe.

37 Wa 'de weee bhlia wie, wa gblelia Polu, 'in wa yia o weli 'pa.

38 'In wa -gu yia 'wutu -koon, -we ka gbu -wa, o nee wa -yla wa -putu 'na 'ka 'masleen o 'klu 'yu. Wa kwaa o yoo, 'in wa yia o 'glo -yo -nyneni -kpo.

21

Polv mnia -Zeluzalem

1 -A 'bhua Efesz -Lagonyima kpasu -gbe, -a -gblaas 'glo 'wv, 'in -a yia 'nyunyididvdv wa laa Kosv -gu mnri tiklu. -Muv zli zlia, -a nynia Wlodu, 'bhie, -a yia Patalaa mnri.

2 'Glo yabhlo mia Fenisi dudu -gu mnida, -mo -a yha we. Tovn, -a -gbla we 'wv, 'in -a yia mnri.

3 -A nynia gumunyuu nyidi, 'in -a yia 'nyunyididvdv wa laa Siplu -yoyi kopesolu. -A mnria Silii -dudu -go -gbein, 'in -a yia Tiligbe nukple lasibhli, -bha 'glo 'kaa we nukpla -gba weeee lasibhli.

4 -Mo Tili -a yha -Zezuu 'binonya, 'in -a yia wa -gbe -to lokoowlu -bhlo. Gbu -we 'kaa Polv yli, -Lago Zuzu gbaa we wa -yla, 'in wa nee o -yla, o 'na mnri -Zeluzalem -ni.

5 Da wee lokoowlu -bhlo bhia, 'in -a yia 'yoo 'wobhu, wa 'de weeee yia -ain yoo kwa. Wa -yo wa 'jwni -yo wa 'yua, 'in -a yia 'gbe nukple 'tla, 'bhie, -a yia 'kukolu 'sibhli gumunyuu -gogo -gu, 'in -a yia -Lago -glo bhubhoe.

6 -Muv 'bigv, -a 'popalka weli, 'bhie, -amia -gblaas 'glo 'wv, 'in -Zezuu 'binonya yia -budunjwee lobhiti.

7 -A 'bhua Tiligbe 'wv 'glo nya, 'in -a yia Potolemaisi -amiaa nonve 'wlubha. -A -saa wee 'gbe nukplee -Lagobhelia fv, 'in -a yia 'yli -bhlo li wa nya.

8 -Muv 'bigv zli zlia, -a 'bhitia lo, 'in -a yia Sezaleesi nyni. -Bha -a plaa -Lago gburganyo Filipou -bdu zo, 'in -a yia o -gbe ladlu. Nu, oo Filipu mi nyima gbeso -wa -a -saa zlime -bha -Zeluzalem, wa lonyime yabhlo nya.

9 O ka 'jwniyua -mnra, 'yieslojwni nya, wa 'nu yli -mi. -Lagobgbo -fali wa paa.

10 -A ka -bha 'yli duun li, 'bhie, -Lagobgbo -fali panyo yabhlo 'bhua Zudee, wa laa Agabus, 'in o yia -bha yi.

11 O yia -ain 'yia, o 'bhua Polvu -jlaa 'wv, o gboan o 'dee bhu 'so -yo so 'so, 'in o nee: «Well Zuzu 'Popa gbaa, mu nu: 'Nyime ka -jlaa mia da, sa in gboan da na 'de, 'sa Zuifo yia o gboan -Zeluzalem. 'In wa 'ka o nyima -wa 'nia Zuifo yoo 'nye.»

12 Da -a 'nva gbo -mni, 'in -amiaa 'de -yo Sezaleee -Lagobhelia yia Polu bhubhoe, nu, o 'na mnri -Zeluzalem -ni.

13 'In Polv yia we 'bigv palie: «Lee ka 'gbu a wi, 'in a sumani na dlia? Wa 'ka 'mi gboan -Zeluzalemvoo, wa 'ka 'mi 'bha 'debhie -gbolu Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'jnnu 'gbvoo, in mi 'cun lamnazida.»

14 Nu, o 'ni -amiaa weli 'wujwnuda -mu 'gbv, -a yia o bhubhoe 'yitide. 'In -a nee: «Nyimaa -Kanyo dvmbagbu nu le!»

15 -Alia 'yli sanime wee da, 'in -a yia -amiaa 'gbanya -mzo, -a yia -Zeluzalemvoo mni.

16 -Zezuu 'binonya tolva mia Sezalee, -maa yia -ain yoo kwa. 'In wa yia -ain Siplu -nyime yabhlo, -o 'kaa -ain -goda 'nye, -o wa laa Mnasoen -budunjwee kwa. -Zezuu 'binonya -wa, we 'bi ka 'wugwle.

Polv -yo -Lagonyima kpasi gbelia 'wlu -Zeluzalem

17 Da -a nynia -Zeluzalemvoo, -Lagobhelia yia -amiaa 'lakpasu kpa 'muna nya.

18 -Muv 'bigv zli zlia, Polv -yo -ain 'so yia *'Zakee -gbe mnri. -Mo leglizii nyima kpasi wee gbelia 'wlu.

19 Polv -saa wa fv, 'bhie, -we weeee -Lago nua le nyima 'nia Zuifvoo -gbe, 'in o yia we 'di -sa wa -yla kpeseen kpeseen.

20 Da wa 'de weeee 'nua weli -mni, 'in wa yia -Lago 'jnni -mnri. 'In wa nee Polv -ylae: «Bheli -in -tali, Zuifvoo 'wlu samime ka -Zezu dli -gu zu, 'in wa mia Moizu tite -yolanedu.

21 -We wa mia gbadu wa -yla -na daa mu ni: Zuifvoo -wa mia 'lakpanya glaa, -in nee wa -yla wa pali Moizu tite -bligv, wa 'na 'pali wa 'yua kni 'wv -ni, 'in wa 'bhu -Zuifvoo lenogbu 'cun 'bu.

22 Sa -a 'ka we nua? 'Nua wa yia we -kpo, nu, -in ka yi.

23 We 'gbv, -we -a yia da -mi -yla gbaa, -in nu we le. Nokpasia -mnra -wa bia -Lago -yla mi -ain glaa -seli.

24 -In -yo wa mnri, -in -yo wa 'ka wa -yowolgbu lenv, -in plulu wa 'wlu, 'in wa 'ka wa 'nyi -sa. -In -ka 'sa nu, 'in nyima weeee yibhelia we 'ji nu, -we wa gbaa -na daa, we 'nu gburonu. 'In wa 'ka we -yoyi, nu, Moizu tite -mi -na zu 'ya 'nyowwe.

25 We -ka nyima -wa 'nia Zuifvoo, -wa zva -Zezu dli -gu, gbo -we ka weli -a bhlia, -a ka we celi, 'in -a yia we wa yoo 'pa: «A 'na lili -zila -bubonume -ni, we ka pon. Nimee 'pon -tokpa -yo nimee -we 'pon 'nia 'wutla, a 'na lili we -ni. 'In a 'na nonvo mutnigbu le -ni.»

26 -Muv zli zlia, tovn, Polv -yo waa nyima -mnra yia mnri. 'In o -yo wa yia -yowolgbu lenv dabudu. -Muv 'bigv, 'in o mnra -Lagobudu 'kadu zo, 'in 'yli -we nya wee -yowolgbu 'kaa bhia, o yia we gba. We ji -wa nu, bhla -we nya wa 'kaa wa -zila bvb -bhlo -bhlo.

Polv wa kpaa -Lagobudu 'kadu zo

27 Wee -yowolgbu yli gbeso 'ka bhia mnri, 'in -Azii -dudu -gvu Zuifvoo yia Polv -yoyi -Lagobudu

'kadu zo. Tøvn, wa 'paa nyima -zloo dli yali, 'in wa yia o kpa, 'wukpikpie nya:

²⁸ «Izlaelü nyima, a be -ain -yo! Nyime -o mia da, da weee -yo nyima weee o slolua gbu -we -wa Izlaelunyima klaa, we -yo Moizü tite -yo -Lagobudu 'kaduu -yo -tv. 'In -sleen, nyuma -wa 'mia Zuifu, o ka wa -Lagobudu 'kadu zo -la, sanee 'sa o plalia wee -mowlu da pun -llelle!»

²⁹ -We ka 'gbu, wa yia 'sa no, wa ka Efeyiu Tlofimü 'yi Pølv nya -Zeluzalemugbe nukple. Nu, wamia dlu, Pølv -yo o 'so ka -Lagobudu 'kadu zo pla.

³⁰ 'In wee 'gbee nukpla -nyima weee gbug-blolua, 'in wa -yo -gwagwle yia da weee 'bho. 'In wa yia Pølv kpa, wa -yo o lagbzelie yia -Lagobudu 'kadu zo 'tla, 'in wa yia -bha kla, -bha -bhlokpadé.

³¹ Zuifu mi 'kli 'yida, wa 'ka Pølv 'bha, 'in nyuma yia weli Wlømvu 'slujaa -zloo -kanyo 'kadu kwa, nu, -Zeluzalemü -nyima weee ka gbugblolu.

³² -Bha -bhlokpadé, o 'bhua 'sluja -yo 'slujaa glo gbuu 'yugalinya 'wu, 'in o -yo -gwagwle yia nyimaa -zloo gbegbein mni. Da wa 'yia o -yo 'sluja 'so -yo, 'in wa yia Pølv bhutie 'yitide.

³³ Oo 'slujaa -kanyo 'kadu bea Pølv -yo, o kpaa o, 'in o nee, wa gbuu o netellukpe 'so nya. 'Bhie, o yia wa layibhae: «Nyoo nyime -moni -mia? Lee -lu o nu lea?»

³⁴ 'In nyimaa -zloo glaa, -zakpa -bhlo kpi 'wu -maa 'des sa, 'in tolua kpiia 'wu, welu -putu nya. Nu, 'slujaa -kanyo 'kadu 'ni mnenei o 'ka welu yabhlogbaa 'wulanu, wee -zle duun glaa. 'In o nee, wa -yo Pølv 'so mnu 'slujaa -budu 'kadu zo.

³⁵ Da Pølv -yo wa nyinia wee -buduu sikalie kwesi, 'in 'sluja yia o 'wuhu nyima 'wlu yali, nyimaa -zlo glaa, 'ce 'kadu wa mia 'padaa 'gbu.

³⁶ Nu, nyima weee mi o 'bi, 'wukpikpie nya: «A 'bha o!»

Pølv gbaa o 'dee -gvgbu

³⁷ Bhla -we nya wa -yo Pølv 'kaa 'slujaa -budu 'kadu zo pla, o nee 'slujaa -kanyo 'kadu -ylae: «In mnenei in 'ka -mi -yla welu yabhlo gbaa?»

'In -moa yia we 'bigopal o -ylae: «I'in, aya! Gleykiwel -na gbaa?

³⁸ Ezipotuyu -o 'bhua nyimaa dli 'wu, nyimaa 'wlulapilinyo -yo, we 'bi 'ni -slo 'wgwle, 'in o -yo 'benanya 'wlu glo -bhlo (4.000) yia da beblee ladilua mnu, we 'ni -mu?»

³⁹ Pølv yia we 'bigopal: «Zuifu in -mia, Talisigbe nukple, Silisi -dudu -gv. Gbe ka 'jñi mia mnida, we nukpla -nyime in -mia. -Mi na bhubhoea, 'in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka nyima -yla gbu gbaa.»

⁴⁰ 'Slujaa -kanyo 'kadu yia o 'yoo 'nye. Pølv 'yligbea sikalie 'wlu, 'in o yia so 'pa nyima -yla, nu, wa 'mu ñwe. Da wa 'de weee 'mua

ñwe blenyii, 'in Pølv yia wa -yla gbu gba zuifoweli 'wu:

22

¹ «Na bhelia -yo na didea, a pu yukwli, na 'dee gbu 'wusaweli na yia -sleen da ain -yla gbaa.»

² Da Pølv mia gbadu wa -yla, wa 'nva we zuifoweli 'wu, 'in wa yia ñwe 'mu blenyii.

Tøvn, 'in Pølv nee:

³ «Zuifu in -mia, Talisigbe 'wu wa gwali 'mi, Silisi -dudu -gv. 'In -seli wa zoa 'mi -Zeluzalemü. Gamaliel -wa na -sloluny, mo -slolua 'mi -amiaa dukpasu tite kpeen kpeen. -Lagoo gbu mi 'ya -ami dlu 'kaduu, a 'de weee 'bhisa -zeen.»

⁴ Nyima -wa mia -Zezuu 'Yloogblu -go, in ka wa 'klyie 'wopali, in ka wa 'bha. 'In in yia wa 'llukpe pal, we yi nukpasia -zeeo, we yi 'jwni -zeeo, -zugba na pa wa -kaslu 'wu.

⁵ *-Lagobobonyaa -kanyo 'kadu -yo Zuifuu nyima kpasu weee mnenei wa 'ka gba, nu, gbuzañu na gbaa. Wa ka 'mi 'sebhonya yoo 'nye, na bhelia Zuifuu mia -Damasigbe nukplee 'gbu. 'In in yia wee 'gbe nukple mnu, waa -Lagonyuma mia -mo, in 'ka wa 'llukpe 'pal, in 'ka wa -mo -Zeluzalemü kwa, 'in wa 'ka wa -kaslu 'wopa.

Pølv gbaa o -Lagoplagbv (Lngb 9.1-19, 26.12-18)

⁶ «In, in mi 'yloogblu, in 'ka -Damasigbe -yo cipaa yi, 'ylögbagbu ylo nya tøvn, san 'kadu yabhlo 'bhua yali, 'in we yia 'mi gbeli.

⁷ In bhlia dudu, 'in in yia welu yabhlo 'nu, we nee 'mi -ylae: «Sølv, Salø, lee ka 'gbu -na pal 'mi 'klyie 'wøa?»

⁸ «'In in yia layibhae: «Na -Kanyo, nyoo -in -mia?»

⁹ «In wee welu yia we 'bigopal: «Ami Nazaletiyu -Zezu, -in mia 'klyie 'wopalida, -am -wa.»

¹⁰ Na nononya ka wee san -yo, 'in o mia 'mi -yla gbu gbadu, wa'a 'nu -moa welu.

¹¹ «Tøvn, in yia layibhae: «Na -Kanyo, sa in 'ka nva?»

¹² «In Nyimaa -Kanyo nee 'mi -ylae: «In -so 'wu, -in mnu -Damasigbe nukple, in -we weee -Lago gbaa, -in nu le, -mo wa yia -mi -yla we gbaa.»

¹³ In ka 'lo wee saan 'tite -minu 'gbu, na nononya kpaa na so la, 'in wa yia 'mi -Damasi kwa.

¹⁴ «-Mo -Damasi, nyime yabhlo mi -bha, -mo wa laa Ananiasi. Nyime -o zoa -bha -Lago, 'mo o -mia, 'in o zoa Moizü tite 'noñwe. -Damasigbee Zuifuu weee gbaa gbuzañu gbu o daa.»

¹⁵ Ananiasi yia na -gbe, o 'yligbea 'mi kwesi, 'in o nee 'mi -ylae: «Sølv, na bheli, -na 'yli -blo! -Bha -bhlokpadé, na 'yli -bloa, 'in in yia o -yo yaa.

14 «In o yia we -gədə 'mə -yləe: <-Amiaa dəkpasi -Lago ka -bha -mə -sa 'cın, -in 'ka o dəmagbə yibheli, 'in o -wa Nyıme Tikli, -in 'ka o -yayı, -in 'ka o 'dəe wəl 'nu.

15 Nu, o gəbədaynyo -na yia -zəa. 'In -we -in 'yia -yo, 'in -in 'nəa, -in 'ka we gba dədvəg -nyıma weee -yla.

16 'In -sleen, lee ka 'gbə -na wəva? -In -so 'wə, -in yi, -in la Nyımaa -Kanyo 'tın, wa 'ka -mə batizee, -Lago 'ka -mə -yəwələ, -na gəbonyii 'ka -mə kwyelyi 'bhə.

Pəlv gbaa sa -Lago tiea o, nyıma 'nəa Zuif, wa -gbeə gəvə

17 «-Muu 'bigəv, in yia ləbbhiti -Zeluzalemə. Ylı yahbilo nya, in mə -Lago bhubhoeda -Lagəbədu 'kadə zo, 'in Nyımaa -Kanyo yia 'mə 'kłotləhi na 'yli 'wu.

18 'In, in 'yia Nyımaa -Kanyo -yo, 'in o nee 'mə -yləe: <-In 'pulo kwe la, -in 'bhə -Zeluzalemə sələ! Nu, na gbo -na yia gbaa, -mə -nyıma 'na 'ka we -yɔŋwə.

19 «In yia we 'bigəpalie: <Nyımaa -Kanyo, wa 'de -yi we 'ji nu, in ka -Lagəbədunda za 'plili, 'in nyıma -wa ɻıwnuña -na gbo -yo, -zugba na pa wa -kaslu 'wu, 'in na seli wa.

20 'In da wa 'kaa -na gəbədaynyo Etiəni 'bha, -amı mu 'ya -bha. -Wa mia o 'bhada, in ka wa ɻıwnumu, 'in in yia wa -bananya 'yiliyazu.»

21 «In Nyımaa -Kanyo nee 'mə -yləe: <-In mnı, nu, tıea na yia -mə 'pıpi, nyıma -wa 'na Zuifov gəbegbein! »

Pəlv nee Wləməv 'slıjaa -kanyo -yla nu, Wləməv -dədvəwlakpe o -məa.

22 Nyımaa -zlo polva Pəlv yukwli tikli, təoñ, o yia welinya -minu gbagbie bhia. 'In wa yia 'wokpikpie bhlie: «A -sa nyıme nu la! A 'bha o! C 'nı we 'klu -ka, o 'ka 'yiliyəgada -tu, dudu nu -gə!»

23 Wa 'kpiə 'wu 'titee, wa vitelia wa -bananya, 'in wa yia bla yali 'mni.

24 Wləməv 'slıjaa -kanyo 'kadə nee, wa 'pa Pəlv 'slıjaa -budu 'kadə zo. Wa 'ka o seli, 'in gbo -we ka 'gbə nyımaa -zlo mia sa o 'wluo 'kpilida, o 'ka we gba, 'in -məo 'ka we 'nu.

25 'In da wa gboan Pəlv wa 'ka o selia yi, təoñ, 'slıjaa glv gbuu 'yugalnyo mia -bha, Pəlv yia o layibha 'lee: «We se mi aïn -yla, a 'ka *Wləməv -dədvəwlakpe seli, -zugba a 'nı -slo o -yɔgbə 'wubhuu?»

26 Da oo 'slıjauy 'nəa wəl -mni, 'in o yia 'slıjaa -kanyo 'kadə wəl kwa, o nee o -yləe: «Lee -lu -na yi yaa de lenəa? Oo nyıme -məni, Wləməv -dədvəwlakpe -wa!»

27 'Slıjaa -kanyo 'kadə yia Pəlv 'yia, o bea o -yo. O yia o layibha: «Gba gbozənəv, Wləməv -dədvəwlakpe -in -mia 'pıen y?»

Pəlv yia we 'bigəpalie: «In, 'mə in -mia.»

28 'In 'slıjaa -kanyo 'kadə nee: «'Gwəzi 'kadə in pləlvə 'bhie, in yia Wləməv -dədvəwlakpe -ze.»

'In Pəlv yia we 'bigəpalie: «-Ami mia, gwali wa gwalihə 'mə we.»

29 -Bha -bhlokpadə, -wa 'ka yaa Pəlv seli, 'in o 'ka gba, -maa yia o gwevla. Da 'slıjaa -kanyo 'kadə yibhelia we 'ji nu, Pəlv -o -gboan, -məo mə Wləməv -dədvəwlakpe nya, 'in o 'dəe yia nyano nu.

Pəlv mi gbovwliwədnyo 'yu

30 Gbo -we Zuif dia Pəlv 'wlu, 'slıjaa -kanyo 'kadə 'yibha o 'ka we 'wolanu kpeen kpeen. We 'gbo, zh zhia, 'in o yia o gboan -llukpe 'wusa. 'In o yia -Lagəbəbonyaa -cian -yo gbovwliwədnyo 'wlugbeli. 'Bhie, o -yo Pəlv yia wa 'yu yi.

23

1 Pəlv ylaa gbovwliwədnyo flili, o nee: «Bhe -ləiən, in ka -Lago 'yu no 'nanvə, na dl 'nı 'mı gbo 'nye, -in we ya -zəen ylı -mını ylı.»

2 'In -Lagəbəbonyaa -kanyo 'kadə Ananiası nee -wa mia Pəlv kwesi -yləe: «A 'pa o ḥwe -go -lu!»

3 Təoñ, Pəlv nee o -yləe: «Weli 'sə -nyıme, -mə -Lago yia bhitia! -Bha -in -dia la, -zugba -na bhia na -yɔgbə 'wu titee solı, 'in -in nee, wa bhiti 'mə. Tite 'nı 'sa gba.»

4 -Wa mia Pəlv kwesi, -maa nee o -yləe: «-Lagəbəbonyaa -kanyo 'kadə -na vəlia y?»

5 Pəlv yia we 'bigəpalie: «Na bhelia, in 'nı we 'ji -yi nu, -Lagəbəbonyaa -kanyo 'kadə o -məia. Nu, we mə celida -Lagəbəbəh 'wəe: «In 'na gbalı gboonyuu -na nyımaa 'yugalnyo -yla -nı!»

6 Pəlv -yi we 'ji nu, nyımaa -zakpa so -wa gbovwliwədnyo. -Zakpa -bhlo -wa *Sadusenyıma, 'in -zakpa 'sənə -wa Falizinyıma. We 'dəe 'gbo o yia 'wokpi 'titee wa 'yue: «Bhelia, Falizinyıme in -mia, 'in Falizinyıme 'yu in -mia. Tlithnyaa 'wososve in dia dlı 'wu 'gbo, wa mia da na -yɔgbə 'wubhuda.»

7 Da Pəlv gba 'saa, Falizinyıma -yo Sadusenyıma yia kpele bhli, 'in wa yia 'wudo 'sə.

8 Nu, Sadusenyıma nee, tlithnyaa 'wososve 'nı -mi, 'anzınya -yo zuzu 'nı la -mi, 'in -zugba Falizinyıma yibhelia we nu, we 'dəe weee mə la.

9 'In nyımaa -zlo mı 'wokpida 'titee, 'in Falizinyımaa tıbla -wa -wa -Lago titee gwe-sanya, -maa yia Pəlv lıpa 'kva 'tite nya. Wa nee: «-A yi we -yo nu, nyıme -məni 'nı gboonyuu yabhlogbo lenə. -De zuzu yabhloo, -de 'anzi yabhloo gba o -yla gbo, nyıyo -yi we 'jia?»

10 Wee -zle kpokpalia 'wu, wa yi Pəlv 'ylisalı 'gbo, nyano yia 'slıjaa -kanyo 'kadə dlu slo. 'In o nee o 'slıjaa -yləe, -maa -sa Pəlv wa nyıdı, wa kwa o 'slıjaa -budu 'kadə zo lu.

11 -Muu 'bigəv sabə bea, Nyımaa -Kanyo yia Pəlv 'kłotləhi, 'in o nee o -yləe: «-In 'temani dlı!

-In ka na gbu gba -seli -Zeluzalem, we mi nu,
-in gba 'ya we Wləməgbe nukple.»

Zuifv zva Polvv 'bhahbagbv

12 -Mvə zli zlia zlokpe, Zuifv -zakpa -bhlo
yia weli -bhlo bhl, 'in wa yia bi -Lago 'yu nu,
wa 'ni -slo Pəlv 'bha, wa 'na 'ka li 'in wa 'na
'ka 'ma.

13 Nyuma -wa bhlia weli -mnu, wa ka
nyumaa gla 'so -guzi.

14 'In wa yia -Lagəbəbonyaa -cian -yo
nyuma kpasu -gbə mnu. 'In wa nee -maa -ylae:
«A ka bi -Lago 'yu, nu, -a 'ni -slo Pəlv 'bha, -a
'na 'ka -lu yahbłogbə li.

15 'In -sleen, amia -yo gbowliwodinya bhl
weli -bhlo, 'in a 'ka 'slujaa -kanyo 'kadu -yla
gbə nu, -la ait Pəlv -dawli nya, a 'ybha a
'ka o -ygbv 'wosisal tiklu. We -ka -amia, -a
ka -amiaa 'de lamnazi -a 'ka o 'bha, 'bhie, o
'ka -seli nyni.»

16 'In weli wa bhlia Pəlv daa, o bhləo 'yu
'nva we, 'in o yia 'slujaa -budu 'kadu zo Pəlv
'di -salia mnu.

17 Təvn, Polv laa 'slujaa glo gbuu 'yugalnyo
yahbło, 'in o nee o -ylae: «-In kwa nyimesloyu
nu 'slujaa -kanyo 'kaduv -gbə, nu, o ka gbu
yahbło o 'ka we gbu o -ylae.»

18 O 'slujaa -yo o nyimesloyu yia 'slujaa -
kanyo 'kaduv -gbə mnu, 'in o nee o -ylae:
«-Kaslunyime Pəlv laa 'mi, o nee: 'in -la -mi
nyimesloyu nu. -Moø ka gbu yahbło o 'ka -mi
-yla we gba.»

19 'Slujaa -kanyo 'kadu kpa nyimesloyu
sa la, o -yo o vlaa gwe -se, 'in o yia o layibhae:
«Lee -gbv -in 'ybha -in 'ka 'mi -yla gbaa?»

20 'In nyimesloyu yia we 'bigopalie: «Zuifv
ka weli -bhlo bhl nu, -in kwa ciži Pəlv
gbowliwodinya 'yu. Gbaa wa yia -dawli nya
nu, gbowliwodinya 'ybha wa 'ka o -ygbv
'wosisal tiklu.»

21 'In -in 'na 'nənə wa weli -ni! Nu, -wa
zizea o 'bhahbiee 'gbv, wa mnenei nyumaa glo
'so -guzi. Wa ka bi -Lago 'yu, wa nee, wa 'ni
-slo Pəlv 'bha, wa 'na 'ka li, 'in wa 'na 'ka 'ma.
Nu, -sleen, wa ka lamnazi, -na weli wa mia
wida.»

22 Da o 'slujaa -kanyo 'kadu gbaa nyi-
mesloyu -yla nu: «We -in gbaa da 'mi -yla,
-in 'na gbaa we nyime yahbłogbə -yla -ni.»
'Bhie, o yia -moø 'yitide, 'in -moø yia mnu.

'Slujaa -kanyo 'kadu kwaa Pəlv Felisi -gbə

23 -Mvə 'bugv, 'slujaa -kanyo 'kadu laa o
'slujaa glo gbuu 'yugalnyo 'so, 'in o nee wa
-ylae: «'Slujaa 'wlu -bhlo (200) klaa, nimesovn
-gbv 'slujaa glo ta 'ya kugbua (70) -yo 'slujaa
'wlu -bhlo kaa 'li kwəe, a gbeli da wa 'wlu. 'In
a 'de weee mnazi la, jibheza lelu gbownuvanu
nya, a 'ka Sezalegbe nukple mnu.

24 A mnazi nimesovn -yo, 'in a 'ka Pəlv
'wobhu we -gbv, 'in a 'ka o dudv 'wlulaplyno
Felisi -gbə kwa -dləo.»

25 'In o yia 'sebhə celie:

26 Dvdv 'wlulaplyno Felisi 'kadu,
-amı Klodv Liziasti saa -mu fv.

27 Nyime -o in 'paa de -mi yoo, Zuifv ka
o kpa, wa 'ka o 'bha. 'In da in 'nva nu,
Wləmə -dudvwlakpe -wa, 'in in -yo na 'sluja
yia mnu, in yia o wa kwəe -sa.

28 In 'ybha gbu -we Zuifv dia o 'wlu, in 'ka
we 'ji 'nv. We 'gbv, in yia o wa gbowliwodinya
yu kwa.

29 In ka we -yoju nu, wa 'deet titee 'gbv, wa
dia o gbu 'wlu. 'In wa 'ni mnenei wa 'ka o gbu
yahbłogbə -yla lapali, -we ka 'gbv wa 'kaa o
'bha, 'in wa 'kaa o -kaslu 'wɔpə, we 'ni 'yie.

30 'Bhie, wa yia 'mu weli kwaes, Zuifv ka o
-ygbv zo. -Bha -bhłokpadə, in 'paa o yoo -na
-gbə. 'In in nee o gbowliwodinya -ylae, wa 'kla o
-na -gbə.

31 -We 'slujaa -kanyo 'kadu gbaa, o 'sluja ka
we lenv. Wa 'bhua Pəlv 'wū sabə, 'in wa -yo o
yia Antipatlisigbe nukple mnu.

32 -Mvə zli zlia, 'in 'slujaa mia bhv -gv nəda,
-maa yia 'slujaa -budu 'kadu zo ləbhiti. 'In wa
'sluja mia nimesovn -gv 'yitide, -maa -yo
Pəlv yia 'yoo 'yliyəzo.

33 'Sluja mia nimesovn -gv nynia Sezalee,
'in wa yia dudv 'wlulaplyno 'sebhə yoo
'nye, 'bhie, wa yia o Pəlv 'kləslolu.

34 Dvdv 'wlulaplyno zelia wee 'sebhə, 'in
o yia Pəlv layibha: «Dudu -momu ka nyime
-in -mia?» 'In Pəlv yia we 'bigopalie: «Silisi
-nye we in -mia.»

35 'In o nee o -ylae: «-Wa dia -mi gbu 'wlu, wa
-ka yi, 'in na 'ybhaa -mi la.» 'In o nee, wa kwa
Pəlv Ewlodv gbowwəbhəbudu 'kadu zo.

24

Zuifv dia Pəlv gbu 'wlu Felisi 'yu

1 'Yi gbu 'pla, -Lagəbəbonyaa -kanyo 'kadu
Ananias: yia Sezalee nyni. O -yo nyuma kpası
təla -yo *ləpanyo yahbło wa laa Telituli. 'In
wa yia Pəlv 'klaa yi dudv 'wlulaplyno Felisi
'yu.

2 Wa laa o, 'in Telituli yia o gbu 'wludidie
bhli dudv 'wlulaplyno Felisi 'yu: «Felisi
'kadu! -Na 'gbv -a kaa da 'wututve -dləo weee.
'In gbownyia -in 'bhitia gbowilo nya, mu saa -
amiaa nyuma 'wv.

3 -Lu -zənə weeee -a yia, da weeee, 'yi weeee
nya, we 'gbv -a paa -mi fuo dli weeee nya.

4 'In in 'ni 'ybha, in 'ka -na 'bi 'wugwləl, we
'deet 'gbv, -mi na bhubhoe, -in 'nye -ain bhla -
selə, -na dli -zənə nya, -in 'ka -ain yukwlvi pəlv.

5 «-A ka we -yoju nu, nyime -məni, nyime
'nyuuyi 'dəgbolu -wa. Nyumaa -zakpa -bhlo
wa laa Nazaleti -nyima, wa 'yugalnyo -wa.
Zuifv weeee o popalua 'wv dudu weeee -gv.

6 'In o ka we layla 'dəbhie nu, o 'ka -amiaa
-məwlvi -Lagəbəbu 'kaduv 'jəni -nyumə, 'in -a
yia o kpa. [-A 'ybha -a 'ka o -ygbv 'wobhu
-amiaa titee səlv.

7 'In 'slujaaj -kanyo 'kadu Liziasi yia yi, 'in o yia o -aan kwεε -sa -gla nya.

8 'Bhie, Liziasi nεe Polvv gbowluduny -yla, wa yi -mι 'yu.] We -ka -na dε 'yibha o la, 'in -in 'kaa we 'jyibhelii nu, gbu -we -a dia o 'wlu, gbowzon -wa.»

9 'In Zuifo -maa yi 'yaa Teetulusu weli -gv 'yilige, 'in wa nεe: «Cun, -we o gbaa de, gbowzon -wa.»

Polv gbaa o 'dεe -gvgbv

10 'In dudu 'wlulapilinyo yia Polv -yla so 'pa, nu, o gba. 'In Polv nεe:

«In -yi we 'ji, -in ka -zu duun li, -zugba -na bhu -amuaa nyimaa -yogbu 'wv. We 'gbv, na dli 'te 'wv, in 'ka na 'dεe -gvgbv gba.

11 «-In mneni -in 'ka we 'wosisali -na 'dε nya, nu, -ami nyinia -Zeluzalemu, 'in 'ka -Lago bubo, we 'yli kugbua le 'so 'ni -slo 'pli.

12 Nyime yahboglbaa 'n 'mι 'yu, -zugba na -yo nyime kpel -Lagobudu 'kadu zo. 'In nyime yahboglbaa 'n 'mι 'wotlal, -zugba na bhu nyimaa -zloo dli 'wv -Lagobuduny zo -yo daputu, 'gbe nukple.

13 'In -sleen, gbu -we nyima -manu dia da 'mι 'wlu, wa 'ni mneni wa 'ka we 'wyleli -mi -yla.

14 -Mvu bhla, -we in ηwnua -yo -mi 'yu, mu ni: -amuaa døkpasi -Lago na bvbøa, 'Yloogblu -lolu -we ka gbu wa'a laa gbowzon, we -gv -nønve nya. 'In -we weee mia celida Moizui titee 'sebhε -yo -Lagobgvu -falipanyaa 'sebhε 'wv, 'in na zva we dli -gv.

15 Sa wamia dia -Lago dli 'wv, 'sa -amu na dia -Lago dli 'wv. Nu, nyima tiklu -yo nyima 'nyii 'so, 'wv wa yia -soa titlinya glaa.

16 'We 'gbv na gva la 'yli weee nya, 'in na dli 'yli 'mι gbu 'nye -Lago 'yliya 'wv, 'in 'ya nyima 'yliya 'wv.

17 «Da in lia -zu duun daputu, 'in in yia -Zeluzalemu lyi 'gwezi nya, na nyima 'wosasie -yo 'slaka -lii wlawlie -Lago -ylaa 'gbv.

18 Da in mia -Lagobudu 'kadu zo, 'in -Aziii Zuifo yia -mo 'mι yli, -we in mia lenoda mu ni, 'in mi -møwlogbu lenoda. Nyimaa -zlo 'n 'mι 'bi -mu, 'in -zle 'n 'mι kwesi -mi.

19 'In we -ka yaa nu, -Aziii Zuifo -tolva mia zlume -bha, -maa ka yaa na gbegbein gbu dli, ma 'kaa 'mι 'kla -na -gbe.

20 Da wa kwaa 'mι gbowliwuduny 'yu, 'in in nεe wa -yla weli 'tite nya: «Titlinya yia 'wosaa tlthe lo! We nya wa -laa 'mι am 'yu, a 'ka na -yogbu 'wvbhu.» -De mvv.»

21 In 'yiligea gbowliwuduny 'yu, 'in in nεe wa -yla weli 'tite nya: «Titlinya yia 'wosaa tlthe lo! We nya wa -laa 'mι am 'yu, a 'ka na -yogbu 'wvbhu.» -De mvv.»

22 Dudu 'wlulapilinyo Felisi -yia -Zezuu 'Yloogblu -gogbu 'jì kpeen kpeen, in o yia we 'wolanv, -møa yia wee gbowvbhu yli lobeli. 'In o nεe wa -yla: «'Slujaaj -kanyo 'kadu Liziasi -ka yi 'bhie, in 'ka amuaa gbu 'wvbhu.»

23 O nεe 'slujaaj glu gbuu 'yugaluny -yla: «-In di Polv la -kaslbvdu zo. -In 'tide o 'yi, o 'ka o 'dε -yla -to. -In 'nye o 'talea 'yoo, wa 'ka o -yla -li lenv.»

Wa ka Polv Felisi -yø Dlusili 'yu kwa

24 'Yli sanime 'pla, Felisi -yø o 'ηwna Dlusili yia yi, Zuifovnwo -wa. O nεe wa -yo Polv yi, 'in o 'ka o -Zezu Klisu dli -guzu weli yukwli polv.

25 'In da Polv bhlia nyimee nønabhu tklu klaa, 'dεe dli lakpakpie -yo 'Lagaa nyimaa -yogbu 'wvbhubhuee gbu gbagbie, 'in Felisi yia nyano nv. 'In o nεe Polv -ylæ: « 'In mneni, -in 'ka -sleen mnv. 'In da in -ka bhia, in 'ka -mi la lu.»

26 Dvdv 'wlulapilinyo Felisi dli yaa we dli 'wv nu, 'gwezi Polv yi yaa o 'nyea. We 'gbv, o laa Polv bhla weee nya, o -yo o 'ka 'di -sa.

27 -Zv 'so 'pla, Pasiusu Fesitusu yia Felisi 'bigoplil. 'In Felisi 'yibha o 'ka Zuifo dødonamanu 'gbv, o yia Polv -kaslv 'wv tu.

25

Wa ka Polv nyimaa 'wlulapilinyo 'kadu Fesitusu 'yu kwa

1 Da o nyinia wee dudu -gv, we 'yli ta 'pla, Fesitusu 'bhva Sezalee, 'in o yia -Zeluzalemu mn.

2 -Lagobobonyaa -cian -yo Zuifov nyimaa kpasí yia Polv 'kla o -gbe.

3 Wa nεe Fesitusu -yla, o nu wa 'nanu 'wv, 'in wa yia we nyew -yokpalu nu, o -la Polv -Zeluzalemu lv. Nu, wa ka Polvv -yogbu zo, wa 'yibha wa 'ka o 'bha 'yloogblu.

4 'In Fesitusu yia we 'bigoplil wa -ylæ: «Polv mi -kaslv 'wv Sezalee, 'in dayli na 'degbolu bhitia -mø lv.»

5 'In o yia we -gudie: «Amiaa -cian kwa 'mι yoo, we -ka nu, nyime -manu ka gbowyyu lenv, wa 'ka -mo we gba.»

6 Fesitusu li wa -gbe sa 'bhisa 'yli gbowyyu. 'Bhie, o yia Sezalee lobhiti. -Mvu zli zlia, 'in o yia gbowvbhu -zejila 'yu ladu, 'in o nεe wa -yo Polv yi.

7 Da Polv yia, Zuifov -wa 'bhva -Zeluzalemu, -maa yia o gbeli. 'In wa yia o gbowyyi 'kadu -zlo 'wludi, 'in wa 'de 'ni mneni wa 'ka we 'wosisali tklu.

8 Polv mia o 'dεe -gvgbu gbadu, o nεe: «In 'ni gbowyyu yahboglbaa lenv, Zuifov tite -yo -Lagobudu 'kadu -yo nyimaa 'wlulapilinyo 'kadu *Sezaa gbegbein.»

9 Fesitusu 'yibha o 'ka Zuifov dudu namanu 'gbv, 'in o nεe Polv -ylæ: «-In 'yibha -in 'ka -Zeluzalemu mnv? Wa 'ka -mo -na -yogbu 'wvbhu 'mι 'yuu?»

10 Polv yia we 'bigoplil: «Sezaaa gbowvbhu -zejila 'yu in 'yiligea da, 'in -bha wa 'kaa na -yogbu 'wvbhu. In 'ni Zuifov -yla gbowyyu yahboglbaa lenv, 'in -na 'de -yi we 'jì zuozonu sa.

¹¹ We -ka na -yogbu, 'in gbu -we ka 'gbu wa 'kaa nyime 'bha, in -ka we lenu, in 'na 'ka tlthie daa gba <-innya>. 'In we -ka nu, gbu nyima -manu mia da 'mu 'wludida, we 'ni gbuozonu, nyime yabhlogbo 'ni mneni o 'ka 'mu wa yoo 'nye. In ka na gbu Sezaa 'yu kwa.»

¹² Nu, Fesitusu -yo o gbowliwodunya bhua gbagbe, 'in o nee Polv -ylae: «In ka -na gbu Sezaa 'yu kwa, we 'gbu, Sezaa 'yu -na yia mnua!»

Wa ka Polv Aglipa 'yu kwa

¹³ 'Yi sanume 'pha, nyimaa 'wlulapilinyo Aglipa -yo o bhelo Belenis i ya Fesitusu fosaas yi Sezalee.

¹⁴ Wa mu -bha 'yi duun lida, 'in Fesitusu yia nyimaa 'wlulapilinyo Aglipa -yla Polv gbu gba. O nee o -ylae: «Nyime yabhlo Felisi tia -kaslu 'wu, o mu da.

¹⁵ Da in mnia -Zeluzalem, *-Lagobobonyaa -cian -yo Zuifv nyima kpasi yia o 'kla nu, in 'pa o -kaslu 'wu.

¹⁶ «In in yia we 'bigopal wa -ylae: <-Amia, Wlomo -nyima 'ni we bhlabhu, -a 'ka nyime o gbowliudinya yoo 'nye, -zugba o 'ni o 'dee -gogbu gba gbowobhunyo 'yu.»

¹⁷ 'In waa nyima -yo 'mu 'so yia -seli yi dabodu. 'In in 'ni kpeke, -muv zli zha, in -dia gbowobhhu -zejila 'wu la, 'in in nee na 'sluja -yla, wa -yo oo nyime yi.

¹⁸ O gbowliudinya yia yi. 'In gbonyii in popal yaa 'wlukoon la, nu, 'mu wa yi o 'wlu dia, wa 'ni -muv o 'wlu di.

¹⁹ Nu, wa 'de -Lagobobue -yo nyime yabhlo wa laa -Zezuu gbu -gv wa -yo o 'so kpelia. O nyime ka thi, 'in Polv nee, o 'ni thi, o -ga 'yiliyo.

²⁰ Sa in 'kaa gba gbu -muni 'wu, in 'ni we -yi. Tovn, 'in in nee Polv -yla, o -ka 'ybha o 'ka -Zeluzalem mni, 'in wa 'ka -mo o -yogbu 'wubhulu, gbu -muni -go.

²¹ 'In Polv yia o gbu nyimaa 'wlulapilinyo 'kadu Sezaa 'yu kwa. O 'ybha nu, -moo 'bhu o -yogbu 'wu. 'In in nee, wa ti o -kaslubudu zo bhla -sele nya. -Muv 'bigu, in 'ka o Sezaa 'yu kwa.»

²² Aglipa nee Fesitusu -ylae: «Na 'de 'ybha in 'ka oo nyime -mnu wel 'no.»

Fesitusu yia we 'bigopal: «Cizi -na nua oo nyime -mnu wel.»

²³ -Muv zli zha, Aglipa -yo Belenis -yo nyimaa -dolu yia -budu 'kadu zo pla, we -yo 'sluja -cian -yo wee 'gbee nyima kpasi. 'In Fesitusu wel -gv, wa -yo Polv yia yi.

²⁴ 'In Fesitusu nee: «Nyimaa 'wlulapilinyo Aglipa, 'in amia weee -yo -ain mia da, a yla 'mo nyime ni. Zuifv weee ka o 'klaa yi na -gbe -Zeluzalem, 'in wa yi 'yaa -seli 'mu 'bi yi, -zugba wa kpi 'wu, wa 'bha o.

²⁵ -Ami ka we -yoyi nu, o 'ni gbonyuu yabhlogbo lenu, 'in wa 'ka -muv 'gbu o 'bha. 'In o 'de yia o gbu Sezaa 'yu kwa. We 'gbu, in nee wa kwa o -moo -gbe.

²⁶ 'In -we in 'kaa celi -kpø na -kanyo 'wu o 'gbu, we 'ni -mi. We 'gbu, in -yo o yia ain 'yu yi, we -yo -mi nyimaa 'wlulapilinyo Aglipaa 'debhie 'yu. -In 'ybha o la, 'in -we o -ka gba, in 'ka we celi.

²⁷ Nu, we 'ni 'ylinani -am i 'yliya 'wu, in 'ka -kaslonime Wlomo kwa, -zugba gbu -we o nua le, wa dia o 'wlu, in 'ni mneni in 'ka we gba tiklu.»

26

Polv gbaa o 'dee -gvgbv nyimaa 'wlulapilinyo Aglipa 'yu

¹ Aglipa nee Polv -ylae: «-A ka -mi 'yoo 'nye, -in 'ka -na 'dee -gvgbu gba.»

Tovn, Polv 'paa so, 'in o yia o 'dee -gvgbu gba, o nee:

² «Nyimaa 'wlulapilinyo Aglipa, na dli meni -zeen bhabha. Nu, gbu weee Zuifv dia 'mu 'wlu, in 'ka we na 'de 'wlu -sa -mu 'yu.

³ -We ka gbu -wa, -in -yi Zuifv lenogbu 'c'in 'nanuu, we -yo gbu -we -gv wa kpelia. We gbu, -mu na bhubhoea, -in polv 'mu yukwli dlitiye nya.

⁴ «Sa in munna 'wola na nyima weeee nyidi, we -yo -Zeluzalem, 'in we 'ka gwedi na nyimeslo bhla na lenogbu mia, Zuifv weeee -yi we.

⁵ Wa -yi 'mu -muv 'bi ka 'wogwle, wa mnemi wa 'ka we gba, -zugba wa -ka we 'ybha. Faliziyuma ka kwee -amiaa -Lago gbu -sua 'wu, wa lonyime yabhlo in -mia.

⁶ 'In -lu -Lago gbaa o 'ka -amiaa dlvkpas 'nye, in dia dli 'wuu 'gbu, wa mia na -yogbu 'wobhuda -sleen.

⁷ -Amiaa nyimaa *zoa kugbua le 'soo dli mi we -gv, wa 'ka weel nu lenoda 'yi. 'In wa bhubhoea -Lago 'koaa 'tite nya, zlvkpe jibheza. Nyimaa 'wlulapilinyo Aglipa, wee weel -muni in dia dli 'wuu 'gbu, Zuifv yia 'mu gbu 'wludi!

⁸ Lee ka 'gbu, we mi amia Zuifv dli nu, -Lago 'ni mneni o 'ka tlthi 'wobhu tlthi lova?

⁹ «Na 'degbolu ka 'wlukoon lapopal nu, in mnemi in 'ka Nazaletiyu -Zezuu 'jnt lasa so weee lu.

¹⁰ 'Mu in nua le -Zeluzalem. -Lagobobonyaa -cian ka 'mu 'yoo 'nye, 'in in 'ka -Lagonyimaa -zlo -kaslu 'wopa. 'In -wa gbaa wa 'ka wa 'bha, 'in na -yo -maa paa gwe.

¹¹ Zli tolva zli, 'in na plilia -Lagobudu zo. 'In na palia wa 'kliye 'wu, 'in na gbaa -gla nya, wa weel -Zezuu. 'Ce na palii bhaa wa -yo 'nyumee 'gbu mu nua le, 'in na mnia wa 'kliye 'wopalia laga -gv.

¹² Polv gbaa sa Nyimaa -Kanyo laa o, we gbu (Lngb 9.1-19, 22.6-16)

¹³ «-Muv 'gbu, 'yi yabhloo zli, 'in in yia -Damasi mni. -Lagobobonyaa -cian 'nyea

'mì we se, 'in wa yia 'mì tie nü, in kpa - Lagonyuma.

¹³ Nyimaa 'wlulapilnyo Aglipa, 'ylögbagbø in mi 'yloogblø, 'in in yia san bhua yali -yo. We -nyumalı -zi 'ylo, 'in we -nyumalı yia 'mì gbeli, we -yo na nononya.

¹⁴ A 'de weeee ka bhli dudu, 'in in yia weh yahbilo 'nu, -moo née 'mì -yla zuifuwéh 'wée: «Solb, Solb, leee -lu ka 'gbø -na pali 'mì 'klyie 'wua? Leee -lu ka 'gbø -na zo -gla bhea, née bhli zo -gla we -kanyoo 'pa 'pa -pni zoa?»

¹⁵ «In in yia laybhae: Na -Kanyo, nyoo -in -mia?»

«In Nyimaa -Kanyo yia we 'bigopalı 'mì -ylae: «Ami -Zezu, -in mia 'klyie 'wopalida, -amı -wa.»

¹⁶ -In -so 'wø, -in 'yigibe -bhade! -We ka 'gbø in yia na 'de -mi 'kloslolu, mo ni: in ka -pha -mi -sa, -in 'ka na lubhononyo -ze. 'In -in 'ka 'ya na gbowdayinyo -ze. 'In -we -in 'yia -zeen -yo klaa, we -yo -we na yia ci -mi 'kloslolu klaa, -in 'ka we gba.

¹⁷ Zuifoo -yo -wa 'nia Zuifoo -wa ka -gbe in tiea -mi, na 'de yia -mi 'yiliyoza wa gbegbein.

¹⁸ Wa -gbe na tiea -mi, -in 'ka wa 'yli -blo, -in 'ka wa nikpise 'wøsa, -in 'ka wa zli 'klu -la. -In 'ka wa -Saataan 'tite zo -sa, 'in -in 'ka wa -Lagoo -gbe -la. 'In wa -ka 'mì dli -go zo, -Lagoo 'ka wa gbownyuu 'wøti, 'in wa 'ka 'bi 'yli -Lagoo -mowlø -nyima glaa.»

Polv gbaa lubho -we o mia nvdaa gbo

¹⁹ «We 'gbø, nyimaa 'wlulapilnyo Aglipa, 'ylikakie -we 'bhua -Lagoo -gbe, in 'nì we 'nøjwe -sa.

²⁰ 'In -Damasi -nyuma -yo -Zeluzalemu -nyuma -yla in gbaa -Lagøgbø tia. 'Bhie, in yia Zudee -dudu weeee -go -nyuma -yo nyuma -wa 'nia Zuifoo we -yla gba. In née wa -yla, wa 'bhitii wa dli, wa yi -Lagoo -gbe, 'in wa lenogbø -slolu wa 'bhitibheye sazonu sa.

²¹ -We ka 'gbø Zuifoo yia 'mì kpa, -zugba in mi -Lagøbudu 'kadu zo, 'in wa yia 'khì 'yi, wa 'ka 'mì 'bha, mo ni.

²² 'In -Lago zoa 'mì 'yiliyo, 'in we yia -zeen yli. In mi -slo -bha, in 'ka o gbowdayinyo -ze nyuma weeee 'yu, nyuma -kpua -yo nyuma 'kadi. Gbo -we -Lagøgbø -falupanya -yo Moizi gbaa nü, le we yia nua, mo -bhloo 'de -amı na gbaa.

²³ In née sa bhee, sia -Lagoo -Bhasanyo yia. Mo yia tlithinya glaa 'wøsa tia, 'in mo yia -Lagoo zli gbo gbaa Zuifoo -yo -wa 'nia Zuifoo -yla.»

Polv née nyimaa 'wlulapilnyo Aglipa -yla, o pla -Lago

²⁴ Polv mi sa o 'de -gvgbo gbadu, 'in dudu 'wlulapilnyo Fesitusu yia 'wukpi: «Polo, -sabhe bhua -mu! -In ka 'sebhe 'kpia duun, we ka -mi -sabhe 'wlu palu!»

²⁵ Polv yia we 'bigopalı o -ylae: «Fesitusu 'kadu, -sabhe 'nu 'mì 'wlu -mu. Wélinya in mia da gbadu, gbowzono -yo gbowyilo -weli -wa.

²⁶ Nyimaa 'wlulapilnyo Aglipa -yi we 'de weeee 'ji. 'In we 'gbø, in mnenei in 'ka o -yla wee gbo gba dli teel nya. Na dli mi we -go nü, o -yi wee gbo weee 'ji, -we ka gbo -wa, we 'nì lenu da yahbilo zizewiemu.

²⁷ Nyimaa 'wlulapilnyo Aglipa, gbo -Lagøgbø -falupanya gbaa, -na zo we dli -gvo? Dli -na zo we -go, in -yi we 'ji!»

²⁸ Aglipa yia we 'bigopalı Polv -ylae: «-Mi dli nü, -Lago 'wø -na yia 'mì 'paa bhla -se ni nya?»

²⁹ 'In Polv yia we 'bigopalı: «We yi desleen -zeeo, we yi ci -zeeo, -Lago na bhubhœa, we 'nì -na 'de -bhloo gbo, 'in 'ya amia weeee -wa mia da 'mì yukwli polvda -zeen, sa in mia da, amia 'ka 'sa -mi, we 'bhu 'llukpenya -muni 'wø. Nü, in 'nì 'ybha wa gbowan aui -amı 'bhisa!»

³⁰ Nyimaa 'wlulapilnyo klaa, dudu 'wlulapilnyo klaa, Belenisi -yo -wa weeee -yo wa dia -bha la, 'in wa yia 'wøsa.

³¹ Wa 'tlaa, 'in wa née wa 'dekpvø nyidie: «Nyime -moni 'nu 'gbø yabhlogbø mno, 'in wa 'ka -moo 'gbø o -kaslu 'wøpa, 'in wa 'ka o 'bha.»

³² 'In Aglipa née Fesitusu -ylae: «Nyime -moni 'nu yaa o gbo nyimaa 'wlulapilnyo 'kadu Sezaaa -gbe kwa, -zugba -in ka o 'yitide.»

27

Wa kwaa Polv Wlømv

¹ Da wa gbaa, 'glv 'kadu 'wø -a yia -gblaas -a 'ka Italiø -dudu -go mnø, 'in Wlømvø 'sløjaa glo gbuu 'yugalnyo yabhlo wa laa Zuliuso*, 'mo wa 'nyea Polv -yo -kaslonyma tølvø yoo.

² Adlamitu 'glv 'kadu yabhlo 'kaa -Azii -dudu -gvo 'glv 'yigbedanya 'plli, -a -gblaas we 'wø, 'in -a yia mnø. Tesalonikiyu Alistikit 'bhua Masedvanı, o -yo -ain 'so mi.

³ -Moo zli zli, 'in -a yia Sidoongbe nukple nyni. Zuliuso -o mia Polv kpada 'nanøv, -moø yia Polv 'yoo 'nye, o 'ka o 'talea 'yia mnø, 'in -we Polv -ka 'ybha, wa 'ka we o 'nye.

⁴ Da -a 'bhua -bha de, -a nynia 'nyunyididuwa laa Siplø kwesi, 'in -a yia we kakpe yabhlo -go 'plli, -pipe mi -ain yoo yidaa 'gbvu.

⁵ 'Bhie, -a -dia Silisi -dudu -yo Panfilii -dudu gumunu 'wø, 'in a yia Milaa nyni, Lisii -dudu -go.

⁶ -Bha Wlømvø 'sløjaa glo gbuu 'yugalnyo ylia Alæzandlii gbee 'glv 'kadu mia Italiø mnida, 'in o yia -mo -ain 'pa.

⁷ 'Yli duun nya, -a -taa 'nyu -go nøda yleleç 'glv nya, 'in -a yia sia bhabha, 'bhie, -a yia 'gbe wa laa Sinidi 'klø nyni. -Pipe 'nì ijwnu, -a 'ka -mo -gbein mnø 'gbvø, -a yia Salimonee

* 27:1 Zuliuso 'sløja wa laa «nyimaa 'wlulapilnyo 'kadu 'sløja».

'pli, 'in -a yia 'nyunyididvdu wa laa Kleti zogbein mni.

⁸ Siasie duun nya -a nɔnva wee 'nyuu kakpe, 'in da wa laa «'Glov 'yligbelida -zonunya», -a yia -bha de nyni, Lazegbe kwesti.

⁹-Amiaa bhla duun ka lanyumɔnɔ, 'in 'gluv 'wv -nanve yia 'ylinyumanı -ain -yla, -we ka gbu -wa, Zuifov 'sun -pla bhla ka 'pliplie bhua pepe[†]. We 'gbo, Polv yia glov nɔkplee -lubhononya tɔlɔa -yla gbu lapali:

¹⁰ «Na 'talea, in ka we -yɔyɔ niu, -amiaa nanve yia 'ylinyumania, niu, 'glv -yo we nɔkplee 'gbanya yia -nyumɔa. 'In -a 'ni nu 'nanvu, -amiaa 'dɛbhie -gbolu yia -bha tlthie.»

¹¹ 'In Wlɔmvv 'slɔjaa 'yugalnyo yia 'glv 'kadu 'papanyo -yo 'glv -kanyoo weli dli 'wudi, we 'ka Polv weli 'wozi.

¹² Niu, wee 'glv 'yligbelidaa ladilie 'ni 'yilinanı 'ywɔtłɔyibhla. We 'gbv, nyuma duun nee, wa 'bhu -bhade. Wa 'yi 'klı, wa 'ka 'gluv 'yligbelida Fenisi mni, -mo 'nyunyididvdu wa laa Kleti -gv. Wee dvdu 'klu mi 'ylvv bhlilidaa sɔ 'sɔ lo. -Mo wa yia ladia 'ywɔtłɔyibhla.

-Pipɛ 'kadv 'plia gumunyu -gv

¹³ 'Ylvv bhlilida kɔpesolv, -pipɛ yia 'pliplie bhli -dlɔ. -Wa mia 'glv 'kadu 'wv, we mi wa dli nu, -we wa popalı, le we yia nva. Wa 'bhua 'gluv 'yligbelinetɛ 'wv yal, wa mnia, 'in wa yia 'nyunyididvdu wa laa Kleti -gv 'plli.

¹⁴ 'In 'bi 'ni 'wugwle, tɔvn, -pipɛ 'kadu yahbho wa laa Elakilɔon, we yia 'nyunyididvdu -gɔgo 'wlu 'bhu.

¹⁵ -Pipɛ yia 'glv kwa, 'in nyume 'ni mnene i 'ka we fayligbeli tuklu 'gbv, -a yia -amiaa 'de 'yitide, 'in -pipɛ yia -an kwa.

¹⁶ -A 'pliha 'nyunyididvdu 'kienyi wa laa Kodaaa zogbein, 'ylvv bhlilida kɔpesolv, 'in -a nynia -bha, we yia -ain 'wvpa -se. 'In -a 'yia sa 'klu -zlo, 'in -a yia gbowosaglv -yule yahbho buzia 'glv 'kadu 'wlu 'wobhu.

¹⁷ 'In 'glv 'kadu nɔkplee lubhononya yia we -gbli. 'In wa yia 'glv 'kadu gbowan nyuma -yɔbɛ -llukpe nya. Wa mi soda, wa yi Libii -dvdu -gvv -bvbɛ -kakpe -go 'bhlii 'gbv, 'in wa yia 'glv 'kadu 'naa 'wvayglol, 'in wa yia 'sa wa 'de 'yitide, -pipɛ yia wa kwa.

¹⁸ -Mvv zli zlia, -pipɛ 'kadu mi -ain lazukluda 'titɛ -bhloo 'de, 'gluv nɔkpla -nyuma yia gbanyaat vitelivitelie bhli, gumunyu lo.

¹⁹ We 'ylu tanv v zli, wa yia 'glv 'kadu 'de -yolunyaa vitelie bhli gumunyu lo, wa 'de se so nya.

²⁰ 'Yl duun nya, -a'a 'yi 'ylv -yo -zɛli -yo, -zugba wee -pipɛ 'kadu pli 'saa 'titɛ. 'In -a yia -amiaa 'de tlthie dli -sa.

²¹ 'Bi ka 'wugwle, 'in -wa mia 'glv 'kadu nɔkple, wa 'ni -lu yahbho bɔɔ li. Tɔvn, Polv 'yligbea wa nyidi, 'in o nee wa -ylae: «Na

'talea, in nee yaa, -a 'na 'bhvlu Kleti -ni. A -ka yaa na weli 'wɔnjwnu, -zugba -li 'na 'ka yaa sa -nyumɔ.

²² 'In -sleen, 'kva na paa ain 'yli, a 'temani dli. Ni, amiaa lonyume yahbho bɔɔ 'na 'ka tli, 'glv 'kadu 'debhlogbɔɔ yia -nyumɔa.

²³ -We ka gbu -wa, -Lagɔ -ɔ ka -nu in -mia, 'in -ɔ ka lubho na nva, o 'anzi ka 'mi 'kvtlal -zeen sabo.

²⁴ 'In we nee 'mi -ylae: «Polv, -in 'na nɔnɔ nyano -ni! Ni, we mi ni, -in 'tla *Sezaa 'yu, wa 'ka -na -yɔgbu 'wobhu. 'In -Lagɔ ka -mi 'nani 'wɔnɔ, -na 'gbv, -wa weee -in -yo wa mia 'glv 'kadu 'wv, -Lagɔ yia wa puea.»

²⁵ We 'gbv, na 'talea, a 'temani dli! Ni, na dli mi -Lagɔ -gv. Gbv -we -Lagɔ gbaa 'mi -yla, le we yia nva.

²⁶ Ni, bhlia -a yia, 'nyunyididvdu yahbloo -gɔgɔ -gv.»

'Gluv -wlɔlwɔe 'nyu -gv

²⁷ 'Yli kugbua le -mnɔvanv sabo, -zugba -pupɛ 'kadu mi -ain kwada -bhlokpadɛ Adlitati -gumunyu -gv. -Mo zli -nyidi, 'in we yia 'gluv nɔkplee lubhononya dli lasibhli niu, -a ka dudu -yɔcipa.

²⁸ 'In wa vitelia 'nyuu yibhalv -llukpe 'nyu glu, we -to 'wv 'metli glu -bhlo 'ya kugbua le gbeso. Wa bea 'yugbein -se, wa viteli 'yaa we, we -to 'wv 'metli glu -bhlo 'ya gbeta.

²⁹ 'In wa mi nyano noda niu, -amiaa 'glv 'kadu yi tokpa -gɔgɔ 'kadu 'wlu bhuu 'gbv, wa yia 'gluv 'yligbelinetɛ -mnɔa 'nyu lo viteli 'gluv lugbein, 'in wa yia zli zližie wɔda -tu dli sulu nya.

³⁰ 'In -mvo bhla, 'glv nɔkplee lubhononya 'ybha wa 'ka -flii -bho. 'In wa yia gbowosaglv -yule kwlili 'nyu lo. 'In wa nee -dawli nya, 'glv 'kadu 'yligbelinetɛ wa vitelia we 'yugbein.

³¹ 'In Polv nee Wlɔmvv 'slɔjaa glv gbuu 'yalinyo -yo 'slɔja -ylae: «Nyuma -mani 'ni 'glv 'kadu nɔkple -tu, a 'na 'ka 'po.»

³² Tɔvn, 'slɔja yia 'glv -yule 'llukpenya -yɔdi, 'in wa yia we 'yitide, we 'ka gumunyu -gv mnı.

³³ Zli zližie 'yu, Polv laa wa 'de weee lilulu -yo, 'in o nee wa -ylae: «Amiaa 'yli kugbua le -mnɔa ni -zeen, dli sulu nya, -zugba a'a 'bhu bhlili yahbho bɔɔ 'wv, a'a li we.

³⁴ We 'gbv na laa ain, a 'ka li. Ni, we nanı 'yli a 'ka li, 'bhie, a 'ka 'po. Amiaa lonyume yahbho bɔɔ 'nyii go yahbho 'nia mnɔa yi!»

³⁵ Welinya -munu 'bigv, Polv 'bhua 'floo 'wv, 'in o yia -Lagɔ fuo 'pa wa 'de weee 'yibadi. 'Bhie, o -dia we 'wv, 'in o yia lilie bhli.

³⁶ Tɔvn, wa 'de weee 'temania dli, 'in wamia yi 'yaa li.

³⁷ -Amia mia wee 'glv 'kadu nɔkple, -a 'de weee nyni nyumaa 'wlu -bhlo glu ta 'ya kugbua le gbelibhlo.

[†] 27:9 Wee 'yli -mnɔa 'bigv, glv 'papie yia 'ylinyumanı bhlaa 'ylinyunoo 'gbv.

³⁸ Da wa loa, 'in wa yia bleyanya 'nyu lo viteli 'gbu 'ka 'wotu fefee 'gbu.

³⁹ Da zli zlia, 'gluu nkplee lubhononya 'nu dudu yibheli, 'in wa yia gumunyuu so yahbho -yo -buse -gogo -yoy. 'In wa nee wa 'ka -mo 'glu 'yligbelia mn-, -de wa yi we mnenii.

⁴⁰ Wa -bloa 'gluu 'yligbelitenetya, 'in wa yia we 'yitide gumunyuu lo. 'In 'payli -we nya wa paa 'gbu, wa yia we 'llukpe -blo. 'Bhie, wa yia 'naa wee 'gluu 'yugbein zu, -pipe 'ka we kwa 'gbu, 'in wa yia -buse -gogo -gu -gbenein mnui.

⁴¹ 'In wa nynia gumunyuu so 'soo nyidi -busee -zlo -go, 'in 'gbu yia -bha zi. 'In wee 'gluu 'yugbein yia -buse 'wo pla, we 'ni mneni we 'ka no, -zugba gumunyuu -gbvgbu 'tit'e wla we lugbein.

⁴² 'In 'sluja 'ybha wa 'ka -kaslonyma 'bha, -maa 'yabhlogbo yi -flii -bho lloolloe nyaag 'gbu.

⁴³ 'In wa 'yugalinya 'ybha o 'ka Pelo gbu 'wusaa 'gbu, 'gbu 'sluja pupalia, o nee wa 'na nonu we le -ni. 'In -wa -yia llo sa, o nee -maa -yla, -maa -bho 'nyu lo tia, 'in wa 'ka -gogo -gu mn,

⁴⁴ 'in tolv mnii wa 'bi, sufalonya -yo 'gluu falb -yo laneue nya. Sanee 'sa, wa 'de weeee 'tlaa -gogo -gu -dloa, 'in wa yia 'po.

28

Pelo mi Maliti

¹ Da -a -pva, 'in -a yia 'nu nu, wee 'nyunyididudu wa laa Maliti.

² Wee 'gbee nkpla -nyima ka -amiaa 'lakpasu kpa 'nanuu. 'Nyu mi luada, 'in 'njwofla muu 'gbu, wa -dia -kosu 'kadu 'yi, 'in wa yia -a 'de weeee 'bi 'nye, we kwesi.

³ Pelo 'bhua -gbali pipi 'wo, o yia we -kosu 'wo 'pa. 'In 'muniime yia -kosuu sloo 'gbu -gbali pipi 'wo 'tla! We yia Pelo so mu, 'in we yia we -yolane!

⁴ Da 'nyunyididudu -gu -nyuma 'yia wee 'muniime -yo bizida Pelo so -yo, 'in wa nee wa 'dekpvaa nyidie: «Oo nyume -moni, nyimebhanyo -wa 'picin. O ka gumunyu kwee -di, 'in -Lago 'ni o 'popugbu -yo ejwnuu.»

⁵ Tewon, Pelo vua so 'wo, 'in wee tibhe yia -kosu 'wo -bho, o ku 'ni glopo.

⁶ Tolva dlui nu, 'yila Pelo yia, 'in bhlia o yia -bha -bhlokpadé, o 'ka thi. 'In wa yia we -yoyi nu, 'bi mu 'wngwleda, 'gbu yabhlogbo 'nu Pelo yliida -mu. Tewon, wa yia welh 'bhit, 'in wa nee: «-Lago yabhlo -wa.»

⁷ 'Nyunyididudu -minu 'wlulapilnyo wa laa Publiusoo, o dudu mi wee da -minu kwesi. Mo kppaa -amiaa 'lakpasu 'yli ta, 'in o yia -ain o -budu zo -gueli, o 'talea 'bhisa.

⁸ Publiusoo dide mi lapida, o ku -su, 'in o kaa kakpa -yo. Pelo mnia o 'yia, 'in o yia o so o 'wluo lapali, o yia o 'gbu -Lago bhubhoe, 'in o yia o jipe.

⁹ -Mvu 'bigu, wee 'nyunyididudu -guv guzonya tolva yia yi, 'in Pelo yia wa jipe.

¹⁰ Wa ka -ain 'ylimanu so weeee lo. 'In -amiaa mnubhla bea, -a -gbla 'glu 'wo, -we weeee -a 'nia -ka, 'in wa yia we -ain 'nye.

Pelo mnia Wlomv

¹¹ 'Cu ta 'plia, 'in -a yia Alezandlii 'glu yahbho wa laa «-Zluya -Lago» 'wo -gbla. 'Nyunyididudu 'glu 'yligbelida yahbho wee 'glu -tua 'yligbeda njwoflyibla.

¹² A nynia Silakuzigbe 'wo, 'in -a yia -bhade -tu 'ylt ta.

¹³ A 'bhua -bhade, -a mi 'nyu -gogo nenuva, 'in -a yia Wlezioigbe nkple nyni. -Mvu 'bigu, zli zlia, 'yluu bhilida kopesselu -pipe yia 'pliphe bhlii 'gbu, -a li 'yli 'so 'yloogblu, 'bhie, -a yia Puzelugbe nkple nyni.

¹⁴ Wee 'gbe nkple -a yia -Lagonyma, 'in -maa nee, -a li wa -gbe lokowlu -bhlo. Sanee 'sa, -a minia Wlomv.

¹⁵ Wlomv -Lagonyma 'nua nu, -a mi -mo yida, 'in wa yia -ain yoo -saa yi tuklu Apiusuu lok 'wo, we -yo wee 'gbee da wa laa 'Lakpanyaa Zegobudu Ta. Da Pelo 'yia wa -yo, o 'paa -Lago fuo, 'in we yia o 'koyayli 'pa.

¹⁶ Da -a nynia Wlomo, wa yia Pelo 'yoo 'nye nu, o -yo 'slujayu mia o njwekvda -dili -budu yabhlo zo la wa 'ddee sa.

Pelo gbaa -Lagogbu Wlomv

¹⁷ 'Yli ta 'plia, 'in Pelo yia Zuifoo mia Wlomv, wa 'yugalinya la. Da wa gbelia 'wlu, 'in o nee wa -ylae: «Na bheliain, in 'ni 'gbu yabhlogbo lenu, -amiaa nyuma -yo -amiaa dkpasu lenvgbu 'cunyaa gbegbein, 'in wa yia 'mi kpa -Zeluzalemu, 'in wa yia 'mi Wlomv -nyima yoo 'nye.

¹⁸ Da -maa 'ybhaa 'mi la, -maa 'ybha yaa -maa 'ka 'mu 'yitide. -We ka 'gbu -wa, 'gbu -we in nua la, -we ka 'gbu wa 'kaa 'mi -kaslu 'wupa, 'in wa 'ka 'mi 'bha, we 'ni -mi.

¹⁹ Da -maa gbaa -maa 'ka 'mu 'yitide, Zuifoo yia we -yoswosolu 'gbu, mu 'sua 'mi, 'in in yia na 'gbu -nyuma 'wlulapilnyo 'kadu 'yu kwa. 'In -zugba, 'in 'ni 'ybha in 'ka na nyima 'gbu 'wlu ladil.

²⁰ -We ka 'gbu, in yia ain la, 'in in 'ka ain -yla 'gbu gba, mu ni. Nu, nyime -o Izlaelnyima mia wuda, o 'gbu in mia da gbuwan -llukpe -minu 'wo.»

²¹ 'In Zuifoo nee o -ylae: «-Na -yossebhe yabhlogbo 'ni -slo Zudee -dudu -gu 'bhu, 'in we 'ka -amiaa -gbe yi. 'In -amiaa bheli yabhlogbo 'ni -slo ma 'bhu, o 'ka -na gbonyyuu gbaa yi -ain -yla.

²² -Mvu bhla, a 'ybha gbonyya -na popalia 'wlukvun la, -un gba we, -a 'ka we 'nu. -A -yi we 'ji nu, da weeee, nyuma solva -na zua -yo 'wo.»

²³ Wa -yo Pelo yia 'yli yabhlo zo, 'in wee 'yli nynia, da o -gva, 'in wa -zlo yia -bha yi. We

'ka zlukpe -yobhu, we 'ka jibhe yli, Pəlv yia -
Lagoø nyimaa 'wlulapilgbv gba wa -yla, 'in o
yia wa -yla we 'ji gba. ɔ 'yibha o 'ka wa lu
-Zezuu gbo nyaa 'gbo, o yia Moizu tite -yo -
Lagøgbvv -falpanyaa 'sebhe zeli wa -yla.

²⁴ Gbo o mia gbada, we ka -zakpa -bhlo lu,
'in tolva née -maa 'nia we -yɔŋwnu.

²⁵ 'In wa mi kpelida, -zugba wa mni. Pəlv
nées wa -yla bhee: «Zuzu' Popa ka zlime zukpa,
da o gbaa amiaa dökpası -yla gbo -Lagøgbvv
-falpanyɔ Ezaiii ñwe nya! ɔ nées niu:

²⁶ «In mni, -in gba nyima ni -ylae:
«Gbonya a yia 'nva sa 'nanvv,
'in a 'na 'ka we 'ji 'wolano.

-Li a yia ylaa sa 'nanvv,
'in a 'na 'ka we -yo-yi.»

²⁷ Cun, waa nyimaa -manı ka wa dli 'temani,
wa ka wa yukwli 'wosulu,
'in wa yia wa 'yli 'mu.

Wa yi layi wa 'yli nya,
wa yi 'nu wa yukwli nya,
'in wa yi gbo 'wolano wa dli nya.

Wa 'nu 'yibha wa 'ka na -gbə ləbhiti,
in 'ka wa pue..»

²⁸ 'In Pəlv yi 'yaa we -godie: «A yibheli
we 'ji niu, nyima -wa 'nia Zuifu, -Lagoø ka wa
nyimaa gbowusawehi yoo 'pa. 'Nua -maa yia
we.» [

²⁹ Da Pəlv gbaa welinya -mını, Zuifu -yo
kpelikpele 'tite yia mni wa 'dékpoa nyidi.]

³⁰ -Budu -we Pəlv 'penia, o li we zo zo 'so, 'in
-wa weee yia o 'yia wee -budu zo, so 'so nya o
kpaa wa.

³¹ -Lagoø nyimaa 'wlulapilgbv Pəlv gbaa,
'in o slolua Nyimaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbo,
dli -telo weee nya, sa -dloø.

'Sebhē P̄olū 'paa Wl̄m̄v -nȳma yoo

Nu, -Lagōnȳma mia Wl̄m̄vgb̄e 'wv, 'ma *P̄olū 'paa 'sebhē nu yoo. ɔ nee wa -ȳla wee 'sebhē 'wv nu, nȳma 'ni mn̄eni wa 'ka -Lagō -ȳslanȳni wa 'd̄ee lagogoe nya. Nu, nȳma -ka -Zeju *Klis̄ d̄li -gv zu, 'in -Lagō tia wa ḡbonȳii 'wv, 'in o nyea wa 'ȳliygagie lolu.

F̄saweh

1-Am̄, -Zeju Klis̄ lubhonvnȳo, *P̄olū, -am̄ celia ain 'wv. -Lagō laa 'm̄i, in 'ka o *tietienyo -ze, m̄o -saa -bha 'm̄i o ḡb̄v̄ ḡbada.

2 Wee -Lagōgb̄e mia de n̄, -Lagō ka bha we gba o ḡb̄v̄ -f̄alipanyaa ḡbegbein, 'in wa yia we cel *Lagōsebhē 'wv.

3 ɔ 'Yuu -ḡḡb̄v̄ we ḡbaa. Nu, 'm̄o wa gwalia o d̄ukpasa, nȳmaa 'wlulapilinȳo *-Davidu zvayli, nȳme -kpua 'bhisa.

4 Zuzu 'Popa -slolua 'tite nya nu, m̄o -wa -Lagō Yu, o ka thl̄nnya glaa 'wuso 'ḡb̄v̄.

5 ɔ -am̄iaa -Kanȳo -Zeju Klis̄ mia ni, o ḡbegbein -Lagō n̄va -aun 'nan̄ 'wv, 'in -a yia o tietienyo -ze o 'j̄nn̄ 'ḡb̄v̄ -a 'ka d̄udoḡ -nȳma weeee o 'tite -slolu, 'in wa 'ka o wel̄ 'n̄v̄jwe zu d̄lizvzv̄e nya.

6 -Wa o -saa -bha wa 'ka o wel̄ 'n̄v̄jwe zu, a mi wa glaa, -we ka ḡb̄v̄ -wa, o ka 'ya am̄ia la -Zeju Klis̄ -nu nya.

7 Am̄ia weeee, -m̄o *Wl̄m̄v, am̄ia -wa ka ze -Lagō -kali, 'in am̄ia -wa o laa a 'ka -m̄i tikli, nu, -am̄iaa Dide -Lagō -yo -am̄iaa -Kanȳo -Zeju Klis̄ njwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'w̄wtv̄te -d̄loa.

P̄olū yibha o 'ka Wl̄m̄v -nȳma 'yi

8 Tiatia mia, -Lagō na paa suo -Zeju Klis̄ 'j̄nn̄ nya, a 'de weeee 'ḡb̄v̄. -We ka ḡb̄v̄ -wa, d̄li a za, we 'd̄i ka 'ḡbe weeee -ḡolamneni.

9 -Lagō, -o ka luhbo in mia nuda na d̄li weeee nya -Lagōgb̄v̄ ḡbagbie nya, o -yi we 'j̄i nu, -we na ḡbaa ḡb̄v̄ -wa. We 'ḡb̄v̄, in -ka -Lagō bhubhoeda -m̄i, am̄iaa 'j̄nn̄'b̄ -m̄o.

10 Zlabhuezo, na bhubhoea o, o 'ka 'm̄i 'yoo 'nye, in 'ka am̄iaa -ḡbe mn̄i.

11 Nu, am̄iaa 'yuyee 'tu m̄i 'm̄i 'bhada. In -ka am̄iaa -ḡbe yi, -Lagō Zuzuul lwallowlu a yia 'yia na ḡbegbein, 'in a 'ka d̄li 'teman̄.

12 Nu, in 'yibha in -m̄i ain glaa, 'in -a 'ka 'koayli 'p̄opali nanv̄ d̄lizvzv̄e -yo am̄iaa -nu 's̄o ḡbegbein.

13 Bheliain, -we in 'yibhaa a yibhelij 'ji, mu -wa nu, am̄iaa -ḡbe na yi yaa yia -zakpa duun, 'in in 'n̄i -s̄o we 'yoo 'yi. In -ka -m̄o nyni ni, in 'yibha nu, na lubho mia, sa we 'yia -tnv̄o laga -d̄udv̄ -putu -gv̄, we nu 'ya 'sa am̄ianv̄ -ḡbe.

14 -We in 'kaa len̄o, mu -wa nu, in m̄ni d̄udv̄ weeee -gv̄, -wa ka 'yli -bloa kлаа, -wa ka 'yli 'nia -blo kлаа, -wa -yia 'sebhē we -yo -wa 'nia we -yi, wa -ḡbe.

15 We mi 'saa 'ḡb̄v̄ ni, na d̄li mi amiaa -ḡbe nynida -m̄o Wl̄m̄v, in 'ka ain -ȳla -Lagōgb̄v̄ ḡba.

-Lagōgb̄v̄, mv ni

16 Nu, in -ka -Lagōgb̄v̄ ḡbada -m̄i, we'e 'bhalu 'm̄i zu. -Lagō 'tite -wa, 'in -wa zva o d̄li -gv̄, 'm̄a o saa ḡb̄v̄ 'wv; *Zuifv̄ o saa ḡb̄v̄ 'wv tia, 'bnie o saa nȳmaa pn̄u ḡb̄v̄ 'wv.

17 -We wee -Lagōgb̄v̄ slolua, mv ni: nȳma -wa zva o d̄li -gv̄, nȳma tikli nya o bhua wa 'wv. Dlizvzv̄e -bhlogb̄o nya nȳme bhua ḡb̄v̄ 'wv. We mi celida -Lagōsebhē 'wve: «ɔ -Lagō yibhelia nȳme tikli nya dlizvzv̄e 'ḡb̄v̄, 'yliygagie -m̄o yia 'yia.»

Nȳma weeee ka ḡb̄vnȳuuu 'ḡb̄v̄ 'wlu -Lagō yu

18 Nu, -Lagō mi o 'ce -we bhua yali -sloluda, -we ka ḡb̄v̄ -wa, d̄udoḡ -nȳma mi ḡb̄vnȳuuu len̄da, 'in -we wa n̄va le, we 'ni tikli -m̄i. 'In wa len̄oḡb̄u 'nyii nya wa tuntnua -Lagōo ḡb̄vzv̄o.

19 Nu, -we -yo wa mn̄enia wa 'ka -Lagōo ḡb̄v̄ yibhel, we mi wa 'yu: -Lagō ka we wa 'kluslov̄n -nanv̄.

20 -Lagō 'tite, we'e bhia, 'in wa'a 'yi we -yo, 'in sa -Lagō mia, wa 'ni mn̄eni wa 'ka 'sa o -yo. Nu, da -Lagō -laa d̄udv̄ la, wa mn̄eni wa 'ka wee ḡb̄v̄ yibhel. -A -ka -Lagōo lalalu yla, -am̄iaa 'wlukv̄on mn̄enia we 'ka -Lagō -yo o 'tite -yo. We 'ḡb̄v̄ nȳma 'ni zizelida -ka.

21 Wa yibhelia -Lagō, wa 'ni o 'j̄nn̄ -mn̄ini, 'in wa 'ni o f̄uo 'pa. 'In, 'm̄o nȳme 'ka yaa -Lagō -ȳla len̄o. -Sleen, wa 'wlukv̄on lapopahie bhe, wa 'ni ḡb̄v̄yilo d̄li -ka, we mi nikpise 'wv.

22 Wamia nee, wa -yi ḡb̄v̄, 'in -zugba wa no -sabhebbaghḡb̄u le.

23 -Lagō, -o 'o thia, -o ka 'j̄nn̄ wa 'kaa -mn̄ini, wa ti -bha -m̄o, 'in wa b̄obea telitehli -we 'wlua nȳma -wa tl̄the mn̄enia -yo blublun̄ima kлаа, 'lalin̄van̄ima kлаа, we -yo d̄lin̄ononuma.

24 -We mia dees 'ḡb̄v̄, -Lagō yia wa kw̄ebisa wa d̄lwonȳnil 'bi, 'in wa plal̄ia wa 'de p̄ov̄, zv̄bhaliḡb̄u len̄ue nya.

25 Wa ka -Lagōo ḡb̄vzv̄o -bliḡv̄pali, 'in wa yia yonya -yoywnu. 'In -Lagō -o ka 'j̄nn̄ nȳma 'kaa 'yiliman̄i sazon̄u sa 'yli weeee nya, wa yia -bha -m̄o 'de ti, -zugba wa b̄obeo lalali o 'b̄iḡu.

26 We 'dees 'ḡb̄v̄ -Lagō yia wa kw̄ebisa wa zv̄bhal̄i ḡb̄v̄ 'tu 'bi. Nu, wa 'j̄wn̄ -yo wa 'lowlia'a -di -sleen -budu 'wv, 'j̄wn̄i -putu wa -yo wa dia -budu 'wv. 'Sas̄okpa ḡb̄v̄ len̄ue mia, we 'ni 'yiliman̄i d̄udu -gv̄.

27 'Sa -bhlokpad̄e n̄okpasia -yo wa 'j̄wn̄i -dia -budu 'wv. N̄okpasiaa to bhaa wa. Wa -lima wa -yo wa dia -budu 'wv, zu we kaa. -We mia dees 'ḡb̄v̄, -lu -we ka 'klu wa len̄oḡb̄u 'nyuuu kaa, 'mu wa yia.

28 Nu, wa 'ni j̄wn̄u wa 'ka -Lagō yibhelii 'ḡb̄v̄, o yia wa kw̄ebisa wa 'ka wa 'dees 'wvkan̄o

gbo leno. 'In -we nyime 'na 'kaa leno, 'in wa nəa we le.

²⁹ Ylinyunogbø 'yli -bhlo -bhlo yea wa: nyuma 'nyii wa -mia, wa -limaa kwelu wa dli nynia 'wø, wa nokple -nyu 'yli. Zenyi yea wa dli zo, 'in nyuma -bhabhie nania wa dudu. Wa ka -zle, wa -lima wa nəa -dawli 'wø, gbovpø -gbo wa nəa le. Nyuma wa saa 'jñi,

³⁰ gbovnyuu wa gbaa wa -limaa gbegbein, -Lagø tonyima wa -mia, wa -lima wa velha, wa 'de wa ylimania, wa 'de wa ylhia, naci wee da wa talia wa 'ka gbovnyuu leno. Wa'a zu wa dide -yo wa 'nyaa 'nyjwe.

³¹ Wa 'ni 'wlukvøn -ka, wa'a no wa 'dees gbagaweli -gv, wa 'te, wa 'ni nyazidli -ka.

³² Wa -yi -Lagø gbovwobhubhue 'ji: -wa nəa we 'sasukpa -gbo ni le, tlthie -wa wa -no. We mi 'sa 'bhie, -zugba wa nu we le, 'in 'debhie, tolva -ka we lenoda -mi, 'in wa jñwnunu 'yaa -maa.

2

-Lagø nyimaa -yøgbø 'wvbhubhue

¹ We 'dees 'gbo, -mi bhua de -na nyimaa -yøgbø 'wø, nyøao nyø -un -ka -mi, -un 'ni zizelida -ka. Nyimaa -yøgbø -na bhua 'wø, 'in -we wa nəa le, mu -bhlokpadø -na nəa le. Nu, -in -ka wa -yøgbø 'wvbhu, -na 'de -in -luelia gbo.

² 'In -a -yi we 'ji nu, -wa nəa 'sasukpa gbo le, -Lagø bhua wa -yøgbø 'wø sazønu sa.

³ -Mi, -mi bhua -wa nəa we 'sasukpa gbo lees -yøgbø 'wø, 'in -we wa nəa le, 'mu -na nəa le. Nu, -mi dli 'wø nu, -Lagø gbovwobhubhue yia -mi -guzia y?

⁴ -Lagø ka 'nani bhabha, o dli tie, o yi wøsa. 'Lee, nyani -na nyania o yi? 'Lee, -in 'ni we 'ji -yi nu, -Lagø -ka sa 'nani -ka -na daa, nu, -in 'ka -na dli 'bhiti gbo -waa?

⁵ -In -su yukwli -yo, -in 'ni 'yibha -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'dees gbo -na zumania -Lagø 'ce 'wø -na 'de -yo. Wee ce mia, -Lagø nyimaa -yøgbø 'wvbhu -zli, -na ya we. Nu, we zli -Lagø yia nyimaa -yøgbø 'wvbhubhue -slolu sazønu sa.

⁶ -We nyime -ka leno, we -tnøu o yia 'yia -Lagø kwee.

⁷ Nu, nyima tolva -wa temanu dli gbozønuu lenee 'bi, -wa talia 'jñumnie klaa, 'jñukwale klaa, we -yo 'yliyøgagiee da -Lagø kwee, 'yliyøgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -Lagø yia wa 'nyea.

⁸ 'In, nyima -putu -wa səløa -Lagø -yo 'wø, -wa'a zøa o gbozønu 'nyjwe, 'in wa zøa 'ylinyunogbø 'nyjwe, ma -yo -Lagø yia o 'ce 'kadø 'paa.

⁹ Siasie 'kadø -yo dlisulo yia nyime weee -wa nəa gbovnyuu le bhitia. Zuifø -gv we yia gwedilia, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifø -gv nyni.

¹⁰ 'In -wa nəa gbozønu le, wa 'jñi -Lagø yia -mnunia, 'in o 'ka wa 'jñi kwal, 'bhie o 'ka wa 'wototwe -dløø 'nye. Zuifø -gv we yia gwedilia, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifø -gv nyni.

¹¹ Nu, -Lagø mia, o'ø gbozønyima 'wø.

¹² -Wa 'nia *Moiziu tite -yi, 'in wa nəa gbovnyuu le ni, wa 'ni we -yioo, tha -maa yi 'ya. 'In -wa wee -yia wee tite, 'in wa nəa gbovnyuu le, wee titee gbegbein -Lagø yia wa -yøgbø 'wvbhu.

¹³ Nu, -wa mia tkliu -Lagø 'yu, ma -wa nyima -wa zøa tite 'nyjwe, we 'ni nu, -wa pulba we yukwli, in wa'a nəa we -gvgø le.

¹⁴ 'In, -wa 'nia Zuifø, wa 'ni tite -yi. We mi 'sa 'bhie, -we wee tite gbaa, tolva nəa we -gv. Waa nyima mia, wa 'ni tite -ka. Wa 'de -wa wa 'dees tite.

¹⁵ Wa nənbhu slolu nu, lenogbø -we tite yibhaa, we mi celida -mo wa dli zo. Wa 'wlukvøn mi we daynyo nya. Mu nya wa 'dees 'wlukvøn lapopale bhua wa -yøgbø 'wø, nu, wa ka gbovnyuu leno, nu, wa ka gbozønu leno.

¹⁶ Gbovwobhu zli, wa yia we -yøya. Nu, -Lagø gbo in mia da gbadø, we nee nu, we zli, -we wee nyima zizea, -Lagø yia we gbo 'wvbhu -Zezu Klisi gbegbein.

Zuifø -yo tite

¹⁷ Nu, -mi, -mi laa -na 'de Zuifø, 'in -na dia tite dli 'wø, 'in -na bhua -na 'de 'wø 'kadøvø, -na -Lagø 'gbo.

¹⁸ -In -yi -Lagø dvmagbø, 'in tite ka -mi -slolu nu, -we mia 'nanøu -in yibheli we.

¹⁹ 'In -na bhua -na 'de 'wø 'lølonaya 'yoo da -slolonyo nya, we -yo -wa mia nikpise 'wø wa zli nya.

²⁰ -In nee nu, -wa 'nia 'sebhø -yi, -mi -wa wa -slolonyø, 'in -na mia 'nyenyeuyaa 'yiliyøzonyo nya, -we ka gbo -wa, -in mi we -gv nu, tite slolu -mi gbozønu -yo -luyilo sa tkliu.

²¹ Nu, -mi slolu nyima. Lee -lu ka 'gbo, 'in -slolu -na 'dea? -In nee wa -ylæet «A 'na yili 'wie -ni», 'in -zugba -mi, -na 'de -na yli 'wie?»

²² -In nee: «-In -yo 'jñwø -putu 'na -dli -budu 'wø -ni* », 'in -mi -na nəa we le y? Yoyolagø -na nyø 'wø, 'in -na ylia -we mia wa yoyolagø -budu zø y?»

²³ -Na 'de -na bhua 'wø titee yilonø nya, 'in -in zø we 'nyjwe. -In -ka 'sa nəda -mi ni, -Lagø 'jñi -na behla zo.

²⁴ Nu, we mi celida -Lagøsebhø 'wø: «Amiaa 'gbo, -wa 'nia Zuifø, 'in wa gbaa -Lagø 'jñi 'nyuu.»

Kni 'wøpapiee 'zayli

²⁵ Kni 'wøpapiee mia, -in -ka Moiziu tite 'nyjwe zo, we ka 'ji. 'In -in 'ni wee tite 'nyjwe zo, we 'wlø sa wa 'ni yaa -mi *kni 'wøpa.

²⁶ Sa 'bhisa, wa 'ni nyime yabhlo kni 'wøpa, 'in -zugba o zo -we tite yibhalia nyime

* 2:22 Glekiweli 'wø, we ji -wa nu, -wa kókwaha, wa -yo nyima -putu 'na -dli -budu 'wø -ni.

'nɔŋwe, 'lee, -Lago 'na 'ka o 'wobhu nyime wa 'paa kni 'wv 'bhisa?

²⁷ Nyime, -o wa 'nia kni 'wopa ku -yo, 'in o zva tite 'nɔŋwe sazonv sa, -mi' i zva da tite 'nɔŋwe, mo yia -na -yogbu 'wobhua. 'In -zugba wa ka -mi kni 'wopa, 'ya tite -we mia celida, we mi -mi kwes.

²⁸ Nu, -o mia Zuifov 'zayli nya, we 'ni nyime -o wa yibheli ku -yo, 'in wa 'pa kni 'wv ku -yo, mo.

²⁹ Zuifov 'zayli mia nu, -mo o 'wv wa yibhelia we. -We -wa *kni 'wopapiee 'zayli ni, mu -wa dlu -nu, -Lago Zuzu -gbe we bhua, nu, we'e 'bhu tite -we mia celidaa -gbe. Oo nyime mia ni, we 'ni nyima kwalia o 'jnu, -Lago kwalia o 'jnu.

3

Zuifv -yo -wa 'nia Zuifv, wa mi gbonyuu -lenonya nya

¹ Lee, Zuifv mia, lee -lu -zonv o ka, -we -zi o 'nia Zuifva? 'Lee, kni 'wopapie ka 'jii?

² Cun, we nani 'yli da weeee. Tiada mia, Zuifv -yla -Lago wlaa o weli.

³ Zuifv tolva 'ni yaa -Lago weli -gu no, 'lee, -a yi yaa gba nu, -Lago 'na 'ka o weli -gu -tu?

⁴ -Innya, we 'ni sa -mi. -A yibheli we 'ji nu, -Lago mia, gbvzonv -gbanyo -wa, -zugba nyima weeee ka yo. -Lagosebhe ka we -gugbu gba -Lago dae:

«Wa yibheli -mu tiklu -na gbagbawel 'wv,
'in wa -ka -mu gbvuwobhuda kwa,
'in -na galia wa -gu.»

⁵ Gbonyuu -we -a nua le, mu slolu nu, -Lago tiklu. We -ka 'sa -mi, -Lago -ka -ain 'ce -yopal ni, 'lee, -a mnene -a 'ka gba nu, -Lago 'ni tiklu -mu? (In -ka 'sa gba, dvudvg -nyima 'bhisa in gbaa we.)

⁶ -Innya, we 'ni 'sa -mi. -Lago 'ni yaa tiklu -mu, sa o 'ka nyimaa -yogbu 'wobhua?

⁷ 'In na yotvhue -ka -slolu nu, -Lago gbaa gbvzonv, 'in nyima -ka o 'jnu -mnunu we 'gbv, lee -lu ka 'gbv o dli -mu gbu, gbonyuu -lenonya 'bhisa?

⁸ 'Sa tolva velia -ain, 'in wa gbaa nu, -amia nee: «A nu gbonyuu le, 'in zuzonv -nu 'ka -bha 'tlal!» Nu, -maa -cian mia de, -kaslu 'wopapie mi wa -nu nya.

⁹ Saa nya? 'Lee, -amia Zuifv 'ylia, -amia -zia nyima tolva yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi. In ka 'cun we -slolu nu, Zuifv -yo nyima -putu, gbonyuu ka 'titc wa 'de weeee -gu.

¹⁰ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wve:

«Nyime -o mia tiklu, o 'ni -mi.

Nyime yabhlogbao 'ni tiklu -mu.

¹¹ Nyime yabhlogbao 'ni gbvilyonya nya -mu.

Nyime yabhlogbao 'o -tali -Lago da.

¹² Nyima weeee ka 'yoo -zonv -golabholu,
wa ka -nyumo.

Nyime -o 'kaa gbvzonv lenv, o 'ni -mi.

¹³ -We tlaa wa ijwes we 'wlv, gbawla -kali ijwes.

Wa mu nya wa nua wa -lima -dawli 'wv.
-We tlaa wa ijwes, 'monumee -dle -wa.

¹⁴ Melatiwel 'nyuu yea wa ijwes.

'In wa weli nua nyime le.

¹⁵ -Gwagwie nya wa mua nyime 'bhaa.

¹⁶ Da wa -ka 'pli, -lu wa saa la,
'in wa tia -bha siasie.

¹⁷ Wa 'ni 'wototve -dlco 'yoo -yi.

¹⁸ -Lago soseve 'ni wa dli zo -mi.»

¹⁹ -A -yi we 'ji nu, -we weeee tite gbaa, -wa -yia tite, wa -nu nya we mia. We -ka 'sa -mi ni, nyime yabhlogbao 'ni zizelida -ka. Nu, nyima weeee ka gbonyuu gba 'wlu -Lago 'yu.

²⁰ We 'de 'gbv, -Lago 'na 'ka nyime yabhlogbao 'yi nyime tiklu nya titee 'nɔŋwezvzvee 'ylibilanɔnve nya. -We tite noa le, mu slolu nu, gbonyuu -lenonya nyima -mia.

Sanee -Lago zelia nyima nyima tiklu

²¹ 'In -sleen mia, sa -Lago 'kaa -ain nyima tiklu -zel, o ka we -ain 'kblsololu. O -ka -ain nyima tiklu -zelia yi, o o yla -amiaa titee 'nɔŋwezvzvee 'ylibilanɔnve. Nu, tite -yo *-Lagobv -falipanya mi we gbvdayinya nya, wa ka bha we gba:

²² -Zeu Klisi dlqgvzvzvee gbegbein -Lago nua nyime tiklu. -Wa weeee zva Klisi dli -gu, 'ma o nu 'saa. -We ka gbu -wa, 'wugbzie 'ni wa nyid -mi:

²³ nu, nyima weeee ka gbonyuu lenv. Nyime yabhlogbao 'ni -Lago 'njumnie -yocipa.

²⁴ Nu, -Lago mia, o zuzonv nya, o nua nyime tiklu sa bhe, -Zeu Klisi gbegbein. Mo saa nyima gbonyuu gaylo 'wv.

²⁵⁻²⁶ -Lago 'ybha nu, -Zeu slu o 'piən la 'slaka 'bhisa. 'In o 'slaka nya, -Zeu yia nyimaa gbonyuu lamumnni, 'in -wa zva o dli -gu, wa 'ka tiklimimie 'yi. Sanee -Lago 'ybhaa o 'ka -slolu nu, o mi tiklu. Nu, o ka dltive lenv bha, 'in o 'ni we bhla nyima -kaslu 'wopa wa gbonyuu lenvvee 'gbv. 'In -sleen mia, -Lago slolu nyima nu, o mi tiklu, 'in o 'ka nyima, -wa zva -Zeu dli -gu, tiklu nu.

²⁷ 'In -amia ka -bha weli yabhlo -a 'ka -amiaa de 'yimanu? -Innya, we 'ni 'sa -mi. Lee -lu ka 'gbv? -We ka gbu -wa, -we nania 'yli, we 'ni titee 'nɔŋwezvzvee 'ylibilanɔnve -amiaa 'de lagugve nya, nu, -Zeu dlqgvzvzve -wa.

²⁸ -We -gu -a popalia 'wlukvvn la, mu ni: nyima mi tiklu -Lago 'yu, -we ka gbu -wa, wa ka -Zeu dli -gu zu. We 'ni titee 'nɔŋwezvzvee 'gbv -Lago yi wa 'yi nyima tiklu nya o 'de 'yu.

²⁹ Nu, -Lago mia, Zuifv -bhlogbao -nu o -mia yaayu 'lakpanyaa -Lago o -mi 'yaa yi? 'Lakpanyaa -Lago o -mi 'yaa:

³⁰ nu, -Lago mi -bhlogbao 'gbv ni, mo yia Zuifv nyima tiklu -zelia wa dlqgvzvzvee 'gbv, 'in

mə -bhlokpadə yia 'lakpanya nyıma tiklü - zelia wa dlizvzvee 'gbv.

³¹ 'Lee, we -ka 'sa -mı ni, dlizvzoe -gv, tite mu bhee? -Innya, we 'nu 'sa -mı, mu nva we le, 'in tite kaa 'nɔŋwe.

4

*Ablaamv zva -Lagə dli -gv

¹ We -ka 'sa -mı, sa -a 'ka -amıaa dukpasa *Ablaamvv daa gbaa? Lee -lu o 'yı o lenugbv 'wva?

² Nu, -Lagə -ka yaa Ablaamv yibheli nyıme tiklü nya o lenugbv 'wv, o mneni o 'ka o 'de 'ylimani. 'Bhie, we 'nu -Lagə yu.

³ Nu, -Lagəweli nee: «Ablaamv ka -Lagə dli -gv zu. O dlizvzvee 'gbv -Lagə yia o yibheli nyıme tiklü nya.»

⁴ Nu, nyıme -ka lubho no ni, 'penı wa penıa o, 'in -we o 'yia, we 'nu bhe o 'yı we, o ka we 'klo.

⁵ Nu, nyıme -o' dia o lenı -lubho dli 'wv, -Lagə, -o zelia gbonyuu -lenonya nyıma tiklü, 'in o zva dli -gv ni, o nyıme mia, -Lagə yibhelia o nyıme tiklü nya o dlizvzvee 'gbv.

⁶ 'Sa -bhlokpadə, -Davidı gbaa o 'wotvtue -dlo -nyıme 'gbv, 'mo -Lagə yia nyıme tiklü nya, we 'nu o lenugbv 'gbv. O nee:

⁷ «'Wotvtue -dlo -nyıma, ma ni:
-wa ka -yəgbv -Lagə tia 'wv,

'in o yia wa gbonyuu lamumni, ma -wa.

⁸ 'Wotvtue -dlo -nyıme mia, mo ni:
Jejitape'e yla -sleen o gbonyuu.»

⁹ Wee 'wotvtue -dlo mia ni, 'lee, Zuifv - bhlogbəoo -nu -wa yı? -Innya, -wa 'nia Zuifv wa -nu -wa 'yı*. -A nee nu: «Ablaamv ka -Lagə dli -gv zu, 'in -Lagə yia o yibheli nyıme tiklü nya.»

¹⁰ Lee -bhla -Lagə gba nu, Ablaamv mi nyıme tiklü nyaa? Da wa 'nia -slo o *knı 'wɔpa -wa yaayı da wa 'paa o knı wv -wa yı? We 'nu ni, da wa 'paa o knı wv. Da wa 'nia -slo o knı 'wɔpa, we bhla -wa.

¹¹ Nu, da wa 'nia -slo o knı 'wɔpa ni, Ablaamv mi nyıme tiklü nya -Lagə 'yu, o ka -Lagə dli -gv zuo 'gbv. -Mvv 'bigv, 'in o yia knı 'wɔpapie 'yı -luu -slolulu nya. Wee knı bı -slolua ni, -Lagə ka o 'yı nyıme tiklü nya. Nyıma weee -wa zva -Lagə dli -gv, -bha Ablaamv -zea wa dide: wa 'de 'nu knı 'wv -muoo, o mi wa dide nya.

¹² O yi 'yaa nyıma -wa wa 'paa knı 'wv dide -ze. We 'nu ni, -wa wa 'paa knı 'wv ku -yo -bhlogbəoo, nu, -wa zva -Lagə dli -gv Ablaamv 'bhisa -zugba wa 'nu -slo wa knı 'wɔpa, ma -wa. Omə, o ka -Lagə dli -gv zu, 'bhie wa yia o knı 'wɔpa.

¹³ -Lagə nee Ablaamv -yo o 'yua -yla nu, 'ma o yia dudv 'nyea. -We -Lagə gbaa de ni, we 'nu ni, Ablaamv zva tite 'nɔŋwee 'gbv, nu, -we ka

gbv -wa, o dlizvzvee 'gbv o yia o 'yı nyıme tiklü nya.

¹⁴ We -ka yaa ni, zvənən -Lagə gbaa o 'ka wla, titee 'nɔŋwezvzvee 'gbv -amıa -bhlogbəoo yı we ni, -zugba, dlizvzoe mia, bhe -wa, 'in -we -Lagə gbaa o 'ka nyıme 'nye, we 'nu 'ji -ka.

¹⁵ Tite laa -Lagə -ce la, nu, tite 'ni -mı ni, we 'nɔŋwezvzvee 'nu -mu.

¹⁶ We 'gbv dlizvzvee nya -a yia -lu -we -Lagə gbaa o 'ka -ain 'nye. Nu, wla o wlaa we bhe. -Wa weeee mia Ablaamv 'yua nya, ma yia we. 'In -wa mia Ablaamv 'yua nya, we 'nu ni, -wa zva tite 'nɔŋwe -bhlogbəoo, ni, -wa zva dli Ablaamv 'bhisa, ma -wa. Nu, Ablaamv mi -a 'de weee dide nya.

¹⁷ Sa we mia celiida -Lagəsebhe 'wv: «Nu, -mı mia, -mı in -zelia laga -nyımaa -zloo dide.» Sanee Ablaamv mia -amıaa dide nya, -Lagə -o o zva dli -gv, -məo 'yu. -Lagə -o nyęa tlıtlınya 'iyıygagie, 'in -we 'nia lami, 'in o laa we la, mı.

¹⁸ Ablaamvv dli 'te -Lagə -gv 'wv, da wa 'nia mnemi wa 'ka -lu yahbłogbəoo wv, 'in o yia wv. O mia wvda, o dli mi -Lagə -gv. We 'de 'gbv o yia laga -nyımaa -zloo dide -ze. Nu, -Lagəweli nee: «-Wa -na yia gwalia ni, wa -zu 'wv.»

¹⁹ Ablaamv ka -Lagə dli -gv zu, 'in o yia dli 'temanı. Nu, o -zv glv 'gbv, 'in o zelia o ku tlıtlı glaa, 'in o 'nyıno 'Sala mi -gbłotu nyıno nya.

²⁰ We mi 'sa 'bhie, o 'ni dli -Lagə -gbagawası -gosa. Nu, o dlizvzoe 'temanıa o la, 'in o yia -Lagə -tını 'ylimani.

²¹ O mi we -gv ni, -Lagə ka 'titę, 'in -we o gbaa, o mneni o 'ka we lenı.

²² We mia dee 'gbv -Lagə yia Ablaamv 'yi nyıme tiklü nya.

²³ -Lagəweli nee: «-Lagə ka o 'yı nyıme tiklü nya», 'ya we 'nu o 'debhłogbəoo 'gbv we mi celiida.

²⁴ -Amıa ka dlizvzoe -gv, -Lagə -o -solva -amıaa -Kanyı -Zezu 'wv tlıtlınya glaa yia -ain yibhelia nyıma tiklü nya, 'sa -bhlokpadə we mia -amıa weee -nu nya.

²⁵ -Amıaa gbonyuuu 'gbv wa yia o 'bha, 'in -Lagə 'ka -ain 'yı nyıma tiklü nyaa 'gbv o yia o tlıtlınya glaa 'wv solv.

5

-Lagə ka -a -yo o 'so 'wɔsuslolu -Zezuu gbeğbein

¹ We 'de 'gbv -Lagə yia -ain 'yı nyıma tiklü nya -amıaa dlizvzvee 'gbv. -Sleen, -a -yo o 'so mi 'wotvtue -dlo 'wv, -amıaa -Kanyı -Zezu Klisuz gbeğbein.

² -A -ka -Lagə dli -gv zu, -Zezuu gbeğbein -a mneni -a 'ka 'nanıdlı -ka -Lagə -yolanyı. 'In -sleen, -a mi o 'nanıdlı 'wv. -A mi 'mona lida, -we ka gbu -wa, -amıaa dli mi we -gv ni, -Lagə -tını 'numnie -a yia 'yia o kwęe.

* 4:9 Nu, glekiwel 'wv -wa mia knı 'wv -yo -wa 'nia knı 'wv -mu gbu we gbaa.

³ We bhli -muv -gv, -amiaa 'dē yi siada -moo, -a mi 'mōna 'wō. -We ka gbu -wa, -a -yi we 'ji ni, -a -ka siada -mi, 'bhie -a zea dlitie -cian.

⁴ -A -ka dlitie -ka, 'bhie -a temania la 'yiygbu 'wō. -A -ka latemani 'yiygbu 'wō, -we -a wva, mu -wa -we -Lago yia -ain -yla lenva.

⁵ -A -ka -Lago kwlwu wuda -mi, we 'na 'ka -ain -dawli 'wōnu, -we ka gbu -wa, -Lago ka -ain o Zuzu P'pā 'nye, 'in mu 'kaa o zekalie -amiaa dlz zō yeli.

⁶ Cūn, bhla -we nya -a 'nia 'tité yahhlogbōo -ka, 'in Klisi yia tli gbonyuu -lenonyaa 'gbu, wee bhla mia, -Lago 'paa we nyee.

⁷ Wa 'ka nyūma tiklu 'gbu tlthie -yōjwnu we -kali -yo. Nyūme yabblo -o nua 'nanī, wa mneni yaa wa 'ka tli o 'gbu.

⁸ Nu, Klisi yia tli -amiaa 'gbu, da -a mi bhaa gbonyuu lenoda, mu -slolua -ain sa -Lago -kalia -amiaa ze.

⁹ -Sleēn, o 'piən 'gbu -Lago yia -ain nyūma tiklu nya. We -ka 'sa -mi ni, -a mi we -gv nu, mo yia -ain -Lago 'ce 'wusaa.

¹⁰ Nu, da -a mi bhaa -Lago tonyūma nya, 'in o yia -a -yo o 'so 'wususlolu o 'Yuu tlthie nya. O -ka -a -yo o 'so 'wususlolu sanee, sa we -ka -mi, mo yi 'yaa -ain gbu 'wusaa o 'Yuu 'yiliyagagie -gv.

¹¹ We 'ni 'sa -tu. -A mi 'mōna lida -Lago 'wō, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi gbegbein, -we ka gbu -wa, mo suslolua -a -yo -Lago 'so 'wō.

-Zezu Klisi lenvgbu 'yli we -zi *-Adaan -nv

¹² Gbonyuu yia la dudu -gv nyūme yahhlogbōo 'gbu, mo -wa *-Adan. 'In wee gbonyuu yia tlthie lala, tōn, 'in tlthie yia lamneni nyūma weee -gv, -we ka gbu -wa, dudu -gv nyūma weee ka gbonyuu lenv.

¹³ Da -Lago 'nia -slō Moizi tite 'nye, wemu gbonyuu mi la dudu -gv see. Nu, tite 'ni bha -slō lamu 'gbu, -Lago 'ni gbonyuuu 'gba nyūme 'wlu d.

¹⁴ 'In tlthie -nanu yia nyūma 'wlulapli, we 'bhu -Adan -gv we 'ka Moizi yli. -Adan -o 'nia -Lago wele 'nōjwe zu, -mama 'nia o -bho -gbonyuu lenv, 'in tlthie yia -maa 'bha.

Nu, -Adan -wa -o 'kaa yii nu 'wōwōl.

¹⁵ 'In, -Lago wlawlalu bhe -yo -Adaan gbonyuu mi -yabhu bhldu tenyi tenyii. Nyūmaa -zlo yia tli nyūme -bhlogbōo gbonyuuu 'gbu, gbuzonu -wa. Nu, -Lago wlawlalu bhe kaa 'jnu tenyi tenyii, -Lago wlala we nyūme -bhlogbōo gbegbein, mo -wa -Zezu Klisi. 'Sa -Lago bubanua o zuzonu lenve la sa bhe, nyūmaa -zlo glaa.

¹⁶ -Lago wlawlalu, we -yo o nyūme -bhlogbōo gbonyuuu, we 'ni -tnvv -bholo -ka. O nyūme gbonyuuu -tnvv -wa nyūmaa -kaslu 'wōpapie -Lago gbuwubhubhuee gbegbein. Nu, o wlawlalu bhee -tnvv -wa -Lago yia nyūma nyūma tiklu nya.

¹⁷ Gbuzonu sa, nyūme -bhlogbōo 'gbu, nyūme -bhlogbōo 'wlu -gbonyuuu 'gbu, 'in tlthie yia dudu weee bhiti. Nu, o -Zezu Klisi 'debhloo gbegbein nyūma yia -lu duun -Lago kwēe. Mō nyēa wa zuzonu sa duun, 'in o gbaa ni, wa mi nyūma tiklu nya. 'Yiliyagagie wa yia 'yia -Zezu Klisi 'gbu, 'in wa -yo o 'so 'ka -lu weee 'wlulapli.

¹⁸ Nu, nyūme -bhlogbōo gbonyuuu 'paa nyūma weee -kaslu 'wō. 'Sa -bhlokpadē, -bhlogbōo lenvgbu tiklu tia nyūma weee 'wō tiklu, 'in we yia wa 'yiliyagagie 'nye.

¹⁹ Bha -benyi, nyūme -bhlogbōo 'nia -Lago 'nōjwe zo, -bha nyūmaa -zlo -zea gbonyuuu -lenonya. 'Sa -bhlokpadē, nyūme -bhlogbōo zua o 'nōjwe, 'in -Lago yia nyūma duun 'yī nyūma tiklu nya.

²⁰ Tite ka yi, 'in gbonyuu yia 'wōzumanī tenyii. 'In gbonyuu -ka 'wōzumanī tenyii ni, -Lago o 'namidl ka -gwōlaylimanu, 'in we yia we nyelazili.

²¹ Nu, gbonyuu ka tlthie la, 'in we yia nyūma 'wlulapli. 'Sa -bhlokpadē, -Lago zuzonu pila nyūma 'wlu la, 'in we yia wa nyūma tiklu -zel. 'Sa -a yia 'yiliyagagie -we 'nia bhloluda -ka -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi gbegbein.

6

Gbonyuu 'ni -sleēn se -ka -ain -gv

¹ Wee gbu mia, sa -a 'ka we daa gba? 'Lee, -a zv gbonyuu lenve 'yliyā, 'bhie -Lago o 'namidl ka -gwōlaylimanu?

² -Innya, we 'ni 'sa -mi. Tlthie yabblo -we 'wō -a 'pliha, we ka -a -yo gbonyuuu 'so -yōsasih. We -ka 'sa -mi, -a 'ni mneni -a 'ka gbonyuuu lenoda -tu.

³ Amiaa 'dē -yi we 'ji ni, da wa batizea -ain, -a -yo -Zezu Klisi ka 'wōtō -bholo, 'in -a -yo o 'so mi -bholo o tlthie 'wō.

⁴ Da wa batizea -ain, we 'wlu sa ni, wa ka -a -yo o 'so mi -bholo 'wōfa. 'In Didee 'titē 'kadu yia o -Klisi gano -mo tlthie 'wō. 'Sa -bhlokpadē, -amiaa 'ya, -a 'ka 'yiliyagagie lolu 'yū 'gbu, o yi 'saa nu.

⁵ We -ka ni, -a -yo o 'so mi -bholo bhla -we nya -a -yo o thia, 'wō -a -yo o yia -tva -bholo o 'yiliyagagie 'wlulapli bhla.

⁶ -A yibheli we 'ji ni, -amiaa -mumiso 'cūn -yo Klisi mi *su -gv lakoludu. -Sleēn, gbonyuuu -kpabheee 'titē ka labhu, -a yi 'masleēn gbonyuuu galu nya -mu.

⁷ Nu, nyūme -ka tli, gbonyuuu 'ni 'masleēn 'titē -ka o -gv.

⁸ Cūn, -a -yo Klisi -ka tli ni, -amiaa dlz mi we -gv nu, 'yiliyagada -a -yo o 'so yi 'yaa -mia.

⁹ Nu, -a -yi we 'ji ni, -Zezu Klisi ka tlthiyya glaa 'wōso, 'in o 'na 'ka 'masleēn tli, we ji -wa ni, tlthie 'ni 'masleēn 'titē -ka o -gv.

¹⁰ Cūn, o ka tl̄, 'in wee tl̄thie yia o -yo gbonyuu -yossalı -zakpa -bhlogbaō 'kuteyi. -Sleen, o -ga 'yliyo, 'in o 'yliyəgagie weeee mi -Lagoo -nu nya.

¹¹ Sa -bhlokpadə, amia 'ya, a yla amiaa 'de tl̄thinya 'bhisa. We ji -wa ni, a -yo gbonyuu ka -ybhbhvl, 'in a -ga 'yliyo -Lagoo -nu nya, -Zeu Klisi 'wo.

¹² We 'dəe 'gbv, amiaa ku -we 'kaa tl̄, gbonyuu 'na pilu we 'wlu la -ni, a yi 'masleen we dliwonyingbv leno.

¹³ A 'na tl̄ 'masleen amiaa ku gbonyuu lenve 'wv -ni, we yi gbonyuu leno. Ni, -we a 'kaa leno, mu ni: a 'nye amiaa 'de -Lago yoo, nee nyima -wa 'bhu tl̄thie lo, 'in wa yi 'yliyəgagie 'wɔplili. A bhu amiaa 'lali 'wv a 'ka gbvezanu leno.

¹⁴ Ni, gbonyuu 'na -kalı aün -ni. -We ka gbu -wa, a 'ni tite zo -mi, ni, -Lagoo 'namidli zo a mia.

-Lagoo galı a -mia

¹⁵ Ni, -we zo -a mia ni, we 'ni -sleen tite, ni, -Lagoo 'namidli zo -a mia. 'Lee, we -ka 'sa -mi, -a mnemi a 'ka -amiaa 'de gbonyuu lenve tulı? -Innya, we 'ni 'sa -mi.

¹⁶ -We a 'kaa 'jiyibheli, mu ni: a -ka amiaa 'de wla nyime yabhlo -yla o 'ka amiaa -kanyo -ze, o nyime a mia 'nɔjwə -zvda, -mo galı a -zea. We 'dəe 'gbv, a mnemi a 'ka gbonyuu galı -ze. We 'ni -moo, a mnemi a 'ka -Lagoo galı -ze. Gbonyuu mia, mu kwaan tl̄thie 'wv. Ni, a -ka -Lago 'nɔjwə zu, 'in o yia aün nyima tkli nya.

¹⁷ -A 'pa -Lago fuo. Tiada mia, a mi gbonyuu galı nya, 'in, -sleen mia, a ka gbvezanu wa -slolua aün 'nɔjwə zu, dli weeee nya.

¹⁸ Ni, -Lago ka aün gbonyuuu 'tite kwəe -sa, 'in, -we mia tkli, a yia we galı -ze.

¹⁹ -We ka 'gbv na gbaa sa we, amiaa 'nɔnve -kalı -yo. Sa a wla bhaa amiaa ku pɔnplagbv -yo gbonyuuu 'yli -bhlo -bhloo lenve -yla, galı 'bhisa, 'in gbonyii weeee yia aün 'wlulapili ni, 'sa -bhlokpadə, a wla -sleen amiaa 'de galı nya, -we mia tkli -yla. Ni, mu wləlvə -mo aün -Lagoo 'yliya 'wv.

²⁰ Da a mia gbonyuuu galı nya, gbu tkli lenvee 'tv'b 'bha aün.

²¹ -We a nɔa le, lee -lu we 'nye aün -nya? -Sleen mia, zo bhaa aün, wee gbu ni kwaan nyime tl̄thie 'wv 'gbv.

²² Ni, -sleen mia, a mi amiaa 'de -yla, 'in, gbonyuu 'ni aün -ka. A ka -Lagoo galı -ze, 'in we -tnoo -wa ni, -a mi -mɔwlvee 'yoo -gb. Mu kwaan aün -Lagoo 'yliyəgagie -we -nia bhloluda -ka 'wu.

²³ Gbvezanu -wa: gbonyuu lenvee mia, we -tnoo -wa tl̄thie. 'In -we -Lago wlaa sa bhe, mu -wa 'yliyəgagie -we -nia bhloluda -ka -amiaa -Kanyo -Zeu Klisi 'wo.

7

¹ Na bhelia, in -yi we 'jinu, -we na yia gbaa, a ka we 'wulanvnue bhia, -we ka gbu -wa, a -yi tite. Tite mia, nyime -ka 'yliyəga ni, we pilu 'wlu la.

² We 'wlu sa ylkwvñjwna -yo o 'lowlii gbgəbein gbu. O -ka o 'lowlii -gbə -mi, -mo -ka 'yliyoga ni, tite -galı o -gv. 'In -mo -ka tl̄, tite 'ni -sleen oo 'jwno -gv -mi.

³ Da oo 'jwno -lowlii -gaa -slə 'yliyo, o -ka nɔkpasu -putu kwa, -zugba gbonyuu o nɔa le. 'In o 'lowlii -ka tl̄ ni, tite 'ni -sleen oo 'jwno -gv -mi. O mnemi o 'ka nyime -putuu 'jwno -ze, -muu 'ni -sleen gbonyuu.

⁴ Na bhelia, 'sa -bhlokpadə we mia amiaa -nu nya. A -yo Klisi mi -bhlo. Mə tl̄a -amiaa 'gbv. We 'dəe 'gbv a -yo tite ka -ybhbhvl. -Sleen mia, o -səa tl̄thinya glaa 'wv, o -nu a -mia. We 'dəe 'gbv, -a mnemi -a 'ka -Lagoo lubho nu.

⁵ -Benyi mia, da -a nɔa -amiaa 'dəe domagbo le, -Lagoo tite saa -amiaa dliwonyili 'nyii gwlu. Muu nɔa -amiaa ku zo lubho, 'in we kwaa -aün tl̄thie 'yloogbl̄.

⁶ Ni, -sleen mia, -a 'ni 'masleen titee galı nya -mi. -We kwəe -a mia -kaslu 'wv -benyi, -a ka tl̄ -muu solv. -A mnemi -a 'ka -Lagoo lubho nu lubhonvə lolu lv, o Zuzu 'nɔjwəzvəzvə nya. Sa -a nɔa -benyi o lubho, tite -we mia cldula we galı -mumie nya, -a 'ni 'masleen -muu -gv -mi.

-Mv tite nv lea?

⁷ Sa -a 'ka -sleen gbaa? 'Lee, tite -yo gbonyuu 'sə, -lu -bhlo -wa yi? -Innya, we 'ni -lu -bhlo. Ni, -we gbonyuu -mia -slolu, tite ka 'mi we -slolu. We 'ni ya ni, tite nee ni, -na -limaa -luu 'tv'na 'bhali -mi -ni, nyima -putuu -luu to mia, 'in 'na 'ka yaa we yibheli.

⁸ Ni, da tite yia, -bha gbonyuu 'yia -jəlv, 'in we yia na dli zo dliwonyiluu 'yli -bhlo -bhlo fa. -We ka gbu -wa, tite 'ni -mi ni, gbonyuu ka tli.

⁹ Bha, da tite 'nia lam, in -ga 'yliyo. -Sleen, tite ka yi, 'in gbonyuu yia gano,

¹⁰ -bha -bhlokpadə, 'in in yia tl̄. -Sleen, tite -muu 'ka yaa 'yliyəgagie la, we 'ni we leno, tl̄thie we laa.

¹¹ Gbonyuu 'yia -jəlv, 'in we yia tite 'wɔplili we 'ka 'mi -dawli 'wvno. Gbonyuu ka 'mi 'bha titee solv.

¹² Ni, -Lagoo tite mi -mɔwləda, 'in o titenyia mi -mɔwləda, we tkli, 'in we nanı 'yli.

¹³ 'Lee, -lu -zvən mnemi we 'ka 'mi tl̄thie -laa? -Innya, we 'ni 'sa -mi: gbonyuu nɔa we le. We ka -lu -zvən 'wɔplili, we 'ka 'mi 'bha. Ni, tite slolua -aün ni, gbonyuu -nyu 'yli.

-Golv mu gvda nyime 'wv

¹⁴ Cūn, gbvezanu -wa: -a -yi we 'ji ni, tite mia, -Lagoo Zuzu -gbə we 'bhva. 'In -amı mia, nyime -o wa paa pelv gaylo 'bhisa gbonyuu kwee, 'mo in -mia.

15 Yee! -We na nva le, 'in 'nu we 'wula. Nu, -we in 'ybhaa in 'ka lenv, 'in nu -muv le, 'in -we na nyea 'wv, -muv na nva le.

16 We na nva le, we -ka nu, in 'nu we 'ybha, mu sloluua nu, in ka lwnu nu, tite nanu 'yli.

17 We -ka 'sa -mi, we 'nu na de nu we le, gbonyuuu, -we mia 'mu 'wv, mu nva we le.

18-19 Cun, in -yi we 'ji, zuzonu 'nu 'mu 'wv -mu. -Ami, -o mia nyime nya, nu, zuzonu -nvnue mi na dli zo, 'in 'in 'nu mnenei in 'ka we lenv: zuzonu -we in 'ybhaa in 'ka lenv, 'in nu we le, gbonyuuu -we in 'nia 'ybha, 'in na nva -muv le.

20 -Sleen mia, -we in 'nia 'ybha, in -ka we lenv nu, we 'nu nu, na de no we le, nu, gbonyuuu -we -dha 'mu 'wula, mu nva we le.

21 Sanee na tlalia sa tite nu -go: in -ka gba in 'ka zuzonu lenv, gbonyuuu lenue -bhlogbaa in mnenia.

22 Mo na dli zo, -Lagoa tite nanu 'mu dudu.

23 Nu, -mo na ku zo mia, tite -putu mia -mo. Wee tite mia, mo -yo tite, -we na 'wlukoon lwnunua so gva, 'in mo zelia 'mu tite 'nyuu, -we mia 'mu 'wvu -kaslonymee.

24 -Ami mia -sleen da nyazinyo nya. Nyoo mnenei o 'ka 'mu na ku -we kwaas 'mu tlthle 'wv kwes -saa?

25 A 'pa -Lago fuo -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jnni nya. Na 'ylimnee nya na lwnuua -Lagoa tite -yo, 'in na zva gbonyuuu 'nujwe na -mumiso 'wv.

8

-Lagoa Zuzu saa -ain gaylo -flii

1 -Sleen mia, -wa -yo -Zezu 'so mia 'wvusuloluda nyime -bhlo nya, gbvdile 'nu wa -nu nya -mi.

2 Nu, -Lagoa Zuzu tite, -we nyea nyime 'yliyagagie -Zezu Klisi 'wv, -muv ka 'mu gbonyuuu tite -yo tlthle kwes -sa.

3 Nyamaa 'wvolyee 'gbo Moizu tite mia, we 'nu mnenei we 'ka wa gbo 'wosa. Nu, -Lago ka we lenv: o 'ka nyimaa gbonyuuu -yogbo 'wvbhuu 'gbo, o 'dee 'Yu o 'paa yoo dudu -gv, 'in -moa yia yi nyime 'bhisa, -moa ku 'ka gbonyuuu -lenonyo o ku nya 'wvwlo. 'Sa -Lago 'bhua gbonyuuu -yogbo 'wv o 'Yuu gbegbeen.

4 -We ka 'gbo o yi 'saa nu, mo -wa nu: -we tite palia gbo tkliu nya -an 'wv, we 'ka gba. Nu, -sleen mia, -a mi -Lagoa Zuzu solv noda, -a no 'masleen -amiaa dlwvynilii 'bi.

5 -Wa nva nyimaa dlwvynilii 'bi, wa dli tua we -gv, 'in -wa nva -Lagoa Zuzu solv, wa dli tua we -gv.

6 Nyima -wa ka dli tua wa dlwvynilii 'bi, tlthlee 'yoo -gv wa mia. Nyima -wa ka dli tua -Lagoa Zuzu -gv, 'yliyagagie -yo 'wvtotue -dlbaa 'yoo -gv wa mia.

7 Cun, nyima -wa ka dli tua wa dlwvynilii 'bi, -Lagoa tonyma wa -mia: wa'a zu -Lagoa tite 'nujwe, nu, wa 'nu we mnenei.

8 Nu, -wa nva wa 'dee dlwvynilii 'bi, wa 'nu mnenei wa 'ka -Lago dudu namani.

9 In amia, a'a no amiaa dlwvynilii solv, nu, -Lagoa Zuzu solv a nva, -we ka gbo -wa, o mi ain 'wv. Nyime -o 'nu Klisi Zuzu 'wv -ka, o 'nu Klisi -nu nya -mi.

10 Nu, Klisi -ka ain 'wv -mi, amiaa kuu 'de yi tlthlee -nu nya -mi gbonyuuu 'gbo, -sleen -Lagoa Zuzu yia ain 'yliyagagie 'nyea, -we ka gbo -wa, -Lago nee nu, a mi nyima tkliu nya.

11 We -ka nu, -Lagoa Zuzu mi ain 'wv, -Lago -o -solva -Zezu Klisi 'wv tlthlyna glaa, amiaa ku -we tha, mo yia we 'yliyagagie 'nyea oo Zuzu -o mu ain 'wvu gbegbeen.

12 Bheiliaan, wee mia dee 'gbo, kpabgu yahbilo mi -ain 'wlu. Wee kpabgu mia, we 'nu -amiaa dlwvynilii gbegbeen, 'bhie -a 'ka we solv no.

13 A -ka amiaa dlwvynilii solv no ni, tha a yia. 'In a -ka we 'bha -Lagoa Zuzu 'tite nya nu, 'in a yia 'yliyagagie.

14 -Wa mia -Lagoa Zuzu solv noda, ma -wa -Lagoa yua.

15 -Lago ka ain o Zuzu 'nye, 'in oo Zuzu'u -zelh ain gal, o 'nye ain nyandoli. Nu, -Lagoa 'yua o zelia ain. Oo Zuzu 'gbo, -a kpi 'wv -Lagoa gbegbeen gbagbie nya: «Aba!* Dide!»

16 -Lagoa Zuzu bhlia -amiaa 'dee zuzu -gv, 'in o lwnunua -atn nu, -a mi -Lagoa 'yua nya.

17 In -a -ka -Lagoa 'yua nya -mi, -lu -zvn -we -Lago za la o nyimaa -nu nya, 'yia -a yia we. Cun, -a -yo Klisi sa yia we dflilia. Nu, -a -yo o 'so -ka siada -mi, -a -yo o 'so, 'in -amiaa 'jnni mnu 'yaa.

-Lago yia -ain o 'jnni 'kadu 'nyea

18 -Amiaa -zeen -siasie -yo -Lagoa 'jnnumie -we o yia -ai 'kloslolua, -a -ka we 'desobhie yibhalo, in mi we -gv nu, -amiaa siasie 'kienyi.

19 Cun, -lu weeee -Lago -laa la, bhlia -we nya -Lago 'kaa o 'yuua 'jnni 'kadu -solu, we mi we woda, 'in we 'to mi we 'bhada.

20 Nu, 'tite -we nva le, 'in lalalu kamania -yo, we kwes dudu -tua. We 'nu lalalu 'ybha we, -Lago de -wa. We mi 'sa 'bhie, -lu -zvn dudu mia woda.

21 Wee 'tite -we nva le, 'in lalalu mia -nyumoda, 'in -we nva dudu gaylo 'wv, la we yia 'bhua. Gaylo 'wv dudu yia 'bhua, 'in 'yia we yia 'jnni 'kadu -we -Lagoa 'yua 'kaa 'yi.

22 -A -yi we 'ji nu, -lu weeee -Lago -laa la, we mi -zeen -bhlokpadz kluda siasie kwes, 'jwno -o mi 'wlusada 'bhisa.

23 Nu, we 'nu lalalu 'debhlogbaa: -amiaa mi 'ya kluda -amiaa dli zo. -Lagoa 'yuua -zeenzie 'tu mi -ain 'bhada, o 'ka -amiaa ku gaylo 'wosa. We mi 'sa 'bhie, -a ka -Lagoa wlawlwatu tianu 'yi, mo -wa o Zuzu.

24 -A ka gbo 'wvbhuu, nu, -a 'nu -slo we 'de weeee 'yi: -a mi we woda. -We -a dia dli 'wv, -a

* 8:15 Aba: we ji -wa «Dide» zuifswel 'wv.

-ka we -yəyi ni, wa'a la -sleēn we dliwudidie.
-We -a yia -yo, we 'ni dliwudidiee gbu -ka.

25 -We -a'a 'yia -yo, -a -ka we dli 'wudi ni, 'in
-a woa we dlitiye nya.

26 We bhlı muv -gv, -amia 'nia da 'wute ni, -
Lagəo Zuzu yia, 'in o bea -ain -yo. Sa -a 'kaa
-Lago bhubhoe sazonu sa, -a 'ni we sa -yi.
Təvn, 'in Zuzu bhubhoa -Lago -amiaa -nu
nya, klukluwel -we ḥwe 'nia mnenei we 'ka
gba nya.

27 Ni, -Lago mia, -mo nyimee dibhe 'wū o
uya la, 'in o -yi -we Zuzu yibhalia o, -we ka
gbu -wa, sa o 'ybhaa, 'sa Zuzu bhubhoa, -
wa mia o -nu nya, wa 'gbo.

28 -A -yi we 'ji ni, nyima -wa -kalia -Lagəo
ze, -wa o laa o dəmagbəu 'gbu, gbo gbu -we
yha wa, -Lago bhaa we 'wlu -maa nu zvənəu
nya.

29 -Wa -Lagəo -saa -bha we gwedida, o ka dli
-sa 'cın o 'ka wa o 'Yuu 'wowlu -zeli. 'In o 'Yu
'ka kpasa -ze bhelia duun glaa.

30 -Wa -Lagəo -saa -bha tatiā, o 'ka 'ya wa la.
-Wa o laa, o ka wa nyima tiklu -zeli, 'in -wa o -
zelia nyima tiklu, o 'ka 'ya wa o 'jñi 'kadu 'nye.

*Gbv yahbłogbəo 'ni mnenei we 'ka -ain -
Lagəo zekalie -yo-sa*

31 Ni, lee -lu -a 'ka gbonya -minu 'bigopalua?
-Lago -yo -ain -ka -mi, nyoo mnenei -ain a? -
Mo -kanyo 'ni -mi.

32 O 'Yuu 'debhie, -Lago 'ni o siasie gwevlali.
Ni, -a 'de wee'e 'gbu o yia o wla wa 'ka o 'bha.
O -ka o 'Yuu wla ni, -lu wee'e o yia wlala sa bhe.

33 -Wa -Lagəo -saa -bha, nyime yahbłogbəo
'ni mnenei o 'ka wa gbu 'wluladil. -We ka gbu
-wa, -Lago nee wa mi nyima tiklu nya.

34 Nyime yahbłogbəo 'ni mnenei o 'ka wa
gbu -lueli. Ni, -Zezu Klisi ka tl, we 'ni 'sa -
to, 'in o yia tlthinya glaa 'wuso. O -di -Lago
lilisələ la, -zugba o bhubhoe -mo -amiaa -nu
nya.

35 Nyoo 'ka -ain Klisi zekalie -yo-saa? 'Lee,
siasie -wa yi? Dhlve -wa yi? 'Klyie 'wopalie
-wa yi? Nyoo -yo boba -wa yi? -Naanagbu -we
yha nyime -wa yi? We -yo -amiaa 'bhabhie
-wa yi?

36 'Sa we mia celida -Lagəsebhə 'wve:
«-Na 'gbu -a plhia tlthliee ḥwee 'yli wee'e nya.
Bhlabhlenya -we wa 'kaa 'bha ni,
sa wa nva we, 'sa wa nva -ain.»

37 Ni, -we wee'e yha -ain, 'in -a lua we sa
kpəen kpəen, -o -kalia -amiaa ze, o 'pmi nya.

38-39 'In in mi we -go ni, gbu yahbłogbəo 'ni
mnenei we 'ka -ain -Lagəo zekalie -yo-sa. We
'de yi tlthiee -zeoo, we yi 'yliy়agagie -zeoo, we
-yo -lu -we mia -sleēn -bha -zeoo, 'in -lu -we
mia yida -zeoo, we 'ni we mnenei. We yi -lu
wee'e -we kaa 'tite -we mia yali -zeoo, -we mia
dvdv -zeoo, we -yo -li wee'e mia lalali nya -
zeoo, we 'yahbłogbəo 'ni mnenei we 'ka -ain

-Lagəo zekalie -we o -slolua -amiaa -Kanyo -
Zezu Klisi 'wū, -yo-sa.

9

-Lagəo -saa -bha *Izlaelnyima

1 Ni, gbu zvənəu na gbaa, -we ka gbu -wa, in
mu Klisi 'wū, 'in 'təbhv yo. Na dli, -we Zuzu
'Popa slolua 'yoo da, mu gbaa 'mi -yla ni,
gbu zvənəu na gbaa.

2 -Mo na nukple, plee sulo 'nyuu -yo siasie
-we 'nia bhloluda -ka mi -mo.

3 -We mia na bhelia Zuifvu -nu nya, -wa in
-yo wa 'sa mia nyima -bhllo nya yice 'wū, in
'ybha yaa -Lagəo -sa 'mi kwnee, 'in in 'ka Klisi
-ybhbh u wa zvənəu 'gbu.

4 *Izlaelnyima wa -mia. -Lagəo ka wa o 'yua
-zeli, o ka wa o 'jñi 'kadu 'kləslolu, o -yo wa 'so
ka 'wosuslolu, o ka wa -yla o tite palt, o yia wa
o bvbue -slolu, 'in -li 'kadi o 'kaa wa 'nye, o yia
we wa -yla gba.

5 O ka wa dokpası 'kadi 'nye, 'in wa yia Klisi
gwali nyime 'bhisa wa zvayli, Klisi -o mia -
Lagəo nya nyima weeee 'wlu, -a 'ylimani o 'yli
weeee nya. *-Amen.

-Lagəo 'yuaa 'zayli

6 We 'ni ni, -we -Lagəo gbaa o 'ka wa
'nye, we 'na 'ka nyni, ni, -wa wa gwali
Izlaelnyima nya, wa 'de weeee 'ni 'sa
Izlaelnyima 'zayli.

7 'In -wa wa gwali Ablaamuu zvayli, wa
'de weeee 'ni 'sa o 'yuaa 'zayli. -Lagəo nee
Ablaamuu -ylae: «'Yua in gbaa ni, 'yia -na yia
wa, *Izakii zvaa gbegbein -na yia wa 'yia.»

8 We wel 'ji -wa ni, -wa mia -Lagəo 'yuaa
'zayli nya, we 'ni 'yua -wa wa gwali nyimaa
sələ -bhlogbəo, ma: 'yua -wa -Lagəo gbaa o
'yua wa yia -zea, ma -wa.

9 Ni, -we -Lagəo gbaa o 'ka lenv, mu -wa ni:
«-Zv -bhllo 'ka 'ph ni, yia na yia, wee bhla -
bhlokpadə nya, -zugba *Sala ka 'yu gwali.»*

10 Ni, we 'ni we bhialida, *Wlebekə mi 'ya
bha. O 'yli 'yua 'so nukpla -bhllo 'wū -amiaa
dokpası Izakii nya.

11-12 'In -Lagəo -yi o nyima -bhasa sa o
dəmagbə nya, we 'ni wa lenogbəu gbu, ni, la o
laa wa. *Wlebekə 'nia -sə o 'yua 'so gwali ni,
-zugba wa 'ni gbu zvənəu -yo gbonyuu lenv, 'in -
Lagəo nee o -yla: «Kpasa yia o 'bisvayu zə lubho
nva.»

13 Ni, we mi celida -Lagəsebhə 'wve:
«*Zakəbəv ze in -kalia,
in 'ni *Ezauu zekali.»

14 Sa muv 'ji mia? 'Lee, -Lagəo 'ni tiklu -mi -wa
yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi.

15 'Ya, o nee Moizi -yla:
«-O in 'kaa nyazi 'yli,
nyazi na yilia o.

16 -məmə in 'kaa zvənəu 'wluo nu,
zvənəu na nva o 'wluo.»

¹⁶ We -ka 'sa -mi ni, -Lagoo zuzənu -lenve mia, we'e 'bhu nyimaa dvmagbvu -gbe, 'in we'e 'bhu wa lagvgbee -gbe, nyazidli -ka -Lago -bhlogbəo -gbe we bhva.

¹⁷ Nu, -mo -Lagosebhe 'wu, -Lago nee -o pilia Ezipotu 'wlu la -ylae: «Nyimaa 'Wlulaplinyo in nua da -mi 'wu ni, in 'ka na 'titə -slolu -mi 'wu gbu -wa, 'in -o 'ka we leno, wa 'ka 'mi yibheli dudu weeee -gu.»

¹⁸ -Bha wa yia we -yoyia nu, -o -Lago 'yibhao o 'ka nyazi 'yili, 'mo o yilia nyazi, 'in -o ka dli o 'yibhao o 'ka 'wukla, o dli o klaa 'wu.

-Lago -saa o nyima -bha o dvmagbvu nya

¹⁹ Gbaa wa yia 'mi -ylae: «We -ka 'sa -mi ni, sa -Lago 'ka gba nu, nyime ka gbonyuu lenua? Nyoo 'ka -Lagoo dumagbu 'kloyligbea?»

²⁰ 'In -mi, nyime, nyoo -in -mi, 'in -na kpele -Lagaa? 'Lee, nyida mnenei we 'ka we manyo -yla gbae: «Lee -lu ka 'gbu -in yi sa 'mu ma?»

²¹ Nyidamanyo mnenei o 'ka o mame nya -we o 'yibhao ma. We 'nu muv? Wee mame -pue -bhlokpadə nya o mnenei o 'ka nyida -zənu ma, 'in o mnenei o 'ka nyida -kpua ma.

²² Nu, -Lago 'yibha ya o 'ka o 'ce -yo o 'titə -slolu, we 'dees 'gbu nyima -wa -gu o 'ce mi yaa, 'in o 'kaa lasa, o ka wa 'gba 'wobhu dlitiye nya.

²³ Nu, -Lago 'yibha sa o 'jnu mnua, o 'ka we -slolu, we 'dees 'gbu, -wa o 'yilia nyazi, 'ma o mnazia la o 'tjniminee -nu nya.

²⁴ Waa nyima o laa, -amia -wa. We 'nu nu, Zuifo -bhlogbəo nyidi o -sa -ain, 'in o yi -ain la, nu, -wa 'nia Zuifo wa glaa -wa 'ya.

²⁵ 'Sa we mia celida Ozeee 'sebhe 'wu nu, -Lago nee:

«Nyima -wa 'nia na nyima glaa -mi,
laa na yia wa na nyima.
'In -wa 'nia na dlwöyninya,
'ma na yia laa na dlwöyninya.»

²⁶ O nee 'yae:

«Da -muvu wa gbaa zlime wa -ylae:
'A 'nu na nyima -nu,
'ma wa yia -sleen laa 'yiliyoga -Lago
'yua.»

²⁷ *Ezaii 'kpa 'wu, -mo nee Izlaelnyimaa dae: «Izlaelnyimaa yi 'wuzumanı gumunyuu njweyo -buse 'bhisaoo, wa falu yahbholgbəo yia 'gbu 'wobhva.

²⁸ Nu, -we Jejitape gbaa o 'ka dvdu -gu leno, slvi o yia we lenua, 'in we 'ka we bhloluda nyni.»

²⁹ 'In Ezaii ka 'ya we gba tiada:

«'Titə -ka -Lago ka -ain 'yua -yotu.

O 'nu yaa we leno ni,

sa *Sodəmv -nyima -yo *-Goməlv -nyima mia,

'sa -a yia -mia.»

³⁰ Sa -muv 'ji mia? Nyima -wa 'nia Zuifo, -wa 'nia tiklimumiee datalida -mi, -Lago nee wa mi nyima tiklu nya, wa ka -Lago dli -gu zuu

'gbo. We bhla, wa 'ni tiklimumiee datalida -mi.

³¹ We 'nu 'sa -mi Izlaelnyimaa -nu nya, titee gbegbein wa talia tiklimumiee da, 'in -we titie 'yibhao wa 'ni we yli.

³² -We ka 'gbu wa 'nia we kweyomneni ni, wa lenvgbvu gbegbein wa talia we da, wa 'ni -Lago dli -gu zu. We nya wa gozoa «tukpa -we bhla nyima la.»

³³ Wee tukpa mia, we mi celida -Lagosebhe 'wu we dae:

«Nu, *Siøngbe 'wu, na dia tukpa 'kadu yabhlo -we nyima gozoa la,
-we bhla nyima la.

-O -ka o dli -gu zu ni,
-mo o 'na ka dli lu.»

10

Zuifv -yo -wa 'nia Zuifv, wa -Kanyo -bhlo

¹ Bhelian, in 'yibha na dli weeee nya nu, -Lago -sa Zuifv gbu 'wu, 'in in mi we 'gbu -Lago bhuhoeida.

² Nu, in mnenei in 'ka gba, wa -gu mi ladoluda wa 'ka -Lagoo lubho nu, 'in sa wa 'kaa we nu, wa 'nu we -yi.

³ Sa -Lago nuə, 'in nyima mia tiklu o 'de 'yu, wa 'nu we 'wolano, 'in wa 'yibhao wa 'ka wa 'dees nu saa we nu. Wa -ka 'sa nu -da -mi, -zuguba sa -Lago zelia nyima nyima tiklu, wa 'nu we zəlapil.

⁴ Nu, Klisi -wa Moizi titee 'wlubhalida. -Slein mia, -wa weeee zva -Zezu Klisi dli -gu, 'ma -Lago zelia nyima tiklu. *

⁵ Moizi -ka tiklimumie -we bhua titee gbegbein gbu gbada -mi ni, o nee: «-Wa zoa tite gbagbawel 'nøjwe, ma yia 'yiliyogagie we gbegbein.»

⁶ Nu, -we wa gbaa tiklimumie -Lago 'yuu daa dlizvzoe 'wu, mu ni: «-In 'na gbal -mo -na dli zo -ni, nyoo 'ka yali -gbla?» (-In -ka 'sa gbaa, Klisi -in 'sibhlia la.)

⁷ -In 'na gbal 'ya -ni, nyoo 'ka -mo glu pla? -In -ka 'sa gbaa, Klisi -in -solva 'wu tlthinya glaa.

⁸ 'In sanee Moizi gbaa we daa -Lagosebhe 'wu: «Weli mi -na 'de kwesi, -na njwe, -na dli zo.» Wee weli mia, dlizvzoe gbu -we -a gbaa ain -yla, mu -wa.

⁹ -In -ka nyima weeee 'yibadi we njwee wleli nu, -Zezu -wa Nyimaa -Kanyo, 'in -in -ka we dli -gu zu nu, -Lago ka o tlthinya glaa 'wosol, -Lago yia -mi gbu 'wosaa.

¹⁰ Nu, -in -ka -Zezu -na dli weeee -gu zu, 'in -Lago yia -mi nyime tiklu nya. -In -ka we njwee wleli nu, -na dli mi o -gu, gbu o yia -mi 'wosaa.

¹¹ -Lagosebhe nee: «Nyoo 'ka o dli -gu zu, o 'na 'ka dli lu.»

¹² We -ka 'sa -mi, Zuifv -yo -wa 'nia Zuifv, wa 'nu -yobhobhloda -mi. Wa 'de weeee -Kanyo -bhlo. -Wa weeee laa o 'jnu, o zuzənu o nyea wa sa duun.

13 -Lagəsəbhə nəe: «-Wa weee laa Nyımaa -Kanyoo 'ŋni, gbu 'wv o saa wa.»

14 'In nyıma 'nı mnenei wa 'ka o 'ŋni la, - zugba wa dlı: 'nı o -gv -mi. We 'nı muv? Wa 'nı mnenei wa 'ka o dlı -gv zu, -zugba wa 'nı -slo o -gvgbu 'nvo. 'Ya, wa 'nı mnenei wa 'ka o -gvgbu 'nvo, -zugba nyıme yahbłogbəo 'nı -slo wa -yła -Lagəgbo gba, we 'nı muv?

15 'In nyıma 'nı mnenei wa 'ka -Lagəgbo gba, -zugba wa 'nı -slo wa tie wa 'ka we gba. We 'nı muv? We mi celida -Lagəsəbhə 'wve: «-Wa gbaa gbuu nu zozənu, wa -ka yi, -a li 'mına.»

16 'In nyıma weee 'nı 'sa wee -Lagəgbo -zənu -yoŋnu. Ezaii ka we gba: «Jejitate, wəl -we -in tie -an 'wv, nyoo zo we dlı -gvaa?»

17 -Lagəgbo -zənu -we wa 'nva ni, we -gv dlızozəv 'hvua. 'In wee gbuozənu mia, Klisiș wəl -wa.

18 'Lee, Zuifo 'nı wee wəl 'nvv? Lee 'gbva, wa ka we 'nvo. -Lagəwəl nəe:
«Wa ka wa wəl 'nvo dudu weee -gv,

'in wa gbagbaweli yia dudu bhloluda
nyni.»

19 'In we -ka 'sa -mi ni, Izlaelnyıma 'nı we 'wlanuv? Lee 'gbva. Tiatia -Lagə nəe Moizü nyə nyae:

«Zenyidlı na yia aui 'nyea,
-wa 'nı bhaa na nyıma, wa gbegbein.
'Ce na yia aui 'palia waa nyıma -wa 'nia gbu
-yi,
wa gbegbein.»

20 'In Ezaii 'temania dlı, o nəe -Lagə 'ŋni nyae:
«Nyıma -wa 'nia na datalıda -mi,
ma 'yia 'mi.

'In -wa 'nia 'mi -yolayibhada -mi,
'in in yia na 'de wa 'kloslolu.»

21 Nu, -Lagə nəe Izlaelnyımaa dae:
«We 'ka 'ylo 'wusolv bhla 'wvbhu we 'ka we
bhlilida nyni,
nyıma wa'a zoa 'mi 'nviŋwe,
'in wa kpelia 'mi,
na so mi wa -yla slıda.»

11

-Lagə 'yıla Izlaelnyıma nyazı

1 We -ka 'sa -mi, na 'de na yibhaa la 'lee, - Lagə ka o nyıma so zəlasalı 'kuteyii? -Innya, we 'nı 'sa -mi! *Izlaelnyıme na 'de -mia. Nu, Ablaamuv 'yuoyu in -mia, 'in in mia Bezameee -glugba 'yli -nyıme nya.

2 -Lagə 'nı o nyıma o -saa -bha we gwedida so zəlasalı 'kuteyii. -Lagəsəbhə 'wv, da *Elii mia Izlaelnyımaa gbu lapalıda -Lagə -yła, wəl -we o gbaa, amiaa 'de -yi we.

3 O nəe: «Jejitate, wa ka -na gbuu - falipanya 'bha, wa ka -na bıbıloda lasa. Na 'debhłogbəo -tua -bha, wa 'ybha wa 'ka 'ya 'mi 'bha.»

4 'In sa -Lagə 'palı we 'bigva? O nəe: «Nyıma 'wlu glo -bhlo 'wlu kugbua le gbu in zoa la na

-nvo nya. -Maa 'nı yoyolagə -Baaltı 'yu 'kukolu 'sibhli.»

5 Mu -bhłokpadə mi 'yaa -zeen ylı nya. Nyıma -səle -tua 'wv, 'nanıdlı nya -Lagə -saa -bha wa.

6 Nu, -Lagə -ka -bha wa -sa 'nanıdlı nya, we 'nı wa lenugbıv gbu. We 'nı -muv, -Lagə -nanıdlı mia, we bhe.

7 -We mia de ni, sa -muv 'ji mia? -We ka da Izlaelnyıma talia, wa 'nı we 'yı. 'In -wa -Lagə -saa -bha, ma -bhłogbəo 'yıa we. Nyıma -putu mia, -maa 'nı mnenei -maa 'ka we 'wlanu.

8 Nu, we mi celida -Lagəsəbhə 'wve: «-Lagə ka wa dlı 'yıla 'wopalı. O ka nikpise wa 'yılıya 'wıkpalı wa yi lay, 'in o yia wa yukwli wısolu wa yi 'nvo, 'sa -bhłokpadə we mia we 'ka -zeen ylı.»

9 Nyımaa 'wlulapılınyo -Davidı nəe 'yae: «Wa 'feti -sasie -ze lubhu yahbłoh we 'ka wa 'de kpa.

'In we 'ka 'bhoka yahbłoh -ze,
wa 'ka -mə bhlili,
'in we 'ka -kaslu -ze wa -yla.

10 Wa -ze 'lolonya,
wa 'na 'ylı -lu yahbłogbəo -yo -ni.

Kwlanı wa kavın 'wv 'komuvv.»

11 -We mia dee 'gbv, in yia layibhae: 'lee, Zuifo mia ni, bhli wa bhlia de weee yi? -Innya, we 'nı 'sa -mi, nu, wa gbu nyuuu 'gbv, 'lakpanya yia gbu 'wvbhu. 'In we 'ka Izlaelnyıma zenyi pali.

12 Zuifuv gbu nyuuu nova we le, 'in zozənu 'kadu yia dudu -gv lenv. 'In wa bhlibhlie yia nyıma -wa 'nia Zuifo zozənu 'kadu 'nye. Nu, da Zuifo weee -ka 'wuso, zozənu 'kadu yi 'yaa -gvvvlaylimanıa.

-Wa 'nia Zuifı, sa -Lagə -saa wa gbu 'wv

13 Amia 'nia Zuifı, amia na salıda da 'dı -sleen. -Wa 'nia Zuifı, wa -gbə -Lagə tiea 'mi. 'In wee lubho -minı mi na 'mona nya.

14 In 'ybıha wee na lubho 'nye na bhelia Zuifo zeniyidlı, 'in wa təlvə 'ka gbu 'wvbhu.

15 Nu, da -Lagə palia wa səlv la, 'in o -yo dudu -nyıma yia 'wusluslolu. O -ka Zuifı kpa 'nanıv ni, 'lee, lee -lu we 'ka lenvə? -Wa tıla ma yia 'yılıgagie 'yıa.

-Fliisu -yo fafasu

16 Nu, 'floo kibhee tıanı -ka -Lagə -no nya -mi, we -kpabhiie mi 'ya o -no nya. 'In suu somi -ka -Lagə -no nya -mi, we 'klyıanya mi 'ya o -no nya.

17 Izlaelnyıma 'wlo fafasu -we ka 'klyıa təlvə wa -di. -Mi, -in 'wlo sa -fliisu yahbłoh 'klyıa -we wa -di, 'in wa yi we fafasu 'klyıa 'bigı lagbvanı. -Sleen mia, -mi, -fliisuu 'klyıa, fafasuu somii 'nyu -na -yo we 'klyıanya dlilia.

18 -In 'na 'yılımanı -na 'de fafasu 'klyıanya -yo -ni. -In mi -fliisuu 'klyıa nya, 'in we 'nı -mi

nye somi 'nyu, nu, somi nyea -mi 'nyu. We 'dēe 'gbv, -in 'nū mneni -in 'ka -na 'dē 'yimanu.

¹⁹ In -mi, gbaa -na yia 'mū -ylae: «Nu, wa ka wee ffasuu 'kliya təlva -di, wa 'ka 'mū we 'bū 'wulagbvanu.»

²⁰ Gbuzonu -wa, wa 'nū dli zvv 'gbv wa yia wa -di. 'In -mi, -na dlizozvee 'gbv wa yia -mū we 'bū 'wulagbvanu. -In 'na 'yimanu -na 'dē -ni, -in so -Lago.

²¹ Nu, -Lago -ka ffasuu 'kliya 'wudu ni, o mneni o 'ka 'sa -mi nu.

²² In -tali, -Lago dli nanu 'yli, 'in o -sunjwe. -Wa blnia, o -sunjwe wa -nu nya, nu, o dli nanu 'yli -na gbegbein. -Tu o dli 'ylinano zo. We 'nū 'sa -mi, sa o -dia de ffasuu 'kliya, 'sa o dli 'yaa -mi.

²³ Nu, 'yli yabhlo nya, Zuifv -ka dlizozvee gbu -yɔnjwnu ni, -Lago ka 'tit e o 'ka wa wa 'bigv lagbvanu lo.

²⁴ Nu, -mi, -in mi zlme -fliisuu 'kliya nya, wa ka -mi -di, 'in wa yia -mi ffasuu -yolagbvanu, we 'nū 'sa -in 'wlv. We -ka 'sa -mi, Zuifv -wa mia, wee ffasuu 'kliya nya, -Lago mneni o 'ka -maa wee suu da o -dia wa lagbvanu lo.

Izlaelinyima weee yia gbu 'wvbhvā

²⁵ Na bheliain, -Lago zizelu yabhlo mia, in 'ybha a yibheli we, a yi amiaa 'de 'wvbhu gbuoyilonya 'bhisa. Izlaelinyima falu yabhlo ka dli 'wukla blha -sel ee -nu nya -Lago -yli. 'Sa we yia -mia, we 'ka 'lakpanya -wa 'kaa gbu 'wvbhuu nyw -gbali blha yli.

²⁶ We bhla mia, Izlaelinyima weee yia gbu 'wvbhvā. 'Sa we mia cehda -Lago se bhe 'wv nu:

«Gbvwusanyo yia *Sion 'bhva.

Mo yia *Zakobvu -gligbo 'yli -nyima a 'ylinyunogbu wa -gosaa.

²⁷ A yla! In -ka -bha wa gbu nyuu -sa, 'in na nua wee *wususlolue ni le wa nya.»

²⁸ Wa 'nū -Lago gbu -yɔnjwnu, we 'dēe 'gbv wa yia -Lago tonyima -ze. 'In -muu yia ain 'wusa. Nu, wa dvpasuu 'gbv -Lago -kali wa ze, 'in o yia -bha wa -sa wa 'ka o nyima -ze.

²⁹ In -we -Lago 'nyea nyima, o 'bhu we 'wv lu: -wa o laa, o 'tide wa 'yli.

³⁰ Tiada, a 'nū -Lago 'nyew ze. Nu, -sleen mia, -Lago ka ain nyazi 'yli Zuifv 'nū o 'nyew ze zvv 'bigv.

³¹ Sa -bhlokpadē, wanuu -Lago wa 'nia 'nyew ze, we -ka amianuu o nyazidlu 'yiyie -ze nu, o 'ka wa nyazi 'yli 'yaa gbu -wa.

³² Nu, sa nyima 'na 'kaa -Lago 'nyew ze, o ka we wa kwee ti, 'in o 'ka wa 'dē weee o nyazidh -slolu.

A 'yimanu -Lago 'yj

³³ -Lago 'nandlu 'yli -gwovla. O gbuoyilo -yo 'wlukvun -to 'wv. Nyime 'nū mneni o 'ka -we mia o dli 'wv 'wulanu. Sa o nua gbu le, nyime 'nū mneni o 'ka we 'wulanu.

³⁴ -Lagəwelı nee:

«Nyoo -yi Jejitapee 'wlukvun lapopalı gbu? Nyoo 'ka o 'dizva?'

³⁵ Nyoo 'nye -Lago -lu tiada, 'in o yi we 'bigopalı?»

³⁶ Cun, -lu weee mia, o -gbe we bhva. Mo -laa -lu weee la, 'in we mia o -nu nya. -Lago 'yj -yimanu 'yli weee nya. -Ameni.

12

¹ Na bheliain, -Lago mi yeda 'nanu nya -amiaa -nu nya. We 'dēe 'gbv, -we in 'ybha a nu le, mu -wa nu, a wla amiaa ku 'yiliyoga -slaka nya. Mu -wa -mowlu -slaka -we nania -Lago dudu. -We mia da, mu -wa amiaa -Lagəbabue tkli.

² A 'na mnunu duduvgv gbu 'bū -ni, nuu, a 'tide -Lago 'yli, o 'ka amiaa 'wlukvun lapopalie 'bhit. -O -ka we 'bhit ni, 'in a yibhelia -we o 'ybhaa 'ji: mu nania 'yli, mu nania o dudu, mu 'bōa -lu yabhlogba 'wv.

³ -Lago ka 'mi o zvɔzɔnu 'nye sa bhe. We 'dēe 'gbv in nee ain -yli -bhlo -bhlo: a 'na 'bhulu amiaa 'de 'wv 'kaduv -ni, nuu, -momo -ka -mi, dlizozve -we o 'yia -Lago kwee, o 'bhu 'sa o 'de 'wv.

⁴ Nyime mia, o ka 'lali duun, 'in wee 'lali wee's nu lubho -bhlo.

⁵ 'Sa we mia -amiaa -nu nya. -A -zu 'wv, 'in -a mia nyime -bhlogba nya, -we ka gbu -wa, -a -yo Klisi 'so -bhlo. -A 'de weee mi 'wvsusloluda, 'in, o -ka -mi, o ka o 'bū, kuu 'lali 'bhisa.

⁶ -Lago ka -ain lubho 'nye 'nanidlu nya. -Lubho -we o 'nyea -ain we 'yli -bhlo -bhlo. 'In -o -ka -Lagəgbvu gbagba -lubho 'nye, o nu we le -Lago dligozozve nya.

⁷ -O -ka nyimaa 'wusa dli -ka ni, o -sa wa 'wv. -O -ka nyimaa -slolu -lubho -ka ni, o -slolu wa.

⁸ -O -ka nyimaa 'kvayli -papiee 'tit e -ka, o 'pa wa 'kvayli. -O -ka nyimaa -lu -nye dli -ka, o 'na zeli we -ni, o nu we le. -O -ka nyimaa 'yugalinyo nya -mi, o nu we le -gvladolue nya. -O -ka bobabhanaya 'wusa dli -ka ni, o nu we le 'muna nya.

⁹ Zekele mia, we -mi sa tkli, we'e nono -dawli le -ni. A ny'e gbu nyuu 'wv, a ne 'nanu -nonue -yola.

¹⁰ A 'ybhalı -ybhalı, dli weee nya nee -Lagəbhelia. A 'yli 'klı a 'dēkpua 'ka -bhazvzl.

¹¹ A nu -amiaa -Kanyoo lubho -gvladolue -yo dli weee nya, nuu, a 'na 'yamanu -ni.

¹² A li 'muna, -we ka gbu -wa, a mi -Kanyoo wuda. A -ka stasie 'wv -mi, a nu dltie, a bhuhhoe -Lago 'zlabhue zo.

¹³ Amia -Lagənyima sisalı 'wv, 'in -wa -ka amiaa -gbe yi ni, a kpa wa sa 'nanuu.

¹⁴ -Wa -ka ain 'kliye 'wopalida -mi, a bhuhhoe -Lago o 'ka wa 'nyulanjwua. A nywua wa 'nyu la, a 'na blhlı wa gwaze -ni.

15 -Wa mia 'mōna lida, a -yo wa 'sō li 'mōna.
-Wa mia wida, a -yo wa 'sō wi.

16 A -ka weli -bhlo a 'dékpoa nyid. A 'na 'bhulu amiaa 'de 'wō 'kaduw -ni, a ijwmo lubho -ylaasū nōnōe -yo. A 'na 'bhulu amiaa 'de 'wō gbuylonya 'bhisa -nu.

17 Nyimē -o -ka an gbonyyuu -yla lenv, a 'na nōnōe we 'lejji lc -ni. Nu, a 'yī 'kli a 'ka gbozənō gbu lenv nyima weeee 'yiliya 'wō.

18 We -ka yaa amiaa -gbe we bhu ni, sa a mnenia a -yo nyima weeee 'ka 'wvto -dlō, a nu 'sa.

19 Na 'talea, a 'na -salı amiaa 'deē kpa -ni, nu, a 'tide -Lagoō 'ce 'yi, we 'ka amiaa kpasa. -We ka gbu -wa, we mi celida -Lagōsebhē 'wvē, Jejitape nēe: «Kpasasie mia, na -nu -wa. -We ka 'klu nyimē kaa, -amı wlāa we.»

20 'In -Lago nēe 'yae:
«Ijwo -ka -na tonyimē 'bhada -mi,
-in 'nye o liliu,
'nyumato -ka o 'bhada -mi,
-in 'nye o 'nyu o 'ka 'ma.
-In -ka 'sa no ni,
we 'wlu -kapu -in slu o 'wluo.»
21 Gbonyyuu 'na pili -mi 'wlu la -ni, nu, -in pili
gbonyyuu 'wlu la zvəzənō nya.

13

A zv nyimaa 'yugalinya 'nvjwe

1 -Wa pila 'gbe 'wlu la, nyima weeee pili wa zola, -we ka gbu -wa, 'gbee 'wlulapilinyo -o -Lago 'nia lapali, o 'ni -mi, 'in -wa o pali la, 'in o yia we 'yoo wa 'nye.

2 Nu, o -ka wa we 'yoo 'nye ni, nyimē -o -ka wa -yo wusolu, -zugba -Lago -yo o -solva 'wō. 'In -mama -ka 'sasukpa gbu lenv, -kaslu 'wō wa paa -maa.

3 -O -ka 'namnonyo nya -mi, o 'na 'ka 'gbee 'wlulapilinya kwēe nyano no. Nu, we -ka gbonyyuu nyimē nu le, 'in o nōa wa kwēe nyano. We 'deē 'gbu, -we -in 'kaa lenv, mu -wa 'nani -nōnōe, 'in wa 'ka -mi 'ijnikwali.

4 'Gbee 'wlulapilinya mia ni, -Lagolubho, -we nania 'yli -na -no nya, 'mu wa mia nōda. 'In -in -ka gbonyyuu lenv, -in so wa, -we ka gbu -wa, wa ka 'tit, wa 'ka -mi -kaslu 'wōpa. -Lagoō lubhononya wa -mia, 'in wa slolua -Lagoō 'ce -wa nōa gbonyyuu le -yla.

5 We 'deē 'gbu, -in pili wa zola, we 'ni -Lagoō 'ce -bhlogbəo gbu, nu, -mo -na 'deē 'wlukvən, 'yoo -zonv -wa 'yaa 'gbu.

6 We 'deē 'gbu a 'peni 'ya *nisvn -gwezi. -Wa saa we, -Lago 'nyea wee lubho wa, 'in we 'ka -mi tiklu.

7 -We a kaa kwēe nyima -putuu -nu nya, a 'nye we wa yoo. We -ka nisvn -gwezi, a 'peni we. We -ka -sasa -lu ni, a 'peni we. -Wa a kaa 'nvjwe zu, a zu wa 'nvjwe. Nyimē -o mia -bhazonyo nya, a -zu -bha o.

A kikali ze

8 Nu, nyimē yahblogbəo kpagbō 'na -mi -ni ain 'wlu -ni. Kpagbō -we 'kaa ain 'wlu -mi, we -ze zekalndl -bhlogbəo: mu 'kaa ain nyid -mi. Nu, -o -kalta o -libheyii ze, -Lagoō titie o zua de 'nvjwe sa 'ce.

9 Amiaa 'de -yi *titenya: -in -yo 'nywō -putu 'na -dhl -budu 'wō -ni.* -In 'na 'bhali nyimē -ni, -in 'na yili 'wie -ni, -lu -we 'nia -na -nv, -na dli 'na nynini we 'wō -ni. Weee titenya mia de ni, we -yo we pnū weeee 'sō mi weli ni 'wō, mu -wa: -in -kal -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.

10 -In -ka -na -libheyii zekali, -in 'ni mneni -in 'ka gbonyyuu o -yla lenv. We -ka 'sa -mi, mu -wa -Lagoō titie 'nvjwezvəe sa 'ce.

A 'bhv nikpise 'wō -gbonya 'bi

11 Amiaa 'de -yi bhla -we -a mia de 'wō. A gano, a 'na ijwōnō 'ylaa -ni. Nu, da -a dia dliuzvəe gwe, -amiaa gbuwvbhuyli tlōl -ain -yla, nu, we ka -sleen cipa.

12 Sabo ka -ma 'yu be, zli ka cipa. We 'deē 'gbu, -a 'bhu nikpise 'wō -gbonya 'bi, -a 'tide we 'yi. -A mnazi -amiaa 'de la, -a 'ka zli tu go.

13 -A zu -amiaa 'deē 'yiliyo sa 'nanvō, zli 'wō -nōnōe 'bhisa. Nu 'na 'bhali -ain -ni. -A -yo nyimē weeee 'na -dhl -budu 'wō -ni. -A bhu mvtu -nōnōe 'bl. -We weeee nania -ain dvđo, -a 'na nōnōe 'sa we le -ni. -A 'bhu -zle -yo zenyi 'bi.

14 A no -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi nōnabhu. Amiaa 'wlukvən 'na -tvəl amiaa dliwvənyilii lenvē 'bi -ni.

14

A 'na 'bhulu amiaa bheliaa -yogbv 'wō -ni

1 Nu, -o -ka dli 'ni 'wote -Lago -gv, a ijwmo o gbu -yo. Sa o yia gbu -yo, a -yo o 'na -salı -zle we -gv -ni.

2 Sa 'bhisa, -o -ka dli 'te 'wō, o mneni o 'ka -lu weeee li, 'in -o ka dli 'nia 'wote, o 'ni mneni o 'ka nime li.

3 -O lia -lu weeee, o 'na nyem -o 'lia nime 'wō -ni. -O 'lia nime, o 'na 'bhulu -o lia -lu weeee -yogbv 'wō 'nyumē -ni, nu, -Lago ka o gbu -yōjwmo.

4 Nyoo -in -mi, 'in -na bhu nyimē -putuu lubhononyo -yo -yogbv 'wōa? O 'ka bhlio, o 'ka 'ylibeda -twoo, o -kanyo gbu -wa. Nu, 'ylibeda o yia -tva, -we ka gbu -wa, -Kanyo kaa o la.

5 Nu, nyima -tolva popalia 'wlukvən la nu, 'yli tsvla mu 'nanvō we -zi we tsvla. 'In nyimaa -zakpa -bhlo -ka 'wlukvən lapopali, -maa nēe, 'yli weeee -bhlo. -O -ka -mi, -we -gv o popalia 'wlukvən la, o -mi we -gv nu, gbu -zənō -wa.

6 -O sisala wee 'yiliya -yo, -Kanyo -yla o nōa we le. -O lia -lu weeee, -Kanyo -yla o nōa we le, 'in o paa -Lago fuo. -O 'lia nime ni, -Kanyo -yla o nōa we le, 'in o pa 'yaa -Lago fuo.

* 13:9 Glekiweli 'wō, we ji -wa ni, -wa kikwaha, wa -yo nyima -putu 'na -dhl -budu 'wō -ni.

7 We 'dēe 'gbv, -amia -gaa da 'yili, -Kanyo'o 'jñi nya -wa: we 'nū -amiaa 'de teun ḡbv. Nyime yabhlogbō'o tli o 'dēe 'jñi nya.

8 -A -ka 'yiliyoga, -Kanyo'o 'gbv -a gaa 'yili, 'in -a -ka tli nū, -Kanyo'o 'gbv -a thia. -A yi tlōo, -a yi 'yiliyogaoo, -Kanyo'o -nu -a -mia.

9 Nu, Klisi ka tli, 'in o yia gan̄ lu, o 'ka tlithnya -yo 'yiliyganyaa -Kanyo'o -ze.

10 -Mi, lee -lu ka 'gbv -na bhu -na bheli -yogbv 'wva? 'In -mu 'ya, lee -lu ka 'gbv -na nyē -na bheli 'wva? Nu, -a 'de weee yia -Lago 'yu 'ylibea o 'ka -amiaa -yogbv 'wvbhu.

11 We mi celida -Lagōsebhē 'wv:

«-Ami, Jejitape,
'yiliyoga -Lago,
in nee an -yla nu,
nyima weee yia 'mu 'yu 'kukolu 'sibhlia,
'in wa bhlia na 'jñi.»

12 -Bha -a yia -amiaa lenvgbv gbaa -Lago 'yu.

-In 'na bhlili -na bhelpi la -nu

13 -We mia dēe 'gbv, -a 'bhu -amiaa -limaa -yogbv 'wvbhubhue 'bi. -We a 'kaa len̄, mu -wa nu, -we 'kaa -amiaa bhelpia labhl, -we 'kaa wa gbonyuu 'yloogb̄lu kwa, a 'na nuvnu we wa -yla le -ni.

14 In -yo -Kanyo -Zeu 'sō mi -bhloo 'gbv, in -yi we 'ji, 'in in mi we -go nu, -lu yabhlogbō'o 'nu poin -ka we 'de 'wv. 'In nyime -ka 'wlukuvn lapopala nu, -lu yabhlo ka poin, 'in we zea poin -ka -lu o -yla.

15 -We -na lia, -in -ka we 'gbv -na bhelpi ḡb̄yokpal, -in 'ni -slein zekalidli 'wv -ka. Klisi ka -na bhelpi 'gbv th, we 'dēe 'gbv -in 'na sali o la liliuu 'gbv -nu.

16 -We nania 'yli amiaa -nu nya, we 'na -zel nyima tolbaa 'yliya 'wv amiaa 'jñisagbv -nu.

17 Nu, we 'nū lile -yo nu -mamiee 'gbv -Lago puli nyima 'wlu la. Tíklumimie klaa, 'wotutve -dlōo klaa, we -yo 'muna -we Zuzu 'Popa wlāa, we 'gbv -Lago puli nyima 'wlu la.

18 -O -ka 'sa Klisi lubho nu nū, o nan̄ -Lago dudu, 'in nyima kwalia o 'jñi.

19 We 'dēe 'gbv, -we nyē nyima 'wotutve -dlōo -yo 'dekpvaa dl̄ late manie, -a -tal̄ we da.

20 Liliuu 'gbv, -in 'na -sali -Lago lubho la -ni. Nu, nyime mneni o 'ka liliu weee li. We mi 'sa 'bhl, -in -ka liliu yabhlo li, 'in we -ka nyime yabhlo gbonyuu 'wukwa, we 'nū 'ylinan.

21 -We nania 'yli, mu -wa nu: -in 'na lili nyime -ni, -in 'na 'man̄ nu -ni, we -ka nu, muu 'ka o labhl. Gbv weee -we 'kaa -na bhelpi labhl, -in 'na nuvnu we le -ni.

22 -We mia de -gv, -we -in zva dli -gv -na 'dēe -nu nya, we -tv -in -yo -Lago 'sō nyidi. Nyime -o nua ḡbv le, 'in o 'dli a o 'de ḡbv, 'wotutve -dlōo mi o -nu nya.

23 Nu, nyime -o -ka li dl̄ l̄lv̄ nya, we 'bgi, -Lago dl̄lia o 'gbv, -we ka ḡbv -wa, o 'nū li dl̄zvzv̄ nya. 'In lenvgbv weee -we'e 'bhva -Lago dl̄vgbzv̄ -gv, gbonyuu -wa.

15

Sa Klisi nva, -a nv 'sa

1 Nu, -amia 'te da 'wv nū, -wa 'nū 'wvte, -a -sa wa 'wv wa 'wvolve 'wv. -A 'na nuvnu -we nania -ain dudu 'dekpvā le -ni.

2 -O -ka -mi, o nu o -limaa duduñano ḡbv le -meo nu zvzoruv 'gbv. -A -ka 'sa nu, 'in we temania wa dli la.

3 Klisi 'dēbhie mia, o 'nū o 'dēe duduñano ḡbvv datali. Nu, we mi celida -Lagōsebhē 'wv:

«Vel̄i wa vel̄ia de -mi ni,
-am̄i wa sa 'yaa 'jñi.»

4 -We weee mia celida -Lagōsebhē 'wv bha, we 'ka -ain ḡbv -slolu ḡbv -wa. -We -ka 'sa -mi, mu nyē -ain dl̄tie, mu paa -ain 'koayli, 'in -we -Lago ḡbba o 'ka -ain 'nyē, 'in -a 'ka we nu.

5 -Lago, -o nyē nyima dl̄tie -yo 'koayli -papie, 'mo na bhubhoea o 'ka ain 'tit̄ 'nyē, a 'ka weli -bhlo -ka, 'in sa -Zezu Klisi nva, a 'ka 'sa nu.

6 'In dli -bhlo -yo weli -bhlo nya, a 'ka -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi Dide -Lago 'jñi nu.

7 Nu, sa Klisi jñwnua amiaa ḡbv -yo 'nanvnu, a kpukpal 'sa, we 'ka -Lago 'jñi 'yilimanu.

8 In nee, -Lago mia, o 'bhlv o weli -gv la. We 'dēe 'gbv Klisi ka Zuifv̄ -lubhonvnyo -ze, 'in -we -Lago ḡbba o 'ka wa dukuasi 'nyē, we yia gbuzonu -ze.

9 'In, -maa 'nia Zuifv̄, -maa 'ka -Lago bhubhoe -moa nyazidli jñwee. 'Sa we mia celida -Lagōsebhē 'wv:

«-We mia dēe 'gbv na yia -mi fuo paa 'lakpa-

nya weee glaa.

'In -na 'jñi na yia 'yilimania l̄vv 'wv.»

10 We nee 'yae:

«'Lakpanya, nyima -wa -Lago -saa -bha,

a -yo wa 'sa li 'mona.»

11 We nee 'yae:

«'Lakpanya, a 'de weee -mn̄ni -Lago 'jñi.

Duduñ -nyima weee, a -mn̄ni o 'jñi.»

12 -Lagōgbv̄ -falupanya Ezaii nee 'yae:

«* -Zeesee zuayli -nyime yabhlo yia yia.

'Wv o yia -saa o 'ka 'lakpanya 'wlulapli,

'in wa 'ka o dli 'wvd̄i.»

13 -Lago, -o nyima dia dli 'wv, yeli ain 'muna, 'in o 'nyē ain 'wotutve -dlōo, a ka o dli -gv zvzv 'gbv. -We -ka 'sa -mi, amiaa o dliwodidie 'ka -ḡbwvlaylimanida -tv Zuzu 'Popaa 'tit̄ nya.

Pelv̄ lubho, -wa 'nia Zuifv̄ -gb̄e

14 Na bhelpia, in mi we -gv nu, a mi yeda 'nū nya. Amiaa 'de -yi ḡbv duun, 'in sa a 'kaa 'dizuzv̄, a -yi we.

15 -16 'Bhl, 'sebhie nu datoba, in 'kaa amiaa dli gwlu -sa, in 'nū na 'de nyeni. -We ka 'gbv na nua we le, mu nu: -Lago -zelia 'mu -Zezu Klisi lubhonvnyo o 'nanu nya -wa 'nia Zuifv̄ -yla. Moa -saa -bha 'mu in 'ka wa -yla -Lagōgbv̄

gba, 'in -wa 'nia Zuifo, wa 'ka wlawlalu -we nania -Lago dudu -ze. Ni, Zuzu 'Pupa wləlvə -mə we.

¹⁷ We 'dəe 'gbv, lubho -we -Lago 'nyea 'm, we mə na 'muna nya, -Zezu Klisi 'wu.

¹⁸ Ni, in -ka dli 'temani in 'ka gbu yahhlo gba ni, mu -wa -we Klisi nva na gbegbein le, we 'n' gbo -putu. Na gbegbein Klisi nva lubho, 'in -wa 'nia Zuifo, 'in -maa yia -Lago 'nyıwe zo. -Li -we nya o nva we le, mu ni: we klaa, lenogbu klaa,

¹⁹ gwedigbu klaa, we -yo -we subhalia nyıme njwegaga, -Lago Zuzu 'tite nya. Sanee in 'bhva *-Zeluzalemvu, -zugba na gba da weeee -Lagəgbv -we gbaa Klisi -gvgbu, 'in in yia Ilili nyi.

²⁰ Na dli 'wv -gbv -wa ni, 'gbenya we 'wv nyıma 'nia -slo Klisi gbu 'nv, in 'ka -mə -Lagəgbv gbaa mni, -muv yi 'wv ni, da nyıme -putu 'paa -bduuu gwe glu, in 'səbha -bha -bduu.

²¹ Sa we mə cəlida -Lagəsbhə 'wv, 'sa in nva lubho:

«Nyıma -wa -yia wa 'nia o gbu gba,
'yia wa yia o.

-Wa 'nia o gbu 'nv,

'wv wa yia we lanva.»

²² Mu nyenya 'm -zakpa duun, we 'gbv in 'nia amiaa -gbə nyi.

Pələ 'ybha o 'ka *Wləmə mn

²³ -Sleen, lubho in ma wee 'gbenya 'wv noda, we ka bhia. In 'ybha in 'ka amiaa -gbə mni, -muv -zo duun ka 'plu 'gbv,

²⁴ zli in -ka Esipanyı mnida -m, 'in na plhia amiaa -gbə. Cun, in -ka -mə mnida -m na dli mi amiaa 'yiyie -gv. Ni, 'yli 'səle na -yo a in yia lia, 'in na dli mi a in -go a 'ka 'm 'wosa na Esipanyı -mnida.

²⁵ Ni, -Zeluzalemvu na mnia -slo, in 'ka -Lagənyıma -wa mia -mə 'wosa.

²⁶ Ni, -Zeluzalemvu -Lagənyıma, -wa boba mia 'bhada, Maseduan -yo Akaii -Lagənyıma 'ybha wa 'ka wa 'wosa 'gwəzi nya.

²⁷ Wa 'ybha wa 'ka wa 'wosa, wa -ka yaa we lewo ni, kpagbu wa -saa. Ni, Zuifv -Lagənyıma dlilia -Lago 'nyulənjwənjwne 'lakpanya nya. 'Sa -bhlokpadə -maa ka we 'klu -maa 'ka -maa 'tŋnmnne dlili Zuifo nya.

²⁸ Ni, in -ka wee gbu ni bhia, in -ka -Lagənyıma, -wa mia -Zeluzalemvu 'gwəzi 'nye, Esipanyı na yia mnia, 'in na plhia amiaa -gbə.

²⁹ 'In, in -yi we 'ji ni, in -ka amiaa -gbə mni, Klisi 'wotutve -dləo 'dəbhie nya na yia -mə nya.

³⁰ Na bheliain, -we na yibhalia a in mu ni: a -yo 'm 'sə, -a 'yı 'kli -a 'ka -Lago bhubhoe na 'gbv. -Amiaa -Kanyı -Zezu Klisi 'nyı -yo zekalidli -we -Lago Zuzu 'nyea -a in, we 'gbv na yibhalia we a in.

³¹ A bhuhhoe -Lago, in yi Zudee -nyıma, -wa'a zva Klisi dli -gbv, kwęe bhlili. A bhuhhoe -Lago 'in -Zeluzalemvu -Lagənyıma 'ka 'wəsasie -we in -yo we mia mnida -yojnwnu dli -zənən nya.

³² We -ka 'sa -m, in mneni in 'ka amiaa -gbə mni 'muna nya, 'in -Lago -ka njwnu, in mneni in 'ka amiaa -gbə nyape 'yli ya 'sole nya.

³³ Ni, -Lago, -yo nyea nyıma 'wotutve -dləo, o -yo a 'de weee 'sə -m. -Ameni.

16

Fosaweli

¹ Amia na nyea -amiaa bhəlo Febee yoo. Ni, -Lago lubho o nva, -mə Sankleee *leglizi 'wv.

² Sa -Lagənyıma 'kaa nyıma kpa, a kpa 'sa o -amiaa -Kanyı 'nyı nya. Gbv weeee -we 'wv o -ka a in la, a -sa o 'wv. Ni, o 'de ka nyıma duun 'wosa, we -yo na 'de.

³ Plisili -yo Akilasi, -wa -yo 'm 'sə nva -Zezu Klisi lubho, a -sa wa fu.

⁴ Wa ka wa 'dəe nu 'yliygagie pəlu 'pa, wa 'ka 'm 'gbv 'wosa. We 'n' na 'dəbhlogbəo 'ka wa 'nanı yibheli: nu, 'lakpanya leglizi weeee, -maa klaa.

⁵ -Lagənyıma -wa gbelia 'wlu -mə wa -bdu zə, a -sa wa fu.

Epaineti, -o mia na jijli -tale nya, a -sa o fu. Əmo mia, -wa njwnu Klisi gbu -yo, mə -wa wa tatiat -nyıme -mə -Azii kibhe lo.

⁶ Malii -o nva amiaa lubho sa duun, a -sa o fu.

⁷ A -sa Andlonikusi -yo Zuniasi fu. Wa mi na zayıli -nyıma nya, 'in in -yo wa 'sə yia -kaslo pla. Ni, ma plaa Klisi 'm 'yu, 'in wa -yia wa nyıma 'kadı nya o tietienya glaa.

⁸ A -sa Ampliatusi fu. Na jijli -tale -wa -mə -Kanyı 'wv.

⁹ A -sa Ulubbən fu, mə -yo -a in 'sə nva Klisi lubho. Əmo -yo na jijli -tale Sıtakisi 'sə.

¹⁰ A -sa Apelesi fu. Mə -slolua o 'de -Lagənyıme tıklı nya. A -sa Alistobulu -bduuñwəe -nyıma fu.

¹¹ A -sa Ewlodiən fu, ni, na -bduuñwəe -nyıme -wa. Nalisi -bduuñwəe -nyıma -wa zva -Kanyı dli -gbv, a -sa wa fu.

¹² A -sa Tlifen -yo Tlifozı fu. Ma nva -Kanyı lubho. A -sa na jijli -tale Pelsidi fu. Mə nva -Kanyı lubho duun.

¹³ A -sa Wlufusi fu. Ni, -Kanyı -saa -bha o. O 'nyaa -o m 'yaa nanu nya, a -sa -mə fu.

¹⁴ Asenklii klaa, Flegən klaa, Elimesi klaa, Patlobası klaa, Eluması klaa, we -yo bhelia -yo bhlə -wa -yo wa 'sə mia, a -sa wa fu.

¹⁵ Filoləgo -yo Zuli klaa, Nele -yo o bhəlo klaa, Olenpasi klaa we -yo -Lagənyıma weeee -yo wa 'sə mia, a -sa wa fu.

¹⁶ A sisali fu 'wəgbigbie nya, -Lagənyıma 'bhisa. Klisi leglizi weeee nee wa -sa a in fu.

'Dizvwelɪ

¹⁷ Bheliau, -we na 'yibhalia ain, mə nū: -wa sisalia nyima -yo, a kpa amiaa 'de'nanvv wa gbegbein. -Sloluwelɪ a 'yia, wa -ka we gbegbein mnūnda -mi, a 'nū nu 'nanvv, 'in wa bhlia nyima la. A -yo wa 'sa 'na nənv -ni.

¹⁸ We ka gbu -wa, 'sasokpa -nyima mia, wa'a nū -amiaa -Kanyo Klisu lubho. Wa 'dēe nokplaa lubho wa nva. Wəlɪ menə -nū -yo gbu duun wa gbaa nyima -yla. We nya wa nva nyima -kpoa -dawli 'wv.

¹⁹ 'In amia mia, sa a zva -Lago 'nənjwe, we 'dī ka da weee lamneni. We 'dēe gbu, in mi 'mōna 'wū amiaa 'gbu. Nū, in 'yibha a yibheli gbu a 'ka 'nanu 'dekpoa nv, 'in a zv amiaa 'dē 'yliya a yi gbonyuu lənu.

²⁰ -Lago -o wlāa 'wototve -dlo, mə yia dayl
*-Sataan lawowlalía amiaa bhu zo.

Nū, -amiaa -Kanyo -Zezu njwna ain 'nyu la.

²¹ Timotee, -o -yo 'mū 'sə nva lubho, nēe o -sa ain fo. Lusiuso klaa, Zasoɔn klaa, we -yo Sosipateh -wa mia na -bduñwee -nyuma nya, sa 'yaa ain fo.

²² -Ami, Telitiusı -o cəhia 'səbhə ni, in -sa ain fo -amiaa -Kanyo -o nva -ain nyime -bhlo nya 'ηni nya.

²³ Gayusi nēe o -sa ain fo. O -gbe in -dia la, -mo o -bdu zo -Lagonyima weeee gbelia 'wlu.

'Gbee 'gwəzilazvnyo Elasitı -yo -amiaa bheli Kalitusı nēe wa -sa ain fo. [

²⁴ -Amiaa -Kanyo -Zezu Klisi njwna a 'dē weeee 'nyu la.]

-A ylimani -Lago 'ηni

²⁵ -A 'yimani -Lago 'ηni! We ka gbu -wa, -Lagəgbu na gbaa -Zezu Klisu daa, mə mnenia o 'ka ain latemani dlizvzve 'wū we -go. -Lago zizelu, -we ka bi -gwleá 'wū, we gbegbein we 'wləa bhlee.

²⁶ Nū, -sleən mia, we mi zli 'klu. Nyima weeee -wa 'nia Zuifo, wa mneni wa 'ka we yibheli -we mia cəlida, we gbegbein. Wee 'səbhənya mia, -Lagəgbu -falipanya cəlī bhaa we. -Lago -o mia 'yli weeee nya, -o 'nia bhlilida -ka, mə gbaa nū, wee wəlɪ 'wlu zli 'klu, 'in lakpanya weeee 'ka o dli -go zo, 'in wa 'ka o 'nənjwe zo.

²⁷ -Lago -o ka 'debhlogbə -yi gbu, o 'ηni 'yimani -Zezu Klisu gbegbein 'yli weeee nya. -Ameni.

Tia -səbhə Pəlv 'paa Kolenti -nyima yoo

-Lagənyima -wa mia Kolentigbe 'wv, 'ma *Pəlv 'paa 'sebhə -minu yoo. ɔ 'nva nu, -məo -Lagənyima 'ni -Lago -yloogblv -gv nəda -mi 'nanvu, 'in wa 'ni zekikal, -bha ɔ celia wa 'wv, sa -Lagənyima 'kaa no, ɔ 'ka we wa -slolu.

Fvsawel

¹ -Ami *Pəlv -Lago laa ɔ dəmagbv nya, in 'ka -Zezu *Klisu *tietienyo -ze, in -yo -amiaa bheli Sasiteni celia da ain 'sebhə nu 'wv.

² Amia -Lagənyima mia *leglizi 'wv Kolentigbe nukple, -wa -Lago -wəlvə -yo -Zezu Klisi 'wv, amia na celia da 'wv. -Lago ka ain la, a 'ka ɔ -nu -ze. -Wa gbaa -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jŋni da weee, we mi 'ya -maa -nu nya. -Zezu Klisi mi wa -Kanyo nya, 'in ɔ mia -amiaa -Kanyo nya.

³ Nu, -amiaa Dide -Lago -yo Nyimaa -Kanyo -Zezu Klisi ḥwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wətətəe -dlo.

Pəlv paa -Lago fuo, -li -Lago 'nyea Kolenti -nyimaa 'gbv

⁴ -Lago 'plħia -Zezu Klisi 'wv, 'in ɔ yia ain 'nan 'wənv. We 'gbv, na paa ɔ fuo 'kəmvu amiaa 'gbv.

⁵ Nu, Klisi 'wv, -Lago ka ain 'jŋnum -li weee 'nye, gbagbie -yo -luyilo ɔ 'nyea ain bhabha.

⁶ -We ka gbu -wa, Klisi gbdøy -gbv wa gbaa, a ka we -yoŋwnu, 'in amiaa -gbə we svan la.

⁷ Nu, -sleēn amia mia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi yiye wəda, -Lago wlawlalu yahlogbə 'na 'ka ain 'wəbo.

⁸ Nu, mo yi 'yaa ain latemania, 'in a 'ka we 'wlulapaldu nyni. 'In wa 'na 'ka ain gbu yahlogbə 'wlu di, 'in -amiaa -Kanyo -Zezuu yiyyili kaa nyni.

⁹ -Lago -o laa ain, ɔ 'ka a -yo ɔ 'Yu -Zezu Klisi -o -wa -amiaa -Kanyo 'wəsuslolu, ɔ 'o 'bhəlv ɔ wəli -gv la.

Kolenti -Lagənyima -yo'bhbhhlve

¹⁰ Bħeliañ, amia na bħubhoea -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jŋni nya: a 'de weee -ka wəli -bhlo. -Yəbbhbhhlve 'na -minu ain nyid -nu, 'in a -ka dli -bhlo -yo 'wlukvən lapəpalie -bhlo.

¹¹ Nu, na bħeliañ, Kloeze zvaylinyima gbaa 'mu -ylæ, -zle mu ain nyid.

¹² -We in 'kaa gba, mv nu: ain nyid, -o -ka -mi, -məo wəli mi -məo 'dees sa. -Bħlo nee: «Ami mi Pəlv -nu nya», 'in 'yabbħlo nee: «Ami mi Apolosvu -nu nya». 'In -għodu nee 'yae: «Ami mi Sefasū * -nu nya», 'in 'yabbħlo nee: «Klisu -nu -am -mia».

¹³ Amia dlu, Klisi mi 'wədodaa? 'Lee Pəlv wa kolvə *su -gv la amiaa 'gbv yi? 'In Pəlv 'jŋni nya wa batizea ain yi?

¹⁴ -Lago na paa fuo, in 'ni ain glaa nyime yahbħlogbə batizee, 'mv we 'ni Klisipusi -yo Gayusi 'wubhu.

¹⁵ Nu, nyime yahbħlogbə 'ni mnieni ɔ 'ka gba, na 'jŋni -gv wa batizea ain.

¹⁶ Cun, għovx -wa, in ka 'ya Sitefanas u zvaylinyima batizee. 'In we 'bħu -maa 'wv, na 'wlukvən lapəpalie 'ni we -gv -mi nu, in ka nyime yahbħlogbə batizee.

¹⁷ Nu, we 'ni nyimaa batizee batizee 'gbv Klisi yi 'mu tie. -Lagəgbv u għagħbiex 'gbv ɔ yia 'm tie. In 'na 'ka we gba nyimaa għvijiloo səlv. Nu, Klisi su -gv tlhe yi għokpua għv -ze.

Klisu mi -Lago 'tit -yo ɔ għvijilo nya

¹⁸ Nu, nyimaa -wa mia mnemna -yloogblv, Klisi su -gv lakolv -gbv mia, għokpua nya wa yia we. 'In -amia -mama -Lago mia pueda, -Lago 'tit nya -amia bħua we 'wv, -amiaa -nu nya.

¹⁹ Nu, -we mia *-Lagəsebhə 'wv celida mu ni:

«Għvijilonyaa għvijilo na yia lasaa,
'ylimnayaa 'ylimnee na yia għv -kpva
-zelia».

²⁰ Nu, da għvijilonya mia? Da tittee għwesanyo mia? 'In da dħv -minn -gvu kpelkpelinyo mia? Wa nee lea? -Lago ka we -slolu, dħv nu -gvu għvijilo mia, -sabħ -wa.

²¹ Nu, dħodgħu -nyimaa għvijilo nya, wa 'ni -Lago yibħeli ɔ għvijilo 'wv. 'In -Lago nee, -Lagəgbv -a mia da gbada, -we wa yia -yo -sabħ -bħha għo 'bħisa, -wa ħnwua we għv -yo, 'ma ɔ yia għo 'wosaa.

²² Nu, *Zuifu yibħha wa nu gwedigħu le, in *Għekki talha għvijiloo da.

²³ Nu, we -ka -amia, wa ka Klisi su -gv lakolv, -məo għv -amia għbaa. We mi -nanagħbu nya Zuifvu -nu nya, 'in -wa 'nja Zuifu, -maa laa we -sabħ -bħha għo.

²⁴ Nu, -wa -Lago laa, wa yi Zuifu -zeeo, wa 'in Zuifoo, wanvu -għe Klisi mi -Lago 'tit -yo ɔ għvijilo nya.

²⁵ Nu, -we wa laa -Lago -sabħ -bħha għo, -məo -zi nyimaa għvijilo 'wv. 'In -we wa laa -Lago 'wōylo, we -zi nyimaa latel.

²⁶ Bħeliañ, sa a mia, 'in -Lago yia ain la, a yla we. Dħodgħu għvijilonya 'ni ain glaa -zu, 'tittee nyimaa 'ni ain glaa -zu, 'in 'jŋnum zvaylinyima 'ni ain glaa -zu.

²⁷ Nu, għo dħodgħu -nyimaa yia -yo -sabħ -bħha għo nya, 'mv -Lago -saa -bħha ɔ 'ka għvijilonya zebhal. 'In -we dħodgħu -nyimaa yia -yo 'wōylo -li nya, 'mv -Lago -saa -bħha, ɔ 'ka 'tittee nyimaa zebhal.

²⁸ Nu, -lu -we dħodgħu -nyimaa bħua 'wv 'kienyi, -we 'nja -lu yahbħlogbə nya -mi, 'in

* 1:12 Sefasū ji -wa Pieħ (-Zezuu *bħonnyo -wa).

wa tlilia 'ylila, 'mø -Lagø -saa -bha, 'in -lu -we nyıma bhua 'wø -lu 'kadø nya, o 'ka we lasa.

²⁹ Sanee we miaa 'gbv, nyıme yabhlogbø 'nı mnene o 'ka o 'de 'yilimanı -Lagø 'yu.

³⁰ Nu, -Lagø ka aın 'wosuslolu -Zeu Klisi 'wø, 'in Klisi -zea -amiaa gboyilo bhua -Lagø -gbe. Klisi 'gbv -a yia nyıma tiklu -ze -Lagø 'yu. O 'gbv -a mia -mawlodı, 'in -Lagø yia -aın 'wızıti gboyuu kwęe.

³¹ Sa we mia -Lagøsebhe 'wø celida mu ni: «-O -ka gba o 'ka o 'de 'yilimanı,

o 'yilimanı o 'de -we Nyımaa -Kanyø noa kee 'gbv.»

2

-Zeu Klisi -o wa kolvı *su -gv la, o gbo Polv gbaa

¹ Nu, bheldiaın, da -amı mnıa amıaa -gbe, in 'nı mnı un 'ka aın -yla -Lagø zizegbv gba weli 'nanı -yo nyımaa gboyilo nya.

² Nu, in 'nı 'ybha in 'ka gbo -putuu 'jiyibeli, da in mia aın nyıdı, 'mø we 'nı -Zeu Klisi 'wubhu, -Zeu -o wa kolvı *su -gv la, mo.

³ We 'deę 'gbv, da -amı 'kaa aın 'yu 'yigbe, in ka 'wøyomani, in ka nyano nu, -zugba na teliha.

⁴ Nu, na gbo -slolu weli -yo na -Lagøgbv gba sɔ'c 'bhı nyımaa gboyilo -weli 'nanı -gbe. Nu, Zuzu 'Popaa 'titı zva 'mı we ḥwıe.

⁵ 'Saa 'de amıaa dlızıvıe 'na 'kaa nyımaa gboyilo -gv ladı, nu, we -dı -Lagø 'titı -gv la.

-Lagø gboyilo

⁶ 'In -zugba -Lagønyıma dolua 'yigwela, 'ma -amıa slolu gboyilo. Nu, wee gboyilo -mnı 'nı bhla -mnı gboyilo, 'in bhla -mnı 'wlulapulnya 'kadı -wa 'kaa labhu, we 'nı 'ya -maa gboyilo.

⁷ -Lagø gboyilo mia zizeda, 'in -we mia zizeda -bhlokpadı nyıma kwęe, 'mø -a slolu. -Lagø ka -bha we -sa pepe, -amıaa 'hnı 'yilimanıe 'gbv, 'bhıe, o yia dıdø lala.

⁸ Dıdø nu 'wlulapulnya 'kadı 'yabhlogbø 'nı wee gboyilo -mnı yibheli. We -ka nu, wa ka yaa we yibheli, wa 'na 'ka 'hnınumnee -Kanyø 'kadı su -gv lakolvı.

⁹ Nu, -we mia -Lagøsebhe 'wø celida mu ni: «-We 'yli 'nia -slo -yayı,

-we yukwı 'nia -slo 'nu,
-we nyıme yabhlogbø 'nia -slo 'wlukuvon
lapopalı,
'mø -Lagø mnazıa la -wa 'ybhaa o,
wa -nu nya.»

¹⁰ Nu, -Lagø gbo mia zizeda, -amıa o -slolu we 'klı o Zuzu nya. -Lagø Zuzu -yi gbo wee, 'debhıe -Lagø zizegbv -we -ta 'wø, o -yi we.

¹¹ Nu, nyıme -gbe, o dı -bhlogbø -yia o 'wlukuvon lapopalı gbo, we 'nı mıw? 'Sa -bhloo 'de -Lagø Zuzu -bhlogbø -yia -Lagø 'wlukuvon lapopalı gbo.

¹² Nu, we -ka -amıa, -amıa 'nı dıdøgv -nyımaa zuzu 'yi, nu, Zuzu bhua -Lagø -gbe, 'mø -a

'yia. 'In wlawlalu -we -Lagø 'nyea -aın bhe, -a 'ka we yibheli.

¹³ 'In -a -ka we gbo -gbada -mi, -a'a gba we dıdøgv -nyımaa gboyilo gbuslolu səlv. Nu, -Lagø Zuzu gbuslolu səlv -a gbaa we. Sanee 'sa -a gbaa -Lagø gboyınu gboyıaa 'ji -wa kaa -Lagø Zuzu 'wø -yła.

¹⁴ Nu, nyıme -o 'nia -Lagø Zuzu 'wø -ka, o 'nı mnene o 'ka gboyınu -gboyıaa bhua oo Zuzu -gbe gbo -yıñınu. -Sabhe -bha -gbv we -mia ənırı -gbe. O 'nı mnene o 'ka we 'wılanı, nu, Zuzu 'Popaa 'debhlogbø nya wa mnene wa 'ka wee -li 'wosısalı.

¹⁵ Nu, nyıme -o kaa -Lagø Zuzu 'wø, mo sısalı -lu weee 'wø. 'In o de mia, nyıme yabhlogbø 'nı mnene o 'ka o gbo 'wludi.

¹⁶ We mi celida -Lagøsebhe 'wıe:
«Nyıo -yi Jejitapee 'wlukuvon lapopalıgbvı?
Nyıo 'ka o gbo -slolu?»
'In -amıa mia, -a -yo Klisi 'soo 'wlukuvon lapopalıgbvı -bhlo.

3

-We -Lagø lubhonınya 'kaa lenı

¹ Nanıv -gbe, bheldiaın, in 'nı zlume mnene in 'ka aın -yla gbo gba, nee nyıma ka -Lagø Zuzu 'wø, ma -yla na gba gbo. Nu, dıdøgv -nyımaa gbo -yla -gbe səlv in gbaa we aın -yla. 'In in 'kaa we aın -yla gba -wa mia 'nyeneyua nya dı -zıda Klisi 'wø, 'ma in -təlvı aın.

² Nu, we 'gbo, in yia aın nyıtınyu 'nye, 'in in 'nia an lılıl 'titı 'nye. A 'nı mnene a 'ka we li, 'in -zeen -bhlokpadıe a 'nı we lile mnene.

³ -We ka gbo -wa, a mi -slo yice 'wø. Da zenyı -yo -yomumne mia da aın nyıdı, 'mø ' -slolu nu, yice 'wø a miaa? 'In dıdøgv -nyıma 'bhısa a mia nıdaa?

⁴ Nu, amıaa 'yabhlo -ka gbae: «Polıv -no in -mia,» 'in -gbo -ka gba: «Apolosıv -no in -mia,» -zugba dıdøgv -nyımaa lenıngbo a 'nı -bhade lenıda -mu?

⁵ Nu, nyıo Apolosı -mia? 'In nyıo Polıv -mia? -Lagø lubhonınya -kpıa, -wa ka 'gbo a yia -Lagøgbı dı -gv zı, 'ma -a -mia. Da -aın glaa -o -ka -mi, lubho Nyımaa -Kanyø 'nyea o, 'mø o nya.

⁶ -Amı faa su, Apolosı slua we 'nyu -yo, 'in -Lagø minia we.

⁷ Nu, o faa su, 'in -o slua we 'nyu -yo, -maa 'nı -lu yabhlogbø nya -mi. -Lagø, o minia we, mo -zia -bha 'wø.

⁸ -Cı faa su, 'in -o slua we 'nyu -yo, wa 'de 'so mnene 'wø. -O -ka -mi, -mo 'deę lubhonı solo -Lagø yia -mo 'penıa.

⁹ Nu, -a -yo -Lagø so nıa lubho dabıdu.

Amia mi -Lagø kpaa nya, 'in a mi 'yaa o -budu o mia 'subhada nya.

¹⁰ Nu, lubho -Lagø 'nyea 'mı, o 'nanı nya, we səlv in 'paa da -buduu gwe glu, -bodusıbhıyo -yia gbo 'bhısa. -Sleen, nyıme

-putu dia we -gv la. 'In -o -ka -mi, o zu o 'de 'yiliyo, sa o dia we -go laa 'gbo.

¹¹ Nu, -buduu gwe mi glu 'cun, mu -wa -Zezu Klisi. 'In nyime yabhlogbø 'nu mneni o 'ka we gwe -putu glu pal.

¹² Nu, nyao nya -ka wee -budu -gv ladu -can nya, 'gwezi nya, tokpa -zonu nya, su nya, yeze -petu -yz 'boe nya ni,

¹³ nu, -o -ka -mi -moa nunu -lubho yia zli 'klu 'tlaa, -Lago nya -yagbø 'wubhu zli. Nu, wee yli yia we 'de -sloula -kosu 'bhisa, -o -ka -mi we 'ka -moa lubho layla, 'in -we -ka -mi, we 'ka we -slolu.

¹⁴ 'In nyao -ka -buduu gwe -gv -budu 'suhha we 'ni 'søko -kosu 'yu, we 'penigwezi o yia.

¹⁵ Nyime -o ka lubho -ka si, o 'ni 'penie -ka. O 'de mia, gbo 'wu o yia 'bhøva, nee nyime -o -di -kosu 'kadu kwæe.

¹⁶ A 'ni we 'ji -yi nu, -Lago -budu a -miaa? 'In -Lago Zuzu -dli a in 'wu laa?

¹⁷ Nu, nyao -ka -Lago -budu lasa, -Lago saa o la. Nu, -Lago -budu mi -møwløda, 'in 'mu a -mu.

¹⁸ Nu, nyime yabhlogbø 'na nunu o 'de -dawli 'wu -ni. A in glaa nyao -ka gba o -yi gbo dudu -minu -gv, o -ze tutujenyo, 'bhie, o 'ka gboylonyo tuklu -ze.

¹⁹ Nu, duduvg -nyima gboylonyo mia, -sabhe -wa -Lago 'yiliya 'wu. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wø:

«-Lago kpaa gboylonya wa 'dee -dawli weh -yo.»

²⁰ -Lagosebhe nee 'yae:

«Jejitate -yi gboylonyaa 'wlukvøn lapvøpalgbø.

O -yi we 'ji nu, we 'ni -lu 'wøku.»

²¹ We 'gbo, nyime yabhlogbø 'na 'yimanu o 'de nyime 'wu -ni. Nu, -lu weeee mi amiaa -nu nya:

²² -de Pølvø, -de Apoløsuu, -de *Sefasu, -de duduvg, -de 'yiliygagiee, -de tlithhee, we -ka desleeno, we -ka cicioo, we 'de weeee mi amiaa -nu nya,

²³ 'in amia, amia mi Klisu -nu nya, 'in Klisu mia -Lago -nu nya.

4

Klisu tietienya -a -mia

¹ Nu, a 'bhu -ain 'wu Klisu lubhononya nya, 'in a 'bhu -ain 'wu -Lago zizelii 'yiliyzonya nya.

² -We weeee wa 'ybhaa -lili 'yiliyzonya daa, mu -wa nu, wa yli wa lubhononya tuklu nya.

³ We -ka nu, a 'ka na -yøgbø 'wøbhøuo, 'in duduvg gbovwøbhunya 'ka na -yøgbø 'wøbhøuo, nanvu -gbe -muu 'ni gbo, 'in na 'de 'e 'bhu na 'dee -yøgbø 'wu.

⁴ Nu, na dli i di 'mu gbo yabhlogbø 'wu, 'in -muu'v gba nu, in mi tuklu. -O 'kaa na -yøgbø 'wøbhøu, mo -wa Nyima -Kanyø.

⁵ We 'gbo, a 'na 'bhulu nyimee -yøgbø 'wu -ni, -zugba we bhla 'nu -slø nyni. A wø Nyima -Kanyø 'ka yi. -Lu -we -ka zizeda -mi nikpise 'wu, mo yia we zli 'klu wlelia. Mo yia nyimee dlizøgbø mia zizeda 'bhlesaa. 'In -o -ka -mi, -Laga kwalia -moa 'jnu -moa lenugbøvø selv.

⁶ Bheliaun, in -ka gbo -minu gba Apoløsu -yo na 'dee da nu, in 'ka a in gbo -slolu gbo -wa. In 'ybha a -ka we 'wlukvøn lapvøpalida -mi ni, a yibheli gbozønu -gbo -minu 'ji: «'In a 'na zili -we mia -Lagosebhe 'wu celida -gv -ni.» A 'na yilmani amiaa 'de we 'wu -ni. 'In a 'na fal nyime o -libheyi jøwæ la -ni.

⁷ Nu, -mi, nyao -zili -mi -na -lima 'wu? -We weeee -in kaa, -Lago 'ni -mi we 'nyæ? 'In we -ka 'sa -mi, lee -lu ka 'gbo -na yilmani -na 'de, -lu -we -in kaaa 'gbo, nee o 'ni -mi we 'nyæ?

⁸ Nu, -we weeee a 'ybhaa, a ka 'cun we! A mi 'cun 'jnumndu! A ka nyima 'wlulapilinya -ze, 'in -amia 'ni we nya -mi! -Aa! In 'ybha a -ze nyima 'wlulapilinya 'piein, 'in -amia -yo an 'so 'ka 'ya nyima 'wlulapil.

⁹ Nu, we 'wø sa 'mi dli, -amia -Zezuu tietienya, -Lago ka -ain loganya 'wønu: -a 'wø sa nyima -wa wa 'ka 'bha -zejila 'wu. O ka -ain wla ylaylalu nya dudu -kpabhe -yla, we -yo 'anzi -yo nyima -yla.

¹⁰ Nu, -amia mi -sabhebhanya nya Klisu 'gbo, 'in amia mia gboylonya nya Klisu 'wu! -Amia yølu 'wu, 'in amia 'telø, amia wa zøa 'nwøye bhabha, 'in wa tilia -amia 'yila!

¹¹ Nu, desleén -bhlokpadø, -a mi siada jøwo -yo 'nyumatu kwæe, -a 'ni 'wøplanaa -ka, bhitø wa bhitia -ain, 'in -a 'ni ladida -kli -ka, -a mi mo -a yi mo.

¹² Nu, -amiaa 'dee so nya -a noa lubho 'titø. Wa -ka -ain vøl, 'nyu -a jøwnaa wa la, wa -ka -ain 'klyie 'wøpalida -mi, 'wlu -a dia we za la.

¹³ Nu, wa -ka -ain -nyumøda -muoo, weh -zonu nya -a palia we 'bigø. Da bhla -minu nya -bhloo 'de, dudu -gvø kalkø 'bhisa wa yia -ain, boinkalu -we nyima saa kwnæe 'bhisa wa yia -ain.

¹⁴ We 'nu amia zøbhaliee 'gbo na celø da ain 'sebhe ni 'wu. Nu, 'di na zøa ain na dli da yua 'bhisa.

¹⁵ Nu, amiaa 'de yi -sloluslolunya 'wlu glo 'so 'wlu kugbøa 'yi Klisu 'wu, amiaa dide -bhlogbø. Nu, -amia gwahia ain -Zezu Klisu 'wu, amiaa -Lagøgbø -yla gbagbie nya.

¹⁶ Nu, amia na bhubhoea, a 'tideli 'mi.

¹⁷ Nu, we 'gbo, na tiea amiaa -gbe Timotee, -o -wa na døma -yu -Lago 'wu, 'in -o kpaa -Lagøgbø -kli. Sa na noa -Zezu Klisu 'wu, 'in na sloluwa we da weeee leglizi weeee 'wu, o 'ka ain ligbe we nya.

¹⁸ Nu, ain glaa nyima tølø ka we dli zo lapvøpal: nu, in 'nia amiaa -gbe loyia yi, we 'gbo, wa yia wa 'de 'yilmani.

¹⁹ Nu, Jejitate -ka jøwnu, dayli na mnia amiaa -gbe. We 'ni 'dee 'yilmani nyaa jøwæ

weli 'dekpvaa 'nvnuee gbu, nii, -we wa mne-nia lenue, in 'ka we 'tit -yoyu gbu -wa.

²⁰ Nu, *-Lagoo nyimaa 'wlulaplie mia, we 'nii nywee welu wu, 'tit -wu we mia.

²¹ Lee -lu a 'ybha? In -yo -pnu yi amiaa -gbe yaayii, in -yo zekalidli -yo dli -dlao yii?

5

Gbonyuu lenue leglizi 'wv

¹ -We wa gbaa amiaa daa, da weee -a noa we, mu -wa nii, motnigbu mi ain nyidi. Wee 'sasukpa -motnigbu -minu 'degbolu 'nii nyuma 'nia -Lago -yi nyidi -mi. Wa nee nii, ain glaa 'yabhu -yo a didee 'jwno dia -budu 'wu.

² 'In a mi 'ya -bhlokpadz amiaa 'de 'yli-manida, 'in a'na noo nee gu 'wlu ain 'wu. 'In -o noa 'sasukpa gbu le a mnenei a 'ka yaa o vu amiaa 'de glaa.

³ We -ka -ami, na 'debhie -gbolu 'nia de ain glaa -mi ni, na zuzu -yo ain 'so mi. 'In in ka nyime -o noa 'sasukpa -gbonyuu lee -yogbu 'wobhu pepe, Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'jnni nya, nee glaa in mi ain.

⁴ Nu, da a -ka 'wlugbeli, na zuzu -yo ain -ka -mi, 'in -amiaa -Kanyo -Zezuu 'tit -ka -ain nyidi lasibhli,

⁵ 'sasukpa -nyime mia, a -sal o *-Saatan suwula, 'in o gbonyuu lenu ku 'ka labhu. 'In Nyimaa -Kanyo o yiyizli o 'de 'ka gbu 'wobhu.

⁶ Nu, -we -yo a 'kaa amiaa 'de 'ylimani, we 'nii -mu! Amiaa 'de -yi we 'ji nu, ^{**}Goo -sele yllia 'floo 'pue weeee.

⁷ Nu, a -woli amiaa 'de -yo, 'in a -sa goo 'cun amiaa 'de nyidi, 'in 'floo 'pue lolu 'nia goo -yo -ka, a 'ka we -ze. Amu 'cun we nya gbuzonu sa, nii, Klisi ka o 'de wla -amiaa ^{**}Wuzitilyu 'feti -gu -bhlabhle nya, 'in wa yia o 'bha.

⁸ Nu, -a -sa -amiaa 'feti, -a 'na -sal we 'floo kaa goo 'cun -yo nya -ni, gbonyuu -yo nökplee 'ylinyunoo goo -ni. Nu, we -ze 'floo 'nia goo -yo -ka, -we -wa -mowlwlvu -yo gbuzonu 'floo.

⁹ Nu, 'sebhë -we ka 'bigu -sebhë na paa da ain yoo, in nee ain -yla we 'wve, nyima -wa na motnigbu le, a 'na nynini wa 'wola -ni.

¹⁰ Nu, in 'ni ain -yla gba, dödvgu -nyima weee -wa -wa motnigbu lenonya, leklician, 'wienya -yo yoyolagoo bvbonya, a 'na nynini wa -yola -ni. We -ka nu, a 'na 'ka wa -yolanyi, -zugba dödvgu a yia 'bhva!

¹¹ In 'ybha in 'ka ain -yla gbae, nyime -o laa o 'de -Lagonyime, 'in o noa motnigbu le, o kaa lekli, o bvbbaa yoyolago, o vela nyima, o bhaliia o 'de nu, 'in o ylia 'wie, a -yo -moo 'sasukpa -nyime 'na lili 'sukwe -bhlo -ni.

¹²⁻¹³ Lee -wa 'nia -Lagonyima nya -mi, -amu 'kaa wa -yo gbu 'wobhu yi? -Lago yia wa -yo gbu 'wobhu. 'In amia, amia 'ni mnenei a 'ka -Lagonyima -yo gbu 'wobhu? Nu, -Lagosebhë gbaae:
«A vu nökplee 'ylinyunonya amiaa 'de nyidi.»

6

-Lagonyima -yo gbu 'wobhubhue wa 'dekpvaa nyidi

¹ 'In lee ka 'gbu amiaa 'yabhu -yo o -Lagobheli yabhu -ka gbu 'yi, 'in o kwa we gbuwubhunya 'nia tklu -mi -Lago 'yu -maa -gbea? 'In o'o kwa we -Lagonyima -gbea?

² A 'ni we 'ji -yi nu, -Lagonyima yia dödvgu -nyima -yo gbu 'wobhu? 'In we -ka nu, amia yi dödvgu -nyima -yo gbu 'wobhu, a 'ni mnenei a 'ka gbu yua -se -se 'wobhu?

³ A 'nu we 'ji -yi nu, -amia yia 'anzuyaa -yo gbu 'wobhu? Sa we mi, 'in a 'ni mnenei a 'ka dödvgu -minu -gu gbu 'wobhu?

⁴ 'In amia -ka sanee -sokpa gbu nyidi -ka, a bhua we 'wu, 'in a kwa we dödvgu -nyima gbuwubhunya 'yu, -wa leglizi' laa nyima!

⁵ 'In, -we na gbaa da, amiaa 'dee zu -wa. Gbonyilonyo yabhu -kpoa 'nii min nyidi -mi, 'in -mo'o 'ka amiaa -yo gbu 'wobhu?

⁶ Nu, sa bhelia -bhelia kiklali dödvgu -nyima 'nia -Lago -yi gbuwubhunya 'yu?

⁷ Gbuzonu -wa, a 'dekpvaa -ka 'kiklalida -mi, mo sloluia nii, a ka bhli too too. Lee -lu ka 'gbu a'a 'tide amiaa 'de 'yi, wa'a di ain gbu 'wlu, 'in wa a lii an 'wlu?

⁸ Nu, amia dia nyima gbu 'wlu, 'in amia lia nyima 'wlu, 'in amiaa -Lagobhelia -yla a noa we le!

⁹ A 'ni we 'ji -yi nu, -wa noa gbonyuu le, wa 'na 'ka 'bi 'yi -Lagoo nyimaa 'wlulaplie zo? A 'na nvnue amiaa 'de -dawlii gbuonya -minu 'wu -ni: motnu -lenonya, yoyolagoo bvbonya, nyima -putuu -butu 'wudinya, nökpasia -wa -yo nökpasia di -butu 'wu,

¹⁰ 'wienya, leklician, -wa bhalia wa 'de nu, -wa vela nyima, -wa bhua nyimaa -lu 'wu -gla nya, -maa 'na 'ka 'bi 'yi -Lagoo nyimaa 'wlulaplie zo.

¹¹ Nu, sanee amiaa lu -nyima tolva mia zlume. 'In -Lago ka ain -yo walo, o ka -bha ain -sa o -nu nya, 'in o yia ain nyima tklu -zel, Nyimaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jnni nya, -amiaa -Lago Zuzuu solv.

A 'ylimani -Lagoo 'jnni amiaa -gu ku nya

¹² Ain nyidi, tolva nee: «-Lu weee lenu se mi 'mi -yla.» Cun, 'in -lu weee lenue 'ni 'sa 'ylinan. 'In in mnenei in 'ka gbae: «-Lu weee lenu se mi 'mi -yla», 'in in 'ni mnenei in 'ka na 'de 'yitide, 'in in 'ka -lu -godvu gaylo -ze.

¹³ A nee 'yae: «Lililu mi nökplaa -nu nya, 'in nökplaa mia lililuu -nu nya.» Gbuzonu -wa, 'in -zugba la -Lago yia we -saa -bhlo -bhlo. Nu, wa 'ni nyimee ku lenu motnu 'gbu: we mi Jejitapee -nu nya, in Jejitapee mia kuu -nu nya.

¹⁴ -Lago 'bhua Nyimaa -Kanyo 'wu tlthle lu, 'in mo yi 'yaa -amia 'wobhu tlthle lu o 'tite nya.

¹⁵ A 'ni we 'ji -yi nu, amiaa ku -kpabhie mi Klisi kuu 'lali nya? 'In in mnenei in

'ka Klisu kuu kibhe 'wobhu, 'in in 'ka we 'naabiziñjwno kuu kibhe 'wobnu? -Innya!

¹⁶ Nu, -o -yo 'naabiziñjwno -ka -mi, ku -bhlogbo wa 'de 'so zea, a 'ni we 'ji -yii? Nu, -Lagøsebhë nee:

«Nyime -bhlogbo wa 'desobhie yia -zea.»

¹⁷ 'In -o -yo Jejitape -ka 'wususlo dli zo, nyime yahhlo o -yo -z ea.

¹⁸ Nu, a -gwa mutnigbu kwæ! Gbonyuu -putu weeee nyime nua le, we'e pla o ku zo. Nu, nyime -o nua mutnigbu le, o 'dæe ku -yla o nua gbonyuu le.

¹⁹ Zuzu Pøpa -Lago 'nyea ain, -we mia ain 'wu, a 'ni we 'ji -yi ni, amiaa ku mi we -budu nyaa? In a 'ni amiaa 'dæe -nu nya -mu?

²⁰ Nu, -Lago ka ain 'wuzitü -vale 'kadu nya. We 'gbu, a 'ylimani o 'jñi amiaa ku zo.

7

Kwvkwalié gbu

¹ Gbu, -we a 'yibhaa 'mi la 'sebhë 'wu, we 'bigo na paha -sleen da.

Nu, nyime 'ni 'jwno kwa we nanu 'yli.

² Nu, mutnigbuu lenvee 'gbu, nukpasu -ka o 'dæe 'jwno, 'in 'jwno -ka o 'dæe 'lowli.

³ -We nukpasu nua le 'jwno -yla, 'jwno o 'lowli nu we o 'jwno -yla le. 'In -we 'jwno nua le nukpasu -yla, 'jwno nu we le o 'lowli -yla.

⁴ Nu, -we 'jwno 'yibhaa, o 'ni mnени o 'ka we o 'dæe ku -yla le, o ku mia, o 'lowlii -nu -wa. 'Sa -bhloo 'de, -we nukpasu 'yibhaa, o 'ni mnени o 'ka we o 'dæe ku -yla le, o ku mia, o 'jwno o -nu -wa.

⁵ Nu, 'yabhlo 'na -mueni o 'de o -libheyi -nu. We -ka -Lago a 'ka bhubhoe bhla yabhlo nya a bhli weli -bhlo, 'bhie, a 'ka 'sa nu. 'In -muu 'bigo, a yiyl -ya lu -buduu 'wudida. We 'ni -muu, a 'ni mneni a 'ka amiaa 'de kpa sayibheli, 'in a bhlilia -Saataan laylagbu lo.

⁶ Nu, -we in gbaa da ain -yla, amiaa 'yoo 'nyenyiee 'gbu in yia we gba, we 'ni tite in pali au -yla.

⁷ In 'yibha nyima weeee -mi nyifi nya na 'de 'bhisa. 'In -o -ka -mi, o ka onuu -Lagoa wlawlalu -we -Lago 'nyea o. Nu, 'yabhloo -nu mu we 'dæe sa, 'in -gvdvoo -nu mia we 'dæe sa.

⁸ -Wa 'nia -slo 'jwno kwa, -wa 'nia -slo ylikwu, we -yo -dugbaawjni, in née ain -ylæc: a -ka yaa 'mi 'bhisa -tu we nanu 'yli.

⁹ 'In we -ka a 'ni mneni a 'ka amiaa 'dæe dli lakpa, -zugba we nanu 'yli, a kwa 'jwno, a -kwo yli, a yil tli nukpasu -yo 'jwno o 'tu nya.

¹⁰ Nyima -wa kwaa 'jwni, 'in -wa -kwaa yli, in née wa -ylæc, (we 'ni -ami gba we, Nyimaa -Kanyo gbaa we): 'jwno 'na 'bholv o 'lowli -glo -ni.

¹¹ We -ka nuu, 'jwno ka o 'lowli -globhov, o 'na -kwo yli -putu -ni, 'in we 'ni -muu, o -yo o 'lowli suslolu 'wu lo. 'In nukpasu, -maa 'na -sali o 'jwno kwnæe 'tit -ni.

¹² -We na gbaa nyima -tolva -wa kaa 'jwni -yla mu ni, (na 'de gbaa we, we 'ni Nyimaa -Kanyo gba we): nu, -Lagøbhelii -o -ka 'jwno -o 'nia -Lago 'wu -mi -ka, 'in oo 'jwno -ka 'yibha o -yo o 'ka -yototlu ni, o 'na -sali o kwnæe -ni.

¹³ 'Sa -bhlokpadæ, -Lagøjwno -o -ka nukpasu -o 'nia -Lago 'wu -mi -ka, 'in oo 'jwno -ka 'yibha o -yo o 'ka -yototlu, o 'na 'bholv o -glo 'tit -ni.

¹⁴ Nu, nukpasu 'nia -Lago 'wu -mi, o cipa -Lago -yo, -Lagøjwno o kwaaa 'gbu. 'Sa -bhloo 'de, 'jwno 'nia -Lago 'wu -mi, o cipa -Lago -yo, -Lagøbhelii o kwaaa 'gbu. We 'ni -muu, amiaa 'yua mi nyima 'nia -Lago 'wu -muu 'yua 'bhisa. 'In -zugba amiaa 'yua cipa -sleen -Lago -yo.

¹⁵ Nu, -o 'ni -Lago 'wu -mi, -de o -Lagølowlili, -de o -Lagøjwno, o -ka gba o 'ka -maa -yibhlo, a 'tide o 'yj o 'ka we lenu. -Muu daa mia, we yi -Lagølowli -zeeo, we yi -Lagøjwno -zeeo, o 'ni o -yolaneda -mi. Nu, 'wutotvæ -dlæeä 'gbu -Lago oian la.

¹⁶ Nu, ama -Lagøjwno, sa a -yi we 'ji, a mneni a 'ka amiaa 'lowli gbu 'wosaa? -Mi -Lagølowli, sa -un -yi we 'ji, -in mneni -in 'ka -na 'jwno gbu 'wosaa?

Sa a mia, 'in -Lago yia ain la, a -tv 'sa

¹⁷ We 'bhu -muu -bhlogbo 'wu, -kwikwi Jejitape 'nyea -mi, -in no we solu, 'in sa -in mia, 'in -Lago yia -mi la, -in -tv 'sa. Tite -we na slolua leglizi weeee da weeee, mu mia de.

¹⁸ Nu, -in -ka kni 'wu -mi 'bhie -Lago -ka -mi la, -in -tv -muu solu, 'in -in 'ni kni 'wu -mi, -Lago -ka -mi la, -in 'na plali kni -ni.

¹⁹ -In 'ka kni plao, -un 'ni kni plao, -muu 'ni gbu yabhlogbo. Nu, -we nania 'yli, mu -wa nu, -in zo -Lago titee 'nijwe.

²⁰ We -mu nu, -o -ka -mi, sa o mia 'bhie -Lago yia o la, o -tv we solu.

²¹ -Lago 'kaa -mi la -in mi gaylo nyaa? -In 'na sumani dli -muu 'gbu -ni. We -ka nuu, -in mneni -in 'ka gaylo -flii 'tla, -in nu we le.

²² Nu, gaylo o Nyimaa -Kanyo laa, o mi nyime o Nyimaa -Kanyo zitia 'wu nya. 'Sa -bhloo 'de nyime o mia o 'de -yla Nyimaa -Kanyo laa, -maa mia Klisu gaylo nya.

²³ Nu, -vale 'kadu nya -Lago zitia ain 'wu. A 'na -zeli nyimaa gal -ni.

²⁴ Bheliau, -o -ka -mi sa o mia, 'in -Lago yia o la, o -tv we solu -Lago 'yu.

-Wa 'nia 'jwni -yo 'lowli -kaa gbu

²⁵ Nu, -wa 'nia -slo 'jwni -yo 'lowli -ka, Nyimaa -Kanyo 'ni 'mi -yla gbu yabhlogbo gba -maa daa. Nu, na 'dæe 'wlukvøn -gbu na gbaa da, Nyimaa -Kanyo ka 'mi o nyazidli nya nyime wa dia dli 'wu -zeli.

²⁶ Nu, desleen bhlaa -yokaliee 'gbu, -we na pupalia 'wlukvøn la mu ni: nyime o -ka -mi, sa o mia o -tu 'sa, mu nania 'yli.

²⁷ 'Lee -in ka 'jwno? -In 'na -sali o kwnæe -ni. -In 'ni 'jwno -ka, -in 'na kwalu 'jwno -ni.

28 'In -in -ka 'ıjwıno kwa, -in 'nı gboñyuu lenı, 'ın 'yiesləjwıno -ka yılkıwo, o 'nı gboñyuu lenı. -Wa kwıokwaltı, sıasıe wa yıa wa 'pıpee 'wı, we 'gbı in 'ybıha yaa in 'ka we aın gwıvlalı.

29 Bhelpıain, -we in 'ybıhaa in 'ka gba mu nı: nı, bıhla -tu 'wı -se. We 'bhu -zıen 'wı, nyıma -wa kaa 'ıjwıni, wa nu nee wa 'nı 'ıjwıni -ka.

30 Nu, -wa mia wida, wa nu nee wa 'nı wida -mı, -wa mia 'mına lıda, wa nu nee wa 'nı 'mına 'wı -mı. 'In -wa zıa -lı, wa nu nee -we wa zıa, we 'nı wa -no.

31 Nu, -wa mia zıozonu 'yıda dıdu -mını -gı, wa nu nee wa 'nı zıozonu 'yıda -mı. Nu, wee dıdu -mını, sa we mia de, 'phıa we yıa.

32 Nu, in 'nı 'ybıha amıaa dlı sumanı. -C 'nı 'ıjwıno kwa, mı kpaa Nyımaa -Kanyıo gbo -kli, 'in sa o 'kaa nu o 'ka Nyımaa -Kanyıo dıduñamani, 'in o talıa we yoo da.

33-34 Nu, o -ka 'ıjwıno -ka, dıdu -gıvı gbo -mıo kpaa -kli. 'In sa o 'kaa nu o 'ka o 'ıjwıno dıduñamani, 'in o talıa we 'yoo da. Sanee 'sa o mia dılıida wee gbo 'so nyıdı.

'Sa -bhıloo 'de 'ıjwıno 'nia yıı -mı -yo 'yiesləjwıno 'nia yıı -mı kpaa Nyımaa -Kanyıo gbo -kli. Nu, o 'ybıha o 'ka Nyımaa -Kanyıo -nu nya -tu, o kuu lenıgbo -yo o 'wlukıvı lapıopalee weee 'wı. 'In 'ıjwıno o -ka yıı -mı, dıdu -gıvı gbo -mıo kpaa -kli, 'in sa o 'kaa nu, o 'ka o 'lowlı dıduñamani, 'in o talıa we 'yoo da.

35 Nu, -we na gbaa da aın -yla, amıaa 'dees zıozonu gbo -wa, we 'nı amıaa 'yoo -kolıve. In 'ybıha nu, -we mia tiklı a nu we le Nyımaa -Kanyıo 'debhılogbo -yılanenıe nya.

36 -A yıla -slo gbo 'so -mını. We tıanı nu: nı, bhoyı so gbaa wa 'ka kwıokwaltı wa mia wıda, 'ın nyımesløyuu dlı 'wıonyı gbo -ka o 'ıjwıla -zıli tenyıı nu, o dlı -ka gba nu, o nu o bhoyı -yıla gboñyuu le, -zugba wa kwıokwaltı, sa o 'ybıhaa. Nu, we nanı 'yıı, o 'nı gboñyuu lenı.

37 'In we -ka nyımesløyuu de gba o 'nia -slo 'ıjwıno kwa, we 'nı -glı nya, 'ın o -ka mneneı o 'ka o dlı lakpa, o -ka o 'de nya gba 'pıem nu, o -yo o bhoyı 'nia -bıdu 'wıdı, gboñonu o nıa le.

38 We -ka 'sa -mı, o -ka o bhoyı kwa, gboñonu o nıa le. 'In o 'nı 'ıjwıno kwa, gboñonu -mıo nu 'yaa le bhabha.

-Dıvgıbajıwnı gbo

39 Da 'ıjwıno 'lowlı -gaa -slo 'yılyı, o -tu o -yo 'kımvu. 'In we -ka nu, o 'lowlı ka tlı, o o 'ıjwıno -ka 'ybıha o kwa o. Nu, we -ze -Lagonyıme.

40 Nu, nanı dlı zı, sa o mia, o -ka we sılın -tu, 'mına 'wı o yıa -tva. 'In -amı 'ya, in dı we dlı 'wı nu, -Lagıo Zuzu mü 'wı.

8

-Zıla -bıbıonıme -gıvı gbo

¹ Nu, -a yıla -sleen -zıla -bıbıonıme -gıvı gbo.

-We a gbaa, gboñonu -wa: «Nu, -a 'de weee -yi -lu.» 'In wee -luyılo mü, 'de 'ylimanıe we pıalıa nyıme. 'In zekikahı mü, mu ylimanıa dlızıvıze -gıwıla.

² Nu, nyıme o -ka o 'de 'wlukıvı -dı, o -yi -lu yabılıo, sa o mneneı o 'ka yaa we yıbheli, o 'nı -slo 'sa we -yi.

³ Nu, -o -ka -Lagıo zekali, -Lagıo -yi -mıo.

⁴ 'Lee -a mneneı -a 'ka -zıla -bıbıonıme lii? -A -yi we 'ji nu, yoyologınya 'nı -lu yabılıogbo -nyıa -mı dıduvı, 'in -Lagıo -bıbılogbo.

⁵ Nu, gboñonu -wa, nyıma tolıa nee -lagonyı mü yalı -yo -seli dıdu -gıvı. 'In wa dı we dlı 'wı nu, -lagıo -zu 'wı, 'in nyımaa -cian -zu 'wı.

⁶ Nu, we -ka -amıaa -nu, -Lagıo -bıbılogbo, mı -wa Dide, mı -laa -lu weee la, mı -yla -a mü. 'In Nyımaa -Kanyıo -bıbılogbo: mü -wa -Zeu Klısı. O 'gbı -lu weee mü la, 'in o 'gbı -amıaa mü 'yaa la.

⁷ 'In nyıma weee 'nı gboñonu -mını -yi. Nu, tolıa ka wee yoyologı -yılayıbheli bıbabhaa 'gbı, -sleen 'ya, in wa lia wee -zıla -bıbıonıme, nee yoyologı -bıbıonıme. Wa dlı 'nı late, 'in wa gbaa wa 'dees daa nu, wee nıme ka wa pıan -plahi.

⁸ 'In we 'nı nu, lıilılu 'ka -aın -Lagıo -yılanenı: -a 'nı we li -a 'na 'ka -lu yabılıogbo 'wıbo, 'in -a -ka we lıoo, we 'na 'ka -aın -lu yabılıogbo 'nye.

⁹ Nu, a zı amıaa 'de 'yılyı, amıaa 'de -yla -tıtıvee lenıgbo yi -wa ka dlı 'nia 'wıte labıllı.

¹⁰ Nu, -mı -yıa gboñonu, we -ka nu, nyıme ka dlı 'nia 'wıte, o -ka 'gbı Klısı yıa tlı, sanee 'sa o yıa o 'de mnıonu!

¹¹ Nu, -na gboñonu yılo 'gbı, -Lagıobheli -o ka dlı 'nia 'wıte, o -ka 'gbı Klısı yıa tlı, sanee 'sa o yıa o 'de mnıonu!

¹² 'In a -ka wa -Lagıobhelia gboñyuu 'wılu no, a -ka wa dlı 'nia 'wıte lenı, -zugba Klısı 'debhıe -gbolu -yıla a nıa gboñyuu le.

¹³ We 'de 'gbı, wee lıilılu -mını 'ka na -Lagıobheli mnıonu nu, -zugba in 'nia 'masleen -zıla -bıbıonıme lia yi, in yi na bheli mnıonu.

9

-We ka 'klıv -Zezuu *tietienyo kaa, we -yo -we o 'kaa lenı

¹ 'Lee, in 'nı na 'de -yla -mu? In 'nı -Zezuu tietienyo? In 'nı -amıaa -Kanyıo -Zezu 'yu? 'In Nyımaa -Kanyıo lubho in nıa, a 'nı we yaa?

² We -ka nu, nyıma tolıaa -gbe, in 'nı -Zezuu tietienyo nya -mı, amıaa -gbe, in mü we nya -kpo. Nu, a mü Nyımaa -Kanyıo 'wıı 'gbı, amıaa de slıoua nu, in mü Nyımaa -Kanyıo tietienyo nya.

³ Nu, wa -ka 'mı 'gbı 'wludi, sa na saa na 'de 'gbı 'wılu, mü nu:

⁴ 'lee, -a 'nı we 'klıv -ka, -a 'ka li, 'in -a 'ka 'ma -amıaa lubhoo 'gbıvı?

5 Sa -Zezuu tietienya tələva, Nyimaa -Kanyo bhelia -yo *Sefasi 'bhua -Lagəjwno 'wo, -amia 'ni we 'klu -ka, -a 'ka -Lagəjwno 'wəbhu, -a -yo o 'ka mnui?

6 Yaayi, -amii -yo Banabasi -bhlo 'kaa lubho nu 'bhie, -a 'ka -amianuu 'pypee 'yi yi?

7 'Lee, a ka -slo 'nu nii, nyime ka 'sluja pla, 'in o yia o 'de 'peni yi? Nyime faa *-dlosu, o 'li we 'bhuee? 'In 'nəoluu zəa yahbho 'yliyzəonyo o 'ma 'nəoluu nyitinyuu?

8 'Lee, nyimaa lenəgbvuu səlv -bhloo 'de na gbaa gbu yi? *Moizii tite 'ni wee gbu -bhloo 'de gbada -mi?

9 Nu, we mi wee tite 'wu cəlidae:

«Bhli -ka 'mno 'titlida -mi,
a 'na gbuu -ni we nywe -ni.»

'Lee, 'bhlinyaa 'gbo -Lago bhalia yi?

10 'Lee, -amiaa 'gbo o yia sa wel -minu gba yi? Cun, -amiaa 'gbo wee welu mia cəlida. Ni, -o -ka 'mno 'pa, o di we dli 'wu ni, o -nu o yia 'yia. 'In -o -ka 'mno -dida -mi, o di we dli 'wu ni, o -nu o yia 'yia, we 'ni muu?

11 -A ka aai 'wu Zuzu 'Pəpaa zuzənonya glu. 'Lee, -a -ka aai kwəe amiaa dədəgvu zuzənonya 'yi, gbu 'kadu mu yi?

12 We -ka nii, nyimaa tələva ka we 'yiyi klu aai -gu, -amiaa nu we 'yiyi klu 'ni -maa -nu 'wəzii?

-Amia 'ni -muu -yo layibha. Ni, gbu weee -a sluva 'wlu za la, -muu yi 'wlu Klisi gbuu yoo -a kiklai.

13 A 'ni we 'ji -yi nii, -wa noa lubho *-Lagəbudu 'kadu za, -Lagəbudu 'kadu zo wa yia wanuu lililuu? 'In -wa noa -Lagəbubluda lubho, -Lagəbubluda wa'a 'yia wanuu lililuu?

14 Nu, 'sa -bhloo 'de Nyimaa -Kanyo palia tite, nii, -wa gbaa -Lagəgbvu, wa 'yi wanuu lili -Lagəgbvu gbagbie -yo.

15 Nu, -amii, -li ka 'yiyi klu in kaa, in 'ni we 'yahbholgbo -yo layibha. 'In in 'nia -li ka 'yiyi klu in kaaa 'gbo we cel. We nani 'yli in 'ka tl! -Muu -zi nyime 'ka 'mu 'jnu 'kadu -minu -gu -sa.

16 Nu, in 'nia na 'de 'yiliman -Lagəgbvu gbagbie 'wo. -Gla -wa in 'ka we gba. 'In we -ka nii, in 'ni wee -Lagəgbvu gba, gbyonyuu mi na -nu nya!

17 We -ka na de -saa -bha wee lubho -minu, -zugba in mneni in 'ka we 'penie yi. Ni, -gla nya -Lago dia 'mu wee lubho 'wluu 'gbo, bhe na nua we.

18 Nu, leə -lu -wa na 'penia? -Lagəgbvu gbagbie bhe -wa, in -li ka 'yiyi klu in kaa, in 'kaa 'yi -Lagəgbvu gbagbie -yo, in 'yibha we -yəla.

19 In mi na 'de -yla, in 'ni nyime yahbholgbo -yo gaylo. 'In in yia na 'de nyimaa weee gaylo 'wənu, in 'ka nyimaa duun 'yi Klisi -nu nya.

20 Ni, in -ka Zuifu nyidi -mi, in na noa na 'de Zuifu 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yi Klisi -nu nya. Na 'de 'e zo Moizii tite 'nənjwe -gla nya, 'in in -ka -wa zəa we 'nənjwe nyidi -mi, in na noa na

'de wee titee 'nənjwezəonyo 'bhisa, 'in in 'ka wa 'yi Klisi -nu nya.

21 'Sa -bhloo 'de, -wa 'nia Moizii tite -yi, in -ka wa nyidi -mi, 'in na noa na 'de -maa 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yi Klisi -nu nya. 'In -zugba, in -yi -Lago tite, -we ka gbu -wa, Klisi tite na zu 'nənjwe.

22 Ni, -wa ka dli 'nia 'wote, in -ka wa nyidi -mi, 'in na noa na 'de -o -ka dli 'nia 'wote 'bhisa, 'in in 'ka -maa 'yi. Na 'de na noa -lu weee 'wo, wa 'de weee -yla. 'In, in 'ka tolva gbu 'wəsa so weee lu.

23 -Lagəgbvu 'gbo na noa gbu weee -minu le, 'in in 'ka we zuzəonyo 'yi.

24 A -yi we 'ji ni, -gwagwanya weee -ka -gwaa minu, -gwa wa 'de weee gwaa, 'in nyime -bhlogbo -bhua we 'kupu 'wo. Ni, amia -gwa 'ya 'sa, 'in a 'ka we 'kupu 'wəbhu.

25 -Gwagwanya -ka -gwagwiae 'kpiaa yi -luu tolba wa tia. We 'penie -we yia labhwa wa 'ka we 'yu 'gbo, wa noa we le. 'In 'penie we'e bhoa la, -amia 'ka we 'yu 'gbo -a noa we le.

26 We -ka -amii, we 'gbo na zəa -gwagwiae 'yliy, 'in in 'ka we 'wlulapalida nyni. 'In, in 'wlu -kwligonyo, 'in 'pa -kwli 'sa -mo bhe.

27 Ni, na ku na palia 'klyie 'wo, 'in in mi we -kanyo nya. -Muu yi 'wlu nyimaa tolva -yla in gba -Lagəgbvu 'bhie, -Lago yi 'mu kwnəe -sa.

10

*Izlaelnyima mia da beblee wa gbuu wwpaligbu

¹ B helia in, in 'yibha a ligbe gbu -we yha -amiaa dəkpasi -wa -yo Moizi noa zlume. Yalipupaa kpə yahbho zəa wa 'de weee 'yliy, 'in wa 'de weee yia *gumunu Zalu 'wədi.

² Wa -yo Moizi 'sə -bhlo, 'in wa yia wa 'de weee batizee yalipupaa -yo gumunu lv.

³ Lili -Lago wlaa, mu -bhlo wa 'de weee lia.

⁴ 'In 'nyu -Lago wlaa, wa 'de weee 'maa we. Ni, -Lago -bazle mia wa yoo kwada, nyu bhoa we 'wo, 'mu wa maa. Wee -bazle mia, Klisi -wa.

⁵ 'In wa nyidi nyimaa dumadu 'ni -Lagəbubluda gbuu lenu, we 'gbo, wa yia tl! da beblee.

⁶ Nu, wee gbyonya -minu, gbuu 'wwpaligbu we -mia -amiaa -nu nya, -amiaa dli 'yi gbyonyii 'wənyni waria 'bhisa 'gbo.

⁷ A 'na -zelii yoyolagbo -bəbənya -ni, wa nyidi -nyimaa tolva 'bhisa -ni. 'In we mi cəlida -Lagəsebhe 'wəe:

«*Izlaelnyima -dia la,

wa lia, 'in wa yia 'ma.

Bhie, wa soa 'wo,

'in wa yia 'mona li kpokplalie nya.»

⁸ A 'na tl! -amiaa 'de mətnigbu -ni. Sa wa nyidi nyimaa tolva noa, 'in nyimaa 'wlu gbuu -zakpa glu -bhlo 'ya ta (23.000) yia tl! 'yi -bhlogbo nya.

9 -A 'nū mnēni -a 'ka Klisi layla, sa wa nyidū -nyima tōlva ylaa Klisi la, 'in tubhēnya yia wa mu, wa yia tl.

10 A 'na 'ηwūñweni zō -nū. Sa wa nyidū -nyima tōlva nūa, 'in tlthlee 'anzi yia wa 'bha.

11 Gbonyii -muni yla wa, we 'ka gbu 'wopalgibv -ze tōlbaa -nū nya gbu -wa. We mi celida, -amia -wa -gaa 'yiliy, 'in duduv bhiabhlā yia cupa, we 'ka -amia 'dizv.

12 We 'gbv, -o -ka we 'wlukovn lapopalū nū, o mi 'yligbeda gege, o zo o 'de 'yiliy, o yi bhli.

13 Nu, laylagbv -we yla ain, we ka nyuma yli 'cūn. -Lagō's 'bhvlo o weli -gv la, 'in o 'na 'ka ain 'yitide laylagbv -zilia ain njwe la, we 'ka ain yli. 'In da laylagbv -ka ain yla yi, 'in o nyea ain 'tite a 'ka we zō 'yligbe, 'in o nyea ain se a 'ka we kwēe 'tla.

A zo amiaa 'de 'yiliy yoyolagoo bvbvee
gbegbein

14 We 'gbv, na 'talea -zōnū, a vla yoyolagoo bvbvee gwe!

15 Nu, gbvylonya na tōlva ain, 'in na gbaa da ain -yla gbu. -We na gbaa da ain -yla, amiaa 'de sisali we 'wo.

16 -Lagōo nyimaa 'nyulañwna -kōpvv 'gbv -a paa -Lagōo fuso. -A -ka we nukpla nu 'mada -mi, we'e suslolu -a -yo Klisi 'pōn 'wv? 'In 'floo -a dīdhia la, -a -ka we lida -mi, we'e suslolu -a -yo Klisi ku 'wv?

17 'Floo -bhlogbōo, 'n -amia -Lagonyima -zu 'wv, 'n -a mia ku -bhlogbōo nya. -We ka gbu -wa, 'floo -bhlogbōo -a 'de weee lia.

18 A yla Izlaelinyima, -wa lia -Lagōo bvbvdāa nūme, wa -yo -Lagōo mi 'wvususloluda.

19 'Lee, 'sa in 'ybhaa in 'ka gba nū, -zila -bvbvnume mi -lu -zōnū yabhlo nya yi? Yaayū, yoyolago mi -lu -zōnū yabhlo nya yi?

20 -Innya! In nee ain -yla nu, -zila -we -wa 'nia -Lagōo 'wv -mi bvbvaa, zuzu 'nyii -yla wa bvbvaa we, we 'ni -Lagōo -yla. 'In in 'ni 'ybha a -yo zuzu 'nyii -mi 'wvususloluda.

21 Nu, a 'nū mnēni a 'ka Nyimaa -Kanyōo 'kōpvv 'wv 'manida -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyii 'kōpvv 'wv 'mania mn. A 'nū mnēni a 'ka Nyimaa -Kanyōo liliu lida -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyii liliu lia mn.

22 'Lee, -a 'ybha -a 'ka Nyimaa -Kanyōo zenyidlī 'wvsslv? Amia dlu nū, -amiaa lateł -zi oo?

A nv -lu weee le -Lagōo 'ηnummniee 'gbv

23 Nyimaa tōlva nee: «We se mi, -a 'ka -lu weee lenv». Cun, -lu weee lenv 'ni 'sa 'ylinan. «We se mi, -a 'ka -lu weee lenv», gbu -wa, nu, -lu weee lenv e 'temani -Lagonyima da dli la.

24 Nu, nyimaa 'na -tali o 'dees zvzōnū -bhloo da -nū. O -tali nyimaa -putuu -nūv da.

25 Nyimaa weee wa paa pelvlōko 'wv, a -ka we zo, a li we, amiaa dli 'na dli ain gbu 'wlu -nū.

26 Nu, we mi celida -Lagōo bhe 'wv:

«Jejitaré kaa dudu -yo we -gv -lu weee.»

27 Nyimaa -o 'nia -Lagōo 'wv -mi, o -ka ain la liliu -yo, a -ka we -yōñwnu, -we weee o -ka ain 'nyē, a li we. Amiaa dli 'na dli ain gbu 'wlu -nū.

28 'In nyimaa yabhlo -ka ain -yla gba, yoyolago -o bvbvnume -wa nu, -o gbaa we ain -yla, -mōo klaa, dli klaa, wa 'gbv, a 'na lili we -nū.

29 -We na gbaa da we 'ni amiaa dli gbu, nu, nyimaa -putuu dli gbu -wa.

'In in mi na 'de -yla, -we na nōa le, lee -lu ka 'gbv nyimaa -putuu dli bhu we -yōgbv 'woa?

30 In -ka -Lagōo fuso 'pa liliu -we in mia lidaa 'gbv, lee -lu ka gbu wa 'ka 'mū 'ηnisaa wee liliu -we ka 'gbv in yia -Lagōo fuso 'paa 'gbvaa?

31 We 'gbv, a 'ka lioo, a 'ka 'maoo, a 'ka leo lee lenvoo, a nu we 'de weee le -Lagōo 'ηnummniee 'gbv.

32 Nu, -wa -wa Zuifo, -wa 'nia Zuifo -yo -Lagonyima, amiaa lenvogbu 'na mnēno wa 'yabhlogbōo -nū.

33 A nu 'mū 'bhisa: la na gva, gbu weee na nōa le 'wv, 'in in 'ka nyimaa weee dudvnamani. 'In -tali na 'dees zvzōnū -bhloo da. Nyimaa duuun zvzōnū da na talia, 'in wa 'ka gbu 'wvvhoo.

11

Sa -Lagōo 'ybhaa wa -mi leglizi 'wv

1 A 'tideli 'mū, sa na 'de tidelia Klisi.

2 Nu, -lu weee 'wv, a'a dli 'mū 'wv, 'in -we weee in -slolua ain, -gv a nōa we, we 'gbv na kwhalia ain 'ny.

3 'In in 'ybha a 'nu gbu -muni 'wv la: Klisi -wa nukpasuu -Kanyōo, nukpasu -wa 'ηwnōo -Kanyōo, 'in -Lagōo -wa Klisi -Kanyōo.

4 Nu, nukpasu -o -ka -Lagōo bhubhoeda -mi, 'in -o -ka -Lagōgbv -faliplada -mi, -zugba o 'wlu mi 'wvwelida, o -Kanyōo Klisi o 'bhalia zu.

5 Nu, 'ηwnōo -o -ka -Lagōo bhubhoeda -mi, 'in -o -ka -Lagōgbv -faliplada -mi, -zugba o 'wlu 'ni 'wvwelida -mi, nukpasu -o -wa o -Kanyōo, 'mō o 'bhalia zu. O 'wlu sa 'ηwnōo -o -ka 'nyi wa kpla.

6 We -ka nu, 'ηwnōo yabhlo o weli 'wlu 'wv, o kpla o 'nyi! 'In 'nyi -gōdidie -yo 'nyi kplakphie -ka o zo 'bhal, -zugba o weli 'wlu 'wv.

7 Nukpasuu u weli 'wlu 'wv, o mi -Lagōo 'wvwelida nya, 'in mō 'wv wa yia -Lagōo 'ηnummniee -yo. 'In 'ηwnōo 'wv wa yia nukpasuu 'ηnummniee -yo.

8-9 (Nu, -Lagōo 'kaa nyimaa lala: nukpasu 'ni 'ηwnōo 'wvtla, 'ηwnōo 'tlaa nukpasu 'wv. 'In -Lagōo 'ni nukpasuu lala 'ηwnōo 'gbv, 'ηwnōo -laa la nukpasuu 'gbv.)

10 We 'dees 'gbv, 'ηwnōo weli o 'wlu 'wv, 'anzinyaa 'gbv. Mu slolu 'yaa we nu, o ka -Kanyōo.

11 'Sa we mia, 'bhie, Nyimaa -Kanyōo 'yu 'ηwnōo gbalia nukpasu, 'in nukpasu gbalia 'ηwnōo.

12 Nu, sa 'njwno 'tlaa nukpasu 'wv, 'sa -bhlo
'de 'njwno gwallia nukpasu, 'in -Lagoo -gbə we
'de weee bhva.

13 A sisali -slo we 'wv amiaa 'de nya: 'njwno
-ka -Lagoo bhubhoeda -mi, o 'ni 'wlu 'wvweli,
'lee we nanu 'ylii?

14 Nu, dudu -gvo -lii 'debhie slolua we nu,
nukpasu -ka tlolo nyi 'wlu -ka, zo -wa, we 'ni
muv?

15 Nu, 'njwno -ka tlolo nyi 'wlu -ka, o
'njnkwalilu -wa. 'In -Lagoo ka 'njwno tlolo nyi
'nye o 'wluu 'wvweliilu nya.

16 'In nyime -o -ka 'ybha o 'ka 'ya gbo tolva
-bha pali ni, nu, -amia 'ni -muu bhlabhu, 'in
-Lagoo leglizinya 'ni 'ya -muu bhlabhu.

Nyimaa -Kanyoo 'sukwee gbo

17 Nu, gbonya in 'yia -y, na yia da aii
-yla lapalaa 'gbv, in 'ni mnene in 'ka aii
'njnkwal. Nu, amiaa 'wlugbelie mia, we'e no
aii zuzonu -yla le, gbonyuu we nua aii -yla le
bhbab.

18 Tiada, wa nee 'm'i -ylae, a -ka 'wlugbeli,
'wododoe mi aii nyidi, 'in we mi 'm'i dluu nu,
wee gbo -minu -zakpa -bhlo mi gbuzonu nya.

19 (We mi nu, 'wododoe -mi aii nyidi, 'in -
wa kpaa -Lagobgv -kli, wa 'ka -maa yibheli.)

20 'In a -ka 'wlugbeli, we 'ni Nyimaa -
Kanyoo 'sukwee liliee gbo.

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

21 'In a -ka 'wlugbeli 'sukwe gwe, -o -ka -mi
kwə o puloa la, 'in o bhua o 'dees 'sukwe 'wv,
'in o lia we. Nwo mi tolva 'bhada, -zugba tolva
bhali -maa 'de nu.

22 'Lee, a 'ni amiaa 'dees -budunya -ka a 'ka
we zo lili, 'in a 'ka we zo nu 'manu? Yaayu,
-Lagoo leglizi a ttilia 'yilia yi? 'In amiaa -
Lagobhelia 'mia -lu -ka, 'ma a 'ybhaa a 'ka zo
'bhali yi? Sa a 'ybha in gba aii -yla? In kwal
aun 'jnu? -Cinnya, in 'ni ci mneni in 'ka aii
'njnkwal gbo -minu 'wv.

23 Nu, -we Nyimaa -Kanyoo -slolua 'mi, 'in in
-slolua aii mu ni: sabo, da wa 'kaa Nyimaa -
Kanyoo -Zezu kpa, o 'bhua 'floo 'wv,

24 o 'paa -Lago fuo, o yia wee 'floo ladidli,
'in o nee: «We mia da, na ku -wa, mu in wlala
amiaa 'gbv. A li wee 'floo -minu, 'in a 'ka 'mi
ligbeda -tu bhla weeee nya.»

25 Wa bhua lili, -Zezu yi 'yaa wa nu -kopu
yoo 'nye. 'In o nee: «Wee 'kopu -minu -wa -Lagoo
-yo nyime 'soo *wususlolue -lolu, -we ka 'gbv
na 'pion yia jite. Bhla weeee nya a -ka we
nukpla nu 'mada -mi, a -tu 'mi ligbeda.»

26 Nu, sa a lia 'floo -minu -bhlo, 'in sa a maa
'kopu -minu nukpla nu -bhlo, -zugba Nyimaa -
Kanyoo tlthigbv a mia gbadu tiklu, 'in o 'ka
'saa yi.

27 We 'gbv, nyime -o -ka Nyimaa -Kanyoo
'floo li, 'in -o -ka o 'kopu -minu nukpla nu
'ma sa 'nyuu sa, -zugba o 'de o dia Nyimaa -
Kanyoo -ku -yo o 'pion gbo 'wlu.

28 Nu, -o -ka -mi, o bhli o 'dees nənəbhv 'yiliyo
la 'nanv, 'bhie, o 'ka 'floo -minu li, 'in o 'ka
'kopu -minu nukpla nu 'ma.

29 Nu, nyeo -ka 'floo -minu li, 'in -o -ka 'kopu
-minu nukpla nu 'ma, -zugba o 'ni Nyimaa -
Kanyoo kuu gbu 'wusisali sayi, o 'de o dia gbu
'wlu.

30 We 'gbv, guzunya -yo 'kukunya -zua aii
glaa, 'in nyima diun yia thi aii nyidi.

31 -A -ka -amiaa 'dees nənəbhv 'yiliyalabhl
'nanv, -a 'ni mnene -a 'ka -Lagoo nyimaa -
yəgbv 'wobhubhu -mi, 'in o -ka -aai gbusloluda -mi ni,
wa yi -aai -kaslu 'wopa dudogv -nyima nyaa
gbo -wa.

32 Nu, Nyimaa -Kanyoo -ka -amiaa -yəgbv
'wobhubhu -mi, 'in o -ka -aai gbusloluda -mi ni,
wa yi -aai -kaslu 'wopa dudogv -nyima nyaa
gbo -wa.

33 We 'gbv, na bheliau, da a -ka 'wlugbeli
a 'ka Nyimaa -Kanyoo 'sukwe li, a wowlv.

34 Nu, nyeo -ka nyime -məmə 'bhada -mi, o
li o 'dees -budunywə, 'in a -ka 'wlugbeli a yi
amiaa 'de -Lagoo nyimaa -yəgbv 'wobhubhue
-gv -lali.

Da in -ka -mə amiaa -gbə nyini, 'bhie, in 'ka
gbo pnunya -minu gba.

12

Zuzu 'Popaa wlawlali

1 -Sləen, bheliau, -li Zuzu 'Popa wlaa, in
ybha a yibheli we sazonu sa.

2 A -yi we 'ji nu, da a 'nia -slo -Lagoo 'wv -mi,
amiaa 'de a tidea 'yi, yoyolagonya'a gbaa, we
bilanɔnəe nya.

3 We 'gbv, in nee aii -ylae: nyime -o -ka -
Lagoo Zuzu 'wv -ka, o 'ni mnene o 'ka gbae:
«Me kpa -Zezu», 'in nyime yabhlogbv 'ni
mnene o 'ka gbae: «-Zezu mi Nyimaa -Kanyoo
nya!» 'mu o 'ni Zuzu 'Popa 'wv -ka.

4 -Lagoo Zuzu wlawlali -zu 'wv, 'in -Lagoo
Zuzu -bhlogbv wlaa we 'de weee.

5 Nu, -Lagoo libhoo 'yli -zu 'wv, 'in Jejitapc
-bhlogbv, mə -yla -a nua we 'de weee.

6 Nu, -Lagoo libhoo -zu 'wv, 'in oo -Lagoo
-debhlogbv nua we 'de weee le nyima weee
'wv.

7 -O -ka -mi -Lagoo ka o wlawlalu -məo 'nye,
-məo 'ka -Lagoo Zuzu 'titc -slolu. 'In -muu mi
nyima weee zuzonu 'yiyulu nya.

8 Nu, -Lagoo Zuzu nyea nyime yabhlo
gbagbie gbuylloo solv, 'in oo Zuzu -bhloo de
nyea -gudu gbagbie, nyima 'ka -Lagoo yibheli.

9 'In oo Zuzu -bhloo de nyea nyime yabhlo
dlizivze, mə -bhloo de nyea -gudu guzunya
jipejipiee se.

10 Nu, oo Zuzu nyea 'yabhlo gwedigbv lenv
se, mə nyea 'yabhlo -Lagobgv -falipapiee
se, mə nyea 'yaa 'yabhlo yoyozuzu -yo Zuzu
'Popaa 'wusisali se. 'In mə nyea 'yabhlo we
-putunyaa gbagbia se, 'in mə nyea -gudu wee
weli -minu 'jigbagbiee se.

¹¹ Nu, oo Zuzu -bhloo de nua we 'de weee le. 'In sa o 'ybhaa, 'sa o nyea nyuma -bhlo -bhlo -Lagoo wlawlalu -bhlo -bhlo -bhlo.

Ku -bhlogbo 'lali duun

¹² Nu, nyimee ku -bhlogbo, 'in we 'lali duun. Wee 'lalinyya -zu 'wv, 'in we nua ku -bhlogbo le. 'Sa -bhloo de Klisi mia.

¹³ Nu, Zuifoo -yo -wa 'nia Zuifoo, gal -yo nyuma -zenuoo, wa ka -a 'de weee batizee Zuzu -bhlogbo nya, 'in -a 'ka ku -bhlogbo -ze. -Lago ka oo Zuzu -a 'de weee yeli.

¹⁴ 'In we 'ni 'lali -bhlogbo ku ka, nu, we 'lali -zu 'wv.

¹⁵ Bhoo -ka yaa gba: «Nu, in 'ni so, we 'gbv, in 'ni kuu -nu nya -mi», -muv 'gbv we 'nia kuu 'lali yi?

¹⁶ 'In yukwl -ka yaa gba: «Nu, in 'ni 'yiliya, we 'gbv, in 'ni kuu -nu nya -mi», -muv 'gbv we 'nia kuu 'lali yi?

¹⁷ Ku -kpabhie -ka yaa 'yiliya 'dekpoa nya -mi, sa we 'ka 'nua? 'In we -ka yaa yukwl -dekpoa nya -mi, sa we 'ka jne 'nua?

¹⁸ 'In sa -Lago 'ybhaa, 'sa o zva kuu 'lali we -yo -bhlo -bhlo.

¹⁹ We -ka yaa nu, we 'de weee mi 'lali yabhlogbo nya, -zugba da kuu -kpabhie mia?

²⁰ Nu, kuu 'lali -zu 'wv, 'in ku -bhlogbo.

²¹ Nu, 'yiliya 'ni mneni we 'ka gba so -ylae: «In 'ni -na gbu -ka!» 'In 'wlu 'ni mneni we 'ka gba bhonya -ylae: «In 'ni amiaa gbu -ka!»

²² Kuu 'lalinyya -a yia -yo nu, we yelo 'wv, we gbu -sua 'wv bhabha kuu -nu nya.

²³ 'In kuu 'lalinyya -a yia -yo nu, we 'ni 'nunjwe -zo sa -mi, 'mv -amia zva 'nunjwe bhabha. 'In kuu danya wa'a 'yia -yo, -muv -amia zva sazonu sa.

²⁴ Nu, kuu 'lalinyya wa yia -yo, -muv sazonu saa zuvze 'ni gbu 'wv -ka. Nu, -Lago ka ku leno 'lalinyya 'yilijie nya, 'in we 'lalinyya 'nia 'nunjwe -zo sa -mi, o yia we 'nunjwe zuvze 'kadu' nye.

²⁵ Nu, we -ka 'sa -mi, 'wododoe 'ni kuu 'lalinyya nyidi -mi. 'In zuzlu wee 'lali zuzlu 'nanuu.

²⁶ Nu, kuu 'lali yabhlo -ka siada -mi, we 'de weee sia dabudu, 'in wa -ka 'lali yabhlo 'jnikwal, we 'de weee -yo we lia 'muna dabudu.

²⁷ Nu, amia, Klisi ku a -mua. 'In wee kuu 'lali a -mua -bhlo -bhlo.

²⁸ Nu, leglizi 'wv sanee 'sa -Lago palia nyima la: tiada, -Zezuu tietienya o palia la, we 'sonu nya o palia *-Lagogbvv -falipanya la, we tanu nya o palia -Lagogbvv -slolunya la. -Muv 'bigo gwedigbvv lenonya, 'bhie guzonya jipenya -yo nyimaa 'wusanya, we -yo nyimaa 'yugalunya. 'In nyuma -wa gbaa weli -putunya wa 'nia -yi, o yi 'yaa -maa lapali.

²⁹ Nu, wa 'de weee 'ni -Zezuu tietienya, wa 'de weee 'ni -Lagogbvv -falipanya, wa 'de weee 'ni -Lagogbvv -slolunya, wa 'de weee 'ni gwedigbvv lenonya!

³⁰ Wa 'de weee 'ni guzonyaa jipenya, wa 'de weee 'ni weli -putunya wa 'nia -yi gbagbanya, 'in wa 'de weee 'ni wee welnnya -minu 'jigbanya!

³¹ 'In, -Lago wlawlali 'ylia -we -zia -bha 'wv, amiaa dli nyni we 'wv.

Nu, -sleen, 'yloogblu namia 'yli -we -zia -bha 'wv, 'mu na yia aam 'klsslola.

13

Zekalidli

¹ In, in -ka mneni in 'ka nyuma weli gba, 'in 'debhie in 'ka 'anzinyaa weli gba, in 'ni nyuma zekalidli, -zugba in 'wlu sa nete wa mia bhldi 'titees, we weli -yo -lili gboon weli.

² In, in mneni in 'ka -Lagogbvv -fali 'pa, in mneni in 'ka zizelu weee yibheli, 'in, in 'ka we 'de weee 'wlu, in mneni in 'ka dli 'kadu zo, -we 'kaa -gogo 'kadu dawolasali, 'in, in 'ni nyuma zekalidli, -zugba in 'ni -lu yabhlogbo -ya -mi.

³ In -ka mnemi in 'ka na zuzonu weee nywabanya 'wladlili, 'in in 'ka na ku wla wa 'ka we sieeo, in 'ni nyuma zekalidli, -zugba in 'na 'ka -lu yabhlogbo we 'wv 'yi.

⁴ -O -ka zekalidli -ka, o dliitie, zuzonu o nua le, o dli nyni nyumaa -lu 'wv zenyi sa, o 'o -slolu e 'de, 'in o 'o 'yilimanu o 'de.

⁵ -C -ka zekalidli -ka, o 'o nu zvphali gbu le, o 'o -talii o 'debhlogbo zuzonu da, o 'o 'pa 'ce, o 'o dli nyimee gbegbein gbu dli la.

⁶ -C -ka zekalidli -ka, -we 'nia -mi tikli, o 'o li we 'muna, nu, gbozonu gbu 'muna o lia.

⁷ -C -ka zekalidli -ka, nyumaa -yogbu o tia 'wv, gbu weee o zva dli -gb, gbu weee o dia dli 'wv, 'in o slolu gbu weee 'wlu zo la.

⁸ Zekalidli 'na 'ka ci labhia, -Lagogbvv -falipapie yia labhia, weli -putunya gbagbie yia 'yiligea, 'in -luyilo 'ka labhia.

⁹ Nu, -amiaa -luyilo 'ni gbadaa -mi, 'in -amiaa -Lagogbvv -falipapie 'ni gbadaa -mi.

¹⁰ Nu, 'yli -we ka zli -we mia gbadaa -ka yi, -we 'nia gbadaa -mi, 'in -muv bhu la.

¹¹ Nu, da in mia zlme 'yislakpile nya, 'yislakpile 'bhisa na gbaa, 'yislakpile 'bhisa na popalia 'wlukoon la, 'yislakpile 'bhisa na sisala gbu 'wv. 'In da in -zae 'yilgeweladolunyu, in yia 'yislakpile lenogbu 'bibhu.

¹² Nu, -zeen, -li -a 'yia -yo 'wluluu, we 'wlu sa 'yilgulabhu -vligni 'wv -a yi we -yo. 'In -yo -a yia 'yiliya kpeen kpeen wee 'yli nya. Nu, -zeen, na -luyilo 'ni gbadaa -mi, 'in wee 'yli nya -Lago na yia yibhelia kpeen kpeen, sa o 'de -yia 'mi, 'sa.

¹³ -Sleen, wee -li ta -minu mi la: dlizvze, dlizwodidie, zekalidli. 'In wee -li weee -minu glaa, -we 'ylia, mu -wa zekalidli.

14

Zuzu 'Pvpaa wlawlali

¹ A -tali nyimaa zekalidlu da tia. Amiaa dli nyni 'ya Zuzu 'Popaa wlawlali 'wv. 'In - we amiaa dli 'kaa 'wonyini bhabha mu -wa - Lagagbvu -falphapie.

² Nu, weli -putu wa 'nia -yi, nyime -o -ka we gba, o 'nia nyima -yla gbu gba, -Lago -yla o gbaa gbu. -We ka gbu -wa, nyime yabhlogboo 'nu we 'wula. -Lago Zuzu 'titne nya o gbaa gbuzononya mia zeddu.

³ Nu, o paa -Lagagbvu -fali, nyima -yla o paa we, 'in o 'ka wa dlizuze -gopali, o 'ka wa 'kwaylipa, o 'ka wa dli -belo -yopali.

⁴ O gbaa weli -putunya, o 'deee dlizuze o palia -gv, 'in o paa -Lagagbvu -fali, leglizi weeee dlizuze -moo palia -gv.

⁵ In 'ybha nu, a 'de weeee gba weli - putunya, 'in -we in 'ybhaa 'ya bhabha mu -wa nu, a 'pa -Lagagbvu -fali. Nu, o paa -Lagagbvu -fali, o 'yli o -zi -o gbaa weli - putunya. Mu nyime yabhlo -ka mnenei o 'ka weli -putunya o gbaaa 'ji gba, -moo 'kaa leglizi weeee dlizuze -gopali.

⁶ In -slein bheliain, in -ka yaa amiaa - gbe yi, 'in in 'ka ain -yla weli -putunya gba, 'in -lu -Lago -slolu 'mi 'klu, we yi - luyiloo, -Lagagbvu -falphapieeo, we -yo - Lagagbvu slolueeo, in 'ni ain -yla we gba, zozonu -movo in nu ain -yla lea?

⁷ A 'pa -slo lvothllili dli -gv, sa legle -yo - pete 'bhisa: we -ka we weli 'ni -yobhvbhlu da -mi -bhlo -bhlo, we -ka bhli -mi, sa wa 'ka we bhlhbhlwelu 'wusidalda 'yia?

⁸ We -ka nu, tuo legle 'ni gba 'nanuu, nyoo 'ka lamnazi, 'in o 'ka tu gba mnia?

⁹ Nu, 'sa -bhlokpadé we mia amiaa -nu nya! A -ka weli -putunya gbada -mi, a 'ni we 'wyleli 'nanuu wa 'ka we 'wulanu, -zugba amiaa weli nya a mia kwnee 'pada.

¹⁰ Nu, weli 'yli -bhlo -bhlo -zu dvodogu, 'in we 'yabhlogboo nyime 'nu 'wula, we 'ni - mu.

¹¹ Nu, weli -we 'in 'nu 'wula, nyime -o -ka we 'mi -yla gba, in mi lakpayu nya -moo -gbé, 'in -moo mia lakpayu nya na -gbé.

¹² 'Sa -bhlokpadé we mia amiaa -nu nya, amiaa -wa 'ybhaa -Lago Zuzu wlawlali, -we 'kaa leglizi dlizuze -gopali ni, a -tali we da bhabha, 'in a 'ka we 'yi duun.

¹³ We 'gbu, nyime -o gbaa weli -putu, o bhubhoe -Lago, 'in o 'ka wee weli 'bhit, weli -we wa nuva 'wula, we 'wv.

¹⁴ Nu, in -ka -Lago bhubhoeeda -mi weli -putu 'wv, -zugba na dli mia -Lago bhubhoeeda, 'in na 'ylimnee 'ni lubho yabhlogboo noda -mi.

¹⁵ 'In sa in 'ka nuva? 'In -Lago na yia bhubhoea na dli nya, 'in in 'ka 'ya o bhubhoea na 'ylimnee nya. -Lago na yia bhli na dli nya, 'in in 'ka 'ya we bhli na 'ylimnee nya.

¹⁶ In -ka -Lago fuo 'pa na dli -bhlogboo nya, nyime -kpua -o -dia -Lagonyima nyidi la, o 'ni -na -Lago fuo -pa weli 'wolano, 'lee, sa o 'ka gba «*-Amen!» wee fuo -pa -weli -minu daa?

¹⁷ Gbuzonu -wa, -Lago -na pa fuo 'nanuu, nu, we'e pali -na -libheyii dlizuze -gv.

¹⁸ -Lago na paa fuo, nu, weli -putunya na gbaa, in -zi a 'de weeee 'wv.

¹⁹ Nu, -Lagonyima -ka 'wlugbeli, in 'ybha in 'ka weli go gbu gba weli wa nuva 'wola, we 'wv, 'in in 'ka 'ya nyima -putu gbu -slolu, -moo nani 'yli -moo -zi gbu go 'wlu glu 'so 'wlu kugbua (10.000) gbagbie, weli -putunya 'wv.

²⁰ Nu, bheliain, a 'na -zelu 'yislakpile amiaa lenugbonya 'wv -nu. We -ka gbonyuu lenu da, a -ze 'nyenyeyua. 'In amiaa lenugbonya 'wv, a -ze 'yligweladolunya.

²¹ We mi celda titee 'sebhe 'wve:
«Jejitate nee:

Nyima -wa gbaa weli -putunya,
wa gbegbein na yia 'plilia,
'in in 'ka Izlaelinnyima -yla gbu gba.
Lakpanyaa nwye nya na yia wa -yla gbu gbaa.
'In 'debbie wa 'nia 'mu yukwli pulva yi.»

²² Nu, weli -putunya gbagbie mia, gbuo 'yilisolue -wa, nyima -wa 'nia -Lago 'wv -mi -yla. We 'ni -lu yabhlogboo nya -mi -Lagonyima 'yliya 'wv. 'In -Lagagbvu -falphapie mia, gbuo 'yilisolue -wa, -Lagonyima -yla. We 'ni -lu yabhlogboo nya -mi nyime -wa 'nia -Lago 'wv -mi 'yliya 'wv.

²³ Sabhisa, leglizi weeee gbelia 'wlu, wa yia weli -putunya gbagbie bhli, -de nyima -kpuaa, -de nyima 'nia -Lago 'wv -mi ma pla an lvo, wa 'nia gbaa yi nu, -sabhe mi ain 'wluu?

²⁴ We -ka nu, a 'de weeee mi -Lagagbvu - falipada, -de nyime 'nia -Lago 'wv -mi maa, -de nyime kpuaa, mo pla ain lvo, -we weeee o 'nuva, we 'gbu o yibhelia o gbonyuu. 'In -we weeee o 'nuva, mu yia o -yogbu 'wvbhuu.

²⁵ In -we weeee mia o dli zo zizeda, zli 'klu we yia 'tlaa, 'in o 'ka 'wlu lagibli, o 'ka -Lago bhuboe, 'in o 'ka gbae: «Cuu, -Lago mi ain nyidi gbuzonu sa.»

Leglizu lenvss

²⁶ Nu, bheliain, sa -a 'ka we nuva? Da a -ka 'wlugbeli, a -ka leglizi lenuda -mi, amiaa 'yabhlo mnenei o 'ka -Lago luu bhli, 'in -gudu 'ka nyima -slolu, -li mia zizeda -gudu 'ka we 'bhlesa, 'yabhlo 'ka weli -putunya gba, 'in -gudu 'ka we 'ji gba, nu, -moo weeee yia -Lagonyima -yobea, 'in wa dlizuze 'ka -gubo.

²⁷ 'In nyime -ka weli -putunya gbagbie bhli, nu, nyima 'so, nyima ta nu 'sa -bhlo -bhlo, 'in weli nya wa gbaa nyime yabhlo 'ka we 'ji gba.

²⁸ Nu, -we wa gbaa, nyime yabhlogboo 'ni -mi o 'ka we 'ji gba, -zugba wa 'mu nwye leglizu

-zejila 'wu. -O -ka -mu, o gba o 'dees dli zo, o 'de -yla, we -yo -Lago -yla.

²⁹ We -ka -Lagobgvu -falipanya, -de nyima sso, -de nyima taa, -maa gba, 'in -we wa gbaa, nyima telua sisalu we 'wu.

³⁰ 'In nyime yabhlo -ka -bha -mi, -Lago -ka o gbu yabhlo 'klosololu o -ka we gbada -mi, o mia gbada tia -moo 'mu jwae.

³¹ A 'de weeee mneni a 'ka -Lagobgvu -fali 'pa 'bila -bhlo -bhlo, 'in we 'ka nyima weeee -slolu, 'in we 'ka wa dli -belo -yopali.

³² Nu, -wa paa -Lagobgvu -fali, wa -yi gbuu -falipapie kpa sa.

³³ Nu, -Lago 'nu gbu bidi -bidi bidii lenu -Lago, 'wututve -dlcoo -Lago -wa.

We 'gbu, sa wa nua we leglizi weeee 'wu -Lagonyima weeee nyid, we -mu 'sa.

³⁴ Nu, leglizi -ka 'wlugbeli 'jwni 'mu jwae, wa 'nu wa gbagbiee 'yoo 'nye. 'Sa Moizu tite gbaa, wa zu nukpasia 'nunjwe.

³⁵ 'In wa -ka 'ybha wa 'ka gbu yabhlo 'wulano, wa 'ybha wa 'lowlia we la -budunwhee. 'Nwno 'ka leglizi -zejila 'wu wel 'wubhu o 'ka gba, we 'nu 'ylinanu.

³⁶ 'Lee, amiaa dlu, amiaa -gbe -Lagobwei dlia gwe yi? Yaayu, amiaa 'de -bhlogbooo -gbe we nyinia yi?

³⁷ We -ka, nyime yabhlo ka we 'wlukoon lapopah nu, -Lagobgvu -falipanyo o -mia ni, 'in Zuzu 'Popaa wlawlalu nya o nua gbonya le ni, o yibiheli we 'ji nu, -we na cehia da ain 'wu. Jejitapee tite yabhlo -wa.

³⁸ 'In nyime -momo 'nu we 'wuyibeli, -Lago 'nu ci -moo -yi: wa 'na polv -moo yukwli -ni.

³⁹ We 'gbu, na bhelia, amiaa dli nyini -Lagobgvu -falipapie 'wu bhabha. 'In a 'na -klolu nyima -teluaa wel -putunyaa gbagbie -ni.

⁴⁰ Nu, a nu we 'de weeee le sazenu sa, 'in we -mu 'ce 'ce.

15

Klisu tlthinya luv 'wusoosve

¹ Bheliaan, -Lagobgvu in gbaa ain -yla, a jwnua -yo, 'in a mi 'yaa -sleen da -yolaneda, we 'gbu na saa amiaa dli glu.

² Sa in gbaa wee -Lagobgvu -minu ain -yla a -ka 'sa we -go no, 'in we puea ain, 'mu we 'nu -movo, -zugba amiaa dlizozue mia, bhe -wa.

³ Gbu -we wa -slolua na 'de, 'mu in -slolua ain tia, mu -wa nu: Klisu ka tl -amiaa gbonyuu 'gbu, sa -Lagobbeh gbaa zlime we, 'sa.

⁴ 'In wa faa o gbawla 'wu, we 'yli tanuo zli o yia tlthinya glaa 'wuso, sa -Lagobbeh gbaa zlime we, 'sa.

⁵ O -slolua o 'de *Sefasi 'klu, 'bhie, o yia o 'de o tietienya kugbua le 'so 'klosololu.

⁶ -Muv 'bigu, -Lagobhelia -wa zia nyimaa 'wlu 'so glo gbu -gu, o yia wa 'klu 'tlal dabodvo. Nu, wa duun -ga 'yiliyo -slo, 'yabhlo -bhlo thia.

⁷ -Muv 'bigu, o yia *'Zake 'klotlali, 'bhie, o yia tietienya weeee 'klotlali.

⁸ We bhialida, wa 'de weeee nu 'bigu, o yia tietienya weeee 'klotlali, -amu 'wlba 'yu -o ka gwale 'tlal o 'nyaa.

⁹ Nu, -Zezuu tietienya glaa -amu -wa wa 'kienyile, in 'nu 'debhie -gbolu we 'klu -ka wa 'ka 'mi la -Zezuu *tietienyo, -we ka gbu -wa, in ka leglizi 'klyie 'wopal.

¹⁰ 'In, sa in mia -zeen da, -Lago 'nanu nya in mu 'saa. 'In wee o 'nanu o nua 'mu 'wu, we 'nu 'wutu bhe: -we ka gbu -wa, lubho in nua, we -zi -Zezuu tietienya weeee. We 'nu -amu nu wee lubho, -Lago 'nanu sua 'mi, 'in na nua we.

¹¹ Nu, we 'ka -amu -zeeo, we 'ka wamia -zeeo, -Lagobgvu -a mia gbada, 'in a jwnua -yo, mu mia de.

-Lago yi 'yaa -amia 'wvhua tlthinya glaa

¹² Nu, -Lagobgvu -a gbaa da ain -yla, -a nee ain -yla Klisu ka 'wuso tlthinya glaa. 'In sa amuaa lu -nyima -bhlo -bhlo 'ka gba tlthinya 'nu mnenei wa 'ka tlthe lu 'wuso?

¹³ We -ka nu, tlthinya'a -so 'wu tlthe lu, -zugba Klisu 'nu tlthe lu 'wuso.

¹⁴ We -ka nu, Klisu 'nu tlthe lu 'wuso, -zugba -Lagobgvu -a gbaa da ain -yla, gbu -kpua -wa. 'In amiaa dlizozue mi 'yaa gbu -kpua nya.

¹⁵ We -ka nu, tlthinya'a -so 'wu tlthe lu 'piedu ni, -zugba -Lago -a zulva yo -yo. -We ka gbu -wa, -a ka gba nu, -Lago ka Klisu 'wubhu tlthlie lu. 'In -zugba o 'nu we lenu.

¹⁶ We -ka nu, tlthinya'a -so 'wu tlthe lu, -zugba Klisu 'nu tlthe lu 'wuso.

¹⁷ We -ka nu, Klisu 'nu 'wuso tlthlie lu, amiaa dlizozue mi klo nya, -zugba a mi -slo mnoda amiaa gbonyii lu.

¹⁸ We -ka 'sa -mi, -wa weeee thia, -zugba wa mi Klisu 'wu, -maa ka mn.

¹⁹ We -ka nu, dudu -minu -grov 'pipee -bhlogbooo 'gbu, -a di Klisu dli 'wu, -zugba nyimaa -a -mia bhabha nyima weeee nyid.

²⁰ Nu, Klisu ka 'wuso tlthinya lu, gbuonu -wa. Klisu -soa 'wu tia tlthinya glaa 'bhie, tlthinya tslov 'kaa 'wuso tlthlie lu.

²¹ Nu, sa tlthlie yia la nyime yabhloog begbeguen, 'sa -bhloog 'de nyima weeee -wa nca Klisu -yo la, -maa yia 'yiliyagagie 'yia.

²² Sa nyima weeee -wa nca *-Adan -yo la, wa thia, 'sa -bhloog 'de nyima weeee -wa nca Klisu -yo la, -maa yia tlthlie lu 'wuso o 'bi tein.

²³ Nu, -o -ka -mi o ka onuo -galida, Klisu -galia nyima weeee 'yu, Klisu -soa 'wu tia tlthlie lu. -Muv 'bigu, -wa -wa Klisu -nu, zli o yia yia, -maa yia tlthlie lu 'wuso o 'bi tein.

²⁴ -Muv 'bigu, dudu yia labhova: zuzu 'nyuuu nyimaa -gugalie klaa, we se klaa, we -yo we 'tite, Klisu yia we 'de weeee lasaa, 'in nyimaa 'wlulapilie o yia Dide -Lago yoo 'nyea.

²⁵ We mi nu, Klisu puli nyima 'wlu la tiklu, 'in -Lago 'ka o tonyima lu, 'in o 'ka wa o bhv zo laslolu.

26 Nu, tonyimee 'wubhlolunu -o -Lago 'kaa lasa, mu -wa tlthie.

27 Nu, we mi celha -Lagosebhe 'wve:

«-Lago ka o bhu zo -lu wee laslulu.»

'In -we mia tiklu, mu -wa nu, -Lago -o slvua Klisu bhu zo wee -lu wee la, -moo 'nu wee «-lu wee» glaa -mi.

28 Nu, -Lago -ka Klisi zo -lu wee laslulu, 'in -Lago 'Yu -o -Lago slvua -lu wee zо la, 'in -moo slvua -moo 'de -Lago zo la. Sanee 'sa -Lago yia -lu wee 'wlulapilia kpeen kpeen.

29 Nu, nyima -tolva gbaa wa batizee wa tlthnyaa 'bi 'wu, lee -lu wa 'ka we 'wu 'yia? We -ka nu, tlthnyaa'a -so 'wu tlthie lu gbuzaunu sa, lee -lu ka 'gbu waa nyuma -manu gba wa batizee wa tlthnyaa 'bi 'wu?

30 'In -amia, lee -lu ka 'gbu -a pal -amiaa 'de 'ylo nyime -bha -lu 'yu bhu weee nya?

31 Bheliaan, in mi tlthie 'yu 'yli weee zli. Na 'de na ylimania amiaa 'gbu -amiaa -Kanyo -Zeu Klisi 'wu: we 'dee 'gbu na gbaa 'saa.

32 We -ka dudu -guv -lii 'yiyee 'gbu, in yi to gu -fliinuma nya Efezigbe nukple, lee -lu in 'ka we 'wu 'yia? We -ka nu, tlthnyaa'a -so 'wu tlthie lu, 'in -a gbaa nyima tolva 'bhisaes:

«A li, -a 'ma, nu,
cizi tha -a yia.»

33 A zo amiaa 'de 'yili, nu, «'talea 'nyii kwaa nyime gbonyuu lenee lu.»

34 A yili amiaa 'de 'wu lu, sa we nania 'yli, 'sa. 'In a 'na nonu gbonyuu le -ni. Nu, ain glaa nyima tolva 'ni -Lago -yi. -We na gbaa da, amiaa zohalgbu -wa.

Ku -soa 'wu tlthie lu, sa we mia?

35 'In nyime yabhlo yia layibhaae: sa tlthnyaa 'ka 'wuso tlthie lua? 'In ku -muvo wa 'ka -ka?

36 -Gwutonyo, -in popal -slu 'wlukvun la, -in 'nu we 'ji -yi nu, -lu -na glua, we ka th 'bhie, we mia.

37 -Luu 'ya -kpva -na glua, -de 'mnayaa, -de glvglo -luu 'ya -putuu, mu -wa, we 'nu -we mia 'cin, 'mo -na glo.

38 -Moo 'bigu, ku -we nania -Lago dudu, 'mu o nya glvglo -lu. 'In -luu 'ya -we -ka -mi -muu ka -muu 'dee ku.

39 'Yliyogalu weee 'nu yice -bhlo -ka: nyima ka -maa muu yicee sa, 'in nima kaa -muu muu yicee sa, 'zianya ka -muu muu yicee sa, 'in zibhinya kaa -muu muu yicee sa.

40 Yali -lii ku mi 'ya, 'in dudu -gu -lii ku mia. Yali -lii 'ylinano ka we 'dee sa, 'in dudu -gu -lii 'ylinano ka -muu 'dee sa.

41 'Yloo 'popoe mi we 'dee sa, 'coo lile mi we 'dee sa, -zelu lile mi we 'dee sa, 'in 'debhie wee -zelu glaa we lile zizli 'wu.

42 'Sa -bhlokpadse we mia tlthnyaa tlthie luu 'wuso gbu nya. Nyime -ka thi wa -ka o 'bhlu, zen o zeon, da o -ka 'wuso tlthie lu, o ku lolu 'nia 'masleen tha yi.

43 Wa -ka o 'bhlu, o 'nu -lu yabhlogbao. 'In da o -ka 'wuso tlthie lu, 'nyimmee 'kadu nya o soa 'wu. Wa -ka o 'bhlu, o 'nu 'tit'e yabhlogbao 'wu -ka. 'In da o -ka 'wuso tlthie lu, 'tit'e yea o.

44 Wa -ka o 'bhlu, -zugba dudu -nyimee ku wa 'bhlu, 'in o -ka 'wuso tlthie lu, Zuzu 'Popa nyea o 'yliyogagie. Dudu -nyimee ku mi, 'in ku -we Zuzu 'Popa nyea 'yliyogagie, -muu mi 'yaa.

45 Nu, we mi celha -Lagosebhe 'wve:
«Tia -nyime -Adan -zea dudu -yliyogagie. 'In -Adaan 'wubhlolunu -zea zuzu -we wlaa 'yliyogagie.

46 Nu, we 'nu ku -we Zuzu 'Popa 'nyea 'yliyogagie -muu yi tia, dudu -yliyogagie -yia tia, -muu 'bigu ku -we Zuzu 'Popa 'nyea 'yliyogagie yia logada.

47 Nu, bla nya -Lago noa tia -nyime le, 'in nyimee 'sonu mia, yali -moo 'bhua.

48 Dudu -nyima 'wu nyime -Lago noa le bla nya mo, 'in yalnyima 'wu nyime -o 'bhua yali mo.

49 Sa -a -yo dudu -nyime -o -Lago noa le bla nya 'wowluu, 'sa -bhloo 'de -a -yo nyime -o 'bhua yali yi 'yaa 'wowlua.

50 Bheliaan, -we na gbaa mu ni: nyimee dudu -ku kaa yice -yo 'pien 'wu, we 'nu mnenei we 'ka -Lago nyimaa 'wlulapilie zo pla. 'In -we 'kaa thi, we 'nu mnenei we 'ka -we'e thiaa 'bi li.

51 -Sleen, zizelu yabhlo na yia ain -yla 'bhlesaa: -a 'de weee 'nia thia yi, nu, -a 'de weee ku wa yia 'bhitia.

52 Nu, le we yia noa sa slvi, 'yli kapie 'bhisa, 'wubhlolu -leglee gba zli. Nu, wee legle -ka gba, 'in tlthnyaa soa 'wu tlthie lu, -maa -putu'u thi 'masleen, 'in -amia, -amiaa ku bhitia.

53 We mi nu, ku -we 'kaa zen, we -ze ku -we 'na 'kaa zen, 'in ku -we 'kaa thi, we -ze ku -we 'na 'kaa thi.

54 Nu, ku -we 'kaa zen, we -ka ku -we 'na 'kaa zen -ze, 'in ku -we 'kaa thi, we -ka ku -we 'na 'kaa thi -ze, -zugba -we -Lagosebhe gbaa we ka gba:

«Thlie ka labhu,
'in -Lago ka tlthie lu kpeen kpeen!»

55 «'Oo tlthie, da -na tu lulue minia?
'Oo tlthie, da -na tu -gu kpeen minia?»

56 Nu, tlthiee no tu -gu kpeen mia, gbonyuu -wa, 'in Moizuu tit'e mia, mu -wa gbonyuu 'tit'e.

57 Nu, -a 'pa -Lago fuo, o 'gbu -a yia to lu, -amiaa -Kanyo -Zeu Klisi 'wu.

58 We 'gbu, na bhelia -zonu, a 'temani 'wu, 'in a 'yliigbe gege, a 'ka Nyimaa -Kanyo lubho nu 'yli weee nya, -goladolie nya. 'In a -yi we 'ji nu, Jejitarpee lubho -we a mia nuda, we 'nia 'wutua yi bhe.

¹ 'Gwεzi wa -saa wa 'kaa *-Zeluzalemvoo -Lagonyima 'nye, we gbu na yia -sleən da gbaa. Sa in gbaa we -Galasiii leglizinya -yla, amiaa nu 'ya 'sa we.

² Mu -wa nu, dimasi weeee nya, -ɔ -ka -mū ɔ zo ɔ 'dεe -gbe 'gwezi la, sa ɔ yia. Nu, wa 'na wulo 'mū in -ka nyni 'bhie, wa 'ka we -sa -ni.

³ Da in -ka amiaa -gbe nyni, nyima a -saa -bha, 'ma na yia tiea 'sebhε nya kwεe amiaa wlawlalu nya -Zeluzalem.

⁴ We -ka -mū nu, na 'dε -yo wa mnū 'ya -mo ni, 'in na -yo wa mnia.

-Li Polu 'kaa lenv we gbu

⁵ In -ka Masedvanu -dvdu 'wodt 'bhie, na yia amiaa -gbe. (Nu, Masedvanu -dvdu -gv na yia 'pliha.)

⁶ In mneni in 'ka amiaa -gbe -to 'yl sanumε, -de na yi amiaa -gbe tvo 'debnie, 'in ɔ wotlyibhla 'ka 'plu. 'Bhie, mo in mia mnida, a 'ka -mo 'mū yoo kwa.

⁷ Nu, in 'nū 'ybha, in -ka 'plida -mū, in 'ka ain 'yi bhe, in 'ybha in 'ka amiaa -gbe ladili 'yl sanumε nya, -zugba -Lago -ka we -yɔnjnu.

⁸ We mu 'sa 'bhie, in 'ybha in 'ka -slo Efεzibge nukple -tv tklu, 'in *Pantukotvv 'yl 'ka nyni.

⁹ Nu, yoo ka 'mū -yla -kali sō weeee lu, in 'ka lubho 'kadu nu. 'In na tonyima -zu 'wv.

¹⁰ Timotee -ka amiaa -gbe nyni, a kpa ɔ 'nanvv, 'in ɔ 'ka we 'jiyibheli ain nyidi nu, a ka ɔ 'lakpasu kpa. Nu, Nyima -Kanyo libho ɔ nua -amū 'bhisa.

¹¹ Nu, nyime yabhlogbə 'na tlili ɔ 'ylila -ni. A -sa ɔ 'wv, a 'ka ɔ yoo kwa -dləo, 'in ɔ 'ka na -gbe nyni, nu, in mi ɔ wuda, ɔ -yo bhelia.

¹² Nu, we -ka -amiaa bheli Apolosu, in ka ɔ 'dizv duun ɔ 'ka amiaa -gbe mnū bhelia talva nya, 'in ɔ 'nū we -yɔnjnu 'mnunmu, ɔ 'ka bhla -mū nya amiaa -gbe mnū. Nu, da ɔ -ka bhla 'yi, -mo ɔ yia mnia.

Dizvweli yo fvsaweli 'wvbhlolunu

¹³ A zo amiaa 'dε 'yiliɔ, a zo dli gege, a -ze dlitelɔnya, a 'temani la.

¹⁴ A nu gbu weeee le zekahdli nya.

¹⁵ Bheliain, gbu yabhlo na yibhalu 'yaa ain. Amiaa 'dε -yi we 'ji nu, Sitefanasi -yo ɔ -budunjwε -nyima plaa -Lago tia Akai -dvdu -gv, 'in wa yia wa 'dε nya -Lagolubhoo nvnəe bhli, -Lagonyima -zvzənvv 'gbv.

¹⁶ We 'gbv, nyima mia wa 'bhisa, a zo wa 'nvnjwε, 'in -wa -yo wa nua lubho -bhlo, a zo 'ya -maa 'nvnjwε.

¹⁷ Da Sitefanasi klaa, Fətunatusi klaa we -yo Akaikusi yia na -gbe, -mvv ka 'mū 'mona 'wola, da a 'nia -bha -mū, -we in 'nia -ka, 'in wa yia 'mū we 'nye amiaa 'bigv.

¹⁸ Nu, wa ka na dli lapal, sa wa palia amiaa 'dε dli la, 'sa. A yibheli 'sasokpa -nyima 'ηnikwali sae.

¹⁹ Leglizinya mia -Azii -dvdu -gv, wa nee, wa -sa ain fv. Akilasi klaa, Plisili klaa, we -yo leglizi -we gbelia 'wlu wa -budu zo, wa nee, wa -sa ain fv bhabha Nyima -Kanyo ɔ 'jmi nya.

²⁰ -Lagəbhelia weeee mia -seli, wa nee, wa -sa ain fv. A sisali fv, 'in a gbigbleli bhelia -yo bhəlaa 'bhisa.

²¹ Amiaa fvsaweli -amū Polv cəlia na 'dε so nya.

²² Nu, nyime ɔ Nyima -Kanyo 'ni dvdu nanu, me mi ɔ -nu nya. Malanata!*

²³ Nu, Nyima -Kanyo -Zeju ɔ wna ain 'nyu la.

²⁴ In -kalı a 'dε weeee ze -Zeju Klisi 'wv.

* ^{16:22} Malanataa ji -wa «-Amiaa -Kanyo, -in yi!», alaməweli 'wv.

'Səbhəe 'sənə Pəlv 'paa Kolentı -nyıma yoo

-Lagonyıma -wa mia Kolentigbe 'wə, 'sebhəe 'sənə -we *Pəlv 'paa wa yoo, mu -wa. Pəlvə tia -sebhə ylia Kolentı -Lagonyıma, tolva yia 'ce 'paa, 'in tolva yia -maa dli 'bhiti, 'in -maa yia -maa 'de -Lagə yoo 'nye 'nanuw. Wee 'sebhəe 'sənə o 'paa yoo, o nee -muu nukple nu, o dli meni -we ka gbu -wa, tolva 'ybha wa 'ka no tikli. 'In o yi 'yaa celi -wa 'paa 'ceə gbegbein, o 'ka o 'de gbu 'wlu -sa.

Fvsawəli

¹-Amı *Pəlv, -o -wa -Zezu *Klisı *tietienyo -Lagə domagbu nya, -amı -yo -amiaa bheli Timotee 'sə, -amiaa celia -Lagə *leglizi mia Kolentigbe nukple 'sebhə 'wə, we -yo 'ya -Lagonyıma weee -wa mia Akai -dvdv -kpabhie -gv.

²Nu, -amiaa Dide -Lagə -yo Nyımaa -Kanyo -Zezu Klisi nyına aui 'nyu la, 'in wa 'nye aui 'wotutve -dləo.

Pəlv paa -Lagə fuo

³-Lago -o -wa -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi Dide, -o -wa nyazıdli -ka -Lagə -yo -belv -pa -Lagə, -a -mnuu o 'jñi!

⁴-Amiaa dli o palia -belv -yo, -amiaa sıasie weee 'wə, 'in -wa mia sıasie weee lv 'plihıda, -a 'ka -maa dli -belv -yopalie kweyomnenii 'gbu. Sa -Lagə palia -amiaa 'deə dli -belv -yo, 'sa.

⁵Nu, sa -a sia duun Klisi 'gbu, 'sa -bhlokpadə Klisi palia -amiaa dli -belv -yo bhabha.

⁶Nu, -a -ka sıada -mu, amiaa dli -belv -yopalie -yo amiaa gbwobhobhooe gbu -wa. 'In -Lagə -ka -amiaa dli -belv -yopalie, amiaa dli 'ka wətəo gbu -wa, 'in sıasie -we 'wə -a mia, a 'ka we 'wlu zo ladı dlitie nyaa gbu -wa.

⁷-A di aui dli 'wə gege, -we ka gbu -wa, -a -yi we 'ji nu, a mi -aui nya sıada, 'in 'sa -bhlokpadə -Lagə yia -a -yo aui 'səo dli -belv -yopalie.

⁸Bheliaın, sıasie 'kadı -we lo -a 'plilia -Azii -dvdv -go, -a 'ybha nu, a yibheli we 'ji: we 'gbə wələ 'wə, we -zili -aui njwe la, 'in -a yia -amiaa 'popue dli -sa.

⁹We mi -aui dli nu, thia -a yia, 'in -amiaa gbusloluee gbu -wa. -Delee -a yi 'masleən -amiaa 'de dli 'wədı, nu, -Lagə -o -bhua tlithinya 'wə tlithie lo, -a 'ka o 'debhlogbooo dli 'wədı 'gbu.

¹⁰Nu, -Lagə -saa -aui sanee -sokpa -tlithie kwəe, 'in mo yi 'yaa -aui wee tlithie kwəe -saa. Ciu, 'mo -a dia dli 'wə nu, mo yi 'yaa -aui we kwəe -saa.

¹¹'In amiaa 'ya, -yo a yia -aui bea -Lagəbhuhoe nya, -amiaa 'gbu. Nu, nyıma

duuun -Lagəbhuhoe wəlu 'gbu, -Lagə yia -aui 'namı 'wənua yia, 'in nyıma -duun yi 'yaa -Lagə fuo 'paa -amiaa 'gbu.

Pəlv mi o 'de 'wvgvda

¹²Gbu -we 'wə -a 'kaa -amiaa 'de 'ylimanı mu ni, -amiaa dli mi we daylu nya nu, -amiaa nonobhu mi -mowluda, 'in we 'snaa 'wə dvdgv -nyıma weee gbegbein, 'in we mi 'ya 'sa 'debhie amiaa gbegbein, sa -Lagə 'ybhaa. Nu, we 'ni nyımeə gboyiloo səlv, -Lagə 'nanu səlv -wa.

¹³Nu, 'sebhə -a celia da aui 'wə, we 'ni -putu -ka, -we a zelia de, 'in a nva de 'wvla, mu -wa. 'In un di we dli 'wə nu, -we mia da, 'wə a yia we lanaa kpeen kpeen.

¹⁴A -yi -skeən we 'ji -sle nui, -amiaa mi amiaa 'jñi -yomnunu nya nya. 'In 'sa -bhloo 'de amia yi 'yaa -amiaa -nu nya -mia, -amiaa -Kanyo -Zezuu yiyizli.

¹⁵-We ka gbu -wa, in di wee gbu -minı dli 'wə teun 'gbu, in 'ybha yaa in 'ka amiaa -gbe minı tia, 'in -Lagə 'ka aui 'nanu -zakpa 'sə 'wənu.

¹⁶In 'ybha yaa in 'ka amiaa -gbe 'plili, 'in in 'ka Masedvanı -dodu -gv minı, in -ka Masedvanı 'bhı, in 'ka amiaa -gbe löyi, 'bhie a 'ka 'mi yoo kwa, in 'ka Zudee -dvdu -gv minı.

¹⁷Nu, gbu -we in popalia in 'ka lenı, 'lee in 'ni we -gu 'wlukuvon lapopali? 'In, in -ka gba gbu -minı na nva le, na 'deə dvmagbu nya na nva we le 'ce yi? 'In in 'ka gba -gbe -bhlo 'wə «ün», in «-innya» yi?

¹⁸Nu, gbu -a gbaa da aui -yla, -Lagə 'de -yi we 'ji sazənə sa nu, we 'ni «ün» -yo «-innya» -a gba -gbe -bhlo 'wə.

¹⁹Nu, -amı klaa, Siliven * -yo Timotee klaa, -Lagə 'Yu -Zezu Klisi -o ka gbu -a gbaa aui -yla, o 'ni «ün» -yo «-innya». «ün» o -mia kəməv!

²⁰Nu, -li weee -Lagə gbaa o 'ka nyıma 'nye, -Zezu Klisi -wa we «ün», in oo -Zezu Klisi 'jñi nya, gbaa -a yia «* Amen! », -zugba -a mnuu -Lagə 'jñi.

²¹Nu, -Lagə de suslolua -a -yo aui 'wə tenyi tenyi Klisi 'wə. 'In mo njwnaa -aui, -a 'ka o lubho nu.

²²Lagə zəa -amiaa yibhelida o 'jñi nya, 'in o yia -amiaa dli zo Zuzu 'Popa zu -amiaa pui palie 'bhisa. 'In -li o zəa la, o 'ka we -aui 'nye, oo Zuzu -wa we tianı.

²³Lagə in 'bhua 'wə na gbusdaynyı nya, in -ka yotobhu o 'bha 'mu. In 'ni 'ybha in 'ka aui stalı 'gbu, in 'nia Kolentı lubhiti.

²⁴-We a 'kaa dli -gv zo, -a 'ni -gbe a nu we le -gla nya. Nu, amiaa dliزوو 'te 'wə, 'in -a 'ybha -a 'ka aui -yəbe amiaa 'mına 'ka -gwyaylaylimanı.

2

¹ In née na 'de nyaε, in 'nia amiaa -gbe ləbhiti, in yi amiaa dlı sumanı lv.

² Nu, -amı -ka amiaa dlı sumanı, nyıo mnenei o 'ka na dlı namania? -Wa -bhloo de ka dlı in sumania ma -wa!

³ 'Sebhe in celi da ain 'wı, we ji -wa nu, in 'nı 'ybıha in -ka amiaa -gbe nyıni, nyıma -wa 'ka yaa na dlı namani, 'in -maa 'ka na dlı sumanı. In dlı we dlı 'wı nu, na 'muna mü a 'de weee 'mona nya.

⁴ Cun, dlı sulo -yo dlılvıe, we -yo 'mıo nya 'yılıya 'wı in celi zlume 'sebhe -mını ain 'wı. We 'nı amiaa dlı sumanıe gbu, nu, sa in -kaha amiaa ze a 'ka we 'jiyibhelii gbu -wa.

A ti ḡb̄v̄nyuu -lenv̄nyoo -ȳgb̄v̄ 'w̄

⁵ Nu, nyıme yabhlo -ka dlı -sumanı gbu lenvı, we 'nı na 'debhloo dlı o sumanı, nu, a 'de weee dlı o sumanıe. -A 'na palı gbu -gv -nu, amiaa lonyıma təlvaa dlı o sumanı.

⁶ Gbu -we amiaa lonyıma duun -slolua oo sanee -svıkpı -nyıme -məni, -mvıv nanı sa 'yıli, we -tvı sa.

⁷ We 'gbı, -slıen, a tı o -yo'bıhı 'wı, 'in a 'pa o 'kvaylı, -delee o dlı yi sumanı bhabha, 'kva yi o 'yılılawla təočı.

⁸ We 'gbı, in née ain -ylae, a -slolu we o 'klı nu, a -kali o ze.

⁹ -We ka 'gbı in yia ain 'wıcelı mu ni: la in ylaa ain, in 'ka we -yo'yı, -de gbu weeee in mü a in -sloluda, a kalamnazi, 'in a 'ka we 'nıvıwe zıvı.

¹⁰ Nu, a -ka nyıme yabhlo -yəgbı 'wıtı, 'in -amı na tı 'yaa -məo -yəgbı 'wı. 'In, we -ka gbuzonı -sa in tı -lu yabhlo -yəgbı 'woo, amiaa 'gbı in yia we 'wıtı Klisi 'yu,

¹¹ -a yi *-Saatan 'yitide we yi -an -gvgalı. Nu, -amiaa 'de -yi we dlı 'wınyı -gbonyıa.

Polvı mi Tloasi

¹² Da in nyıia Tloasıgbe nökple, in 'ka Klisi gbuzonı gbu gba, Jejitape yia 'mı 'yoo 'nyıe in 'ka -mə lubho nu.

¹³ Nu, in 'nı -bha na bheli Tıti ylı 'gbı, na dlı ka sumanı, we 'gbı in yia Tloasi -nyıma weli 'pa, 'in in yia Masedvənı -dvdı -gv mnı.

-Zezu Klisi nyıea -ain tıv lulue

¹⁴ 'In -a 'pa -Lagı fuo, nu, mə kwaa -ain 'yı weeee nya Klisi tu -lulue dugba -lilie 'wı. 'In o bhua -ain 'wı -a 'ka Klisi -slolu da weeee, née 'wılu nyıe -we mnenei la da weeee.

¹⁵ Nu, -a 'wı sa wlı kaa nyıe -zənı, -we Klisi nyıe -Lagı. -A mü we nya, -wa -Lagı 'nyıea 'popve glaa, 'in -a mü 'ya we nya, -wa mnəa glaa.

¹⁶ Nu, -wa müa mnəda, tlıtlıe nyıe -we nyıea nyıme tlıtlıe, 'mı we -mıa -maa -nu nya, 'in -wa -Lagı 'nyıea 'yılıyogagie, 'yılıyogagiee nyıe we -mıa -maa -nu nya. Nyıo ka gbu -mınıu lenvı klıva?

¹⁷ Nu, nyıma -duun -təlva -wa paa -Lagəwəli pəlbı, -amıa 'nı wa 'bhısa -mı. -We ka gbu -wa, -Lagı tiea -ain, 'in -a gbaa o wəlı gbuzañısa, Klisi lubhonınya 'bhısa o 'de 'yu.

3

**Wısuslolue loluu lubhonınya*

¹ Wee wəlı -mını ji -wa nu, -amıa 'deę 'yılımanıe gwe -a dı 'yaa yi? Yaayı -amıa 'deę 'yılımanıe 'sebhe -a -slolua ain 'klı nyıma təlva 'bhısa yi? Yaayı 'mı -a -zlalıa ain yi?

² Amıa de -wa -amıa 'sebhe, -we müa celiða -amıa dibhe 'wı, -we nyıma weee mnenei wa 'ka yibheli, 'in wa 'ka zel.

³ Cııı, gbuzonı -wa, a mü Klisi celiçeleşebhe -amıa 'paa yoo nya. Nu, we 'nı celiða -mı 'sebheclenyı nya, nu, 'yılıyoga -Lagı Zuzu nya wa celiha we. We 'nı celiða -mı tokpa -boklo -falonya -gv, nyımaa dibhe 'wı we müa celiða.

⁴ Sanee 'sa -a gbaa, nu, -we ka gbu -wa, -Lagı -a dia dlı 'wı, Klisi 'gbı.

⁵ Nu, -a'a popalı 'wlukovı la nu, -a mnenei -lıı lenve -amıa 'de nya. -We weee ka lenve -a mnenei kwęyo, -Lagı -gbe we bhıa.

⁶ Nu, mo -zələ -ain *wısuslolue loluu lubhonınya -zənı. We 'nı titee 'sebhe -gbı 'bhı, nu, -Lagı Zuzu -gbe we bhıa. Titee 'sebhe müa, 'bha we bhaa, 'in -Lagı Zuzu wlaa 'yılıyogagie.

⁷⁻⁸ Wa ka tite celi tokpa -boklo -falonya -gv, 'in -Lagı 'yınumnie san yia 'mni, wee bhıla -bhılokpadıe nya. 'In *Moizı 'klı mü lıda wee 'yınumnie san -mını nyaa 'gbı, 'Izlaclenyıma 'nı mnenei wa 'ka o yla. 'In -zugba, wee san -mını 'plıa we yia. 'In tite -we ka lubho -wa nyımaa tlıtlıe lv kwakwıe, -mvıv -ka 'tlı 'yınumnie san nya, 'in sa -Lagı Zuzu lubho 'yınumnie san 'ka -mıa?

⁹ Nu, tite -we ka lubho -wa nyımaa gbu 'wludidıe, -mvıv mü yeda 'yınumnie 'kadıvı san nya. Zuzu 'Popa -o ka lubho -wa nyımaa nıvıe tiklı -Lagı 'yu, -mvıv 'yınumnie 'kadıvı san yia -bha 'wızıa.

¹⁰ -A mnenei -a 'ka gba nu, 'yınumnie ka san ha zlume, we 'nı 'masleen -lu yabhlogbı -ya -mı desleen 'yınumnie 'yu, -mvıv 'yılilo -zi we 'wıvı 'gbı.

¹¹ We -ka nu, -lu -we 'kaa 'plı, we ka 'yınumnie 'kadıvı 'yi, -zugba -lu -we müa la 'yı weeee nya 'yınumnie 'kadıvı 'yıli, we -zi we.

¹² Nu, -a dı sa -svıkpı gbu dlı 'wıvı 'gbı, -amıa dlı 'te 'wıvı gege.

¹³ Moizı, -o zizea o 'klı 'wı 'naa nya, 'yınumnie 'kadıvı -we -wa 'plıplı -lu, Izlaclenyıma yi we labhıbhıve -yəyı o 'klıvı 'gbı, -amıa 'nı -məo 'bhısa -mı.

¹⁴ Nu, wa 'yılimnee'e 'nvı gbu 'wıla. 'In we 'ka -zıen yıli, wa -ka *wısuslolue svıaa 'sebhe zelida -mı, wa 'yılimnee mü 'wıvwılida wee

'naa -bhloo 'de nya. Nyime -o -ka o 'de Klisi
yoo 'nye, 'in wee 'naa bhu la.

¹⁵ Nu, -zeen 'ya, wa -ka Moizu 'sebhenga
zelida -mi -bhloo 'de, wee 'naa weia wa dli
'wo.

¹⁶ Nu, nyime -o -ka Nyimaa -Kanyoo
gbegben 'bhiti, wee 'naa ka -bha 'bhoo.

¹⁷ Nu, «Nyimaa -Kanyoo» wa gbaa da, we ji
-wa -selie, «Lago Zuzu», 'in da -Lago Zuzu
-ka -mi, 'dee -yla -mumie mi -bha.

¹⁸ Nu, 'naa 'ni 'masleen -a 'de weee 'klu
'wuwelida -mi, Nyimaa -Kanyoo 'njumnie -a
mia -sloluda -vigni 'wo 'bhisa. Nu, Nyimaa -
Kanyoo -o -wa Zuzu, o ka -an 'bhiti, 'in -a 'ka o
'wowlu -ze, 'in -a 'ka 'njumnie yabhlo 'woplil
'bhie, -a 'ka 'njumnie 'kadu 'wo pla 'ya. Nu,
lubho -we Nyimaa -Kanyoo nua, mu mia de.

4

Mame -nyidanya a nukplee 'njumnilu

¹ Nyazidli nya -Lago 'nya -ain lubho -min, we 'gbo 'kua 'ni -an 'yilawlada -mi we noda.

² Nu, 'wiemigbonya -ya 'zvbhaligbonya
mia, -amia ka -muvnya kwnue -sa. -A'a nu -
dawligbo le, 'in -a 'bhiti -Lagoweli saputu
sa. Nu, -Lagobu -a gbaa sazonu sa, 'in -a gva
la, we 'ka nyima weee dli dudunaman -Lago
'yu.

³-Lagobu -a gbaa, we -ka nu, we mi zizeda
nyima tloba -yla, -zugba, -wa mia mnemno -
yloogblu, ma -yla we mia zizeda.

⁴ Wa'a 'njunu -Lago 'gbo -yo, -we ka gbo -wa,
dudu -min -gbo -lagu 'nyuu ka wa 'ylimnee
'lal. Klisi -o -wa -Lago 'd'ebhiee 'wowlu, o
'njumnie san -Lagobu mnenia la, 'mo wee
-lagu -min -kulba 'yoo, wa yi we -yoyu 'gbo.

⁵ Nu, -a -ka -Lagobu gbada -mi, -a' gba -
amiaa 'dee gbo, Nyimaa -Kanyoo -Zezu Klisi
gbo -a gbaa. 'In we -ka -amia, -a mi amiaa
lubhononya nya -Zezuu 'gbo.

⁶ -Lago -o gbaa: «Nu, zli li nikpise nyidu!»
mo lli 'yaa o zli -amiaa dli zo, 'in o 'ka -an o
'njumnie san yibhelie 'nye. Wee san lia Klisi
'klu.

⁷ -Amia mia mame -nyidanya 'bhisa, wee
'njumnlu ka -an 'wladili. 'In wa 'ka we -
yoyu nu, wee 'titie 'kadu -min -Lago -gbe we
bhoo, we 'nia -amianuo -gbe 'bhoo.

⁸ Wa ka -an 'tuntnu -amiaa sialie nya so
weee lo, 'in wa 'ni -an lawlali. -Amiaa dli -
su, 'in 'kua 'ni -an 'yilawla.

⁹ Klyie 'wo wa paa -an, 'in -Lago 'ni -an
salu lapalili. Wa ka -an dudu labhli, 'in wa 'ni
-an lasa.

¹⁰ Nu, 'yli weee nya -a bhua -Zezuu tlthie
'wo -amiaa ku zo, 'in o 'yiliyogagie 'ka 'ya we
'de -slolu -amiaa ku zo 'gbo.

¹¹ Nu, -a -ga 'yiliy, 'in -a mia 'yli weee nya
tlthie njwee -Zezuu 'gbo, 'in o 'yiliyogagie 'ka
'ya we 'de -slolu -amiaa tlthi ku 'wo.

¹² Sanee 'sa tlthie nua -amia 'wo lubho, 'in
'yiliyogagie 'ka lubho nu amia 'wo.

¹³ Dlizozve -we ka daa *-Lagosebhe gbaa:
«In ka dli zo, we 'gbo in yia gba.»

'In -amia 'ya, wee dlizozve -bhlokpadé nya, -
amia ka dli zo, 'in we 'gbo -a gbaa.

¹⁴ Nu, -a -yi we 'jie, -Lago -o 'bhua Nyimaa -
Kanyoo -Zezu 'wo tlthinya lu, mo yi 'yaa -amia
'wubhba tlthie lu -Zezu nya, 'in o 'ka -amia -yo
amia 'sa o 'de 'klwlleli.

¹⁵ Nu, gbo weee -min -ka -ain ylida -mi,
amiaa zozonu gbo -wa, 'in -Lago 'nan 'ka
nyima duun 'wulamneni. A 'ka 'yli weee nya
'wuzumanu o fuopapie nya, 'in we 'ka -Lago
'jmi -minu.

-A no dlizozve 'wo

¹⁶ We 'de 'gbo, 'kua'a wla ci -amia 'ylila. -
Amiaa dudu -gu ku -ka labhda -mi -se -seo,
-zugba, sa zli zlia, -amiaa -Lagosu 'ze 'lulolu.

¹⁷ Cun, -amiaa desleecen siasie 'ni 'wuwalo,
'in we'e -gwle. Nu, -Lago 'njumnie 'kadu 'na
bhloluda -ka, 'mo we mnazia la -ain -yla.
'In wee 'njumnie -minu 'yli bhabha we -zi -
amiaa siasie 'wo.

¹⁸ Nu, -amia'a yla -lu -we nyima yia -yo. -
We wa'a 'yia -yo, 'mo -amia ylaa. -We wa yia
-yo, we'e -gwle, 'in -we wa'a 'yia -yo, -mo -
gwlegwle 'ni bhloluda -ka.

5

¹ -A -yi we 'ji nu, -amiaa ku mi *-naabudu
'bhisa dudu -go. We -ka labhu, -Lago ka -ain
-budu cel yali, wee -budu 'na 'ka labhu, 'in
nyima 'ni we lenu wa so nya.

² 'In -sleen, -a mi kluda -a 'ka -amiaa dudu
-gu -ku -min 'wo 'tla, nu, -a 'yibha -kpo -a 'ka
yah -budu zo pla.

³ Nu, wee yali -budu -min -ka -ain -gu -mi,
-Lago 'na 'ka -ain kpanu nya yli.

⁴ Cun, -a -ka dudu -gu -ku -min 'wugwleda
-mi, klu -a kluu nee 'gba 'kadu zo -a mi. We
'ni nu, 'yibha -a 'yibha -a 'ka -amiaa dudu -gu
-ku -min 'wo 'tla. Nu, -a 'yibha -a 'ka yali ku
'wopla -bana 'bhisa, 'in 'yiliyogagie 'ka tlthie
mna.

⁵ Nu, -Lago 'degbolu -saa -bha -ain, -a 'ka
sa 'bhiti. 'In ma 'nya -ain o Zuzu, zozononya
o 'kaa -ain 'nye we tianu nya.

⁶ Nu, -amiaa dli 'te 'wo bhabha 'komuu, 'in
-a -yi we 'ji nu, -a -ka dudu -gu -ku -min 'wo
-mi, -zugba -a -tlvl Nyimaa -Kanyoo -yola.

⁷ Nu, dlizozvee solu -a noa, -a'a no -lu -a yia
-yoo solu.

⁸ Nu, -amiaa dli 'te 'wo bhabha, 'in -a 'yibha
sazonu sa nu, -a 'ka dudu -gu -ku -min 'wo 'tla,
'in -a 'ka Nyimaa -Kanyoo kwesi ladlu mni.

⁹ We 'gbo, -a 'ka ku -min 'wo 'tlaao, -a 'ka
we 'wo -too, -a 'yibha -a 'ka Nyimaa -Kanyoo
dudunamanu tia.

¹⁰ Nu, -a -de weee yia Klisi 'yu 'tlaa o 'ka -
amiaa -yo 'gbo 'wubhu. 'In -o -ka -mi, da -moo

-gaa 'yiliyo dudu -gbv, -we -moo nua le, -de we zuzonuu, -de we 'nyuuu, -moo 'ka 'penie 'yi -muu salo.

-Lagə ka o -yo -ain 'Wwsuslolu Klisi -gv

¹¹ Nu, -we -wa Nyımaa -Kanyeo soسو, -a -yi we 'ji, 'in -a -ya 'kli -a 'ka nyuma lu. -Lago -yi -ain kpeen kpeen, 'in in di we dli 'wv 'ya nu, amia 'yi 'mu kpeen kpeen.

¹² A 'nu -amiaa 'dees gbu lolu gbaa yi ain -yla. Nu, -a 'ybha -a 'ka ain 'yoo 'nye, 'in a 'ka amiaa 'de 'ylimani -amiaa 'gbv. 'In -wa 'ylimania wa 'de gbonya wa yia -yo 'wv, -we 'naa dlizəgbv nya -mi, a 'ka we 'bigvpali sayibheli wa -yla.

¹³ We -ka nu, -a mi -gwotvonya nya, -Lago -yla -wa, 'in -a -ka 'wlugician nya -mi, -zugba amia -yla -wa.

¹⁴ Nu, Klisi -amiaa zekalie ka -ain njwelazili, -amia -yi we 'ji nu, nyıme -bhlogbəo ka tli nyıma weee 'gbv. We 'gbv nyuma weee ka tli.

¹⁵ Nu, o ka tli nyıma weee 'gbv, 'in -wa -gaa 'yiliyo, -maa 'nu 'masleen 'yiliyo -maa 'de -yla, nu, Klisi -o thla, 'in o yia 'wosə tlitinya lu wa 'gbv, mo -yla wa -gaa 'yiliyo.

¹⁶ We 'gbv -a'a 'bhu 'masleen nyıme yabhlogbəo 'wv dvdbvgv -nyımaa salo. 'In zlume -a ka Klisi 'wvbhu dvdbvg -nyımaa salo, -sleen -a 'na 'ka 'o 'wvbhu -muu salo.

¹⁷ Nyıme -ka Klisi 'wv -mi, o ka nyıme lolu -ze. Gbv 'cinnya ka 'pli, gbu weee ka gbu lolu -ze.

¹⁸ -Lago -o suslolua -a -yo o 'de 'wv Klisi -gv, o -gbəe gbonya -muni bhua. 'In mo 'nyea -ain o 'de -yo nyıma 'soo 'wosuslolu -lubho.

¹⁹ Nu, Klisi 'wv -Lago 'plilia, 'in o mia o 'de -yo dvdbvg -nyıma 'sa 'wosusloluda. O 'ni wa gbonyuuya yla. 'In o yia -ain o 'de -yo nyıma 'soo 'wosuslolue weli gbanya 'wvnu.

²⁰ Nu, Klisi 'jñi nya -a bhua weli 'wv, nee -Lago de mi ain lada -amiaa jnw nya: amia -a bhubhoea Klisi 'jñi nya, a jnwnu a -yo -Lago 'soo 'wosuslolue gbu -yo.

²¹ Klisi 'ni gbonyuu yabhlogbəo lenu, 'in -Lago yia -amiaa gbonyuuu 'gba o 'wlu du, 'in -a 'ka o 'wv nyıma tklı -ze -Lago 'yu.

6

¹ -Amia -yo -Lago so nua lubho dabvdvuu 'gbv, -a zva ain 'di nu, 'nanı a 'yia -Lago kwęe, a 'na -nyumonu we la -ni.

² Nu, -Lago nee:

«Bhla -we nya in mia 'nanı nuda,
in ka -mu yukwli polo.

Gbvwbhv bhla,
in ka -na -wawoyi.»

Nu, -Lago 'nanı -yo jnwnu bhla ni -sleen. 'In 'yli -we nya nyıme 'kaa gbu 'wvbhv, mu ni.

³ -A 'nu 'ybha -a 'ka nyıme yabhlogbəo mnömnögbv lenu gbu yabhlogbəo 'wv, wa yi -Lago lubho -a mia noda da gbonyuu gba.

⁴ 'In gbu weee 'wv, -a slolu we nu, -a mi -Lago lubbononyaa 'degbolu nya. Sanee 'sa -a dlia laylagbv -duun ni 'wlu zo la dltie nya: siasie klaa, gbonyuu -amiaa ylylie -yo -amiaa lawlalgbonya klaa,

⁵ -amiaa bhuite klaa, -amiaa -kaslo 'wvpapie klaa, nyımaa -zlo yia -ain -yewosolu, -a yia libho 'titie nu, 'in wa yia -ain 'ylaakple -gueli, wa yia -ain jnw 'bhalı.

⁶ -Slolu -a slolu we nu, -a mi -Lago lubbononya nya, -amiaa -mowlvwbe klaa, -amiaa -Lagəgbv yilo klaa, -amiaa dltie klaa, -amiaa zozonuu lenve klaaa salo. 'In Zuzu 'Popaa lenugbv -yo -amiaa nyıme zekalidli tklı klaa,

⁷ gbu zonuu gbagbie -yo -Lago 'titie salo. Nu, -we mia tklı -Lago 'yliya 'wv, 'mo -a bhua 'wv -amiaa tgv -li -yo -amiaa -guladolu -li nya.

⁸ Wa -ka -ain 'jñikwalida -mi, 'in wa bhalı 'yaa -ain zo. Wa -ka -amiaa daa gbonyuu gbadı -mi, -zugba wa gba 'yaa -amiaa daa gbu zonuu, wa yi -ain yocian 'bhisa, 'in -zugba gbu zonuu -a mia gbadı.

⁹ 'Wv wa bhua -ain nee wa 'ni -ain -yi, 'in -zugba wa 'de weee -yi -ain kpeen kpeen. 'Wv wa bhua -ain nee nyıma mu tlida, 'in -zugba -a -ga 'yiliyo sazonu sa. -Kaslı 'wv wa paa -ain, 'in wa'a 'bha -ain.

¹⁰ -Amiaa dli wa sumania, -zugba -amiaa dli mi 'mına 'wv 'yli weee nya. Wamia dli, bobabbhanya -a -mia, -zugba -a pa nyıma duun 'jñimnie -gv. Wamia dli, -a 'ni -lu yabhlogbəo -ka, -zugba -a ka -lu weee gbu zonuu sa.

¹¹ -Amiaa 'talea Kolentı -nyıma, -a ka ain -yla gbu zonuu gba, 'in -a yia dli 'wokalı 'kaduv -ain -yla.

¹² A 'ni -amiaa dli 'wokla ain -yla, amia klaa amiaa dli 'wv -amiaa gbegbein.

¹³ Nu, gbu na gbaa ain -yla nee na 'yua a -mi, a nu -amia 'bhisa, a -kali amiaa dli 'wv 'kaduv -ain -yla!

A vla gbonyuu gwe

¹⁴ Nyıma -wa'a 'jñwnua -Lago gbu -yo, a -yo wa 'na suslolu 'wv, 'in a 'ka wa nya lubho nu dabvdv -ni. 'Lee, -we mia tklı mneni we -yo -we -nyuayil 'ka 'wosusloluu? 'In sa zlı mneni we -yo nikpise 'ka 'wosuslolua?

¹⁵ Sa Klisi mneni o 'ka **'Kuzu* nya weli -bhlo -ka? 'In sa -Lago nyıme mneni o -yo o'jñwnua -Lago gbu -yo 'ka -lu 'wugbolua?

¹⁶ Lee -lu -gv -Lago -bodu -yo yoyolago 'ka weli -bhlo -ka? Nu, 'yiliyo -Lago -bodu -a -mia, -Lago 'de nee sae:

«La na -yo wa yia -dia,
in noa na -yo wa yia,
wa -Lago na yia -zea,

* 6:15 Glekiweli nee: Belialı.

'in wa 'ka na nyima -ze.»

17 We 'gbv, Jejitape née:

«A 'bhv waa nyima ni nyidi,
'in a vla wa gwe 'pipi.

A 'na zili pounkalu kwé -ni,
'in amiaa 'lakpasu -amü na yia kpaa.»

18 -Lagosebhe née 'yae:

«Titc weee -Kanyo née:

Amiaa Dide na yia -zea,

'in amia 'ka na nökpasuyua -yo na
'ñwonyua -ze.»

7

¹ Nu, -we weee -Lago gbaa o 'ka wla, na
jilli -talea, we nanu 'yli -amiaa -nu nya. We
'gbv, -we plalua ku -yo dli poin, -a 'bhv we
'bi, 'in -a go la, -a 'ka -mowlu 'wlala, -Lago
'ñwonyeza nya.

Polvv 'myna

² Nu, a 'nye -ain 'bi amiaa dli zo, -a 'ni nyime
yabhlogbaa -yla gbonyyuu leno, -a 'ni nyime
yabhlogbaa 'wlu -nyum, 'in -a 'ni nyime
yabhlogbaa 'wluli.

³ We 'ni amiaa gbuu 'wludiedee 'gbv na gba
'sa. Nu, in ka we gba pepe, we yi tlthle -zeoo,
we yi 'yligagie -zeoo, amiaa gbu -su 'wo -
amiaa dli zo.

⁴ In di ain dli 'wo bhabha, amiaa 'gbv na
yiliman na 'de. Nu, -amiaa laylagbv weee
'wo, in ka 'kwayli gege, 'in 'myna mia 'mi
yeda.

⁵ Nu, da -a nynia Masedvan, -a 'ni nyape -
bhla yabhlogbaa 'yi. -A ka siasie 'wlubhu so
weee lo, nyama dli -ain -gol, 'in nyama
-amiaa dli zo.

⁶ Nu, -wa 'kwa wlaa 'ylila, -Lago -o paa wa
'kwayli, o ka -amia 'kwayli 'pa, Titu yiyie nya.

⁷ We 'ni Titu yiyiee 'dékpvaa 'pa -ain 'kwayli,
nu, sa a 'paa o 'de 'kwayli, o ka -muu lodi -ain -
sal. 'In sa a 'yibhaa a 'ka 'mi 'yi lu klaa, amiaa
dli sulo klaa, 'in sa a mia lamnazida a 'ka 'mi
lupa, o ka we gba -ain -yla. We 'gbv, na 'myna
ya -gwulayliman.

⁸ Nu, 'debhie, 'sebhe in ceha ain 'wo, we
nokpla gbu ka amiaa dli sumani, in 'ni -muu
'gbv dliluda -mi -sleen. Da in 'ya we -yo nu,
wee 'sebhe -minu nokpla gbu ka amiaa dli
sumani bhla yabhlo nya, -bha in loa dli.

⁹ Nu, -sleen, in mi 'myna 'wo, we 'ni amiaa
dli in sumani gbu, -we ka gbu -wa, amiaa
dli sulo -minu ka amiaa dli 'bhiti. Nu, -Lago
de 'yibhaa amiaa dli sulo -minu, -amia 'ni ain
gbonyyuu yabhlogbaa -yla leno.

¹⁰ Nu, dli sulo -we bhua -Lago solu, nyimee
dli we bhiti, 'in we kwaay nyime 'popue lo,
nyime'e lo dli -muu 'gbv. 'In dli sulo -we -wa
dodu -gvo dli sulo, nyime -muu kwaay tlthle lo.

¹¹ Amiaa dli sulo -we -wa -Lago dumagbu,
a yla -sleen we lengbv: 'saa amiaa
kwelapuloe, gbulene 'wo! 'Saa amiaa zukpa
-wlawlie! 'Saa amiaa dli le! 'Saa amiaa

gbonyyuu lenvee kwé -nyanomvnevel! 'Saa na
'yiyie 'tv aain -yo! 'Saa amiaa -goladolu!
'Saa amiaa sulo gbonyyuu -lenonyao -kaslu
'wopapie nya! A ka we -slolu so weee lu nu,
a 'ni gbu -minu 'ji -yi.

¹² Nu, 'sebhe in ceha da aain 'wo, -o nva
gbonyyuu le, in 'ni o 'gbv we celi, 'in -o -yla wa
nva gbonyyuu le, in 'ni -mo 'gbv we celi. In
'yibha in 'ka we aain 'klusolu -Lago 'yu nu,
amiaa dli mi -ain -gv gege.

¹³ We 'dée 'gbv, amiaa gbuu lenvee ka -amiaa
dli lapali.

Wee dli lapali -minu -gv, -a ka 'ya 'myna
'kadu li, -a 'ya Titu 'myna -lilie -yo, a 'de
weee o nyaneo dli -sasiee 'gbv.

¹⁴ Nu, in ka na 'de 'ylimani amiaa 'gbv Titi
'yu, 'in a 'ni mi zvbbhal. Sa -bhloo 'de -a gbaa
gbuzonu aint -yla, 'sa -bhloo 'de amiaa 'jmi -
zvbo -a gbaa Titi 'yu, we yia gbuzonu -ze.

¹⁵ Nu, sa a 'de weee zua Titi 'ñwonye, 'in a yia
o 'lakpasu kpa, nyano -yo -yotite nya, we ka
amiaa zekalte -gwulayliman o dli zo.

¹⁶ Nu, in mnene in 'ka aain dli 'wudi gbu
weee 'wo 'gbv, 'myna mi na dli zo!

8

'Gwezi wa -saa bhabha wa 'ka *
Zeluzalemvv leglizinya 'nye

¹ Bheliaun, 'nanu -we -Lago nva Masedvan
leglizinya 'wo, -a 'yibha -a 'ka we 'di aain -sali.

² Siasie duun ka -mo -Lagonyima yli. 'In
wa 'myna 'yligowvlaa 'gbv, wa yia nyima -li
'nye bhabha, -zugba boba zalu mi wa 'bhada.

³ Nu, sa waa -Lagonyima mnenia wa 'ka
wla, wa 'ka 'sa wla, 'in wa yia we -guzi, wa
'de dli da. 'In un mi we daynyo nya.

⁴ Nu, wa ka -amiaa Zukpapahie 'jwé -
yokpal, 'in -a 'ka wa 'yoo 'nye, -li -Lagonyima
mia * -Zeluzalemvv -Lagonyima 'nyeda 'nanu
nya, wa 'ka wa -nu we lopal.

⁵ Sa we mi yaa -amia dli nu, 'sa wa yi wlaa,
wa ka -muu -guzi. Tia wa ka wa 'de Jejitape
yoo 'nye, 'in -muu 'bigu, wa yi 'yaa wa 'de -
amia yoo 'nye -Lago dli da.

⁶ We 'gbv, -a yia Titi 'kwayli 'pa nu, lubho -
zvbo ka gwe o dia amiaa -gbe, o mni o 'ka we
'wlubha 'nanvu.

⁷ Nu, a mi 'jnimnunya nya so weee lo:
dlizvbo 'wo, gbadu, -Lago -lii yilo 'wo, -
goladolu 'mia bhloluda -ka -Lagoyloogbvu, we
-yo -amiaa zekalidli a kaa 'wo. 'We
'gbv, wee -li -minu glaa, a -slolu amiaa 'de
nanician nya 'ya bhabha.

⁸ Nu, we 'ni tite yabhlo in palu aain -yla: in -
ka aain -yla -Lagonyima tolvaa -goladolu gbu
gbadu -mi -Lagoyloogbvu, in 'yibha amiaa
zekalidli mia, a wleli -mo we gbuzonu sa.

⁹ Nu, a -yi -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'nanu.
Mo -wa zlime 'jnimnunya, o ka o 'de bob-
abhanjo 'wony amiaa 'gbv, 'in o 'ka aain
'jnimnunya -zeli o boba 'wo.

¹⁰ Nu, 'di na zva aün gbu -muni 'wv, we nanu 'yli amiaa -nv nya, -we ka gwe a dia tia -zv 'wv, a -yo we lenoe mnu. 'In amia -gaa 'yu -Zeluzalemvv -Lagonyima 'wosasie nya, 'in we 'nu -muv -bhlogbəo -tolv, 'in amia 'yibhaa a 'ka wa 'wosa tia.

¹¹ We gbu, -sleen, dli -zənv -we nya a dia we gwe, a 'bha 'sa we 'wlu, amiaa 'yiyiluu solu.

¹² Nu, nyime -ka -Lago -lu 'nye dli -zənv nya, we gbu -Lago ḥnwua -yo, -we nyime kaa we gbu -Lago kaa, -we nyime 'nia -ka -Lago 'nu -muv gbu -ka.

¹³ In 'ni -gba nu, a ti amiaa 'de boba 'wv, nyima təlvə -yo -bebie nya. -Innya, in nee: a mneni 'wv -lu -yida.

¹⁴ Da a kaa da -lu kwəe duun, -wa 'nia -lu -ka, a be wa -yo. 'Bhie, zli amia 'ni -lu -ka, wamia -ka -lu duun -ka, wa mneni wa 'ka aün -yo -be. Sanee 'sa a 'kaa 'womneni 'yiyulu 'wv.

¹⁵ We mu 'sa celida -Lagosebhe 'wv:

«Nyime -o 'bhua -lu la duun,
we 'ni o ḥwelazili,
'in -o 'bhua -lu la -se,
we'e bə -məo kwəe.»

Titi -yo -Lagonyima təlvə mnia Kolenti

¹⁶ -Lago na paa fuo! In 'ybha in 'ka aün 'wosa bhabha, 'in mv -bhlokpadə -Lago zva Titu dli zo.

¹⁷ Nu, amiaa -gbə -mnūmnie -a 'ybhalia Titi -o ka we -yo -wnu. 'In -yottitie nya 'ya, o 'de 'ybha o 'ka amiaa -gbə mnu.

¹⁸ Nu, Titi -yo -amiaa -Lagobheli yabhlo, -o leglizi weee kwalia 'ynti o -Lagobvən gbagbie -yo, 'ma -a tiea.

¹⁹ Nu, we 'ni bhaa, 'mə leglizinya -saa -bha, -a -yo -ka nə wee lubho -zənv -muni nuda. 'In wee lubho -a nəa Nyimaa -Kanyoo 'yntumnie -yo -amiaa dli -zənv sloluee 'gbv.

²⁰ Nu, 'gwəzzi 'kadə wa 'nyea -aün yoo, 'kli -a yia, 'in -a kpaa we 'nanvv, -delee wa yi -aün 'nyisa we 'gbv.

²¹ Nu, 'kli -a yia, 'in gbu nənia 'yli Nyimaa -Kanyoo 'yu, we -yo 'ya nyima 'yu, -a 'ka we leno.

²² Nu, -a ka wa -yo -amiaa bheli tie. -A ka o layla gbu duun 'wv, 'in 'kəmvv o slolu we nu, o -gv mi ladoluda. Nu, -sleen o -gv mi 'ya ladoluda bhabha, -we ka gbu -wa, o ka aün dli 'wv'd 'kadəv.

²³ We -ka Titi, na nənonyo -wa, 'in dabdvə -yo 'mə 'sə nəa lubho amiaa -gbə. We -ka bhelia -tolva -wa -yo o nəa, leglizinya tiea -maa. Klisu 'yntumningbvə wa nəa le.

²⁴ A -slolu we leglizinya 'klv nu, a -kali nyima -manu ze sazonu sa. Leglizinya 'ka we 'jyibhelii nu, -a ka Zukpa -a 'ka -amiaa 'de 'yimani amiaa 'gbv.

¹ Nu, -Zeluzalemvv -Lagonyima -yəbegwezi wa -saa, wa 'ka we wa kwa, in 'ka aün 'wuceli -muvv 'gbv, we mi gbuvpə nya.

² In -yi amiaa dli -zənv, wee gbu -muni 'wv. 'In in yia na 'de 'yimani amiaa 'gbv, Masedvanı -nyima 'yu. In nee wa -ylae: «Akai -dudu -gv -Lagonyima ka lamnazi, wa 'ka wee -yəbegwezi wla tia -zv 'wv.» 'In amiaa kwelapuloe ka wa lonyima duun 'kvayli 'pa.

³ Bhelia -manu na tiea amiaa -gbə, -delee, 'ynti -a kwalia aün gbu -muni 'wv, we yi yo -ze. In 'ybha sa in gbaa we, a mnazi 'sa amiaa 'de la sazonu sa.

⁴ We -ka nu, Masedvanı -nyima -yo 'mə ka amiaa -gbə mnu, 'in wa 'ni aün lamnazida yli, -amia -wa dia aün dli 'wv, -amiaa zu -wa. In 'nia amianvv zuv gbu gba.

⁵ In ka we -yo -yti nu, we nanu 'yli, in 'ka bhelia ni -yəbhuhbhoe, 'in wa 'ka 'mə 'yugali amiaa -gbə. 'In 'nanlu a -saa, -we ka weli a wlaa, wa 'ka we 'wlugogvlal. 'In bhla in 'ka amiaa -gbə nyini, -zugba we mi lamnazida. 'In wa 'ka we -yo -yti nu, dli -zənv nya a wlaa, we 'ni dli sulo nya.

⁶ A yibheli we 'ji nu: -o -ka gbu 'kieni, 'kieni o dia, 'in o -ka gbu duun, duun o dia.

⁷ -O -ka -mə, sa o popahla dli zo la, o wla 'sa. We 'na -zeli dliive -yo -glə -mə. Nu, -o wlaa 'məna nya, -Lago -kali o ze.

⁸ Nu, -Lago ka we se o 'ka aün zuzonvv 'yli -bhlo -bhlo duun 'nye. 'In -we a 'ybhaa -Lago -dumagbvə nya, a 'ka we 'yli bhla weee nya, -a -ka amiaa 'de -yo -gbv -bhia, 'in -we -ka latv aün kwəe, a 'ka -muv nya gbuzonv -gbv weee leno.

⁹ We mu 'sa celida -Lagosebhe 'wv:

«-Lago 'nanu 'yligvəwla bhabha,
in o nyea bobabhpaya -li.

O tiklimumie mi la -zo weee nya.»

¹⁰ -Lago -o nyea -luglonyo -luu 'ya, 'in o nyea o 'floo o 'kaa li, mo yia aün -luu 'ya a 'ybhaa 'nyea. Nu, o -ka we 'wuzumanı, 'in o 'ka we mini. Sanee 'sa amiaa tiklimumiee lenvgbv yia -gvəloylimania.

¹¹ Nu, 'yntumnyu o yia aün -zelia so weee lv, bhla weee nya, 'in a 'ka amiaa 'de -slolu 'nanucaan 'degbolu nya. 'In -li a wlaa, -a yia wa yoo 'nyea, we 'gbv, nyima duun yia -Lago paa.

¹² Nu, 'nanu a nəa da, we 'ni -Lagonyima -yo -gbv 'dekbvə we yi -bhia. Nu, wee 'nanu yibhelie -yo nyima duun yi 'yaa -Lago paa.

¹³ -Slolu a slolu we nu, a mi Klisu gbuzonv gbu 'nəywe zvda. 'Nanidlī nya a -yo -Zeluzalemvv -Lagonyima -yo nyima təlvə suslolua amiaa zuzonli 'wv. Nu, -muv weee 'gbv, wa yia -Lagobhlo -muni 'nəywe -kakie yibhelie, 'in wa yia -Lago 'ynti 'yimani.

¹⁴ -Lago wa yia bhubhœa amiaa ze wa -kalia 'gbv. Nu, -Lago ka aün 'nanu 'kadə duun 'wvnu.

¹⁵ -A 'pa -Lagə suo, 'nanı -we 'nia 'wopalı -nanı -ka, o nua -ain 'wuu 'gbo!

10

Polv gbaa o 'deə -gvgbv -wa -solva o -yowv,
wa 'yu

¹ Nu, -amu Polv ka daa wa gbaa, in -ka ain glaa -mi, 'in na tia na 'de 'wv 'kienyi, 'in in -ka ain -yobhoda -mi 'pıpi, 'in na solva ain -yowv, -amu laa an Klisi dlı -dloç -yo o zuvzonu nya.

² Amia na bhubhoea, da in -ka amiaa -gbe mnı, a 'na 'sulu 'mi, 'in in 'ka ain -yla gbo gba 'klı 'cici nya -ni! 'In nyıma təlvə popalıa we 'wlukvun la nu, nyımaa lenvgbvı səlv -a nua gbo le. Cun, -maa -yla na yi 'yaa gbo gbaa 'klı 'cici nya.

³ Nu, gbuzonu -wa, -a mi -glonyıma nya, 'in -a 'nia -galı gv -glonyımaa gpgv səlv.

⁴ Nu, tuvg -lunya -a golva tu, we 'ni dvdu -minu -gv -nyımaa tuvg -lunya: nu, -Lagə -gbe we 'titə bhıa, 'in -we weeee solva -Lagə -yowv, la we saa -muv. 'In -a saa yoyowlukvun lapopalıe la.

⁵ Nu, weli weeee, -we 'deə 'ylimanınya yia gbaa -Lagə yiloo gbegebıin, -bha -a salıa we la. -A 'ybha -a 'ka nyımaa 'wlukvun lapopalıe weeee -kaslv sa kpa, 'in we 'ka Klisi 'nɔŋwe zo.

⁶ 'In -a mi lamnazida, -a 'ka nyımaa 'nɔŋwesanya -kaslv 'wopa, -zugba a -ka nyımaa 'nɔŋwezonya tıklı nya -mi.

⁷ -Luu ku -yu a ylaa! We -ka nu, nyıme yabhılo dı we dlı 'wv nu, o 'debhlo mu Klisi -nu nya ni, o dı 'ya we dlı 'wv nu, -amia mi 'ya Klisi -nu nya.

⁸ Nu, se -we Nyımaa -Kanyo 'nyea -ain, in -ka na 'de 'ylimanı we 'gbo, we -ka -bha -gozi -se ni, amiaa dlızıvze -gvwılaylimanı gbo -wa, we 'ni amiaa lasasıee gbo. 'In, in 'na 'ka zu nu we 'gbo.

⁹ Nyıme yabhılogbı 'gbalı -ni nu, in 'ybıha in 'ka ain nyano dlı slı 'səbhınya -we na paa ain yoo nya -ni.

¹⁰ Nu, -we wa gbaa mu ni, wa nee: «Polv 'səbhınyaa nıokpla -we'lunya wəlv 'wv, 'in we tea. 'In o -ka -ain glaa -mi o too o lenvgbv 'wv, 'in o weli mia gbuokpıa nya.»

¹¹ Nu, o -ka 'sa gba, -məo 'ybıhelı we 'jıe: -a -ka -mi 'pıpi sa -amiaa weli 'tea 'wv 'səbhı 'wv, -a -ka amiaa -gbe mnı, 'sa -amiaa lenvgbv yia 'wotemania!

¹² Nu, nyıma -təlvə kwalıa wa 'de 'jıni bhabha, -a 'popalı we 'wlukvun la nu, -a 'ka wa nya 'womnenı, 'in -a 'ka 'ya -amiaa 'de we yıbhılo, we 'ni muv?! Wa 'de wa 'bhıa 'wv wa yıbhılo -lu nya, wa 'ka wa 'de 'ybıholı, -a 'ka -a 'popalı wa 'de, wa 'de 'wv. Nu, wa 'ni 'ylimna.

¹³ Nu, we -ka -amia, -a 'ylimanı -amiaa 'de we'e zi -bha -gv. Lubho -we -a 'kaa nu, da -Lagə palia we -bılı -bha -a -yo we nunve

bhollua, 'in o yia -ain 'yoo 'nye -a 'ka amiaa -gbe mnı.

¹⁴ Da -a mnıa amiaa -gbe, -a 'ni wee -bılonya -gızı. Nu, -amia mnıa amiaa -gbe tıa, 'in -Lagəgbı -we gbaa Klisi gbuzonu gbo, 'in -a yia ain -yla we gba.

¹⁵ -A'a zi -bılı -gv -amiaa 'deə 'ylimanı nyıma, nyıma -putuu lubhıo 'gbo. -A dı we dı 'wv nu, amiaa dlızıvze yia -gvwılaylimanı, 'in -a 'ka mnıenı -a 'ka -amiaa lubho -nunve -gvwılaylimanı bhabha ain nyıdi. 'In -bılı -we -Lagə palia -ain -yla, -a'a zi we -gv.

¹⁶ -Muv 'bigı, -Lagəgbı -a yia gbaa, -məo amiaa lugbeın -dvıdnıya -gv. 'In -a 'ni mnıenı -a 'ka -amiaa 'de 'ylimanı lubho -we nyıma -putu nua wa 'deə nu lubhonıdaa 'gbo.

¹⁷ Nu, we mi celıda -Lagəsəbhe 'wv:
«Nyıme o -ka gba o 'ka o 'de 'ylimanı,
-məo 'ylimanı -məo 'de lubho
-we Nyımaa -Kanyo nua lee 'gbo.»

¹⁸ Nu, we 'ni nyıme o -kwalı o 'de 'jıni, 'mə wa sa -bha, nu, nyıme o Nyımaa -Kanyo kwalıa 'jıni, 'mə wa saa -bha.

11

Polv -yo yocıan -wa laa wa 'de -Zezuu ti-etienva

¹ 'Aa! A -ka mnıenı a 'ka na -sabhe 'wlu zo laslıvlo -se ni, we nanı 'yli! Cun, a -tv na 'gba zo.

² In -kali amiaa ze zenyidı nya, 'in wee zenyidı nyaaya zekalıe -mını mia, -Lagə -gbe we bhıa. Nu, in ka amiaa so kpa nıokpası -bhılogbı -nu nya: mə -wa Klisi. Cun, mə 'yu na kpaa ain, nee 'jıwnıyu -o -yo nıokpası 'ni -slo -budu 'wıdı mə.

³ Nu, nyano na nua, sa *tıbhe nua *Evvı -dawlı 'wv, 'in we yia o mnıenı ni, wa yi 'sə amia 'wlukvun lapopalıe 'nyuu 'nye, a yi Klisi -yolaneıne sazonu sa gwevla 'pıpi.

⁴ Zı a yılgıbea we gege nu, -Zezu ka gbo -amia gbaa ain -yla, nyıme yabhılo yi -Zezu -putuu gbo gba ain -yla. 'In a mi 'ya lamnazida, a 'ka zuzu -yo -Lagəgbı -putu -we ka gbo -amia 'nia ain -yla gba, a 'ka -muv gbo -yıçınwı.

⁵ In dı we dı 'wv nu, in 'ni -mı 'kienyi -lu yabhılogbı 'wv amiaa -Zezuu tietienıa 'kadı -manı -yo.

⁶ Cun, in 'ni gba sa -yi, gbuzonu -wa, nu, we -ka -Lagə yilo, -muv mi -muv 'deə sa! -A ka we ain 'klıslolu 'yı weeee nya, -amiaa lenvgbı weee 'wv.

⁷ Da in gbaa ain -yla -Lagə gbuzonu gbo, bhe in gbaa we. 'In in yia na 'de 'wotı 'kienyi, in 'ka ain 'ylimanı 'gbo. 'Lee, gbuonyuu in nua le yi?

⁸ Da in mia ain glaa lubho nıda, leglızı -putunya pena 'mi, 'in na bhıa wa 'gwızinya 'wv, -zugba na sa ain 'wv we nya.

⁹ Nu, da in mia amiaa -gbe, in 'ni nyime yabhlogbəo 'wlugba nya -mi, -lu bəa 'mi 'wv 'gbv. Nu, bhelia -wa 'bhva Masedvani, -lu -we ka gbu mia 'mi -yo, -maa 'nyea 'mi we. In ka na 'dəe dli lakpa nu, in 'na -zelu amiaa 'wlugba -ni. 'In 'sa na yia na 'dəe dli lakpaa 'komvu.

¹⁰ Nu, Klisu gbuozənu -welı mia 'mi 'wv 'gbv, in nee, Akai -dudv weeee -mnu -gv, nyime yabhlogbəo 'na 'ka 'mi 'dəe 'ylimanı -gbv -mnu 'ywεe labhalı.

¹¹ Lee -lu ka 'gbv na gba 'sa? In 'ni amiaa zekalı gbo -wa yi? Sa in -kala amiaa ze, -Lago -yi we 'ji.

¹² Nu, -we in mia da lenvda, 'mu na yia lenvda 'komvu. 'In -wa mia yoyo -welinyaa datalida, wa 'ka wa 'de 'ylimanı, nu, -amiaa nonvolubho -yo -wa nvolubho -bhlo, in 'ka wa 'ji gba.

¹³ Nu, waa nyima -manı, tietienyaa nvo yoyo -nu wa -mia. Yo wa tbhva wa nonvolubho 'wo, in wa noa wa 'de Klisu tietienya 'wo.

¹⁴ Nwεgaga -subhaligbv yabhlogbəo 'ni we 'wo -mi. 'Lee, -Saataan 'dəe 'bhitili we 'de zlu 'anzı 'wulaa?

¹⁵ Nu, -Saataan lubhononya 'ka wa 'de -Lago -o mia tikliu lubhononya 'wvnu, -muu 'ni -yo -kali. Nu, sa wa lenvgbonya mia, 'sa wa yia wa dudu -gvu bhialida 'yia.

Pəlvv siasie

¹⁶ Nu, 'mu na gbaa da: nyime yabhlogbəo 'na 'bhulu 'mi 'wo -sabhebhanyo 'bhisa -ni. 'In we -ka nu, a ka 'sa we 'wlukvən gbuozənu sa ni, a ynwu we -yo nu, in mi -sabhebhanyo nya, 'in -amı 'ka 'ya mneni, in 'ka na 'de 'ylimanı -sele.

¹⁷ Cun, gbuozənu -wa, in -ka na 'de 'ylimanı, -we na gbaa da, in 'nia we gba Jejitatee səlv, -zugba -sabhebhanyo 'bhisa na gbaa.

¹⁸ Nu, nyima -duun ylimania wa 'de dudu -gbonyaa 'gbv. Nu, nanu 'de na ya 'yaa 'ylimania.

¹⁹ Amia -wa laa amiaa 'de gbuylonya, amia ynwunua -sabhebhanya, 'dəe 'yibadi, we 'ni muv.

²⁰ Wa 'ka ain 'wvbhu galı 'bhisa, wa 'ka ain 'wluli, wa 'ka ain 'wie 'wvli, wa 'ka ain 'ylilatlili, wa 'ka ain 'kpayukwli 'wo sobha, 'wlu a dila -muu weeze zo la.

²¹ Zu mu 'mi 'bhada, we 'ni muv? In 'ni 'wlu 'temanı, we 'ni muv? A ka zukpa, gbuonyuu in noa!

We -ka nyime yabhlo mneni o 'ka o 'de 'ylimanı -lu yabhlo 'wo, -amı mneni in 'ka 'ya 'sa no. Gba na gbaa -sabhebhanyo 'bhisa.

²² Eblee * wa -mia yi? -Amı mi 'ya we nya! Izlaelnyuma wa -mia yi? -Amı mi 'ya we nya!

*Ablaamvv 'yuoyua wa -mia yi? -Amı mi 'ya we nya!

²³ Klisu lubhononya wa -mia yi? In mi we nya, in -zi wa. In -ka 'sa gba: -sabhebhanyo 'bhisa in gbaa! In ka lubho nu, in -zi wa, in ka -kaslu pla, in -zi wa! Wa ka 'mi seli duun bhabha, in -zi wa! 'In in ka tlthlee nwε -yo 'plili blha weee nya, in -zi wa.

²⁴ Nu, -pnu glo 'so -we *Zuifv paa nyuma, in -bhlo bhva we nwε, in 'plili we zo -zakpa gbu.

²⁵ *Wlomv -nyuma ka 'mi seli 'nyumuu -zakpa ta. Wa li 'mi -bho 'wo -zakpa -bhlo. 'Glo 'kadı -yo 'mi mnu 'nyuglu -zakpa ta, in in yia 'yli -bhlo li 'nyu -gv -zakpa -bhlo.

²⁶ Na nənvee duun 'wo, in ka tlthlee nwε -yo -di, yeeye nyu kwεe, 'wiényaa nyuma -bhanya kwεe, na bhelia Zuifv kwεe, -wa 'nia Zuifv kwεe, in ka tlthlee nwε -yo -di, 'gbe 'kadı nukple, da bebleenya, gumunyu -gv -yo yoy -obhelia kwεe.

²⁷ In ka siasia -libho duun nu, in ka 'ylaak -ple -gv blha təlvə nya. Nwo -yo 'nyumato ka 'mi 'bha, 'in blha təlvə nya, 'in 'yi liliu, nwətəl ka 'mi 'bha, 'in in 'ni 'wvoplanaa -ka.

²⁸ In in 'ni gbu təlvə gba. Nu, leglizi weee -we -gv na ləlvə dli, mu -wa na 'wlukvən lapupaliye 'ylio 'yli.

²⁹ Nyoo yəmanı 'wo, in we 'ni 'ya -amı 'wo -bhoa, nyoo bhlili gbuonyuu lo, in we 'ni 'mi -yo -kpa?

³⁰ We -ka nu, in 'ka na 'de 'ylimanı, -zugba na 'wvysomane 'wo na yia na 'de 'ylimanı.

³¹ -Lago -o -wa Nyımaa -Kanyo -Zezuu Dide, -o ka 'yńi wa mnunia -zo weeee nya, in we 'nia bhloluda -ka, o -yi we 'ji nu, in 'ni yo 'tobhoda -mi.

³² Da in mia -Damasi, dudu 'wlulapilinyo -o mia nyımaa 'wlulapilinyo Aletası lubho nuda, o yia 'slıja wee gbee plalida 'yligbeli, wa 'ka 'mi kpa 'gbv.

³³ Nu, wee gbee lvv 'suoo finetli 'yli wa wlelia 'mi -cice 'kadı nukple, sanee 'sa in -dia o kwεe.

12

Pəlvv 'ylikakie -yo -we -Lago -slolua o 'klv

¹ Lee, in 'ylimanı na 'de? -Mvv 'ni -lu 'wo -ka. Nu, 'ylikakienya -yo gbuonyaa 'klvslolue -we -Lago wlala, we gbu na yia -sleen da gbaa.

² Nu, nyime yabhlo mia Klisu 'wo in -yi o. We -zo kugbua le -mnua ni, wa 'bhua o 'wo, 'in wa yia o yalu tanv -gv kwa. (-De o ka o ku nukple -tvv, -de o ka o ku nukple 'tlaa, in 'ni -muu 'ji -yi, -Lago -debhlogbəo -yia we 'ji.)

³ In -yi we 'ji nu, -Lago ka nyime -mənı 'wvbhu, in o yia o yalu kwa. 'Pıen, -de o ka o ku nukple -tvv, 'in -de o ka o ku nukple 'tlaa,

* 11:22 Zuifvonya. * 12:2 Yalu tanv: Zuifv duun dliu nu, yalu -zakpa ta. Polo nee, o ka yalu tanv -gv pla, mo -Lago 'de dlia la.

in 'ni -muv 'ji -yi, -Lagəə 'dəbhlogbəə -yia we 'ji.

⁴ In wəlnya dədəgəv -nyime 'nia mnəni o 'ka gba, in -we ka se wa'a 'nyea o, o ka we ləsa, -mə o 'nəa we.

⁵ Ni, nyime -məni 'gbv na yia na 'de 'yilimani, in 'in 'na 'ka na 'de 'yilimani na 'dəe 'gbv, -we slolua na 'wuyəmanie, we 'wv na yilimani na 'de.

⁶ In -ka yaa 'ybha in 'ka na 'de 'yilimani, in 'na 'ka yaa -sabhebhanyo -ze, ni, gbozənvv 'dəkpəva na gba yaa. 'In in 'ni 'ybha in 'ka na 'de 'yilimani. -We ka gbo -wa, -we na noa le, wa yia -yo, 'in -we na gbaa, wa noa, in 'ni 'ybha nyime yahbłogbəə 'wlukvən lapəpalie 'yilimani we -zi we 'wv.

⁷ In 'yliwgbonya -Lagəə -slolua 'mū 'klv, in yi na 'de 'yilimani we 'wv 'gbv, siasie 'titie yia na ku zo pla, -Saataan tietienyo 'bhisa, -zugba we bhuti 'mū, 'in we kolvə 'mū 'yoo in yi na 'de 'yilimani 'gbv.

⁸ -Zakpa ta in bhubhoea Jejitate ni, o -sa 'mū siasie -mū 'wv.

⁹ 'In o yia we 'bigopalie 'mū -ylae: «Na 'nan ka -na -nə nyim. Ni, -na 'wuyəmanie 'wv na 'titie slolua we 'de tenyi tenyi.» In 'ybha in 'ka na 'de 'yilimani na tootoo -mūmū 'wv, 'in Klisi 'titie 'ka 'mū -gu yi, 'in we 'ka 'mū 'wvpa.

¹⁰ We 'dəe 'gbv, na 'wuyəmanienya klaa, na vəle klaa, na gbo sloo 'yiyie klaa, na 'klyie 'wopalie klaa, we -yo na dlbənya mia, -we lo na plħha Klisi 'gbv, 'mūna nya na yia we. Ni, in -ka 'wuyəmani, -bha in 'tea la tenyi.

Kolentu leglizu dlħive mu Polv -yo

¹¹ Gba na gbaa -sabhebhanyo 'bhisa, 'in amiaa de noa 'mū we 'wv -glia nya. Amia 'ka yaa na -gogbø gba. Ni, in 'ni -lu yahbłogbəə nya -mioo, amiaa tietienya 'kadu 'ni 'mū 'wuzi -lu yahbłogbəə 'wv.

¹² Na lenvgbonya -we slolua we ni, -Zeuu *tietienyo in -mia sazənə sa ni, we ka leno dl̄tie nya kpeen kpeen aui nyidi. We ka leno -lu: -we -wa gwedigbonya -yo gbo 'kadu -yo ninee 'ημπαλιγbonya.

¹³ Ni, in 'ni amiaa 'wlugba -ze, we 'ni -muv 'wobhu, le -lu in no leglizi -putunya -yla lea, 'in in 'ni -muv aui -yla lenva? A -ka we -yoyi gbonyuu nya ni, -zugba a ti na -yɔgbv 'wv!

¹⁴ A -tal, in mi lamnazıda in 'ka amiaa -gbə mni -zakpa tanu nya, in in 'na 'ka amiaa 'wlugba -ze. Ni, amiaa da na talia, in 'nia amiaa 'gwezzii datali. We 'ni ni, yua 'ka 'gwezzii lazò wa dideaa -nu nya, 'yuua dideaa za 'gwezzii la wa 'yuua -nu nya.

¹⁵ We -ka -am, na -lu weee in kaa, 'nye na nyea we aui, 'in na wlāna na 'dəe -kpəbhie amiaa 'wəsasiee 'gbv. 'Lee, amiaa ze in -kalia bhabhaa 'gbv, amiaa na zekalie mia zəbeda ya?

¹⁶ -Yo a yia we ɻwnua ni, in 'ni amiaa 'wlugba -ze. 'In nyima -təlv yia gbaa ni, in ka -dawli, 'in -dawli nya in kpaa aui.

¹⁷ 'Lee, nyima -wa in tiea amiaa -gbə, in ka wa 'yahbłlo -gv 'plli, 'in in yia aui 'wluli yi?

¹⁸ In ka Titi bhubhoea o mni amiaa -gbə, 'in in yia bheli yahbłlo a -yia, o 'bi 'pali. 'Lee, Titi ka aui 'wlulii? O -yo 'mū 'so, dl̄ -bhłlo nya -a -ni nəo, 'in 'yoo -bhłlo -a -ni bhłlii?

¹⁹ We 'bi ka 'wəgwłe, -zugba a popali we 'wlukvən la ni, -a mū -amiaa 'dəe -mūmū tħklu 'yibulanənnda aui 'yiliya 'wv. -Innya! Sa Klisi 'ybhaa, 'sa -a gbaa -Lagəə 'yu. Na jijli -talea, amiaa dl̄izvəe -għwulaylimaniee 'gbv, -a gbaa gbo weee -mū.

²⁰ Ni, in mi nyano noda ni, da in -ka amiaa -gbə nyim, sa in 'ybhaa in 'na 'ka 'sa aui yli, 'in sa amia 'ybhaa, a 'na 'ka 'sa 'mū 'yli. In mi nyano noda ni, in 'ka aui nyidi gbonya -mūli: -zle -yo zenyi, 'ce -yo -yomūnnie, veli weli -yo nyima talba yo -għażiex, 'dəe 'yilimanie -yo gbo bidi -bidi bidii lenve.

²¹ In mi nyano noda ni, da na -putu -ka amiaa -gbə mni lo, na -Lagəə 'bhali 'mū zo aui 'yu. In mi 'ya nyano noda ni, nyuma duun -wa mia gbonyuu lenvəda bħha 'bhisa, 'in wa 'nia -slo pvinplagbonya kħala, mətniġbvv lenve -yo wa nūme -bhogbvv lenve 'bħħu, 'in in 'ka wa -gu willi.

13

Wvħħlolu gbvv lapalie -yo f'sawwel

¹ Ni, na -zakpa tanu yia da amiaa -gbə mni. Sanee 'sa we mia celida -Lagəəsebħe 'wve:

«Gbvv daynya 'so,
gbvv daynya taa weli -go,
wa dia gbo wli 'wv.»

² Ni, -wa weee noa 'cın gbonyuu le, we -yo nyima -tħlaa weee -yla na palia għu la. In ka we għa pepe da na 'sonu mni amiaa -gbə, 'in 'mū na għa 'yaa -zexx da, da in 'nia aui gla -mī. Da na -putu -ka aui 'yia mni, in 'na 'ka nyime yahbłogbəə nyazi 'yli.

³ -We -slolua ni, -am 'wv Klisi plħia 'in o għbaa, a 'ybħha a 'ka we 'yli, 'in 'yia a yia we. Klisi 'ni 'wuxx l-aww amiaa għegħbejn, o 'titie o slolua aui gla.

⁴ Ni, gbozən -wa, o 'wuyəlve 'wv wa yia o *su -go lakolu, 'in -sleen -Lagəə 'titie nya o -għa 'yili. 'In -a mū o 'wv 'gbv, -amia yəlv 'yaa 'wv. Għonxja lenve nya amiaa għegħbejn, 'klb -a yia we aui -slolua ni, -Lagəə 'titie nya -a -yo -għa 'yili.

⁵ A 'ybħha amiaa 'de la, 'in a yla amiaa 'de, -de a mū -Lagəənyima nya 'piei. Amiaa 'de -yi we 'ji ni, -Zeuu Klisi mū aui 'wv, we 'ni muv? Yaayu, a 'ni mneni a 'ka amiaa dl̄izvəe lenvəgħu -sloluu?

⁶ In d̄i we d̄li 'w̄ nu, 'ji a yia we yibhelia nu, we 'n̄i 'sa -m̄i -amiaa -nu nya, nu, -amia ka dl̄izvzvee lenugbv -Zezu Klisi 'w̄o.

⁷ -Laḡo -a bhubhhoa nu, a 'na novu gbonyuu yabhlogb̄o le -ni. We 'n̄i nu, -a 'ka we ain 'klu slolu nu, -a ka Zukpa we gbu. -Innya, -a 'yibha nu, a nu gbuzənuv 'debhlogb̄o le. -Amia 'n̄i Zukpa -kao, -muu 'n̄i gbu yabhlogb̄o.

⁸ Nu, -a 'n̄i mnenei -a 'ka -Laḡo gbu zənuwəl̄ -yəwəsəl̄, we lubho -a 'kaa nu -bhlogb̄o.

⁹ Cun, -a -ka 'w̄oyəlv, 'in amia -ka late, 'mona -wa -amiaa -nu nya. -A -ka 'ya -Laḡo bhubhoeda -m̄i, -we -a yibhalia o, muu -wa nu, a -ze -Laḡonyuma tiklu.

¹⁰ We 'd̄ee 'gbo, da in -tl̄vlu -slo da ain -yo la, 'in na celiā gbu weee -m̄ini ain 'w̄o. Nu, zh̄i in -ka ain glaa -m̄i, in yi ain kpa 'nyumu, se -we Nyimaa -Kanyo 'nyea 'm̄i səl̄. Wee se Nyimaa -Kanyo 'nyea 'm̄i, amiaa dl̄u -gwəwəlaylimanee gbu -wa, we 'n̄i amiaa lasasiee gbu.

¹¹ -Sleen, in ka we 'wlubha, bheliain -a gbelie. A -tali amiaa -m̄imie tuklu da, a 'popal̄ 'koayli, amiaa d̄li -m̄i -bhlo, a -d̄i la -dl̄o, 'in zekalidli -yo 'w̄otutvə -dl̄o -Laḡo -yo ain 'so 'ka -m̄i.

¹² A sisali fv gbigblelie nya, -Laḡobhelia 'bhisa. -Laḡonyuma weee nee wa -sa ain fv.

¹³ Nu, Nyimaa -Kanyo -Zezu Klisi ḷwna ain 'nyu la, -Laḡo zekalidli -yo Zuzu 'P̄opa -o suslolua -ain 'w̄o, -yo a 'd̄e weee 'so -tv.

'S**ebh****e** P**ol**v 'paa -Galasii -nyuma yoo

-Lagonyuma mia -Galasii -dvdv -gv, 'ma *Polv 'paa 'sebhē yoo. Nyuma tolba née -Galasii -Lagonyuma -yla nu, wa 'na Zuifuv lenugbuvu tluva -gv no, wa 'na 'ka gbu 'wubhu. We 'de'e 'gbv Polv yia wa 'wocel, 'in o née wa -yla nu, -o -ka -Zezu *Klis dli -gv zu, 'in -moo bhua gbu 'wv. Nu, -amiaa lenugbunya 'ni mnenei we 'ka -ain gbu 'wusa.

Fvsawəl

1² -Ami -Zezu Klisu *tietienyo *Polv -yo -Lagobhelia wee e mia -seli, -amia celia da -Galasii *leglizinya 'sebhē ni 'wv. Nyuma 'ni 'mi lapal, 'in nyime yahbhlgbao 'ni we 'kolu nya -mi. -Zezu Klisu -yo Dide -Lago -o 'bhua o 'wo tlthinya glaa, ma paha 'mi la.

3 -Amiaa Dide -Lago -yo -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu njwna ait 'hyu la, 'in wa 'nye ait 'wututve -dlco.

4 Klisu ka o 'de wla -amiaa gbuonyuuu 'gbv, o 'ka -ain pue, 'in o 'ka -ain bhla 'nyii -mni kwee -sa, -amiaa Dide -Lagoo dvmagbu nya.

5 -Lagoo 'jnni 'yimanu 'kemuv! *-Amen!

-Laggbv -putu 'ni -mi

6 Amiaa -Lago laa [Klisu] 'nanu nya, a 'ka o 'bibhu sa slv, 'in a 'ka gbuolosuso -putu 'bibholu -Laggbv 'bhisa, -mvu ka 'mi njwegaga -suhalt.

7 Nu, -Laggbv -putu 'ni -mi. Nyuma tolba mi -bha, -wa 'ybhaa wa 'ka Klisu -Laggbv 'bhi saputu sa, ma nva amiaa dli zo bidi -bidi bidi.

8 'In, we yi -amiaa 'degbolu -ze, we yi yalu 'anzi yahbho -ze, -Laggbv -a gbaa da ait -yla, -o -ka we 'bhi saputu sa, 'kple kpa o!

9 -A ke we gba ait -yla pepe, 'in 'mo na gba 'yaa da ait -yla -sleen: -Laggbv a 'nva tia, -o -ka we 'bhi saputu sa, 'kple kpa o!

10 'Lee, nyuma 'ka 'mi 'jnni kwalu da in mia -talida, yaayu, -Lagoo -nu -wa yi? -Innya, -Lagoo -nu in 'ybhaa. 'Lee, in 'ka nyimaa dwdonamanu da in mia -talida yi? In -ka yaa nyimaa dwdonamanieeatalida -mi, in 'na 'ka yaa Klisu lubhonoonyo -ze.

-Lago ka -bha Polv -sa -Zezuu *tietienyo nya

11 Nu, na bhelia, in née ait -ylae: -Laggbv na gbaa da, we'e 'bhu nyimee -gbe.

12 Nu, we -ka -ami, nyime 'ni 'mi we 'nye, 'in nyime yahbhlgbao 'ni 'mi we -slolu, -Zezu Klisu -slolu 'mi we 'klu.

13 In mi bhaa *Zuifuv -Laggbv -yloogbvl, sa na nva a ka we 'nu. Sa na palia -Lagoo *leglizinya 'klyie 'wv 'kva 'tit nya, in 'ka wa lasaa 'gbv, a -yi we 'ji.

14 In mi bhaa Zuifuv -Laggbv -yloogbvl, in -zi na -lima 'wv Zuifuv glaa, 'in in dolu -gula

bhabha, in -zi wa, -amiaa dvkpasu lenugbvu 'wv.

15-16 'In, -mvu weee 'yu, -Lago ka -bha 'mi -sa pepe, -zugba in mi -slo na 'nyaaa nukple, 'in o yia 'mi la o 'nanu nya, in 'ka o lubho nu. Da we namania -Lago dudu o 'ka 'mi 'wv o 'Yu -slolu, 'in 'ka -moo gbu gba nyuma -wa 'na Zuifuv -yla, -bha -bhlokpadé in 'ni nyime yahbhlgbao 'dizoweli layibha.

17 'In -wa -zea 'mi 'yu -Zezuu tietienya, in 'ni -maa -gbe mni *-Zeluzalemu, nu, -bhagigalida in mnia Alabii -dvdv -gv, 'bhie, in yia lubhiti -Damasigbe nukple.

18 -Zv ta 'pla, 'in in yia -Zeluzalemu mni, Pielu yibheliee 'gbv. 'In in li o -gbe 'yli kugbua le gbu.

19 Nu, we 'ni Pielu -yo Nyimaa -Kanyoo bheli *Zake 'wubhu, in 'ni -Zezuu tietienyo -putu 'yu 'yli nya.

20 -We na celia da ait 'wv, gbuozonu -wa, 'in -Lago 'de -yi we 'ji nu, in 'nia yotubhu.

21 -Moo 'bgv, 'in in yia Silii -yo Silisi -dvdv -gv mni.

22 Nu, Klisu leglizinya mia Zudee -dvdv -gv 'ni -slo 'mi 'yli 'yli nya.

23 -We wa gbaa waa leglizinya 'nva zlime -bhlogbao, mu -wa nu: nyime -o pali bhaa wa 'klyie 'wv, 'in -Laggbv -we ka 'gbv o gva la, o 'ka we lasa, o 'mi -sleen we gbadu.

24 'In wa yia -Lagoo 'jnni -mninda -tv na gbu.

2

Wa ka Polv yibheli -Zezuu tietienyo nya

1 -Zv kugbua le -mnva 'plia, 'in in -yo Banabasi 'so yia -Zeluzalemu lomni, 'in in yia Titi 'wubhu, in -yo -moo yi 'yaa mni.

2 'In -Lago -slolu 'mi we 'klv 'gbv, in yia -ma mni. 'In -yo nyimaa 'yugalunya 'kadu 'dekpvu gbelia 'wlu, -Laggbv na gbaa -wa 'na Zuifuv -yla, in ka we 'ji gba wa -yla. In 'ni 'ybha lubho in nva, 'in in mia nva, we tv 'wv bhe.

3 'In 'debhie, na nənənyo Titi mia *Glek nya, wa 'ni o *knv 'wvp -gla nya.

4 -Muu bhla, yoyobhelia -tolba -wa -bhoa zlime -ain lu 'wiem, -maa 'ybha yaa o *knv 'wvpapie. Waa nyuma ni ka -ain lobho, wa 'ka -amiaa 'de -yla -tutve -Zezu Klisu nyea -ain -yolatitalid, 'in wa 'ka -ain titee galu 'wvn lu.

5 Nu, waa nyima -man, -a 'ni wa 'wlu zo lasluv 'kienyii -kpua, 'in -Laggbv 'ka ait nyidu -tu gbuozonu nya.

6 'In -wa mia leglizinyaaa 'yugalunya 'kadu nya ni, -we wa -mia, we 'ni 'mi 'yliya 'wv -lu yahbhlgbao nya -mi, -we ka gbu -wa, -Lago 'o yla nyimaa ku -yo, in née, waa nyima -man 'ni 'mi -yla gba -gla nya nu, in nu gbu -putu yahbho le lo.

7 'In, wa ka we yibheli nu, sa -Lago dia we 'gba Pielu 'wlu, 'in o gbaa Zuifuv -yla -Laggbv,

'sa o daa 'mi we 'gba 'wlu, 'in na gbaa nyima -wa 'nia Zuifo -yla -Lagobgo.

⁸ Nu, -Lago -o nva lubho, 'in o yia Pieli o tietienyo -zeli Zuifo nyidi, mo -bhlokpadse nva lubho, 'in o yi' yaa -ami o tietienyo -zeli, nyima -wa 'nia Zuifo nyidi.

⁹ Nu, nyima -yi *"Zake, Sefasi" we -yo *Zaan, leglizinyaa 'yugalunya 'kadi nya, 'in 'nanu -Lago nva 'mi 'wo, -maa ke ya yibheli. 'In wa yia in -yo Banabasu kwae kpa. Sanee 'sa -a bhlia weli -phlo, -amia 'ka nyima -wa 'nia Zuifo nyidi lubho nu, 'in wamua 'ka Zuifo nyidi lubho nu.

¹⁰ Gbu yabhlogbo wa yibhalia -ain: wa nee -a 'na dlvlu leglizinyaa bobabbanya 'wu -ni, 'mu -ami nva le dli weeee nya.

Polv palia Pieli -yla gbu la Antiosvgbe nvkple

¹¹ 'In da Pieli nynia Antios, gbuonyuu o nva le, in yia we o 'klosvbha.

¹² Nu, da nyima 'Zake tiea, -maa 'nia -slo nyni, -zugba Pieli -yo -Lagonyima -wa 'nia Zuifo lia dabudu. 'In da -maa nynia, o yia wa nya lile 'ylibeli, o yia wa gwevla. -We ka gbo -wa, Zuifvu -Lagonyima goa nyimaa knu 'wopapie 'wu, 'ma o ssa.

¹³ 'In -amiaa -Lagobhelia Zuifo yia Pieli dli 'so -bhogbu leno, 'in Banabasu 'degbolu yi 'yaa we lubho.

¹⁴ Da in 'yia we -yo nu, wa'a kpa wa 'de tiklu -Lagobbu gbuoznvv solv, 'in in nee Pieli -yla nyimaa -zejila 'woe: «-Mi mi Zuifo nya, 'in -in yia -wa 'nia Zuifo, -maa lenogbu leno, -in 'nu we Zuifvu titee solv leno. 'In sa -in mnenei -in 'ka gba nyima 'nia Zuifo, wa nu -gla nya Zuifvu lenogbu lea?»

Zuifv -yo -wa 'nia Zuifv ka nyima tiklu -ze dlizvzvee 'gbv

¹⁵ -Amia mia, Zuifvu 'zayli -a -mia, -a 'nu gbuonyuu -lenonya, -wa'a zva -Lago tite 'nunjwe, wa nyidi.

¹⁶ -Moo bhla, -a -yi we 'ji nu, -Lago o yibheli nyime, nyime tiklu nya *Moizu titee 'nunjwezvzvee 'gbv, nu, dlizvzvee -bhlogbo -Zezu Klisi -gbo gbu -wa. We 'gbv, -amia yi 'yaa -Zezu Klisi gbu -yojwnu, 'in -Lago 'ka -an yibheli nyima tiklu nya, -amiaa dlizvzvee Klisi 'wuu 'gbv. Nu, we 'nu titee 'nunjwezvzvee gbo. Nu, -Lago 'na 'ka nyime yabhlogbo yibheli nyime tiklu nya, titee 'nunjwezvzvee 'gbv.

¹⁷ 'In, we -ka nu, tiklumune -Lago 'yiliya 'wuu da -a mi -talida Klisu 'gbv, 'in -a -ka 'ya gbuonyuu -lenonya nya -mi, -wa 'nia Zuifo 'bhisa, 'lee, Klisi paa nyima 'koayli wa nu gbuonyuu le yi? -Innya!

¹⁸ In 'ybha zlime in 'ka -mi tiklu -Lago 'yu, titee 'nunjwezvzvee 'gbv, 'in in yia we 'bibhu.

In -ka we lu lobhiti, -zugba na 'de in 'nia titee 'nunjwezvzvee 'wuu.

¹⁹ Nu, we -ka titee -bhlo, mu -laa 'mi tlthe, 'in we -ka -ami, in ka tl titee gbegbein, 'in in 'ka 'yiliygada -tu -Lago o gbegbein. 'In in yia *su -go tlui Klisi nya.

²⁰ 'In, in -ka 'yiliygada -mi, we 'nu na de -ga 'masleen 'yiliyo, nu, Klisi -gaa 'yiliyo 'mi 'wu. Nu, -Lago o 'Yu ka na zekalie -slolu, 'in o yia o 'de wla na 'gbv, o dlizvzvzvee nya na ku -gaa -sleen da 'yiliyo.

²¹ Nu, in 'na 'ka -Lago o 'nanu daa gba -innya. We -ka nu, titee nu nyime tiklu -Lago 'yu, -zugba bhe Klisi tha.

3

-Lago yibhelia nyima, nyima tiklu nya Klisu dlizvzvzvee 'gbv

¹ Oo -Galasii -nyima, -gwywtonya, nyoo -salu ain a? Wa 'nu da ain -Zezu Klisu *su -gu lakolve 'kluslolu vaa?

² Nu, gbuo go -bhlo mia da, a 'palu we 'bigu. Zuzu 'Popa a 'yia, tite 'nunjwezvzvee 'gbv a yia o 'yi yaayu, -Lagobgo a 'nva, a zva dli -gbo gbu -wa yi?

³ Sa amiaa -gu 'ka 'ya sa 'wutva? A ka -Lagobbu gwedi -Lago o Zuzu nya, 'in a 'ybha a 'ka -sleen we 'wlubha amiaa 'dee 'tite nya?

⁴ -We weee 'wu a 'plilia, bhe -wa yi? -Innya, we 'nu mnenei we 'ka bhe -ze.

⁵ 'In -Lago -ka o Zuzu ain 'nye, -zugba o nu gwedigbu le ain nyidi, amiaa titee 'nunjwezvzvee gbu -wa yaayu, -Lagobgo a 'nva 'in a zva dli -gbo 'gbv, o nva we le yi?

-Lago dlizvzvzvee *Ablaamv

⁶ Nu, *-Lagosebhe nee *Ablaamuv daae: «o ka -Lago dli -gu zv.

⁷ O dlizvzvzvee 'gbv,

⁸ -Lago yia o yibheli nyime tiklu nya.»

⁷ We 'gbv, a yibheli we 'ji nu, -wa zva -Lago dli -go, ma -wa Ablaamuv 'yooyuua 'debhie.

⁸ -Lagosebhe ka we gba, nu, nyima -wa 'nia Zuifo, wa dlizvzvzvee 'gbv -Lago yia wa yibhelia nyima tiklu nya, o 'de 'yu. We 'gbv, -Lago yia Ablaamv -yla wee gbuoznvv -minu gba pepe nu:

⁹ «Nyu wa yia dudogu -nyima weeee lajwnaa -na 'gbv.»

⁹ Ablaamuv ka -Lago o gbu -yojwnu, 'in -Lago yia o 'nyula jwna. 'Sa -bhloo 'de -wa weeee jwnua -Lago o gbu -yo, -Lago jwnaa wa 'nyu la.

¹⁰ Nu, -wa weeee zva titee 'nunjwezvzvee dli -go, me yia wa kpa. Nu, -Lagosebhe nee:

¹¹ «-We weeee mia celida -Lago titee 'sebhe 'wu, o' zva we 'nunjwe 'komuv, me yia o kpa.»

¹¹ We mi 'ya gbuoznvv nya, nu, nyime yabhlogbo 'ni mnenei o 'ka -mi tiklu -Lago 'yu titee 'nunjwezvzvee 'gbv. Nu, -Lagosebhe nee:

* 2:9 Pieli.

«-C -Lagə yibhelia nyimə tiklū nya dlizuzvée
‘gbv,
‘lyiyəgagie -məo yia ‘yia.»

12 'In tite'e 'bhv dlizuzvée -gbv. Nu, we mi 'ya
celidae:

«-C zva titee lenvgbv weee 'nvnjwe,
o -tu we lenvda 'kōmuv,
'in o 'ka 'lyiyəgagie 'yil.»

13 Klisi ka o 'de meyəlatinyo -zeli -amiaa
'bgbv, sanee 'sa o zitia -ain 'wō titee me kwēe.
Nu, we mi celida -Lagəsebhe 'wv:
«Nyoo nyoo wa -ka bizi su 'wlu,
me mi o -nu nya.»

14 Nu, sanee 'sa we nva, 'in 'nyulanjwna -wəl
-Lagə gbaa Ablaamv -yla, nyima -wa 'nua
Zuifv, wa 'ka we 'yi -Zezu Klisi 'gbv. 'In Zuzu
-Lagə gbaa o 'ka wla, -a 'ka we 'yi dlizuzvée
'gbv.

Tite -yo -lu -we -Lagə gbaa o 'ka wla

15 Na bhelia, dvdv -gvv gbv yabhlo na yia
da palia: we -ka nu, weli nyimə 'kaa ti, o -ka
we ti sazon sa, nyimə yabhlogbəo 'nū mneni
o 'ka -bha we lasali, 'in o 'na 'ka we -gv -lu
yabhlogbəo pali.

16 Cun, -li -we -Lagə 'kaa wla, o ka we gba
Ablaamv -yo o 'yuoyu -yla. 'In -Lagəsebhe
'nū -gbae: «Ablaamv -yo o 'yuoyua,» 'in -muv
'ka 'wlu nee nyima duuun gbv wa gba, nu, -
Lagəsebhe nee sae:

«-In -yo -na 'yuoyu,»

nyimə yabhlogbəo we saa 'jñi, mə -wa Klisi.
17 -We in 'ybhaa in 'ka gba mu nu: -Lagə
ka weli t Ablaamv -yla, 'in o nee, -gv o yia
we 'yigbea -kli. -Zvv 'wlu 'so -zu glo -bhlo
'ya kugbua (430) 'phä, 'bhie, Moizi tite yia
yi. -Muv 'nu mneni -muu 'ka weli -Lagə tia -
bhalasal, 'in -lu -Lagə gbaa o 'ka wla, we 'ni
mneni we 'ka we lasa.

18 'In we -ka nu, 'bi -we -Lagə wlaa, titee solu
wa yi we, -zugba we 'hi -lu -Lagə gbaa o 'ka
wlaa solu 'bhv, 'in, -lu -we -Lagə gbaa o 'ka
wla, mu -yo o -slolu o 'nanu Ablaamv -yla.

-We ka 'gbv -Lagə yia tite pal

19 'In lee -lu ka 'gbv -Lagə yi tite pali nyima
-ylaa? Pali o palia we, 'in da nyima -saa o
dombagbu 'nvnjwe o 'ka we -slolu. 'In we 'ka
'sa lenvda -tu tiklū, 'in Ablaamv 'yuoyu o
ka 'gbv -Lagə gbaa o 'ka Ablaamv -lu 'nye, 'in
-məo yiyibhla 'ka nyni. -Lagə zva wee tite
'anzinya jwēe, 'in 'anzinya yia Moizi 'wobhu
'kolv nya, -Lagə -yo nyima nyidi.

20 Nu, kolv mia, nyima 'so nyidi o mia. 'In,
-Lagə 'debhlogbəo: o 'nū kolv -ka.

21 -Muu gbaa nu, -li -we -Lagə gbaa o 'ka
wla, tite mi we -ystv nya yi? -Innya! We
-ka nu, -Lagə ka tite yabhlo pali, we mneni
we 'ka nyima 'lyiyəgagie 'nye, -zugba nyimə
mneni yaa o 'ka nyimə tiklū -ze -Lagə 'lyiya
'wv, titee 'nvnjwzvée solu.

22 We 'nū 'sa -mu, nu, -Lagəsebhe nee,
dvdvgoli weee mi gbyonyuuu 'tite zo. 'In -lu -
we -Lagə gbaa o 'ka wla, nyima -wa jwnua -
Zezuu gbu -yo, -maa 'ka we 'yi, wa dlizuzvée
-Zezu Klisi -gbv 'gbv.

23 Da -Zezu Klisi dlizuzvée bhla 'nū -slo nym,
-zugba -a mi -kaslocian nya tite kwēe, wee
dlizuzvée -Lagə 'kaa -ain 'klvslolu we wuwvée
nya.

24 Sanee 'sa, tite -zea -amiaa 'lyiyəzvonyo
tiklū, 'bhie, Klisi yia yi, 'in -a 'ka nyima tiklū
-ze -Lagə 'lyiya 'wv, o dlizuzvée 'gbv.

25 -Sleen, -Zezu Klisi dlizuzvée bhla ka nymii
'gbv, -a 'nū 'masleen oo 'lyiyəzvonyo -moni kwēe
-mi.

26 Nu, a 'de weee mi -Lagə 'yua nya -Zezu
Klisi dlizuzvée 'gbv.

27 Nu, amia weee -wa wa batizea Klisi 'wv,
a ka Klisi 'wowlv -ze.

28 We 'gbv, -Lagə 'lyiya 'wv, 'wosisalida 'nū
Zuifv -yo -wa 'nua Zuifv nyidi -mi, we 'nū gal
-yo nyima -zənū nyidi -mi, 'in we 'nū nvkpasi -
'yjwni nyidi -mi. Nu, a 'de weee -bhlo -Zezu
Klisi 'wv.

29 A mi Klisi -nu nyaa 'gbv, a mi Ablaamv
'yuoyua nya. 'Bi -Lagə gbaa o 'ka wla, 'yia a
yia we.

4

Nu, -a 'nū 'masleen gal, -Lagə 'yua -a -mia

1 -We in 'ybhaa in 'ka gba mu nu: 'bilinyo
-ka -slo 'yisləkpile nya -mi, 'wosisalida 'nū o -
yo gaylo nyidi -mi, 'in -zugba mə -wa wee 'bi
weee -kanyo.

2 Nu, nyima -wa zva o, 'in -wa zva o -li 'lyiyə,
o mi wa kwēe tiklū, 'in bhla -we o dide 'paa
njwēe, 'in we nynia.

3 Nu, 'sa -bhlo 'de we mia -amiaa -nu
nya. Da -a mia zlume 'yisləkpile 'bhisa, -a mi
dvdvgvv 'titenyaa gal nyia.

4 'In, bhla -we -Lagə zva, da we nynia 'ce,
o yia o 'Yu yoo 'pa. Njwno gwalia o, 'in o yia
Zuifv titee zonyime -ze.

5 'In -wa mia tite zo, o 'ka wa 'wuziti. Sanee
'sa o 'kaa -ain -Lagə 'yua -zeli.

6 -Lagə 'ka we -slolu a mi o 'yua nyaa 'gbv,
o yia o 'Yuu Zuzu yoo 'pa -amiaa dibhe 'wv,
Zuzu -o kpia 'wv: «Aba^{*}, 'oo Dide!»

7 We 'gbv, -in 'nū 'masleen gaylo, nu, -Lagə
'yv -in -mia. 'In -in mi o 'yu nyaa 'gbv nu, -in
mi 'ya 'bilinyo nya -Lagə 'nanu solu.

Polv lva dli -Galasii -nyimaa 'gbv

8 Zlume a -yo -Lagə 'nū weli -ka, -zugba a mi
bubolii gal nyia, 'in -muuanya 'nū -Lagə -zənū
nya -mi.

9 'In -sleen a -yi -Lagə, -we in 'kaa gba mu
-wa nu, -Lagə -yi ain. Dvdvgvv 'titenyaa, -
we 'nia 'tite 'wv -ka, 'in -we 'na 'kaa ain -lu

* 4:6 Zuifoweli -wa. We ji -wa: «Baba».

yabhlogbœ -yla lenœ, sa a bhiti 'ya lv -muv zœ? Sa a 'ybba a 'ka 'ya -muv gali -zea?

10 'Yl klaa, 'co klaa, bhla klaa, we -yo -zu tœlœaa 'nœjwezœ -wa amiaa -yo kpagbœ.

11 Amiaa 'gbo na nœa nyano: lubho weee in nœa amiaa 'gbo, bhe we yia 'wœtua yi?

12 Na bhelia, amia na bhubhoe, a -mi 'mu 'bhisa, -we ka gbo -wa, -am! ka na 'de no amia 'bhisa titee bgegbœin. 'In a 'ni 'mu gbonyuu yabhlogbœ -yla lenœ, da in mia amiaa -gbo.

13 'In -we nœa le, 'in in yia zlume amiaa -gbo -tv, 'in in yia ain -yla -Lagœgbo gba, a -yi we. Gu in kaa -yo gbo -wa.

14 Na guzo -nu mi laylagbœ nya amiaa -nu nya, 'in a 'ni 'mu 'wonye, 'in a 'ni 'mu kwœes -sa. Nu, -Lagœ 'anzi yabhlo 'bhisa a kpaa 'mi, -Zeu Klisi 'degbolu 'bhisa.

15 Da amiaa zlume 'mœna -tvœ? -We in 'kaa gba amiaa daa mu -wa nu, we -ka yaa 'yli wa sa -mo, -zugba a ka -mo amiaa 'yli -sa, a ka 'mu we yoo 'nye!

16 'Lee, gbozœnugbœ na gbaa da ain -yla, we 'gbo in yia amiaa tonymœ -ze -sœen yi?

17 Waa nyima -wa nynia an -yo la, wa 'ni amiaa zekal sazœnu sa. Wa 'ybba wa 'ka ain 'mu 'bi -sa, 'in a 'ka wa 'böhölu we gbo -wa.

18 Cœn, gbozœnu -wa, nyimœa zekalie -ka ain ye sazœnu sa, mu nœnia 'yli. We -ze dli -zœnu nya. A nu we le bhla weee nya, we 'na -zel! na 'yibadi -bhlogbœ -ni.

19 Na 'yua, amiaa 'gbo in mi 'yaa da siada lu, nee 'jwnœ -bho luzzi, mo. 'In in mi 'sa siada tiklu, 'in Klisi 'ka ain 'wöladil, 'in a 'ka Klisi 'wœlwœ -ze kpeen kpeen.

20 Nu, in 'ybba in 'ka bhla -minu nya ain kwesi -mi, in 'ka ain -yla gba so -putu lu. -We in 'kaa lenœ -sœen, in 'ni we -yi. Amiaa 'gbo dhlœve mia da 'mu -yo.

*Agaa -yo *Salaal gbov 'Wwpaligbv

21 A gba -slœ we 'mu -yla, amia -wa 'ybbaa a 'ka Moizœ titee 'nœjwe zu, -we wee titee -minu 'sebœ gbaa, a'a 'nu wee?

22 Nu, we mi celida we 'wœ, Ablaamu 'yi nukpasuyua 'so. 'Yabhlo o -yo gaylonjwœ *Agaa gwalia, 'in -gudu o -yo nyimœzœnunjwœ *Sala gwalia.

23 Nu, 'yu o -yo gaylonjwœ Agaa gwalia, nyimœa dumagbœ salo wa gwalia -mœ. 'In o -o -yo nyimœzœnunjwœ gwalia, weli-Lagœ wlœa, we salo wa gwalia -mœ.

24 Wee gbov 'Wwpaligbv -minu 'ji -to 'wœ, waa 'jwnœ 'so -mani 'wosusloluee gbo 'so wa slolua. We tianœ mia, *'wosusloluee -we -Lagœ -yo Ablaamu -yo *Izlaelnyuma nœa le -gœgo wa laa 'Sinaif 'wlu, we yli -wa Agaa, wee 'wosusloluee titee nœa nyimœ gal 'wœ.

25 Nu, Agaa mia, mo -wa Sinaif -gœgo Alabii -dvdœ -gv. Mo -wa dvdœ -minu -gbo -Zeluzalemœ, -we ka gbo -wa, we -yo we 'yua weee mi gali nya.

26 Nu, yalu -Zeluzalemœ mia, mu -wa -Zeluzalemœ -we 'nia gaylo nya -mi, 'in mu -wa -amiaa 'nyaa.

27 Nu, we mi celida -Lagœsbeh 'wœ:

«Gblotujwœ, a li 'mœna!

Ama 'nia 'yugwalee kuu 'cœnœe 'ji -yi, a 'kpi 'wœ 'mœna nya!

Nu, 'wonyejwœ yua yia 'wuzumania, wa 'ka 'wœyubhaejwœ 'yua 'wœzi.»

28 'In amia, na bhelia, weli -Lagœ wlœa amia mia we -gœv 'yua nya, *Izakœ 'bhisa.

29 Zlume, 'yu wa gwalia nyimœa dumagbœ salo, mo palia -o wa gwalia -Lagœ Zuzuut salo 'klytie 'wœ. 'In 'sa -bhloo 'de we mia desleen nœda.

30 'In -Lagœsbeh nee lea? We nee:

«-In vu gaylonjwœ -yo o 'yu.

Nu, gaylonjwœ 'yu -yo nyimœzœnunjwœ 'yu 'ni mœneni wa 'ka wa didee 'bi dlili.»

31 We 'gbo, na bhelia, -amia 'ni gaylonjwœ yua, nyimœzœnunjwœ 'yua -a -mia.

5

-Zeu Klisi ka -ain gaylo -flii -sa

1 Klisi ka -ain gaylo -flii -sa, 'in -a 'ka -amiaa 'de -yla -mi sazœnu sa. A -tv -muv salo gege, 'in a zo amiaa 'de 'yliyœ, a yi 'ya gali -ze lu.

2 A yla, -am! Polv nee ain -ylœ: wa -ka ain *knœ 'wœpa, a 'ka -mu tiklu -Lagœ 'yœ ni, -zugba Klisi 'ni -lu yabhlogbœ nya -mi amiaa -nu nya.

3 In nee 'ya ain -yla -tapaes, nyœo nyœo -ka knœ plœ, o zu tite weee 'nœjwe -gla nya.

4 Amia -wa 'ybbaa -Lagœ yibheli ain nyimœa tiklu nya titee salo, a -yo Klisi 'ka 'wœdo. 'In -Lagœ 'nan! ka ain 'wœdo.

5 Nu, we -ka -amia, -Lagœ -a dia dli 'wœ, mo yia -ain yibhelia nyimœa tiklu nya o 'de 'yu, 'in 'mu -a mia 'wœda, -Lagœ Zuzuut 'titœ -we nœa -amiaa dlizœze 'wœ lubho, we nya.

6 Nu, -Zeu Klisi 'wœ, -in 'ka knœ 'wœ -mœo, -in 'ni knœ 'wœ -mœo, -mœo 'ni gbo yabhlogbœ. Nu, -we nœnia 'yli, mu -wa dlizœze -we nœa gbo le nyimœ zekalie nya.

A 'na 'bhitili gaylo 'wœ lv -ni

7 A ka -gwagwœ gwendœ 'nanœ, nyœo yœmanœ amiaa bœ 'wœ, nu, a 'na zœlu gbozœnu 'nœjwe -nia?

8 -We wa gbaa ain -yla, 'in wa yia ain lu, -Lagœ -o laa ain, we 'nia o -gœ 'bœ.

9 'Lee, wa'a gba da «*Gœo -selœ wa palia 'floo 'pue weee -yo, mu yœlia wee»?

10 -Am! mia, Nyimœa -Kanyœ 'wœ, na dli mi ain -go nu, amia 'na 'ka 'wlukœvn lapœpalie -putu 'yœ. 'In nyimœ o -ka amiaa 'wœ -nyumœ, -Lagœ yia o -kaslu 'wœpœ.

11 We -ka -am!, na bhelia, we -ka knœplagbœ in mi yaa gbaa gbozœnu sa, leœ ka 'gbo wa pa 'mu 'klytie 'wœ? We -ka yaa 'sa -mi, -zugba, Klisi su -gv tlœigbœ in mia gbaa, we 'na 'ka nyimœ yabhlogbœ 'cedlo -la.

12 Nu, -wa nua amiaa dli zo bidi -bidi bidi, wa lel' ya wa 'de!

13 Na bhelia, amiaa 'de -yla -tutvee 'gbv -Lago yia ain la. A 'na 'ylibeli we -gv, 'in a 'ka amiaa yicee lenogbu leno -ni. Nu, a nonnu lubho -yla zekalidli nya.

14 Nu, welu go -bhlo ni nokple tite weee 'bhaa 'wlu:

«In -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

15 Nu, -fliinuma 'bhisa, a -ka mumnuda -mi, a -ka lenonnuva -mi, a zo amiaa 'de 'yili, a yi amiaa 'dée klu lasa.

Zuzu 'Pupa -gal' ain 'yu

16 In nee ain -ylae: a no -Lago Zuzuun sal, a yi 'masleen amiaa yicee dlwonyningbv leno.

17 Nu, -amiaa yicee dlwonyningbv -yo -Lago Zuzu 'ni weli -bhlo -ka, 'in -Lago Zuzu -yo -amiaa yicee dlwonyningbv 'ni weli -bhlo -ka. Nu, -yo we munna, 'in -we a 'yibhaa a 'ka leno, a yi we lenoe kweyomneni.

18 We -ka nu, -Lago Zuzu -gal' ain 'yu, -zugba a 'ni 'masleen tite zo -mi, 'in we 'ni 'masleen ain nyewzi.

19 'In -a -yi -amiaa 'dée yicee lenogbu, -we -wa: mutni klaa, pwinplagbu klaa, we -yo gbonyyu weee lenoe,

20 yoyolag -weee bvbv, -dlabchiaa lenoe, nyima 'wonyinyenie, -zlesasie, zenyinuve, 'cepapie, -yemumnie, zua 'wodidie, gwepapie -pue nyewze,

21 nyime -putuu -luu dl. 'wonyinyie, nu nyimee 'habhie, nyogbalilie, 'in we -yo we 'wowlv -gbv tlovaan lenoe. In ka we gbu ain -yla gba tia, 'in 'mo na gbaa -sleen da ain -yla: nyuma -wa nu 'saa, -maa na 'ka *-Lago nyuma 'wlulapile 'wv 'bi 'yi.

22 Nu, zvzonogbu bhva -Lago Zuzuun -gbv, mu nt: zekalidli, 'monadli, 'wotvobe -dlao, dlitie, gbu -zonuu lenoe, dli -zonu -kakie -yo weli -gutvobe,

23 dli -dlao -kakie, we -yo 'dée dli lakpakpie 'so. Tite'e -solo -muu weee -yo 'wv.

24 -Wa mia [-Zezu] Klisi -nu nya, wa yicee -yokpagbv -yo we dlwonyningbv, wa ka we lakuvalu *su -gv.

25 -Lago Zuzu ka -ain 'yiliogagie 'nyee 'gbv, -a no 'ya oo Zuzuun salo.

26 -A 'na 'ylimani -amiaa 'de -ni, -a 'na llalil' cedlo -ni, -a 'na nonnu zenyi -gbe -ni.

6

A sisal 'wv amiaa -yogbvv 'gba nya

1 Na bhelia, we -ka nu, nyime yabhlo ka gbonyyu lobhlili, amia -wa noa -Lago Zuzuun sal, a 'slaman 'wv -Lago 'yloogblv. 'In a nu we le dli -dlao nya. A zo amiaa 'de 'yili, amia yi 'ya laylagbu lobhlili.

2 A sisal 'wv amiaa -yogbvv 'gba nya. A -ka 'sa nu, -zugba Klisi tite a bhelia 'yli.

3 We -ka nu, nyime yabhlo pvpali 'wlukuvon la nu, o mi nyime 'kadu nya, 'in -zugba o 'ni -lu yabhlogbba nya -mi ni, o 'degbolu o nua -dawli 'wo.

4 Nu, nyime -o -ka -mi, o bhl o 'dée lenogbu 'yiliya la, 'in -we o nua le, we -ka 'ylimani ni, o -ka o 'de 'ylimania yi we 'wv, we -ze o 'debhlogbba -yla, o 'na pali o 'de nyime -putu 'wv -ni.

5 'In nyime -o -ka -mi, mo 'kaa o 'dée 'gba wubhu.

6 Nyime -o wa slolua -Lagoweli, o zozononya mia, o 'nye we tslova nyime -o slolua we o.

7 A 'na nonnu amiaa 'de -dawli 'wo -ni: nyimee pali -Lago gla. -We ka gbu -wa, -we nyime glva, we 'ya o yia 'kwaa.

8 -We namia nyimee yicee dudu, o -ka we glo, tlthle 'nia bhloluda -ka, 'mu o yia 'kwaa. 'In, we -ka nu, -we namia -Lago Zuzu dudu, 'mu o glo, 'yiliogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu o yia 'kwaa.

9 -A 'na sial gbuzonuv lenoe 'wv -ni. We -ka nu, 'kua 'ni -ain 'yililawla, bhla -zonu yia yia, 'in -lu -a gloa, -a 'ka we 'ya 'kwa.

10 We -ka 'sa -mi, da -a kaa bhla, -a nu nyima weee -yla gbuzonu le. -Amiaa bhlia -wa zua -Zezu Klisi dli -gv, ma -yla -a 'kaa we leno tia.

'Dizoweli 'wv bhlolunv -yo fvsaweli

11 A yla 'sebhee 'ya 'kadi -min, na 'dée so nya in celia da we ain 'wv.

12 Nyima -wa 'yibhaa a pla kni -gla nya, -wa 'yibhaa wa 'yi wa -yo gbu weee lenova, ma -wa. Nu, wa 'yibha tien wa 'na 'pali wa 'kliyie 'wv, Klisi suu 'gbv -ni.

13 Nu, waa nyima -wa dia kni la, wa 'degbolu'u zo tite 'nyewe. 'In wa 'yibha a pla kni, wa 'ka wa 'de 'ylimani nu, wa ka ain 'bi ku -yoti.

14 We -ka -ami, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi suguttlie -bhlogbba 'gbv na ylimania na 'de. Nu, wee suu 'gbv dudvugli yia thi na gbegbein. 'In -am iya thl dudvugli gbegbein.

15 Nyime 'ka kni 'wv -mioo, nyime 'ni kni 'wv -mioo, -muu 'ni gbu. Nu, -we namia 'yli, mu -wa, nyime -ze nyime lolu.

16 -Wa weee noa na gbuololuwe -min, -gv, -Lago 'wotvobe -dlao -yo o nyazidli -mi wa -gv, 'in we -mi 'ya -Lago Izlaelnyima weee * -nu nya.

17 Bhla -we yia yia, nyime yabhlogbba 'na sial 'masleen 'mu -ni. -We ka gbu -wa, 'kpakonnya mia da na ku -yo, mu slolua nu, -Zezuu -nu in -mia.

18 Na bhelia, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi nywna ain 'nyu la. -Amien!

* 6:16 We ji -wa: -Lagowuma tuklu.

'Sεbhε Pəlv 'paa Efεzι -nyuma yoo

-Lagənyuma mia Efεzigbe nukple, 'ma *Pəlv 'paa 'sεbhε ni yoo. O mi -kaslu 'wv *Wləməv, 'bhie o yia wee 'sεbhε ni celi. O nee we 'wv nu, -Lagənyuma weeee -bhlo, we 'dεe 'gbv wa kikali ze.

Fvsaweli

¹ Amia -Lagənyuma mia Efεzigbe nukple, -wa zva -Zezu *Klisu dli -gv, -amia Pəlv -zea -Lagəo dv̄magbu nya -Zezu Klisu *tietienyo, -amia celia da ain 'wv.

² Nu, -amiaa Dide -Lagə -yo Nyuma -Kanyo -Zezu Klisu ḥjwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wvotvə -dlo.

-Lagə ka -ain zvzənv 'nye -Zezu Klisu 'wv

³ -A -mnini -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu Dide -Lagəo ḥjn! O ka -ain 'nyularjwna Zuzu 'Pəpaa 'nyularjwne weeee nya, -mo yali 'pipi Klisu 'wv.

⁴ Nu, dv̄duv lalalie 'yu -Lagə ka -bha -ain -sa, -a 'ka o -nu -ze Klisu 'wv. 'In -a 'ka -məwloda -tv, -zugba gbvnyuu yabhlogbəo 'ni -ain kwεyli -mi o 'yiliya 'wv.

-Lagə -kalı -amiaa zee 'gbv,

⁵ o yia 'cın gba nu, o 'ka o 'yua -ain 'wvnu -Zezu Klisu 'wv. Nu, o zvzənv 'wv, -we o 'ybhaa, mu mia de.

⁶ We 'gbv -a -mnini -Lagəo ḥjni bhabha, o 'nanu 'kaduv 'gbv. Dli weeee nya o nyea -ain we, o dəma yuu 'ḥjni nya.

⁷ Nu, -Zezuu 'piən zitia -ain 'wv, 'in -Lagə yia -amiaa -ygobu 'wvot. Sanee 'sa -Lagə -slolua o 'nanu 'ylilo,

⁸ wee 'nanu -we o nva -ain 'wv bhabha, mu -wa nu, o ka -ain gbvnyilo -yo 'ylimnee weeee 'nye.

⁹ O dlı da -gbv mia zizeda, o ka we -ain 'kləslolu. 'In o ka 'cın gba nu, o 'ybha o 'ka we gbalı Klisu 'wv.

¹⁰ Wee gbv -Lagə gbaa, o 'ka we lenve gbalı, bhlanya -minu bhalida, mu -wa nu, o 'ka yali -lu weeee -yo dv̄duv -gv -lu weeee 'wlugogwlali. 'In Klisu 'debhlogbəo 'ka we 'wlulapilnyo -ze.

¹¹ -A -yo Klisu 'wvuslusolutee 'gbv, 'pvpoe ka gbv -Lagə gbaa, -a ka -amiaa -nu 'yi. Nu, -Lagə ka 'cın -bha -ain -sa, gbv o 'kaa lenv, we səlv. Cun, gbv -we o gbaa 'in -we o 'ybhaa, o ka -lu weeee lenv, we səlv.

¹² Nu, -amia dia Klisu dli 'wv tia, -a 'yilimanı -Lagəo ḥjn! We 'gbv -Lagə yia -bha -ain -sa.

¹³ Amia 'ya, gbvənv -wel -we amia polva yulkwli, -Lagəgbv -we 'nyea ain 'pvpoe, we 'gbv a ka Klisu dli -gv zv. 'In -Lagə yia amiaa yibhelida zv, Zuzu 'Pəpaa ka gbv o gbaa nya, 'in o yia we ain 'nye.

¹⁴ Zuzənvnya -Lagə dia la o nyumaa -nu nya, Zuzu 'Pəpaa -wa we tianu, 'in mu temania -amiaa dli la nu, -amiaa 'wzutie -ka gba, 'in -a yia wee -li -minu. Nu, -a -mnini -Lagəo ḥjni 'kadu we 'gbv!

Pəlv bhubhoea -Lagə Efεzu -Lagənyuma 'gbv

¹⁵ We 'dε weeee 'gbv, sa a zva Nyuma -Kanyo -Zezu dli -gv, 'in a -kalı -Lagənyuma weeee ze, -amia ka 'ya -mvv 'nvv 'gbv,

¹⁶ na paa -Lagə fuo 'kəmvv, amiaa ḥjni nya. 'In in -ka -Lagə bhubhoeda -mi, 'in na paa ain dli -gv.

¹⁷ In -we na yibhalia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu ḥjnumni -Dide -Lagə mvv ni: nu, o 'nye ain gbvilo -Zuzu, we 'ka -Lagə ain 'kləslolu, 'in a 'ka o yibheli sazənv sa.

¹⁸ O -kalı amiaa dli 'wv o zli 'ka -mo slo. 'In -we a dia dli 'wv, -we ka 'gbv o yia ain la, a 'ka we 'wəlan. 'In zvzənvnya o 'nye o -məwlonya, a 'ka we 'ylilo 'kadu yibheli.

¹⁹ -Lagə na bhubhoea, 'in -amia zva Klisu dli -gv, -gblo -yotite 'kadu -Lagə dia la -amia -Lagənyuma -nu nya, a 'ka we yibheli. 'In wee 'titə oo -Lagə -slolua 'kva 'titə weeee nya,

²⁰ da o 'bhua Klisu 'wv tl̄thie lv, 'in o yia o ladı o llisəlv -mo yali 'pipi.

²¹ Nu, yali 'titə weeee -gv, se weeee -gv, ḥjwezilo weeee -gv, nyumaa 'wlulapilie weeee -gv, we -yo 'ḥjno 'ḥjni wa 'kaa la da, dv̄duv -min -yo dv̄duv 'ka 'yaa yi -gv, Klisu pilia we 'de weeee 'wlu la.

²² -Lagə ka -lu weeee Klisu bhu zə lapalı. 'In o yia o 'yligbeli *Leglizı 'yugalnyo 'kadu nya. Leglizı -kpabhibe 'wlu Klisu -mia,

²³ *Leglizı -wa Klisu ku -kpabhibe. 'Mv o yea keke, 'in, -Lagəo lala -li weeee oo Klisu ye 'yaa.

2

-A ka tl̄thie lv 'wvso, 'in -a yia 'yliyəgagie 'yi

¹ Zlme a ka 'yliyəga -tl̄thie tl, amiaa gbv -mnəmnoe -yo amiaa gbvnyii 'gbv.

² Wee dv̄duv -min -gvv lenvgbv 'nyii a nəv le zlme. 'Titə 'nyii -kanyo mia yali -yo dv̄duv 'sə nyid, 'ma a zva 'nəjwə. Nyuma -wa'a zva -Lagə 'nəjwə, wee zuzu mi 'yaa -sleēn da wa 'wv lubhonda.

³ -Amia weeee mi 'ya zlme nyuma -manı 'bhisa. -Amiaa yicee dl̄wonyngbv 'cinnya -a nəv le. 'In -a nəv -amiaa yice -yo -amiaa 'wlukvən lapupale 'nyii dv̄magbu le. 'Sa -bhloo 'de -amia miaa 'gbv, -a yi 'yaa -Lagəo 'ce zə 'phlia nyuma tolva 'bhisa.

⁴ 'In, -Lagəo nyazidlı 'yli, 'in o -kalı -amiaa ze bhabha.

⁵ We 'dεe 'gbv, da -a tha 'yliyəga tl̄thie gbvnyaa mnəmnoe lv, 'in -Lagə yia -ain 'yliyəgagie 'nye Klisu nya. Cun, -Lagəo 'nanu 'gbv a yia 'pv.

⁶-A mı -Zezi Klisi 'wvv 'gbv, -Lagə yia -a -yo
o 'so 'wubhu tlthle lv. 'In o yia o -yo -ain 'so -mo
yah 'pıpi ladı.

⁷ Zuɔnɔn -we -Lagə nua -ain -yla le -Zezi
Klisı 'wv, -we ka 'gbv o yi 'saa nu, mu -wa nu:
o 'nanı 'kadı ka 'hnunmne 'nia bhloluda -ka,
o 'yıbha o 'ka we 'yli -slolu -zu weeee yia yiaa
-nu nya.

⁸ Nu, -Lagə 'nanı 'gbv a yia 'po, amiaa
dlızvze -yo. Wee 'povpe'e 'bhv amiaa -gbv,
-Lagə wlawlalu -wa.

⁹ Wee 'povpe'e 'bhv amiaa 'dəe lenvgbvv -
gbv. We 'gbv, nyime yabhlogbvv 'na 'yilmani
-dəe -ni.

¹⁰ Nu, -Lagə nua -ain le, 'in mə -laa -ain la -
Zezi Klisi 'wv, gbozɔnɔn -gbvnyaa lenvee 'gbv.
'In wee gbozɔnɔn -gbvnyaa mia, -Lagə ka we
lamnazı pepe, -a 'ka we lenvv 'gbv.

-A mı nyıma -bhlo nya Klisi 'wv

¹¹ Nu, amiaa -mumı -kwıkwı cın mia, a
ligbe we! A 'nu *Zuifı tein nya -mu. 'In Zuifı
laa ain «nyıma -wa 'nı knı 'wv -mu». 'In wa laa
wa 'de «knı 'wv -nyıma», nyimee so ka wa knı
'wv 'paa 'gbv.

¹² We bhla a 'nı Klisi -yi, a mı 'lakpanya
nya, 'in -Lagə nyuma o -saa -bha, a 'nı wa
glaa -mu. Welnıya -we -Lagə -yo o nyıma
bhılia, -lu o 'kaa wa 'nye -gv, amiaa -nu 'nı we
lv -mu. A 'nı dlı 'wvdı -lu -ka, 'in a 'nı -Lagə -yi
dodugv.

¹³ 'In -sleen, -Zezi Klisi 'wv -mimiee 'gbv,
amia -tlıvla zlme -Lagə -yo la, -Zeuuu 'piɔn
ka ain o -yo beh.

¹⁴ Nu, Klisi de -wa -amiaa 'wtvtv -dlıo.
Zuifı -yo -wa 'nia Zuifı, 'ma o -zelı nyıme -
bhlo. O wlaa o ku tlthle -yla, 'suo -we sisalia
wa -yo, 'in we nua wa tonyıma 'wv, o yia we
-wlı,

¹⁵ 'in o yia Zuifı tite -yo we -gba -yo we lenv
so lamumni. 'In o yia wa 'de 'sö nyime lolu -
bhlo -zelı o 'de 'wv. Sanee 'sa o zva 'wtvtv
-dlıo wa nyıdi.

¹⁶ Klisi *su -gv tlthle nya o -zelı waa
nyumaa -zakpa 'so nyıme -bhlogbvv, 'in o yia
wa -yo -Lagə 'wvsuslololu, o yia 'wonyınyenie
lasa.

¹⁷ Amia -wa 'nia Zuifı, -wa -tlıvla zlme -
Lagə -yo la, 'in -wa -wa -Zuifı, -wa cıpaa -
Lagə -yo, sanee 'sa Klisi yia, 'in o yia ain -yla
'wtvtv -dlıo we -zınu gba.

¹⁸ Nu, o Klisi 'gbv, -a 'de weeee, Zuifı -yo -
wa 'nia Zuifı, -a mneni -a 'ka Dide -Lagə 'yu
'yılgıbe, -Lagə Zuzu -bhlogbvv nya.

¹⁹ We 'gbv, amia 'nia Zuifı, a 'nı -sleen
'lakpanya, a 'nı 'plıplınya, nu, -Lagə -
məwlvnyıma bhelia a -mia -sleen, 'in a mia
-Lagə zıaylı -nyıma nya.

²⁰ -Budu -we ka gwe mia -Zeuuu tietienya
-yo *-Lagəgbvv -falpanya nya, 'mu a -mia. 'In
-Zezi Klisi 'de mia we gwıgwı 'yli -tvkpa -
zınu nya.

²¹ Wee -budu wa mia 'susbhada, mo
temanıa we da weeee la, mo nua we le, 'in
we -klu tlomaniı, 'in we zea -məwlv -budu
'kadı, Jejıtape 'wv.

²² A -yo Klisi 'wvsuslolue 'wv, amia mı 'ya
-budu wa səbhaa lo. Wee -budu -we zo -Lagə
dlıla la o Zuzu nya, 'in a -yo amiaa bhelia -
tlıla weeee 'ka we -ze.

3

Lubho -we Polv kaa nv -wa 'nia Zuifı nyıdi

¹ We 'gbv, -amı *Polv -wa -Zezi Klisi -
kaslonıyme amia -wa 'nia Zuifı 'gbv, -amı
na bhuhoea da -Lagə.

² -Lagə 'nanı nya, lubho o gbaa in nu
amiaa 'gbv, a ka we 'du 'nı gbozɔnɔn sa.

³ -Lagə ka na 'yli -blo 'ylikakıe 'wv, o gbv
mia zizeda, o 'ka 'mu we 'klıslolu. (In ka 'cın
weli ya 'söle celı we 'gbv.

⁴ 'In a -ka we zelıda -mu, a 'ka we 'jiyibheli
nu, Klisi 'gbv mia zizeda -de 'wv na nu we laa,
-de 'in 'nı we 'wılaal)

⁵ -Lagə 'nı zlme zısegbv -mumı -amiaa
dokpası 'klıslolu. Nu, o ka -sleen we -
Zeuuu tietienya -məwlvnu -yo -Lagəgbvv -
falpanya 'klıslolu o Zuzu nya.

⁶ Wee zısegbv nu: -Lagəgbvv 'gbv, -wa 'nia
Zuifı, wa -yo Zuifı 'sö ka ku -bhlo -ze. 'In -lu
-Lagə zıa la, 'yia wa -yo Zuifı yia we dabudı.
'In -lu -we -Lagə gbaa o 'ka wa 'nye -Zezi Klisi
'wv, 'yia wamia yi 'yaa we.

⁷ -Lagə ka 'mu 'nanı 'wvnı, 'in o yi 'saa 'mu
-Lagəgbvv lubhonınya 'wvnı o 'tite nya.

⁸ Nu, -amı -wa -Lagənyıma weeee 'kienyile.
'In -Lagə yia 'mu 'nanı ni 'wvnı, nu, in gba
Klisı 'hnınmne -we -təa 'wvv 'gbv, -wa 'nia
Zuifı -yla.

⁹ Sa -Lagə nua o zısegbv le, -amı yia we
nyıma weeee 'klıslolu vaa. -Lagə -laa -lu
weeee la, 'in o yia 'gbv -mumı zizeda ti o 'de 'wv
pepe -zu duun nya.

¹⁰ 'In -sleen, *Leglizı 'gbegbəin, se -yo 'tite
cian mia yalı, -maa 'kaa -Lagə 'gbvıyo yıb-
heli. Wee 'gbvıyo mia, so weeee lv -Lagə
slolu we.

¹¹ Nu, 'gbv -Lagə gbaa o 'ka lenv, -we ka
gbagbıe o -ka bhaa bhıli, we 'de weeee lenvee ka
gba -amiaa -Kanyı -Zezi Klisi 'wv.

¹² -A mı Klisi 'wv, 'in -a zva o dlı -gvv 'gbv, -a
mneni -a 'ka -Lagə -yolanyı -amiaa 'de nya,
o dlıwıdıcıe weeee nya.

¹³ We 'gbv, in nee ain -yla: sıasie -we lv in
mia da 'plılda amiaa 'gbv, we 'na wlalı ain
'kayıylı -nu: amiaa 'hnı -yomnunu -gbv -wa.

-Zeuuu nyımaa ze -kali 'gbv

¹⁴ We 'de weeee 'gbv, na sibhılia 'kukolu
Dide -Lagə 'yu.

¹⁵ Mı zva yalı -yo dıdu -gvv zva weeee 'hnı.

¹⁶ -We na zlalıa o, mu -wa nu, o 'temanı
amiaa dlı la, o 'hnınmne 'kadıvı solı, o Zuzu
'tite nya.

17 'In amiaa dlizvzvee gbgbein, Klisi -dili amiaa dibhe 'wū la. 'In -Lago na bhubhoe 'yaa nu, a fa somi gege nyūmē zekalidli 'wū.

18 'In, sa Klisi nyūmaa zekalidli 'yliagowula, we -tlowlā la, we 'paa 'wū, 'in we -tā 'wū, 'in a -yo -Lagonyūma weee 'ka we 'wulanvñne kwyomneni.

19 'In, Klisi nyūmē zekalie -we -zia -lu weee wa -yia 'wū, a 'ka we yibheli 'ya. Nu, -Lago yeli ain o leno -lu weee -nya, 'in a 'ka o 'wowlō -ze -kpo.

20 -Lago 'jnu ylimani! ○ 'titē nōa -ain 'wū lubho. 'In da -a -ka o -lu -zlali, o mneni o 'ka we leno, 'in o -luu leno se -zi -amiaa -zlazla -li weee -yo -amiaa 'wlukvñn lapopali -gbv weee 'wū.

21 ○ 'jnu 'ylimani *Leglizi 'wū, 'in we 'ylimani -Zezu Klisi 'wū, bhla weee -yo -zo weee nya! *-Amēni!

4

A -ka dli -bhlo Klisi 'wū

1 Nu, -amī mia -kaslu 'wū Nyūmaa -Kanyōa lubhonorvñe 'gbv, -amī bhubhoea da ain. -Lago ka ain la, amiaa nonəbhū -ka we 'klu.

2 A ti amiaa 'de 'wū 'kienyi, a -ka dli -dlo -yo dlitie 'kōmuu. A bħebli -yo zekalidli nya.

3 Nu, a go la, 'wususlolue -Lago Zuzu 'nyēa ain, 'wtutvñ -dlo nya, a 'ka we lakpa. Mu kpukpalia ain la.

4 Ku -bhlogbōo a -mia, 'in -Lago Zuzu -bhlogbōo. 'Sa -bhlokpadē dlwodi -lu -we ka 'gbv -Lago yia ain la, -muu mu 'yaa -bhlogbōo.

5 Nyūmaa -Kanyōa -bhlogbōo, dlizvzvee -bhlogbōo, -amiaa batizee batizee Klisi 'wū -bhlogbōo.

6 -Lago -bhlogbōo, mo -wa nyūma weee Dide, mo pilia nyūma weee 'wlu la, mo nōa nyūma weee 'wū lubho, 'in o dlia wa 'de weee 'wū la.

7 Nu, -Lago ka -a 'de weee 'nanu 'wōnu -bhlo -bhlo, 'in o -ka -mi, sa Klisi yibhēla o -nu, 'sa o yia we.

8 We mi celiđa *-Lagōsbehē 'wōe:

«Da o -gbla yali,
o -yo -kaslonyma ka -gbla.

'In o yia nyūma -li 'nyē.»

9 ○ ka -gbla» sa -muu 'ji mia? Klisi 'kaa yali -gbla, o ka dudu zō lasibhlī tia.

10 ○ kwlia, mo -bhloo 'de -gbla 'yaa yali 'pipli, 'in o 'ka dudu weee -gu ye.

11 -Li Klisi 'nyēa nyūma mu ni: mo -zelia nyūma tolva tietienya, tolva -Lagōgbv -falipanya, tolva -Lago gbgbanya, tolva *leglizinyaa 'yugalinya -yo -slolunyaa.

12 Sanēe 'sa o mnazia -Lagonyūma -yo, o lubhonorvñe 'gbv, 'in Klisi ku 'ka -gowlaylimanu dlizvzvee 'wū.

13 Sanēe 'sa -a 'de weee 'kaa 'wususlolue -bhlo, -a 'ka dli -bhlogbōo zō, 'in a -ka -Lago 'Yu yibheli sazonu sa. -A 'ka 'yligweladolu, 'in sa

Klisi mia gbada -lu weee 'wū, -a -yo o 'ka 'sa 'wūmneni tein.

14 -Mvv 'dēe 'gbv, -a 'ni -sleen 'nyēnyeyua, -wa -yo 'glv -yule 'wōwlā, 'in yoyogbvv -slolunyaa gbsololusō 'wlā 'nyugbvgbvv -yo -pipe, 'in we 'ka -ain kwa sa weee lv. 'Bhie, waa nyūma -wa kwa wa -lima -putu gbowyuu lu -dawli nya, 'in wa 'ka -ain daalasali.

15 Nu, -a -mi Klisi 'bhisa. -A -ka gbowzōnō gbada -mi zekalie nya, 'in -a ylimania gbow weee 'wū, Klisi -o -wa -amiaa 'yugalinya, o gbgbein.

16 Cun, Klisi mi ku -kpabhiee 'wlu nya. ○ 'gbv lali weee kikalia la gege, 'in we mia -bhlo. 'Lalii 'wugbelida -bhlo -bhlo mia, mu suslolua ku 'wū, 'in 'lali weee -ka we lubhonuda -mi, ku -kpabhiee ylimania, 'in we dolua 'wla zekalie nya.

-Mimiso lolu Klisi 'wū

17 Nu, gbow na gbaa ain -yla, 'in na kpahia jnwe Nyūmaa -Kanyōo 'jnu nya, mu ni: nyūma -wa 'nia -Lago 'wū -mi, 'in wa 'wlukvñn lapopali gbow'v bhilia 'yoo -zənū, a 'na nōnū wa 'bhisa -ni.

18 In wa 'ylimnee mi nikpise 'wū. 'Yiliyagagie -we -Lago wlā, wa 'ni we -ka. -We ka gbow -wa, wa 'ni gbow -yi, 'in wa dli -gv 'tea la.

19 Wa ka zō kwnēe 'pa, 'in wa yia wa 'de gbowyii suwolaslā, pvinplagbvv weee lenvē -yo lekli -kakie nya.

20 'In amiaa, -we a 'kpia Klisi daa, we 'ni -muu mi de!

21 A ka 'piein o -gpgbv weee 'nu. A mi -Lagonyūma nya, 'in gbowzōnō mia -Zezu 'wū, wa ka we ain -slolu.

22 We 'gbv, a 'bħu amiaa nonəbhū 'cīn 'bi. Amiaa -mumisa 'cīn -we ka dli 'wōnyigbv nōa -dawli, 'in we kwaan minəmnēe lo, a 'bħu we 'wū.

23 A 'tide amiaa 'de 'yi, -Lago 'ka ain nyūma lolu -zelī kpeen kpeen, amiaa dli -yo amiaa 'wlukvñn lapopalie 'wū.

24 A -ze nyūma -lolu -wa -Lago -laa la o 'de 'wōwlā nya. 'In, gbow tkli -yo -mowlvgbv -we bhv gbowzōnō -gbv, a -ze we lenvōnya.

25 We 'gbv, a 'na 'tħbħolū yo -ni! Nu, -o -ka -mi o gba gbowzōnō o -libheyi -yla. Nu, ku -bhlogbōo 'lali -a 'de weee -mia.

26 'In da a -ka 'ce 'pa, a zō amiaa 'de 'yliyō a yi gbowyuu lv bħlili. Nu, amiaa 'ce 'na -bhleli 'ylu -ni.

27 A 'na 'nyēni *Kuzu 'yoo, 'in we 'ka ain jnwezi -ni.

28 ○ -ka -benyi 'wienyō nya -mi, o 'bħu 'wie 'bi. ○ nu lubho o 'de sō nya, o 'ka -lu 'yī sazonu sa, 'in o 'ka bobabħanya 'wusa.

29 Weli 'nyuu yabhlogbōo 'na 'tlal a in jnwezi -ni. A gba weli -zənūv 'dekpvā, -we 'kaa amiaa -lima 'wusa, 'in we 'ka wa dlizvzvee

-gōwōlaylimani. 'In we 'ka -wa pōlva ain yukwlí, 'nāni 'wōnu.

³⁰ A 'na tūlī -Lagō Zuzu 'Pōpaa -gō 'wō yuoyuo -nī. Oo Zuzu nya -Lagō zō amiaa yibhelida o -nō nya, 'in 'wuzitilyi nya, o 'ka an gōnyuu kwēe -sa 'taataa.

³¹ Gbō dli 'wō ladilie, 'ce -yo 'klukalo, -zle -yō vēlwēlī weeē mia, a vlałi we amiaa 'dē gwe! A kpa amiaa 'dē la, a 'na nōnu 'nyii yabhlogbō -nī.

³² A nōnnu 'nāni 'wō, 'in a -ka nyazidli. A tūlī -yōgbō 'wō, sa -Lagō tā amiaa -yōgbō 'wō Klisi 'wō.

5

A nō zli 'klu

¹ Nu, a mi -Lagō wōyibha yua nyaa 'gbō, a -zē o 'tidelinya.

² Nu, a nō zekikali bhu, sa Klisi -slolua we 'yli, 'sa. O -kali -amiaa ze, 'in o yia o 'dē wla -Lagō -yla -amiaa 'gbō, 'nyenyelu -yo -zila -bubolū ka jnē nania -Lagō dudu 'bhisa.

³ A mi -Lagō -mōwlonyyaa lo -nyūma nyaa 'gbō, mōtnigbō klaa, pōunplagbu weee klaa, we -yo lekhikagbō 'na 'tlalī aū nyidī -nī.

⁴ Nwēs 'nyuu welī, gbokpa wēlī -yo pōunpla wēlī gbagbie mia, we 'nī 'ylinanī, we 'na 'tlalī aū nwēs -nī. Nu, a yibhelī -Lagō 'nāni, a 'pa o fūo.

⁵ A yibhelī we 'ji nu: mōtnigbōvō lenonyo, pōunplagbōvō lenonyo -yo lekhikanya (lekli mi yoyologbōvō bvbue 'bhisa), mōvō -kanyo 'nī 'bi -ka Klisi -yo *-Lagō nyūmaa 'wlulapilie zo.

⁶ Nu, nyūme yabhlogbōvō 'na mnōnu ain -dawliwēlī nya -nī. Sanee -svkpa -gbonyaa 'gbō, nyūma -wa'a zōa -Lagō 'nōjwē, 'in o paliā wa 'ce -yo.

⁷ A -yo wa 'so 'na gbołv -lu yabhlogbōvō 'wō -nī.

⁸ -Benyi a mi nikpise 'wō, 'in -sleēn a -yo Nyūmaa -Kanyo ka 'wōsusloluu 'gbō, a mi zli 'klu. We 'gbō a nō zli 'klu -nyūma 'bhisa.

⁹ Nu, zli 'klu -nyūma mia, zvōzonu weee 'yligbe sō tiklu -yo gbvōzonu wa nōa le.

¹⁰ -We nānia Nyūmaa -Kanyo dudu, a -talī we 'wōsuslidaa da.

¹¹ Nikpise 'wō -gbō -we'e wlaa -lu yabhlogbōvō, 'na nōnu we le -nī. Nu, a wleli we zli 'klu.

¹² Nu, gbō waa nikpise 'wō -nyūma nōa le zizewiemli, we gbagbie ka 'dēbhie zo.

¹³ Wa -ka wa lenugbonya 'bhlesa, 'in we tlaa zli 'klu beblee.

¹⁴ 'In -we weee mia 'bhlewlōda, zli we zea. We 'gbō wa nee:

«-Mi mia 'ylaa 'wō, -in ganō, -in -so 'wō tlitlyna lo, 'in Klisi 'ka o zli -mi -gv zlihi.»

¹⁵ A zō amiaa nōnəbhū 'yili. A 'na nōnu -gōwōtōnya 'bhisa -nī, nu, a nō gbvōyilonya 'bhisa.

¹⁶ Nu, zlunya -we 'wō -a mia da, we -nyu 'yli, a 'na -nyūmōnu bhla la -nī.

¹⁷ We 'gbō, a 'na -zeli -gōwōtōnya -nī. Nu, a gv la, a 'ka Nyūmaa -Kanyo dōmagbō 'wōulanu.

¹⁸ A 'na lōlō nu 'wō -nī. Nu duuun mamie mia, gbo bidi -bidi bidii lēnve lu we kwaa ain. Nu, -Lagō Zuzu ye ain.

¹⁹ A 'pōpali 'kvayli, -Lagōsēbhēe lōvō nya, gbahe -yo Zuzu 'Pōpaa lōvō nya. A bhli Jejī-tapee 'jnīkwali -lōvō amiaa dli weee nya.

²⁰ A 'pa Dide -Lagōfuo 'kōmōvō, 'in gbo weee 'gbō, -amiaa -Kanyo Klisi 'jnī nya.

-Lagōnyima kwōkwalia, wa nōnəbhō

²¹ Klisi sōsōdlī a kaa 'wōvō 'gbō, a zōzlu -bha.

²² 'Nwōnī, sa a zōa -bha Nyūmaa -Kanyo, a zō 'sa -bha amiaa 'lowlia.

²³ Nu, 'jnīnōo 'lowli mi 'jnīnōo -kanyo nya, 'sa Klisi mia *Leglizi -Kanyo nya. Nu, Leglizi -we -wa Klisi ku, Klisi mi we 'wlu nya, 'in o mi 'yaa we Gbōwōsanyo nya.

²⁴ Sa Leglizi zōa Klisi -bha, 'jnīnī zu 'sa -bha wa 'lowlia so weee lo.

²⁵ 'Nwōnī 'lowlia, a -kali amiaa 'jnīnī ze, sa Klisi -kalīa Leglizi ze, 'in o yia o 'dē wla we 'gbō.

²⁶ Sanee 'sa o wēlōa Leglizi -yo, wēlī -yo 'nyu nya, we 'ka -Lagō -nu -ze.

²⁷ Nu, Klisi 'yibha o 'ka Leglizi -slolu o 'dē 'yu we 'ylinanō weee 'wō. -Zugba we mi -mōwlōda, 'sla 'nī we -yo -mi, we ku 'nī 'pnada -mi, 'in 'jnī yabhlogbōvō 'nī we -yo -mi.

²⁸ Sanee 'sa, 'jnīnī 'lowlia 'kaa wa 'jnīnī zekali, wa 'dēe ku 'bhisa. O -ka o 'jnīnōo zekali, o 'degboluu ze o -kalīa.

²⁹ Nu, nyūme yabhlogbōvō 'nī ci -slo o 'dēe ku 'wōnye, 'in o ku o nyēa liliu, 'in o kpaa we 'nanō. Sa Klisi nōa Leglizi gbegbēn,

³⁰ -we ka gbo -wa, -a mi o ku -kpabhiee 'lalinya nya.

³¹ Nu, we mi celida -Lagōsēbhē 'wōvō: «We 'gbō,

nyūme yia o dide -yo o 'nyaa kwesi 'bhōva
yia,

'in o 'ka o 'jnīnōo -yolane,
'in wa 'de 'so 'ka ku -bhlo -ze.»

³² Wee zizegbō -minī 'yli. 'In -ami, in nee ain -ylae: Klisi -ya Leglizi 'soo 'wōpahgbō -wa.

³³ 'Sa we mi 'yaa amiaa 'jnīnī 'lowliaa -nō nya, o -ka -mi, o -kali o 'jnīnōo ze, o 'dē 'bhisa, 'in 'jnīnōo o -ka -mi, o zu -bha o 'lowli.

6

Yua -yo wa dideā

¹ Amia 'yua, -we a 'kaa lenō mu nu: a zō amiaa dideā 'nōjwē, nu, mu mia tiklu Nyūmaa -Kanyo 'yiliya 'wō.

² «-In zō -na dide -yo -na 'nyaa 'nōjwē», mu -wa titee tianō -we -Lagō dia zvōzonu o 'kaa wlaa wēlī -gv:

³ mu -wa nu,

«In 'ka zvzonu -dlɔɔ 'yi,
'in -in 'ka -gwile dvdu -gv.»

4 'Yuaa didea, a 'na pali amiaa 'yua 'ce -ni.
'In a zu wa, wa 'woslamanie nya, 'in a 'ka wa
'dizv Jejitapee welu solu.

Gali -yo wa -cian

5 Gali, a zu amiaa -cian 'nonye -seli dvdu -
gv, wa səsue -yo wa -bhazvze dl -zonu nya.
Sa a zua Klisi 'nonye, 'sa.

6 We 'nu nu, da wa mia ain -gotalida -
bhlo, -bha a 'ka wa -yla lubho nu, 'in a 'ka
wa dvdu namanu 'gbv -ni. Nu, a nu -Lagɔɔ
dvmagbv le, amiaa dl weee nya, Klisi lub-
hononya 'bhisa.

7 Nu, a nu amiaa -cian -yla lubho dl -zonu
nya, nee Nyūmaa -Kanyɔɔ 'de -yla a mi we
noda, we 'n nyūma -yla.

8 Nu, a yibheli we 'ji nu, we yi nyoo nyoo
nya -mi, o -ka -lu -zonu lenu, o yi gali -ze, o
yi nyūme -zonu -ze, we 'penie o yia Nyūmaa -
Kanyɔ kwɛe.

9 Amia -wa -cian, a nu 'sa amiaa galu
gbegbeen, a 'na pali wa -yla gbul 'ce nya -
ni. A yibheli we 'ji nu, a -yo wa 'səo -Kanyɔ
-bhlogbəo yali. Nu, o gbizi nyūma 'wv.

-Lagɔɔ tugv -li

10 'In -sleen, a titali amiaa 'titɛ da Nyūmaa -
Kanyɔ -yo o -gbləoy 'titɛ 'kadu 'wv.

11 A 'bhu -Lagɔɔ tugv -lu weee 'wv, a 'ka
'yligbe gege 'Kuzuu -dawli 'yu.

12 Nu, -a -yo -glonyima 'nu tu nyidı -ka. Nu,
yalu 'pipu zuzu 'nyili 'titɛ -yo nikpise -dvdu -
muni -gbv 'wlulapilinya -yo -wa kaa se -yo -
cian, 'ma -a -yo wa kaa tu nyidı.

13 We 'gbv, a 'bhu -Lagɔɔ tugv -lu weee 'wv!
'In da 'yli 'nyuu -ka nyni, a 'ka amiaa tonymɛ
'yu 'yligbe gege. 'In, a -ka gbu weee lu, 'in a
'ka amiaa 'yligbe so -gv -tu gege.

14 A mnazi la, a 'bhu gbu zonu 'wv amiaa -
jlaa 'bhisa. A -pla tiklumimie 'wv nɛtɛ -bana
nya.

15 A -pla -gvoladolie bhu 'wv -sakwla 'bhisa,
'in -Lagɔɔgbv -we wlaa 'wv -tovve -dlɔɔ, a 'ka we
gbv.

16 A 'bhu 'kɔmuv dlizvze 'wv, amiaa
luvize -lu nya. 'In we nya a mnenia a 'ka
gbonyuu didee 'gbv weee kaa -kosu njwɛe
nyumonu.

17 A 'bhu 'popue 'wv kna -kloo 'bhisa, 'in
a 'ka -Lagɔɔ njwɛe weli 'wvbhu tugv -gbv -we -
Lagɔɔ Zuzu wlaa 'bhisa.

18 A -zlal we 'de weee -Lagɔɔ, o bhuhoe
nya. Bhla weee nya, a bhuhoe -Lagɔɔ Zuzu
nya. Amiaa dl -tu -gada 'kɔmuv. A bhuhoe
-Lagɔɔ, -Lagɔɔnyima weee 'gbv.

19 A bhuhoe 'ya nanuv 'gbv -Lagɔɔ. 'In in -
ka gbaa yi -Lagɔɔ 'ka 'mi o weli tiklu njwɛe zu.
'In dl -tela nya, in 'ka zizegbu mia -Lagɔɔgbv
'wv 'bhlesa, we gbagbie nya.

20 In yi -sleen -kaslv 'wv -muoo, wee -
Lagɔɔgbv -zonuv weli -kwanyɔ in -mia. We

'gbv a bhuhoe -Lagɔɔ, 'in sa in 'kaa we gba,
in 'ka 'sa we gba dl -telɔ nya.

Fvsawelu 'wvhbhlolunv

21 -Amiaa bheli -zonu -yo -amiaa nənonye
-zonu Tisiki, -o -a -yo o nya Nyūmaa -Kanyɔ
lubho, mo yia na -gvgbv weee ain -yla gbaa.
'In -we in mia -zeda a 'ka we yibheli.

22 -Ami tiea o amiaa -gbv na 'de nya, o 'ka
ain -amiaa -gbv dl -sali, 'in o 'ka amiaa dl
latemani.

23 Nu, Dide -Lagɔɔ -yo Nyūmaa -Kanyɔ -Zeu
Klisi 'nye -Lagɔɔbhelia weee 'wv -tovve -dlɔɔ -yo
zɛkalie, we -yo dlizvze.

24 Nu, nyūma weee -wa -kalia -amiaa -
Kanyɔ -Zeu Klisi ze, zɛkalidli -we'e 'bhva la
nya, -Lagɔɔ njwna wa 'nyu la.

'S**ε**bhe P**ə**lv 'paa Filippv -nyima yoo

-Lagonyima mia Filipvge nökple, 'ma *Polv 'paa 'sebhē ni yoo. O mi -kaslu 'wu *Wlomo, 'bhe o yia wee 'sebhē ni celi. Nu, Filipvv -Lagonyima 'paa Polv -lu yoo, we 'deß 'gbo, o yia wa 'woceli o 'ka wa fuo 'pa, wa o 'wosasite -yo o ze wa -kaliaa 'gbo.

Fvsawel

¹-Amia -Zezu *Klisu lubhononya, *Polo -yo Timotee 'ss, -amia celia da 'sebhē ni ain 'wu. Amia, -Lagonyima weee mia -mo Filipvge nökple, -wa mia -Zezu Klisu 'wu, we -yo amiaa 'yugalinya kpasi, we -yo amiaa *diaklinya 'ss, -a -sa ain fu.

² -Amiaa Dide -Lago -yo -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu njwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wtutve -dlōo.

P**ə**lv paa -Lago suo Filipvbee - Lagonyima 'gbo

³ Sa na paa amiaa da dli 'komvu ni, 'sa na paa na -Lago suo.

⁴ In -ka -Lago bhubhoeda -mi a 'de weee 'gbo, 'mōna nya na nōa we le 'komvu.

⁵ -We ka gbo -wa, 'yli -we nya a zva Klisu dli -go, 'in we 'ka -zeen yli, amia -saa 'mi 'wu, -Lagagbu 'ka lamneni.

⁶ Na dli mi we -go nu, -Lago o dia wee lubho -zono -minu gwe -mo amiaa dli zo, we lenoda o yia -tva tiklu, 'in we 'ka 'wlubha -Zezu Klisu luyizli.

⁷ In -ka a 'de weeee daa 'wlukvun lapopalida -mi sa, we klu -wa, -we ka gbo -wa, amiaa ze in -kalia. Na 'de yi -kaslu 'wu -mi, in yi -Lagagbu 'wuguda -mi we gbagbie nya nyima 'yu, 'nan -we -Lago nōa 'mi 'wu, in -yo a 'de weeee 'ss, 'in -a yia we 'yi dabodu.

⁸ Nu, -Lago 'de -yi we 'ji nu, sa -Zezu Klisu 'ybha ain tetenyi ni, 'sa in 'ybhaa a 'de weeee.

⁹ In -ka -Lago bhubhoeda -mi amiaa 'gbo, -we na zlalia o mu ni: amiaa -Lago -yo nyimee zekalidli 'ylimani -gowlua bhabha, 'in we -sa ain 'wu, a 'ka -li -yo yaa vaa, 'in a 'ka -li 'wulanu kpeen kpeen.

¹⁰ 'In a 'ka gbo -zonvu -bhasa sayibheli, a 'ka -məwloda -to, a yi 'jnu -yo -ka Klisu luyizli.

¹¹ Gbozenu -gbo tiklu -we -Zezu Klisu 'nyea ain -nya ni, we nu lubho 'nanu -mo amiaa dli zo tetenyi, 'in wa 'ka -Lago 'jnu 'ylimani -muu 'gbo, 'in wa 'ka o 'jnu bhli.

Sa -Lagagbu mnenia la

¹² Bheiliaan, in 'ybha a 'ka we 'jiyibheli nu, -we ylia da 'mi ni, we ka -Lagagbu lamneni sazənū sa.

¹³ -We ka gbo -wa, 'sluja weeee -wa kva nyimaa 'wlulapilinyo 'kadu *Sezaaa -budu 'jwē, wa -yo nyima weeee -yi we 'ji nu, Klisu 'gbo in mia -seli -kaslu 'wu.

¹⁴ Na -kaslu -plaplie 'gbo, -Lagobhelia duun yia -amiaa -Kanyo dli 'wudi. Wa 'temania dli bhabha, 'in wa yia -Lagagbu gba nyima -yla, wa 'ni nyano nu.

¹⁵ Nu, gbozenu -wa, wa glaa tlvba gbaa Klisu gbo zenyi -nonue -yo -yomumnnie nya. 'In tlava gbaa we dli -zono nya.

¹⁶ -Mama gbaa -Lagagbu 'nanidlī nya, -Lago -yo na zekaliee 'gbo, -maa -yi we 'ji nu, in 'ka -Lagagbu 'wugudu 'gbo in mia -seli -kaslu 'wu.

¹⁷ -Wa gbaa Klisu gbo -yomumnni dli nya, wa 'a gba o gbo gbozenu sa. Wa 'ybha wa 'ka na stasie -gopali -seli -kaslu 'wu.

¹⁸ -Mvu 'ni gbo, wa yi we gba dli 'so nyao, wa yi we gba dli -bhlo nyao, Klisu gbo wa mia gbadia. In mi we 'mona lida, 'in we 'mona na yia lia 'komvu!

¹⁹ Nu, in -yi we 'ji, -Lago a bhubhoea na 'gbo, layagbu weee -minu 'wu 'popue na yia yia, -Zezu Klisu Zuzuu na 'wosasite 'gbo.

²⁰ Nu, -we in 'ybhaa tenyi tenyi, 'in in dia dli 'wu, mu -wa zu yahbholgbao 'na 'ka 'mi 'bha. We yi desleen -ze, we yi 'komvu -ze, na 'de yi 'yliyogao, in yi tho, in 'ybha Klisu 'jnu 'ylimani' 'mi 'wu, we 'gbo na dli 'tea 'wu.

P**ə**lv nee -Zezuu 'gbo o -gaa 'yliy

²¹ We -ka -ami, nu, Klisu -wa na 'yliyagagie. 'In in -ka tl, -tnuu in 'yia.

²² 'In in -ka 'yliyagada -tu dvdu -minu -go, in mnenei in 'ka lubho -zono no -Lago -yla. Nu, -we in 'kaa -bhasa, -de 'yliyagagieoo, -de tlithereo, in 'ni we -yi.

²³ Na dli mi so 'so lo. In 'ybha in 'bhv dvdu -minu -go, 'in in 'ka Klisu kwesi mni, mu nania 'yli bhabha na -no nya.

²⁴ 'In in -ka 'yliyaga dvdu nu -go, -muu nani 'yli amiaa 'gbo.

²⁵ We 'gbo, na dli zo, -tva na -yo a 'de weeee yia, in 'ka an 'wusa, 'in amiaa dlizvzoe 'ka -gowlaylimani, amiaa 'mōna 'ka -gobho.

²⁶ 'Bhie, zli in -ka amiaa -gbe luyi, -Zezu Klisu 'jnu a yia -mnunia bhabha -goladolue nya, na 'gbo.

-Lagonyima nonəbhv

²⁷ -We nania 'yli, mu -wa nu, amiaa nonəbhv -ka Klisu -Lagagbu 'klu. We -ka 'sa -mi ni, in -ka an 'yia mnioo, in 'ni mnioo, in 'nu ni, amiaa wel -yo amiaa dli mi -bhlo, 'in dlizvzoe -we -Lagagbu wlaa, a go we 'wu dabodu.

²⁸ A 'na nōnu nyano amiaa tonyima kwε -ni. Wa -ka ain -yowosəluda -mi, mu slolu nu, wamia ka mn̄, in mu slolu 'yaa nu, amia ka gbo 'wubhu. 'In -Lago -gbe we bhua.

²⁹ Nu, -we mia Klisu -nu nya, amia -Lago nōa 'nan -wu, we 'ni o dlizvzoe -bhloo gbo, nu, a sia 'ya o 'gbo.

³⁰ -Gelo -we ka goda a 'yia zlume 'mi, 'in a nōa nu, in mi we goda 'komvu, mu -bhlokpadə amia mi 'yaa de goda.

2

-Zezu Klisu 'dee 'kienyi -titie -yo o 'ylilo

¹ Nu, Klisi temania ain la, o amiaa zekahie paa ain 'kwayli, o Zuzu noa ain -bhlo, we 'nu muu? Klisu 'gbu a 'yibhalu -yibhalia, a ka nyazidhi a 'dekpvaa nyidi -bhlo -bhlo, we 'nu muu?

² Nu, we -ka 'sa -mi, amia na bhubhhoa, a -ka dli -bhlo, amiaa 'wlukoon lapupale -mi -bhlo, a kikali ze. A -ka 'sa noda -mi, 'in a yelia 'muna na dli zo.

³ A 'na novu -lu yabhlogbo le -yemumnie -yo 'dee 'ylimanie klo nya -ni. A ti amiaa 'de 'wv 'kienyi. A 'bhu amiaa -lima 'wv nee ma 'yli ma -zi ain.

⁴ Nu, nyime 'na titai o 'dee zuzonu -bhlogbo da -ni. Amia weeee titai 'ya amiaa -limaa novu zuzonu da.

⁵ Dli -we -Zezu Klisi kaa, a -ka we a 'dekpvaa nyidi.

⁶ -Zezu Klisi, sa -Lago mia,
'sa o mia -kpo.

Sa o -yo -Lago 'so mnenia 'wv,
o 'ni we 'klii.

⁷ 'In -we weeee o kaa,
o ka we -yajwnu o 'ka we 'yitide,
'in o yia o 'de gaylo 'wownu.

Cun, o ka nyimee 'debhie -ze:
o -yo nyuma 'so yia 'wowlu weee.

⁸ O ka 'ya o 'de 'wotu 'kienyi:
-Lago 'nonyewozuee 'gbv,

'in o yia tlithie 'gbv -yajwnu.
Wa yia 'debhie o *su -gv lakolvu,
'in o yia tl.

⁹ We 'gbv,
-Lago yia o nyimaa 'wlulapulikpe 'kadu -gv
ladi,
'in 'jnni -we 'ylia -we zia 'jnni weeee 'wv,
-Lago yia we o 'nye.

¹⁰ Nu, -Lago 'yibha,
o lalalu weeee mia yali,
-we mia dudu -gv -yo dudu zo,
we 'sibhli 'kukolu -Zezu 'yu,
o -Zezuu 'jnni 'nonyewozuee 'gbv.

¹¹ 'In we 'ka lalalu weeee jwae 'tla nu,
-Zezu Klisi -wa Nyimaa -Kanyo.
'In Dide -Lago 'jnni 'ka mnida -to.

-Lagonyima mu dudu -gv zli 'bhisa

¹² We 'dee 'gbv, na 'talea -zonu, da in mia -benyi amiaa -gbe, a ka -Lago 'nonywe zo 'komvu, 'in da in 'na -sleen da amiaa -gbe -mi, a zo 'ya o 'nonywe bhabha. A nu lubho, 'in a 'ka amiaa 'pwpve gbal. A nu we le -Lago 'sosve -yo -yotelie nya.

¹³ Nu, -Lago 'de mi amiaa dli zo lubho noda, o dvmagbu 'ka ain dudvnamanu, 'in a 'ka 'ya we lenu.

¹⁴ Amiaa lenvgbu weeee 'wv, a 'na 'jwajwjeni zo -ni, 'in a 'na kpikpeli -ni.

¹⁵ 'In gbonyuu 'na -mi -ni ain kwelyi -ni, 'in a -tu -mowluda, a 'ka -Lago 'yua tiklu -ze,

gbonyuu -lenonya -yo -dawlician nyidi. A -nyuma wa nyidi dudu -go ylo 'bhisa, nikpise 'wv.

¹⁶ 'In weli -we wlaa 'yliyogagie, a gba we nyima -yla, 'in zli -Zezu Klisi -ka loyi, 'mona na yia lia o 'yu amiaa 'gbv. 'In 'ji na yia we yibhelia nu, lubho in nva, we 'nu bhe, 'in in 'ni sia bhe.

¹⁷ Amiaa -Lago 'dligvuzvze -we mia 'slaka 'bhisa, wa yi 'debhie we 'gbv na 'pien laslu nee we nyu, 'mona na lia. 'In na -yo a 'de weee lia 'muna dabodu.

¹⁸ Nu, amia li 'sa -bhloo 'de 'muna, 'in a -yo 'mu li we dabodu.

Timotee -yo Epafloditi 'so

¹⁹ Nyimaa -Kanyo -Zezu -ka we -yajwnu ni, Timotee na yia dayli amiaa -gbe tiea. 'In da o -ka loyi, o 'ka 'mi -yla amiaa -zoo dl -sa, 'in -muu 'ka 'ya 'mu 'kwayli 'pa.

²⁰ Nu, -wa -yo 'mu 'so mia -seli, o 'debhlogbo kaa amiaa 'gbv. 'In mo 'yibhaa o 'ka ain -yabse, o 'ka ain 'wosa.

²¹ 'In -wa weeee -tva 'wv, wa 'dee zuzonu wa nonda 'yibila, nu, wa'a lu -Zezu Klisu 'gbv 'gbv dli.

²² Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Timotee ka 'mu 'wosa bhabha. Sa 'yu saa o dide 'wv, 'sa. O -yo 'mu 'so, 'in -a yia -Lagobgu gba dabodu.

²³ 'In dl we dli 'wv nu, da in -ka na 'de gbegbein 'gbv -yo -tiklu, 'mo na yia amiaa -gbe tiea slui.

²⁴ 'In na dli mi we -gv nu, Nyimaa -Kanyo ka we -yajwnu, dayli na 'de yi 'yaa ain 'yia.

²⁵ Na bhlhi Epafloditi a tiea zlime na -gbe, o 'ka 'mu 'wosa, 'un -li in 'yibhaa, 'in a yia we o kwee zo. 'Mo na -yo o nva lubho, 'in 'mo na -yo o gva tu dabodu. 'In -sleen, we mi nu, in 'bhitili o lu la amiaa -gbe.

²⁶ A 'de weeee 'tv mi o 'bhadaa 'gbv, o 'yibha o 'ka ain 'yi. Da o 'nva nu, a ka o gunu dl 'nu, in we yia o dli sumanu.

²⁷ Gbuzonu -wa, o ka gu nu, o fel 'debhie tlia, 'in -Lago yia o nyazi 'yil. We 'ni o 'de -bhlo, nu, -Lago 'ka 'ya -amii nyazi 'yil, na -gv yi 'wotu -kowvn bhabhaa 'gbv.

²⁸ We 'gbv, kwae na puloa la, in 'ka o lalabhitili amiaa -gbe, 'in a -ka o 'yi, a 'ka 'muna li, 'in na stasie 'ka zobe.

²⁹ A kpa o 'muna weeee nya, -Lagobheli 'bhisa. 'In a zo o -sokpa -nyuma 'nonywe.

³⁰ 'We ka 'gbv -wa, Klisu lubhoo 'gbv o felia tlia. O 'dee 'popve o -saa dli, 'in sa a 'ka yaa 'mu kwali, 'in o yi 'saa nu.

3

Sa nyime 'kaa -mu tiklu -Lago 'yliya 'wv

¹ 'In -sleen, na bhlia, a li 'muna Nyimaa -Kanyo 'gbv. Weli in celia zlime ain 'wv, mu -bhloo 'de na celia da ain 'wv. Nu, we'e sial 'mu, 'in we nani 'yli amiaa -nu nya.

² A zo amiaa 'de 'yiliyo lubho 'nyuuu nonyaa gbegbein, a zo amiaa 'de 'yiliyo gwu -bhonyimaagbegbein, 'in a zo amiaa 'de 'yiliyo, nyima 'ybhaa nyima *knu *wopapie -gla nya, -maa gbegbein!

³ -We ka gbu -wa, -amia baba -Lago o Zuzu nya, -amia mia kni 'wu 'degbolu. -Zezu Klisi 'gbu -a ylimania-amiaa 'de, 'in -we nyima dia dlu 'wu, -a'di we dlu 'wu.

⁴ 'In -amia mneni in 'ka na 'de dlu 'wudi, 'mu nyima tlova -ka mneni -maa 'ka -maa 'de 'wudi, na -nu -zi 'ya -maa -nu 'wu.

⁵ Nu, wa gwalia 'mi, we 'yli gbetaa zli wa 'paa 'mu kni 'wu. *Izlaeli -duduwakpe in -mia, Eblee 'zayli* in -mia, Bezameeez zdayli, we -ka -Lago titee 'nuyjwezuza, *Falizinyime in -mia.

⁶ Na -gvoladolue *Zuifov -Lagoyloogbluu 'gbu, in yia *leglizinya 'klyie 'wopali. 'In we -ka -mumie tklui ka da nyima mia -talida, -Lago titee 'nuyjwezuza 'wu, 'jnu yahblogo 'nu 'mu -yo -mi.

⁷ Nu, -li weeemia zlime 'mi 'yiliya 'wu -tnuu nya, -slen -Zezu Klisi 'gbu -li -kpua nya na bhua we 'wu.

⁸ Cun, -li weeemia, -li -kpua 'bhisa na bhua we 'wu. -We ka gbu -wa, in -ka na -Kanyo -Zezu Klisi yibheli, -muu nanu 'yli -muu -zi -li weeem. C 'gbu, in yia -li weeem kwe 'bisa, 'in na bhua we 'wu kaliko 'bhisa, in 'ka -Zezu Klisi 'yu 'gbu,

⁹ 'in in 'ka o 'wu -mi. We 'ni na 'dees tklumimie bhua -Lago titee 'nuyjwezuza -gbe 'gbu. -Cinnya, na dluzvze Klisi -gvo -gbe we bhua. Tklumimie -we bhua -Lago -gbe, 'in -we -Lago nyea -zoa o dlu -go, mu -wa.

¹⁰ -We in 'ybhaa, mu -wa: in 'ka -Zezu Klisi yibheli nyewenewe, we -yo -tit -we 'bhua o 'wu tlthie lu. In 'ybha in 'ka o siasie yibheli, 'in sa o thia, in 'ka 'sa tl.

¹¹ 'Sa -bhloo 'de, in di we dlu 'wu nu, 'wu -amia na yi 'yaa -soa tlthlnya glaa.

-A -gwa -a 'ka we 'wlulapalda nyni!

¹² In 'ni gba nu, in ka na -gwagwhee 'wlulapalida nyni. 'In, in 'ni gba nu, sa -Lago 'ybhaa in -mi, in mu 'sa -slo tein. 'In na -gwagwhee na zva 'yiliyo, -we ka 'gbu in mia -gwada, in 'ka we kpa. -We ka gbu -wa, -Zezu Klisi ka 'ya na 'de kpa.

¹³ Na bhelia, in 'ni gba nu, in ka we 'penie 'yi. Nu, gbu -we na nua le: -we 'pla, 'wu na dlu -muu, 'in na gva la, -we mia 'mu 'yu in 'ka we yli.

¹⁴ We 'gbu na gwaa, in 'ka we 'wlulapalida nyni. 'In 'penie ka 'gbu -Lago yia -ain la yali, in 'ka we 'yi -Zezu Klisi 'wu.

¹⁵ -Amia weeem dolua da 'yigwe la -Lagoyloogbluu, -a popal 'sa 'wlukvun la. 'In we -ka nu, saputu sa a popal 'wlukvun la, -Lago yia amiaa 'wlukvun -bloa we -gp.

¹⁶ Sa we -ka -muoo, 'yoo -we -a bhlia tklui, 'in we yia -zeen yli, -a zo we 'yiliyo.

¹⁷ Na bhelia, a 'de weee 'tideli 'mu. -A ka we 'yli -slolu, -we -a -slolu nyima -wa noa we -gu, a yla wa.

¹⁸ Nu, Klisi, -o tlilia *su -go, nyima -duun noa o tonyima 'bhisa. In ka ain -yla we gbada -gwle, 'in 'mu na gba 'yaa da -zeen ain -yla, wie nya.

¹⁹ Wa nu we 'wlulapalida -wa, wa mnomnæ. Wa nökpla -wa wa -Lago. Zobhaligbonya wa nua le, we 'wu wa ylimania wa 'de. 'In duduvgu gbuu 'dekpoa -go wa popala dlu la.

²⁰ Nu, we -ka -amia, yalinyima -a -mia. 'In -amiaa Gbuwosanya, Nyima -Kanyo -Zezu Klisi, -o 'kaa yali 'bhoo, 'mo -a mia wuda.

²¹ Mo yia -amiaa ku -we 'kaa zen 'bhitia, 'in o 'ka we o 'deeliliku 'bhisa nu. -We ka gbu -wa, o ka se 'kadu, -we nyea o -li weee 'wlulapilie.

4

Dizvveli

¹ Na bhelia -zenu, amiaa 'tu mi 'mi 'bhada bhabha, in 'ybha in 'ka ain 'yi. 'Muna a laa mu 'wu. Amiaa 'gbu, na ylimania na 'de. We 'gbu, na 'talea -zenu, a -tu Nyima -Kanyo 'wu gege.

² Evodii -yo Sentisi, amia na bhubhoe, a -nonnu 'wola, in a -mi -bhlo Nyima -Kanyo 'wu.

³ 'In -mi, -o na -yo o nua lubho dabodu ni, in nee -mi -ylae: -in -sa waa 'jwni -manu 'wu. -We ka gbu -wa, wa -yo 'mi 'so ka lago, 'in -Lagobgu yia lamneni. Wamia klaa, Klema -yo bhelia -tlova -wa ka 'jnu mia celida 'yiliyogagiee 'sebhé 'wu, 'ma na -yo wa nua lubho dabodu.

⁴ A li 'muna 'kamuu Nyima -Kanyo 'wu. 'Mu na gba 'yaa da, a li 'muna!

⁵ Nyima weeem yibheli amiaa dlu -dlao 'ji. Nu, Nyima -Kanyo ka cipa.

⁶ A 'na lolu -lu yahblogo 'gbu dlu -ni. Gbu weeem 'wu, -we a -ka 'ybha a -zlali we -Lago, o bhubhoe nya, we -yo o fuopapie nya 'ya.

⁷ 'In a -ka 'sa nu, 'wtutve -dlao -we -Lago wlaa, -we -zia nyima 'ylimnee weeem 'wu, mo yia amiaa dlu -yo amiaa 'wlukvun lapopalie 'yiliyozva, -Zezu Klisi 'wu.

⁸ Nu, na bhelia, gbu weeem 'wu, -we weeem nana 'yli, 'in -we ka 'jnu wa 'kaa -mnini, we ye amiaa dlu zo: -we weeem -wa gbuzonu, -we wa 'kaa 'nuyjwe zu, -we weeem mia tklui, -we weeem mia -msawloda, -we weeem nana -Lago -yo nyima dudu, 'in we -yo -we weeem wa 'kaa ylimani.

⁹ Nu, -we in -slolu ain, -we a 'yia 'mu kwee, -we a 'nua 'mu nyew, 'in -we in nua le a 'yia -yo, a nu we le. 'In -Lago -o nyea nyima 'wtutve -dlao, -mo -yo ain 'so 'ka -mi.

Polv paa Filipvgbee -Lagonyima fuo

¹⁰ Nyimaa -Kanyo'o 'muna -zu 'mi 'wv, -we ka gbu -wa, sa a -kalia na ze -benyi, a ka we -slolu -sleen lgada. Gbozono -wa, na gbu ka ain -yokpa bhabha. 'In sa a 'kaa 'mi we -slolu, 'sa 'ni -mi.

¹¹ 'In we 'ni nu, -lu in 'ni -kaa 'gbu na gba 'sa. Nu, in ka 'mona 'wv -mimie 'kpia, saa 'de na gbegbein gbu yi -mi.

¹² In -ka boba 'wv -mi, in -yi na 'de kpa sa. In -ka -lu duun -ka, in -yi na 'de kpa sa. 'Yi weeee -yo da weeee, nwo yi 'mi 'bhada -moo, 'in in yi looo, in -yi na 'de kpa sa -lu duun -yo -lu -sele 'wv sazonu sa.

¹³ Klisi 'titè o 'nyea 'mi 'gbu, in mneni we 'de weeee kwéyo.

¹⁴ -Mvø bhla, gbuzonu a noa le, 'in a yia 'mi 'wosa na siastie lò.

¹⁵ Filipv -nyuma, amiaa 'de -yi we 'ji nu, in 'kaa -Lagobbuu gbagbee gwedi, da in 'bhøa Masedvanı -dvdu -gv, *leglizi yabhlogbo'o 'ni 'mi 'wosa 'gwazi nya, amiaa -bhlogbo'o -saa 'mi 'wv.

¹⁶ Cün, da in mia zlime Tesaloniki, -zakpa -nyacün a 'paa 'mi -we in 'nia -ka yoo!

¹⁷ We 'ni nu, 'nyenyeluu da na tal. Nu, in 'ybha -Lago 'jwna ain 'nyu la, 'in amiaa 'iyidu 'ka -gvbho.

¹⁸ Lu weeee a 'paa 'mi yoo, Epafloditu ka we wla. -Li in 'ybhaa, amiaa wlawlalu ka we 'wvzi. 'In -lu yabhlogbo'o 'bo -sleen 'mi 'wv. Amiaa wlawlali 'wlo *-lasiklo ka jne menia, we -yo 'slaka -we nania -Lago dvdu, mv.

¹⁹ We 'gbu, na -Laga kaa 'jnmnlu weeee, -we weeee a 'nia -ka, 'nyea o yia we ain o 'nanndl 'kadu nya, -Zezu Klisi 'wv.

²⁰ -Amiaa Dide -Lago 'jni 'ylimani -zo weeee nya! *-Ameni.

Polvv 'wvbhlolu weeli

²¹ In -sa -Lagobhelia weeee fv -Zezu Klisi 'wv. Na bhelia -wa -yo 'mi 'so mia -seli, -maa -sa 'ya ain fv.

²² -Selii -Lagonyima weeee -yo nyimaa 'wlulapilnyo 'kadu *Sezaaa -budu zo lubhononya -sa ain fv.

²³ Nu, Nyimaa -Kanyo'o -Zezu Klisi 'jwna ain 'nyu la.

'S**ebh**e P**ol**v 'paa K**ol**osu -nyuma yoo

-Lagonyuma mia Kolosvge nökple, 'ma *Polv 'paa 'sebhè ni yoo. O mi -kaslu 'wu *Wlomo, 'bhe o yia wee 'sebhè ni cel. Nu, Epaflas 'bhua Kolosvge nökple, -zugba nyuma mi -mø yoyogbu -sloluda, 'in o yia Polv 'd' -la. -Bha Polv celia -Lagonyuma 'wu nu, -Zeu -wa -lu weee -Kanyo, 'in -a mneni -a 'ka gbu 'wobhu -we ka gbu -wa, o ka -amiaa 'gbu tl.

Fvsawel

¹ -Ami *Polv, -ami -wa -Zeu Klisu *tietienyo -Lagoo dumagbu nya, 'in -yo -amiaa bheli Timotee so celia da ain 'wu.

² Amia, -amiaa bhelpia, -wa mia -Lagonyuma nya Kolosvge 'wu, -wa'a 'bhulva -Lagoweli -gu la, -a -sa ain fo.

-Amiaa Dide -Lagoo jwna ain 'nyu la, 'in o 'nye ain 'wotutve -dlo.

Polv paa -Lagoo fuo Kolosvv -Lagonyuma 'gbu

³ -Amiaa -Kanyo -Zeu Klisu Dide -Lagoo -a paa fuo amiaa 'gbu, 'in -a mi -Lagoo bhubhoeda 'kømvu amiaa 'gbu.

⁴ Sa a zva -Zeu Klisu dli -gv, 'in sa a -kalia -Lagonyuma weeee ze, -a ka we 'nu.

⁵ Nu, -li -zønu -we mia ain wøda yali, -we ka 'd' a 'nøa we gwedilida ni, mu -wa -Lagoweli -zønu. We 'gbu a zva -Lagoo dli 'wu, 'in a -kalia nyuma weeee ze.

⁶ Wee -Lagogbu -we mia ain nyid, 'in we yia 'bhue 'pa ni, we mi 'ya gbuzønu lñvø nya lamnenida -dvdø weeee -go. 'Yi -we nya wee -Lagogbu nyinia amiaa -gbe tia ni, a ka we 'jyibheli gbuzønu sa ni, -Lagoo ka ain 'nanu 'wu.

⁷ -Amiaa jijli -tale Epaflasi, -o -yo -ain 'so noa -Lagolubho ni, -o mia Klisu lubhononyø tklu nya -ain nyid, mo -slolua we an.

⁸ Zekalidli -we -Lagoo Zuzu zva ain 'wu, mo -salta we 'd' -ain.

⁹ We 'gbu, 'yli -we nya -a 'nøa amiaa -gngbu ni, we 'bhø wee 'yli 'wu -a mi -Lagoo bhubhoeda amiaa 'jñni nya 'kømvu. -Lagoo -a bhubhœa, o ka o domagbu ain 'kløslolu, 'in a 'ka we yibheli kpeen kpeen. Nu, Zuzu 'Pøpa 'nye ain gbuylø -yo 'ylimne.

¹⁰ Amiaa nññøbhø -ka 'sa we 'klu -Lagoo 'yu, 'in a 'ka o dudønamani weeee. A 'ka 'bhue 'pa, 'in a 'ka gbuzønu -gbu weeee lñvø, amiaa -Lagoo yibheli 'ka -gowlaylimani.

¹¹ -Lagoo -a bhubhœa nu, o 'temani ain la -lu weeee 'wu, o 'tit'e 'kadø -we -zia 'tit'e weeee 'wu nya, 'in a 'ka 'sa we lakpa 'kømvu, dlitve nya.

¹² 'In a 'ka Dide -Lagoo fuo 'pa 'møna nya. O 'gbu, 'bi -we -Lagonyuma yia 'yia zli 'klu, we mi amiaa -nu nya.

¹³ Nu, mo -saa -ain nikpisee 'tit'e kwøe, 'in o yia -ain o doma yuu nyimaa 'wlulapilie zo kwa.

¹⁴ O Yu zitea -ain 'wu, o 'gbu -Lagoo yia -amiaa gbonyuu 'wøti.

Klisu 'de 'yo o lenvgbu

¹⁵ Klisu -wa -Lagoo wa'a 'yia -yo 'wøwlø. Mo mia la tia lalalu weeee 'yu.

¹⁶ Nu, mo 'wu -Lagoo nua yali -lu -yo dudu -gu -lu weeee le, -we wa yia -yo, 'in -we wa'a 'yia -yo klaa. 'Nmumkpe, 'wlulapilie, 'tit'e -yo se, mu weeee -Lagoo -laa la o gbeelø, 'in o -yia.

¹⁷ O Klisu mi la -lu weeee 'yu, 'in o 'gbu -lu weeee kikalia la.

¹⁸ Sa 'wlu mia nyimee -kpabhiee -kanyo nya ni, 'sa o mia *Leglizü 'wlu nya. Ma -wa 'yiliygagiee gwedilida, mo -saa 'wu tltlunya glaa tiatia, 'in o 'ka -lu weeee 'yugali.

¹⁹ Nu, -Lagoo 'ybha sa o 'de mia, o 'Yu mi 'sa -kpo.

²⁰ -Lagoo 'ybha 'ya o 'ka o 'Yu 'wøphli, 'in o -yo o alaluu weeee 'ka 'wøsuslolø. -Zeu thia, o 'piøn jitea *su -gu, we 'gbu, -Lagoo yia 'wøtotve -dlo -wla yali -yo dudu -gu.

²¹ Amia -wa mi bhaa 'lakpanya nya, 'in a mia -Lagoo tonyuma nya amiaa 'wlukvøn lapøpalie 'nyuu -yo amiaa gbonyuu lñvøe 'gbu ni,

²² -sleén, -Lagoo ka ain 'wøsuslolø o 'de nya, -Zeu nyimee kuu tlthle lv. 'In a 'ka o 'klu 'yligbe -møwløda, -zugba 'sla 'nøt ain -yo -mi, a 'nøt 'jñni -yo -ka.

²³ Nu, amiaa dlizvøze -tu 'wu gege, 'in we 'temani 'wu. -Lagogbu -we a dia dli 'wu, a 'na vlati we gwe -ni. Wee -Lagogbu -we a -ka bhaa 'nu, wa gbaa duduvgu -nyuma weeee -yla, we lubhononyø -am i Polv -zea.

Polv mi o -Lagolubhoo gbu gbada

²⁴ -Sleén, siada in mia da amiaa 'gbu ni, in mi we 'møna 'wu. Nu, Klisu siasie toløa -tva lu ni, 'mu in ma gbalida nanø kuu stasie nya, o ku -kpabhie -we wee *Leglizü -muaa 'gbu.

²⁵ -Ami, in ka *Leglizü lubhononyø -ze. -Lagoo -saa -bha 'mi, in 'ka ain glaa o lubho nv, 'in in 'ka o gbu ain -yla gba kpeen kpeen.

²⁶ -Lagoo zizelu 'kadø -ka bhaa -benyi -mi, nu, 'mu -Lagoo -saa -sleén 'bhle o -møwlønya -yla.

²⁷ Nu, 'ma -Lagoo 'ybhaa o 'ka wa o 'jñnmñ -zizelu 'kadø 'klu slolu. Nyima -wa 'nøa *Zuiføv 'gbu, o yia o zizelu 'bhlesa. Wee zizelu ji ni: Klisu mi ain 'wu, 'in a -yi sa we 'ji ni, a ka 'bi -Lagoo 'jñnmñie 'kadø 'wu.

²⁸ O Klisu gbu -a mia da gbada nyima weeee -yla, wa gbu -yla lapaløe -yo wa gbu slolu nya, gbuylø bhabha nya, 'in o -ka -mi o 'ka -møwlønya -ze -Lagoo 'yu, Klisu 'wu.

²⁹ We 'gbu, Klisu 'tit'e 'kadø -we mia 'mu 'wu lubho nøda, we nya na nøa lubho, 'in na gva la.

2

¹ Nu, in 'ybha a yibheli we 'ji nu, amia klaa, Laodiseee -Lagonyuma -yo nyuma wee -wa 'nia -slo 'nu 'yi wa 'yli nya, amiaa 'gbu in mia da lagoda. Tu 'kadu -wa!

² In -ka 'sa noda -mi ni, -zugba in 'ybha wa 'temani dli, wa kukali ze, 'in wa 'ka nyime -bhlo -ze. In wa 'ka 'ylimna bhabha, 'in wa 'ka -Lagoo zizelu yibhie kpeen kpeen. Wee zizelu mia, mu -wa Klisi.

³ Gbuiyilo -yo -luyiloo 'nyumnie weeee bhua -Lagoo -gbε, mo 'wv we mia zizeda.

⁴ -We na gbaa da ain -yla ni, nyima yi ain 'yloogblu lasalu -dawliweli nyaas gbu -wa.

⁵ Nu, na 'debhie -gbolu 'nu ain glaa -mi ni, na dli -yo ain 'so mi. Amiaa lenogbonya mia 'cece, 'in a zva Klisi dli -go gege ni, in -ka we -yo yida -mi, na dli meni.

Dlzvzve -we ka gbu wa -slolua ain ni, a -tv we -gv gege

⁶ Nu, sa a nywnua -Zezu Klisi gbu -yo amiaa -Kanyo nya ni, a no 'sa o 'wv.

⁷ Dlzvzve -we ka gbu wa -slolua ain ni, a -tv we -gv gege. A -ka somi -Zezu Klisi 'wv. O mi -buduu gwe nya: a -to 'ylimanuda o -gv. A 'pa 'yli weeee nya -Lago suo, -we weeee o nua ain -yla lee 'gbu.

⁸ A zu amiaa 'de 'yliyo, nu, nyime yahbhlgbao 'na 'pali ain yo -yo weli -kpvaal lubhu nywe -ni. -We -wa dudvgv -nyimaa gbvslolue ni, dudvgv 'titenyaa -gbε we bhua, nu, we 'bhv Klisi -gbε.

⁹ -We weeee mia -Lago 'wv, Klisi -o -zea nyime ni, mo 'wv we 'de weeee -dila la.

¹⁰ A ka -lu weeee 'yi o 'wv, mo -wa 'tite weeee -yo se weeee 'wlulapiluny.

¹¹ 'In 'ya ni, Klisi 'wv wa 'paa ain kni 'wv, nyimee sa 'ni we lenu, nu, Klisi nyimee kni 'wvapapie mia, -we saa nyime o lenogbu 'cun 'bi, mu -wa.

¹² Sa a -yo Klisi 'so thia amiaa batizee batizee lu, 'sa wa 'bhluu ain o nya. 'In -Lago yia a -yo o 'so 'wvhu tlitlyna glaa, dli -we a zva -Lago 'tite -gvu 'gbu. Wee 'tite nya -Lago 'bhua Klisi 'wv tlitlyna glaa.

¹³ A ka zlume 'yliyoga -tlithie tl, amiaa gbonyii -yo kni a 'nia 'wv -mu 'gbu. Nu, -sleen, -Lago ka a -yo Klisi 'so 'yliyogagie 'nyε, 'in o yia -amiaa gbonyuu weeee 'wv.

¹⁴ Tite -we mia celida 'sebhε -gv, -we dia -ain 'gbu 'wlu ni, -Lago ka we lamumni, 'in o yia we lasa, we lakolue nya -Zezuu *su -gv.

¹⁵ Zuzu 'nyii -we kaa nyimaa 'wlulaplie -yo senya ni, wee su -gv -Lago -saa we 'tite kwε. O ka we lu, 'in o yia we -zejila 'wv wleli -kaslvnyuma 'bhisa.

¹⁶ We 'bhv -zeen 'wv, -we a lia, -we a maa, 'fetu 'yli, 'cv lolu -yo *Nyapeylu 'gbu, nyime yahbhlgbao 'na 'bhulu amiaa -yo gbu 'wv we 'gbu -ni.

¹⁷ -We mia da weeee, -li -we yia yia, we zuzu -wa. We 'nu we 'debhie -gbolu. Nu, Klisi -wa we 'debhie -gbolu.

¹⁸ Nu, nyime -o -ka o 'de 'wv 'kienyi -dawli sa, 'in o -ka ain -yla gba nu, a bvb -Lagoo 'anzunya, a 'na nywnunu we -yo -ni. Nyime -o -ka 'sa nu ni, o 'ka amiaa 'penie -gvsaa gbu -wa. Nu, -moo 'sasokpa -nyime mia, -we -nya yia o 'yli -gv, 'mu o tolva dli, 'in o 'ylimanua o 'de, 'in o popala 'wlukvvn la dudvgv -nyuma 'bhisa.

¹⁹ Nu, Klisi -o -wa wlu, o 'ca ne -moo -yola. Klisi 'gbu ku lia 'nanv, 'in 'koanya -yo tolunya muminia 'wv. Sa -Lago 'yibhia, 'in ku ylimanu 'saa.

A ka tl, 'in a yia 'yliyogagie lolu 'yi Klisi nya

²⁰ A ka tl Klisi nya, 'in o yia ain dudvgv 'titenya kwε -sa. 'In lee ka 'gbu, -we bhua dudvgv -nyimaa -gbε, a nu we lea? Cun, lee ka 'gbu a tide nyima 'yi, 'in wa pali ain -yla sanee -sokpa -titea,

²¹ 'In wa gba: «-In 'na 'bhulu we 'wv -ni», «-In 'na 'yli we nywe -ni», 'in «-In 'na zli we kwε -ni»?

²² Nu, wee titenya -minu mia, -we -wa 'plipli -li, -we 'kaa labhv, we gbu we gbaa. Dvdvgv -nyimaa gbvslolu so -yo wa titenya -wa.

²³ Gbuzonu -wa, titenya -minu 'wlv gbuiyilo nyima 'yliya 'wv, we -yo wa -Lagoo bvb -so bhua dudvgv -nyimaa -gbε. Wa tia wa 'de 'wv 'kienyi -dawli sa, 'in wa paliu wa ku 'klyie 'wv. Nu, we 'nu -lu yahbhlgbao nya -mi, we 'ni mnenei we 'ka -amiaa dli 'nyuu lenogbu -ain 'bi -sa.

3

¹ A ka tlthie lu 'wvso, 'in a yia 'yliyogagie loyi Klisi nya, we 'gbu, a titah yah -lii da, mo Klisi -dia -Lagoo lili -solo la.

² Amiaa dli -tv yali -li -yla, amiaa dli 'na -tvlu dudu -gv -li -yla -ni.

³ Nu, a ka tl -nya, 'in amiaa 'yliyogagie mi zizeda Klisi -gbε -Lago 'wv.

⁴ Klisi -wa amiaa 'yliyogagie tikli, zli o yia 'bhlewlva, we zli a -yo o 'so wlva 'bhle, 'in o 'nyumnie zea amiaa -nu 'ya.

Wlwvlve lolu -Zezu Klisi 'wv

⁵ We 'de 'gbu, gbonya mia ain 'wv, -we -wa dudu -gvu -nv, a 'bhv we 'bi. Sabhisai: mvtnigbu klaa, pvnplagbvv lenev klaa, zubhalu gbuu 'tv klaa, dli 'nyuu -lii 'wvnyinnyne klaa, we -yo lekli. (Nu, lekli mia ni, yoyolagonyaa bvb -wa.)

⁶ Wee gbonyii -minu 'gbu, -Lagoo 'ce 'kaa nyima -wa a zva -Lago 'nonywe bhiti.

⁷ Nu, bhla -we nya a mia wee gbonyii -minu lu ni, 'sa a nua -nya.

⁸ Nu, -sleen, 'cepapie klaa, nyime 'cedljalie -yo nukplee 'ylinyuno mia, a vla we gwe.

Nyimee velvelie -yo weli 'nyuu 'na 'tlali ain nyee -ni.

⁹ A 'na 'tvhholo -tvhholo yo -yla -ni, amia -wa 'bhva amiaa -mumiso 'cin -yo we lenogbu 'nyii 'bi.

¹⁰ Nu, a ka nyime lolu -ze. 'In nyime -lolu bhitia 'komvu, o 'ka o lala -Lago 'wowlu -ze. 'In o 'ka 'ya -Lago yibheli kpeen kpeen.

¹¹ Nu, nyime -o 'nia Zuifu klaa, -o -wa Zuifu klaa, -o mia kni 'wu klaa, -o 'nia kni 'wu -mi klaa, yiinyo klaa, titinanyo * klaa, gaylo -yo -o 'nia gaylo klaa, wa 'ni -seli -mi. Nu, Klisu mu we 'de weeee nya, 'in o mia -a 'de weeee 'wu.

¹² -Lago ka -bha ain -sa, o 'ybha a -ze o 'dees nyuma -kpo, o -kali amiaa ze. We 'gbu a -ka nyazidli, a -ka 'nanidl, a ti amiaa 'de 'wu 'kenyi, a -ka dli -dlao, 'in a -ka dlitie.

¹³ A bibel -yo, 'in 'yabhllo -ka o -libheyi -yo 'ce 'pali -we o nua o -yla lee 'gbu ni, a titi -yogbu 'wu. Sa -bhlokpadé Klisu tia amiaa -yogbu 'wu ni, amia titi 'ya 'sa -yogbu 'wu.

¹⁴ We 'de weeee 'wlu ni, a kikali ze. Nyimee zekalidli mi amiaa nyallikpe nya teun: mu zelia ain nyimee -bhlo.

¹⁵ Klisu 'wvtvte -dlao, -we ka 'gbu -Lago yia an la, a 'ka ku -bhlo -ze ni, wee 'wvtvte -dlao 'bhu amiaa dli weeee 'wu, we 'ka we -ka. 'In a 'pa -Lago fuo 'yl weeee nya.

¹⁶ Nu, Klisu weli -mi ain nyidi duun ε. A ssololo gbu, 'in a popali gbu -yla la, gbu yilo nya. A 'pa -Lago fuo, a bhli o 'njummin -lou, -we mia Luussebhe 'wu. A gbal o, a bhli o lou weeee, -we o Zuzu 'Popa zoa ain 'wu, 'monadli nya.

¹⁷ -We weeee a nua le, 'in -we weeee a gbaa, we -mi Nyimaa -Kanyo -Zezuu 'jnu nya. A 'plli o gbegbein, 'in a 'ka Dide -Lago fuo 'pa.

-Lagonyima -gligbo 'yl gbu

¹⁸ Ylikwonyjni, -o -ka -mi o zo o 'lowli 'nunjwe, 'sa we mia Nyimaa -Kanyo 'yiliya 'wu.

¹⁹ 'Nwnu 'lowlia, -o -ka -mi o -kali o 'jwnco ze, o 'na 'sulu o 'klu -yo -ni.

²⁰ 'Yua, a zo amiaa didea 'nunjwe gbu weeee 'wu, mu nania Nyimaa -Kanyo dudu.

²¹ 'Yuaa didea, a 'na -lali amiaa 'yua 'cedlo -ni, we yi wa 'koayli lawla.

²² Gal, a zo amiaa -cian 'nunjwe -seli dudu -gbu, gbu weeee 'wu. We 'na -zel: wa 'ybadi -bhlo -ni, we yi 'wlu nee nyima a mi 'yli -manida. Nu, a zo wa 'nunjwe dli -zonu nya, Nyimaa -Kanyo səsədli a kaaa 'gbu.

²³ We yi leε -lubho -ze, a nu we dli weeee nya, nee Nyimaa -Kanyo lubho a mi nuda, a 'na 'yli we nyimaa -nu 'bhisa -nu.

²⁴ A yibheli we 'ji nu, Nyimaa -Kanyo yia an 'penia. 'In zvzənonya o zva la amiaa -nu nya, a 'ka we 'yli. Nu, Nyimaa -Kanyo -Zezu Klisu lubho a mia nuda.

²⁵ Nyimee -o nua gbonyyuu le, we 'penie o yia gbonyyuu nya. Nu, -Lago o gbiyi nyima 'wu.

4

¹ Amia nyimaa -cian, a zo amiaa gal 'nanvu, 'in a nu -we mia tiklu le wa -yla. A yibheli we 'ji nu, amia ka 'ya -Kanyo yali.

Dizoweli

² A -to -Lago bhubhoeeda 'komvu, amiaa dli -tu -gada, 'in a 'ka -Lago fuo 'pada -tu 'yl weeee nya.

³ A bhubhoe 'ya -Lago -amuanvu 'gbu -nya, 'in -Lago 'ka -ain 'yoo 'nye, -a 'ka o gbu gba nyima -yla. Klisu gbu mia zizeda, -a mnenei -a 'ka we gba, we 'gbu in mia -seli -kaslu 'wu.

⁴ A bhubhoe -Lago, 'in sa in 'kaa we -slolu, in 'ka 'sa we gba kpeen kpeen.

⁵ A zo amiaa nənəbhu 'yiliya, -wa 'nia -Lago 'wu -mu gbegbein, gbu yilo sa. Bhla -we -Lago nyea ain wa nya ni, a 'na -nyumonu we la -ni.

⁶ Amiaa nyee weli -mi tiklu 'yl weeee nya, we -mi gumu 'bhisa, 'in a yibheli nyima -yla gbu 'bigopal sa 'nanvu.

Fvsaweli 'Wvblholunv

⁷ -Amiaa bheli -zənō Tisiki, -o mia lubhononyo tiklu nya, -o na -yo o nua Nyimaa -Kanyo o lubho, mo yia ain -yla na -gbe -gbu weeee gbaa.

⁸ Na 'dees 'ybadi in tiea o amiaa -gbe, a 'ka -amiaa -gbe gbu yibheli, 'in o 'ka amiaa dli latemani.

⁹ Tisiki -yo amiaa 'ybha 'ybha -bheli tiklu Onezimu in tiea da ain 'wu, 'in wa 'ka -we weeee mia -seli 'plida -amiaa -gbe ain -yla gba.

¹⁰ Alistaki in -yo o 'so mia -kaslu 'wu ni, o nee, o -sa ain fo. We -yo 'ya Banabasuu didee phelii 'yu Malik, -o ka gbu wa gbaa ain -yla ni, o -ka amiaa -gbe mnli, a kpa o 'nanvu.

¹¹ -Zezu -o wa laa Zutusi sa 'yaa ain fo. -Zuif -wa -zea -Lagonyima glaa, waa nyima ta -manu -bhlogba nya na nua * -Lago nyimaa 'wlulapil -lubho. Ma paa 'mi 'kwayli.

¹² Epaflasi -o -wa amiaa -zo -bheli ni, o nee, o -sa ain fo. -Zezu Klisu lubhononyo 'zayli o -mia: 'komvu, o mi lagoda, -zugba o bhubhoe -Lago amiaa 'gbu. O 'ybha a -tu -Lagonyima genyii -yo -wa suan la nya -Lago 'yu, 'in a 'ka o dumagbo lenu 'yl weeee nya.

¹³ In mnenei in 'ka o daa gba nu, amia klaa, Laodisee -yo Ielapolisi -nyimaa 'gbu, o mi siada.

¹⁴ -Dətlo -yu Lukı -o ka ze -a -kalia bhabha, o -yo Demasti 'so nee wa -sa ain fo.

¹⁵ Amiaa bhelia -yo amiaa bhəloza mia Laodisee, a -sa wa fo, we -yo Nefaa -yo *leglizi -we gbelia 'wlu o -budu zo.

¹⁶ Nu, a -ka 'mo 'sebhə ni zeli amiaa -gbe ni, a 'pa we yoo Laodisee leglizi -gbe. 'In wa 'ka 'ya we zeli -maa nyidi. 'In -we in

* ^{3:11} Gleki nee «Siti -nyime». Siti -nyimaa dudu mia, -mo tlolo la bhabha, 'in wa laa wa titinanya.

'paa Laodisee -nyuma yoo, we -ka amiaa -gbɛ
nyni, amia zɛlɪ 'ya -moo.

¹⁷ A 'tolv Alisipv nu, o zo o 'de 'yiliyo, Nyumaa
-Kanyoo lubho -we ka 'gba wa dia o 'wlu, o 'ka
we nu tuklu.

¹⁸ -Ami Polv mua -sleen da fɔsawɛli -muni
cɛlida na 'dɛɛ so nya: in -sa ain fv. A 'na dlɔlv
-ni, nu, in mi -kaslv 'wu -ni.

-Lagoo 'namidli -yo ain -mi.

2

Tia -səbhə Pəlv 'paa Tesalonikı -nyima yoo

-Lagonyima -wa mia Tesalonikigbe nökple, 'ma *Pəlv 'paa 'səbhə ni yoo. Pəlv ka wee 'gbe nökple mni, 'in o 'ni mnene o 'ka -mə -tv, *Zuifonya ka o -yəwəsələv 'gbv. 'Səbhə ni o 'paa -mə -Lagonyima yoo, o 'ka -maa -yła -Lagəwələ 'ji gba kpeen kpeen, 'in sa -Lagonyima 'kaa nə, o 'ka we wa -slolu.

Pəlv -saa Tesalonikı -nyima fv

¹ -Amia *Pəlv celia 'səbhə ni, we -yo Silasi -yo Timotee 'sə. Amia, *leglizi -we mia Tesaloniki, Dide -Lago -yo Nyimaa -Kanyo -Zezu *Klisu so nya, amia -a celia 'wv.

-Lago ḥwna ain 'nyu la, 'in o 'nye ain 'wutvə -dləo.*

-We Tesalonikı -nyima nva le

² 'Yi weee nya, -a paa -Lago fuo amiaa 'gbv. Nu, -a -ka -Lago bhubhoeda -mi, -amiaa dli' 'bhv ain -gv.

³ -We a nva le, amiaa dli mi -Zezu -gvv 'gbv, we -yo lubho a nva, a -kali -Zezuu zee 'gbv, a 'ni -amiaa -Kanyo -Zezu dlıgəzvəvə 'yitidee 'gbv, a -ka -Lago bhubhoeda -mi, we 'de weee mi -amiaa dli zo.

⁴ -Amiaa bhelia, -a -yi we 'ji nu, -Lago -kali amiaa ze, 'in o yia -bha ain -sa, a 'ka o -nə -ze.

⁵ -We ka gbv -wa, -Lagəgbv -a gbaa ain -yla 'tite nya, 'in Zuzu 'Pupa yia -ain 'wusa, a -yi we 'ji nu, -we -a gba gbvənə -wa. We 'ni gbagbawelu 'dəkpva. Nu, a yibheli we 'ji, -a -yo ain 'so mia, a ka -amiaa nənəbhv 'yi, amiaa zvənə 'yiyee 'gbv -a -yi 'saa nv.

⁶ Nu, amia, a ka -ain 'tidel, -a -yo -amiaa -Kanya. Da a mia siada bhabha, 'in a yia -Lagəwələ 'wunjwū 'muna nya. Wee 'muna mia, Zuzu 'Pupa wlaa we.

⁷ -Sleen amiaa nənəbhv tklu Masedvənə -yo Akai -Lagonyima mia nada.[†]

⁸ Nu, -Lagəwələ 'bhvə amiaa -gbv, 'in we yia da weee lamneni. We 'ni Masedvənə -yo Akai -bhlogbə, nu, amiaa -Lago dlıgəzvəvə 'di ka da weee lamneni. -We ka 'gbv -a 'kaa we gba -tapa, we 'ni -mi.

⁹ -Amiaa amiaa -gbv, sa a kpaa -ain, 'in su a teli -we -zea amiaa -lago, sa a 'bhvə we 'bi, 'in a yia -Lago -gbv 'bhiti, -a -wa 'yiyəga -Lago, -Lago -zənə, nyima weeee mi we gbadə.

¹⁰ -Lago mia, o 'Yu a mia woda, -o 'kaa yalı 'bhv, mo -wa -Lago 'Yu -Zezu. 'Mo, -Lago -sləva tlıthnya glaa 'wv, 'in o 'ka -ain -Lago 'ce -we cipaa 'wosa.

-We Pəlv nva le Tesalonikı

¹ -Amiaa bhelia, amiaa 'de -yi we 'ji nu, we 'ni bhe -a mnı amiaa -gbv.*

² 'In, a -yi 'ya we 'ji nu, wa ka -ain kpa 'nyumee, wa ka -ain veli Filipugbe 'wv. Da nyima -sləva -ain -yo 'wv, 'in -Lago yia -ain 'kvayli 'pa -bhlokpadə -a 'ka wee -Lagəgbvə gba.

³ Da -a mia ain 'dızəda, -a 'ni yotvbhv. Dli -zənə nya -a gbaa we. -A 'ni nyime -dawli 'wvnu.

⁴ Nu, we 'ni 'sa -mi, sa -Lago 'ybhaa, 'sa -a gbaa we. -We ka gbv -wa, -Lago ka -ain layla, 'in o yia -amiaa gbv -yənjwnu, -a 'ka o gbv gba. -A 'ni nyimaa dudvənamanee datalida -mi, nu, we 'ni 'sa -mi. -Lago dudvənamanee da -a talia. Oo -Lago mia, mo sisalia -amiaa dli -yo.

⁵ A -yi we 'ji nu, we 'ni ḥwəe 'ni ni nya -a gba ain -yła, 'in -Lago mi -amiaa gbvdayinə nya. We 'ni amiaa kwəe -luu datalee 'gbv -a -yi we gba.

⁶ Amia klaa, nyima -putu klaa, -a 'ni ḥwnu nyime yabhləgbə 'ka -amiaa 'ḥni -mnini. -A mnene yaa -a 'ka nyima 'kadi ze ain glaa, -we ka gbv -wa, -Zezu Klisu tietienya -a -mia.

⁷ Nu, we 'ni 'sa -mi. -A mi ain glaa -dləo nee 'ṭwənə -o mi 's yu kwə -yəlatitlida.

⁸ -A 'ni ain 'ybha -se, 'in -a 'ni -Lagəwələ -bhlogbə ain 'nye, nu, -amiaa 'de -a wlaa. -We ka gbv -wa, a ka -ain dudu namanı -sleen.

⁹ -Amiaa bhelia, sa -a nva lubho, zhoo, sabəoo, -a mi lubho 'wv -mvv yi 'wlv nu, -a -tv nyime yabhləgbə so nya.

¹⁰ Amia, a -yo -Lago 'so mi -amiaa gbvdayinə nya. -We -a nva le, -Lagonyima 'yu, we mi tklu, we 'ni gbvonyuu lo -ka. Nyime yabhləgbə 'ni mnene o 'ka -ain gbv dli.

¹¹ A -yi we 'ji nu, sa dide kpaa o 'yua, 'sa -a kpaa ain -bhlo -bhlo.

¹² -A 'paa ain 'kvayli, 'in -a yia ain -belv -yəpal. 'Yi weee nya -a slolua ain, a 'ka amiaa lenugbə 'bhiti, we 'ka -Lago dudu magbə -ze. Oo -Lagəlaa ain, 'in nyima -wa 'vlv o plıla la, -a 'ka wa glaa -mi. 'In a 'ka o 'ḥnūmnie 'yi.

¹³ -Lago -a pa 'yaa fuo 'ylı weee nya. -We ka gbv -wa, da -a gbaa ain -yła -Lagəwələ, a ka we yukwli polo. A 'ni we -yənjwnu nyimaa wəl 'bhisa, -Lagəwələ 'bhisa a ḥwnu we -yo. 'Mu we -mia gbvənə nya. 'Sa wee wəl nva lubho -wa zva -Lago dli -go, wa dli zo.

¹⁴ -Amiaa bhelia, gbv -we ylia Zudee -leglizinya -we mia -Zezu Klisu -nu nya, wee gbv -bhlokpadə ylia ain. Sa Zuifv sialia Zudee -leglizinya, 'sa amiaa -zəo -bhelia sialia ain.

* ^{1:1} Nu, a zcl -Zezuu tietienyaia lenəgbonya 15.22 'in a 'ka Silas -ggbv 'wlanı. Timotee -nu mia, a zcl Lenəgbonya 16.1. Tesalonikigbe mia, mo -wa 'gbe 'kadu Glesi -dudu -gv. 'Mo wa laa -sleen Saloni (Lenəgbonya 17.1-9). [†] ^{1:7} Nu, Masedvənə, Wləmə -dudu -wa bha, -sleen, Glesi -dudu kibhe -wa. Akai, Glesi -dudu kibhe -putu -wa. ^{*} ^{2:1} A zcl -Zezuu tietienyaia lenəgbonya 16.19-24; 17.1-9

¹⁵ Waa Zuifu, wa ka *-Lagəgbvə -falipanya 'bha, 'in wa yia -amiaa -Kanyo -Zeu 'bha, 'in wa yia ain 'klyie 'wopalnia mni. Wa 'nū -Lago dvdu nanı, nyıma weeee tonyıma wa -mia.[†]

¹⁶ Wa 'yibha wa 'ka yaa -ain 'yoo -kulv -a yi nyuma -wa 'nia Zuifu -yla -Lagəgbvə gba. Gbonyuu wa nua le, sanee wa yelia we -gv. We 'wlu lapalida, 'in -Lagəo 'ce yia wa yli.

Tesaloniki -nyuma tv bhaa Pəlv

¹⁷ -We mia -amiaa -nu nya, mu -wa nu, bhelia, we 'yli 'sôle ka 'pli. -A tia -bha ain, -amiaa 'yli ka ain -yobhu, nu, -amiaa dli mi ain -gv, 'in amiaa 'tu mi -ain 'bhada, 'in -a yia 'kli 'yli, -a 'ka ain 'yi.

¹⁸ -A 'yibha -a 'ka amiaa -gbe lomnu. -Amu Pəlv, we 'nū -zakpa -bhlogbəo in ylalı amiaa -gbeem mnımnıe la. Nu, *-Saatan ka -ain 'yoo -kulv.

¹⁹ -We ka 'gbv -a 'yibhaa -a 'ka ain 'yi, mu -wa nu, da -amiaa -Kanyo -Zeu Klisi -ka loyi ni, -mama ka 'gbv -a 'ka dli zu o 'yua? -Mama ka 'gbv -a 'ka 'muna lia? Nyoo slolu we nu, -a ka 'gbv weeee 'wlubha? Amia -wa, we 'nū nyıma -putu.

²⁰ Gbozənv -wa. -Wa laa -ain 'muna 'wv, -wa mia -amiaa 'jnumnlı nya, amia -wa.

3

¹ -Sleen, amiaa 'tu ka -ain 'bha bhabha. We 'de 'gbv, -a yia weli bhlı nu, na 'dəbhlo -tu Ateni.*

² 'In -a yia -amiaa bheli Timotee tie, -o -yo -ain 'so nua -Lagəlubho, 'in -o gbaa -Zeu Klisu gbv. 'Mo -a tiea amiaa -gbe, o 'ka ain 'kvayli 'pa, 'in o 'ka ain latemanı -Lagəo dlıgoyzvəe 'wv,

³ -muu yi 'wlı nu, siasie -we mia -ain yilda, we yi -ain glaa nyıme yabhlogbəo lazuklu. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Lago ka 'jwnu wee 'sasokpa -siasie 'ka -ain yli.

⁴ Da -a mia -slo ain kwesi, 'in wee siasie 'nia -slo ain yli, -a ka ain -yla gba nu, -a 'de weeee wa yia stiahı. A -yi we 'ji nu, gbozənv -wa, 'sa we 'pla sa.

⁵ We 'gbv in 'nu mneni in 'ka we -gv ladı, 'in o yia Timotee tie, sa amiaa dli mia -Lagə -gv, o 'ka we -yayı. In ka nyano nu, -amı nee yaa 'sa -Saatan yia ain laylaa, 'in -amiaa lubho 'ka 'wotu bhe.

⁶ Nu, -sleen, Timotee ka amiaa -gbe 'bhv, 'in o yia lomni, 'in o yia amiaa dli 'nanu -ain -sali. Sa amiaa dli mia -Lagə -gv, 'in sa a kikalia ze, o nee nu, 'yli weeee nya, amiaa dli mi -ain -gv 'muna nya. Sa -a 'yibhaa -a 'ka ain 'yi, 'sa -amiaa 'yiyiee 'tu bhaa ain.[†]

* 2:15 A zeli -Zezuu tietienyaa lenogbonya 9.22-29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; 18.12   * 3:1 A zeli -Zezuu tietienyaa lenogbonya 17.15   † 3:6 A zeli -Zezuu tietienyaa lenogbonya 18.5. Pəlv 'paa Kolenti -nyuma 'sebhe yoo.   * 4:4 We 'ji -putu -wa: a 'de weeee glaa, -məmə -ka -mi, -məmə yibheli -məmə ku kpa sa sa tiklu, wa yi ain 'jın sa.

⁷ 'Sa -bhlokpadə, amiaa gbv ka -ain 'kvayli 'pa siasie -yo -yokali gbv nyıdi. -We 'paa -ain 'kva 'yli, mu -wa amiaa dli mi -Lagə -gv.

⁸ -Sleen, a ka -Lagəgbv lakpa -klii 'gbv, we ka -amia pue.

⁹ 'Muna a laa -ain 'wv -Lago 'yu. We 'gbv, sa -a 'kaa -sleen -Lago fuo 'pa, we 'nū -mi.

¹⁰ Zlloo, saboo, -a mi -Lago bhubhoeda bhabha, o 'ka -ain 'yoo 'nye, -a 'ka 'wugbeli, 'in -we a 'nia 'wylanı, a 'ka we -ain -slolu, 'in we 'ka amiaa dli -gvpalı.

¹¹ Nu, -amiaa Dide -Lagəo 'dəbhie -gbolu -yo -amiaa -Kanyo -Zeu -sa -amiaa 'yoo, -a 'ka am 'yia mnı.

¹² Amiaa -Kanyo nu le, sa -a -kalıa amiaa ze dli weeee nya, a 'ka 'sa zekikali, 'in a 'ka 'sa nyıma weeee zekalı.

¹³ Sanee o yia amiaa dli latemania, 'in 'yli -we nya -amiaa -Kanyo -Zeu 'kaa yi, o -yo o -məwılnıya 'so, a 'ka -mi tiklu, a yi gbv 'wlu -ka -amiaa Dide -Lagəo 'yu. [*-Amenı.]

4

Amiaa nənbhv -we nanaa -Lagə dvdu, mu ni

¹ -Sleen, -amiaa bhelia, sa a 'kaa no, 'in a 'kaa -Lagə dvdu namani, a ka we yibheli -amiaa -gbe. Gbozənv -wa. 'Sa a mia noda. Nu, amia -a palia zukpa bhabha -amiaa -Kanyo -Zeu Klisu 'jın nya, a nu we le -tapa.

² -Amiaa -Kanyo -Zezuu -gvgbv -a sloluua ain, amiaa 'de -yi we -sleen.

³ -We -Lago 'yibhaa mu -wa nu, a -mi tiklu, a -yo 'jwnı -putu -yo nəkpasu -putu 'na -dulu -budu 'wv -ni.

⁴ A 'de weeee glaa, -məmə -ka -mi, o yibheli o 'jwnı -kwa sa sa tiklu, wa yi ain 'jın sa.*

⁵ Amiaa 'jwnı latalı dli 'na -zili ain 'jwe la -ni, 'lakpanya -wa 'nia -Lagə -yi 'bhisa.

⁶ Nyıme yabhlogbəo 'na nənu o -libheyi gbonyuu 'wluo -ni. O 'na nənu o -dawli 'wv -ni. A 'ca cın gbu ni ain -yla gba 'klı 'cıcı nya. Nu, -wa -ka 'sasokpa -gbv ni lenı, -Lago yia wa -kaslu 'wıpaa.

⁷ We 'nū nyıme -putu nya -budu 'wvdiridee 'gbv, -Lagə yi -ain la. -A 'ka -mi tiklu 'gbv o yia ain la.

⁸ -We ka gbu -wa, nyıme o 'nū wee gbu ni -yoyunu, we 'nū nyıme o -sa kwnıe, -Lagə -o 'nyea ain o Zuzu Pıpa, 'mo o -saa kwnıe.

⁹ We -ka amiaa bheliaa zekalı gbu, weli -we in 'kaa we 'bigopali, we 'nū -mi. Nu, sa a 'kaa amiaa bheliaa zekalı, -Lagə ka we amiaa 'de -slolu.

¹⁰ 'Sa -bhlokpadə, -amiaa bhelia -wa mia Masedvanı -dvdu weeee -gv, a -kalıa wa ze. Nu, bhelia, amiaa zukpa -wa, a kpa we la -kli.

* 3:1 A zeli -Zezuu tietienyaa

* 4:4 We 'ji

11 -We -a 'kaa amiaa dli zo zu, mu -wa nu, a -mi -dləo, a 'na plal amiaa -limaa gbu 'wv -ni. A nu amiaa 'dēe lubho. -A ka 'cīn we aīn -yla gba.

12 A -ka 'sa nu ni, -wa 'nia -Lago -yi, 'in wa zva aīn 'nyōjwe, 'in a 'na 'ka nyimē -putuu kwe nyā -mū.

-Zezuuu yiyigbv

13 -Sleēn, bheldia -wa 'mua 'yli, -a 'yibha nu, a yibheli wa -gvgbv, amiaa dli yi suman, -wa 'nia -Lago dli -gv zu 'bhisa.

14 -Amia dli 'wv nu, -Zezu ka tl, 'in o yia 'wvso, we mi 'ya -amia dli 'wv nu, -wa 'mua 'yli, 'in wa dli mia -Zezu -gv, -Lago yia wa 'wssolva wa -yo -Zezu 'so.

15 -We Nyumaa -Kanyo -slolua -au, 'in -a yia we aīn -yla gba, mu -wa nu, da Nyumaa -Kanyo -ka yi, -amia -gaa da 'yiliyo, -a 'na 'ka tlthiin 'yugal.

16 -Lago yia we jwē -gv -saa, 'in 'anznyaa -kanyo 'ka 'wokpi. Nyuma yia -Lago -legle 'nva, tōn, Nyumaa -Kanyo 'debhie -gbolu yia yali 'bhva, o 'ka lasibhli. -Wa ka dli mia -Zezu Klisi -gv, 'in wa yia tl, -maa yia 'yiliygagie 'yia tia.

17 Toon, -amia -mama -gaa da -sleēn 'yiliyo, -Lago yia -aīn 'wubhua yalipupa 'wv, -a -yo wa 'so, -a 'ka Nyumaa -Kanyo yoo mn̄i -mo yali. -Sleēn, -a -yo o 'ka -mi 'yli weee -nu nya.

18 We 'dēe 'gbv, a 'popali 'kwayli weīl nu nya.

5

1 Bheldiaun, we -ka we bhla -yo we 'yli gbu, -we -a 'kaa aīn -yla gba, we 'nū -mu.

2 Amiaa 'dē -yi we 'ji nu, Nyumaa -Kanyo yiyiyil mia, da nyimē 'nia o woda -mi, -bha o yia yia, sa 'wiényo tlalia nyime 'bhisa.

3 Nyuma -ka gbada -mi: «-A mi -dləo. Gbu 'nū -ain yli!» -Bha -bhlokpadé gbu 'kadi 'kadi ylia wa glagla sa! Wa 'nū mn̄eni wa 'ka we 'wotla. Sa 'jwñoo gwali gwalihee stasie tlalia o, 'sa we yia wa 'tlalia.

4 Nu, -amiaa bheldia, a 'na nōnū nēe nyuma -wa mu nikpisee 'wv 'bhisa -ni. Nu, wee 'yli 'na 'tlali aīn 'wiényo 'bhisa -ni.

5 A 'dē weee, zli nyuma a -mia, 'in a mia saan nyuma nya. -A 'nū sabo -yo nikpisee nyuma nya -mi.

6 We 'dēe 'gbv, a 'na jwñoo 'ylaa nyimē -putu 'bhisa -ni. A -tu 'yiliygada, 'in a 'ka -mi 'ce.

7 Nu, sabo wa jwñoo 'ylaa, sabo wa lva nu 'wv.

8 -Amia mia, -a mi zli nyuma nya. -A -tu 'wv 'ce. -A zu -Lago dli -go, -a -kali o ze, we 'ka 'wlv 'slvjayu -pla o nete -bana 'wv. -A dli we dli 'wv nu, -Lago yia -aīn gbu 'wvsa, 'in we 'ka 'wlv nēe, -a 'ka 'slvjaa nete -kloo 'wluo -pla.

9 Nu, -Lago 'nū -bha -au -sa, o 'ka -aīn 'kliyie 'wvpa 'gbv. O 'ka -au gbu 'wvsa -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jñi nyaa 'gbv, o yia -au -bha -sa.

10 -Zezu mia, -amiaa 'gbv o yia tl, -a -ka 'yiliyagao, -a -ka 'yli 'muoo, -a -yo o 'so 'ka -mū.

11 We 'dēe 'gbv a 'popali 'kwayli, a sisali 'wv, sa a mia da nōda 'bhisa.

'Dizvweli -yo fvsaweli

12 Bheldiaun, amiaa zukpa -wa. -Wa mia lubho nōda aīn glaa, -wa -Lago tiea wa 'ka aīn 'yugali, wa 'ka aīn gbu -slolu, nu, a zu wa 'nyōjwe.

13 A zu -bha wa zekalhdli nya wa lenvgbvu 'gbv. 'Wvvtvbe -dləo -mi aīn nyid.

14 Bheldiaun, amia -a bhubhoea. -Wa 'yaa, a zu wa 'di. -Wa mia nyano nōda, a 'pa wa 'kwayli. -Wa 'nia late, a -sa wa 'wv. 'In a 'ka dlhtie -ka nyima weee gbegbein.

15 A zu amiaa 'dē 'yiliyo, a 'na nōnū 'nyii 'leeji nyii le -ni. -We a 'kaa lenv, we -ze gbuozenu lenve a 'dekpvā nyid, we -yo nyima -putuu gbegbein.

16-18 -We -Lago 'yibhaa, a nu le -Zezu Klisi 'wv, mu -wa nu, 'yli weee nya a li 'mona. 'Yli weee nya a bhubhoe -Lago, gbu weee -we 'wv a yia 'plilia, a 'pa -Lago fuo.

19 A 'na -kulv -Lago Zuzu yoo -ni.

20 Weli -we o wlāa, a 'na nyen we 'wv -ni.

21 A sisali -lu weee 'wv, 'in -we -ka 'ylinanı a 'ka -muu lakpa.

22 A zu amiaa 'dē 'yiliyo: a 'tide 'ylinyuno -lu weee 'yi.

23 'Wvvtvbe -dləo -Lago nu le a 'ka -dləo -mi. Amiaa zuzu klaa, amiaa dli klaa, amiaa ku klaa, we -yo a 'de weee, 'in 'yli -we nya -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi -ka yi, a yi gbuonyuu yahbhlgbvō kwēe -ka.

24 -Lago -o laa aīn, le o yia we noa. -We ka gbu -wa, o -sal -bha o weli la.

25 -Amiaa bheldia, a bhubhoe -Lago -amiaa 'jñi nya.

26 A -sa -amiaa bheldia fu dli weee nya.

27 In nee aīn -yla -Lago 'yu, a zeli 'sebhē ni -Lagonyima weee 'yibadi.

28 Nu, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jwna aīn nyu la.

'SebhEE 'sonu Polv 'paa Tesalonikı -nyıma yoo

'SebhEE 'sonu *Polv 'paa Tesalonikı -Lagonyıma yoo, mu -wa. Nu, sa -Lagonyıma 'kaa nö, -zugba wa wu -Zezuu løyiyie dödv -gv, 'mu o -sloua wa 'sebhE ni 'wv.

Polv -saa Tesalonikı -nyıma fu

¹ -Amı *Polv celiA 'sebhE ni, we -yo Silasi -yo Timotee 'sa. Amia, *leglizi -we mia Tesalonikı, Dide -Lag -yo Nyımaa -Kanyo -Zezu *Klisu so nya, amia -a celiA 'wu.

² Nu, Dide -Lag -yo Nyımaa -Kanyo -Zezu Klisı nyıma aın 'nyula, 'in wa 'nye aın 'wututve -dlıo.

-Lag -yo gbuwvbhubhue tiklu

³ Bheliaın, we mi -amiaa dlı zö, -a 'ka -Lag -fuo 'pa amiaa 'gbu 'yli weee nya. Nu, dlı a zıa -Zezu -gv, we mi -gubhoda, 'in amiaa zekikalıdlı mi -gv 'wulaylimanıda, we 'gbu, we mi tiklu, -a 'ka -Lag -fuo 'pa.

⁴ We 'gbu -bhlokpadı, amiaa 'gbu -a sloua -amiaa 'de -Lagonyıma glaa. Gbu -we ka 'gbu -a sloua -amiaa 'de, mu -wa nu, a mi siada, wa mi aın 'klyie 'wopalida, 'in a yia dlitie 'yli, a 'ni -Lag -fuo 'pa.

⁵ Wee gbu nu sloua nu, -Lag -yo gbuwvbhubhue tiklu. Nu, gbu -we weee lu amia 'plıida, -wa -Lag -pıla 'wlu la, a 'ka wa -zee gbu. -Lag -yo nyımaa 'wlulapilie mia, we 'gbu a mia siada.

⁶ Nu, -we mia tiklu, 'mu -Lag -yia lenıa. -Wa mia aın stalıda, stialia o yia wa.

⁷ Mı yia aın stasie 'wısa, a -yo -ain 'so, Le -yia we nıa, da wa yia -amiaa -Kanyo -Zezu 'yia, -mı yahı, o -yo o 'anızı 'titenya 'so.

⁸ Yia o yia -kosuu mü -we 'ylia nya, -wa 'ni -Lag -yi we -yo -wa 'nia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisı gbu -yojnunu, o 'ka wa -kaslu 'wupa.

⁹ Waa nyuma mia de, -Lag -yia wa -kaslu 'wupa, 'in o 'ka wa lasa 'yli weee -nu nya. Wa 'na 'ka -amiaa -Kanyo -kwası -mi. O -ka yi, wa 'na 'ka o 'titie -yo o 'hınumnie -yoysi.

¹⁰ Wee yli mia, we nya o yia yia, o nyıma tiklu 'ka o 'jnıı 'ylimanı, 'in -wa -ka o dlı -gv zo, wa 'ka o yla 'mına nya. Amiaa 'de, glaa a yia wa -mia. -We ka gbu -wa, a ka -amiaa gbüdayıwelı dlı -gv zo.

¹¹ We 'deę 'gbu, -a bhubbhoea -Lag -yli weee nya amiaa 'gbu. A -zlalı -Lag -, a 'ka -mı 'nanıı, 'in 'yoo -we ka 'gbu o yia aın la, a 'ka we -gv na tiklu. Gbuzonuu lenıee 'tu -we mia aın 'bhada, -Lag -tite 'ka aın -yoße, a 'ka we lenı, 'in -we a nıa le amiaa dlı mi -Lag -gyı -gbu, we 'ka we -gv yeli.

¹² We -ka 'sa 'plıda -mu ni, -amiaa -Kanyo -Zezuu ınnı yia 'ylimanı amiaa 'gbu, 'in amiaa ınnı 'ka 'ylimanı ınnı 'gbu. -We ka 'gbu o 'kaa we lenı, mu -wa nu, -amiaa -Lag -

-yo Nyımaa -Kanyo -Zezu Klisı ka aın 'nanı 'wvnu.

2

Nvkple 'ylinyunonyıı gbu

¹ -We mia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisı yiyigbu nya, -a 'ybha -a 'ka we aın -yla gba. Bheliaın, amiaa zukpa -wa. Wa -ka gba -Zezu yiyiyıı ka nyıni,

² a 'na nonu nyano sa slıı -ni, a 'na sumanı amiaa 'de 'wlukon la -ni. Wa yi gba nu, Zuzu gbaa weeo, nyıme gbaa weeo, wa -ka gba -we in celiA mu gbaa weeo, a 'na lali we gbuzonu -ni.

³ Nyıme 'na nonu aın -dawli 'wv -ni. -We ka gbu -wa, wee 'yli 'ni -slo nyıni. Nu, nyıme 'ni -slo -Lag -yo wısalı, 'in nvkple 'ylinyunonyıı -o -Lag -'kaa lasa, o 'ni -slo yı, wee 'yli 'na 'ka nyıni.

⁴ O nvkple 'ylinyunonyıı mia, -lu weee -we nyıma bıbıa, wa laa wa -Lag -, we -yo o yia 'wısalı, o 'ka we 'yu -gal, 'ya -*Lagabudu 'kadı zı o yia plaa, o 'ka -mı ladı, 'in o 'ka gba nu, mı -wa -Lag -.

⁵ Da in mia aın kwesi, in ka -we weee mia ni aın -yla gba, 'lee, a ka we 'wıdlıv?

⁶ Nu, -we kılva o 'yoo, 'in o 'yia, amiaa 'de -yı we. 'Sa -bhlokpadı o bhla 'ni -slo nyıni, oo nvkple 'ylinyunonyıı 'na 'ka yı.

⁷ 'Titie -we -nyua 'yli, 'in -we mia zizeda, we mi we lubho nıda 'gamı. -O kılva we 'yoo, o 'ni -slo labhu, wee gbu 'na 'ka nyıni.

⁸ -Bha wa yia oo nvkple 'ylinyunonyıı -yayıa. 'Mı Nyımaa -Kanyo -Zezu yia 'bhaa o 'ıwıce -pipe nya. 'Mı -Zezuu yiyiee hıle yia lasaa.

⁹ O nvkple 'ylinyunonyıı yia -Saataan 'titie nya yia, gbu 'kadı -yo gwıdigbu o yia lenıa yo nya.

¹⁰ 'Ylinyuno -gbu weee o yia lenıa, 'in o 'ka -wa mia mnıda -dawlı 'wvnu. Mnıda wa yia. -We ka gbu -wa, gbuzonu -we 'kaa wa gbu 'wısa, wa 'ni we 'ybha, 'in wa 'ni we 'wıjnu.

¹¹ We 'deę 'gbu -Lag -paa wa yoyo -titie yoo, wa 'ka gbu 'nia gbuzonu nya -mi, wa 'ka we dlı -gv zo.

¹² Sa 'bhısa, -wa 'nia gbuzonu dlı -gv zo, 'in wa 'ybhaa gbuonyuu, -Lag -yia wa gbu -dlıa.

A 'temanı dlı

¹³ Nu, bhelia, -Lag -kali amiaa ze, we mi -amiaa -nu nya -a 'ka -Lag -fuo 'pa amiaa 'gbu, 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, we gwıdida, -Lag -ka -bha aın -sa, a 'ka gbu 'wıbhu. -Lag -Zuzu nıa we le, a 'ka -Lag -nu -ze, we -yo amiaa gbuzonu dlıgıtızıze 'sa, mu -saa aın gbu 'wv. Nu, -Lag -ka -bha aın -sa, 'in -wa o -saa gbu 'wv tiada, a 'ka wa glaa -mi.

¹⁴ O ka aın la -Lag -gbu -a gbaa aın -yla, we gbegbeın, a 'ka -Zezu Klisı 'ınumnie 'yı.

¹⁵ Bheiliain, we 'gbv a 'temanı dli, 'in gbu -a slolua ain we -yo -we -a ceha ain 'wv, a kpa we la -kli.

¹⁶ -Amiaa Dide -Lago, -o -kalia -amiaa ze, mo 'palia -amiaa dli belo -yo 'yli weeee -nu nya, 'in o yia -ain dliwodidie -zənu 'nye o 'namidli nya. C -yo -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'debhie

¹⁷ 'temanı amiaa dli la, 'in wa 'nye ain 'tit, gbu weeee mia tikli, a 'ka we lenv, 'in a 'ka we gba.

3

Pelv nee: «Wa bhubhoe -Lago, wa nv lubho»

¹ -Slęen, bheiliain, a bhubhoe -Lago -amiaa 'gbv, -amiaa -Kanyo wełi 'ka lamneni da weeee, 'in nyima 'ka -bha we zo, amiaa -gbe 'bhisa.

² A bhubhoe 'ya -Lago, o 'ka -ain nyima 'nyii -yo nökple 'ylinyunonya kwęe -sa, we ka gbu -wa, we 'ni nyima weeee zo -Lago dli -gv.

³ Nu, Nyimaa -Kanyo mia, o mi o wełi -gv, la o yia ain 'temania, 'in o 'ka ain 'yliyo zo gbo nyuuu dide kwęe.

⁴ -Lago ka -amiaa dli 'wv 'temanı ain -gv, nu, -we -a 'yubhalia ain, a mi we lenuda, 'in le a yia we noa.

⁵ Nyimaa -Kanyo -slolua -ain, 'in sa -Lago -kalia nyimaa ze, a zo we dli -gv, 'in -Zezu Klisi 'ka amiaa dli latemani.

⁶ Bheiliain, -a nee Nyimaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jmi nya, amiaa bheilia -wa 'yaa, 'in wa 'nia -amiaa -sloluwełi 'wɔjwnu, a 'bhv wa kwesi.

⁷ Sa a 'kaa -ain 'tideli, amiaa 'de -yi we, nu, -a mnia amiaa -gbe, -a 'ni 'ya.

⁸ -Amia, -a ka nyime yabhloo liliu li bhee? -Inny, we 'ni 'sa -mi. -A ka lubho nu, -a ka sia bhabha. Zlōo, sabəoo, -a mi lubho noda, -muv yi 'wlv nu, -a -mi ain glaa nyimee so nya.

⁹ We mi yaa tikli -a 'ka amiaa liliu li, we 'ni -a 'ni we mnenii 'gbv -a yi lubho nu. Nu, -we a 'kaa lenv, 'mv -a -slolua ain.

¹⁰ Nu, da -a mia amiaa -gbe, -a ka ain -yla gbu ni pal: «Nyime -o 'ni 'yibha o 'ka lubho nu, o 'na lili -ni.»

¹¹ -A ka 'nu nu, ain glaa, nyima tolva 'ya, wa'a pla lubho, wa -limaa gbegbein -gbv wa plaa 'wv.

¹² Waa nyima mia ni, -a 'pa wa 'kwayli -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'jmi nya, wa nu lubho -dləo, wa 'ka wa 'deel liliu 'yi.

¹³ Amia, bheilia, gbozənu lenve -ka ain sialida -mi, a 'na 'tideli we 'yi -ni.

¹⁴ Nu, -we -a yibhalia da ain 'sebhe ni 'wv, nyime -moma 'ni we 'nɔjwə zo, a zo o 'yliyo, a 'na nyni -ni o -yo la -ni, 'in we 'ka o zo 'bhal.

¹⁵ Nu, a 'na 'bhulu o 'wv amiaa tonyime nya -ni, a zo o 'di amiaa bheli 'bhisa.

¹⁶ -Amiaa -Kanyo, -o -mia -dləo, o 'nye -ain 'wɔtwtue -dləo 'yli weeee nya so weeee lv. Nyimaa -Kanyo -yo a 'de weeee 'so -mi.

¹⁷ -Ami Pelv ceha wee fɔsawəli ni, 'sa na tlia na 'sebhe weeee -gv na 'jmi la sa. Mu -wa na cehi.

¹⁸ Nu, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi jwna a 'de weeee 'nyu la.

Tia -səbhə Pəlv 'paa Timotee yoo

*Səbhə *Pəlv 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mu -wa. Timotee mia, nyimesløyu, -ɔ -saa Pəlv 'wv ɔ lubho -nəda, mo -wa. Sa -Lagənyimaa 'Yugalhny ɔ 'kaa -mi tikli, 'mo Pəlv celia Timotee 'wv.

Fvsawəli

1 -Ami *Pəlv celia 'səbhə ni. -Zezu *Klisu *tietienyo in -mia. Ni, -Lago -ɔ -saa -ain gbu 'wv, ɔ -yo -Zezu Klisi -a mia wəda, ma -zelia 'mi wa tietienyo.

2 -Mi Timotee na celia 'wv. -Amiaa -Lago dliqvzvəe 'wv, -mi -wa na 'yuu 'zayli.

Ni, -amiaa Dide -Lago -yo -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi ḥwna -mi 'nyula, wa 'yli -mi nyazi, 'in wa 'nye -mi 'wtotvəe -dloə.

3 Da in mia Masedban munda, in nee -mi -yla: «In -to Efəzi, -in -tu -bha.» Nyima -wa mia yoyogbu -sloluda, -in -kolu wa yoo.

4 -In 'tlu wa, wa 'sasəkpa -ninenyi ni -yo wa dvkpasu zelzehle -we 'nia bhloluda -ka, wa 'bhu we 'bi. Wee gbonya mia de ni, -zle we laa, 'in we'e kwaa -ain 'yloogblu we 'wv wa nəa -Zezu 'bi dlzozvəe nya.

5 -We ka 'gbu in yia gbu ni gba, mu -wa ni, wa 'ka zekikali. Nyima 'ka wa -limaa zekali, wa -ka dli -zonu, wa nu gbuzonu 'dekpvə le, 'in wa zu -Lago dli -go dli wee nya.

6 Nyima tolva ka wee 'yloogblu labhəlv. Wa'a nu -slein gbuzonu le, -zle -klo -kpua wa saa.

7 Wa 'ybha wa 'ka -Lago tite -slolunya -ze. Ni, gbu wa slolua, wa 'ni we -yi, 'in weh -we wa mia gbanda 'titie nya, wa 'de'e 'nu we 'wvla.

8 -A -yi we 'ji ni, -Lago tite nanu 'yli. -In -ka we 'yliqvə sa we mia celida, 'in we nania 'yli.

9 -A 'nu we 'wvla ni, -Lago 'ni ɔ tite palu nyima tiklii 'gbu. Ni, nvkple 'ylinyunonyaa 'gbu ɔ yia we palu. -Wa nəa 'ylinyuno gbu le, ma -wa. -Wa solua -Lago -yo 'wv, -wa'a zva -Lago 'nɔjwe, -wa nəa gbuonyuu le, -wa 'nia -mi tikli -Lago 'yu, -wa nyania -Lagəgbu, -wa bhaa we 'ni wa dide -ze wa 'nyaa, -wa bhaa nyima, ma -wa.

10 Ni, -wa kaa motnu kwə, nvkpasia -wa -yo nvkpasia dia -budu 'wv, -wa paa galu pelv, -wa tubhəva yo we -yo -wa'a gba gbuzonu gbuwuhunya 'yu. -Lago palu 'yaa ɔ tite, gbuonyuu pniu 'gbu, ni, mu nyumoa gbu -slolue tiklii.

11 Wee -slolue mia, we mi -Lagəgbu -we -Lago tia 'mi -yo lubho nya, we mi we glaa. Ni, mu gbaa 'wtotvəe -dloə -Lago 'hnyililo gbu.

Pəlv paa -Lago fuo ɔ nyazi dlii 'gbv

12 -Amiaa -Kanyo -Zezu Klisi na paa fuo. Mo 'nyea 'mi 'titie, in 'ka ɔ lubho nu. Mo 'yia 'mi nyime -ɔ kaa we 'klv, in 'ka ɔ lubho nu nya.

13 -Ami, -ɔ gba bhaa ɔ daa gbuonyuu, -ami, -ɔ 'palu bhaa ɔ 'klyie 'wv, -ami, -ɔ vəl bhaa ɔ, ni, ɔ ka 'mi nyazi 'yli. -We ka gbu -wa, -we na nu bhaa le, in 'ni we -yi. In 'ni ɔ dli -gv zuu 'gbv.

14 -Amiaa -Kanyo ka 'mi 'nanu 'wluo nu, 'in dlzozvəe -yo zekalie -we -a gbeəla 'wv -Zezu 'wv, ɔ yia 'mi -muu 'nye.

15 Ni, weh -zonu -we nyuma weee 'kaa -yɔjwnu, mu -wa ni, -Zezu Klisi yia ddu -gv, ɔ 'ka gbuonyuu -lenonyaa gbu 'wosa, -ami -wa gbuonyuu -lenonyaa -kanyo.

16 Ni, -Lago ka 'mi nyazi 'yli. -We ka 'gbu ɔ yia -ami gbuonyuu -lenonyaa -kanyo nyazi 'yli, mu -wa ni, -Zezu Klisi 'ka ɔ dliti weee -slolu nyima -yla. 'In sa -wa yia -Zezu dli -gv zuu, 'in wa 'ka 'yliyagagie 'yli, -ami 'ka wa 'yli -slolunyə -ze.

17 Nyima 'wlulapilnyo -ɔ ka nyima 'wlulapilie 'nia bhloluda -ka, -ɔ 'na 'kaa tl, -ɔ wa'a 'yia -yo, mu -wa -Lago -bhlogbəo. 'Nyimie -yo -bhazozvəe -mi ɔ -nu nya 'yli weee nya! * -Amen!

18 Na 'yu Timotee, 'di na yia -mi zva, we -yo weh -we -Lago 'nye bhaa ɔ gbu -falpanya, we 'de's -bhlo. -In kpa wee weh la -kli, 'in -in 'ka -gəlv -zonu gv.

19 Zu -Lago dli -gv, -in 'na nənu zvəbhəl gbu le -ni. Təlva ka wee 'yoo -zonu -go labhəlv, 'in wa yia dli -Lago -gusa, 'in wa dlzozvəe yia wa 'wv -nyumo.

20 Imenee -yo Alezandri mi wa glaa. 'Ma in thia * -Saatan, 'in wa 'ka we 'wla 'nu ni, wa'a vəli -Lago.

2

A bhubhoe -Lago nyima weee -nu nya

1 Tiada, -we in gbaa a nu le, mu -wa ni, a bhubhoe -Lago nyima weee -nu nya, a 'palu -Lago -belo -yo, a 'palu ɔ zukpa -yo wa -nu nya, 'in a 'ka ɔ fuo 'pa wa 'gbu.

2 -Wa pilia -ain 'wlu la -yo -wa -galia -ain 'yu, a bhubhoe -Lago wa 'tju nya, tu yi -amiaa -gbə yi, -a 'ka 'wtotvəe -dloə 'yli -Lago 'nɔjwezvəe nya, we -yo bhu tikli nənve nya -o 'yu.

3 -We mia da ni, we mi tiklii -amiaa gbuwusa -Lago 'yu, 'in mu nənia ɔ ddu.

4 Ni, ɔ 'ybha nyima weee 'bhu gbu 'wv, 'in wa 'ka ɔ gbuzonu 'wvəjwnu.

5 Ni, -Lago -bhlogbəo, 'in -a -yo ɔ 'sə nyidi 'kal -bhlogbəo, mu -wa nyime -Zezu Klisi,

6 -ɔ wlaa ɔ 'de's ɔ 'ka nyima weee 'wvəzitə. -We mia de ni, mu slolua we bhlaa 'debhie -gbolu ni, -Lago 'yibha nyima weee 'bhu gbu 'wv.

7 -We mia daa 'gbu -Lago yia -bha 'mi -sa, in 'ka ɔ * -tietienyo -yo ɔ gbgənbəyo -ze. Mo tiea 'mi 'lakpanya -wa 'nia *Zuifvə -gbə, in 'ka wa

o weli -zənu -yo wa dli o -gv -zvzve -slolu. -We mia da, gbuzonu -wa, in 'ni yo -tubheda -mu.

Sa nvkpasia -yo 'jwni 'kaa -Lagə bhubhoe

⁸ We 'dəe 'gbu in 'ybha nvkpasia bhubhoe -Lago da weee. Wa -ka -Lago bhubhoeda -mi, wa 'bhu wa -mowl so 'wv -Lago 'yu, wa 'na 'pali 'ce -ni, gbu 'na -mu -ni wa dli zo -ni.

⁹ -We mia 'jwni -nu nya ni, in 'ybha wa -pla -bana 'wv sa tiklu, wa 'de 'nvnjewzvze nya, wa 'na wleli wa 'de -yo -ni. Wa 'na lvali wa nyi 'nanvu, nyumaa dli 'wv gbjzee 'gbu -ni. -Can klaa, tokpa yua -zənu klaa, 'naa -we ka -vale 'tea klaa, wa 'na -plal we 'wv -ni.

¹⁰ -We 'kaa wa 'ylinamanu mu -wa ni, wa nu -lu -zənu le, -we mia da ni, 'jwni -wa gbaa nu, wa mi -Lago 'nvnjew -zvda, wa nu we le.

¹¹ Nu, wa -ka 'jwni -sloluda -mi, wa jwnu we -ya -dlo, wa zu -bha we.

¹² In 'nye 'jwno 'yoo o 'ka nvkpasia gbu -slolu. Wa 'na -kali 'tit'e nvkpasia -gv -ni, nu, wa 'na gbalı 'jw -ni.

¹³ Nu, -Lago -laa *-Adan la tia, -muu 'bigo, o yia *Evu la -la.

¹⁴ -C -Saatan nva -dawli 'wv, we 'ni -Adan, Evu -Saatan nva -dawli 'wv, in o 'nia -Lago -tite 'nvnjew zo.

¹⁵ We yi 'sa -mioo, jwni yia 'yua gwalia, 'in -Lago yia wa gbu 'wvsa, wa -ka -Lago dli -gv -zvda -mi, wa -ka wa -limaa zekali, wa -ka -mu tiklu, wa -ka wa 'de 'nvnjew -zvda -mi, 'in -Lago saa wa gbu 'wv.

3

-Lagonyimaa 'yugalinya

¹ -We na yia gbaa gbuzonu -wa, ni, nyime -ka gba o 'ka -Lagonyimaa 'yugalinyo -ze, lubho -zənu o 'yibhaha.

² -Lagonyimaa 'yugalinyo mia, o -mi tiklu, wa 'na 'jwurjweni o zo -ni. O -mi 'jwno -bhloo 'lowli nya, o -mi sa 'ce. O yibheli o 'de kpa sa. -We namia 'yli, 'mu o 'kaa leno, o kpa 'lakpanya sa 'nanvu, 'in o yibheli gbu -slolu sa.

³ O 'na -zeli nobhanyo -ni. O 'na -zeli -gologonyo -ni. O 'na -zeli 'gwezii ze -zonyo -ni.

⁴ O yibheli o 'de -budunjew 'yiliyo sa. O zo o 'yua so -we lo wa 'kaa o 'nvnjew zo sazənu sa.

⁵ Nu, nyime o 'nia mnenei o 'ka o 'dees -budunjew 'yiliyo, o 'ni mnenei o 'ka -Lagonyimaa 'yiliyo.

⁶ Nyime o 'nyea o 'de -Lago yoo 'lulolu, we 'na -zeli -moa -ni, we 'ni -muu, 'in -moa ylimania -moa 'de, 'in -Lago dlia -moa gbu, sa o dlia -Saatan gbu.

⁷ O 'kaa -Lagonyimaa 'yugali, o nu gbuzonu le, 'in o -mi 'nvnjewza, -wa 'nia -Lago -yi, wa 'yiliya 'wv, we 'ni -muu, 'in -maa nyea o 'wv, 'in o bhoa -Saatan -lubhu jw -.

*Diakli -lubho

⁸ 'Sa -bhlokpadə, *diakli -mi 'nvnjewza. Wa 'na 'tubhulu yo -ni. Wa 'na 'ma -ni nu

duun -ni. Wa 'na -tali 'gwəzi la -dawli nya -ni.

⁹ Gbuzonu -we -Lago wlelia -aɪn -yla zli 'klo, wa -tu we 'kililida dli weee nya.

¹⁰ A -ka amiaa diakli nya -bha -saa yi, a yla wa la. Wa 'ni gbuonyuu kwə -ka, wa nu diakli -lubho.

¹¹ Sa -bhlokpadə, wa 'jwni -mi 'nvnjewza sa, wa 'na -zəli fen -cian -ni. Wa -mi 'ce. -We mia -lu -zənu nya, wa nu we le 'yli weee nya.

¹² Waa diakli mia, wa -mi 'jwni -bhlo -bhloo 'lowli nya. Wa yibheli wa 'yua -yo wa -budunjew kpa sa.

¹³ Wa -ka wa lubho no 'nanvu, 'in wa zva wa 'nvnjew, 'in wa zva wa dli weee -Zezu Klisi -gv, wa 'na 'ka dli lo.

Gbv 'kadə -Lago -slolua -an

¹⁴ In mu 'sebhe ni celida, -zugba na dli mi ni, in 'ka -mi 'yia mni dayli.

¹⁵ In -ka -seli -gwledə -mi, -a 'nu 'yiyida -mi -pa, 'sebhe ni -na yia 'yua, sanee -na yibhelia sa wa 'kaa -Lago zvayli no, mu -wa 'yiliyo -Lago *leglizi. Wee leglizi -gv gbuzonu -dia la, 'in 'mu wa 'kaa lakpa -kli.

¹⁶ Nu, gbuzonu -wa, weli -we gbaa sa -a 'kaa -Lago *yloogblu no, -we mi yaa zizeda, -Lago ka we -ain 'kluslolu, wee weli 'yli.

'Mo wa 'yia nyime nya,

'mo Zuzu 'Popa 'yia nyime tiklu nya,

'mo 'anzı 'yia -yo,

o gbu wa gbaa 'lakpanya -yla.

'Mo wa zva dli -gv dvdu -gv,

'mo -Lago 'bhua 'wv o 'hnumnie 'wv.

4

Yoyogbv -slolunya

¹ -Lago Zuzu nee sa 'vayi nu, dvduv bhia -bhla mia, nyima tolva yia -Lago dli -gvsa. -Dawli -ka -zuzu wa yia 'nvnjew zva, 'in zuzu 'nyii yia wa gbu -slolua.

² Weli 'so -nyima -wa tubhva yo, ma yia wa 'yloogblu -zənu -gv lasalia. Waa nyima mia, wa 'wlukonu ka -gbla 'wlabhlul, wa 'ni 'nsasen mnenei wa 'ka gbuonyuu -yo gbuzonu -yosisal.

³ Wa nee, wa 'na kwalı 'jwno -ni, wa 'na lili lili tolva -ni. Nu, -Lago -laa wee lili lu la, 'in -wa zva o dli -gv, 'in -wa yia o gbuzonu yibhelia, wa 'ka we li o fuopapie nya.

⁴ -We weee -Lago -laa la, we nanı 'yli, -we wa 'kaa we glaa -sa, we 'ni -mu. A kpa we 'de weee la -Lago fuopapie nya.

⁵ Nu, -Lagoweli -yo -amiaa -Lago bhubhoe nva we le, 'in -lu weee yia -lu tiklu -ze.

-Zezu Klisi lubhonvnyo -zənu

⁶ Wee gbu mia da ni, -in -ka we -na bhe lia -sloluda -mi ni, 'in -na zea -Zezu Klisi lubhonvnyo -zənu. Nu, -Lago dligozvweli -yo gbuzonu -we 'bi -in mia, mu -wa -na lili lu -zənu.

⁷ Titina -nine -we -Lago 'nia 'yibha, -in 'bhu we 'bi. -We -in 'kaa lenu, mu -wa nu, -we -Lago 'yibhaa -in -mi we 'bi.

⁸ Nyime -ka -gwa, o ku 'ka latemani, we nanu 'yli -se. -Lago -yloogbluv -gwagwiae mia, we nanu 'yli -lu weeee glaa. Mu kaa -amiaa -zeen gbu -yo -amiaa 'yiliyoggage -we mia yida kwee.

⁹ Wee weli mia, we mi dligpuz sa, 'in we nanu 'yli wa 'ka we -yewnwu dli weeee nya.

¹⁰ -We ka 'gbu -a mia lubho nuda, -a mia siada, mu -wa nu, -a ka 'yiliyoga -Lago dli 'wudi. Nu, mo saa nyima wee gbu 'wu, 'in -wa zua o dli -go, 'ma o saa gbu 'wu, we -zi nyima -putu.

¹¹ -We mia da, zo we 'di wa, 'in -in 'ka we wa -slolu.

¹² Wa 'na tili -mi 'yli la -ni nu, -in mi nyimeslyu nyaa 'gbu. Nu, -we -na nua le, we -slolu sa -Lagonyima 'kaa no. -Na weli -ze weli -zono, -na lenogbu -mi 'nanu, -in -kali -na -limaa ze, -in zo -Lago dli -go, -in -mi tuklu.

¹³ Blha in 'nia -slo yi, -in tili -na 'de -Lagoweli zelie -zejila 'wu, nyimaa 'koyayi -papie, we -yo nyimaa gbuslolue.

¹⁴ -We -Lago 'nyea -mi, -we mia -mi 'wu, -we o 'nyea -mi, da nyima gbaa -Lagoweli -na gbegbein, 'in nyima kpasi yia -mi so -gu lapali, -in 'na -salu we 'klu -gu la -nu.

¹⁵ Wee gbu mia de ni, -in nu we le dli weeee nya, 'in nyima wee 'ka we -yoyi nu, -in mi 'yu mnida -Lago -yloogblu.

¹⁶ Zu -na 'de -yo -na -slologbu 'yiliyo. -In kpa we la -kli. -In -ka 'sa nuda -mi, 'in -na saa -na 'de gbu 'wu, we -yo -wa mia -mi yukwli puolva.

5

Sa Timotee 'kaa -Lagonyima weeee kpa

¹ -In 'na sobhalu nyima kpasi 'klu wa gbonyii 'klu 'cici nya -ni, nu, sa -in 'kaa -na dide -yla gba, -in gba 'sa wa -yla. -In 'bhu nyimesia 'wu -na bhelia 'bhisa,

² 'jwni -kpasi 'wu -na 'nyaa 'bhisa, 'yiesia 'wu -na bheloa 'bhisa. -Na dli -mi tiklu -maa 'yu.

³ -Dugbanjwni -wa 'nia nyima -ka, -in kpa wa 'nanu.

⁴ -Dugbanjwni -ka 'yu -ka, we 'ni -movo, o -ka 'yuoyu -ka, nu, -we nanu 'yli -Lagobgu 'wu, -we -Lagonyima nua le wa -budunjwee, waa 'ylaashi 'kpia we tia. -We wa didea -yo wa 'nyaanya nua wa -yla le, wa nu we 'leejil le wa -yla. Mu nania -Lago dudu.

⁵ Nu, -dugbanjwni -zono, o 'nia nyime -ka, -Lago o dia o dli weeee 'wu, zlio, saboo, o mi -Lago bhubhoeda, o mi o Zukpa 'palida -moa 'ka o 'wosa.

⁶ -Dugbanjwni o nua o 'dees domagbu le, o 'de yi 'yiliyoggao, o ka tli.

⁷ 'Di -in 'kaa wa zo, 'in nyima 'na 'kaa wa gbu dli, mu -wa nu,

⁸ nyime kpa o zvayli -nyima 'nanu, o kpa o -budunjwee -nyima 'nanu we -zi -maa 'wu, o 'nu 'sa nu, o 'ni -Lagobgu -yewnwu, o -zi lakpanya -wa 'na -Lago -yi.

⁹ Nu, -dugbanjwni -o ka -zo 'nia -slo -zo glo ta nyni, -in 'na 'bhulu o 'jnu 'wu -dugbanjwni 'sebhe -gu -ni. -Muo 'bigu, o -ka nukpasu -gblogbo o jwno,

¹⁰ 'in wa 'ka gba nu, gbuzonu o nua le, o ka o 'yua zo 'nanu, o ka o 'lakpanya kpa 'nanu, o ka -Lagonyima bhu -yewnwu, 'in 'ka gbuzonu -gbu weeee lenu.

¹¹ -Dugbanjwni -dugbunya mia, -in 'na 'bhulu wa 'jnu 'wu 'sebhe -gu -ni, we 'ni -movo, ylkwo -to yia wa 'bhaa, 'in wa 'ka Klisi so lo lapal.

¹² Nu, wa -ka 'sa nu, -Lago yia wa -yogbu 'wobhua, -we ka gbu -wa, wa nee tia wa ka wa 'de wla -Lago -yla, 'in wa 'ni we leno.

¹³ -Muo 'bigu, 'yamanu wa yamania, 'in wa -yo -ziezie plilia -budu -bhlo -bhlo jwee. We 'ni 'ya -bhlogbo wa 'ya, -zle -cian wa yia -zea, 'in wa 'ka wa -limaa gbu 'wosili, 'in -we wa 'na 'ka yaa gba, 'in wa gbaa we.

¹⁴ We 'dees 'gbu, 'in 'yibha waa -dugbanjwni -dugbo -kwu yli, wa gwali 'yua, wa zo wa -budunjwee 'yiliyo. -Amiaa tonyima yi -ain 'jnu sa.

¹⁵ Nu, -dugbanjwni -dugbuv talva ka 'yoo -zono -gulabhu, 'in wa yia -Saanat 'bi mni.

¹⁶ -Lagonywni -ka -dugbanjwni -budunjwee -ka, o -sa -moa 'wu, o 'gba yi leglizi 'wlu -mi. We -ka 'sa -mi, -dugbanjwni -wa 'nia nyima -ka, 'in leglizi saa wa 'wu.

¹⁷ Nyima kpasi -wa zua -Lagonyima 'yiliyo 'nanu, -in zu wa 'nunjwe, a zo wa 'nunjwe -zakpa 'so. Nu, -wa mia siada -Lagobgu gbagbie -yo we -sloluee gbu 'wu, wa zo wa 'nunjwe, wa 'ka nyima pnu -zi.

¹⁸ Nu, * -Lagosebhe nee: «'Bhli -ka 'mno 'titlida -mi, -in 'na gbu -ni we jwee -ni.» We nee 'yae: «Nyime o naa lubho, we nanu 'yli o 'ka o 'pengwezi 'yli.»

¹⁹ Wa -ka nyima kpasi gbu 'wlu la dli, we gbu daynya 'so, ta 'ni -mi, -in 'na polo wa yukwli -ni.

²⁰ Nyime -ka gbonyuu lenu, gba o -yla gbu -jejila 'wu, 'in we 'ka nyima talva nyano dli 'wopal.

²¹ -Mi na palia -belu -yo, -Lago klaa, -Zezu klaa, we -yo -Lago 'anzinya, wa 'yu. Wee gbu mia, -in zo we 'nunjwe, -in 'na sisal nyima -yo -ni, -in 'na 'bhulu nyimee -yogbu 'wu yilo -jwee -ni.

²² -In 'na palia nyime so -yo la slvi o 'ka -Lago lubho nu -ni. -In 'na palia nyime -putuu gbonyuu 'wu -ni, -in -mi tiklu.

²³ -In 'na 'manu -sleen 'nyuu 'deekpua -ni, nu, -in 'ma nu -se, -na nukplee 'gbu. -We ka gbu -wa, 'yli talva nya, 'in -na nukple gloopa.

²⁴ Nyuma tolbaa nu gbonyyuu mia, wa yi sa -mnu -yo -gwi, 'bhie wa bhua wa -yogbu 'wo. 'In tolbaa -nu mia, wa ka wa -yogbu 'wubhu 'bhie wa yia wa gbonyyuu -yo.

²⁵ 'Sa -bhlokpadε, lenogbu -zənəu mia, -yo wa yi we, 'in -we wa'a yia -yo, we 'ni mneni we 'ka zizeda -tv.

6

¹ -Wa mia galı nya, wa zu wa -cian 'nyumewe dli weee nya, nyuma yi -Lagə veli, 'in -we in -sloula ain, wa yi we daa gbonyyuu gba.

² We -ka nu, wa -cian mi -Lagonyuma nya, wa 'na nyem u wa 'wo -ni, -maa mi wa bherlia nyaa 'gbu. We 'ni -muvu, -we wa 'kaa lenu, mu -wa nu, wa nu wa zəlubho sazonu sa. -We ka gbu -wa, -wa ka zəlubho wa mia nuda, wa -Lagəbhelia -wa, 'in wa 'ybha -maa.

'Nyuminili' zayli

Gbu -in 'kaa -slolu, 'in 'di -in 'kaa wa zu, mu mia da:

³ nu, nyime -ka gbu -putu -sloluda -mi, o 'ni -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi weh -zənəu 'wunjnu, we -yo -we -a -sloula ain -Lagəgbu 'wo,

⁴ o 'de o 'yilimania, o 'ni gbu -yi. -Zle gu mi o -yo, kpeli o kpelia. -We mia da ni, mu kwwa nyime zenyi -nunue 'wo, 'in wa gva -golo, 'in wa vela wa -lima, wa popalia 'wlukvun la 'nyumee.

⁵ -Zle wa saa we'e bhlo, wa dli -nyu 'yli, 'in wa 'ni gbu -yli -gbo, wamia nee nu, -wa mia -Lagə 'yloogblu, 'yli wa yia mnua.

⁶ Nu, gbu -zənəu -wa, nyimee 'gba -ka o dli da nyni, -Lagə 'yoo mneni we 'ka o 'nyuminie -ze.

⁷ Kwε klo nya -a yia dudu -gv, kwε klo nya -a yia labhva.

⁸ We -ka 'sa -mi, -a -ka lilitu -ka, -a -ka -bana -ka, -amiaa -nu -tu sa.

⁹ -Wa 'ybhaa wa 'ka 'nyuminu -ze, -Saatan ylaa wa la, 'in wa bhoa lubhu ηwe: wee lubhu mia, mu -wa gbu -klo wa 'ybhaa, -we nyumea nyime, 'in we saa wa la weee.

¹⁰ Nu, 'gwezzii 'ybha -dl mia, gbonyyuu 'yli -bhlo -bhloog gwe -wa. 'Gwezzii 'yiyee 'tv ka nyuma tolbaa 'bha, 'in wa yia -Lagə 'yloogblu labhvlv 'pup. We ka siasue wa ple zo zo.

Dizvweli

¹¹ Nu, -mi -Lagonyume, -in 'bhu wee gbu ni 'bi, -in -mi tiklu -Lagə 'yu, -in -yo -Lagə 'so -mi, -in zu o dli -gv, -in -kali -na -limaa ze, -in -ka dlitie, -in -ka dli -dlo.

¹² -In go -golo -zənəu -we mia -Lagə 'yloogblu -nu nya. -In kpa 'yliyəgagie -zənəu -lakli la. Wee 'yliyəgagie mia, 'mu -Lagə lalai -mi, -in -ka we yibheli, gbu -zənəu -in ηwnua -yo, 'in -in yia we gba nyuma duuun 'yibadi.

¹³ -Lagə -o 'nyea -lu weee nyapeli, o -yo -Zezu Klisi, -o mia gbu -zənəu dayinyo nya Ponsi Pilati 'yu, wa 'yu in nee -mi -yla:

¹⁴ -in zu -Lagə tite 'nyumewe, -in 'na -nyumenu we -ni, -in -mu tiklu wa yi -mi gbu dli. -Amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'ni -slə yi, -in -mu 'sa.

¹⁵ Bhla -Lagə -saa -bha, we nya o yia yia. Omo, mo -wa 'wututve -dlo -Lagə, mo -wa -Lagə -bhlogbə, mo pilia nyimaa 'wlupilinya 'wlū la, mo -wa -cian weee -Kanyo.

¹⁶ Mo -bhlogbə 'na 'kaa labhə, o ladida mia, san 'tit -we nyime 'nia mneni o 'ka -yəlanyni, mu bibeaw. Nyime 'ni mneni o 'ka o -yzi. Nyime yahlogbə 'ni -slə o 'y, 'in wa 'na 'ka o 'y. Wa -mnini o 'jnu, 'tit weee -mi o -no nya 'yli weee nya. -Amēnu!

¹⁷ -We -ka dudu -gv -ηnumnunyaa -nu ni, -in gba wa -yla nu, wa 'na 'yilimanı wa 'de -ni. Gba wa -yla nu, wa 'na dli wa 'ηnumnlu dli 'wo -ni, nu, we'e -gwle, wa zu -Lagə dli -gv. Mo nyea -ain -lu weee, we -go palie nya, 'in -a 'ka mona lii 'gbu.

¹⁸ Gba wa -yla, wa nu gbu -zənəu le, wa 'ηnumnunyaa mia, we -ze gbu -zənəu le noe. Wa be wa -lima -yo wa 'ka wa 'wosa wa 'ηnumnlu nya.

¹⁹ Wa -ka 'sa nu, 'in wa sobhaa wa 'ηnumnlu -zənəu -we 'na 'kaa lazuklu, wa cici gbu, 'in wa 'ka 'yliyəgagie -zənəu 'y.

²⁰ Timotee, -we -Lagə zva -mi kwee, zu we 'yliyo sa 'nanuu. -Zle klo -yo -Lagəgbu 'v gba, we 'de 'gbu, wa -ka we -sada -mi, -in 'na palie we ηwee -ni. Wa -ka gbu wa laa -luyiloo gbu gbadə -mi, -in 'na palie we ηwee -ni. Wee gbu mia, yo -wa yo.

²¹ Nyuma tolba nee, wa ka wee -luyilo 'y, nu, wa dli 'ni -sleen -Lagə -gv -mi. -Lagə ηwnua ain 'nyu la.

'S**ebh**ee 's**onu** P**olu** 'paa Timotee yoo

'S**ebh**ee 's**onu*** P**olu** 'paa o 'tale Timotee yoo, mu -wa. P**olu** mu -kaslu 'wv *Wləmu, 'bhie o yia wee 's**ebh**e nu celi. 'Dizuweli təlvə Timotee 'kaa -Lagonyumaa 'yugalinya zv, wa 'ka -mu tiklu, 'mu P**olu** celia o 'wv.

Fvsawel

¹ -Ami *P**olu** celia 's**ebh**e nu, -Lago ka we 'wvijnwu, 'in in yia -Zezu *Klisu *tietienyo -ze. -Lago nee gbowzonu nya nu, 'lyiyagagie o yia wlaa, wee 'lyiyagagie mia, -wa -yo -Zezu 'so -ka -mu, ma yia we. 'In o yia 'mu tie, in 'ka we gbowbanyo -ze.

² -Mu Timotee, na dudunano -yu, -mu na celia 'wv. Nu, -amiaa Dide -Lago -yo -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu njwna -mu 'nyu la, wa 'yli -mu nyazi, 'in wa 'nye -mu 'wotvtue -dlo.

P**olu** 'paa Timotee 'kvayli

³ -Lago na paa fuo, na dvpasit ka o bvbə, wa 'bigv, -am i na bvbə 'yaa o dl'i tiklu nya. In -ka o bhuhhoeda -mu, zlloo, saboo, na dl'i 'bhu -mu -gv, we 'gbv na paa -Lago fuo.

⁴ Nu, na dl'i 'bhu -na 'mio -gv, -na 'tv mu 'mu 'bhada, mu 'kaa 'mu 'muna 'wvla.

⁵ In 'ni we 'wvdbl. Nu, -na dl'i mu -Zezu Klisu -go. Tada, -na 'nyaya Loisit ka o dl'i -gv zv, o 'bigv, na 'nyaya Enisit -wa. 'In in -yi we 'ji ni, -na dl'i mu 'ya o -gv, we 'gbv na paa o fuo.

⁶ We 'dee 'gbv in nee -mu -ylae: 'tite -Lago 'nyea -mu, -in 'ka o lubho nu, da in paha -mu so -gula, -in 'na 'tideli we 'yi -ni, we yi -nyumo.

⁷ Nu, Zuzu -Lago faa -ain 'wv, we 'ni nyana -zuzu: -we o Zuzu nva le, mu -wa nu, 'tite o yelia -ain, amiaa bheliaa zekalidli o nyea -ain, 'in -a 'ka -amiaa 'de kpa sa -yi.*

⁸ Zv 'na 'bhalı -mu -amiaa -Kanyo -gbv -gbada -nu. -Ami, -o wa 'paa -kaslu 'wv o 'gbv, zv 'na 'bhalı -mu na 'gbv -nu. -We -in 'kaa lenv, mu -wa nu, wa -ka -mu sialia yi -Lagogbvv 'gbv, -in njwnu we -yo 'tite -we -Lago 'nyea -mu nya.

⁹ Ma -saa -ain gbo 'wv, 'in m o laa -ain, -a 'ka o nvn nyima tiklu -ze. O -ka 'sa nu, we 'ni -amiaa lenogbv -zonvu gbo, nu, o ka 'c'in we -yonjnu 'namidli nya, -zugba o 'ni -slo -lu yahbhlodgbv lala.

¹⁰ -Sleen, -Lago ka we -ain -slolu -amiaa Gbowusanyo -Zezu Klisu gbegein. Nu, ma lula tlthie. O -ka we -ain 'klvslolu nu, -a -ka -Lagogbvv -yonjnu, 'lyiyagagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in -a 'yia we.

¹¹ Wee -Lagogbvv mia, -Lago ka -bha 'mu -sa in 'ka we gba, in 'ka o tietienyo -yo o gbowv -slolunyo -ze.

* ¹7 We 'ji -putu -wae: -Lago 'ni -ain nyanaodli nokple zv, 'tite klaa, nunnanee klaa, we -yo 'de -kpakpie 'nanvu, we dl'i o zva -ain nokple.

¹² We 'gbv siasie -we 'wv in mia 'plilida, we'e 'bhalı 'mu zv. -We ka gbo -wa, -o in zva dl'i -gv, in -yi o, 'in na dl'i 'teli we -gv nu, -we o tia 'mu -yo, 'wv o yia we 'paa, 'in gbowobhuyli ka nyini.

¹³ Weli -zonv -in 'nva da 'mu 'njwes, -in gba we weli -bhlokpadə -na -lima -yla. -In nu we le dlizuvze -yo zekalidli nya -Zezu Klisu 'wv.

¹⁴ Weli -zonv -Lago tia -mu -yo, -in zv we 'yliyo, Zuzu 'Pvpa -o -dila -au 'wvlaa 'gbv.

¹⁵ Nu, -in -yi we 'ji ni, -wa mia -Azii -dvdv -gv, wa ka 'mu 'bi 'bhu, Fizeli -yo Elimozeni mu wa glaa.

¹⁶ Nu, Onezifelb mia, o ka 'mu 'kvayli 'pa tenyi, zu 'ni o 'bha in mi -kaslu 'wv 'gbv. -We o nva le, -Lago 'palu we 'bigv o nyima -yla.

¹⁷ Da o nyinia *Wləmu, 'in o yia 'mu 'ylibulanənu bhabha, 'in o yia 'mu 'yi.

¹⁸ -Lago 'yli o nyazi o nyimaa gbowobhuzli. Da -a mia Efezibge nokple, -na 'de -yii 'debhie we 'ji ni, o ka 'mu 'wosa so weeee lv.

2

-Zezu Klisu 'slvja -zonv

¹ -Mu na 'yu, -mu -Zezu Klisu 'nyea 'namidli -in kpa we la -kli, 'in we 'ka -mu latemani.

² -We -in 'nva 'mu 'njwes nyima duun 'yibadi, -in zu we 'di nyuma -zonv, 'in -maa mnenei -maa 'ka we nyima -putu -slolu.

³ -In -ka siada -mu -Zezu Klisu 'gbv, -in njwnu we -yo o 'slvja -zonv 'bhisa.

⁴ Nyima -ka 'slvja pla, -o -ka gba o 'ka o -kanyo dudu namani, o 'pla nyima -kpuaa gbo 'wv.

⁵ Nyima -ka -gwagwada gbeli, -o 'ni wee -gwagwiae tite 'nvjwe zv, wa 'na 'ka gba nu, -mo o nyinia tia.

⁶ Kpaapanyo -o nva o kpaap lubho sa 'titee, mo yia we lililuw tianu.

⁷ -We in mia gbadu, popali we 'wlukuvon la sa 'nanvu, 'in -Lago 'ka -mu 'tite 'nye -in 'ka we 'de weeee 'wulanu.

⁸ -Na dl'i -bho -Zezu -gv, mo -saa 'wv tlthlnya glaa, -*Davidi mu o dvkpsa nya, mu -wa -Lagogbvv -we na gbaa nyima -yla.

⁹ Wee -Lagogbvv 'gbv in mia siada, wa ka 'mu gboan, 'in wa yia 'mu -kaslu 'wpa gbownyumonyo 'bhisa. Nu, -Lagogwelh mia, we 'nu gbanda -mu.

¹⁰ We 'dee 'gbv, in 'nia wee siasie 'wluzəlasalida -mu, -wa -Lago -saa -bha o -nu nya, 'in wamia 'ka 'yoo 'yi. Wee 'yoo -gv -Zezu Klisu -salia wa gbo 'wv, 'in o 'njumnie -we 'nia bhloluda -ka, wa 'ka we 'yi.

¹¹ Wee welnnya nu mi gbowzonu nya:
«-A -yo o 'so ka tl,

'lyiyagagie -a -yo o 'so yia 'yia.

¹² -A 'ni siasie 'wluzəlasah,
-a -yo o 'so yia nyima 'wlulapilia.

3

-A -ka o gbu kpeli,
 'in o kpelia -amiaa gbu.
 13 -Amiaa dli -ka o -gobhu,
 oñuu dli mi -ain -gu,
 -we ka gbu -wa,
 o 'ni mneni o 'ka o 'de kpeli.»

-We nania -Lago dvdv, mv nu

14 -In -sa wa dli glu gbu ni -gu, zo wa 'di nu,
 wa 'na kpeli welu 'ji -gu -ni. Wee kpeli kpeli
 mia, we mi bhe. Nu, -lu -bhlogbo we noa
 le, mu -wa nu, -wa pølva we yukwli, 'ma we
 bhla la.

15 Nu, -we mia -na -nu nya, -in gø la, 'in
 nyime wa ylaa la, 'in wa yia o 'yi nyime
 tiklu nya -Lago 'yu, -in 'ka o -ze, mo -wa
 lubhononyo -o lubho'o 'bhalia zo, 'in -o gbaa
 weli -zonu tiklu.

16 Nu, -zle -klo wa saa nee -Lago 'ni yaa
 lami, -in 'na pal we ñwæe -ni. -Wa palta we
 ñwæe, -Lago -yo wa mia 'bhuda.

17 Wa weli mia, 'gbia vou -wa, 'in we lia
 yice. Imenee -yo Fileti mi waa nyima glaa.

18 Wa ka weli -zonu 'yloogbu labholo,
 wa nee: «-Lago ka -ain tlitinya glaa 'wosolu
 pepe.» 'In we yia nyima tolva -Lago
 dilguzvæe -nyum.

19 -Mvv bhla, *-Lagobudu bhu 'tit e o palia
 glu, we mi -bha gege, -mo wa ceha: «-Lago -yi
 oñuu nyima, 'in nyima weeee gbaa nu, wa -mi
 -Lago -nu nya, wa 'bhu gbu nyuu 'bi.»

20 Nu, 'ñnimnunyø -budu zo mia, we 'ni -
 can kna -yo 'gwæzi knaa 'dekpoa wa yli -mo.
 Nu, tolva mi mame nya, 'in tolva mia su nya.
 We tianu mia, 'feti 'kaduu zh wi lilia we 'wo.
 'In we 'sonu mia, 'ylí weeee nya wa lilia -muv
 'wo.

21 We -ka 'sa -mi, nyime -o -ka gbu nyii ni
 'buhu, -Lago yia o 'dees nu lubho wlaa kna -
 zonu 'bhisa. Nu, o -kanyo yia -bha o -saa -mo
 'dees -nu nya, o gbu -su 'wu -mo kwæe. O so mi
 lubho -zonu weeee -yla.

22 Nyimesiaa dlwonynilu mia, -in -gwa
 we kwæe. -We -yo -in 'kaa lanyni, mu -wa nu,
 -in nu gbu tiklu le, -in zo -Zeu dli -gu, -in -kali
 -na -limaa ze, -in -mi -dlo. -Wa kaa dli tiklu,
 'in wa bhubhoea -Lago, -in -yo wa 'so nu gbu
 nu le.

23 Wa -ka kpelida -mi, we -tukwlaa, -we wa
 gbaa, wa 'ni we -yi, -in 'na pal we ñwæe -ni. -
 In -yi we 'ji nu, wee kpeli mia de, -gøl -gu we
 palia 'wlu la.

24 We 'ni 'ylinan -Lago lubhononyo 'ka -
 galv gu, -we o 'kaa lenu, mu -wa nu, o -ka 'nanu
 nyima weeee gbegbein. O yibheli gbu -slolu
 sa, o 'na zolo gbu nökple la -nu.

25 Nyima -wa kpelia o , o palia wa -yla gbu la
 dli -dlo nya, -zugba o dli mi nu, -Lago yia we
 lenua, 'in wa 'ka wa dli 'bhitia.

26 Sa 'bhisa, wa -ka 'wlu -gu -ka, 'in wa bhua
 *Kuzuub lubhu ñwæe, mu kpaa wa, wa 'ka we
 dvmagbu lenu.

Dvdvv 'wøbhholo -bhla -gbvnya

1 -In yibheli we 'ji nu, dvdvv 'wøbhholu
 bhla, dudugv -gbv yia 'temania.

2 Nu, nyima yia wa 'de 'yibhaha, 'gwæzii
 talea wa yia -zea, wa 'de wa yia -slolua, wa
 'de wa yia 'ylinania, -Lago wa yia vslia. Wa
 na 'ka wa dide -yo wa 'nyaa 'ñnjwe zo. Wa
 'na 'ka 'nanu yibheli, wa 'na 'ka -Lago -lu
 'ñnjwe zo.

3 Wa 'na 'ka wa nyima 'yibhaha, wa 'na 'ka
 nyazidli -ka. Nyima wa yia yo -yo zulva, -golo
 wa yia kwæ -kaa, wa 'na 'ka wa 'de kpa sa -yi,
 wa 'na 'ka gbu zonu 'yibhaha.

4 Waa nyima mia, wa -lima wa yia -dawli
 'wønva, dli -slo wa yia -kaa, wa 'de wa yia
 'ylinania bhabha. -We nania wa 'de dvdv,
 mu wa yia 'yibhaha we 'ka -Lago -zi.

5 Ma yia 'wlaa nee nyima mi -Lago
 'yloogbu, wa 'ka o 'tit e 'zayli -bhalasalit.
 Waa mia de, -in 'na nynini wa kwesi la -ni.

6 Tølva dilia -budujwee la -dawli nya, 'in
 'ñwni -wa -yelva 'wu 'in wa kpaa -maa. Waa
 'ñwni mia, wa ka gbu nyuu lenu duun, 'in gbu
 -kpaa wa 'ybhhaa, 'in wa mnia we 'bi.

7 -Lu -kpiaakpie nani wa dvdv, 'in wa 'ni
 mnieni wa 'ka gbu zonu yibheli.

8 Zanesi -yo -Zablesi ka *Moizi -yøwøsølo,
 'sa -bhlokpadøe waa nyima ni -sølva -Lagøgbu
 -yøwø. Wa 'wlukvøn ka -nyuma, 'in wa
 dlizvæe bhe.

9 Nu, wa 'na 'ka 'yugbein mnia, wa -sabhe
 wa yia -yo yia, sa wa 'yia waa nyima so nu -
 nu -yo.

'Dizvæl

10 Nu, -mi, sa in kpaa na 'de, -in ka we -yo yli
 -we na slolua nyima, -we in noa le, -we in
 gbaa in 'ka lenu na lubho 'wu, -in -yi we. Sa
 na zoa na dli -Lago -gu, sa in kaa dilitie, sa in
 -kalia na -limaa ze, sa na temania dli, -in -yi
 we.

11 Sa wa palia 'mi 'klyie 'wu, sa wa sialia
 'mi, -in -yi we. Sa wa sialia 'mi Antiosø,
 Ikoniumo we -yo Listigbe nökple, -in -yi
 we. Nu, Nyimaa -Kanyo yia 'mi we 'de weee
 'wøsaa.

12 Gbu zonu -wa, nyima weeee -wa 'yibhaha
 wa 'ka -Lago -yo bhl, wa -yo -Zeu 'so,
 'klyie 'wu wa yia wa 'palia.

13 Nu, -mømu -wa 'nyii -cian -yo -dawli
 -cian, gbu nyuu lu -maa yia plaa. Nyima wa
 yia -dawli 'wønva, 'in wa 'ka wamia -dawli
 'wønva.

14 Nu, -mi, -we -in 'noa, -we -in 'ñwnua -yo dli
 weeee nya, -in 'temanu dli we -gu. -Wa -slolua
 -mi we, -in -yi wa.

15 Nu, we 'ka -na 'yislo bhla 'bhu, -in -yi -
 Lagøwæl. Wee weli mia, we mneni we 'ka
 -mi gbu yilo 'nye, 'in -in 'ka -Zeu dli -gu zo, -
 Lago 'ka -mi gbu 'wøsaa.

16 Wel i weee -we mia celiada *-Lagosebhe 'wv, -Lago 'wonyapeliwel i -wa. -We we noa le, mu ni: nyima we sloua, nyime -ka gbonyuu leno, 'in we sloua we o, nyime we mnazia, 'in we sloua -ain sa -a 'kaa tklui -mi,

17 'in we 'ka -Lago nyime la mnazi 'ce, o 'ka gbu -zono weeee leno.

4

1-2 In nee -mi -yla: -in gba -Lagogbu. -Mi na zva 'di -Lago -yo -Zezu Klisi 'yu. -Zezu -o 'kaa tlthinya -yo 'lyiyoganyaa -yogbu 'wobhu, -o 'kaa lu yi, o 'ka nyima 'wlulapuli, o 'gbu na zva -mi 'di. -In gba wa -yla -Lagogbu, -in 'temani 'wv we -go. Da -ka 'ylinanloo, da -ka 'ylinyuno, -in gba we, -in lu wa. Nyima -ka gbonyuu leno, gba we wa -yla, 'in -wa -ka gbu -zono leno, 'pa wa 'kwayli. -In nu -we weeee mia ni le, nu we le gboslolue -yo dltie nya.

3 Nu, bhla mia yida, wa 'na 'ka gboslolue tklui yukwli polo. -We nana wa 'da dodo, 'mu wa yia lenua. Gbu -slolunyaa -zlo wa yia 'wlu gogwlalia, 'in -we menia wa yukwlii 'yoo 'wv, 'in -maa 'ka we gba.

4 Gbuzonu -yla wa yia yukwli 'sumania, 'in wa 'ka we -kali ninenya -yla.

5 Nu, -mi, -in kpa -na 'de 'nanvu, -in di siasie 'wlu zola, -in gba -Lagogbu, gbal -na lubho -Lago 'yloogbli.

6 Nu, -am i mia, in ka na 'de wla 'slaka nya pepe, yli -we nya in 'kaa labhi, we ka cipa.

7 In ka -golo -zono gu, in ka wee -gwagwle bhloluda nyni, in 'ni -Lagogbu 'yitide.

8 -Sleen, -o nynia -gwagwle nya tia, o -tnuu mia, -Lago ka we la mnazi 'mi -yla, mu -wa nu, ma bhua nyimaa -yogbu 'wv tklui. We 'nu na 'de -bhlo -yla, nu, -wa weeee mia o yiyie woda zekalidli nya, ma yia wee -tnuu 'yia.

Polv 'wvhblolu -gbonya

9 -In 'yi 'kli -in 'ka na -gbe yi slo.

10 Nu, Demasi 'ybha desleen -dodugv gbu, o ka 'mi 'bibhi, 'in o yia Tesaloniki mni. Klesansi ka -Galasii mni, 'in Tit i yia Dalumasi mni.

11 Luku 'debblo -tva 'mi -yo. -In -ka yida -mi, -in 'bhu Maluki 'wv, -in -yo o 'so yi, nu, 'wv o saa 'mi bhabha na lubho 'wv.

12 In ka Tisik i tie Efesi.

13 Nu, na -goslunaa in tia Tloasi -mo Kalpusu -budunjwee, -in -yo we yi, we -yo na ghigli -sebhe. Nu, -in 'na dlol we numeku -nu 'wv -ni.

14 Alezandli, -o mia bhlabhlanyo nya, o ka 'mi gbu -yokpal bhabha. -We o noa le, Nyimaa -Kanyo 'kaa we 'leeffi wla.

15 'In -mi, -in zv -na 'de 'lyiyo o gbegbein, nu, o ka -amiaa weli -yowosol bhabha.

16 Da wa kwaa 'mi gbowubhunya 'yu tiada, nyime yabhlogbo 'ni 'mi gwelv -mi. Wa 'de weeee ka 'mi 'bibhi. Nu, -Lago 'na dil wee gbu wa 'wlu -ni.

17 Nu, -amiaa -Kanyo mia, o mi 'mi kwesi, 'in o ka 'mi 'tit'e 'nye, 'in in yia o weli gba we -go yelie nya, 'in 'lakpanya weeee -wa 'mia *Zuifo, wa yia we 'nu. 'In -Lago yia 'mi -jla nyee -sa.

18 Nyimaa -Kanyo yia 'mi gbonyuu weeee zo 'wvbhua. Ma yia 'mi gbu 'wosaa, 'in da o pilia nyima 'wlu la yali in 'ka -mo nyni. Wa -mnini o 'jhi 'yli weeee nya. *-Amen!

Polv 'paa weli

19 Nu, in -sa Plisil -yo Akilasi fb, we -yo Oneifislov -budunjwee -nyima.

20 Ewlasiti ka Kolenti -tu, 'in Tlofimu ka gu bhli, we 'gbu in yia o Milee ti.

21 Da nyotloyibhla 'nia -slo da nyni, -in 'yi 'kli -in 'ka na -gbe nyni. Ebulusi klaa, Puden klaa, Linus klaa, Klodia klaa, we -yo -amiaa helia weeee, wa nee wa -saa -mi fb.

22 -Amiaa -Kanyo -yo -mi 'so -tu. -Lago nywna an nyni la.

'S**E**bhe P**o**lu 'paa Tit*l* yoo

Titi mia, *P_olu 'tale yabhlo -o -saa o 'wu o -Lagolubho noda, mo -wa. Nu, -Lagonyimaa 'yugalinyo yabhlo o -mu bhaa Kleti. Sa nyime 'kaa -Lagonyimaa 'yugalinyo -z_{on}e -ze, 'mu P_olu celia o 'wu. 'S**E**bhe' ss P_olu 'paa Timotee yoo, we nukpla gbu -yo -we o 'paa Titi yoo 'wowlu.

Fvsawel

¹ Nu, -amu *P_olu, -o -wa -Lagao lubbononyo -yo -Zezu *Klisu *tietieny_o, -amu celia 's**E**bhe nu. Lubho -we -Lago 'nyea 'mi, mu -wa nu, -wa o -saa -bha, in kwa wa dlizuzvee 'yoo -gv, 'in in -slolu wa, wa 'ka gbuzonu yibheli, wa 'ka -Lagao salu noda -tu.

² We -ka 'sa -mu ni, -maa mnenei -maa 'ka we dli 'wudi nu, 'lyiyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -Lago yia we -maa 'nyea. Nu, -Lago, -o 'tobhwa yo, o ka o weli wla wee 'lyiyogagie -minu -maa 'nyenyee daa, -zugba -lu yabhlogbo 'nu -slo lamu.

³ Nu, bhlala -we -Lago 'paa nyew, we nynia, 'in o yia o weli zli 'klu wleli. Wee weli mia ni, mu -wa gbu -we o tia 'mi -yo nu, in mn_o gbaa da weee, sa -amiaa Gbowusanyo -Lago gbaa we -mi, we salo.

⁴ Titi, na 'yuu 'zayli -amiaa dlizuzvee -bhlo Klisi 'wu, -mu na celia da 'wu: Nu, Dide -Lago -yo -amiaa Gbowusanyo -Zezu Klisi nu -mu 'nani 'wu, 'in wa 'nye -mu 'wotutvee -dllo.

Glagonyimaa 'yugalinyo lapalie

⁵ Nu, in -ka -mu Kletidobu -gv ti ni, -in 'ka gbu -we -tua 'wuu 'wlubhaa gbu -wa. 'Gbeo 'gbe -we -ka -mu, we mi ni, -in pal -mo -Lagonyimaa kpasi la, so -we in -slolu -mu lo: -Lagonyimaa kpasa mia, o -mu 'ce, o -mu 'nywno -bhloo 'lowli nya. O 'yua -mu dlizunya nya, * 'in nyima 'na -salu wa 'lyiyotelo di -yo wa gbu 'nyuw -sa di -ni.

⁶ Nu, -Lagonyimaa 'yugalinyo mia, o kwe nya -Lagolubho mia. We 'd_{ee} 'gbv, o lenogbu -mu 'ce: o 'na -mu -ni 'd_{ee} 'ylimaninyo klaa, 'cekanya klaa, nubhanya klaa, we -yo -gologonya nya -ni. O 'na titali dli 'nyuu nya 'gwezi la -ni.

⁸ Nyima -ka o -gbe yi, o yibheli wa kpa sa, 'in o -kali zuzonuu lenuee ze. O yibheli o 'de, o -mu nyime tiklu nya, -mowluda, 'bhie o yibheli o 'de kpa sa.

⁹ Weli -we mia dligozu sa, 'in -we -yo -we wa -slolu o 'so mia -bhlo ni, o -tv we -gv. We -ka 'sa -mi ni, 'in o mnenei o 'ka nyima 'kwayil 'pa gbu tiklu slolute nya. 'In o slolu o kpelikpelinya sa -maa mn_oa.

Yoyogbvv sloluee labbalinya

¹⁰ Nu, gbu -nyumonya -zu 'wu. Wa glaa, dumadu mi *Zuifv -wa -zea -Lagonyima nya. Gbukpavagbvv gbagbiee lubho -yo -dawli wa kaa.

¹¹ We mi nu, -in 'munu wa nyew. -We ka gbu -wa, -gligbo -kpabnie wa munnia la, -we wa 'na 'kaa -slolu, we slolute nya wa 'ka 'gwazi yi zubhalu solu.

¹² Nu, wa 'd_{ee} bhelpi Kleti -nyime yabhlo, -o -wa gbu -falipanyo, o nee: «Kleti -nyima, yociaan klu, numu 'nyii, 'yalanya -wa ka -yekpagbu weeee -wa lilie.»

¹³ 'In wee gbu dayiwl_o ni mi gbuzonu nya. We 'd_{ee} 'gbv, -in gba wa -yla 'klu 'cici nya, 'in wa 'ka dli tiklu zo.

¹⁴ Wa 'na nen_o 'masleen Zuifv ninenya -yo nyuma -wa 'bholua gbuzonu 'yoo -gulaa 'wlukwon -titenya -yela -ni.

¹⁵ Nu, -lu weee mi -mowluda nyima -wa ka de mia -mowluda -yla. -Wa kaa pvin, 'in wa'a zoa dli ni, -lu yabhlogbo 'nu -mowluda -mu -yla, -we ka gbu -wa, wa 'ylimnee -yo wa 'wlukwon ka pvin.

¹⁶ Wa -ka lad_o, wa nee nu, wa -yi -Lago, 'in wa lenogbu -nanu palia -Lago -bligu. Zen wa kaa, yukwliyosulonya -yo -wa 'nia -lu -z_{on}u yabhlogbo 'nu -mnenei, 'ma wa -mia.

2

Gbusloluee tiklu

¹ Nu, -mu, -we -yo -slolute tiklu 'so mia -bhlo, -in -slolu we.

² 'In gba nyima kpasi -yla nu, wa -mu 'ce. Wa -mu 'nywewo sa, wa yibheli wa 'de, 'in wa -mu gege wa dlizuzvee klaa, zekahie klaa, we -yo wa dlitie 'wu.

³ 'Sa -bhlokpad_o, gba 'nywni kpasi -yla nu, wa tili wa 'de -Lago. Wa 'na -zelu nyumaa 'nyi -nyumonya -yo nuv gal_o -ni. Wa -mu 'nywni 'dizunya -z_{on}u nya.

⁴ We -ka 'sa -mu, 'in wa slolu 'nywni -d_{ee} gbu -maa 'lowlia -yo -maa 'yuaa zekahie.

⁵ 'In wa slolu -maa -maaa 'd_{ee} yibhelie -yo -maaa 'lowlia 'debhlo -yla -mumie, we -yo -gligbokajwni -z_{on}u -wa zoa wa 'lowlia 'nyjwe. Nu, -mu yi 'wl_o nu, nyime yabhlo gba gbu 'nyuu -Lagowehu daa.

⁶ 'Sa -bhlokpad_o, gba nyimesia -yla nu, wa yibheli wa 'de.

⁷ -Mi, -na 'de, -in -mu so weee lu ladidie -z_{on}u 'ylisloluny_o nya. -In -ka -slolu -mu, -in we le sazonu sa, -in 'na kpkplati -ni.

⁸ Nu, -in gba weli tiklu -we zo wa 'nia mnenei wa 'ka 'nyuw -sa. We -ka 'sa -mu ni, 'in -na kpelikpelinya zea z_{on}u numu, gbu 'nyuu yabhlogbo -we wa 'kaa gba -amiaa daa, we 'ni -mu 'gbv.

⁹ We mi nu, gali pil_o wa -cian zola gbu weeee 'wu, 'in wa -tv -maa dumagbu lenuda. Wa 'na kpel_o -maa nyew -yo -ni,

* 1:6 Tolva nee: o 'yua -mu 'yua -z_{on}u nya.

¹⁰ 'in wa 'na yili -maa -lu yabhlogbœ -ni. Nu, -we wa 'kaalenu, mu-wa nu, wa -slolu 'yli weeee nya nu, wa mi gali -zœnu nya wa -cian -yla. We -ka 'sa -mi ni, gba slolue -we gbaa -amiaa Gbœwœsanyœ -Lagoa gbu, 'in wa nyœa we 'yœi sa weeee lu.

¹¹ Nu, -Lago ka o 'nanidli zh 'klo wleli. Mu 'wu nyuma weeee gbovwobhobhue bhua.

¹² 'In nœnœbhœ -we -yo -Lago 'so' gbaa -yo dwdvgv -nyumaa dlwœwnyilii, sa -a 'kaa we 'bibhu, mu slolua we -ain. 'In -amiaa nœnœbhœ 'ka -mi 'ce dodo ni -gv, we 'ka -mi tikli -Lago 'nœnjwœzu sa.

¹³ Nu, 'mœna -yli -we -a dia dli 'wœ, 'sa -a 'kaa we wœ. -Zeu Klisi -o -wa -amiaa -Lago 'kadu, we -yo -amiaa Gbœwœsanyœ, we zli o 'yœnnœie 'kaa bhlewli.

¹⁴ O -Zeu ka o 'de wla -amiaa 'gbœ, o 'ka -ain 'woziti gbovnyuu weeee kwee, 'in o 'ka -ain -mœwlœlœ -a 'ka nyuma -wa mia o 'debhlogbœ -nu nya -ze, 'in -a 'ka -guladoluda -mi -lu -zœnu lenoda.

¹⁵ Nu, -we -in 'kaa -slolu 'tite nya, -zugba -na pa -na yukwlipolonya 'koayli, we -yo -na sœbha wa lenvgbu 'nyii wa 'klo, mu mia de. Nyumœ yabhlogbœ 'na tili -mu 'yli la -ni.

3

-Lagœnyimœe nœnobhv

¹ Nu, ligbe -Lagœnyima nu, wa pili nyumœ 'yugalnya -yo 'gbee -cian zola. Wa zœ -maa 'nœnjwœ, 'in wa -mi -kli wa 'ka lubho -zœnu weeee nu.

² Wa 'na gbal i wœl 'nyuu nyumœ yabhlogbœ daa -ni. Wa -mi -dlo, wa -ka dli -zœnu, 'bhie wa -yo nyuma weeee -mi nnada 'yli weeee nya.

³ -We ka gbu -wa, bha, -amia mi 'ya 'sa titinanya -yo gbu 'nœnjwesanya nya, -a ka mœ. Dlwœwnyilii -yo dwdvnanolli 'yli -bhlo -bhloo gal -a -mia -benyi. Nœkple 'ylinyuno -yo -luu 'tu 'wœ -a mia -benyi, 'in -a mia bha 'wœnyœ sa, 'in -a -yo -amiaa -lima nyœnœia 'wœ.

⁴ Nu, da -amiaa Gbœwœsanyœ -Lago -slolua o 'nanidli -yo o nyumœa zœkalidli nyuma 'klo,

⁵ o ka -ain gbu 'wosa. We 'ni nu, libho -zœnu -a nuu gbu, nu, nyazia 'yli -aun gbu -wa. O ka -ain gbu 'wosa, 'in o yia Zuzu 'Popaa 'tite nya -amiaa 'lulolu gwali -a 'ka 'yiliyœgagie lolu 'yli, -amiaa -yœwœlœ nya.

⁶ O Zuzu 'Popaa -Lago yia -ain -gœsluela sa duun, -amiaa Gbœwœsanyœ -Zeu Klisi gœgœtein.

⁷ 'In, o 'nanidli nya -a 'ka nyuma tikli nya -mi -Lago 'yu, 'in 'yiliyœgagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -a mia dli 'wœdida, a 'ka we 'yli.

⁸ Nu, wœli nu mi dlwgzu sa. In 'yibha nu, -in gba wee gbovna mia da -zakpa duun, 'in -wa zœa -Lago dli -gv, wa 'ka libho -zœnuv nœnœie 'yiliyœzu 'nanuv, 'in wa 'ka wa 'de we tili. -We

nœnœ 'yli, 'in -we kaa 'nœnjwœ nyœmaa 'yliya 'wu, mu mia de.

⁹ Nu, gbovpvagbv -gv kpœlie klaa, -we weeee -wa dœkpasu 'yœnu 'sebhe klaa, we -yo -zœ -yo *Moizœ tite -gv kpœlie, -in bhllœ we -yœla. We bhebhe, 'in we 'ni 'ji -ka.

¹⁰ -O sisala nyuma -yo, -in 'palœ o zli -zakpa -bhlo, -zakpa 'sa, 'bhie, -in 'ka o -na 'de -yœjali.

¹¹ We -ka 'sa -mi ni, -in -yi we 'ji nu, 'sasœkpa -nyumœ ka 'yoo -zœnu -golabhuœ, o gbovnyi slolua nu, o mi 'yoo 'nyuu -gv.

'Wœbhlolœ -yibhali -gbœvnyœ

¹² Nu, Altemasœ -yo Tisiki 'so nyœdi, nyœo in -ka -mi 'wœtie, -in 'yli 'kli -in 'ka 'mi 'yia mnœ Nikopolisœ, in ka dli -sa in 'ka -memœ nyœtœyibhla 'pœa 'gbœ.

¹³ 'In, titee yilonys 'kadu Zenasœ -yo Apolœsu 'so -ka 'lakpa 'wu mnœda -mi, -in 'yli 'kli -in 'ka wa -yœbe. Sa -in 'kaa nu, 'in wa -yo gbu weeee 'ka gba, -in nu 'sa.

¹⁴ Cœn, we mi nu, -amiaa -Lagœnyima 'kpœlia libho -zœnuv nœnœie, wa tili wa 'de we, 'in wa 'ka nyumœ -yœbebie kweyœmnœni. Nu, wa 'na -dli la bhe -ni.

¹⁵ Nu, nyœma weeee -wa -yo 'mi 'so mia -seli, wa nee wa -sa -mi fv. Nyuma -wa -kalia -amiaa ze dlwœzœve 'wu, -in -sa wa fv -ain -yla. -Lago 'yœnœa a 'de weeee 'nyu la.

'S**ebhe** P**olu** 'paa Filemo yoo

'S**ebhe** *P**olu** 'paa o 'tale Filemo yoo, mu -wa. Filemo ka gaylo yabhlo -o wa laa Onezimu. Oo Onezimu ka -flii -bho o -kanyo kwee. O -yo P**olu** gbelia 'wo -kaslu 'wo, 'in o yia -Lagogbu -yoynwo. 'S**ebhe** nu, -we P**olu** yibhalia Filemo, mu -wa nu, o ywnu o gaylo 'wobhu gbu -yo, 'in o kpa -moo -Lagobheli 'bhisa. Nu, o 'na kpalu o gaylo -o -bhoa o kwee -flii 'bhisa -nu.

Fosawel

¹ Filemo, -na fvv! -Amu *P**olu**, -am*u* mia -Zezu *Klisu 'gbu -kaslu 'wo nu, 'in -yo -amiaa bheli Timotee sa paa da -mu 's**ebhe** yoo.

² -Mu, -amiaa jijli -tale Filemo, -mu -yo -au 'so nva -Lagobuho budvo nu, -in -yo -amiaa bhola Afia klaa, -Lago tugonyo Alisipu klaa, we -yo *leglizi -we gbelia 'wlu -na -budenwoe, in -sa ain fo.

³ Nu, -amiaa Dide -Lago -yo Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu ywna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wotutve -dlo.

P**olu** paa -Lagofuo Filemo 'gbu

⁴ Filemo, na jijli -tale, 'kemuu in -ka -Lago bhubhoeda -mu ni, 'in na paa -mu dli -go, -Lago na paa fua -na 'gbu.

⁵ Nu, sa -in zua dli Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu 'wo nu, 'in -in -kalia -Lagonyuma weeee ze, in ka we 'nu.

⁶ Nu, -Lago na bhubhoea -na 'gbu, dliuzovue -bhola -a kaa, we -slolu zuzonwe weee leno tenyi tenyi -in 'ka Klisu lubho nu.

⁷ Na bheli -zonu, sa -in -kalia -Lago -yo o nyumaa ze, mu -laa 'mu 'mona 'wo, 'in mu 'paa 'mu 'kyayli. -We ka gbu -wa, -in ka -Lagonyuma dli -belo -yo pal.

P**olu** bhubhoea Filemo Onezimuu 'gbu

⁸ Nu, -we -in 'kaa leno, we se mu 'mu -yla, in 'ka -mu -yla we gba Klisu 'wo.

⁹ -Ami P**olu**, -o -wa nysoa, 'bhie, -o mia -kaslu 'wo -Zezu Klisu 'gbu, in nee -mu -ylae: -a kukali ze, we 'gbu na bhubhoea -mu.

¹⁰ -In -tali, da in mia -seli -kaslu 'wo, Onezimu ka na 'yu -ze -Zezu Klisu 'wo, o 'gbu na bhubhoea -mu.

¹¹ Cun, -benyi, o 'n*u* nyime 'wo-ka -mu 'yiliya 'wo, nu, -sleen mia da, o mi nyime nya -a 'de 'soo -nu nya.*

¹² -O na bhitia da lu -na -gbe, na 'dee dibhe -wa.

¹³ Da in mia da -kaslu 'wo, -Lagogbu gbagbiee 'gbu, in 'ybha yaa, in 'ka o na 'de kwesi t, o 'ka 'mu 'wusa -na 'bigu.

¹⁴ Nu, -we ka gbu -wa, in 'ni 'ybha, in 'ka -lu yabhlogboo leno, -zugba in 'ni -na ywoe wel.

'nu. In 'na 'ka gba nu, -in nu 'mu -yla zuzonwe le -gla nya, nu, we -ze -na 'de dliu da gbu.

¹⁵ Na dli nee nu, -we ka 'gbu o yia -mu -yo bhu bhla -sele nya nu, o 'ka -mu kwesi -tu 'yli weeee nyaa gbu -wa.

¹⁶ Nu, o 'n*u* 'masleen gaylo -kpua nya -mu, o -zi -sleen gaylo 'wo. O mu na yice nya -Zezu 'wo, 'in o mneni o 'ka -na yice nya -mu, we 'ka na -nu 'wuzi. Filemo, o mu -na gaylo nya, 'in o mu 'yaa -na -Lagobheli -zonwe nya.

¹⁷ -In -ka 'mu 'wobhu -na nononya nya nu, in -ka yaa -na -gbe yi, sa -in 'kaa 'mu kpa, -in kpa 'sa o.

¹⁸ O -ka -mu -yla gbonyuu leno, -na kpagbu -ka o 'wlu -mu, nu, -in zo 'mu we 'wlu.

¹⁹ -Ami P**olu**, na 'de so nya na celha da we: -am*u* yia wee kpagbu -saa. 'In in 'na 'ka -mu ligbe nu, na kpagbu mu -mu 'wlu. -Na 'yiliygagie -we mia -Lago 'wo, mu -wa na kpagbu -mu 'wlu, we 'ni muvo.

²⁰ Cun, na bheli, -we na gbaa -in nu le ni, -in nu we le -amiaa -Kanyo 'y*u* nya. -In 'pali na dli belo -yo Klisu 'gbu.

²¹ In mia 's**ebhe** ni celida, -zugba na dli 'te -mu -gu 'wo. Nu, -we na yibhalia -mu, in -yi we 'ji, le -na yia we nva, we 'ka -muu 'wo -zi.

²² -Muu 'bigu, -in mnazi -buduu 'yu yabhlo zo la mu -yla. -Lago a mia bhubhoeda na 'gbu, in di we dli: 'wo nu, -yo -Lago yia we ywnua, 'in in 'ka ain 'yu mni.

Wubhloru -fosawel

²³ Epaflasi, -o -yo 'mu mia -kaslu 'wo -Zezu Klisu 'gbu nu, o nee, o -sa -mu fo.

²⁴ -Wa na -yo wa nva -Lagoo lubho: Maliki klaa, Alisitaki klaa, Demasiki klaa, we -yo Luku 'so, wa nee, wa -sa -mu fo.

²⁵ Nu, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu ywna ain 'nyu la.

* 1:11 Onezimuu ji -wa glekuwel 'wo: «o mu nyime nya!»

'Sεbhε wa 'paa Eblenya yoo

-Lagonyuma wa mia 'klyie 'wopalida, wa 'ka wa 'kwayli 'paa 'gbu wa yia 'sebhε nu celi. Wee 'sebhε slolua we -ain nu, *Klis ka -amiaa 'gbu tl. We 'dεe 'gbu, -a 'nu 'masleēn mneni a 'ka 'slaka -putu -sa -Lagø -yla. Mo gba 'yaa -ain -yla *wosuslolue swaa 'sebhεe nukpla -nyima -wa zoa -Lagø dli -gv bhabhaa -gvgbu.

-Zejuu gbegbein -Lagø gbalia -sleen -ain -yla

¹ Bha mia, -amiaa dvpas -yla -Lagø gbaa o gbu -falipanyaa gbegbein. O ka wa -yla gbu gba -zakpa duun, we -yo so'o 'yli -bhlo -bhlo 'yia.

² -Sleen, -lu wee bhiia bhla, o 'Yuu gbegbein o gbalia ain -yla. O 'Yu gbegbein o -laa dudu la, 'in o nee nu, mo yia -lu wee yia.

³ Sa -Lagø mia, o ka we -ain -slolu, 'in omo mi 'ya 'sa. O welu 'titie nya o kaa dudu. O ka nyimaa gbonyuu -bhasa, 'in o -dia 'titie -ka -Lagø liliisol la.

-Lagø 'Yu 'yli o -zi 'anzinya

⁴ Nu, o Yu mia, 'kadu -we -Lagø -zelia o, sa we -zia 'anzinyaaa -nu 'wu, 'sa -bhlokpad'e 'jnu -we o 'yia o kwes -muu -zia 'anzinyaaa 'jnu 'wu.

⁵ 'Lee, -Lagø ka -slo 'anzi yabhlo -yla gbae: «In mi na 'Yu nya, nu -zeen, in ka -na Dide -zees»?

Yaayuu:

«O Dide na yia -zea, 'in omo 'ka na 'Yu -zees»?

⁶ Da -Lagø tiea o 'Yu tianu dudu -gv, o nee: «Lagø 'anzi weeee -gbli 'wlu la o 'yu.»

⁷ Nu, -we -Lagø gbaa 'anzinyaaa da, mu ni: «Pipes 'bhisa 'anzinya yia na lubho nuu, -kosuu mia 'bhisa we yia we nuu.»

⁸ 'In -Lagø nee o 'Yu -yla:

«Mi -Lagø, -mi yia nyima 'wlulapilia 'yli weeee -nu nya.

Sa -na pilia nyima 'wlu la we tktlu.

⁹ -We mia tktlu, 'mu -in 'yibhaa.

Gbonyuu mia, 'wu -na nyee we, we 'dεe 'gbu, -Lagø, -na -Lagø, o yia -bha -mi -sa o -nu nya.

¹⁰ In, o yia -mi 'mona yeli -na 'bi -zonuu 'nyenyie nya,

we 'ka -na nononyaa -nu 'wuzi.»

¹¹ -Lagø nee 'yae:

«Nyimaa -Kanyo, -lu weeee gwedida, -mi mia,

-mi -laa dudu la,

in -in yia yali lenu -na so nya.

¹² We 'de weeee mia,

'plia we yia.

'In, -mi mia,

-in mi -bha 'yli weeee nya.

-Bana 'bhisa we 'de weeee yia goa,

¹² 'naa 'bhisa -na yia we glia.

Gbozono -wa,

'naa 'bhisa -na yia we 'bhitia.

'In -mi, -in 'bhitia,

-na 'yliygagie 'ni bhloluda -ka.»

¹³ -Lagø 'nu -slo 'anzi yabhlo -yla gbae:

«Yi na liliisol ladila,

in in 'ka -na tonyma -na bhu zo lapali.»

¹⁴ 'Anzinya mia, zuzunya -we nuu -Lagø lubho, 'mu we 'de weeee -mia. We 'ni muu? Nu, 'mu -Lagø tiea nyima -wa o 'kaa gbu 'wusa, we 'ka wa kwal.

2

Gbwvwsasie 'kadu

¹ We 'dεe 'gbu, we -li -we -a 'nuu, -a zo we 'yiliyo 'nanuu, we 'ni -muu, 'in -a bhwlvia 'yoo -zonu -gula.

² Weli -we -Lagø zua 'anzinya ηwee, nyima ka we 'jiyibheli nuu, we mu gbozono nya. Tela 'in -we -bha zu, tluva 'nu we 'norwe zu, 'in -Lagø yia wa -kaslu 'wopa wa lenogbu 'gbu.

³ We -ka 'sa -mi, 'bhie, -amia -ka -Lagø 'sasvcpa gbowwsasie 'kadu yolvkpalu ni, 'lee, sa -a 'na 'ka -kaslonyima nya -mia? Wee gbowwsasie mia, Nyimaa -Kanyo gbaa we gbu tia. -Muu 'bigo, -wa 'nu wee gbu wa yia we -go no, 'in wa yia -ain -slolu nuu, we mu gbozono nya.

⁴ -Lagø 'de ka 'ya wee gbu gwelopa. Gbu 'kadi -yo gwedigbuu 'yli -bhlo -bhlo nya o 'palia we gwelop, we -yo o Zuzu 'Pupaa 'titie 'yli -bhlo -bhlo -we o dlilia o dvmagbu nya, we nya.

⁵ Nu, dudu -we mia yida, we gbu -a gbaa. -Lagø 'nu 'anzinya 'titie 'nye we -gv.

⁶ -Lagowelu beta yabhlo nee:

«Lago, nyoo nyime -mi, in -na popali o -gv dli laa?

'In nyoo nyimee 'yu -mi, in -na mnazi o -yogbua?

⁷ -In ka o 'anzinya zo -gali bhla -selεe -nu nya.

-In ka o 'jnu -mnini, -in ka -bha o -zu,

⁸ 'in -in yia o 'titie 'nye -lu weeee -gv.»

-Lagø ka nyime 'titie 'nye -lu weeee -gv, -muu ji -wa nuu, o pilu -lu weeee 'wlu la, 'in -zeen yli nya, -a yie -yo nuu, nyime 'nu -slo 'titie -ka -lu weeee -gv.

⁹ -We -a yia -yo mu ni: nu, -Zeuu ka 'anzinya zo -gali bhla -selεe -nu nya, 'in -Lagø 'nanu nya o 'ka tl nyima weeee 'gbu. Nu, o ka tlthiee siasie ηwe 'yu 'gbu, -a yia -selεe o -yo, -zugba o 'jnu mnini, in wa zo -bha o.

¹⁰ -O -laa dudu la, -Lagø -wa, 'in mo kaa we 'de weeee la. We 'dεe 'gbu, we meni nu, o gbalu -Zeuu tktlimume -moo siasie 'wu, -moo 'ka 'yuaa -zlo o 'jnumnie 'wukwa. Nu, mo saa wa gbu 'wu.

¹¹ Nu, -Zeuu o wlulva -mo nyima -yo -wa o wlulva -mo, wa 'de weeee ka Dide -bhlo. We

'dεε 'gbv -Zeu -ka wa la bhelia nι, we'e 'bhalι
ɔ zv.
12 -Zeu nee -sleen -Lagɔ -yla:
«-Na -gvgbv na yia na bhelia -yla gbaa.
-Mə nyumaa -zlo nyidι,
-na 'lŋni na yia bhlia.»

13 C nee 'yae:
«Ami mia, -Lagɔ -gv na yia na dli zva.»
We 'bigo:
«-Am mi -bha, in -yo 'yua,
-wa -Lagɔ 'nyea 'mi yoo.»

14 Waa yua mia, yice -yo 'piɔn wa gbolua
'wv. We 'dεε 'gbv -Zezuu 'dεbhie -gbolu yia
nyume -ze wa 'bhisa, 'in ɔ yia tl ɔ 'ka *'Kuzu,
-ve kaa tlthiee tite kwεe, lu.

15 Nu, nyuma 'wlv gal, wa mi tlthie sɔda
dvdv -gvv 'gbv. -Zezuu tlthie ka wa gaylo
'wosa.

16 We -sleen 'vayi nu, we 'ni 'anzinya ɔ yi
'wvsa, nu, *Ablaamuvv 'yua ɔ yia 'wvsa.

17 -We mia dεe 'gbv, ɔ 'ka yaa ɔ bhelia nya
'wvwl so wee lv, 'in *-Lagɔbvbonyaa -kanyɔ
'kadu kaa nyazidl, -ɔ nva -Lagɔlubho 'nanvv,
ɔ 'ka we -ze wa -yla. 'Sa ɔ nva, 'in -Lagɔ tia
nyumaa gbonyuu 'wv.

18 Nu, -Zezuu 'de ka sia bhabha, 'in 'Kuzu
yia ɔ layla. We 'dεε 'gbv, -wa 'Kuzu -ka laylaa
yi, ɔ mneni ɔ 'ka wa 'wosa.

3

-Zeu 'yli ɔ -zi *Moizi

1 Na -Lagɔbhelia, amia weeee -wa -Lagɔ laa,
a yla ɔ -Zeu. 'Mo ɔ tiea, -amiaa dlizgbv -we
-a gbaa, -mɔ ɔ 'ka we -Lagɔbvbonyaa -kanyɔ
'kadu -ze.

2 Sa *Moizi nu bhaa -Lagɔ lubho 'nanvv -
mo -Lagɔ -bdu zv, 'sa -Zeu nva ɔnvv lubho
-we -Lagɔ 'nyea ɔ.

3 Nu, -ɔ 'subhaha -bdu, 'mɔ wa zva -bha we
'ka -bduu 'dεbhie -zi. 'Sa -bhlokpadε, -Zeu
mu -bhazvsa ɔ 'ka Moizi -zi.

4 -Budu, -we -ka -mi, we ka wenvv
'subhanya. 'In -ɔ 'subhaha -lu weeee, -Lagɔ -wa.

5 Bha mia, Moizi -wa lubhononyo -zvnu -
mo -Lagɔ -bduu -kpabphie zv. -We -Lagɔ
'kaa gba, 'mɔ ɔ gbaa.

6 -Sleen, Klisi -wa 'Yu -ɔ -wa wee -Lagɔ -
bduu -kanyɔ. Wee -bdu mia, -amia -wa,
-zugba we -ka nu, -a 'te dli, 'in -we -a dia dli
'wv we'e 'bhal -ain zv.

-Lagɔnyimaa nyapeliida

7 Nu, Zuzu 'Pvpa nee:
«A -ka -zeen -Lagɔ gbagbaweli 'nu,
8 a 'na 'temani amiaa dli la -ni,
nee da a -solva zlme -Lagɔ -yo 'wv da
beblee,
'in a yia ɔ layla, we 'bhisa -ni.
9 -Mo wee da beblee,
-we in nva le -zv glo 'so zv,
amiaa dkpası ka we -yoyi.
We mi 'sa 'bhie, wa yia 'mi layla.

10 We 'dεε 'gbv in yia wa -yo 'cepali.
'In in nee na 'de -ylae:

Waa nyima mia de,
'komuv wa mnɔa wa 'wlukvun lapopalie
nya,
wa'a nywu na gbagbaweli 'wv.»

11 In 'paa 'ce, 'in in yia bi:
«In nee nu, nyapeliida in mnazia la wa -yla,
wa 'na 'ka -bha pla.»

12 Bheiliain, a nu 'nanvv, -muv yi 'wlv nu, aιn
glaa nyime yabhlogbɔɔ ple 'nyuu -yo -Lagɔ
dligusasiee 'gbv ɔ 'bhu 'yliyɔga -Lagɔ 'bi.

13 A 'popali 'kvayli 'yli weeee nya, wee
'ylinya -we *-Lagosebhe laa «-zeen», we nya,
gbonyuu yi aιn glaa nyime yabhlogbɔɔ -
dawli 'wvnu, 'in ɔ yi -Lagɔ -yla yukwli
suman.

14 -A -ka Klisi dli -gv zvda -tv we 'ka we
gwedida 'bhu we 'ka we bhloluda nyni, -
zugba -a mi Klisu nənonya nya.

15 A ligbe nu, -Lagɔweli nee:
«A -ka -zeen -Lagɔ gbagbaweli 'nu,
a 'na 'temani dli la -ni,
da a salva ɔ -yo 'wv, we 'bhisa -ni.»

16 'Lee, nyɔo -nyima 'nu -Lagɔ gbagbaweli,
'in wa yi ɔ -ywvsvolva? -Wa weeee Moizi -saa
gayloflii Ezipotu -dvdv -gv, ma -wa.

17 'Lee, nyɔo -yo -Lagɔ palı 'ce -zv glo 'so
zv? -Wa weeee nva gbonyuu le, 'in wa yia da
beblee tlh, ma -wa.

18 -Lagɔ bia, ɔ nee: «Nyapeliida in mnazia la
wa -yla, wa 'na 'ka -bha pla.» 'Lee, -mama ɔ
sa 'yinai? -Wa 'nia ɔ 'nunjwe zv, ma -wa.

19 A ka we 'jiyibheli nu, wa 'ni -Lagɔ dli -
gv zv, we 'gbv wa 'nia wee nyapeliidaa plaphie
mneni.

4

1 -Lagɔ ka weli wla nu, nyapeliida ɔ mnazia
la, -mɔ -a yia plaa. Nu, a nu 'nanvv -muv yi
'wlv nu, aιn glaa nyime yabhlogbɔɔ bhl -bha
plaphie.

2 Wa ka -ain -yla -Lagɔgbv gba, -amiaa
dkpası 'bhisa. Nu, wa 'nva we, we bhe wa -
gbe, -we ka gba -wa, wa 'ni wee weli 'wvnu
dlizvuzee nya.

3 -Muvv -ka -amia, -amia -wa zva -Lagɔ dli
-gv ni, nyapeliida -we ɔ mnazia la, -mɔ -a plaa.
-Lagɔ nee we dae:

«Da in mia 'ce 'pada,

-bha in bia nu,
nyapeliida in mnazia la wa -yla,
wa 'na 'ka -mɔ pla.»

4 'Sa ɔ gbaa, 'in -zugba ɔnvv lubho ka -nanv
dvdv lalalie -gv 'wlubhal.

5 Nu, -mɔ -Lagɔweli 'wv, 'yli gbesənvv -gvgbv
we gbaa: «-Lagɔ nva lubho weeee, wee 'yli
gbesə zl ɔ nyapea.»

6 Wee gba -bhlokpadε -Lagɔ gbaa:
«Nu, nyapeliida in mnazia la wa -yla,
wa 'na 'ka -mɔ pla.»

6 -Wa 'nva tiada -Lagəgbv, wa 'ni we -yəŋwnu, we 'dəe 'gbv, nyapəlida -Lago mnazia la, wa 'ni -mə pla. Ni, tolva mneni wa 'ka -mə pla.

7 We 'dəe 'gbv -Lago yia 'ylı yabhlo -bhasa. Wee 'ylı ɔ laa «-zeen.» Wee 'ylı mia, ɔ ka bha -mə 'yugbein *Izlaelnyuma 'wlulapilnyo *-Davidi 'woplili, 'in ɔ yia we -gogbv gba. -A ka bha we -yay, ɔ nəe ɔ weli 'wu nu:

«A -ka -zeen -Lago gbagbawəl 'nu,
a 'na 'temanı amiaa dlı la -ni.»

8 Nyapəlida, -we ka -gogbv -Lago gbaa, we -ka yaa nu, *-Zozue ka nyuma we 'wukwa, -Lago 'na 'ka yaa -mə 'yugbein 'ylı -putuu -gogbv gba.

9 -Muŋ ji -wa nu, -Lagənyuma nyapəlida mi -bha, 'ylı gbesənu -we nya -Lago nyapea, we -yo we 'wuwlu.

10 -Lago nva lubho, 'in ɔ yia nyape. 'Sa -bhlokpadə, nyapəlida -we -Lago mnazia la, -ɔ -ka -bha pla, nyapea -məy i 'yaa.

11 We 'dəe 'gbv, -a -mə 'kva la, 'in -a 'ka wee nyapəlida pla. -A 'yi 'klı, -muŋ yi 'wlu nu, -aŋ glaa nyime yabhlogbə blhi ɔ 'ni -Lago 'nɔŋwe zvə 'gbv, Izlaelnyuma 'bhisa.

12 -Lagəwəl -ga 'yliy, 'in we kaa 'tite 'wv. We 'ne we -zi 'yliyo -tugvgle. Nyimee ku zo we plaa, 'in da o zuzu -yo ɔ nyapəlida suslolua 'wv, 'in we sisala -bha 'ylı, 'in we sisali 'yaa 'lalii 'ylijilida -yo we bnu 'yli. Nyimee 'wlukvən lapopalgv -yo ɔ dliwonyniluu gbu we bhua 'wv.

13 -Lu weeee -we ɔ -laa la -we 'kaa zizeda -mə 'yuu, we 'ni -mi. We 'dəe weeee mi ɔ 'yuu, ɔ 'yli yi we -yo. ɔ -yla -a yia -amiaa lenvgbv weeee gbaa.

-Zezu -wa -Lagəbvbonyaa -kanyo 'kadu

14 -A ka *-Lagəbvbonyaa -kanyo 'kadu, ɔ 'te la. Mə mnia -Lago -gbe. Mə -wa -Lago 'Yu -Zeju. We 'dəe 'gbv, -we -a zva dlı -gv, -a kpa we la.

15 -Amiaa -Lagəbvbonyaa -kanyo 'kadu mia, -a -ka siada -mi, ɔ mnenei ɔ -yo -a ka sia dabuvdu, 'in ɔ 'ka -amiaa 'wvysəbe 'wulanu. Ni, 'Kuzu ka ɔ layla so weeee lo -aŋ 'bhisa, 'in ɔ mə 'ni gboŋyuu lənu.

16 We 'dəe 'gbv, -a -yo dli 'wvtelo nyini -Lago 'ŋnunmkpe -yəla. -Bhede mia, ɔ 'nanidlı mi -bha. -A -ka -bha nyini, 'in -Lago ylia -aŋ nyazi, 'in ɔ saa -aŋ 'wv -amiaa sisasiya blha 'nanidlı nya.

5

1 -Lagəbvbonyaa -kanyo 'kadu -məmə -ka -m, nyima glaa wa -saa ɔ, 'in ɔ nva -Lagəlubho nyima -yla. Mə wlala -li -yo 'slaka nyima gboŋyuu 'gbv.

2 ɔ -Lagəbvbonyaa -kanyo de mia, ɔ 'ni 'wute. We 'dəe 'gbv -wa 'nia gbu -yi, -wa mnəa, ɔ mnenei ɔ 'ka wa gbegbein gbu kpa sayibheli.

3 ɔ 'de 'ni 'wotee 'gbv, we 'ni nu, nyuma gboŋyuu -yo -slaka -bhlogbə ɔ 'ka -sa, nu, ɔ 'dəe -yo -nu klaa 'ya.

4 ɔ 'kaa ɔ 'dəe 'yimaniye nya ɔ 'de -sa -Lagəbvbonyaa -kanyo nya, ɔ 'ni -mi. -Lago -bhlogbə mnenia ɔ 'ka nyime *-Lagəbvbonyaa -kanyo -zəl *-Awloɔn 'bhisa.

5 'Sa -bhlokpadə, Klisi 'ni ɔ 'de 'yimani, ɔ 'ni ɔ 'de la -Lagəbvbonyaa -kanyo 'kadu. -Lago gbaa ɔ -ylae:

«Na 'Yu -in -mia, nu,
-zeen in ka -na Dide -ze.»

6 -Lago nəe 'ya -Lagəsebhəe beta -putu 'wvə:
«Məlikisedekü -bho *-Lagəbvbonyo -in -mia,
'ylı weeee -nu nya.»

7 Da Klisi mia dvdu -gv ni, 'in ɔ yia -Lago bhubhoe. -Mə ɔ bhubhoe weli 'wv, -Lago ɔ -zlalia -li, 'wukpikpik -yo wie nya. -Lago ɔ mnenia ɔ 'ka ɔ tlith -we gwevlal, 'mə ɔ bhubhoe. 'In ɔ pilt -Lago zəlaa 'gbv, -məy iya ɔ yukwli polu.

8 Klisi mia de ni, -Lago Yu -wa. We mi 'sa 'bhie, 'in ɔ yia ɔ stasie 'wv -Lago 'nɔŋwezvzvə 'kpia.

9 ɔ tuklumimie gbaa, nyima weeee -wa zva ɔ 'nɔŋwe, 'in ɔ yia wa Gboŋwusanyo -ze, 'ylı weeee -nu nya.

10 'In -Lago yia ɔ -bhasa ɔ bvbonyaa -kanyo 'kadu nya, Məlikisedekü lenvgbv səlv.

A li lili'lū 'tite

11 Wee gbu ni -gv, gbu -duun -a yia gbaa. Ni, a'a 'nu gbu 'wola slvi, we 'gbv amiaa gbuu 'ji -yla gbagbie -kali -yo.

12 Amiaa 'bi ka -Lagəgbv -yo wvugwle. A mnenei a 'ka yaa -sleen gboŋsloluny -ze 'bhie, amia 'ka yaa -muŋ lenv, we mi tein nu, wa -slolu aŋ -Lagəwəl tianu. Amia 'kaa lili'lū 'tite li, amia mia nyitunu 'nyeda.

13 ɔ tva nyitunu 'nyeda, 'yuyolu -wa. ɔ 'ni gboŋzənu -yo gboŋyuu -yɔsisi sali sa -yi.

14 'In lili'lū 'tite mia, nyima kpasu -nu -wa. Gbo weeee -we 'wv wa 'plihia, we ka wa 'wlukvən latemani, 'in wa yia gboŋyuu -yo gboŋzənu -yɔsisi salie 'kpia.

6

1 We 'dəe 'gbv, Klisi -gugbvv sloluee gwedilida mia, -a 'na -tolv -muŋ -bhlogbə -gv -ni, nu, -a no -sleen nyima kpasu -sloluwei -zənu -gv. Wee sloluee gwedilida, mu -wa nu, -a 'bhv gbu -kpua 'bi, -a zv -Lago dli -gv.

2 Ni, batizee batizee * gbu klaa, nyimaa so 'wlulapalie kлаа, tlithnya glaa 'wvəsəve kлаа, we -yo -Lago nyimaa -yɔgbv 'wvbhuzi, -a 'na -tolv we -gv ni.

3 A be 'yu, nu, -Lago -ka njwnu, 'mu -a yia lenva.

* 6:2 Ni, Zuifvu budobudoe -yo batizee batizee -gugbvv we gba 'yaa.

⁴ 'Lee, nyuma -wa bhlia, wa mnemi wa 'ka luyii? Nu, wa ka -Lago san 'y, wa yia -Lago wlawlalu -we bhua yah iŋweyi, 'in wa yia Zuzu 'Ppøa yibheli.

⁵ Wa ka -Lagøwøli iŋweyi, 'in wa yia we 'jiyibheli nu, we nanu 'yli. 'In da -Lago -ka nyuma 'wlulapilida -mi, 'titø -we 'kaa yi, wa ka we yibheli.

⁶ -Mvø 'bigø, wa -ka bhlia ni, waa nyuma mia, wa 'ni wa dli bhitiee 'sonu mnemi, -we ka gbo -wa, -zakpa 'sonu wamia kvlva -Lago 'Yu *su -gøla, 'in wa yia nyuma 'yoo 'nye wa 'ka o vsl.

⁷ Kpaa dudu mia ni, 'nyu -ka lua -zakpa duun, 'in we maa we, 'in -wa nva -bha lubho, 'in we wlala wa -yla kpaa -lu -zønu. We -ka 'sa -mi ni, -Lago jwnaa we 'nyu la.

⁸ 'In wee dudu -ka 'wia -sunya -yo -petu 'nyuu wla ni, -zugba wee dudu 'ni -lu 'wukø, -Lago yia we me -yølatia slvi, 'in siea we yia.

⁹ Na bhelia -zønu, -a -ka 'sa gba, -a mi we -gv nu, 'yoo -zønu a bhlia. Wee 'yoo mia, gbowosa -yoo -wa.

¹⁰ -We 'nia tiklu -mi, -Lago 'o nu we le: -we a noa le, we -yo sa a -sloluia nu, a -kali o ze -Lagønyimaa 'wøsasie nya, 'in a mia we lenøda, o 'na 'ka we 'wødlo.

¹¹ -We -a yibhalia ain, mv -wa nu, a 'de weeee -go -tv ladoluda, 'in a 'ka we 'wlulapilida nyni, 'in -we weeee a dia dli 'wø, we 'ka lenu.

¹² We 'døe 'gbø a 'na 'yamanu -ni, nu, a 'tidelii nyuma -wa zøa -Lago dli -go, 'in -wa kaa dlutie o gbo 'wø. Waa 'sasøkpa -nyuma mia, ma yia -Lago kwelu -we ka wel i wlala.

-Lago wlala Ablaamø -yla o wel

¹³ Da -Lago wlala Ablaamø -yla o wel, o ka o 'døe 'jñi nya bi. Nu, -o 'yilia o -zia -Lago, o -kanyø 'ni -mi, we 'gbø, o 'døe 'jñi nya o bia.

¹⁴ O nee: «Cün, 'nyu na yia -mi lajwnaa, 'in un 'ka -mi 'yuoyuua -zlo 'nye.»

¹⁵ Ablaamø noa dli tiee, 'in -we ka wel -Lago wlala, 'in o yia we 'y.

¹⁶ Nyuma -ka bia yi ni, nyumø -o 'yilia -o -zia wa 'wø, -mø 'jñi nya wa bia. Wa -ka 'sa no, -bha wa yia we gbowønu nya. Nu, mu saa -zle la.

¹⁷ 'Sa we mia Ablaamø zwayli -nyumaa -nu nya. Nu, -lu -zønu -we ka wel -Lago wlala ma 'kaa we 'y. -Lago 'ybhaba o 'ka -slolu nu, o 'bhabø o wel -gv la, we 'døe 'gbø, o wlala o wel, 'in o yia bi.

¹⁸ Nu, gbo 'so -we'e 'bhitia, mv -wa o wel -wlawlie -yo bibie. -We mia de -gv, -Lago 'ni mnemi o 'ka yo 'tubhu. We 'døe 'gbø, -amia -wa 'yia zizeda -Lago zo dliwødide -we o dia -ain 'yu la we 'kninie nya, we ka -ain 'kwayli 'pa bhabha.

¹⁹ -We -a dia dli 'wø, mv zøa -ain 'yiliø. -A mi we -gv -kli, we 'te la, 'in we plaa -Lago -møwløda 'tata, -we ka gbo -wa, we gege -buduu gwe 'bhisa.

²⁰ Nu, we 'wø -Zeu plaa tia -ain 'yu o 'ka -ain 'wøsa. O ka Melikisedekø -bho *-Lagøbøbonyaa -kanyø 'kadø -ze, 'yli weeee -nu nya.

7

-Lagøbøbonyø Melikisedekø

¹ Nu, o Melikisedekø mia, mo -wa zlume Salemugbee 'wlulapilnyø, 'in -Lago -o mia -mo yah iŋpi, -møø bøbonyø o -mia. Da Ablaamu mia to -yo 'bhøda, -zugba o ka nyumaa 'wlulapilnyø lu ni, 'in o Melikisedekø yia o yoo mnø. Wa gbelia 'wø, 'in o yia Ablaamu 'nyulajwna.

² 'In -møø yia -we weeee -møø 'yia waa nyumaa 'wlulapilnyø kwæ, we kugbuua -gv -bhlonø o 'nye. O Melikisedekø 'jñi ji -wa nyumaa 'wlulapilnyø tiklu. 'In, o mi 'yaa Salemugbee 'wlulapilnyø nya, muv ji -wa, o pil nyuma 'wlu la 'wotwtøe -dløø nya.

³ O Melikisedekø mia, o dide klaa, o 'nyaa klaa, we -yo o døkpasi, -a 'ni wa -yi. O gwaligbo -yo o tlthgbø 'so, wa'a gba -muu -gugbo. O 'wø -Lago 'Yu, o mi -Lagøbøbonyø nya 'yli weee -nu nya.

⁴ Amiaa 'de yla sa o 'ylia, 'in -amiaa døkpasi Ablaamø yia -lu o 'yia to -goda, we kugbuua -gv -bhlonø o 'nye.

⁵ Nu, -Lago tite nee nu, *Leviii 'yuoyua -wa mia -Lagøbøbonyø nya, wa 'ybhal -lu weeee kugbuua -gv -bhlonø Izlaelnyima. Wa 'ybhal we wa, -maa 'de yi, Ablaamøu 'yuoyua nya -mi wamia 'bhisa.

⁶ Melikisedekø 'ni Leviii zwayli -nyumø, 'in Ablaamø yia -luu kugbuua -gv -bhlonø 'nye, 'in Ablaamø -o -yla -Lago wlala wel, omo yia -møø 'nyulajwna.

⁷ -A -yi we 'ji nu, kpasa jwna 'bisayu 'nyu la. -Mvø 'ni kpæle -gøla -ka.

⁸ -Lagøbøbonyø mia, ma yia nyuma kwæ -luu kugbuua -gv -bhlonø. Nu, nyuma -maa -mia, 'in 'yli yahbø nya, thia -maa yia. 'In Melikisedekø mia, omo ka 'ya wee -luu kugbuua -gv -bhlonø 'yli, 'in o mi 'yliyogada 'yli weeee -nu nya, 'sa -Lagøwel gbaa.

⁹ Leviii zwayli -nyumø yia nyuma kwæ -lu kugbuua -gv -bhlonø. 'In wa mnemi wa 'ka gba nu, Ablaamø gbegbein Leviii 'debhie ka wee -lu kugbuua -gv -bhlonø 'peni.

¹⁰ Nu, Ablaamø mi *Leviii døkpasa nya. 'In da o -yo Melikisedekø 'kaa 'wøgbeli ni, -zugba Levii mi o 'pøn 'wø, wa 'ni -slo o gwali.

-Zeu -yo Melikisedekø

¹¹ Leviii sølv -Lagøbøbøe -wa Moizø titee gwe. Nu, Leviii sølv -Lagøbøbøe -ka yaa gba ni, wa 'na 'ka yaa -Lagøbøbø so -putu ligbe: -we mia Melikisedekø -bho -nu nya, 'in -we 'mia -Awloøn -bho -no. We 'ni muv?

¹² 'In wa -ka -Lagøbøbø so 'bhiti ni, we mi ni, wa 'bhiti tite.

13-14 Nyimaa -Kanyo -o ka -gugbu -Lagobweli gbaa, zva -putu 'yli -nyime o -mia. Nyima weeee -yi we 'ji ni, Zudaa zvayli -nyime -wa. Nu, -Lagobubonyo yabhlogbo 'ni wee zva ni 'yli 'bhul. 'In Moizu mia -Lagobubonyaa -gugbu gbadu, o 'ni wee zva ni 'yli -nyimaa -gugbu gba.

15 -A yi -sleen we -yo 'nanuu ni, -Lagobubonyo -putu -ka yi ni, -moo 'wlw Melikisedeku.

16 We 'ni zvayli -tite -gv o -zel -Lagobubonyo. 'Ilyigagie -we 'nia bhloluda -ka, we 'tit -gv o -zelia we.

17 Gvzonu -wa, -Lagobweli nee: «-Mi -wa Melikisedeku -bho -Lagobubonyo 'yli weeee -nu nya.»

18 -Sleen mia, tite sua ka 'ph, -we ka gbu -wa, we 'ni 'tit -ka, 'in we bhe.

19 Nu, Moizu tite 'ni mnenei we 'ka -lu yabhlogbo 'moowlu, 'in -moo 'ka gba. Nu, dliwudidie -we -zia tianu 'wv, -Lago ka we -an -slolu. We gbegbein -a nyina o -yola.

20 We bhli -moo -gv, -Lago yia bi. Nu, -wa -zea o bubonya tiada, o 'ni -maa 'gbu bi.

21 Nu, -Zezu o -zelia -Lagobubonyo bibie nya, o nee o -yla:

«Jejitape ka bi,
'in o 'na 'ka o -wel -gv loyi:
-Mi -wa na bubonyo
'yli weeee -nu nya.»

22 We 'dee 'gbu, -sleen, *wosuslolue -we -Lago -yo -an nua le -Zezuu gbegbein, we 'yli we -zi 'wosuslolue -we o -yo nyima nua le Moizu gbegbein.

23 -Moo 'bigu, gbu -putu mi -bha. Nu, -Lagobubonya duun ka 'pli, -we ka gbu -wa, -bhlo ka thi, 'in wa palia -bhlo o 'bigu. Wa 'yabhlogbo 'ni -Lago buboda -tu 'yli weeee -nu nya.

24 Nu, -Zezu mia, -moo mi -bha 'yli weeee -nu nya, 'in o 'kaa o 'bigu 'pli -Lagobubonya nya, -moo -kanyo o 'ni -mi.

25 We 'dee 'gbu -wa nyina -Lago -yola o gbegbein, o mnenei o 'ka wa gbu 'wusa, 'yli weeee -nu nya. -We ka gbu -wa, -Zezu -ga 'yili 'yli weeee nya, 'in o mi -Lago bhuhohoeda -maa 'gbu.

26 We mi tiklu nu, -Zezu -mi -amiaa *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu nya, -we ka gbu -wa, o mi -mowlu, 'sla -yo gbonyuu yabhlogbo 'ni o 'wv -mi. O -yo gbonyuu -lenonya mi -yobhohbhloda, 'in -Lago yia o 'wobhu yah, o pili -lu weeee 'wlw la.

27 O 'ni -Lagobubonyaa -cian 'kadu tolba 'bhisa -mi. We 'ni ni, sa zli zlia -bhlo, 'sa o 'ka 'slaka -sa -Lago -yla o 'dee gbonyuu -yo nyimaa gbonyuuu 'gbu, -maa 'bhisa. We 'ni -moo. Nu, -zakpa -bhlogbo o -saa 'slaka o 'dee wlawlie 'slaka nya.

28 Nyima 'ni 'wute, 'in 'ma Moizu tite saa -Lagobubonyaa -cian 'kadu nya. 'In titee 'bigu -Lago bia. Wee bibie mia, mu -zelia -Lago

'Yu o mia tiklu we 'ka gba 'yli weeee -nu nya, o bubonyaa -kanyo.

8

-Zezu -wa 'wosuslolue loluu 'kolv

1 -We -a mia gbadu, we ji ni: -a ka 'sasokpa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -o -dia 'tit -ka -Lago 'ijnimnikphee liliolw la -mo yali.

2 -Lago -mowluda o noa lubho. -Mo -wa numekupalu dehbie. 'Mu Jejitape 'sobhaa, we 'ni nyime 'sobha we.

3 -Lagobubonyaa -cian 'kadu weeee wa -saa -bha wa 'ka -lu wla, 'in wa 'ka 'slaka -sa -Lago -yla. We -ka 'sa -mi ni, da -Zezu yia, -lu -we o 'kaa wla, we mi o kwee.

4 Klisi -ka yaa dudu -gv -mi, o 'nia -Lagobubonyo -zea yi, -we ka gbu -wa, Moizu titee solo, -Lagobubonya -wa wlala -li -Lago -yla wa mu dudu -gv.

5 Waa -Lagobubonya mia, *-Lagobudu zo wa noa lubho. Wee -Lagobudu -yo yali -nu 'wowlw, 'in yallu -zonnuz zuzu -wa. Da Moizu 'kaa 'wosuslolue numekupalu 'sobha ni, -Lago nee o -ylae: «-In -mna 'wv, -in 'sobha we, we 'wowlw -nu -we in -slolu -mi 'klu -gogo 'kadu 'wlw 'bhisa.»

6 Sa lubho -we -Lago 'nyea -Zezu 'yilia we -zia waa -Lagobubonyaa -nu, 'sa -bhlokpadde wee 'wosuslolue -we ka 'kolv -Zezu -miaa 'ylilo -zia 'wosuslolue tianu. -We ka gbu -wa, wee 'wosuslolue mia, -Lago -wlawlawelinya -gv we bhua.

7 We -ka yaa ni, wee 'wosuslolue tianu mi gbadu, wa 'na 'ka yaa we 'lulolu lenu.

8 Nu, -Lago dulia o nyima gbu:

«Jejitape nee:
'Yli -we nya in 'kaa *'wosuslolue lolu lenu, in -yo Izlaelinyma -yo Zudaa nyima 'so nyidi,
wee 'yli mi yida.

9 'Wosuslolue -we in -yo wa dukpasu nua le -maa so -ywobhulue -yo
-maa Ezipotu -nyimaa kwee -sasie nya, wee 'wosuslolue -lolu -muni -yo we 'na 'ka 'wowlw.

Wa 'ni wee 'wosuslolue 'nojwe zvu 'gbu,
'in in yia wa so 'bisa,
'sa Jejitape gbaa.
10 Wee 'ylinya -minu 'bigu,
sa in -yo Izlaelinyma 'so 'kaa 'wosuslolu, mu ni: na tite na yia wa 'wlukuvn zva,
'in in 'ka we celi wa dli zo,
'in in 'ka wa -Lago -ze,
'in wamia 'ka na nyima -ze.

11 Wa 'na 'ka 'masleen wa -lima gbu -slolu. Nyime yabhlogbo 'na 'ka o bheli -yla gbae:
«-In yibheli Jejitape» -we ka gbu -wa,
we 'ka 'nyenyeyua -gv 'bhv we 'ka nyima
kpasi yli,
yibhelia wa 'de weeee yia 'mi.

12 Wa gbonyii na yia 'wutia,

'in in 'na 'ka 'masleen wa lenugbu 'nyii dl
-gbu 'pa.. »

¹³ Nu, -Lago -ka 'wususlolue loluu gbu gba
nu, -zugba o ka we tianu 'sua -zeli. 'In -we -ka
sua, we ka go, 'in la we yia dayli 'bhua.

9

'Wususloluee tianuu 'slaka

¹ 'Wususloluee tianu mia, we ka tite, sa
nyime 'caa -Lago bvb, 'mu we sloua. We ka
-Lagobuboda yabhlo dudu -gu.

² We 'dee 'gbu nyima yia -bha numekupalu
'sobha. We nukplee tianu mia, 'mu wa laa -
Lago -mowluda. We nukple mia, 'nape -yo
'tabhle -yo 'floo wa 'nyea -Lago, we mi -bha.

³ -Mo we luv, 'naa yabhlo -dia wee
numekupalu 'wo 'so. Wee 'naa luv -wa we
nukplee 'sonu -we wa laa -Lago -mowluda
'tata.

⁴ -Bhede mia, 'whigusielilu -we mia -can
nya, we mi -bha. 'In 'kesu -we nukplee
'wususloluee weli mia, we mi -bha. Wee
'kesu ku -yo mi -can nya. We nukple mia,
-can -tukpu -we kaa *manu 'wu klaa, -Awloon
koosu -we minia -yo klaa, we -yo tuhpanya -
we -gu -Lago celia o 'wususloluee weli, we mi
-mo.

⁵ -Mo we -gu *selubeen 'so -we wa telia,
we mi -bha. Mu sloua nu, -Lago mi -bha.
'Kesu 'wlu -we -gu wa minia numee 'pien
gbonyuu lamumniee saa, -mo we -kapuenya
nyinia. Nu, we 'ni we 'ji -gbu -bhla.

⁶ Nu, we nukpla -luu ladidie -ka sa bhia,
'yli weeee nya, -Lagobubonya plaa we nukplee
tianu 'wo, 'in wa nua wa -Lagobub -lubho.

⁷ We nukplee 'sonu mia, -Lagobubonyaa -
kanyo 'kadu -bhlogbaa plaa -memee. -Zu 'wo,
o pla -mo -zakpa -bhlogbaa. Numee 'pien 'ni o
kwhee -mi, o 'ni mnenei o 'ka -mo pla. O -ka -mo
pla ni, 'in o wlala we -Lago -yla, o 'dee 'gbu, we
-yo nyimaa gbonyii -we ka 'ji wa 'nia -yii 'gbu.

⁸ Sanee 'sa Zuzu 'Popa sloua -ain nu, yalu
-mowluda 'tataa 'yoo 'ni -slo -kali. 'Mu, wee
numekupalu tianu 'ni -slo labhu, we 'na 'ka -
kali.

⁹ -We mia de, we 'yli yabhlo -wa. Mu sloua
-zeen -ain nu, -we weeee wa wlala -Lago -yla,
'slaka weeee wa -saa, we 'ni mnenei we 'ka
nyime -o bvb -Lago, o dli dli tikli -zeli we 'ka
gba.

¹⁰ We wlawlali -yo 'slakanya mia de ni,
lilie klaa, 'mamie klaa, we -yo budobudoe
gbuu 'dekpvaa we gbaa. We'e nnu nyimaa
-lu yahlogbaa, 'in bhla -we nya -Lago nua -lu
weeee 'wususloluee lolu le, -bha wee 'sasvukpa
-tite 'bhua la.

Klisu 'pien 'ylilo

¹¹ Nu, Klisi yia *-Lagobubonyaa -kanyo
'kadu nya. 'In -li -zonu -we mi bhaa la, mo
yia we -ain 'nyea. Numekupalu -we zo o nua
o lubho ni, we 'yli, 'in we mia 'nanuu we 'ka

dudu -gu -nu -zi. We 'ni nyima 'sobha we. -We
-Lago -laa la dudu -gu, we 'ni we glaa -mu.

¹² Nu, Klisi pla -Lago -mowluda 'tata -
zakpa -bhlogbaa 'yli weeee -nu nya. O ka -mo
pla, 'in we 'ni -vlao 'pien -yo 'bhliyuu 'pien o
wlala 'slaka nya, nu, o 'dee 'pien o wlala. 'Sa o
-saa -ain gbu 'wo 'yli weeee -nu nya.

¹³ Nu, -vlao 'pien klaa, 'bhligbla 'pien klaa,
we -yo 'bhlii 'toto, mu wa slua, -wa plaa poin,
wa 'wluo. Tovn, 'in wa poin mununia la, 'in
wa wlua -mo.

¹⁴ We -ka 'sa -mi, Klisi 'pien 'yli, we ka 'tite
'wo -we -zi numaa -nu. Nu, -Lago Zuzu -o mia
la 'yli weeee -nu nya, we 'tite nya o wlala o 'de,
'slaka -we 'nia 'sla -yo -ka nya -Lago -yla. We
'dee 'gbu, o 'pien mnenei we 'ka -amiaa dli zo
lawelo, 'in gbu -we kwaa -ain tlithie 'wu, we
'ka we -ain 'wusa. 'In -a 'ka 'yliyoga -Lago
lubho nu.

'Wususloluee loluu 'kelv

¹⁵ We 'dee 'gbu, Klisi mia -Lago -yo nyima
'sa nyidu 'wususloluee loluu 'kelv nya. Nu,
nyima -wa -Lago laa, 'in -wa -yla o wlala o weli
zuzaanu -we mia 'yli weeee -no nyaa daa, -maa
'ka we 'yi Klisi tlithlee gbu. 'In o 'ka wa 'wuziti
gbonyuu -we wa nua le 'wususloluee tianuu
bhla, we gbgbein.

¹⁶ Weli nyime tia, wa 'ni -slo we -slolu nu, o
ka tl, wa 'a no we -gu.

¹⁷ Nu, nyime -ka weli ti 'bhie o 'ka tl, we ka
'nyiwe. -Mo -ka 'yliyoga, we sa bhe.

¹⁸ We 'dee 'gbu 'pien 'ni laslue ni,
'wususloluee tianu 'na 'ka lenu.

¹⁹ Nu, tiada mia, Moizi zelia -Lago titie
nukpla -weli weeee nyima weeee -yla. Tovn, o
gbonyaa *isapusuu 'kliya 'wluo 'kwleeni zalv
la, o faa we 'bhliyuaa 'pien klaa, -vlao 'pien
klaa, we -yo 'nyu lo, 'in o yia we 'mni -Lago
titie 'sebh -yo nyima weeee -gu.

²⁰ 'In o nee: «-We mia da ni, mu -wa
'wususloluee 'pien. 'Wususlolue -we -Lago
gbaa a zu 'nyiwe, mu -wa.»

²¹ Ya 'sa -bhlokpad e o 'mnia 'pien
numekupalu -gu, we -yo -li -we 'wu wa bvb -
Lago, -muu weeee -gu.

²² -Mo titie 'wu, -lu -we 'pien 'nia -mowlulu,
we 'ni 'wuzu. 'Pien 'ni laslue ni, nyimaa -
yogbu 'wutite 'ni -mi.

Klisu plaa yali nyimaa 'gbu

²³ Wee numekupalu nukplali mia, yali
zuzu we -mia, 'in numaa 'pien nya wa 'kaa we
-mowlulu. Nu, we mi nu, wee yali -yo -slaka
'yli we -zi dudu -gu -nu.

²⁴ We 'ni nyimaa 'sobha 'sobha -mowluda -
we -wa yali -nuu zuzu, we 'wu Klisi pla. Nu,
-mo yali 'debhie -gbolu o plaa, 'in o mia -sleen
-Lago 'yu -amiaa 'gbu.

²⁵ -Zu nyiwe *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu
plaa -mowluda 'tata numaa 'pien nya. Nu,
Klisi 'ni yali pla o 'ka o 'de wla -zakpa duun.

²⁶ We -ka yaa 'sa -mi, we 'ka dudu lalabhlha 'wubhu, o ka yaa sia -zakpa duun. -Innya, we 'ni 'sa -mi. Nu, -sleēn mia, dudu bhia bhla Klisi 'wlva dudu -gv -zakpa -bhlogbœ o 'ka gbonyuu lasa, o 'dœe wlawlue 'slaka nya.

²⁷ Sa nyuma weeee yia tha -zakpa -bhlogbœ, 'in we 'bigv -Lago 'ka wa -yogbu 'wubhu,

²⁸ 'sa -bhlokpadé Klisi wlaa o 'de -zakpa -bhlogbœ o 'ka nyuma duuun gbonyuu lamumnni. O -zakpa 'sono yia 'wlva. -Mvv mia, we 'ni gbonyuu o yi lamumnnia, nu, -wa mia o wuda, 'ma o yia gbu 'wusaa.

10

Klisi yia -Lagœ dvmagbv lenva

¹ Moizu tite mia, we 'ni yalili 'ylii 'dëbhie. Nu, zvzonu -we 'caa lenv, we zuzu -wa. We 'dœe 'gbv, -zu 'ywæe -slaka -bhlokpadé -we wa tva -sada, nyma -wa nynia -Lago -yola, we 'ni mnensi we 'ka wa nu tiklu we 'ka gba.

² We -ka yaa -muv ni, -zugba -mama bvbœa -Lago, -maa dl 'na 'ka -maa gbu dl -maa gbonyii 'gbv, 'in wa 'na 'ka 'slaka -sada -tv, wa ka -mœwl 'yl weeee -nu nyaa 'gbv.

³ Nu, we 'ni 'sa -mi. Wee 'slaka wa saa da -zu 'ywæe, mu noa le, 'in wa libgea wa gbonyii.

⁴ -We ka gbu -wa, 'bhligblœ 'piœn -yo -vlœ 'piœn 'ni mnensi we 'ka nyimee gbonyii lamumnni.

⁵ We 'dœe 'gbv Klisi 'caa dudu -gv yi ni, o nee -Lago -ylæe:

«In 'ni 'slaka -yo wlawlali 'yibha.

Nu, -in ka 'mœl ku 'nye.

⁶ 'Slaka -numa -we wa siea we -yo gbonyuuu 'slaka

'ni -mi dudu nanu.

⁷ We nya, in gbae:

-Lago, -amœl ni.

Yi in yia in 'ka -na dvmagbv lenv.

Mv mia na da celdä,

-mo -Lagœ glugli -sëbhë 'wv.»

⁸ Klisi nee tiae: «'Slaka klaa, wlawlali klaa, 'slaka -numaa -siesie klaa, we -yo gbonyuuu 'slaka, -in 'ni we 'yibha, 'in we 'ni -mi dudu nanu.» Omo ka 'sa gba, 'in Moizu tite -nanu nee nu, wa nu we le.

⁹ O nee 'yae: «Am, yi in yia, in 'ka -na dvmagbv lenv. -Bhlasabhla -slaka mia, 'mu Klisi -saa la onvo 'slaka nya.

¹⁰ -We -Lago 'yibhaa, 'mu -Zeu Klisi noa le, nu, o 'de a wlaa -zakpa -bhlogbœ 'slaka nya 'yl weeee -nu nya. We gbegben -a wlwlva -mo.

¹¹ Zho zli, -Lagœbvbœnyo -mœm -ka -mi, -mœy yigbe bhv -gv -mœ -Lagœbvbœ -lubhœ nuda. 'Slakaa 'yli -bhlo o saa -zakpa duun, 'in we 'ni mnensi we 'ka nyimee gbonyii -bhasha.

¹² Nu, Klisi -sa 'slaka -zakpa -bhlogbœ 'yl weeee -nu nya nyimee gbonyii 'gbv, 'in o yia -Lagœ lilisœl ladu.

¹³ -Sleēn mia, o mi -Lago wuda -mœ 'ka o tonyima o bhv zo lapal.

¹⁴ Nu, 'slaka -bhlogbœ nya o nva nyima weeee -wa o mia -mœwlœlœda, tiklu we 'ka gba 'yl weeee -nu nya.

¹⁵ Zuzu 'Popa mi 'ya we gbdøyinyo nya -ain 'yu. O nee:

¹⁶ «Jejitate nee:

«Wususlolue na -yo wa 'so yia ci lenva, mu nu: na tite na yia wa dl zvœ.

'In, in 'ka we cœl wa 'wlukœn.»

¹⁷ O nee 'yae:

«In 'na 'ka wa gbonyii -yo wa mnœmnœ dl -gu 'pa.»

¹⁸ Nu, -Lago -ka wa gbonyii 'wœtœ ni, -zugba wa 'ni 'masleēn gbonyuuu 'slakaa gbu -ka.

A -tv dl zvœ

¹⁹ Na bhelia, -amœa dl 'te 'wv -mœwlœda 'tataa plada -Zezuu 'piœn 'gbv.

²⁰ O ka 'yoo -lolu -we kwaa nyima 'yliyøgagie 'wo -ain -yla lapah. We ka numekupalœv nyidu naa 'woplœt. -Mvv ji -wa nu, o 'dœe ku 'wv we 'plilia.

²¹ -Mvv 'bigv, -a ka *-Lagœbvbœnyaa -kanyo yahbilo, mo -wa -Lagœ -bduu -kanyo.

²² -Amœa dl mi -mœwlœda gbonyuuu -we dilia -ain gbuu daa, -amœa ku mi -yawalœda 'nyu -zœn nya, we 'gbv, -amœa -gv -bi, 'in -a nyni -Lago -yola dl weeee nya.

²³ Nu, dliwœdide -we ka gbu -a mia nyima -yla gbadø, -a kpa we la -kli, -we ka gbu -wa, -Lago -o wlaa o wœl, o 'bhlœ we -go la.

²⁴ A 'yi 'kli sa -a 'kaa 'koayli 'popali, -a 'ka nyimea zœkali, 'in -a 'ka 'nanu nu, we daa.

²⁵ Nu, 'wlœ -a gbelia da zli tolva zli, -a 'na -sal -muv kwe 'bi -ni, sa tsbla mia we noða 'bhisa. -A 'popali 'koayli, we mi nu, -a nu we le bhabha, da a mia we -yo yida nu, Nyimea -Kanyœ yiyibhla ka cœpa.

²⁶ -A ka gbu zonu 'kpia, 'in -sleēn, -a -ka gbonyuuu lenvda -tv -amœa 'de 'yibadi ni, 'slaka -we 'kaa -amœa gbonyii lamumnni, we 'ni -mi.

²⁷ We -ka 'sa -mi, -we -bhlogbœ -a 'kaa wv nyano dl nyia, mu -wa nu, -Lago yia -amœa -yogbu 'wubhua, 'in o 'ka o tonyima -sie -kosu 'kadu 'wv.

²⁸ Nyime -o 'ni Moizu tite 'nœjwe zv, nyima 'so, nyime ta -ka we gbdøyinyo nya -mi, wa 'na 'ka o nyazi 'yli, 'in wa bhaa o.

²⁹ We -ka 'sa -mi, nyime -ka -Lagœ 'Yu 'wvnye -kaslu 'wv -Lago yia o 'paa 'nyimee. We 'ni muv? Nu, oo nyime mia, 'wususloluee 'piœn -we 'wlwlva -mo o, o -ka we 'yi gbu -kpœa nya, 'in -Lagœ Zuzu -o slolua -ain -Lagœ 'nanu, o -ka o vœl ni, -a -yi we 'ji ni, -Lago yia o -kaslu 'wopaa 'nyimee.

³⁰ «Kpasasie mia, na -nu -wa. -We ka 'klu nyime kaa, -amœl wlaa we.» -O gbaa we, -a -yi o. 'In o nee 'yae: «Jejitate yia o nyimee -yogbu 'wubhua.»

³¹ 'Yliyøga -Lagœ kwœe bhlilie mia, we -kal -yo.

³² A ligbe amiaa -Lagəgbvuu gwedida, da - Lagəo san 'mnia ain 'wv. -Mvv 'bigo, a yia sia bhabha, 'in a yia we 'wv amiaa 'de lakpa -kli.

³³ Zl tələva zl, 'in wa velia ain, 'in wa palia ain 'klyie 'wv -zejila 'wv. -Wa wa mi 'saa noda, 'in a yia -maa lvv 'ylibe.

³⁴ A -yo -wa mia -kaslu 'wv ka sia. Wa -saa ain amiaa zuzonu kwee, 'in a yia we -yoŋwnu 'mnaa nya. -We ka gbu -wa, a -yi we 'ji ni, a ka 'ŋnimmie yabhlo, we -zi -lu weeee 'wv, 'in we mia 'yli weeee -nu nya.

³⁵ Kva 'na wlal ai 'ylila -ni, ni, -lu -we ka 'klb a kaa, we mi we bhalida.

³⁶ We mi ni, a -ka dliti, 'in a -ka -Lagəo dəmagbo lənv, 'bhie a yia -we ka weli -Lagəo wlaa ain -yla.

³⁷ 'In -mo -Lago'wəl 'wv, -Lagə nee:
«Bhla -səle nya, sa -səle,

'in -o 'kaa yi, -mo 'kaa yi.

ɔ'na 'ka 'masleən -mo -gwle.

³⁸ -ɔ' zvə 'mū dli -gv,
-moɔ mi nyime tiklu nya 'mū 'yu,

'in 'yliyogagie -moɔ yia 'yia.

Ni, o -ka lobhiti ni,

o 'na 'ka 'masleən 'mū dədənamani.» *

³⁹ -Wa bhitia lv, 'in wa mnəa, -amia 'ni wa glaa -mi. Ni, -wa zvə -Lagə dli -gv, 'in o saa wa gbu 'wv, wa glaa -a mia.

11

Nyima wa yibhelia wa dlizvzee 'gbv

¹ Nyime -ka -Lagə dli -gv zu ni, -lu -we -gv o dli mia, o mnəni o 'ka gba ni, o 'ka we 'yli. O -yi we 'ji ni, -lu -we o 'yli -yo, we mi la gbu'zənə nya.

² Bhlasabhla -nyima ka -Lagə dli -gv zuu 'gbv, o yia wa 'yli nyime tiklu nya.

³ -A ka -Lagə dli -gv zuu 'gbv, -a nva we 'wola ni, o ka dudu lala o weli nya. -Lu weeee wa yia -yo, o ka we lala, -lu wa 'nia mnəni wa 'ka -yoɔi, we nya.

⁴ *Abeli ka -Lagə dli -gv zu, we 'deε 'gbv 'slaka o -saa -Lagə -yla, we yia o 'beli kpasa Kaeɛn -nu 'wuzi. Dlizvzee 'gbv Abeli yia nyime tiklu -ze, 'in -Lagə yia o 'wlawlaluu gbu -yoŋwnu. Abeli ka tl, 'in o mi gbada 'yli weeee nya, -we ka gbu -wa, o ka -Lagə dli -gv zu.

⁵ Enəku ka -Lagə dli -gv zu, 'in -Lagə yia o 'wubhu -mu y 'wlv ni, o tl. -Lagə yia o 'de kwesi o beli. We 'deε 'gbv wa 'ni mnəni wa 'ka o 'yli. -Lagə nee ni, da -Lagə 'nia -slo Enəku 'wubhu, -moɔ nani o dudu.

⁶ Nyime -o 'ni -Lagə dli -gv zu, -moɔ 'ni mnəni -moɔ 'ka o dudu namani. Nyime -o -ka -Lagə -yołanyni, dli o zvə ni, -Lagə mi, 'in -wa talia o da, 'in o nva wa 'nanı 'wv.

⁷ *Nowee ka -Lagə dli -gv zu. Gbonya -we 'kaa ci lenv, 'in -we wa 'yia -slo -yo, we -gbv -Lagə gbaa o -yla, 'in o yia we -yoŋwnu.

We 'deε 'gbv o bhlaa batoo 'kadu ni, 'in we yia o -yo o -budunyee -nyima gbowosa. 'Sa Nowee dili dədəvə -nyima gbo. Ni, -Lagə yia o nyime tiklu nya, -we ka gbu -wa, o ka -Lagə dli -gv zu.

⁸ Ablaamu ka -Lagə dli -gv zu. Da -Lagə laa o, 'in o yia -moɔ weli 'wɔŋwnu, -moɔ nyimwəzvə nya. -Lagə nee ni, o 'ka o dudu 'nye o -nu nya. O yia wee dudu gbegbein mn̄i, -zugba o 'ni -bha da -yi.

⁹ Dlizvzee 'gbv, dudu -we -Lagə 'kaa o 'nye, o yia -mo ladli 'lakpayu 'bhisa. -Mo o -dili *naabudu zl la. 'Sa *Izakı -yo *Zakəbū 'so nu 'yaa. -Lu -we ka weli -Lagə wlaa Ablaamu -yla, wamia y 'yaa we 'yia.

¹⁰ Ni, 'gbe yabhlo, -we ka -budunya mia 'gwlu sa 'nənəv, 'mu Ablaamu mia wvda. Wee gbe mia, -Lagə de tlia we la, 'in o yia we 'sobha.

¹¹ Ablaamu 'ljwno *Sala ka -Lagə dli -gv zu. We nya -Lagə 'nyea o 'yu -yiyee 'tit, -zugba o ka go. -We ka gbu -wa, o mi we -gv ni, -Lagə 'o 'bhəvə o weli -gv la.

¹² We 'deε 'gbv, o nyime yabhlogbə o yia zvə 'kadu lala, -zugba o gogə kapa kapaa 'gbv o 'wlu nyime o mi tlida yida. Waa zvəyli -nyimaa 'wuzulo 'wlu sa -zel we mi yali. Wa 'wlu 'ya gumunyuu 'njweyo -busə, nyime 'ni mnəni o 'ka wa zel.

¹³ Dlizvzee nya waa nyima weeee tlia. Zuzeñonya, -we ka weli -Lagə wlaa wa -yla, wa 'ni we kwezi, ni, wa ka we -yoɔi 'pipi, 'in we yia wa 'mnaa 'wola. Wa nee ni, Takpanya wa -mia, 'in wa mia nənənya nya dudu -gv.

¹⁴ Wa -ka 'sa gba ni, mu slolu ni, dudu -we -gv wa 'kaa lad, wa mi we datalida.

¹⁵ Da wa 'bhua ni, wa'a popalı wa 'wlukvən we -gula. We -ka yaa wa dli mi we -gv, -zugba wa mnəni wa 'ka lobhiti.

¹⁶ Ni, dudu -zənə -we -gv wa 'kaa lad, -we ka da wa mia talida, -we mia yali, mu -wa. We 'deε 'gbv wa -ka -Lagə la wa Dide, we'e 'bhali o zu. Ni, o ka wa -yla 'gbe yabhlo 'sobha.

¹⁷ Ablaamu ka -Lagə dli -gv zu. We nya o wlaa Izakı 'slaka nya da -Lagə ylaa o la. Ni, o ka 'jwnu o 'ka o 'yu yabhlogbə o wla 'slaka nya, -zugba -Lagə ka o -yla weli wla.

¹⁸ -Lagə nee 'cū o -yla: «'Yuoyua -wa in gbaa -mu -yla ni, 'yia -na yia wa, Izakı gbegbein -na yia wa 'yia.»

¹⁹ -Bha Ablaamu popalı 'wlukvən la ni, -Lagə ka 't̄te o 'ka Izakı 'wosolv tlthinya glaa. We 'deε 'gbv, -Lagə 'nyea o 'yu o yoo lv, we 'wlu sa tlthinya glaa -moɔ bhv.

²⁰ Izakı ka -Lagə dli -gv zu. We nya o 'njwna *Zakəbū -yo *Ezau 'nyu la, -we 'kaa wa 'yli cū 'gbv.

* 10:38 We ji -wa 'yae: nyime -o mia nyime tiklu nya 'mū 'yu, dlizvzee 'yoo -gv o yia nəda -tva.

²¹ Zakəbu ka -Lago dli -gv zu. We nya ɔ tl̩tl̩ bhla cipaap, 'in ɔ yia *-Zezefuv 'yua 'nyulajwna -bhlo -bhlo. ɔ kwlia 'wv ɔ kɔɔsu -gv, 'in ɔ yia -Lago bvb.

²² -Zezefuv ka -Lago dli -gv zu. We nya, ɔ tl̩tl̩ bhla cipaap, 'in ɔ yia Izlaelnyuma Ezipotv -tla gbv gba. 'In -we wa 'kaa ɔ 'kwie nvnv, ɔ yia we gba.

²³ Moiz̩i dide -yo ɔ 'nyaa ka -Lago dli -gv zu. We nya wa gwalia ɔ, 'in wa yia ɔ zize 'cu ta zo. Wa 'yia nu, ɔ 'yu nanı 'yli, wa 'nı tite 'nvjwə -sasiee daa nyano nu Ezipotv -nyumaa 'wlulapulnyo kwəe.

²⁴ Moiz̩i ka -Lago dli -gv zu. We nya ɔ 'yilimania, ɔ 'nı 'ybha wa gbaa nu, Moiz̩i mia, Ezipotv -nyumaa 'wlulapulnyo 'twnayuu yu -wa.

²⁵ ɔ ka we -yojnwnu ɔ 'ka sia -Lago nyuma glaa. We mi 'sa 'bhie, ɔ mnemı yaa ɔ 'ka gbonyuu lenve 'wv -m̩na li bhla -sel̩ee -nu nya.

²⁶ Ezipotv 'hn̩mn̩li -zu 'wv, nu, wa 'ka ɔ veli -Lago -Bhasanya 'bhisa, -m̩v nani ɔ dudu we -zi -lu weeee. Nu, -we -Lago 'kaa ci ɔ 'nye we -gv ɔ 'yli mia.

²⁷ Moiz̩i ka -Lago dli -gv zu. We 'gbv ɔ yia Ezipotv 'bhv, 'in ɔ 'nı wa 'wlulapulnyo kwəe nyano nu. ɔ ka dli 'temanı nee nyime -o yı -Lago -yo, -Lago -o wa'a 'yia -yo.

²⁸ ɔ dl̩uzooee 'gbv ɔ yia *Wozitilyu 'fetu -sasiee ladı. 'In ɔ nee Izlaelnyuma -yla wa tli klolo 'piɔn -yo, -m̩v yi 'wlv nu, 'anzı -we -Lago zva tl̩tl̩e kwəe, we 'bha Izlaelnyuma 'yua tianu.

²⁹ Izlaelnyuma ka -Lago dli -gv zu. We nya wa yia *gumunyu Zalo lopl̩li dudu klo -gv 'bhisa. 'In Ezipotv -nyumaa -wa mia wa 'bi 'kaa 'phıa yi, 'in 'nyu yia -maa -gv yeli.

³⁰ Izlaelnyuma ka -Lago dli -gv zu. We nya wa bibea Zelikogbe 'yli gbeso, 'in we suo yia bhli.

³¹ Naabızıñwı *Wlaabv ka -Lago dli -gv zu. We nya -wa'a zva -Lago 'nvjwə, 'in ɔ -yo wa 'nia tli dabdv. Nu, nyimaa didedidenya -wa mia Izlaelnyuma nya, ɔ ka wa zize.

³² Sa in 'ka 'ya gbaa? Nu, Zedeon klaa, -Balaki klaa, Samuson klaa, Zefote klaa, -Davidi klaa, Samueli klaa, we -yo *-Lagɔgbv -falpanya, -maa -gvgbv gbagbie -tl̩lvı 'mı -yla la.

³³ -Maa ka -Lago dli -gv zu. We nya -maa lula dudu duuun -gv -nyuma, -maa pilia nyuma 'wlu la tklimume nya, -we ka weli -Lago wlaa -maa -yla, 'in -maa yia we 'yı. Nu, -maa ka -jlaa nvje gboan,

³⁴ 'in -maa yia -kosu 'titę nyumonu, 'in -lu 'nia -maa yli togugble 'yu. Nu, wa 'nı bha late, 'in wa yia latemanı. Tu 'wv, wa ka latemanı, 'in wa yia wa tonyuma -gugali.

³⁵ 'Nvnı təl̩va ka -Lago dli -gv zu. We nya wa 'yia wa tl̩tlnya 'wosoda, 'in wa -yo wa 'sɔ yia -mi.

Nu, təl̩va wa 'palia 'klyie 'wv bhabha. We mi 'sa 'bhie, -maa 'nı -maa 'deę 'yitide gbv -yojnwnu. Nu, 'klyie 'wv -maa tl̩ha, 'in we 'bıgv, -maa 'ka 'yiliygagie -zɔnı 'yı.

³⁶ Təl̩va mia, -maa wa veli, 'in wa selia -maa. Təl̩va wa gboan nete -llukpe nya, 'in wa yia wa -kaslu 'wopa.

³⁷ Təl̩va wa 'bhaa gbokv 'wv, wa yia təl̩va 'wv'dı 'sɔ, 'in wa yia təl̩va 'bha tugugble nya. Təl̩va gwaa la, bhlabhl̩e ku -yo wl̩i ku -wa -maa -bana. Wa yia -maa boba 'wvtı, wa yia -maa 'klyie 'wvpali, 'in wa yia -maa gbonyuu 'wlu no.

³⁸ Dvdvgo -nyıma 'nı waa nyıma -manı 'klo -ka. -Maa -yo lagwagwıe ka da weeee 'plıı: wa ka da bęblee 'plıı, wa ka -g̩go 'wlu mni, 'in wa yia tkpanya -yo 'bhukanya 'wv ladıı.

³⁹ -Lago ka wa yibheli dli -zonya nya, -we ka gbv -wa, wa 'de weeee ka ɔ dli -gv zu. Nu, -we ka weli -Lago wlaa wa -yla, wa 'nı 'masleen we 'yı.

⁴⁰ -Lago ka 'ya -a 'de weeee -yla -lu -zɔnı ladıı, we 'de 'gbv, wa 'nı mnemı wa 'ka -m̩i tiklı we 'ka gba, -zugba -a 'nı wa glaa -mi.

12

A 'temanı dli siasie 'wv

¹ Waa gbvdayunyaa -zlo bibeaa -ain, 'in wa mia -ain ylada. We 'deę 'gbv, -we weeee nyenia -ain -a 'bhv we 'bi. Gbonyuu, -we bhliia -ain la bhebhe, -a 'bhv we 'bi. Gwagwa -yo wo wa pala -ain -yla la, -a 'temanı dli -a -yo gwagwıe 'ka we bhloluda nyni.

² A yla -Zeu 'yli weeee nya. Mo -wa -amıaa dl̩uzooee gwedida, 'in mo -wa we gbalnyu. ɔ yı 'mona -we ɔ 'kaa li -yo 'gbv, ɔ 'njwnua wa 'ka ɔ *su -gv lakolv, ɔ 'nı -m̩v zo -lu la. -Sleen mia, ɔ -dli -Lago 'hn̩mn̩kpee lilisıl̩v la.

³ Cun, a 'pa -Zeu dli -gv. Sa gbonyuu -lenanya -slova ɔ -yojv, 'in ɔ 'nia -maa kwəe -gwa, a ligbe we, 'kva yi ain 'ylila wla, 'in a yı -Lago dli -gv -sa.

⁴ A ka gbonyuu nya gv, 'in a 'nı we nya tl̩tl̩e 'yu nyni.

⁵ -Lago ka ain 'dızı, 'in a yia dlv. ɔ 'yua 'bhisa ɔ gbaa ain -yla:

«Na 'yu, Jejitape -ka -m̩i 'woslamani ni, -in zv -na 'de 'yiliyo.

ɔ -ka -m̩i -yla -na gbo lapalı ni, 'kva 'na wl̩li -m̩i 'ylila -ni.

⁶ Jejitape mia,

-wa ka ze ɔ -kalıa,
'ma ɔ slamanı 'wv.

-Wa weeee ɔ yia ɔ 'yua 'bhisa,
'ma ɔ paa -kaslu 'wv.»

⁷ A -ka siada -mi, -Lago 'ka ain 'woslamani gbv -wa. ɔ 'yua 'bhisa ɔ bhua ain 'wv. 'Yu, -o ɔ dide'e 'slamanı 'wv, -m̩o 'nı -mi.

⁸ -Lago mia, ɔ 'yua weeee ɔ slamanı 'wv. ɔ 'nı ain 'woslamani ni, -zugba bhoyi -gv -yua a -mia, a 'nı ɔ 'yuua 'debbie -gbolu.

⁹ -Amiaa dudu -gu -didea ka -ain 'wuslamani, 'in -a yia wa 'nunjwe zo. Nu, we -ka 'sa -mi, -amiaa Dide -Lago -o mia yah, -a pul o zela, -a 'ka 'yiliygagie 'yi.

¹⁰ -Amiaa dudu -gu -didea mia, 'wu wa slamania -ain bhla -sele yabblo nya wa dlu da. 'In -Lago mia, -amiaa 'deezuzonu 'gbu o slamania -ain 'wu, -a 'ka -mowloda -mi, o 'de 'bhisa.

¹¹ Wa -ka -ain 'wuslamani -mi, we'e namani -ain dudu, we'e -la -ain 'muna 'wu. 'In cici, -wa wa 'slamania 'saa 'wu, 'in -maa tva 'wu tiklu 'wututve -dlao nya.

¹² We 'deez 'gbu amiaa sonya -we sia, 'in -we a belia zo, a 'bhu we 'wu. Amiaa 'kukolu -we sia, a 'temanu we la.

¹³ A pali 'yoo -zonu la amiaa bhu -yla, -o mia 'tigida o yi bhu, nu, o 'ka 'pu.

'Yibhaligbonya

¹⁴ Nu, a fa -mo 'koa la a 'ka 'wutu -dlao nyuma weee nya, 'in bhu -we nania -Lago dudu, a 'ka we no. We 'ni -muu ni, nyime yabhlogbo 'na 'ka Jejitate 'yi.

¹⁵ A zu amiaa 'de 'yiliyo, -muu yi 'wlu nu, a pali -Lago -nanidli -bhlgv. 'In -petu 'nyuu yabhlogbo 'na mini ain glaa -ni, we 'ka gbu duun -nyumo, 'in we 'ka we gu nyuma 'wolamneni -nu.

¹⁶ A zu amiaa 'de 'yiliyo -muu yi 'wlu nu, ain glaa nyime yabhlogbo -ka motnu kwe, 'in a yi -we mia -Lago -nu nya 'wonye Ezau 'bhisa. Nu, mo 'paa o 'deez kpasabi pelu o 'bisvayu kwee lililuu -kaklu -bhlogbo 'gbu.

¹⁷ A -yi we 'ji nu, -mo 'yu gbegbein, o 'yibha o dide 'njwna o 'nyu la, 'in -mo 'ni we -yojnwu. Nu, wie nya o bhubhoea o dide -mo 'ka -mo wehl 'bhiti, 'in -mo 'ni we mneni.

¹⁸ Amianuv -Lago -yolanyine -yo bhabashla -Izlaelnyima -nu 'ni -bhlo -mi. Nu, -gogo 'kadu -we wa mnenia wa 'ka kwezi, amia 'ni we -yolanyini. -Kosu 'kadu klaa, nikpise klaa, -sabo klaa, we -yo 'nyuu -pape 'kadu, a 'ni we -yoj.

¹⁹ A 'ni legle -yo weli 'nu. Nu, Izlaelnyima ka 'sasokpa weli 'nu, 'in wa nee wa 'nia we -putu yukwli polu.

²⁰ -We ka gbu -wa, -Lago nee wa -yla: «O -ka -gogo 'kadu ni kwezi, we yi nime -ze, a 'bha o gboku 'wu.» Wee weli mia de, we -kali -yo wa -yla.

²¹ -We wa 'yia -yo, we ka wa nyanodli 'woslu, 'in Moizi nee: «In mi tehda, nyano ka 'mi dli 'woslo.»

²² 'In amia, a ka -gogo 'kadu wa laa *Sion -yo 'yiliygaga -Lago 'gbe -yolanyini. Yalu *Zeluzalemu, mo 'anzu 'wlu -nyacun mia 'muna lida, -mo -wa.

²³ -Lago tua -yua -wa ka inju mia yah ci lida, da wa gbelia 'wlu, a ka -bha -yolanyini. -Lago, -o bhua nyuma weee -yogbu 'wu, a ka o -yolanyini. A ka nyuma tiklu -wa ka tiklimumie gbaa -yolanyini.

²⁴ -Zeu -o -wa *wuslusolute lolulu 'kalv, a 'ka o -yolanyini. 'In o 'pien -we wa slua la, 'in -we 'yilia we -zia Abelu 'pien, a 'ka we -yolanyini.

²⁵ We -ka 'sa -mi, a zo amiaa 'de 'yiliyo, a yi -o mia ain -yla gbu gbadu, -bligupali. Da dudu -gu, Moizi ka Izlaelnyima 'dizu, -maa 'ni o welli 'wonyunu, 'in -Lago yia wa -kaslu 'wopa. -We -ka -amia, yah -Lago mia -ain -yla gbu gbadu. Nu, -a -ka o -bligupali, -a 'ni mneni -a 'ka o kwee 'tla.

²⁶ Bha mia, -Lago welli zuklu dudu. -Zeen mia, o ka we gba -ain -yla, o nee: «Dudu -tapa na yia zuklu, 'in -sleen we 'ni dudu -bhlogbo, nu, dudu -yo yah 'so na yia zuklu.»

²⁷ O -ka gba «-tapa» ni, gbu yabblo we slolua -ain. Mu -wa nu, -lu -we -Lago -lala la, -we 'kaa zuklu, la we yia 'bhu. Nu, -we 'nia mneni we 'ka zuklu, -bha we yia -ta.

²⁸ -Amia mia, -Lago ka -ain 'tit'e 'nye, -a -yo o 'so 'ka nyuma 'wlulapali. Wee 'wlulapali 'ni mneni we 'ka zuklu, we -ka 'sa -mi, -a 'pa -Lago fuo, -a bvb o o domasa, 'nunjwezuzue -yo soove nya.

²⁹ Cun, -amiaa -Lago mia, -kosu -we saa -lu la, 'mo o -mia.

13

Sa-a 'kaa -Lago dvvnamanu

¹ Nu, a -tu zekikalida, sa -Lago bhelia 'kaa we nu, 'sa.

² 'Lakpanya, -wa yia amiaa -gbe, a kpa wa so 'sa nya. Nyima tolba nu 'saa, 'in wa yia 'anzinyya 'lakpasu kpa, wa 'ni we 'jiyibeli.

³ -Wa mia -kaslu 'wu, a 'pa wa dli -gu nee amia -yo wa so mi -kaslu 'wu. -Wa, wa mia sialida, a 'pa 'ya -maa dli -gu, -we ka gbu -wa, amia ka ku, 'in wa mneni wa 'ka ain siali.

⁴ Nu, nyuma weee zo kookwale 'nunjwe. 'Lowli -yo o 'njwna munu -yla tiklu. Motnu kwe -cian -yo -wa -yo nyuma weee dia -budu 'wu, -Lago yia wa -yogbu 'wobhua.

⁵ 'Gwczii 'yilibulanono 'na -zeli amiaa dli zo gbu -bhlogbo -nu. -We a kaa, we namanu ain dudu. -Lago 'de nee:

«In 'na 'ka ci 'sa -mi ti,

in 'na 'ka ci -mi 'bibhu.»

⁶ We -ka 'sa -mi, -a mneni -a 'ka gba, -amiaa -gu nya -bi:

«Jejitate yia 'mi 'wosaa.

In 'na 'ka nyano nu.

Lee -lu nyuma 'ka 'mi nonva?»

⁷ A ligbe amiaa 'yugalnyaa tianu -wa gbaa ain -yla -Lagogbu. Da wa -gaa 'yiliyo, bhu -we wa noa, amiaa 'de ka we -yoj. Sa wa noa -Lago dli -gu -zvda, a nu 'sa.

⁸ -Zezu mu -Zezu -bhlokpade nya. Zvbha klaa, -zeen kлаа, we -yo 'yli weee nya, ѕ'o 'bhiti.

⁹ -Slolue loluu 'yli -bhlo -bhlo -we bhva da -putu, a 'na 'tideli nyuma 'yi wa 'ka ain -dawli 'wuu we nya. -We 'kaa ain 'kvayli 'pa, we nanu 'yli nu, we -mu -Lago'o 'nanu nya, liliuu titee 'nunjewozue -we'e -saa we 'nunjwe -zonya 'wu, we 'na -zel -moo -nu.

¹⁰ -Amia ka 'slakagosalilu yahbho. We -gv -slaka mia, -Lagobobonya, -wa saa *Zuifuu numekupalu zo 'slaka, wa 'ni we 'klu -ka wa 'ka we li.

¹¹ Wanuu -gbe, *-Lagobobonyaa -kanyo 'kadu mia, -mowloda 'tata o -yo niumaa 'piøn plaa. Nu, mu -wa nyuma gboñyuuñ 'slaka. Wee niumaa -kpabchie mia, wa 'gbe -glima wa siea we.

¹² We 'dee 'gbv, -Zezu yia -Zeluzalemvgbee -glima tlui, ѕ 'ka nyuma -mowlolu o 'dee 'piøn nya.

¹³ -We mia 'dee 'gbv, -a 'tla -mo, -a -yo o 'so 'ka 'wogbeli 'gbe -glima, 'in wa 'ka -ain veli o 'bhisa.

¹⁴ Da dudvgv -gbe -we 'wu -a mia, 'plia we yia. Nu, 'gbe -we 'kaa ci yi, we da -a mia -talida.

¹⁵ Nu, 'slaka -we -a 'kaa -sa -Lago -yla -Zezuu gbegbein, mu -wa nu, -a bhl -Lago'o 'yli 'yli weee nya. -Moo ji -wa nu, ηwεε -a wlelia we nu, -Lago 'yli.

¹⁶ A 'na dlvl gbozonnou lenve -yo 'wosisale 'wu -ni, nu, mu -wa 'slaka -we nania -Lago dudu.

¹⁷ A zo amiaa 'yugalnya 'nunjwe, a pilu wa zola. Ma zva amiaa zuzu 'yiliyo. -We ka gbo -wa, 'ma -Lago yia we -gogbu layibhaa. A -ka wa 'nunjwe zo, 'in wa noa wa lubho 'muna nya. We 'ni -moo, 'klu -susue nya wa yia we noa, 'in -moo 'na 'ka ain 'wosa.

¹⁸ A bhubhoe -Lago -amiaa -nu nya. A -yi we 'ji nu, -amiaa 'wlukov'vn dili -ain gbo, nu, gbozonou lenve 'klu -a mia 'yida 'yli weee nya.

¹⁹ Amiaa zukpa -wa, -we na yibhalia ain 'debhie mu -wa nu, a bhubhoe -Lago o 'ka 'mi 'yoo 'nye, 'in in 'ka ain glaa nyny slvi.

²⁰ -Lago, o 'nyea -ain 'wtvtvte -dlø, mo 'bhua bhlabhle 'yliyozonyo 'kadu, -amiaa -Kanyo -Zezu 'wu tlthnya glaa, 'wosusloue -we 'nia bhloluda -kaa 'piøn nya.

²¹ O -Lago 'nye ain 'tit e 'ka gbozonou o 'yibhaa lenv. -We nania o dudu, o nu we le -ain 'wu -Zezu Klisi gbegbein. 'Nnumnie -mi -Zezuu -nu nya 'yli weee nya. *-Ameni.

Weltpapie

²² Bheliain, amia na palia zukpa. Nu, a polu 'kvayli -pa -wel ni yukwli dlitie nya. Nu, -we in ceha da 'sebhē ni 'wu, we 'ni tlbl bhabha.

²³ In 'yibha a yibheli we 'ji nu, wa ka -amiaa bheli Timotee -kaslu 'wosa. O -ka na

-gbe yi -pa ni, in -yo o 'so, 'in -a mnia amiaa -gbe.

²⁴ A -sa amiaa 'yugalnya weee -yo -Lagonyima weee fo. Italii -dvdv -gv -bhelia nee, wa -sa ain fu.

²⁵ -Lagø ηwna a 'de weee 'nyu la.

'Zakee 'səbhə

*"Zake -wa bha *-Zeluzalemvoo - Lagonyimaa 'yugalinyo yabhlo. 'Sebhə nı o celia, o 'ka -Lagonyima we -slolu ni, wa -ka -Zeu dli -gu zo, we mi ni, wa nonobhu -mi tiklu.

Fsawəl

1-Ami, *"Zake, saa aain fu. -Lago -yo Nyimaa -Kanyo -Zeu *Klisu lubhononyo in -mia. *Zuif weeee mia -Lagonyima nya, wa palia 'kliye 'wv, -wa mnenia la dudu weeee -go, 'ma na paa na fsawəl yoo.

Dlizvzve -yo gbyyilo

2 Na bhelia, laylagbv -bhlo -bhlo -nya -we lo a yia 'pliha, a yla we 'mona 'kadu nya.

3 A yibheli we 'ji ni, a -ka dli 'temanu laylagbv 'wv, dlitie we nyea ain.

4 Nu, amiaa dlitiee lenvgbv -zənən nu le tiklu, 'in a 'ka -mu tiklu gbada, -lu yabhlogbo 'na bolu aint 'wv -ni.

5 Amiaa lonyume yabhlo 'ni gbo -yi ni, o -zla we -Lago, o 'kaa we o 'nye. -Lago nyea nyima weeee -lu bhe 'nanidl nya, 'in o 'ko kpotaa we, o 'ka we o 'nye.

6 Nu, o -zla we dlizvzoe weeee nya, o 'na lulu dli -ni. Nu, nyime -o lva dli, o 'wlo gumunyuu -gbvgbv, -we -pipe bhua 'wv, 'in we kwaaw we se weeee lu, mu.

7 -Mvu 'sasukpa -nyime 'na -dli dli zo, o 'na galbi -ni: «Jejitapee kwe -lu na yia 'yia.»

8 Nu, dlnonyo -wa, dli o lva o lenvgbv weee 'wv.

Boba -yo 'ηnumnie

9 Na bheli bobabhanyo dli namani, ni, -Lago yia o 'jmi 'wvbhua.

10 'In 'ηnumnunyoo dli namani, ni, -Lago ka o 'jmi zəbeli. Nu, bhia o 'ηnumnie yia -flii -petuu -boi 'bhisa.

11 Sa 'ylu -ka 'wuso we suloo 'titie nya, we yslia -petu, we -bvi bhlia, 'in we 'ylinano bhua la, 'sa 'ηnumnunyoo yia labhva o lenulu glaa.

12 Nyime -o dia laylagbv zo la dli 'titie nya, 'wtotvve -dloa mi o -nu nya. Nu, o laylayliee 'bigo, o yia o 'penie 'yia. O 'penie mia, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -Lago gbaa o 'ka -wa -kalia o ze 'nye, mu -wa.

Gbonyuuu lenv tu'v 'bhv -Lago -gbe

13 Nu, gbonyuuu lenv tu'ka nyoo 'bha, o 'na galbi -ni:

«-Lago ka 'mi we 'tu 'bhal». Gbonyuuu lenv tu'v 'bha -Lago, 'in o 'bhal nyime gbonyuuu lenv tu.

14 Nu, nyimee 'dee dli 'wvnyni -gbonyuuu mia, mu ylaa o la. Mu gbizea o 'wv, 'in o bhoa we lubhu ηwe.

15 'In wee dli 'wvnyni -gbonyuuu mia, mu plaa nökpla, 'in we gwalia gbonyuuu. 'In da gbonyuuu -ka 'ylimanu 'kadu, 'in -muu gwalia tlithie.

16 Na bhelia -zənən, a 'na nənə amiaa 'de -dawli 'wv -ni.

17 'Nyenyelu weeee -we nania 'yli, 'in -we mia tiklu, -Lago -gbe we bhua. 'Ilo klaa, 'co klaa, -zeli klaa, mo -laa we la. 'Bhiti wee -li -muni bhitia, 'in we tua -ain nikpise 'wv. -Lago 'o 'bhiti we 'bhisa.

18 O dəmagbø nya, o -la -ain la gbuzənə wəli nya. 'In -a 'ka o laalalu weeee 'yugahnya -ze.

Wəlu yukwli pvlə -yo we -gvgbv lenve

19 Na bhelia -zənən, a yibheli we 'jie: nyima -mi yukwli -ponya slvə nya, 'in wa -mna 'wv gbo -gbada, wa -mna 'wv 'ce -pada.

20 Nu, 'cepanyo mia, o 'o nv gbo tiklu le -Lago 'yliya 'wv.

21 We 'gbv, a pali puinplagbv -yo lenvgbv nyuu weeee -bligu. Wəli -Lago faa aint dli zo, a jənwu 'de 'wvttie 'kieniy nya we gbo -yo. Nu, mu mnenia we 'ka aint gbo 'wusa.

22 A 'na nənə amiaa 'de -dawli 'wv -ni: a 'na pvlə -Lagəweli yukwli, 'in o 'o noa we -gv, o 'wlo sa nyime -məni: nyime -o ylaa o 'de -vligni 'wv,

23 Nu, o pvlə -Lagəweli yukwli, 'in o 'o noa we -gv, o 'wlo sa nyime -məni: nyime -o ylaa o 'de -vligni 'wv,

24 'in -muu 'bigo, o -ka o 'de ylayle bhia, o mnia -bha -bhlokpadə sa o mummia 'wula, 'in o dlvə we 'wv. 'Sa oo nyime mia.

25 Nu, nyime -o bhlia -Lago titie tiklu 'yliyo la, 'in o 'o noa we -gv, o 'o -Lago yia 'nyularjwnaa o lenvgbv 'wv. Wee titee 'gbv, o 'kaa o 'de -yla -tv. O 'na pvlə we yukwli bhe -ni, 'in o 'na dlvə we 'wv -muu 'bigo -ni. Nu, o zo we 'nəjwe.

26 Nyime -o dia we dli 'wv, 'in o gbaa: «-Lagonyime in -mia», o 'ni o mi kpa sa -yi, o 'de o nə -dawli 'wv: bhe o mia -Lago 'wv.

27 Nu, -we Dide -Lago ylaa sa -məwlə -Lago 'wv -mumie -yo -Lago 'wv -mumnie -zon nya, mu ni: -Lagonyime kpa kwiuyua -yo -dəgbənjwən 'nanən wa siasie 'wv, 'in o 'ka o 'de 'yliyozu dədəgvən gbonyuuu gbegebən.

2

Amiaa lenvgbv -mi -bhlo nyima weeee gbegebən

1 Na bhelia, -amiaa -Kanyo -Zeu Klisu -ka 'jmi -zia 'jmi weeee 'wv, amia zva o dli -go. Amiaa lenvgbv -mi -bhlo nyima weeee gbegebən.

2 Sabhisa, 'ηnumnunyoo yabhlo plaa amiaa *-Lagəbudu zo səwv -can -yo 'ylinano -bana -zənən bhabha nya, 'in bobabhanyo yabhlo yia -mo pla 'ya -bana -zəvə nya.

3 A 'bhitia -o kaa -bana -zənən 'wv -gbe la, a yia o 'nəjwe zo, 'in a nee o -yla: «-Mi, -in -di da la 'ηnumnunyaa ladida!» 'In a nee

bobabhanyo -ylae: «-Mi, -in -tu de 'yligbeda! We 'ni -muvu, -in -di da la, dudu na bhu -yo.»

⁴ We -ka 'sa -mi, -yosisaligbu a nua le a 'dekpa nyidi, 'in a bhua nyimaa -yogbu 'wv wa ku -yo, 'wlukuvon lapopalie 'nyuu nya.

⁵ A pu yukwli, na bhelia -zonu: dudu -gvo bobabhanya -Lago -saa -bha wa 'ka 'njumunnya -ze dlizuze 'wo. 'In -Lago 'njumunybe -Lago gbaa-wa 'ybhabaa, o 'ka we wa 'nye, wa 'ka we 'yi, we 'ni muvu?

⁶ 'In amia, amia nyea bobabhanya 'wv! 'Njumunnya 'ni ain 'nyii 'wvnuda -mu? 'In ma 'ni ain gbowubhunya dlu kwada -mu?

⁷ -Zeeuu 'jnu -zonu -Lago 'nyea ain, maa'a -nyumoo wee?

⁸ Cun, na bhelia, -Lago 'njumnu -tite, sa we mia celida *-Lagosebhē 'wo, mu nu:

«-In -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

A -ka we -go no, -zugba -lu -zonu a nua le.

⁹ Nu, amiaa lenogbu 'ni -mi -bhlo nyimaa gbegbein, gbowyuu a nua le. 'In -Lago tite luelia ain gbu, a 'ni we 'nonywe zvu 'gbu.

¹⁰ Nu, nyime -o 'ni -Lago tite weeee lu -tite yabhlo 'nonywe zo, we 'de weeee o 'nia 'nonywe zo.

¹¹ Nu, -Lago -o gbaa:

«-In -yo 'jwno -putu 'na -dili -budu 'wv -nu», * o nee 'yae:

«-In 'na 'bhali nyime -nu.»

-Moo 'gbu, -in -yo 'jwno -putu 'ni -budu 'wvdi, -in -ka nyime 'bha, -in 'ni -Lago titee 'nonywezvno.

¹² -Lago tite -we ka 'gbu a 'kaa amiaa 'de -yla -tu, amiaa -yogbu -Lago yia 'wvbhua we gbegbein. A gba 'sa, 'in a no 'sa.

¹³ Nu, nyoo nyoo 'yila o 'lima nyazi, -Lago 'nia o nyazi 'yila yi o gbowubhuhu zli. Nu, nyazidhi mia, mo lua gbowubhuhue.

Dlizuze -yo lenogbu -zononya

¹⁴ Na bhelia, nyime -o gbaa nu, o ka dlizuze, 'in we lenogbu -zononya 'nia -mu, lee -lu o 'yi we 'wua? -Moo 'sasukpa -dlizuze mneni we 'ka o gbu 'wvsa?

¹⁵ Sabhisa, -de amiaa bheli yabhloo, -de amiaa bhelo yabhloo, wa 'ni 'naa -ka, 'in njwo -ka wa 'bhada -mi 'yli weeee nya,

¹⁶ 'in amiaa lonyime yabhlo -ka wa -yla gba: «A no 'nanuw -nyae, njwato 'bhu ain -gula, 'in a lo -nyael!» 'in -we wa ku 'ybhabaa, o 'ni we wa 'nye, lee -lu o 'yi we 'wua?

¹⁷ 'Sa we mia dlizuzee -nu nya. We lenogbu -zononya 'ni -mu, -zugba we ka tl.

¹⁸ Nu, nyime yabhlo yia gbaa: «-Ami, in ka dlizuze, 'in -mu, -in ka lenogbu -zononya.»

Gbaa na yia o -yla: «-Na dlizuzee 'nia lenogbu -zononya -ka, sa we 'ka -mia? -Slolu 'mi we. 'In -ami 'ka -mi na dlizuzee -slolu na lenogbu -zononyaa gbegbein.»

¹⁹ -In -yi we 'ji nu, -Lago -bhlogbo, we nani 'yli bhabha! Zuzu 'nyii -yi 'ya we 'ji, 'in we tela nyano nyaa 'debhie.

²⁰ -Gowotonyo, dlizuzee -we 'nia lenogbu -zononya -ka, we 'ni -lu 'wokv, -in 'yibha -in 'ka we 'jyibheli?

²¹ Lee, sa -Lago yibheli -amiaa dvkpasa *Ablaamu, nyime tiklu nya? O lenogbu -zononyaa gbu -wa, da o wlala o 'yu *Izaku 'slaka nya -Lago -yla.

²² -Na yi we -yo: o dlizuzee -yo o lenogbu -zononya 'so da yabblo we nua -nya. 'In o lenogbu -zononya -we kwaadlu o dlizuzee yoo 'gbu, o dlizuzee yia tiklu -mi.

²³ -We -Lagosebhē 'ya gbaa gbowzonu -wa, 'sa we nua:

«Ablaamu ka -Lago dli -go zo. O dlizuzee 'gbu, -Lago yia o yibheli nyime tiklu nya.»

²⁴ A yi we -yo nu, nyimee lenogbu -zononya -yo -Lago yibhelia o nyime tiklu nya, we 'ni o dlizuzee -bhlogbo -yo.

²⁵ 'Sa -bhloo 'de we nua 'naabizijinwo *Wlaabov -nu nya. O 'bhua Zuifov tietienya 'wo, 'in o yia wa 'wosa 'yoo -putuu 'woplilie nya. O lenogbonya -yo -Lago yibhelia o nyime tiklu nya, we 'ni muvu?

²⁶ Gbowzonu -wa, ku -we 'nia nyapeli 'wo -ka, sa we tha, 'sa -bhloo 'de dlizuzee -we 'nia lenogbu -ka, -muu tha.

3

Nwes mi

¹ Na bhelia, amiaa lonyima duun 'na njwnu nyimaa gbowlolunyaa -ze gbu -ni. Nu, amiaa 'de -yi we 'ji nu, -amia nyimaa gbowlolunyaa -yogbu -Lago yia 'wvbhua, we 'ka nyima weeee -yogbu -zi.

² Mno -a 'de weeee mnos so duun lu. Nyime -o'mno ci o gbagbaweli 'wo, nyime tiklu -wa. O -yi o 'de kpa sa sazonu sa.

³ Sabhisa, numeronnyaa nwes -a zva nete we 'ka -ain 'nonywe zvu 'gbu, 'in -a mneni, -a 'ka we ku -kpbahie 'yoo da -slolu.

⁴ Mu mia, 'glonyaa 'debhie -we 'yilia, 'in -we -pipe 'titienya sua, we 'yoo daslolu -lu 'kienyi -le! Mu slolu we 'yoo da -nya. 'In da we 'papanoy 'yibhaa, 'in we mnua -mo -nya.

⁵ 'Sa -bhloo 'de, mio mia ku -kibhe -selo nya -amiaa 'lalinya nyidi, 'in we ylimania we 'de gbu 'kadu 'wo.

A yla, 'sa -kosu 'kienyi -le mnenia, we 'ka 'kwla 'kadu 'yipal!

⁶ Mt o 'wlo sa -kosu yabhlo. Dvdvgv 'nyuu 'bholoda -wa. Mt mi -amiaa 'lalinya nyidi, mu plalia -amiaa ku weeee puvin. Sa we nua, mu nu: we 'wlo sa -Kosuu -kapu ka weee mioo 'de 'yilia, 'in we 'de faa nyimee dudu -gu -gbu weeee 'yili.

* 2:11 Glekiwei 'wo, we ji -wa nu: -wa kewhalia, wa -yo nyima -putu 'na -dili -budu 'wo -ni.

7 -Fliinuma weee -yo 'zianya, dlunonu -numa -yo 'nyulu -numa, nyime mneni, o 'ka we gbu -slolu, 'in nyime sloua we gbu.

8 Nu, nyime yabhlogbo 'ni mneni, o 'ka muo gbu -slolu. We 'wlu sa tibhe: gbonyuu -we nyime 'nia kpa sa -yi, 'mu we -mia, nyime 'bha -gu yea we.

9 'Mu -a bhua 'wu, 'in -a mnunia -amiaa Dide Jejitapee 'jnu. 'In 'mu -a bhu 'yaa 'wu, nyima -wa -Lago -laa la o 'dees 'wowlu nya, 'in -a bhlia wa gwaze.

10 Wee nwae yabhlogbo 'wu Jejitapee 'njimnunie -yo gwaze -bhlibhlie tlaa. Na bhlia, we 'na -muni 'sa -ni.

11 'Wowlonyu yi we 'bhuka yabhlogbo 'de 'wo meno nyu -yo kalu nyu wleli?

12 Na bhlia, magloosu yi gwii 'bhue 'paa? Yaayu, *-dlosu yi magloo tnuu? -Innya. 'In 'ya, gumunyuu 'wloda 'ni mneni we 'ka meno -nyu -kpuu wla.

Gbuyllo -we bhua -Lago -gbe

13 Aini glaa nyoo -yi gbuu, 'in -o mna 'yilia? O -slolu we o lenugbu nya o nənəbhu -zonuu gbegbeen, gbuyllo -yo dl -dləo nya.

14 Nu, zenyi 'nyuu -yo kpkpeli -zuzu -ka aui 'wu -mi, a 'na yilimanu amiaa 'de -ni, a 'na 'tubhulo yo -Lago -gbuozonu -yo -ni.

15 -Mvoo gbuyllo 'nia -Lago -gbe 'bhu, nu, dudu -gbo -nu mu, nyimee zuzu -nu mo, *Kuzuu 'debhiee -gbe we bhua.

16 Nu, da zenyi -yo kpkpeli -zuzu -ka -mi, gbu bidi -bidi bidi -yo gbonyuu 'yli -bhlo -bhlo weee mi 'ya -bhade.

17 Nu, gbuyllo -we bhua -Lago -gbe we mi -mowluda tia, -moo 'bigo, we 'ybha 'wotutve -dləo, we -yi we 'de kpa sa nyimaa gbegbeen. Nyima we zua 'nujwe, we ka nyazidli, 'in we nua gbuozonu le. We 'ni nyimee -yogwepale -yo dl 'səo gaylo nya -mi.

18 Dli -dləo -nyima -wa bibelia nyima -yo, wa dli -dləo mia, mu yia 'yliyogagie tiklu wlaa.

4

Dvdvgvlji 'yibhayibhue

1 -Galonya -yo -zlenya mia aui nyidi, da we bhulua? Amiaa dlwonynilu, -we sumanua amiaa dli, mu nua we le, we 'ni muu?

2 A 'yibha -lu yabhlo, 'in a'a 'yi we. A ka nyime -bha dli nvkple, 'in amiaa dli nyinia -lu 'wu, 'in a 'ni mneni, a 'ka we 'yi. A ka -zlenya -yo -galonya kwe. 'In a'a -zlali -Lago -lu, we 'gbo, a'a 'yia we.

3 'In we 'ni 'sa -mi ni, -lu a zlaa 'nyumuu a 'ka amiaa dlwonynilu du magbu lenu, we 'gbo, a'a 'yia we.

4 -Lago -dawlinonya a -mia! A 'ni we 'ji -yi nu, dvdvgvlji 'yibhayibhue sisaha nyime -yo -Lago -yo? Cun, a -yo dvdvgv -li -ka 'tale li, -Lago -tonyuma a -zea.

5 -Lago -ebhe 'ya nee: «Zuzu -zonu -Lago zua -ain 'wu, 'mu o yibhaa -yala zenyidli nya.» Amiaa dli nu, we -we we gbaa, bhe -wa yi?

6 Nu, 'nanu 'kadu -Lago nua -ain 'wu, we 'gbu -Lago -ebhe nee 'yae: «Temanu -Lago temania 'dees 'yilimanu -yo. 'In -wa tia wa 'de 'wu 'kienyi,

o nua wa 'nanu 'wu.»

7 Nu, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi -Lago 'yu. A temani amiaa 'de 'Kuzu -yla, 'in we 'ka aui -yobhu 'pipi.

8 A nyini -Lago -yela, 'in o 'ka aui -yolanyi. Gbonyuu -lenonya, a -walo amiaa kwənya -yo! Dli 'so -nyima, a mnazi amiaa dli -yo!

9 A yibheli amiaa 'dees nyazu 'ji. A wi, 'in amiaa 'mu kwli! A 'bhitili amiaa nyanyie wie 'wu, 'in a 'bhitili amiaa 'munaliliee dli sulo 'wu!

10 A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi Jejitapee 'yu, 'in o 'ka amiaa 'jnu 'wobhu 'kaduu.

-In 'na 'bhulu -na bhlia -yogbu 'wu -ni

11 Na bhlia, a 'na gbalu we 'li nyuu bhliaa daa -ni. -O -ka o bhliaa daa we 'li nyuu gba, -o -ka o bhliai -yogbu 'wobhu, -zugba -Lago tite -yla o gbaa we 'li nyuu, 'in we -yogbu o 'bhua 'wu. -In -ka titee -yogbu 'wobhu, -in 'ni we nyijewezonya, we -yogbu 'wobhuny -in -mia.

12 -Lago -debhlogbo palia tite, 'in o 'debhlogbo -wa gbuwobhuny. Mo mnenia nyimee puepue, 'in mo mnenia nyimee mnənəe. 'In -mi, nyoo -in -mia, 'in -na bhu -na -libheyii -yogbu 'wu?

A 'na 'yilimanu amiaa 'de -ni

13 Amia -wa gbaa: «-Zeen, ciizi, 'gbe -muni 'wu -a yia mnia, -a 'ka -mo -zu -bhlo li, -a 'ka -vale 'pa, 'in -a 'ka 'gwezi 'yli», a polu 'mu yukwli -sleen.

14 Amia -wa 'nia -we 'kaa ciizi lenu -yi! Sa amiaa dudu -go mia? 'Nyuu bhubhui -we soa 'wu, 'in we mnəa la -bha -bhlokpadé, 'mu a -mia.

15 Sanee a 'ka yaa gba: «-Lago -ka njunu, -a -ka 'poda -mi, sanee -yo sanee -a yia nua.»

16 Nu, -sleen a mi 'dees 'yilimanu nya, 'in a yilimanu amiaa 'dees 'jnu. 'Dees 'yilimanu mia, yli we -nyua.

17 -Mvoo 'gbo, -o -yia gbuozonu -we o 'kaa lenu, 'in o 'nua we le, gbuonyuu o nua le.

5

Gbuu lapalie 'njimnunya -yla

1 'In -sleen amiaa 'njimnunya polu 'mu yukwli! A wi, 'in a klu, gbuonyii yia aui yliaa 'gbo.

2 Amiaa 'njimnuli ka zen pla, 'in -muta yia amiaa 'naanya pla.

3 'Gli ka amiaa -can -yo amiaa 'gwezi kpa, wee gli yia amiaa -yogbuu dayilu -zea, 'in mu yia amiaa yice lia -kosu 'bhisa. A ka 'njimnuli 'wlugogwla 'wobhlolu -yli weee 'wu.

4 Amiaa lubhononya -wa nua amiaa kpaanya lubho, a 'ni wa 'penigwezi wla.

A polo wa gbovu lapaliwelunya yukwli! -Wa plalia amiaa kpaa -lii 'ya, wa 'wokpiwel ka "Titè -ka -Lagoo yukwliyoo mni tiklu.

⁵ Amiaa 'dee 'hnumnili -yo amiaa 'dee dumagbonya a nua le dudu -gv, -zugba a li 'kpulu -li, a zo ku nee numu -we wa 'ka 'bha we 'bha yli nya, 'in wa 'ka li mv.

⁶ A ka nyuma tiklu gbu 'wlu ladlu, 'in a yia wa 'bha, wa 'ni -gla zo ain -yla.

Dltie -yo -Lago bhubhoe

⁷ We 'de weee 'gbu, na bhelia, a -ka dltie tiklu, 'in Nyimaa -Kanyo 'ka yi. A yla, kpaapanoya wua o kpaa -luu 'ya -zenu dudu 'kaa wla, dltie nya tiklu, 'in 'nyu tianu -yo 'wobhololunyu lva o kpaa.

⁸ We 'gbu, amiaa -ka 'ya dltie, a 'temani dli, nu, Nyimaa -Kanyo yibhla ka cipa.

⁹ Na bhelia, a 'na 'popali ylu -yo -ni, nu, -Lago yi amiaa -yogbu 'wobhu. Gbuwobhunyo ka cipa, o ka plada cipa 'le!

¹⁰ Na bhelia, a 'pa *-Lagoggbuu -falipanya dli -gv, -wa gba bhaa -Lagoggbu Jejitapee 'hni nya. A 'tideli wa dltie, wa siasie 'wu.

¹¹ A yla, nyima -wa sia dltie nya -a nee 'wotutobe -dlo mti wa -nu nya. A ka *Zobuu dltiee 'di 'hv, 'in -we Jejitapee nua o -yla le logada, a ka we -yoyi. Nu, Jejitapee mti yeda zuzenu -yo nyazi dli nya.

¹² Na bhelia, gbu weee 'yu, a 'na bili yali -ni, a 'na bili dudu -ni, a 'na bili -lu yabhlogbo gweze nya -ni. Nu, amiaa un -ze un, 'in amiaa -innya -ze -innya, -Lago yi amiaa -yogbu 'wobhu.

¹³ Amiaa lonyume yabhlo mti siadaa? O bhubhoe -Lago. Amiaa lonyume yabhlo mti 'muna 'wuu? O bhli -Lagoluvnya.

¹⁴ Amiaa lonyume yabhlo ka gu -yo? O la *leglizii nyima kpasi, 'in waa nyima kpasi 'ka o 'kpi -yotli Nyimaa -Kanyo 'hni nya, 'in wa 'ka o -Lago bhubhoe.

¹⁵ -Lagobbhubhoe dlizozoe nya, mu yia guzonyo -mori puea, 'in Jejitapee yia o 'wobhua. 'In o -ka gbonyii lenu, -Lago yia o gbonyii 'wotia.

¹⁶ We 'gbu, a gbovgbalu amiaa gbonyii -yla -bhlo -bhlo, 'in a 'ka -Lago bhubhoe -bhlo -bhlo, 'bhie, a 'ka 'po. -Lagoo bhubhoewel -zenu -we nyime tiklu 'bhua 'wu -Lago 'yu, we ka 'tute 'kadu 'wu.

¹⁷ 'Sa -moo mti 'yaa -Lagoggbuu -falipanyo *Elii gbu nya. O mti zlime nyime nya -ain 'bhisa. 'In o yia -Lago bhubhoe dli weee nya nu, 'nyu 'na lvali -ni, 'in -zo ta 'co gbelibhlo 'wu 'nyuu 'ya 'ni dudu -gv bhli.

¹⁸ -Moo 'bigu, o yi 'yaa -Lago bhubhoe, 'in 'nyu yia lva, 'in dudu -gv -li yia zo.

-Lagonyima mnøa, wa lvlatie

¹⁹ Na bhelia, amiaa lonyume yabhlo -ka gbuzonu 'bibhu o -ka mno, 'in nyime yabhlo -ka o lulali, gbuzonu o nua le.

²⁰ A yibheli we 'ji nu, gbonyuu -lenonyoo 'yloogblu 'nyuu, -we -gv o mia, -o salia we -gv o la, o gbonyuu -lenonyoo zuzu o -saa tlthie 'wu. 'In o 'gbu -Lago yia gbonyuu duun lamumnia.

Tla 'səbhə Pieli 'paa yoo

Piel celia 'səbhə nu. Nu, -Zezuu *binənya kugbua le 'soo glaa -nyimə yabhlo o -mə bhaa. -Lagonyuma -wa wa palia 'klyie 'wv, 'ma o 'paa 'səbhə ni yoo. O nee wa -yla nu, wa ka -Zezu 'klyie 'wupalı, 'in o yia sia. We 'dəe 'gbv, -Lagonyuma -ka siada -mī, wa -ka wa 'klyie 'wupalida -mī, we mī nu, wa 'ylibge gege, 'in wa 'ka -Lago dli -gv zu.

Fvsawəl

¹ -Ami Pieli -wa -Zezu *Klisu *tietienyo, amia -wa -Lago -saa -bha, 'in -wa mia lamnenida laga -dvdu -gv, -mō Pəon, -Galasii, Kapadəsu, -Azii -yo Bitinii, amia na celia 'wv.

² Dide -Lago ka -bha aīn -sa, o gbo o gba bhaa taaa səlu, 'in a mī o -nu nya, o Zuzu 'gbv, 'in a 'ka -Zezu Klisi 'nɔjwə zu, 'in o 'piən -ka aīn -gv slo, a 'ka -məwlə.

Nu, -Lago 'nye aīn zuzənu -yo 'wvvtvəe -dləo bhabha.

Dliwvdidie -we'e 'bhva la

³ -A -mnini -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi Dide -Lago o 'jnu! O nyazidli 'kadu nya o 'nyea -aīn 'yiliyəgagie lolu, -Zezu Klisi 'wvhubhubhue nya tlthinya glaa. We 'dəe 'gbv -amiaa dli 'tea 'wv 'kmvuu.

⁴ -A wv zuzənu -Lago zva la o nyimaa -nu nya. Wee zuzənonya -mīni 'nī mneni we 'ka -nyumō, we 'ka pəinpla, 'in we 'yli 'na 'ka tl. -Lago ka wee zuzənu -mīni lazə yali amiaa -nu nya.

⁵ Amia -Lago mia 'yiliyəzvda o 'titə nya, amiaa dlizvzəee 'gbv, 'pəvəe -Lago yia -slolua 'wobhhlolu bhla, amia yia we 'yia.

⁶ A li we 'wv 'mōna, we -ka nu, laylagbv 'yli -bhlo -bhlo -mōmo -ka aīn yli desleēn, 'in we 'ka amiaa dli sumani, bhla -sleē bhla, -bhlokpad a li 'mōna.

⁷ We -ka nu, -Lago ka laylagbv 'yitide we yli aīn, amiaa dli 'yiyie 'gbv -wa. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -can mneni we 'ka labhu, 'in wa paa we -kosu 'wv, wa 'ka we 'degbolu 'yli. 'In amiaa dlizvzəee 'yli -we zia -can, 'mu wa ylalía la. 'In zli -Zezu Klisi -ka loyi, wa 'ka amiaa 'jnu 'yilmani, wa 'ka amiaa 'jnu -mnini, wa 'ka aīn 'nɔjwə zu.

⁸ A 'nī -Zezu 'yli, 'in a -kalia o ze. 'In a 'yli -slo o -yo, 'in a zva o dli -gv. O 'gbv a lia 'mōna 'kadu -we ka gba -weli wa 'nia -ka.

⁹ -We ka gbo -wa, a 'ka amiaa dlizvzəee 'pənie 'yli, amiaa zuzu 'pəvəe nya.

¹⁰ *-Lagəgbv -falpanya ka 'kli 'yli, wa 'ka wee 'pəvəe 'ji 'wulanu. 'In zuzənu -Lago 'kaa aīn 'nye, wa yia we -fal 'pa.

¹¹ Gbv -we Klisi Zuzu gbaa wa -yla, bhla -we nya we 'kaa lenv, 'in sa we 'kaa lenv, 'in wa gva la, wa 'ka we yibheli. Nu, oo Zuzu mia

wa 'wv, mo gbaa wa -yla tia Klisi siasia gbu -yo o 'jnumne 'kadu 'kaa we 'bigu yli.

¹² -Lago ka o gbo -falpanya we 'klvslolu nu, gbo wa mia zlume gbadə, we 'nī wa 'dəe -nu, nu, amiaa -nu -wa. Wee weli -zənu -mīni waa -Lagəgbv gbnaya mia -sleē da aīn -yla gbadə, Zuzu 'Popaa 'titə bhva yali nya, wa gbaa we. 'In 'anzinyaa 'dəbhie -gbolu 'yibha we 'ka we 'ji 'wulanu.

A -tv -məwləda amiaa lenvgbv weee 'wv

¹³ We 'dəe 'gbv, a mnazi amiaa 'de la amiaa 'wlukvən lappopalə 'wv, 'in a 'ka gbo lenv! A zo amiaa 'de 'yiliyə. 'In -lu -zənu -we -Lago 'kaa aīn 'nye -Zezu Klisi yiyizli, amiaa dli 'temanı we -gv 'wv.

¹⁴ Sa 'yua zva wa didea 'nɔjwə, a zo 'sa -Lago 'nɔjwə. Amiaa dlhwynnila a nu bhaa le, -zugba a 'nī -slo -Lago -yi, a 'na mnini 'maslen ween we 'bi -nu.

¹⁵ 'In -we ka gbo -wa, -Lago -o laa aīn, o mi -məwləda. Amia -tv 'ya -məwləda amiaa lenvgbv weee 'wv.

¹⁶ Nu, we mi celida *-Lagəsəbhə 'wv, «In mi -məwlədaa 'gbv, a -tv -məwləda.»

¹⁷ -Lago -o bhua nyiməe -yəgbv 'wv, nyiməe lenvgbvə səlu, 'in o 'gbuzia nyima 'wv, 'in a laa «Dide», amiaa -Lagəbhuhoe weli 'wv, da a -gaa -slo 'yiliyə dvdu -gv, amiaa nənəbhū 'wv a -Lago 'nɔjwə, 'in a so o.

¹⁸ Amiaa 'de -yi we 'ji nu, we 'nī 'gwezi -yo -can -we bhua la nya -Lago ziti aīn 'wv, amiaa nənəbhū -kpua amiaa dvkpasi tia aīn -yo kwəe.

¹⁹ Nu, Klisi 'wlvə bhlabhleyu, 'sia -yo gbo yahbhləgbv 'nia -yo -mi, o 'piən -zənu nya -Lago zitia aīn 'wv.

²⁰ -Lago 'nī -slo dvdu lala, 'in o yia -bha Klisi -sa, amiaa Gbvwusanyə nya. 'In o yia o -slolu 'wobhhlolu -ylunya ni nya, amiaa zuzənu 'gbv.

²¹ -Lago -o 'bhua Klisi 'wv tlthinya glaa, 'in o yia o 'jnumne 'nye, Klisi 'gbv a nywna o gbo 'yo. We 'gbv a zva dli, 'in a dia -Lago dli 'wv.

²² A ka gbozənū 'nɔjwə zuu 'gbv, -Lago ka aīn -yəwələ. 'In a 'ka amiaa -Lagəbhelia yibha sazonu sa. A kikali ze dli weee nya.

²³ -Lago ka aīn nyima lolu -zel, we 'nī -luu 'ya -we tha nya. -Luu 'ya we'e tha, we nya -wa. -Lagəwələ -we -gaa 'yiliyə, 'in -we mia la 'yli weee nya, mu nya o -zelia aīn nyima lolu.

²⁴ Nu, we mi celida -Lagəsəbhə 'wv: «Nyima weee 'wlv -petu, 'in wa 'jnumne weee 'wlv -petuu -bvi. -Petu -ka ye, 'in we -bvi bhlia.

²⁵ 'In -Lago weli mi la 'yli weee nya.» Wee weli nya wa gbaa aīn -yla -Lagəgbv.

¹ We 'gbv, nukpleylinyuno, yo, weli 'so - kakie, zenyi -yo veli -welinya mia, a 'bhv we 'de weee 'bi.

² Sa 'yuyoluua 'ybhaa nyitinyu, a 'ybha 'sa nyitinyu 'wlalaa -we -wa -Lago -weli. A -ka we 'nyeda -mi, a 'ka 'ylimani, 'in a 'ka 'povoe 'yi.

³ Nu, a ka we nyewe 'yi, 'in a yia we 'jiyibheli nu, Jejitate meni.

⁴ A nyni Nyimaa -Kanyo -Zezu -yola, mo -wa 'yilioga -tukpa, -we nyima -saa kwnes, 'in -Lago -saa -bha o dlu da -tukpa tiklu nya.

⁵ Amia -ze 'ya 'yilioga -tukpa, 'in -Lago 'ka o -bdu 'subha ain nya, -bdu -we zo a 'kaa -Lago 'dee bvbonya -ze. 'Slakanya -we nania -Lago dvdu -Zezu Klisu 'gbv, a 'ka we -sa.

⁶ We mi celida -Lagosebhe 'wve:

«A yla! Tukpa tiklu in -saa -bha,
'mu in mia ladida *Siengbe nukple,
'in we 'ka -bduuu gwigwiyli -tukpa -zenu
-ze.

-J -ka we dli -go zo,

「ko na 'ka o 'ylilawla -gba.»

⁷ Amia -wa nywna -Lago -gbv -yo, wee tukpa ka 'jnni -gv, amia -Lago 'yuaa -nu nya. 'In -wa'a nywnua -Lago -gbv -yo,

«Tukpa -busudubhanya -saa kwnes,
mu -zea -bduuu gwigwiyli -tukpa -zenu.»

⁸ We mi 'ya celidae:

«Tukpa -we nyima gozoa,
'in we bhla wa la, mo -wa.»

Wa'a nywna -Lago -weli -yo 'gbv, wa gozoa we. 'Sa -Lago zva we la, wa -nu nya.

⁹ 'In amia, amia -Lago -saa -bha, a ka nyimaa 'wlulapilnyo -Lagobvbonya -ze. A ka -Lago -mowlonya -yo o 'debhlogbao -nu -ze, 'in a 'ka o lenvgbv 'kadi gba. -We ka gbu -wa, mo -saa ain nikpise 'wv, 'in o yia ain o zli 'kadv 'klu -la.

¹⁰ Benyi, amia 'nia -Lago nyuma, a ka -sleen o nyima -ze. 'In amia -Lago 'yila -benyi nyazi, 'in -sleen amia o yila nyazi.

A no -Lago lubhononya 'bhisa

¹¹ Na jijli -talea, in nee ain -ylae: a mi 'lakpanya -yo 'pliplinya nya dvdu -gv. A zo amiaa 'de 'yiliya nyimaa dlwvnynil 'nyiii gbegbein, -we gva amiaa zuzuuz -gbetv.

¹² Amiaa nonabhu -mi tiklu -wa 'nia -Lago -yi 'yiliya 'wv. Wa -ka sa ain gboonyii lenvnya 'woplai, amiaa lenvgbv -zenu wa yia yibheilia. 'In da -Lago -ka yi, o 'jnni wa yia -mnina.

A zo nyimaa 'wlulapilnyo 'nyjwe

¹³ Nyimaa -Kanyo 'gbv, a zo nyima weee 'wlulapilnyo 'nyjwe. A zo nyimaa 'wlulapilnyo 'kadu 'nyjwe, mo kaa se 'kadu ain -gbo.

¹⁴ 'Gbee -cian, -wa nyimaa 'wlulapilnyo 'kadu tiea, wa 'ka gboonyii -lenvnya -kaslu 'wopa, 'in wa 'ka gbozonvu lenvnya 'jnkwal, a zo wa 'nyjwe.

¹⁵ Nu, -Lago 'ybha a nu gbozonvu le, 'in a 'ka titinanya -yo gbovpaa gbanda nyew 'munu.

¹⁶ A mi amiaa 'de -yla, 'in a 'na -tolo -mvu dli, a 'ka gboonyuu lenu -ni. Nu, a no -Lago lubhononya 'bhisa.

¹⁷ A zubha nyuma weee, a -kali amiaa -Lagobheliaa ze, a so -Lago, 'in a zubha nyimaa 'wlulapilnyo 'kadu.

A no -Zezuu nnonobhv

¹⁸ Lubhononya, a ti amiaa 'de 'wv 'kienyi amiaa -cian 'yu, in a so wa. We 'ni -wa mia -dlo, 'in wa kaa 'nan -bhlo -yla a 'ka we lenu, a nu we le 'ya -wa 'tea -yla.

¹⁹ We -ka nu, -in 'ni gbo lenu, 'in wa pal -mu 'klyie 'wv, -in -ka we 'gba 'wluzeladi -Lago 'gbv, 'in -Lago nywnaa -mi 'nyu la.

²⁰ Nu, wa -ka ain 'klyie 'wopali gboonyuu a noa le 'gbv, 'in a -ka we 'wluzeladi, 'jnni -muvu we nyew ain a? Nu, a -ka gbo -zenu lenu, wa -ka we 'gbv ai 'klyie 'wopali, a -ka we 'wluzeladi, 'in -Lago nywnaa ain 'nyu la.

²¹ -We mia dee gbo -Lago yia ain la. Nu, Klisu 'de ka 'ya sia amiaa 'gbv, o ka ain 'yoo da -slolu, a 'ka o nonabhu no.

²² «O 'ni gboonyuu yabhlogbao lenu,
'in o 'ni yoweli nyew -ka.»

²³ Da wa vela o, o 'ni we 'bigopali velle nya. Da wa palia o 'klyie 'wv, o 'ni wa 'wluo 'kpili. Nu, -Lago -o bhua nyimee -yogbv 'wv tiklu, mo o tlia o 'de.

²⁴ 'In mo 'bhua -amiaa gboonyuu 'gba 'wv, o 'deku zo, o 'dees *su -gv. 'In -a 'ka tli gboonyuu gbegbein, -a 'ka 'yiliogaagie tiklu 'yi. O lenvne -yo a 'ya 'povoe.

²⁵ Nu, a 'wlo zlime mnemno -bhlabhle. 'In -sleen, nyimee -o -wa amiaa 'Yiliyozonyo, 'in -o kva amiaa zuzu nyew, a ka o -gbe loyi.

3

-Lagonyimaa 'nywni -yo wa 'lowliaa ladi so

¹ 'Nywni, amia zo 'ya amiaa 'lowlia 'nyjwe. 'In wa tolva -wa'a nywnua -Lagogbv -yo, amiaa nonabhu -zenu 'gbv, wa 'ni wa -yla -Lagogbv gbaoo, wa 'ka -Zezuu gbo -yoyjwnu.

² 'In wa 'ka amiaa nonabhu mia -mowluda -yo nyimee 'nyjwezvze -yoyi, 'in we 'ka wa dli kwezi.

³ Amiaa 'ylinano 'na -zelu ku -yo 'ylinano -ni, -we -wa 'nyii -yomnazie, -can kpelie, we -yo -bana -zenuu 'woplaphie.

⁴ Nu, amiaa 'ylinano -ze kuzoo 'ylinano -we mia dibhe 'wv, we'e 'bhua la. -We -wa dli -zenu -yo dli -dlo, mu 'yilia -Lago 'yiliya 'wv.

⁵ Zlime -Lagonyimaa -wa dia -Lago dli 'wv, 'sa wa namania wa 'de 'yili sa. Wa 'lowlia wa zva 'nyjwe.

⁶ 'Sa *Sala zva *Ablaamu 'nyjwe, 'in o yia o la: «Na -kanyo», 'in -sleen a ka o 'nywniyya -ze, a -ka gbozonvu lenvda -mi, -zugba a'a a nu nyano 'gbv yabhlogbao kwee.

7 Amia 'jwnnu 'lowlia 'ya, a yibheli amiaa 'jwnu kpa sa, a -yo wa 'soo lenugbu weee 'wo. A yibheli we 'ji nu, wa 'ni late ain 'bhisa. A zubha wa, -we ka gbu -wa, 'lyiyagagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -Lago wlala, 'yia wa yia we ain 'bhisa 'ya. A -ka 'sa nu, -lu yahblogbo 'na 'ka amiaa -Lagobhubhoe weli 'yoo -kolu.

A 'yi dlı -bhlo

8 Nu, -sleen, a 'de weee 'yi dlı -bhlo. A kikal ze -Lagobhelia 'bhisa. A -ka nyazidli, 'in -o -ka -mi, o ti o 'de 'wo 'kienyi o -libheyi 'yu.

9 A 'na 'pal gbonyyuu 'bigu gbonyyu -ni, a 'na 'pal velie 'bigu velie -ni. Nu, a 'pal we 'bigu 'nyulanjwua weli nya. We 'gbu, -Lago yia au la, o 'ka ain 'nyulanjwua.

10 -Lagosebhe nee:

«Nyime -o -ka gba o 'ka 'pipee -zənu 'yi, 'in o 'ka 'muna 'wo -mi 'ylı weee nya, gbonyyuu 'na 'tlal o 'nyee -ni, 'in o 'na 'tobholu yo -ni.

11 O pali gbonyyuu lenue -blig, o nu gbonyyu le.

'In o -tali 'wototue -dlooa da so 'so nya.

12 Nu, nyima -wa mia titku,

Jejitapet 'yli mi wa -yo,

'in o polva wa -Lagobhubhoe weli yuk -wli.

'In o solva gbonyyuu -lenonya -yo 'wo.»

A mnazi la, -we ka 'gbu, amiaa dli 'tea 'wo, a 'ka we gba

13 A -ka gbonyyu lenoda -mi dli weee nya, nyoo 'ka ain -yla gbonyyuu lenua?

14 We -ka nu, gbonyyuu lenuee 'gbu a mi stada, 'muna mi amiaa -nu nya.

«A 'na nuu nyano nyima kwee -ni, 'in amiaa dli 'na sumani -ni.»

15 Nu, a 'yliman Klisi -mo dibhe 'wo, amiaa -Kanyo nya. 'In a mnazi la 'komuu, -we -gu amiaa dli 'tea 'wo, nyoo nyoo 'ka ain layibha, a 'ka we 'ji gba o -yla.

16 'In a nu we le dli -dlo -yo nyimee 'nuñwezvze nya. Amiaa 'wlukwuon -dlo -mi titku, 'in -wa dia ain gbu 'wlu, 'in -wa gbaa amiaa nonobhu Klisi 'wuu daa gbonyyuu, 'in zo 'ka wa 'bha.

17 We -ka -Lago du magbu, nu, a -ka gbonyyu lenoda -mi, a sia, -muu nani 'yli, we -zi a 'ka sia gbonyyuu lenue nya.

Sa Klisi sia amiaa 'gbu

18 Nu, Klisi 'debhie -gbolu tlili 'wo -zakpa -bhlogbo, gbonyyuu 'gbu. Mo -wa gbonyyuu lenonya, mo tla 'nyiiciaan 'gbu, 'in o 'ka ain -Lago -gbe kwa. Wa ka o nyime ku 'bha, 'in -Lago yia o 'wobhu tlithie lo Zuzu 'Popa nya.

19 Oo Zuzu nya o mnia gbu gbaa zuzunya mia -kaslu 'wo -yla.

20 Nyuma -wa 'nia zlume -Lago weli 'nuñwe zo, da -Lago mia wda dlitie nya, bhla -we nya *Nowee bhlaa batoo 'wo, wa zuzu -wa.

We bhla, nyima ya 'so -le -wa -gblla wee batoo 'wo, wa gbeta, ma 'pua 'nyu -go.

21 Wee 'nyu -min, batizee batizee -we saa -zeen da ain gbu 'wo, we 'wowlu -wa. Wee batizee batizee 'ni puin ku -yosasie 'nyu nya. Nu, mu slolua -Lago 'bi -a yia noa 'wlukwuon -dlo -nya. -Zeu Klisi ka 'wuso tlithie loo 'gbu, wee batizee batizee puea ain.

22 -Zeu Klisi mnia yali, o -di -Lago lili salu la. -Mo o pilia 'anz -yo senya, we -yo yalu 'titie weee 'wlu la.

4

A nv -Lago du magbu le

1 Klisi ka sia o ku zo, we 'gbu, amia kpa 'ya amiaa 'de la -muu salu. -O -ka sia o ku zo, o -yo gbonyyuu ka 'ylibhvbhlu.

2 -Sleen da, o dudu -guu pnuu -tva 'wo, o 'na nuu nyimaa dli twonyni -gbonyuu le -ni, o nu -Lago du magbu le.

3 Cun, amia mia de, zlime a ka nyima -wa 'nia -Lago -yii domagbu lenu. 'In a noa motnigbu le, amiaa dli nynia nyimaa -lu 'wo 'nyumee, nu bhaa ain, a lia duun, a maa bhabha, 'in a bvbua yoyolaganya titina sa.

4 Wa ka we -yoyi nu, a -yo wa 'so 'ni gwag -wabhu -bhlo 'wo -mi, wa gbonyyuu -lenue -we -zuu 'wo nya. Mu subhalia wa 'nyegaga, we 'gbu wa vela ain.

5 -Lago -o mnazia la, 'in -o yia 'lyiyaganya -yo tlithnya -yogbu 'wobhua, mo 'yu wa yia wa lenugbonya gbaa.

6 We 'gbu, wa yia -Lagobhu gba 'debhie tlithnya -yla. Gbu -we wa noa le, da wa mia dudu -go, 'in wa yia wa -yogbu 'wobhu we 'gbu, nyima weee 'bhisa. -Sleen, sa -Lago -gaa 'yliyo, wa 'ka 'sa 'lyiyaga o Zuzu 'Popaa solv.

A yibheli -Lago wlawlalu kpa sa

7 -Lu weee labhu bhla ka cipa. A -ze gbonyyula -yo -gbladolunya, 'in a 'ka -Lago phubhoe mnenei.

8 Nu, -lu weee 'yu, a kikal ze dli weee nya. Nu, zekahie mia, gbonyyi -duun we mumnia la.

9 A kpolapali 'lakpasu 'nanuu, a 'na 'nyuñweni -nyuñweni zo -ni.

10 -Lu -Lago 'nyea ain -bhlo -bhlo, a nonnu 'nanu 'wo we nya. A -ka 'sa noda -mi, 'in a zea -Lago wlawlalii 'lyiyaganya -zo.

11 -O -ka gbagbiee -nu 'yli, o gba weli -Lago zua o 'nyee. -O -ka nyimaa 'wosasiee -nu 'yli, o nu we le 'titie -we -Lago 'nyea o, we nya. 'In -lu weee 'wo, -Lago 'nyi 'ka 'yliman -Zeu Klisi 'wo, -Zeu o kaa 'nyimaa -yo 'titie, -zo weee nya. *-Amen!

Wa -ka ain 'klyie 'wopala -mi Klisi 'gbu, a li 'mna

12 Na 'talea -zo, siastee -kosu 'kadu -we yia ain ylia, 'in we 'ka ain layla, we 'na subhalia ain 'nyegaga -ni. 'In a 'na 'bhulu we 'wo, nee gbu -we 'na 'ka yaa ain yli 'bhisa -ni.

¹³ Sa wa sialia Klisi, wa -ka 'sa aïn sialida -mi, a li 'mona. 'In zli 'ijnimne yia 'bhlewlva, amiaa dl̄ 'ka namani, 'in a 'ka 'mona li.

¹⁴ Wa -ka aïn veli Klisu 'ijnu 'gbv, 'wotutve -dl̄oɔ mi amiaa -nu nya. Nu, 'ijnimni -Zuzu, -Lagoo Zuzu mi aïn -go.

¹⁵ Nu, aïn glaa wa 'na siali nyime yahbholgbo nyime -bhabbie klaa, 'wie -yiliye klaa, gbonyuu lenue klaa, we -yo nyime -putuu gbo 'wuyligbie 'gbv -nu.

¹⁶ 'In -o -ka siada -mi, o mi Klisu -nu nyaa 'gbv, o 'na nñnu zo -ni, o 'pa -Lago suo, Klisu 'ijnu o -gv -mumiee 'gbv.

¹⁷ Bhla -we nya gbuwobhubhue 'kaa gwedi, we ka nnyi. 'In -Lagonyima -gv we yia gwedilta tia. 'In wee gbo 'wobhubhue -ka -amia -gv gwedil, sa we 'ka 'wlulapali -wa'a njwnua -Lagobgv -yo -nu nya?

¹⁸ -Lagosebhe nee:
«Nyima tkulu nu 'povpe -ka -yokamanu ni,
sa we 'ka -mi gbonyuu -lenonya -yo
-wa'a njwnua -Lagobgv -yo -nu nya?»

¹⁹ We 'gbv, sa -Lago 'yibhaa, -wa weee mi 'saa siada, -lu weee laraloy -o 'bhluva o gbagbaweli -gv la, wa zo wa 'de o kwæe. 'In wa -tv zozoñu lenoda.

5

Piel zva -Lagonyima kpasi 'di

¹ Nu, -slein -wa mia aïn glaa -Lagonyima kpasi nya, ma -yla na gbaa gbo. -Ami mi 'ya -Lagonyime kpasa nya. In ka Klisu siasiee da 'yi. 'In 'ijnimne 'kadu yia 'bhlewlva, na -nu mi we glaa. 'Di -we na zva aïn mu ni:

² sa 'noøluu zoanyaa 'yliyozonya zva 'noølu 'yliyo, -Lagonyima -Lago 'nyea aïn yoo, a zo 'sa wa 'yliyo, dl̄ -zønu nya, we 'na -zel -gla -ni, sa -Lago 'yibhaa we, 'sa. A 'na nñnu we le 'gwezi -yiyiee 'gbv -ni. A no we le, -guladolue nya, wa zekalhee 'gbv.

³ Nyima -wa 'wlu -Lago palia aïn la, a 'na nñnu wa 'nyii 'wü -ni. Amiaa gbulenu so -ze -Lagonyima -yla gbuu 'ylislolue.

⁴ 'In zli bhlahblee 'yliyozonyaa -Kanyo 'kadu -ka luyi, -can -kloo -we'e 'bhva 'yligvla, a 'ka we 'y.

Piel zva -Lagonyima tølva 'di

⁵ 'Sa -bhlokpadæ, nyimesia, a ti amiaa 'de 'wü 'kienyi nyima kpasi 'yu. 'In a 'de weee, a ti amiaa 'de 'wü 'kienyi, -o -ka -mi o 'ka o -libheyii zølubho nu. Nu, -Lagosebhe nee:
«Nyima -wa yilimania wa 'de,

-Lago salba wa -yo 'wü,
'in -wa tia wa 'de 'wü 'kienyi,
-Lago nva -maa zozoñu 'wluo.»

⁶ A ti amiaa 'de 'wü 'kienyi -Lagoe so 'titæ zo, 'in 'yli -we o zva, we -ka nnyi, o 'ka aïn 'yiliman.

⁷ A zo amiaa -yokpagbv weee -Lago kwæe. Nu, mo zva aïn 'yliyo.

⁸ Amiaa -gv -tv ladoluda, 'in a zo amiaa 'de 'yliyo! Nu, amiaa tonyime, *'Kuzu, mi 'ce 'pada, ñwo -bha -jla 'bhisa, 'wokpikpie nya, 'in -o we 'kaa lii datale nya.

⁹ A 'ylibe we 'yu gege dlizozve nya. Nu, amiaa 'de -yi we 'ji, amiaa -Lagobhelia mne-nia dwdv weee -gv la, wa mi siada aïn 'bhisa.

¹⁰ 'In a -ka sia bhla -selé nya, -Lago -o -wa 'nanu weee -kanyo, -o laa aïn, o 'ijnimne 'nia bhloluda -ka, -we 'wlu 'bhle -Zezu Klisi 'wü, a 'ka we yibheli. O de yia aïn -yomnazia, mo yia aïn 'wotemania, mo yia aïn 'titæ 'nyea, mo yia aïn 'ylibelia gege.

¹¹ 'Titæ -mi o -nu nya -zo weee nya. *-Amen!

Wvvhblolu -fsawæl

¹² 'Sebhæ na paa da aïn yoo, Siliveen* so celia we. -Ami 'yliya 'wü -Lagobheli tkulu yahbilo -wa. Wee 'sebhæ -kibie 'nu na paa aïn yoo, 'in 'ka aïn 'kuayli 'pa, 'in in 'ka aïn -yla gba nu, -Lago wlawlalu -zonu ni, a kpa we la -gli.

¹³ -Lagonyima mia -seli Babilonugbe† nökple, -wa -Lago -saa -bha aïn 'bhisa, wa nee, wa -sa aïn fu. 'In na 'yu Maliki nee, -mo -sa 'ya aïn fu.

¹⁴ A sisal fu, a gbigbleli zekikalie nya.

Amia weee mia Klisi 'wü, 'wotutve -dl̄oɔ -tv amiaa -nu nya.

* 5:12 Silas. † 5:13 Babilon: Wləmuv 'tvarjui -wa.

'Sebhεε 'sonu Pieli 'paa yoo

'Sebhεε 'sonu -we Pieli celia, mu -wa. Pieli mu -Zezuu *binonya kugbua le 'soo glaa -nyume yahbilo nya. -Lagonyuma -yla o celia 'sebhε nu, o 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'de 'yiliyo yoyogbvv -slolunyaa gbegbein. Nu, wa 'na nənə yoyogbvv -slolunyaa 'bi -ni.

Fvsawel

1 -Ami Simo Pieli, -o -wa -Zezu *Klisu lub-hononya -yo o *tietienyo, -ami celia da ain 'sebhε nu 'wu. -Amiaa -Lago -yo Gbowosanyo -Zezu Klisu mi tklu, we 'gbv a yia dlizvze -zono 'yi -amiaa 'bhisa.

2 A -yi -Lago -yo -amiaa -Kanyo -Zezuu 'gbv, wa 'nye ain zvənə -yo 'wotvtve -dlvob bhabha.

-Lago -amiaa lalee -yo -amiaa -bhasasie

3 -Li -we -a 'kaa -ka, 'in sa -Lago 'ybhaa -a -mi dudu -go, -a 'ka 'sa -mi, o ka we -ain 'nye o 'tite nya. -O laa -ain, 'in -a 'ka o 'dees 'nyumnie -yo o zvənə dlili, -Lago 'gbv -a yia o yibheli.

4 Sanee 'sa -Lago gbaa o 'ka -ain -li -zono -yo -li 'kadi 'nye. -Li -Lago gbaa o 'ka -ain 'nye, -a 'yia, mu saa aun 'wiyelylie -yo dudugv -lii dlitwonyinyie 'nyii 'bi. 'In we nyea aun we se, 'in amiaa dli 'ka -Lago dli 'bhisa -mi.

5 We 'dees 'gbv, a go la, a 'ka amiaa dlizvze -go amiaa lenvgb -zənə pal, 'in a 'ka amiaa lenvgb -zono -go -Lago yibheli tklu pal.

6 A go 'ya la, a pali -Lago yibheli -go amiaa 'dees kpakpie tklu, a pali amiaa 'dees kpakpie tklu -go dlitie, 'in dlitie -go a pali -bha gbvv 'klu -go zvəze, 'in gbvv 'klu -go zvəze -go a pali -bha -Lago -yolanenie.

7 Amiaa -Lago -yolanenie -go, a -yo amiaa -Lagobhelia 'ybhal -ybhal, 'in -Lagobheliaa 'ybha 'ybhal -go, a pali -bha nyimee zekahie.

8 -Kwikwi -zononya a 'kaa -ka mu ni, a -ka wee -kwikwi -zononya -minu -ka duun, 'in we ylimania amiaa lenvgb -gbowla, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu yibheli 'wu.

9 Nu, -o 'ni -kwikwi -minu -ka, o 'wlu sa 'lalonyo o 'yi 'la 'pipp, 'in sa -Lago -saa o gbowyii 'cīn -yo, o ka we 'wvdlo.

10 We 'gbv, bhabha, a 'teman amiaa 'de la 'ya bhabha, -Lago ka aul la, 'in o yia aul -bhaha, a kpa we gbo -kli. Nu, a -ka 'sa nəda -mi, a 'na 'ka ci gbonyuu lobhlili.

11 -Amiaa -Kanyo -yo -amiaa Gbowosanyo -Zezu Klisu 'nyumnie 'na 'kaa labhv, sanee 'sa -Lago 'kaa we 'yoo -kah aul -yla.

Gbuslolue -we -wa gbozənə

12 We 'dees 'gbv na yia aul ligbea, wee -li -minu 'gbv 'komvv. In -yi we 'ji nu, a -yi -li -minu, 'in -Lago gbo -zənə wa -slolua aul, a mi we -yolaneda.

13 'In, 'in 'ybha tənyi, 'in 'ka amiaa dli glusa, amiaa ligbeligbie nya, da 'in -gaa -slob da 'yiliyo na ku -minu 'wu.

14 Nu, in -yi we 'ji dayli na bhva wee tlithku -minu 'wu, sanee -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu -slolua 'mi we 'klv.

15 Nu, la na yia gba, 'in, in -ka tl, na 'bigv, a 'ka gbonya -minu ligbeda -tu 'komvv.

-Wa 'yia -Zezu Klisu 'ylilo -yo

16 Nu, -a 'kaa da -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu yiyigv -yo o 'titie gbo gba aul -yla, we 'ni nine wa -di 'wlukvən wa 'pa, 'mu -a 'nu. Nu, -amia ka o 'ylilo -yo -amiaa 'dees 'yli nya.

17 -Amiaa 'yibadi Dide -Lago 'paa o 'nyumnie -go, 'in o yia o 'ylimani. -Lago 'nyumnie 'kadu 'wu o nee o -ylae: «-O mia da na duma -yu -wa, mo 'wu na zva na 'mona weeee.»

18 Wee weli -we 'bhva yali -amiaa 'de ka we 'nu, da -a -yo o 'so mia -mɔwlv -gɔgo 'wlu.

19 We 'dees 'gbv, -amiaa zva -Lagobgvv -falipanyaaw weli dli -go gbozənə nya. A -ka wa weli yukwli pulv, gbozənə a nva le. Wee weli 'wlu sa 'nape mu -nyumada nikpise 'wu tklu, 'in zli yi zli, 'in zlukpa -zel 'ka amiaa dli zo li.

20 A yibheli we 'ji tia nu, -Lagobgvv -falipanyaaw weli mia celida *-Lagobhelia 'wu, *-Lagobgvv -falipanya yahblogbo 'ni mnenei, o 'ka we 'ji gba o 'de nya.

21 Nu, nyime yahblogbo 'ni cin -slo -Lagobgvv -falu 'pa o 'dees dvmagbv nya. Nu, Zuzu 'Popa sua wa 'bhie, weli -Lago zva wa jwes, 'in wa gbaa we.

2

Yoyogbvv -slolunya (Zudi 4-13)

1 Bha bhlasabhl, yoyogbvv -falipanya ka 'tla *Izlaelinyuma nyidi. 'Sa -bhloo 'de yoyogbvv -slolunya yia 'tlaa aul nyidi. Yoyogbonya mnənəa nyime, we sloluenya suaa. 'In wa 'ka 'debhie Nyimaa -Kanyo, -o zitia wa 'wu, kwnee -sa. Sanee 'sa wa yia wa 'de lasaa sliu.

2 Nyima -duun yia wa 'bibholua, wa puinpla -gbonyaa lenve nya. Wa 'gbv, wa yia -Lago 'yoo -zənə gla palia.

3 Wa 'gwəzzii dudvnanvv 'gbv, yoyogbonya wa yia aul -slolua, 'in wa 'ka aul 'gwəzi 'wlu. 'In wa -kaslu mi lamnazida pepe we 'bi ka 'wogwle. 'In wa lasanyo 'ni 'ylaa jwoda -mi.

4 Nu, 'anzinya -we nva gbonyuu le, -Lago 'ni we 'wot, o ka we gboan, 'in o yia we *glukaslu 'wu viteli nikpise 'wu. -Mo o dia we la tklu, 'in gbowobhu yli 'ka nyini.

5 Nu, -Lago 'ni bhabenyi -nyima 'wot. O -ləvalia zezaguda, 'in 'nyu yia gbonyuu -lenvnya weee lasa. -Lago titie gbo tklu mia, 'mu *Nowee gbaa, 'in o 'debhlogbo -yo nyima gbeso -Lago puea.

6 -Lago ka *Sodəmv̄ge -yo *-Goməlv̄ge lasasie -dli -kosu nya, gbo yia gbonyuu -lenvnya weee ylia, we 'ylislolue -wa.

7 *Lotu -wa nyime tiklu, -o mia m̄tnigbvv lenonya nyidi, 'in -maa lenogbv sumania o dli, -Lago ka o pue.

8 Nu, o nyime tiklu -o mia wa nyidi, wa -sabhebhagbu 'nyuu wa nua le, o yia -yo, 'in o nua 'komvv, mu sumania o nyime -zonu dli -weii -weii.

9 Sanee 'sa, Jejitape -yia nyuma, -wa nea o -yola, laylagbu 'wosa sa, 'in o yia gbovnyuu -lenonya so yabhlo lv ladia, 'in o 'ka wa -kaslu 'wopa gbovwobhu zli.

10 Nu, -wa nua wa 'deeyicee dvmagbu le, 'in wa nyea -Lago wa 'wlulapilie 'wv, 'ma -Lago -yia -kaslu 'wopaa yia tia.

Waa yoyogbvv -slolunya 'teyliyo, 'in wa ylimania wa 'de. Wa'a zo yalu 'jnumnunya 'nyijwe, 'in wa velia -maa.

11 'Anzinya ka 'deey lateo -yo 'titie -zia yoyogbvv -slolunya 'wv, -m̄vunya'a dli yalu 'jnumnunya gbu 'wlu la, Jejitape 'yu, 'in we'e veli wa.

12 'In waa nyima -manu velia -lu wa'a 'nua 'wula. Nyimee zuzu slolua wa 'yoo da. Wa 'wlu -fliinuma 'nia 'ylimna, -we we gwaha, wa 'ka we kpa, 'in wa 'ka we 'bhaa gbu -wa. 'Bhaa wa yia wa -fliinuma 'bhisa.

13 Sanee 'sa wa yia sia, sa wa stalia nyuma telva. We namu wa dudu wa 'ka wa dvmagbu 'nyii lenu zli beblee. Da wa -yo ain 'so -ka amiaa 'feti -sada -mi, 'in wa nua ain -dawli 'wv. Wa amiaa nyidi -mumie mia, p̄m̄plagbu -yo zubhaligbu -wa.

14 Nu, nyima -putuu -budu 'wodi -lubho wa kaa. Gbonyuu'u -lveli wa -gba, nyima -wa yelva 'wv 'in wa salia -bha -maa la. 'Gwezi 'yyie -bhlogbvv wa dli nyinia 'wv. We 'gbv -Lago me mia wa -gv!

15 Wa ka 'yloogbvv -zonu -gv 'bhu, 'in wa yia wa 'de mn̄nu. 'In wa yia Bozoo 'yu -*Balamuu 'yoo bhli. -Mao 'ybha bhaa gbonyuuu 'penigwezi.

16 Nu, -Lago ka -Balamu gbu -yla lapali, o 'ni o 'nyijwe zvu 'gbv. -Sokofali j̄wno -we e gbaa, 'in we yia o -yla nyime weli gba. 'In we yia -Balamu, o -wa -Lagobvv -falipanya, o gbovp̄agbvv lenue 'yigbelli.

17 Waa yoyogbvv -slolunya 'wlu sa 'nyuu 'wlukuma, 'in wa 'wlu yalipupa -pipe 'kadu mi 'suda. -Lago ka wa 'bi lazo nikpise -dlugba tlithii 'wv.

18 Wa 'deey 'ylimani -gbvokp̄anya wa gbaa, 'in nyima -wa 'bhu 'lulolu gbovnyii lenonya nyidi, 'in wa salia -maa 'yloogbvv la, wa yicee dvmagbvv lenue -yo wa m̄tnigbvv lenue nya.

19 Wa nee -maa -yiae: «Amiaa 'de -yla a yia -tva.» -Zugba wa 'de mi lenogbu c̄in saa wa la, we galu nya. Nu, nyimee lenogbu -zilia o nyewa la, we gaylo o -mia.

20 Nu, nyima -wa -ka dudu -gvv p̄m̄plagbu lobhv, -amiaa -Kanyo -yo -amiaa Gbvwosanyo -Zezu Klisu yibheliee 'gbv, 'in

-mvv 'bigv, wa -ka wa 'de 'yitide, -mvv -ka wa lu, wa 'wobhlolu -kwikwi nyumania 'yli, 'in we zia we tian.

21 Wa ka 'yoo tiklu yibhelie, 'in -Lago titie wa -slolua wa, wa yia we -bligopal. Nu, wa 'ni yaa wee 'yoo tiklu yibhelie, -mvv namu 'yli wa -nu nya.

22 -We yla wa, mu slolua we nuu, -we gbov nine ni gbaa gbvzono -wa:

«-We gw̄i gw̄zea 'mu we lia lv.»
'In

«-Bobo -we wa budoa, plapl we mn̄i 'yaa dlilia.»

3

Lv-Zezu yia yia

1 Na njili -talea, 'sebhēe 'son na paa da ain yoo. We 'de 'so nuokple, amiaa dli na saa glu, amiaa -galadolie nya, 'in amiaa 'wlukuvon lapopali so 'ka -mi tiklu.

2 Nu, we -Lagobvv -m̄owlv -falipanya gbaa zlme, amiaa dli -tu we -gv. We -yo Nyumaa -Kanyo -yo Gbvwosanyo titie, ti-eteniya -slolua ain.

3 A yibhelie we 'ji gbu weee 'yu nu, 'wobhloluylnya 'wv, nyimaa glapalinya yia 'tlaa, wa 'deey dvmagbu 'nyii lenue nya. 'In wa 'ka ann gla pal.

4 In wa gbae: «O nee lu o yia yia, we 'ni mvv? Gbvezono -wa, da o mia? -Amiaa didea ka th 'bi ka 'wvgwl, 'in sa -li mia dudu gwedilida 'c̄in, 'sa -bhlokpadé we mia!»

5 'Deey 'yibadi waa nyima dlu gbovnya -mn̄i 'wv, nu, -Lago -laa yalu la o weeli nya, we 'bi ka 'wvgwl. 'Nyu lv dudu 'tlaa, 'in 'nyu nya o nua we le.

6 'In -bhlokpadé zezaguda lva, wee 'nyu yea tia -dudu -gv, 'in we yia we lasa.

7 Wee -Lagoweli -bhlokpadé zva bhla -mn̄u yali -yo dudu la, we 'ka gbovnyu -lenonyaa -ygbv 'wobhu bhla -yo wa lasa bhla yli. Wee bhla -bhloo 'de nya -kosu 'kado yea wee yali -yo dudu lasaa.

8 'In na njili -talea, -lu -we a 'na 'kaa 'wodlo mu nu: nu, Jejitapee -gbe, 'yli -bhlo 'wlu -zv 'wlu gbu, 'in zvu 'wlu gbu 'wlu 'yli -bhlo.

9 Jejitapee kpeke gbu o gbaaa lenue nya, sa nyima telva popalia we 'wlukuvon la 'sa. 'In dlutie o kaa amiaa gbegben. Nu, o 'ni 'ybha nyime yabhlogbvv 'bhu la, o 'ybha nyima weee dli 'bhitii.

10 Sa 'wienyo tliaa nyime, 'sa Nyumaa -Kanyo yia yia. Wee 'yli nya yali yia labhva -jiji 'kadu nya, 'in -kosu 'ka yali -li -sie. 'In dudu -yo we -gv -lu weee 'ka labhu.

11 Nu, la wee -li weee -mn̄u yia 'bhu saa 'gbv, -we a 'kaa lenu, a 'nu we 'wola 'nanuv! Amiaa nonobhv -mi -m̄owlvda, 'in a ne -Lago -yola.

¹² A wu -Lagoɔ yiyiyl̄, 'in a ḡv la s̄o weee lv, 'in wee 'ȳl̄ 'ka nyini dayli. Wee 'ȳl̄ nya -kosu yia yali lasaa, 'in yali -li weee 'ka nyano -kosuu slo kw̄ee.

¹³ 'In -Lago nee: yali lolu -yo d̄vdu -lolu -we -gv t̄klumume mia, 'mv o yia wlaa, 'in 'mv -amia mia woda.

¹⁴ Na jijli -talea, -we ka ḡbo -wa, a -ka 'ȳl̄ -minu woda -mi, a ḡv la, a 'ka -mowl̄, ḡbonyuu 'na -minu ain kweyli -ni -Lago 'yu, 'in 'wototue -dl̄eo 'ka a -yo o 's̄o nyidi -mi.

¹⁵ A zu we 'wlukw̄on nu, -amiaa -Kanyoo dl̄tie -wa -amiaa puepue. 'Mv -amiaa bheli -z̄onu *P̄olv ceha ain 'wv, ḡbonyilo -Lago 'nyea o, we nya.

¹⁶ 'Mv o ceha o 'sebh̄e weee 'wv, da o gbaa wee ḡbo -minu daa. -M̄o we n̄okple weh̄ t̄l̄baa 'wulanue 'te. Titinanya -wa 'nia -Lago -yi 'nanvu, -maa kamanua wee weh̄lu 'ji 'wv. Sa wa nua -Lagoweli, datolua 'sa. Sanee 'sa wa saa wa 'de la.

¹⁷ 'In amia, na jijli -talea, -sleen a -yi ḡbonya -minu 'ḡbo, a zu amiaa 'de 'yliyo, nyima 'nyii palia -Lago -bl̄go, wa yi ain mn̄ono. 'In a 'ka 'yligbeda -tu gege amiaa dl̄izv̄zue 'wv.

¹⁸ 'In a -tu 'ylimanda -amiaa -Kanyo -yo -amiaa Gb̄wv̄sanyo -Zezu Klisu 'hani -yo o yibhelie 'wv. O 'nj̄u mn̄i desleen -yo 'ȳl̄ weee nya!

*-Amenu!

Tia -səbhə Zaan 'paa yoo

*Zaan → cəlia -Zezuu -gvgbu, mo bhlokpadə cəlia 'səbhə nu. -Lagənyima -yla ɔ cəlia 'səbhə mia da ɔ 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'de 'yiliya yoyogbvu -slolunyaa gbəgbən. -We ka gbu -wa, -maa 'ybha -maa 'ka wa -dawli 'wvnu. ɔ née nu, -Lagənyima -ka zəkikaluda -mi, 'in wa -ka -Lagəo tite 'nəjwe zəda -mi, wa mnenei wa 'ka we 'jiyibheli nu, wa mi -Lagəo 'yua nya.

Weli -we nyəa nyime 'yliyəgagie

¹ Weli -we nyəa nyime 'yliyəgagie, we -gvgbu -a cəlia ain 'wv. Nu, da -Lagəo 'nia -slo -lu wee la, we mi la. Wee Weli mia da ni, -a ka we 'nu, -a ka we -yo -amua 'yli 'so nya. -A ka we yla, -in -amua sə yia we kwəzı.

² Nu, wee 'yliyəgagie 'wlua 'bhle, -a ka we -yo -yo. We gbdədaynu -a -mu. 'Yliyəgagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -yo -amua Dide -Lagəo 'so mia, -mo -ka we -ain 'kləslolu. Wee 'yliyəgagie gbu -a gbaa ain -yla.

³ Nu, -we -a 'yia -yo, -we -a 'nuu, we gbu -a gbaa ain -yla, -a -yo -ain 'so 'ka dli -bhlo -ka. We -ka 'sa -mu ni, -a 'de wee 'ka dli -bhlo -ka, -a -yo Dide -Lagəo -yo o 'Yu -Zezu *Klis 'so.

⁴ Nu, 'mu -a cəlia ain 'wv, 'in -amua 'məna 'ka gba.

-A no zli 'klv

⁵ Gbv -we -a 'nəva -Zezu Klisi ɻwəe, 'in -a mia ain -yla gbada, mu mia da: -Lagəo mi zli nya, 'in nikpise 'ni o 'wv -mi -gba.

⁶ -A -ka gba nu, -a -yo -Lagəo 'so 'ka dli -bhlo, -zugba -a na nikpise 'wv, yo -a kaa, 'in gbvənə 'nu -amua lenvgbu 'wv -mi.

⁷ Nu, -Lagəo mi zli 'klv 'gbu, -a -ka zli 'klv no, -zugba -a -yo -amua -lima 'so 'ka dli -bhlo, 'in o 'Yu -Zezuu 'piən wəlvə -ain -yo -amua gbvnyuu weeee gbegbən.

⁸ -A -ka gba nu, -a -nu gbvnyuu le, -amua 'de -a nəva -dawli 'wv, 'in gbvənə 'ni -ain 'wv -mi.

⁹ -Lagəo mi tiklu, 'in -we o -ka gba, 'mu o nəva le. We 'deə 'gbu -a -ka -amua gbvnyii ɔ -yla gba, 'in o tia -amua gbvnyii 'wv. 'In o wəlvə -ain -yo, -we weeee mia tiklu -mi, we gbegbən.

¹⁰ -A -ka gba nu, -a 'ni gbvnyuu lenv, yokanyo -a -zəlia ɔ, 'in o weli 'ni -ain 'wv -mi.

2

¹ Na 'ylaaslı, a yi gbvnyuu lenv 'gbu na cəlia ain 'səbhə nu 'wv. Nu, we -ka nu, nyime yahbilo ka gbvnyuu lenv ni, -a ka 'wəplalnuy Dide 'yu, mo -wa -Zezu Klisi, nyime tiklu.

² ɔmə mia, ɔ ka o 'de wla -amua 'slaka nya -Lagəo 'ka -amua gbvnyii 'wv. We 'ni -amia

-bhlogbəəo gbvnyii ɔ 'ka 'wvti, nu, dvdvgu -nyuma weeee gbvnyii ɔ 'kaa 'wv.

-A -kali -amua bheldaa ze

³ -A -ka -Lagəo tite 'nəjwe zəda -mi, -a mi we -gv nu, -a -yi ɔ.

⁴ Nyime -o -ka gba nu, o -yi -Lagəo, 'in -zugba ɔ'z və o tite 'nəjwe, yokanyo -mo -mia, 'in gbvənə 'ni -mo -wv -mi.

⁵ We 'ni -muvv nu, -o -ka o weli 'nəjwe zv, -Lagəo zee 'debhie -mo -kalia we 'ka gba. Sa -a 'kaa we 'jiyibheli nu, -a mi -Lagəo 'wv, mu nu:

⁶ nyime -o -ka gba o mi -Lagəo 'wv, sa -Zezu nəa, o nə 'sa.

⁷ Na bheldia -zənə, -we in cəlia ain 'wv, we 'ni tite lolu, nu, tite səwa -wa, 'in we -yo ain 'so mi we gwedlida. Wee tite səwa mia, weli -we a 'nəva, mu -wa.

⁸ We mi 'sa 'bhie, tite lolu in cəlia ain 'wv. Sa wee tite mia gbvənə nya -Zezu -yo ain 'wv, wa mnenei wa 'ka we -yo. Nu, nikpise mi mənəda, 'in zli 'zayli mi lida pepe.

⁹ -O -ka gba nu, o mi zli 'klv nəda, -zugba o nyəe o bheldi 'wv, o nyime mia, o mi -slo nikpise 'wv.

¹⁰ -O -ka o bheldi zəkal, o mi zli 'wv. -We 'kaa o labhli, we 'ni o 'wv -mi.

¹¹ Nyime -o nyəe o bheldi 'wv, o mi nikpise 'wv. Nikpise 'wv o nəa. Mo o mia mənəda, o 'ni -bha da -yi, nikpise ka o 'ləlv 'gbu.

A 'na zvəl dvdvglu dli -gv -ni

¹² Na 'ylaaslı, -we ka 'gbu na cəlia ain 'wv, mu -wa nu, -o mi bhaa -bha da -lu 'kaa gwedi, a -yi ɔ. Nyimesia, -we ka 'gbu na cəlia ain 'wv, mu -wa nu, a ka gbvnyuuu dide lu.

¹³ Na didea, -we ka 'gbu na cəlia ain 'wv, mu -wa nu, -o mi bhaa -bha da -lu 'kaa gwedi, a -yi ɔ. Nyimesia, -we ka 'gbu na cəlia ain 'wv, mu -wa nu, a ka gbvnyuuu dide lu.

¹⁴ Na 'ylaaslı, a -yi Didea 'gbu, na cəlia ain 'wv. Didea, -o mia we gwedlida, a -yi ɔ, we 'gbu na cəlia ain 'wv. Nyimesia, a 'te la, -Lagəwelı mi ain 'wv, a ka gbvnyuuu dide lu, we 'gbu na cəlia ain 'wv.

¹⁵ A 'na -kali dvdvv ze -ni. A 'na -kali dvdvglu yahbəəo ze -ni. Nyime -o -ka dvdvglu zəkal, o 'ni Dide -Lagəo zəkal.

¹⁶ -Lu weeee mia dvdvv, mu n: nyimee dlıwənyili 'nyii kłaa, nyima -wa yia -lu -yo, 'in we 'tv bħaa wa kłaa, we -yo nyima -wa ylīmania wa 'de wa 'tħimnneeb 'gbu. Wee -li mia de, we'e bħu Dide -Lagəo -gbə, dvdvv we bhvə.

¹⁷ A yibheli we 'ji nu, dvdv mi 'plħida, we -yo nyimee dlıwənyili. Nu, nyime -o nəva -Lagəo dvdmagbu le, o 'yliyəgagie 'ni bħoluda -ka.

Klisu tonyime

¹⁸ Na 'ylaaslı, dvdvv bħia bhla ka cipa. A ka 'nu nu, Klisu tonyime mi yida. 'In -sleen, Klisu

* ^{2:10} We 'ji yahbilo nu: -we 'kaa o bheldi labhli, we 'ni o 'wv -mi. We 'ji 'sonu nu: -we 'kaa o labhli, we 'ni we 'wv -mi.

tunyimaa -zlo ka yi, we 'dēe 'gbv, -a -yi we 'ji nu, dwdvō bhia bhla ka cupa.

¹⁹ Waa nyima mia, -ain glaa wa 'bhva. Nu, wa 'ni -amiaa lonyima nya -mi. We -ka yaa nu, -amiaa lonyima wa -mi, -zugba wa ka -ain glaa -to. Wa jlajle sloua sa 'vayi nu, wa 'yabhllogbō 'ni -amiaa lonyime nya -mi.

²⁰ -Mumu -ka amiaa, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pöpa 'nye. We 'dēe 'gbv a 'de weeee -yi gbozənō.

²¹ We 'ni nu, a 'ni gbozənō -yii 'gbv, in yi ain 'woceli. Nu, a -yi gbozənō, 'in a -yi we 'ji nu, gbozənō'v gwali yoo 'gbv na celia ain 'wv.

²² Nyəo -wa yokanya? Nyime -o gbaa nu, -Zezu 'ni *-Lagōo -Bhasanyo nya -mi, mo -wa yokanyo, mo -wa Klisi tunyime. 'In o 'ni Dide -Lago -yo o 'Yuu gbo -yojwnu.

²³ Nyəo nyəo 'ni o 'YU -Zezuu gbo -yojwnu, Dide -Lagōo gbo o 'ni 'yaa -yojwnu. -O -ka o 'Yuu gbo -yojwnu, Dide -Lagōo gbo o jwnu 'yaa -yo.

²⁴ We 'dēe 'gbv, weli -we a 'nva we gwedilida, we -tv a in dli zo. We -ka 'sa -mi, 'in a tva -Lago -yo o 'YU 'sa 'wv.

²⁵ -We ka weli -Zezu wlaa, mo -wa nu, 'lyiyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mū o yia -an 'nyea.

²⁶ -Wa 'yibhaa wa 'ka ain -dawli 'wvnu, wa 'gbv in yia ain gbo ni 'woceli.

²⁷ Amia mia, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pöpa 'nye, 'in we -dli ain 'wvla. -Sleen, a 'ni gbosolunyaa gbo -ka. Nu, oo Zuzu sloua ain gbo weeee, 'in gbo o sloua ain, we mi gbozənō nya, we 'ni yo. We 'dēe 'gbv, a -tv Klisi 'wv, sa oo Zuzu -sloua we ain 'bhisa.

²⁸ Cun, na 'ylaashi, a -tv Klisi 'wv, 'in zli o -ka yi ni, -amiaa dli 'ka 'wvte, -muu yl 'wlv nu, zo 'bha -ain o 'yu -muu zli.

-Lagōo 'yua

²⁹ A -yi we 'ji nu, Klisi mi tiklu, we 'dēe 'gbv a mneni a 'ka 'ya we 'jiyibheli nu, nyime -o nva gbo tiklu le, o mi -Lagōo 'yu nya.

3

¹ A yla, Dide -Lago 'ni -amiaa zekali -se! O ka 'debhie -ain la o 'yua. Nu, gbozənō -wa, o 'yua -a -mia. -We ka 'gbv dwdvō -nyima 'nia -ain -yi -Lagōo 'yua nya, mo -wa nu, wa 'ni -Lagōo 'de -yi.

² Na bhelia -zənō -wa ka ze in -kali, -sleen, -a mi -Lagōo 'yua nya, 'in -we -a 'kaa -ze, we mi zizeda. -A -yi we 'ji nu, Klisi -ka yi ni, sa o mia, 'sa -a yia -mia, -we ka gbo -wa, -yo -a yia o 'yia sa -gwui.

³ Nyime -o ka dli 'te 'saa Klisi -gv 'wv, sa Klisi mia -məwlvdə, 'sa o yia -məwlvdə -tua.

⁴ Nyime -o nva gbonyuu le, -Lago -yo -mo -solva 'wv. Nu, gbonyuu lenve mia, -Lagōo -yo wvusəlve -wa.

⁵ Nu, a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisi ka yi o 'ka nyimaa gbonyuu lamumni, 'in gbonyuu 'ni o 'wv -mi.

⁶ Nyime -o -ka -Zezu 'wv -mi, o 'c -tv gbonyuu lenvda. -O tva gbonyuu lenvda, -mo 'ni o 'yi, -mo 'ni o -yi.

⁷ Na 'ylaashi, nyime 'na nvn a in -dawli 'wv nu. Nyime -o nva gbo tiklu le, sa -Zezu mia tiklu, 'sa o mia tiklu.

⁸ Nyime -o nva gbonyuu le, o mi *Kuzu u -nu nya. -We ka gbo -wa, we 'ka we gwedilida 'bho, 'Kuzu mi gbonyuu lenvda. Nu, -we ka gbo -Lagōo 'Yu yla yi, mo -wa nu, o 'ka 'Kuzu u lenvgo bosa.

⁹ -Wa weeee mia -Lagōo 'yua nya, wa'a -tv -sleen gbonyuu lenvda, -we ka gbo -wa, -Lagōo 'lyiyogagie mi wa 'wv. Wa mi -Lagōo 'yua nyaa 'gbv, wa 'ni mneni wa 'ka gbonyuu lenvda -tu.

¹⁰ Sa wa sisalia -Lagōo 'yua -yo 'Kuzu u 'yua 'wv, mo ni: nyima -wa'a nva gbo tiklu le, 'in nyima -wa 'nia wa bheliaa zekali, waa nyima mia, wa 'ni -Lagōo 'yua nya -mi.

-A kikali ze

¹¹ Cun, weli a 'nva we gwedilida, mo ni: -a kikali ze.

¹² -A 'na -mi -ni *Kaen 'bhisa -ni, -o mia gbonyuu didee -nv nya, 'in o yia o bheli 'bha. -We ka 'gbv o yia -mo 'bha, mo -wa nu, o lenvgo -nyu 'yli, -zugba o bheli nva gbo tiklu le.

¹³ Bheliain, dwdvō -nyima -ka ain 'wvnyeda -mi, we 'na səbhali ain 'ywiegaga -ni.

¹⁴ -Amia, -a kikali ze 'gbv, -a -yi we 'ji nu, -a ka yaa tl, 'in -a yia 'lyiyogagie 'woplili. -Wa'a kikali ze, tlthie 'wv -maa tva.

¹⁵ Nyime -o nyea o bheli 'wv, nyimbhanyo o -mia, 'in a -yi we 'ji nu, 'lyiyogagie -we 'nia bhloluda -ka, we 'ni nyimbhanyo yahbllogbō 'wv -mi.

¹⁶ Sa -a 'kaa nyimaa zekali, -a ka -sleen we yibheli. -Zezu Klisi ka o 'lyiyogagie wla -amiaa 'gbv. We 'dēe 'gbv, -a wla -amiaa 'lyiyogagie -amiaa bheliaa 'gbv.

¹⁷ We -ka 'sa -mi, nyime 'ka 'ylile -ka, 'in o bheli 'ka gbo 'yli, 'in o 'ka -mo -yo nəkplē 'wvklə, wa 'ni mneni wa 'ka gba nu, -Lagōo zekali mi o nyime 'wv.

¹⁸ 'Ylaashi, a 'na kikali ze 'ywiegaga la -yo gbagawaelu 'dekpvā 'wv -ni. A kikali ze gbozənō sa amiaa lenvgo 'wv.

¹⁹ Wee gbo ni 'wv, -a -yi we 'ji nu, -a mi gbozənō 'yo -gv, 'in -amiaa dli pia la -Lagōo yu.

²⁰ We -ka nu, -amiaa dli ka -ain gbo dli, -a -yi we 'ji nu, -Lago 'yli o -zi -amiaa dli, 'in o -yi gbo weeee.

²¹ Nu, na bhelia -zənō, -amiaa dli 'ni -ain gbo dli ni, 'in -a yia -Lagōo 'yu kalə nya,

22 'in -we weee -a -ka o -zlal, 'nye o nyea we -ain. -We ka gbu -wa, o titenya -a zva 'nøjwe, 'in -a nva o dudvnanø gbu le.

23 O tite ni: -a zv o 'Yu -Zezu Klisi dl -gv, 'in -a kikali ze, sa Klisi gbaa, we solu.

24 -O -ka -Lagoø titenya 'nøjwe zv, o mi -Lago 'wø, 'in -Lagoø mi o 'wø. Nu, -Lagoø ka -ain o Zuzu 'nye, we 'døe 'gbu -a -yi we 'ji nu, o mi -ain 'wø.

4

A sisali -Lagoø Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wø

1 Na bhelia -zønv, -wa -ka gba nu, wa ka -Lagoø Zuzu 'wø, -a 'na zvøl wa 'de weee dl -gv -ni. Yoyogbøø -falipanya duun mneni da weee la. We 'døe 'gbu a yla wa 'de weee la, 'in -wa -ka -Lagoø Zuzu 'wø -ka, a 'ka we 'jyibheli.

2 Sa a 'kaa -Lagoø Zuzu yibheli, mu ni: -wa weee gbaa nu, -Zezu Klisi ka yice 'wø yili, wa ka -Lagoø Zuzu 'wø.

3 -Wa wee'e gba 'saa, wa 'nu -Lagoø Zuzu 'wø -ka. Zuzu -we mia wa 'wø, Klisi tunyimee -nu -wa. A ka 'nu nu, yia we yia, 'in -sleen, we mi dudu -gv.

4 Cun, amia na 'ylaasl, a mi -Lagoø -nu nya. A ka yoyogbøø -falipanya lu. -We ka gbu -wa, Zuzu -o mia ain 'wø, o -zi -we pilia dudvgø -nyuma 'wlulaa -nu.

5 Wamia mi dudvgø -nyuma nya, 'in wa gbaa dudvgø -nyumaag bvgøba solu. We 'døe 'gbu dudvgø -nyuma polva wa yukwli.

6 Nu, -amia mia, -a mi -Lagoø -nu nya. Nyime -o -yia -Lagoø, mo polva -ain yukwli. 'In -mømo 'nia -Lagoø -nu nya -mi, -møø salia -ain yukwli -gøla. Wee gbu nu -gv -a sisaliø gbozønv -Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wø.

-Lagoø mi zekalie nya

7 Na bhelia -zønv, -a kikali ze, -we ka gbu -wa, zekalie mia, -Lagoø -gbø we bhøa. -Wa weee -ka zekalidli -ka, -Lagoø 'yua wa -mia, 'in wa -yi -Lagoø.

8 -Wa nu zekalidli -ka, wa 'nu -Lagoø -yi, -we ka gbu -wa, -Lagoø mi zekalie nya.

9 Sa -Lagoø -slolua -au nui, o -kali -amiaa ze, mu ni: o ka o 'Yu yabhlogbøø tie dudu -gv -a 'ka 'ylyøgagie 'yi -møø gbgøben.

10 Zekalie mia, we 'nu nu, -amia -kali -Lagoø ze. Nu, -Lagoø -kala -amiaa ze, 'in o yia o 'Yu tie, -møø 'ka -møø 'de wla 'slaka nya, 'in -Lagoø 'ka -amiaa gboonyi 'wøt.

11 Na bhelia -zønv, -Lagoø -ka 'sa -amiaa zekali ni, we mi nu, -a kikali ze.

12 Nu, nyime yabhlogbøø 'nu -slo -Lagoø 'yi. -A -ka zekikal, -zugba -Lagoø mi -ain 'wø, 'in o zekalie ka gba -ain 'wø.

13 Sa -a yibhelia we 'ji nu, -a mi -Lagoø 'wø, 'in -Lagoø mi -ain 'wø, mu ni: o ka -ain o Zuzu 'nye.

14 'In -a ka -Lagoø 'Yu 'yi. Dide -Lagoø ka o 'Yu tie -møø 'ka dudvgø -nyuma gbu 'wøsa. Nu, -amia ka we da 'yi, 'in we gboidaywøl -a mia da gbadø.

15 Nyime -ka gba nu, -Zezu mi -Lagoø 'Yu nya, -Lagoø mi -møø 'wø, 'in -møø mi -Lagoø 'wø.

16 'In sa -Lagoø -kalia -amiaa ze, -a -yi -møø, 'in -amiaa dl -mi we -gv. -Lagoø mi zekalie nya. -O -ka zekalidli -ka, o mi -Lagoø 'wø, 'in -Lagoø mi o 'wø.

17 -We slolua nu, -Lagoø zekalie ka gba -ain 'wø, mu ni: -Lagoø gbovwøbhu zl, dl -a yia 'temania 'yu, -we ka gbu -wa, sa -Zezuu Klisi mia, 'sa -amia mia dudu nu -gv.

18 Nyime -ka zekalidli -ka, o 'nu nyano. Nu, zekalidli -we gbaa, mu vua nyano. Nyime -ka nyano. -ka, we 'wø sa nu, -Lagoø dl -o gbu. We -ka 'sa -mi, o nva nyano, -møø zekalie 'ni gba.

19 -Amia mia, -a ka zekalidli. -We ka gbu -wa, -Lagoø -kalia -amiaa ze ti.

20 Nyime -ka gba nu, o -kali -Lagoø ze, 'in o -ka o bheli 'wønye, yokanyø -møø -mia. Gbozønv -wa, nyime 'nu o bheli -o o yia -yøø zekal, o 'nu mneni o 'ka -Lagoø -o o 'yia -yøø zekal.

21 Nu, tite -we -Lagoø 'nyea -ain, mu ni: nyime -o -ka -Lagoø zekal, we mi nu, o -kali o bheli ze.

5

A zv -Lagoø 'Yu dl -gv

1 -Wa weee zva dl -nu, -Zezu mi -Lagoø -Bhasanyø nya, -Lagoø 'yua wa -mia. 'In -wa -kalia didee ze, wa -kali 'ya o 'yuaa ze.

2 -A -ka -Lagoø zekal, 'in -a -ka o titenya 'nøjwe zv ni, -bha -a yibhelia we 'ji nu, -a -kali o 'yuaa ze.

3 Nu, sa wa kalia -Lagoø ze, mu ni: o titenya wa zva 'nøjwe. 'In o titenya 'nu 'te -ain -yla, -we ka gbu -wa,

4 -wa wee'e mia -Lagoø 'yua nya, wa ka dudu lu. Sa -a mneni -a 'ka dudu lu? Nu, -amiaa dlizvøze nya -a mneni -a 'ka dudu lu.

5 Nyøø mneni o 'ka dudu lu, we 'nu o zva dl -nu, -Zezu mi -Lagoø 'Yu nya 'wøbhøa?

6 -Zezu Klisi mia, mo -yo 'nyu -yo 'piøn 'so yia.* We 'nu 'nyu -bhlogbøø nya o yia. 'Nyu -yo 'piøn nya o yia. Nu, Zuzu -o -wa gbozønv, o mi we gboidaynyø nya.

7 Gboidaynyø ta mi -bha:

8 -Lagoø Zuzu klaa, 'nyu klaa, we -yo 'piøn. 'In we 'de ta ka wøl -bhølo.

9 Nyima -ka gbu da 'yi, wa -ka we gba, 'in -a laa we gbozonu. -Lagoø -ka gboidaynyø nya -mi, o wøl -yi we -zi -møø. Gbu -we ka da -Lagoø 'yi, mu ni: o 'Yuu gboidaynyø o -mia.

10 Wee gbu mia da, o zva -Lagoø 'Yu dl -gv, we mi o dl -zø. Nu, o 'nu zva -Lagoø dl -gv, mo

* 5:6 Wee 'nyu mia, we lø Zaan batizea o. 'In we 'piøn mia, we jitea o tlthle bhøla, mo -wa.

zelia o yokanyo, -we ka gbu -wa, -we o gbaa o
'Yuu -gugbu nya, -mo'o 'ni we gbuzonu la.

¹¹ -Lago'o gbu dayiwele nū: o ka -ain
'lyiyøgagie -we 'nia bhloluda -ka 'nye, 'in o
Yu -wa wee 'lyiyøgagiee 'bhloluda.

¹² -O -ka -Lago'o 'Yū 'wū -ka, wee 'lyiyøgagie
mu o -nu nya, -o 'ni o 'Yū 'wū -ka, we 'ni o -nu
nya -mu.

'lyiyøgagie -we 'nia -bhloluda -ka

¹³ Nu, -we ka 'gbu in yia ain 'sebhë ni
'wucel, mu -wa nu, a 'ka we 'jiyibheli nu,
'lyiyøgagie -we 'nia bhloluda -ka, mu -wa
amiaa -nu, amia, -wa zva -Lago'o 'Yū dli -go.

¹⁴ -We ka 'gbu -a temania dli -Lago'o 'yu, mu
nu: -a -ka -Lago -lu -zlali o dli da, 'in o polva
-ain yukwli.

¹⁵ -A -yi we 'ji nu, -a -ka o -lu -zlali, yukwli
o polva -ain 'gbu, -a yibheli we 'ji nu, -luo -lu
-a yia o -zlalia, 'yia -a yia we.

¹⁶ Gbonyuu -we'e kwaay nyime tlithie 'wū,
-o -ka o bheli 'yi we lenoda, -mo'o bhub-
hoe -Lago -mo'o bheli 'gbu, 'in -Lago yia o
bheli 'lyiyøgagie 'nyea. 'Sa we mua -wa ka
gbonyuu'u kwaay wa tlithie 'wū daa. Nu,
gbonyuu -we kwaay nyime tlithie 'wū, -muv
mu. -Wa mua gbu -muni le, in 'ni -gba nu, a
bhubhoe -Lago -maa 'gbu.

¹⁷ Gbu weeee -we 'nia tiklu -mi, gbonyyuu -
wa. Nu, gbonyyuu -we'e kwa nyime tlithie 'wū,
-muv mu.

¹⁸ -A -yi we 'ji nu, -wa weeee mua -Lago'o
'yua nya, wa'a -tu gbonyyuu lenoda, -we ka
gbu -wa, -Lago'o 'Yuu debhie zva wa 'yliyo, 'in
gbonyyuuu didee 'na 'ka wa 'yi.

¹⁹ -A -yi we 'ji nu, -a mi -Lago -nu nya, 'in
dudu weeee mi gbonyyuuu didee 'tit kwee.

²⁰ -A -yi we 'ji nu, -Lago'o 'Yū ka dudu -go
yi. O ka -ain gbu yilo 'nye, -a 'ka -Lago'o 'zayli
yibheli. -A mi -Lago'o 'zayli 'wū, o 'Yū -Zeu
Klisi gbegbein. Mo -wa -Lago'o 'zayli, 'in mo
-wa 'lyiyøgagie -we 'nia bhloluda -ka.

²¹ 'Ylaasli, a zu amiaa 'de 'yliyo yoyolago'o
gbegbein.

'S**ebhεε** 'sɔnυ Zaan 'paa yoo

'S**ebhεε** 'sɔnυ *Zaan cεlia, mu-wa. Zaan nεε wee 's**ebhε** 'wυ nu, we nani 'yli -Lagonyimaa -nu nya wa 'ka zekikal.

Fvsawεl

¹ -Ami -Lagonyime kpasa, ama 'ηwno -o -Lago -saa -bha, o -yo o 'yua 'so, 'in amiaa ka ze in -kalia gbvzɔnu sa, amiaa na celia 'wυ. We 'ni na 'debhlogbø -kali amiaa ze. Nu, -wa weeee -yia gbvzɔnu, wa -kali 'ya amiaa ze.

² -We ka gbo -wa, gbvzɔnu -dili -ain 'wøla, 'in 'wυ we yia -ain -tva 'yli weeee -nu nya.

³ Nu, Dide -Laga -yo o 'Yu -Zezu *Klis i ηwna -ain 'nyu la, wa 'yli -ain nyazi, 'in wa 'nyε -ain 'wvtvøe -dløo. Wa nu we le gbvzɔnu sa, zekalidli nya.

Gbvzɔnu -yo zekalidli

⁴ In 'yia nu, amiaa 'yua tølva mi gbvzɔnuv yloogblu nøda, sa Dide -Lago gbaa -ain -yla, we solø, -muø ka 'mu 'mona 'wøla bhabha.

⁵ -Slæn, 'ηwno -zønøma, -we a 'kaa lenø, mu nø: -a kikali ze. We 'ni tite lolu in celi aui 'wυ, nu, -we -a 'nøa we gwedida, mu -wa.

⁶ Zekalie mia, mu -wa -Lago titenyaa 'nøñwøzøvøe. 'In tite -we a 'nøa we gwedida, mu -wa nu, a kikali ze.

A zv amiaa 'de 'yliyø yociaan gbegbεm

⁷ Nu, -dawlician duun ka dødv weeee -golamneni. Sa -Zezu Klis -zea nyime, 'in o yia dødv -go yi, wa'a la we gbvzɔnu. Nu, 'sasukpa -nyime mia, -dawlikanyø -yo Klisu tonyime o -mia.

⁸ A zv amiaa 'de 'yliyø, -we ka 'gbo a yia lubho ni nu, a yi we mnønu, a 'ka we -tnøu weeee 'yi.

⁹ Nyime -o -tva Klisu -sloluwei -gø, 'in o paha we -gø, -moø 'ni -Lago 'wυ -ka. -O tva Klisu -sloluwei -gø, -moø kaa Dide -Lago -yo o 'Yu 'so 'wυ.

¹⁰ Nu, nyime -ka amiaa -gbø gbo -sloluia yi, we -yo Klisu -nu 'ni -bhlo -mu ni, a 'na 'nyε -ni o kpe -ni. A 'na -sali o fu -ni.

¹¹ A -ka o fu -sa ni, gbonyuu o nøa le, we lv a bhlilia.

Wεlipapie

¹² In 'ybha in 'ka gbo duun gba. In 'nia we 's**ebhε** 'wøcelia yi. Nu, -we na dlø mia -gø ni, mu -wa nu, in mni -mo amiaa -gbø, 'in -a 'ka we 'kø gbugbø, 'in -amiaa 'mona 'ka gba.

¹³ Nu, amiaa bhølo -o -Lago -saa -bha, o 'yua nεε nu, wa -sa ain fu.

'S**ebhe** tanv Zaan 'paa yoo

'S**ebhe** tanv *Zaan celia, mu -wa. ḍ 'tale Gayusi ṽ 'paa wee 's**ebhe** yoo. Nu, Gayusi mi bha -Lagɔnyimaa 'yugalnyo yahbilo nya. ḍ 'dizuzvee 'gbu Zaan yia ṽ 'woceli. Diotlef fo mi Gayusi *leglizi nukpla -nyime yahbilo nya, 'in ṽ 'zv Gayusi 'nojwewe. -We Gayusi 'kaa lənu, 'mu Zaan celia ṽ 'wv, 'in ṽ nee 'ya nu, Diotlef bhli Gayusi 'nojwewuzvze.

Fvsawel

¹ -Ami, -Lagɔnyime kpasa, -mi Gayusi, -o -wa na bheli -zənu, 'in -o ka ze in -kali gbuzañnu sa, -amia celia -mi 'wv.

² Na bheli -zənu, in 'ybha nu, -in -ka 'kayili gbu weeee 'wv. In -yi we 'ji nu, we nanu 'yli -na zuzuñ -nu nya, nu, we -mi 'ya 'sa -na kuu -nu nya.

³ Bhelia təloa yia -amiaa -gbe, wa gbaa nu, gbuzañnu mi -mi 'wv, 'in -in mi gbuzañnu 'yloogblu nəda, -muv ka 'mi 'muna 'wula bhabha.

⁴ In -ka 'no nu, na 'yua mi gbuzañnuu 'yloogblu nəda, 'muna -muv laa 'mi 'wv, we -zi gbu weeee.

Gayusi -saa ṽ bhelia 'wv

⁵ Na bheli -zənu, -mi saa -na bhelia 'wv, 'in 'lakpa -bhelia -wa mia wa glaa, 'in -na saa wa 'wv. -In -ka 'sa nəda -mi, we mi tiklu -Lago 'yu.

⁶ Sa -in -kalia wa ze, -maa ka -seli we gba -Lagɔnyima 'yu. -Maa -ka 'lakpa 'wv mnia yi, sa -in 'kaa -maa -yobe, 'in we 'kaa -Lago dvdu namani, -in -ka 'sa wa -yobe, we nanu 'yli.

⁷ Nu, *Klisu 'ŋni nya wa bhlia 'yoo! 'In -wa 'nia -Lago -yi, wa 'ni -maa kwee -lu yahblogbo 'wobhu.

⁸ We -ka 'sa -mi, we mi nu, -amia be 'sasukpa -nyima -yo. -A -ka 'sa no, -zugba -a -yo wa 'so mi lubho -bhlo -gv -Lago gbuzañnu labubanie 'wv.

Diotlef -yo Demetliusv

⁹ In ka leglizi weli kibhe 'woceli. Nu, Diotlef -o 'ybhaa nyimaa 'yugalne, o' o 'ŋwnunu -ain 'wv.

¹⁰ We 'de' gbu, in -ka -ma yi ni, -we ṽ nəva le, 'in gbuonyuu ṽ gbaa -amiaa daa, zli 'klu na yia we wlelia. We 'ni -we mia de -bhlo ṽ nu le, o' o kpa -amiaa bhlia so 'so nya. 'In -wa 'ybhaa wa 'ka we lenu, 'in ṽ pania -maa 'wv, 'in ṽ vua -maa -Lagɔnyima glaa.

¹¹ Na bheli -zənu, -o nəva gbuonyuu le, -in 'na 'tideli ṽ -ni. Nu, -o nəva gbuzañnu le, 'mo -in 'kaa 'tideli. -Wa nəva gbuzañnu le, wa mi -Lago -nu nya, 'in -wa nəva gbuonyuu le, wa 'ni -Lago -yi.

¹² Nyima weeee nee nu, Demetliusv mi nyime -zənu nya, 'in gbuzañnu gba 'yaa we, o daa. 'In -amia, -a nee 'ya nu, o mi nyime -zənu nya. 'In, -in -yi we 'ji nu, -amiaa gbudayiweli mi gbuzañnu nya.

Welpapie

¹³ Nu, gbu duun na yi yaa -mi -yla gbaa, 'in in 'ni 'ybha in 'ka we cel 's**ebhe** 'wv.

¹⁴ Na dli mi nu, 'yiyla -a yia dayli, 'in -a 'ka we 'klu gbugbali.

¹⁵ Nu, 'wututue -dləo -mi -na -nu nya. -Na 'talea mia -seli, wa nee nu, wa -sa -mi fo, 'in -amiaa 'talea mia -mo, -in -sa wa fo -bhlo -bhlo.

Zudi 'səbhə

-Lagonyuma -yla Zudi celia 'səbhə ni, o'ka wa -yla gba nu, gbu -we yoyogbuu -slolunya paa nyuma njwe, wa zo wa 'de' liyio we gbegbein. Yoyogbuu -slolunya slolua -Lagonyuma nu, wa mneni wa 'ka gbonyuu lenu. Zudi nee nu, -Lago yia waa yoyogbuu -slolunya -kaslu 'wupaa.

Fvsawel

¹ Amia -Lago laa, -wa ka ze -amiaa Dide -Lago -kalia, 'in -wa o paa 'wv -Zezu *Klisu -nu nya, amia, -ami -Zezu Klisu lubhononyo, *Zakee bheldi Zudi paa da 'səbhə ni yoo.

² Nu, -Lago nyazidli klaa, o 'wotvte -dləə klaa, we -yo nyumaa zekalie 'ylimanu -gvwvla tenyi tenyi aai glaas.

Yoyogbuu -slolunya

(2 Pi 2.1-17)

³ Na jijli -talea, in 'ybha zlime bhabha nuu, in 'ka aai 'wv celi, 'pvpoe -we -a 'de wee gbova 'wv, we gbu -gv. In na dl̄i ka -sleen 'mi 'su -gla nya nuu, in celi 'səbhə -minu aai 'wv, 'in in 'ka aai 'kvayli 'pa, a 'ka dl̄izvze Klisu 'wvv -yotv gu, -we -Lago 'nyea o nyuma -zakpa -bhlogbəo, -zo weee -nu nya.

⁴ Nu, gbonyuu lenonya tl̄iba ka aai nyidi pla 'wiemi, -wa'a soa -Lago. Wel -we gbaa -amiaa -Lago 'nanu gbu, ma kamania we 'wv, 'in wa noa wa puimplagbu, gbu tuklu 'bhisa. -Zezu Klisu -o -wa -amiaa 'wlulapilnyo -yo Nyumaa -Kanyo -bhlogbəo, 'in wa kpela o gbo. Nu, wa -kaslu 'wv -pa -gbu -we mia wa wvda, *-Lagəsəbhə ka we gbu gba, -muv 'bi ka 'wogwle.

⁵ Nu, gbu na yia da gbaa, amiaa 'de yi we 'ji -yioo, amiaa dl̄i na sibhlia we -gula. Nu, Jejitate -saa o nyuma gbu 'wv Ezipotu -dvdu -go, 'in -muv 'bigo, nyuma -wa 'nia o dl̄i -go zo, 'in o yia wa 'bha.

⁶ A libge 'ya 'anzinya 'nia se wa 'nyea we -gv -tv, 'in we yia we 'deel ladida 'bhu: -Lago yia we *glukaslu 'wvpa, nikpise -dlugba 'wv, gbuva -llukpe 'na 'kaa do 'wv, 'in we 'ka -mo gbuwuhu -yli 'kadu wvlo.

⁷ Nu, a libge 'Sodəmo klaa, *-Goməlo klaa, we -yo we kwesi -gbenyaa gbu. Wee 'gbenyaa -minu nəkplə -nyima ka wee 'anzinya -mənu mətni -bho -gbu weee lenu. Nəkpasi -yo nəkpasia dia -budu 'wv, 'in 'rjwni -yo 'rjwni dia -budu 'wv. 'In -sleen, wa mu -kosu -we'e nyumoa -kaslu 'wv. Wee wa gbu -minu, gbu 'kaa ci lenu, we 'yli -slolue -wa.

⁸ Nu, waa yoyogbuu -slolunya -manu, sanee -səkpagbu -bhlokpadə wamia noa le: wa 'wlukvən lapupali -gbukpvənya 'wlo 'ylaay -layle 'dekpvə, mu sua wa, 'in wa noa wa 'deel ku -yla gbonyuu le. Wa tlilia -Lago se 'ylila, 'in wa vəlia yalu 'rjnmninya 'kadi.

⁹ 'Debhie, 'anzinyaa -kanyo Miseli 'ni -muv lenu. Da Miseli -yo 'kuzunya 'yugalnyo mia *Mozu 'kwie 'totoda, veli wel -ni we njwee 'tla *Kuzu gbegbein. We nee 'Kuzu -yla sa -bhlogbəo: «Jejitate 'kpili -mi 'wluol»

¹⁰ Nu, waa nyuma -manu, -lu wa 'nia -yi 'mu wa vəlia, 'in -lu wa -yia dvdu -gv -luyilo njwee, -fliimmaa -luyilo 'bhisa, -muv mnouwa wa.

¹¹ Gbonyuu yli wa! Wa ka Kaeen yoo -gv noo 'gbu, wa ka nyuma -dawli 'wvnu 'gwəzii 'gbu *-Balamu 'bhisa, 'in wa zva yia labhu, wa ka nyumaa 'yugalnya -yəwəsəlv Colee 'bhisa 'gbu.

¹² Nu, wa -ka aai nyidi -mi, amiaa -Lagəsukwe 'kadu a gbova 'wv, we gwe, -nana -wa. 'In zo 'bha wa, wa 'deel ləlvə -bhlogbəo wa nanua 'yli 'bula. Wa 'wlo sa yalipvə -we -piped su, 'in we'e ləvl 'nyu. Wa 'wlo sa su we'e 'pa 'bhue, we 'bhue -pa blha. 'In we -ka 'tlu, tl̄ihlee -zakpa 'so we thia.

¹³ Wa 'wlo sa gumunyuu -bhahibbla -gbogbu, 'in wa noa wa zubhalibgonya le, nee 'nyuu 'fuflii pənplano. Wa 'wlo sa -zelu mno -we mn̄i mo, -we yi mo, 'in -Lago ka wa 'bi lazu nikpise dslugba 'wv, 'yli weee -nu nya.

¹⁴ Waa nyuma -manu daa, Enkuo -o -wa *. Adaan 'yuoya gbesonu, -mo'o 'paa gbu -fali -minu, o nee: «A -tal, Jejitate -yo o -məwlu -anzinyaa 'wlu saname yia yia,

¹⁵ 'in o 'ka ddbogu -nyima weee -yəgbu 'wvbu. 'In nyuma weee -wa a soa -Lago, o 'ka wa -kaslu 'wvpa, wa lenu -gbonyuu weee -we nya wa -solva o -yəwvən 'gbu. 'In 'yliyotit -wel waa gbonyuu -lenonya gbaa o -yla, 'in wa 'nia o 'nɔjwe zo, we 'gbu.

¹⁶ Nu, waa nyuma -manu, 'yli weee nya wa njwujwenia zo, 'in wa bhua gbowu: wa 'deel dl̄iwbonyigbəo sol̄i wa noa. 'In wa gbaa 'deel 'ylimaniewl, 'in wa noa nyuma -dawli 'wv -maa 'rjnkwalie nya, wa 'ka -maa -tnvə kwee 'yui 'gbu.

Lagonyamaa 'dizvwel

¹⁷ Nu, na jijli -talea, a libge gbu -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu tietienya gbaa zlime aai -yla.

¹⁸ Wa nee aai -yla nuu: «Wubhlolu -bhlanaya nya, nyuma -wa yia -Lago -yo aai glapaha, yia wa yia, 'in wa 'ka wa 'deel dl̄iwbonyili 'nyii sol̄i -mi.»

¹⁹ Nu, ma sisala nyuma -yo, nyumee zuzu mia wa 'wv, mu sua wa, 'in -Lago Zuzu 'ni wa 'wv -mi.

²⁰ 'In, amia, na jijli -talea, amiaa -məwlu dl̄izvze 'wlo sa -buduu gwe wa pali glu. A di we -gv la 'kəmuv. 'In a bhuhhoe -Lago o Zuzu 'Popava 'titie nya.

²¹ 'In a -tv -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu wvda, 'in o 'ka aai 'yliyagagie -we 'nia bhloluda -ka 'nye, o nyazidli nya. Sanee 'sa a 'kaa -Lago nyumaa zekalidli 'wvto.

²² A 'yli dli 'so -cian nyazi.

²³ A pue tolva, wa gbovebhnu -kosuu 'wosasie nya. 'In a 'yli 'ya tolva nyazi, nyano dli nya. 'In wa -bananya wa leno -gbonyii plalia puin, a nya we 'wu.

Nyulaŋwna weli 'wubhlolunu

²⁴ -Lago -o mnenia ɔ 'ka ain 'yliyɔzv, 'in a 'na 'kaa gbonyuu lobbhlili, ɔ mnenei ɔ 'ka ain ɔ 'ŋnumnie 'kadu 'yu wleli, -zugba 'sla yabhllogbɔɔ 'ni ain -yo -mi, 'in a mi yeda 'mna 'kadu nya.

²⁵ -Lago -o -wa -Lago -bhlogbɔɔ, -o 'plilia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu, mo -saa -ain gbo 'wu. Mo kwεε 'ŋnumnie klaa, 'ylilo klaa, we -yo 'titε -yo se mia, bhabenyi bhla, desleεn -yo 'yli weeee -nu nya!

*-Ameni.

Zaaan 'yliwugbvv 'səbhə

*Zaan -o cəlia -Zezuu -gogbu, mə cəlia 'səbhə -muni. -Mə Zaaan 'yli -kakie 'wv, -li -we 'kaa ci lenv, 'mv -Lago -slolua o 'klv. Sa -Zezu 'kaa -lu weee 'wlulapul, 'in sa o -yo -Lagonyuma yia 'yiliygada -tva 'yli weee -nv nya, wee 'səbhə slolua we -ain. -We weeee mia de Zaan cəlia -ain 'wv, -a 'ka we zəli, 'in we 'ka -ain 'kvayli 'pa -zugba -a wv -Zezuu yiyyiyl.

-We -Zezu wlelia zli 'klv

¹ Nu, zizegbu weeee -we -Zezu *Klis wlelia zli 'klv, 'mv 'səbhə ni slolua. -Lago 'nyea we -Zezu yoo, o 'ka we o lubhononya 'klololu. 'In -we yia dayli lenv, wa 'ka we yibheli. We 'deə 'gbv -Zezu yia o 'anzinya təe o lubhononya Zaaan -gbe, o 'ka weeee gbunya o 'klololu.

² 'In -we *Zaan 'yia -yo, o yia we nyima -yla gba. O nee -Lago -weli -wa, -Zezu mi we gbdøyinyo nya.

³ -O -ka 'səbhə ni zəli, 'wtotvə -dləo mi o -nv nya. -Wa -ka wee wel -we 'bhva -Lago -gbe yulkli polv, 'in wa -ka we 'nɔŋwe zv, 'wtotvə -dləo mi wa -nv nya. Nu, wee gbunyaah bhla ka cipa.

Fvsaw:li

⁴⁻⁵ -Ami, Zaan, cəlia *leglizi gbesə, -we mia -Azii -dvdv -gv 'wv. -Lago, -o mi -bha, -o mi bhaa -bha, -o yia yia, emə klaa, zuzu gbesə -we mia o 'njmnukpe 'yu klaa, we -yo -Zezu Klisi njwna ain 'hyu la, 'in wa 'nye ain 'wtotvə -dləo. -O -Zezu Klisi mia, -we 'plia, 'mv o gbaa gbuzonu nya. Mə -səa tlitlnya glaa 'wv tia, mə pulia dvodgu -nyuma weeee 'wlulapilnya 'wlu la. -Zezu Klisi -kali -amiaa ze. O tha, o 'piən nya o -saa -ain gbunyaah kwəe.

⁶ O suslolua -ain 'wv o 'ka -ain 'wlulapul, o ka -ain o bvbonya -zəli -a 'ka o Dide -Lago lubho nu. Nu, nyuma weeee -mnun o 'jñi. 'In 'tit weeee 'ka o -nv nya -mi 'yli weeee nya. *-Amen!

⁷ A yla, yia o yia -mə yalipupa 'wv, nyuma weeee yia o -yo yia. Nu, -wa ka 'dəbhie tnvə o, 'yia wa yia o, 'in 'lakpanya weeee yia wia o 'gbv. Cūn, we -mi 'sa. -Amen!

⁸ Jejitape nee: «-Ami -wa we gwedida, -amu -wa we bhialida. 'Tit weeee mi 'mi kwəe, 'in mi -bha, in mi bhaa -bha, yia na yia.»

Zaan 'yia -Zezuu 'tit -yo

⁹ -Ami, amiaa bheli Zaan, wa mi in -yo ain 'so stalida bhabha. In -yo ain 'so, -Lago pil -ain 'wlu la, in -yo ain 'so, -a 'temanu dl, -a -yo -Zezu 'so mi. -Ami Zaan, -o gbaa -Lago -gbv, in mi -Zezuu gbudøyinyo nya, we 'gbv wa yia 'mi kpa, in wa yia 'mi 'nyunyidvdv -gv ti. Wee dvdu wa laa Patuməsv.

¹⁰ -Lago -yli nya, 'in -Lago Zuzu yia 'mi 'wvbhu. -Mə 'mi lvv, weli 'tit -we 'wləa legle, 'mv in 'nva.

¹¹ We nee: «-We -na yia -yo, -in celi we 'səbhə 'wv. -In -ka we celi, -in 'pa we yoo leglizi gbesə -gbe. Efenzigbee -nu mi, Simingbee -nu mi, Peligamugbee -nu mi, Tiatilgbee -nu mi, Salidigbee -nu mi, Filadelfigbee -nu mi, 'in Laodisegbee -nu mi.

¹² In 'bhitia la, in 'ka -o mia 'mi -yla gbo gbadia yibheli, 'in in yia -can -napə gbesə -yo.

¹³ Wee 'napə nyidi, -bha in 'yia nyimee 'wvwlb -yo, o ka -bana -bləo 'wv, o 'kikle 'yli mi gbuanda -can -cesli nya.

¹⁴ O 'wluo nyi polv 'paupain 'kwleeni 'bhisa, 'in o 'yli nyumaa -kosu 'bhisa.

¹⁵ O bhu liā nete wa fa -kosu 'wv 'bhisa, 'in o weli mia -wlowllo gumunyuu -jiji 'bhisa.

¹⁶ -Zəli gbesə mi o liliso 'wv. 'In 'nənə 'yli -tovgble mia o 'ηwəe. O klu ha 'yləgbagbv ylo 'bhisa.

¹⁷ In 'yia o, 'in in yia o bhu -yo bhlili, 'in in yia -gblo. 'In o yia 'mi o liliso -gulapali. O nee: «-In 'na nənə nyano -ni. -Ami -wa we gwedida, -ami -wa we bhloluda.

¹⁸ -Ami -wa 'yliyganya. In ka bha tl, -sleən in -ga 'yli o 'yli weeee nya. Tlthie mi 'mi kwəe, 'in in pila tlitlnyaah 'gbe 'wlu la.

¹⁹ -We -in 'yia -yo, -in celi we. -We -na yia -yo, we -yo -we -na yia -yoyia desleən, -in celi we.

²⁰ -We mia -zəli gbesə -nv nya, -we mia 'mi kwəe, we -yo -can -napə gbesə, we 'ji -we mia zideda, 'mv na yia gbaa. Wee -zəli gbesə mia, 'mv -wa 'anzi gbesə -we -Lago tiea leglizi gbesə 'wv. Wee -can -napə gbesə mia, 'mv -wa wee leglizi gbesə.»

2

'Səbhə -we Zaan cəlia Efəzu leglizi 'wv

¹ «Nu, leglizi -we mia Efenzigbee nəkple, -in celi we 'anzi 'wv:

² «Nyime -o kaa -zəli gbesə liliso 'wv, 'in o noa -can -napə gbesə nyidi, o weli ni:

² -We weeee -in nva le, in -yi we. Sa -in nva lubho 'tit, 'in -in yia dltie 'y, in -yi we. In -yi we 'ji nu, -in -yo 'nyi -cia'an nna. Təlvə nee, -Lago -tietienya wa -mia, 'in wa 'ni we nya -mi. -In ylaa wa la, 'in -in yia we 'jiyibheli nu, yociyan wa -mia.

³ -In ka dltie, wa ka -mu sialı na 'gbv, 'in 'kva 'ni -mi 'yliila wla.

⁴ «Cūn, 'sa we mia, 'bhe gbo -we mia -an nyidi, 'mv nu: sa -in -kalia na ze we gwedida, -in 'ni -sleən 'sa na ze kəlak.

⁵ We -ka 'sa -mi, sa -in -kali bhaa na ze, -in 'pa we dl -go. 'Bhiti -na dl, 'in -we -in nva le we gwedida, nu we le lb. -In 'ni 'bhitia ni, 'in na yia -na -gbe, 'in na salia -na 'napə we 'bi 'wula.

⁶Cün, gbu yabhlo gbaa -na daa: 'Nikolaa'binyimaa lenugbu -na nyea 'wv -am' 'bhisa.

⁷ «-O -ka 'novo -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoa Zuzu gbaa -Lagonyima -yla, o 'nu we. -Gugalinya na yia suu 'bhue 'nyea. Wee su mi -Lagoa -gbe. We bhue mia, mu nyea nyime 'yliyogagie.»

'Sebhe -we Zaan celia Siminu leglizi 'wv

⁸ «Nu, leglizi -we mia Siminigbe nökple, -in celi we 'anzi 'wv:

«-O mia tia, -o mia we bhloluda, -o thl bhaa, in o yia 'yliyogagie 'yi logada, o wehi nu:

⁹ Wa mi -mi sialida, -in mi bobabhanayo nya, in -yi we 'ji. Nu, -in mi 'jnumunyu nya. In -yi we 'ji nu, tsva ka -mi velt 'nyumee. -Maa nee -maa mi *Zuifo nya, 'in -maa 'ni we nya -mi. *Saataan 'jñi nya wa suslolua 'wv.

¹⁰ Nu, sia -na yia, -in 'na novo nyano -ni. A yibheli we 'ji nu, *Kuzu yia ain laylaa: -kaslu 'wv wa yia amiaa tolua 'paa we 'ka ain sialu 'yli kugbua 'wv. Nu, wa -ka -mi 'bhaa yi, -in 'na -sali 'mi dli -gv -ni. 'In, in 'ka -mi -can -kloo 'nye. Wemv -can -kloo mia, nyima -wa ka 'yliyogagie 'nia bhloluda -ka, ma plaa we 'wluo.

¹¹ «-O -ka 'novo -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoa Zuzu gbaa -Lagonyima -yla, o 'nu we. -Gugalinya mia, tlithee 'sonu 'na 'ka wa 'bha.»

'Sebhe -we Zaan celia Peligamvv leglizi 'wv

¹² «Nu, leglizi -we mia Peligamvge nökple, -in celi we 'anzi 'wv:

«-O kaa 'nen' yliyo -tugogble, o wehi ni:

¹³ In -yi -na ladida da, mo *-Saatan pilia nyuma 'wlu la. In -yi we 'ji nu, -na dli mi 'mi -gb. Da wa 'bhaa Antipasi -o gbaa na gbu tiklu, -mo -Saataan ladida, -in 'nu 'mi dli -gosa.

¹⁴ «Cün, we mi 'sa 'bhie, gbu 'kienyi mi -ain nyidi. -Mo -na -gbe, nyuma tsva slolua *-Balamvv gbu. Oo -Balamvv slolua -Balakü sa o 'kaa *Izlaelnyima gbyonyuuu 'yoo 'wukwa. O nee wa li -zila -bvbönume, 'in wa -ka motnu kwe.

¹⁵ 'Sa -bhllokpadë tsva -wa jwnua 'Nikola'binyimaa gbu -yo, -maa mi 'yaa -na -gbe.

¹⁶ We 'deé 'gbv, -in 'bhiti -na dli. We 'ni -muovv, 'in na yia amiaa -gbe dayli, 'in na dliku au tu na jwée -tugogble nya.

¹⁷ «-O -ka 'novo -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoa Zuzu gbaa -Lagonyima -yla, o 'nu we. -Gugalinya mia, -Lagoa liliu -we mia zizeda, 'mu na yia wa 'nyea we -yo tukpa 'pupa. Wee tukpa mia, 'jñi lolu mi we -gv celiida. Nyime yabhlogbo 'ni we -yi, we 'ni -o 'yia wee tukpa 'wobhu.»

'Sebhe -we Zaan celia Tiatilu leglizi 'wv

¹⁸ «Nu, leglizi -we mia Tiatiligbe nökple, -in celi we 'anzi 'wv:

«O -Lagoa 'Yu -o ka 'yli nyumaa nee -kosu, 'in o bhu lia telitelinetë 'bhisa, o wehi nu:

¹⁹ In -yi -na lenugbu. In -yi we 'ji nu, a kukal ze. -Na dli mi 'mi -gv, 'in -na saa -na -lima 'wv, 'in -in kaa dlitie. In -yi we 'ji nu, -we -na nva -sleen le, we -zi -we gwedidaa -nu 'wv.

²⁰ «We mi 'sa 'bhie, gbu yabhlo mia in -yo -mi 'sa nyidi, mu ni: 'jwno -o wa laa Zezabeli, -o laa o 'de -Lagogbvv -falparjwñ, 'in -o a 'tidea 'yi amiaa 'deé -gbe, mo noa na lubhononya -dawli 'wv o gbagbaweli 'wv. Mo kwaa wa gbyonyuu lv, 'in wa kaa motnu kwe, 'in wa lia -zila -bvboli.

²¹ In ka o 'yli zu o 'ka o dli 'bhiti, 'in o 'ni we -yojwnu.

²² We 'deé 'gbv, le na yia we noa, 'in o 'ka gu 'kadu bhlí o -yo -wa o -yo wa dia -budu 'wv 'so. Nu, -maa 'ni -maa dli 'bhiti, 'in -maa 'ka o lenugbu 'bhbhu ni, 'in na paa -maa siasie jwé.

²³ O 'yua na yia 'bhaa. 'In leglizi weee 'ka we 'jyibheli nu, -o yia nyumee dli zo -yo o 'wlukwun la, -ami -wa. -O -ka -mi, -we -in -ka lenu, we 'klolu -na yia 'yia 'mi kwé.

²⁴ Nu, amia Tiatilnyima tsva, a 'ni wee slolue -yojwnu. Wee gbu wa laa: «Saataan naci -we mia zizeda.» In nee ain -yla, in 'ni an 'gbv -putu 'wludida -mi.

²⁵ Nu, in 'ni -slö lv yi ni, -we mia ain kwé, a kpa we la -kli.

²⁶⁻²⁸ «-Wa -ka -gogali, -wa -ka na dvmagbu -yojwnu we 'ka we bhloluda nyni, 'tit -we in 'yia na Didee kwé, 'mu na nyea wa. 'In na nyea wa 'tit wa 'ka laganya 'wlulapli, wa 'ka wa kpa -gla nya, 'in wa 'ka wa -wlo bla -nyida 'bhisa. 'In na nyea wa zlvpka -zeliya.

²⁹ -O -ka 'novo -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoa Zuzu gbaa -Lagonyima -yla, o 'nu we.»

3

'Sebhe -we Zaan celia Salidu leglizi 'wv

¹ «Nu, leglizi -we mia Salidigbe nökple, -in celi we 'anzi 'wv:

² «Nu, -o kaa -Lagoa zuzu gbeso -yo -zel gbeso kwé, o wehi ni: In -yi -na lenugbu. Wa nee: -in -ga 'yliyo, -zugba -in ka tl.

³ -In gano, -we -tua 'wv, 'in we mia -mi kwé, -in 'temanu we la, we yi tl. -We ka gbu -wa, in ka we 'jyibheli nu, -na lenugbu 'ni -mi tiklu na -Lagoa 'yliya 'wv.

⁴ «Nu, -in ligbe wehi -we -in 'nva, 'in -in yia we -yojwnu. -In zu we 'nviywé, 'in -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'ni -muovv, -in 'ni gano ni, 'in na tlalja -mi 'wv 'wiényo 'bhisa, 'in bhlá -we nya in 'kaa -na -gbe yi, -in 'na 'ka we yibheli.

⁵ «We mi 'sa 'bhie, -Lagonyima tsva mia Salidigbe nökple, wa 'ni -slö wa -bana -pvnplal. Waa nyima mia -bana 'pupa wa

yia 'wəplaa, wa -yo 'mū 'so ka nō, -we ka gbu -wa, wa ka we 'klv.

⁵'Sa -bhlokpadə, -wa -ka -gogali, ma plaa wee -bana 'wv, 'in wa 'jnm -we mia cēlida 'yliyəga -sebhə 'wv, in 'na 'ka we lamumni. 'In na gbaa wa 'jnm -zənə na Dide -yo o tietylənya 'yu.

⁶-C -ka 'nənə -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagəo Zuzu gbaa -Lagonyıma -yla, o 'nu we.»

'Sebhə -we Zaan cəlia Filadelphi leglizi 'wv

⁷'Nii, leglizi -we mia Filadelfigbe nkple, -in celi we 'anzı 'wv:

«C mia tikli, o gbaa gbozənə, o kaa nyimaa 'wlulapilinyo *-Davidlı -lakli kwəe, o -ka klolo -kali, 'in wa 'nia mnenei wa 'ka we kla, 'in o -ka -bha kla, wa 'nia mnenei wa 'ka -bha -kali, o weli ni:

⁸In -yi -na lenəgbv, in -yi we 'ji ni, -in 'n late 'nanə, -zugba -na zu na weli 'nənjwe, 'in -in 'ni na gbo kpeli. -In -tali, in ka klolo yahbilo -kali -mi -yla, -we nyime yahbilogbo 'nia mnenei o 'ka kla.

⁹Nyima -wa suslolua 'wv -Saataan 'jnm nya, 'in wa laa wa 'de Zuif, 'in wa 'nia we nya -mī, yocian wa -mia. -In -tali, -we in 'kaa wa -yla leni, mo ni: 'kva 'titie nya na yia wa -mī 'yu -laa, 'in wa 'ka -mī 'yu 'ukoku 'sibhli, 'in wa 'ka we 'jiyibheli ni, in -kali -na ze.

¹⁰-In ka na weli dli -gv zu dltie nya, we 'dəe 'gbv na yia -mī 'wokva stasia bhla. Ni, wee stasie mia dudu weeee -gv yida, we 'ka nyima weeee layla.

¹¹«Daylı na yia. -We -in kaa, -in kpa we la -kli. We -ka 'sa -mī, nyime yahbilogbo 'ni mnenei o 'ka -mī -na -can -kloo kwəe -sa.

¹²-C -ka -gogali, mo yia *-Lagobudu 'kaduu bhu -zea, 'in wa 'na 'ka -bha o vu. C -gogalinyo -go na yia na -Lagəo 'jnm ceha we -yo -Lagəo 'gbee 'jnm. Wee -Lagəo gbe mia, mo -wa *-Zeluzalemu -lolu, -we 'kaa -Lagəo -gbe 'bhu yal, 'in we 'ka lasibhli. C -gogalinyo -gu in 'kaa na 'jnm lolu celi.

¹³-C -ka 'nənə -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagəo Zuzu gbaa -Lagonyıma -yla, o 'nu we.»

'Sebhə -we Zaan cəlia Laodiseee leglizi 'wv

¹⁴'Nii, leglizi -we mia Laodisegbe nkple, -in celi we 'anzı 'wv:

«C gbaa -Lagəo dəmagbv, o -wa gboidaynu tikli, o -tubhva yo, o -ka so nya -Lagəo -laa -lu weeee la, o weli ni:

¹⁵In -yi -na lenəgbv. -In 'ni wətə, -in 'ni -su. Na dli nee, -in -ze we 'yahbilo.

¹⁶Ni, -in 'ni -su, -in 'ni wətə, -in wləwlv, we 'dəe 'gbv, gwezea na yia -mī.

¹⁷-In nəe ni, 'jnmnmnyo -in -mī. -In ka -lu duun 'yi, 'in -in ka -lu weeee -in 'ybhaa. -In mi 'sa gbadə, -zugba -in mi poli poli nyazinyo nya, bobabhanyo -in -mī. -In mi kpanu nya, -in mi 'lələnyo nya. -In mi 'sa, 'in -in 'ni we 'ji -yi.

¹⁸We 'dəe 'gbv, 'dī -we na zəa -mī, mo ni: -in yi na -gbe, -can -we wa 'kpila 'wv -kosu 'wv, -in 'ka we zo, 'in -in 'ka 'jnmnmnyo -zənə -ze. Yi, -in 'ka -bana 'popa zo, -in 'ka we 'wəpla, -na kpanu yi -mī zəbhələ. -In zo 'ya nyakpo, -in 'ka we 'yiliya 'wv pal, 'in -in 'ka layi.

¹⁹«-We mia na -nu nya, nyima -mama ka ze in -kalia, -māa na sialia, in 'ka -māa gbo sloluu 'gbv. We -ka 'sa -mī, -in 'bhiti -na dli, -in yi 'mī 'bī -goladolie nya.

²⁰-In po yukwli! In 'yligbe -budunjwee, in mu koko bhluda. -C -ka na weli 'nu, 'in o -ka -bha -kali, 'in na plaa o -bdu zo, 'in na -yo o 'səlia dabhlō.

²¹«-Ami, in mi -gogalinyo nya. In -yo na Dide ka o 'jnmnmkpe -goladi. We 'dəe 'gbv, o -ka -gogalinyo nya -mī, mo -yo 'mī 'so 'kaa na 'jnmnmkpe -goladi.

²²-C -ka 'nənə -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagəo Zuzu gbaa -Lagonyıma -yla, o 'nu we.»

4

-Mə yali wa -mnənia -Lagəo 'jnm

¹-Mvə 'bigv, 'in in yia -māa na 'yli -kakie 'wo gbo -putu -yo: klolo yahbilo mi jwəkalida yali. 'Wee weli -we in 'nəa tiada, -we 'wlu legle, we nee 'mī -yla: «Gbla -seli, -we 'kaa ci leni, in 'ka -mī we 'kloslolu.»

²Təvən, -Lagəo Zuzu 'bhua 'mī 'wv, 'in in yia 'jnmnmkpe -yo: -mī yali ladida -zugba we -goladinyo mi we -gv.

³-C -dia kpe -gula, li o hia təkpa -zənə wa laa zasipu -yo salidəvanı 'bhisa. -Zuku ha təkpa -zənə wa laa emewlodu 'bhisa, mo bibea wee kpe.

⁴Wee 'jnmnmkpe mia, 'jnmnmkpe -putu glo -bhlo 'ya -mnəa bibea we. Nyima kpası glo -bhlo 'ya -mnəa, -wa kaa -bana 'popa 'wv, 'in wa kaa -can -kloo 'wluo, ma -dia wee kpenya -gola.

⁵Nyuu 'yika -papie klaa, wəlnya klaa, we -yo -de -gangie, mo bhua wee 'jnmnmkpe 'wv. We 'yu, ylə gbeso mi -nyumada sa 'titie, mo -wa zuzu gbeso -we mia -Lagəo 'yu.

⁶Wee 'jnmnmkpe 'yu, we 'wlsəa gumunyu ka klo mi 'sese 'veli 'bhisa, mo mi -bha.

Wee 'jnmnmkpe kwesti, 'yiliyəgali -mnəa mi -bha. 'Yli mnenei we ku -yəla weeee. We mi we 'yugben -yo we lugben.

⁷Wee 'yiliyəgaluu tianu -yo -jla 'wowlv. We 'sənə -yo 'bhligbə -yule 'wowlv, we tanuv klo -yo nyiməe -nu 'wowlv, 'in we -mnəvanu 'wlu -galibha -cice -we mia -bhluda.

⁸Wee 'yiliyəgali -mnəa mia de ni, we 'yahbilo ka -kapue gbelibhlo. 'Yli mnenei we ku -yəla. We mi we -kapue dli, 'in we tələva mia we -gv. Zləoo, sabəoo luu we bhlia -nya. We nee:

«Jejitatep, o mi tikli, o mi tikli, o mi tikli, o -titie weeee mi o kwəe, o mi bhaa -bha, o mia -bha, o yia yia.»

9 We mia luv bhlida - zugba we mnini -o -dia
 'ηnumnikpe -golaa 'jñi, -o -gaa 'yliyo 'yli weee
 nya, 'in we gbaa o 'jñi -zənə, 'in we paa o fuo.
 10 Da wee 'yliyogali -ka luv bhlid -bhlo, 'in
 waa nyima kpasi glo -bhlo 'ya -mnva sibhlia
 'kukolu -o -dia 'ηnumnikpe -gv la 'yu. 'In
 wa bvbəa -o -gaa 'yliyo 'yli weee nya, 'in
 wa vitelia wa -can -kloo o 'ηnumnikpe 'yu, -
 zugba wa gbae:

11 «Jejitate, -amiaa -Lago,
 we mi tiklu -a 'ka -na 'jñi -mnini,
 -a 'ka -bha -mi zo,
 'in we mi tiklu -a 'ka -mi fuo 'pa
 -na 'titəe 'gbv.
 -We ka gbu -wa, -mi -laa -lu weee la.
 -In nEE, -lu yi la, 'in -lu yia layi,
 'in -in yia we lala.»

5

Gligli -sebhEE klapili wa -wləa

1 'In in yia gligli -sebhEE -yoyi, we mi oo
 'ηnumnikpee -goladinyoo lilioo 'wv. We -gv -
 yo we dlii mi celiida. We mi klada -luu klapili
 gbeso nya.

2 'In 'yia 'anzı 'titə yabhlo -yo, we 'ybhaa la
 wel 'titə nya, we nEE: «Nyoo ka we 'klu o 'ka
 -luu klapili gbeso ni -wlə, 'in o 'ka 'sebhEE ni -
 bloa?»

3 Nu, nyime -o 'kaa we -kah, o 'ni -mi. 'O
 'ni yali -mi, o 'ni dödv -gv -mi, o 'ni glu -mi.
 Nyime yabhlogbooo 'ni mneni o 'ka wee 'sebhEE
 'wtali.

4 Nyime -o 'kaa we 'klu o 'ka 'sebhEE ni -blo, o
 'ka we zeli, o 'ni -mi. We 'gbv in yia wi -wəwə.

5 Təvn, waa nyima kpasi 'yabhlo nEE 'mi
 -yiae: «-In 'na wili -ni. -In -talı, omo Zudaa
 zvayli -ja, -o -wa 'wlulapilnyo -Davidu yu,
 o ka -gogali, mo kaa we 'klu o 'ka wee -luu
 klapili gbeso -wlə, 'in o 'ka 'sebhEE ni -blo.»

6 -Bha in 'yia *BhlabhlEyu -yo 'yliybeda.
 O mi 'ηnumnikpe kwesi 'yliyogali -mnva -yo
 nyima kpasi nyid. 'O BhlabhlEyu 'wlusa -blu
 wa -di o 'slakaa -nu nya. 'O ka 'gwi gbeso -yo
 'yli gbeso. Mu -wa zuzu gbeso, -we -Lago 'paa
 yoo dödv weee -gv.

7 'O BhlabhlEyu bəa -o -dia 'ηnumnikpe -
 go la -yo, 'in o yia wee 'sebhEE 'wəbhu -məo
 likiwesoo 'wv.

8 'O 'bhua wee 'sebhEE 'wv, təvn wee
 'yliyogali -mnva -yo nyima kpasi glo -bhlo
 'ya -mnva yia o 'yu 'kukolu 'sibhli. 'O -ka -mi,
 o ka o -pete kwEE, 'in -can -dəkə -we nəkplə
 'wlə mia, -məo ka -məo kwEE. Wee wlə mia,
 mu -wa -Lagonymaa bhuhhoe -wəl.

9 -Bha wa bhlia luv lolu:
 «'O kaa we 'klu o 'ka 'sebhEE ni 'wəbhu,
 -mi -wa.
 -O kaa we 'klu o 'ka we -luu klapili -wlə,
 -mi -wa,
 -we ka gbu -wa,
 -o jitea o 'pənə o 'ka nyima 'wəzit -Lago -yla,

-mi -wa.

Nyima -wa 'bhva zva weee 'yli kлаa,
 welı 'yli -bhlo -bhlo -gbanya kлаa,
 klu weee nyima kлаa,
 we -yo -wa 'bhva laga dödv weee -gv,
 -o zitia wa 'wv -Lago -yla,
 -mi -wa.

10 Nu, -o nəa we le,
 'in -Lago pilu -maa 'wlu la,
 -mi -wa.
 -O nəa we le -maa 'ka -Lagəbəbənya -ze,
 'in -maa 'ka o dəmagbū lenv,
 -mi -wa.

-Mi nəa we le -maa 'ka nyima weee 'wlulapil
 dödv wa -gv.»

11 'In -talı 'yaa -bha, 'in in yia 'anzinyaa welı
 'nv. We -zu 'wv, wa 'ni mneni wa 'ka we zeli.
 Nu, wee 'yliyogali -mnva kлаa, nyima kpasi
 kлаa, we -yo 'ηnumnikpe, 'mu we bibeaa -nya.
 We 'də weee mia luv bhlida 'titə,

12 we nEE:

«Nu, BhlabhlEyu -o wa -dia -blu 'slaka nya,
 'titə kлаa, 'ηnumnie kлаa, gbyilo kлаa,
 we -yo lateło mi o -nu nya.

We 'dəe 'gbv, we mi tiklu nyima 'ka -bha o zo,
 wa 'ka o 'jñi -mnini,
 'in wa 'ka o 'jñi -zənə gba.»

13 'In in yi 'yaa luv -putu 'nv. -Lu weee -Lago
 -laa la, -we mia yali, -we mia dödv -gv, -we
 mia glu, we -yo -we mia gumunyu lu, we 'də
 weee bhlida luv, we nEE:

«-O -dia 'ηnumnikpe -gv la,
 o -yo BhlabhlEyu 'so,
 'titə weee mi wa -nu nya,
 'ηnumnie weee mi wa -nu nya.
 Wa bhlid wa 'jñi, 'in wa zo -bha wa
 'yli weee -nu nya.»

14 'In wee 'yliyogali -mnva nEE: «-Amən!»
 Nyima kpasi 'sibhlia 'kukolu, 'in wa yia o
 bvbə.

6

BhlabhlEyu -wləa -luu klapili gbeso

1 Təvn, 'in in yia o BhlabhlEyu -yoyi. 'In
 o yia wee gligli -sebhEE klapili tanv -wlə.
 -Bha -bhlokpadə 'yliyogali -mnva 'yabhlo
 'kpia 'wv 'titə, -de 'bhisa. 'In in yia we 'nv.
 We nEE: «Yi!»

2 In -talı -bha, 'in in yia numesovn 'pəpə -
 yoyi. -O -dia we -go la, o ka pnu kwEE, 'in wa
 yia o -can -kloo yoo 'nye. Nu, o ka -gogali, 'in
 -gv o yi 'yaa -galia mnia.

3 -Mvə 'bigv, o BhlabhlEyu yia wee -luu
 klapili tanv -wlə. -Bha -bhlokpadə, 'in in
 yia 'yliyogali tanv -wlə. -Bha -bhlokpadə, 'in 'nəa
 'yliyogali tanv -wlə. We nEE: «Yi!»

4 'In numesovn -putu yabhlo yia 'tlə, we -za
 -kosu 'bhisa. -O -dia we -gola, 'mə wa 'nyea
 'yoo, o 'ka dödv -gv tu -la, 'in dödv -nyuma
 'ka 'bhuhbhalı. -Bha wa 'nyea o tugogble yoo.

5 -Mvə 'bigv, o BhlabhlEyu yia wee -luu
 klapili tanv -wlə. -Bha -bhlokpadə, 'in 'nəa
 'yliyogali tanv -wlə. We nEE: «Yi!» In -talı

-bha, 'in in yia nimesuvn -ylukpa -yoysi. ɔ -dia we -go la, ɔ ka kilo kweɛ.

⁶ Weli yabhlo 'tlaa wee 'yiliyəgali -mnva nyidti, we nee: «'Mnɔ -yo -gooo 'klı yia yia. Nu, 'mnɔo kilo -bhlo kaa 'yli -bhlo -lubhoo 'penigwezi, -gooo kilo ta kaa 'yli -bhlo -lubhoo 'penigwezi. -Mvnɔ -ka 'kpi -yo nu, -in 'na zli we kwe -ni, we -vale -tu sa 'ce.»

⁷ -Mvv 'bigv, ɔ Bhlabhleyu yia wee -luu klalilu -mnvanv -wl. -Bha -bhlokpadə in 'nɔa 'yiliyəgalu -mnvanv weli. We nee: «Yi!»

⁸ In -talı -bha, 'in in yia nimesuvn -yoysi, we fuakaa. -ɔ -dia we -gula, ɔ 'tni wa laa tlithe. Tlithnyaa 'gbe -yo ɔ 'so no. 'In wa yia wa 'titə 'nye wa 'ka nyima 'bhaa mnı dvduv kibhe -mnvanv -bhlo -gv. 'Sa wa mnia wa 'ka nyima 'bha tögöble klaa, nwo klaa, tlthigu klaa, we -yo -fliinuma 'nyii nya.

⁹ -Mvv 'bigv, ɔ Bhlabhleyu yia wee -luu klaliluu gburu -wl. -Bha -bhlokpadə, in yia nyima wa 'bhaa, wa zuzu -yoysi 'slakagosalilu zo. Waa nyima mia, wa ka -Lagoweli -yojnwu, 'in wa mia we gburdaynya nya, we 'gbu wa yia wa 'bha.

¹⁰ Wa 'kpi 'wv 'titə, wa nee: «-Amiaa -Kanyoɔ 'zayli -ɔ mi -məwlvdə, dvduv -nyima -yoqbv -na yia 'wobhua, 'in -in 'ka wa gbo dili -amiaa -yoypasasiee saa. 'Lee, bhla -mvmv -na wolo wea?»

¹¹ Təvn, wa yia -maa -bana 'pɔpa 'wəladlili, 'in wa nee -maa -yla, -maa wv -se, nu, -maa bhelia -yo -maa lubhonu -lima -wa wa yia 'bhaa -maa 'de 'bhisa, -maa nywe -ka gba 'bhie.

¹² In -talı -bha, 'in in yia Bhlabhleyu -yoysi, 'in o yia -luu klaliluu gbelibhlou -wl. -Bha dvdu zuklua 'titə. 'In 'yli yia ylumanu nee -gbenaa, 'in 'co yia zamanı 'pɔan 'bhisa.

¹³ In -zelı yia bhlı dvdu -gv, su wa zəbhalia, -pipe -ka 'pli, sa we 'bhue jitea, 'sa -zelı jitea dvdu -gv.

¹⁴ 'In yalı yia labhv nyimaa 'yiliya 'wv, nee -bita wa gli. -Gəgo weee -yo dvdu weeee mia 'nyu nyidti, 'in we yia 'tlu.

¹⁵ Təvn, dvduv -nyimaa 'wlulapilunya klaa, nyimaa 'yugalunya klaa, 'slıjaa 'yugalunya klaa, 'ŋnumnunya klaa, nyima 'titə klaa, galı klaa, we -yo -wa 'na galı nya -mi, wa 'de weeee yia zize -gəgo 'bhukə 'wv, we -yo tokpa -nyidti.

¹⁶ Wa nee tokpa -yo -gəgo -yla: «A bhlili -ain -gv. A zize -ain 'pipi, -ɔ -dia 'ŋnumnukpe -gv la kweɛ. A zize -ain 'pipi Bhlabhleyuu 'ce kweɛ.

¹⁷ Nu, we ka nyini, wa 'cepaylı 'kadı ka nyini. Nyɔo mneni ɔ 'ka we 'yu 'yiligea?»

7

Nyima 'wlu glv ta -zakpa kugbua le 'so (144.000)

¹ -Mvv 'bigv, 'in in yia 'anzı -mnva -yoysi 'yiligebeda dvduv gwıgwı -mnva 'yli. -Mvv mi

dvdv -pipe -mnva 'yoo -kvulda, -mvv yi 'wlv nu, -pipe yabhlogbəo 'plı dvdu -gv, gumunyu -gv we -yo su 'wlu.

² In, in yia 'anzı -putu yabhlo -yoysi 'wosəda 'ylov 'wosəluda. -Lu -we nya wa zva -Lagoo yibhelida nyima -yo, we mi we kweɛ. 'Anzı -mnva -we -Lagoo 'nyea 'titə we 'ka gumunyu -yo dvdu stali, we 'kpi 'wv 'titə we -yla, we nee:

³ «A 'yilige -slo, nu, -a 'ni -slo 'yiliyəga -Lagoo yibhelida -Lagoo lubhononyaa 'klu -yo zu, dvdu klaa, su klaa, we -yo gumunyu, a 'na stali we -ni.»

⁴ In -wa -Lagoo zva ɔ 'dəe yibhelida -yo, 'in in yia wa 'njəe yibheli. *Izlaelı zva weee 'yli, nyima 'wlu glo ta -zakpa kugbua le 'so (144.000).

⁵ Zudaa zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). Lubenu zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). Gadu zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000).

⁶ Aselı zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). Nefotulu zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). Manasee zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000).

⁷ Simeeo zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). *Leviii zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). Isakaaa zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000).

⁸ Zabulon zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). *-Zezefvu zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). Bezameee zvayli, nyima 'wlu glo ta (12.000). Wa 'de weee 'klu -yo wa zva -Lagoo yibhelida.

Nyimaa -zlo bibea 'ŋnumnukpe

⁹ -Mvv 'bigv, in -talı -bha, 'in in yia nyimaa -zlo -yoysi. Waa nyima -zu 'wv, -ɔ mnenia ɔ 'ka wa zeli, ɔ 'ni -mi. Nu, dvdu weee -gv -nyima wa -mia: laga weee -gv -nyima mi -bha. Zva weee 'yli -nyima mi -bha. Klu weee nyima mi -bha. Weli weee nyima mi -bha. Wa 'yilige 'ŋnumnukpe -yo Bhlabhleyu 'yu. Wa ka -bana 'pɔpa 'wv, 'in səvn mia wa kweɛ.

¹⁰ Wa 'kpi 'wv 'titə, wa nee:
«-Amiaa -Lagoo -ɔ -dia 'ŋnumnukpe -gv la, ɔ -yo Bhlabhleyu 'so,

gbvəwəsəsie mi wa -nu nya!»

¹¹ Nu, 'anzı weee bibea wee 'yiliyəgalı -mnva klaa, waa nyima kpasi klaa, we -yo 'ŋnumnukpe. Wa -gbila 'wlu la 'ŋnumnukpe 'yu, 'in wa yia -Lagoo bəbə.

¹² Wa nee:
«-Amem! Nyima weee gba ɔ 'ŋni -zənv. Nu, nyima weee -mnvni ɔ 'ŋni, gbvılo weee mi ɔ -nu nya, nyima weee 'pa ɔ fuo, nyima weee zv -bha ɔ, 'titə -yo latelo weee mi ɔ -nu nya. We -mu 'sa, 'in we 'ka 'sa -to 'yli weee -nu nya.»

¹³ -Bha nyimə kpasa yabhlo 'yibhaa 'mi lae: «'Lee, waa nyima kaa de -bana 'pɔpa 'wv, mo -nyima wa -mi, 'in mo wa 'bhulvə?»

¹⁴ In nee ɔ -yla: «Na -kanyo, -ɔ -yia we 'ji, -mi -wa!»

9 n̄ee: «Waa nyima mia de, wa ka wa sialı bhabha. Wa ka wa 'de -bana -wolv Bhlabhleyuu 'pion lo, 'in we yia p̄omanı tenyi.

15 We 'gbv wa 'yligbea -Lago -'ηnumnukpe 'yu, zhoo, saboo, wa 'ka o d̄umagbu leno o -budu 'kadu za, 'in o -dia 'ηnumnukpe -gv la, 'in -m̄oo kva wa 'wv.

16 N̄wə 'na 'ka 'masleen wa 'bha, 'nyumatu 'na 'ka 'masleen wa 'bha, 'ylv -yo slo 'na 'ka 'masleen wa 'bha.

17 Nu, Bhlabhleyu o mia 'ηnumnukpe kwesi, mo yia wa 'nyuwluukpa lu kwa, bhlabhlee 'yiliɔzonyo 'bhisa. 'In -Lago yia wa 'm̄oo weeë sia.»

8

Bhlabhleyu -wləa ghligli -səbhəe klaliluu gbesənu

1 Nu, Bhlabhleyu -wləa wee ghligli -səbhəe klaliluu gbesənu, 'in -Lago -gbə yia 'wvto blenyii 'el̄u kibhe -bhlo.

2 'In, in yia 'anzi gbesə -yo -yligbeda -Lago 'yu. O yia we legle gbesə 'woladlili.

3 'Anzi -putu yia, 'in we yia 'slakagusalilu kwesi 'yligbe, -can -d̄oko mi we kw̄ee, we n̄okple wa siea 'wl̄. Wa 'nyea we 'wl̄ duun yoo, we suslolua -Lago -yia weee bhubhoeweli -yo 'wl̄ 'wv, 'in we -yo we yia 'slakagusalilu 'yu mn̄i, we 'ka we -Lago 'nye. Wee 'slakagusalilu mi -can nya, 'in we mia -Lago 'ηnumnukpe 'yu.

4 'In 'wl̄ gbeyle -yo -Lago -yia weee bhubhoeweli yia 'wv 'anzi kw̄ee -Lago 'yu.

5 T̄ovn, 'anzi 'bhua -d̄oko 'wv, we yia we yeli 'slakagusaliluu -kosu nya, 'in we yia we d̄vdu -gv 'mn̄i. -Bha -bhlokpadə, -de -gaan, w̄elunya gbaa, 'nyu 'paa 'yika, 'in d̄vdu yia zuklu.

Tia -legle -mn̄vaa wel̄i

6 'Anzi gbesə, -we kaa legle gbesə kw̄ee, mu mnazia we 'de la we 'ka we bhl̄.

7 We tanu bhl̄ia we legle, 'in -z̄elya nyu klaa, -kosu klaa, we -yo 'pion, -we mia 'wosusloluda, in we yia we d̄vdu -gv 'mn̄i. D̄vdu kibhe ta -go -bhlo yia si, su ta glaa -bhlo -yo -petu yalv weee yia si.

8 We 'sonu bhl̄ia we legle: -kosu 'kadu 'wl̄ -gəgo -we mi sida, 'mu wa vitelia gumunyu lv, 'in gumunyuua taa nuv -bhlo yia 'pion -ze.

9 Gumunyu lv -li ta glaa -bhlo yia tl̄, 'in we yia 'gl̄v ta glaa -bhlo lasa.

10 We tanu bhl̄ia we legle: -z̄elya 'kadu 'bhua yah, 'in we yia bhl̄i, wee -z̄elya mia, -kosuu miu 'bhisa we nyumaa, mu bhl̄ilia 'nyuwluukanya -yo -gbvə 'kadi ta glaa -gbvə -bhlo lo.

11 Wee -z̄elya wa laa kal̄lu, 'in wee -gbvə ta glaa -bhloo 'nyu yia kamani. 'In wee 'nyu yia nyima duun 'bha we 'kikaloo 'gbv.

12 Wee 'anzi -mn̄vanu bhl̄ia we legle, 'in 'ylv v kibhe taa nuv -bhlo klaa, 'c̄v kibhe taa nuv -bhlo klaa, we -yo -z̄eli ta glaa -bhlo

yia -nyumo. Sa z̄lu taa nuv kibhe -bhlo -tvə nikpise 'wv, 'sa saboo taa nuv kibhe -bhlo 'nia 'cv -yo -z̄eli san 'y.

13 Nu, in -talia -bha, 'in in yia -galibhacice mia -bluda -mo yali 'pipu 'wokp̄iweli 'tit̄ 'nv, we n̄ee: «Gbonyuu, gbonyuu, gbonyuu mi d̄vdu -nyimaa -nu nya 'anz̄i taa pm̄ -ka wa legle bhl̄!»

9

Legleə gbuñv

1 Nu, 'anzi gbuñv bhl̄ia we legle, -z̄elya yabholo -we bhl̄ia d̄vdu, 'in in yia we -yo -y. 'Bhoka -we 'nia bhl̄oluda -ka, we -lakl̄i wa 'nyea wee -z̄elya yoo.

2 We -kalia wee 'bhoka, gbeyle -we 'wl̄ -klaaa gbeyle mo 'tl̄a -mo, 'in we yia 'ylv -yo -p̄ipe yluman.

3 Wee gbeyle 'wv -gangannya 'tl̄a, 'in we yia d̄vdu -gv lamneni. 'In -Lago yia 'tit̄ -we -yo -klagbetaa 'tit̄ 'wowl̄a we 'nye.

4 Wa n̄ee we -yla we 'na nuv gbonyyuu -petu -yla le -ni, we -yo sunya -yo -titi -wət̄o. Nu, nyima -wa 'nia -Lago yibhelida 'klu -yo -ka, 'ma we 'kaa gbonyyuu -yla leno.

5 Wa 'n̄i wee -gangannya 'yoo 'nye we 'ka nyima 'bha. Wa n̄ee nu, we sialı wa bhabha 'cv gbu zo. Sa -klagbeta -ka 'pa, 'in -bha glopoa ni, we nu 'sa we.

6 We bhl̄ia, tl̄thlee da wa yia -talia, 'in wa 'na 'ka we 'y, we tu yia nyima 'bhaa, 'in kw̄ee -mu yia wa -gwaa.

7 Wee -gangannya 'wl̄sa n̄mesv̄n, -we wa mnazia la t̄vug -nu nya, 'in -we ka 'wl̄o 'wl̄va n̄ee -can -kloo mi -bha. We 'klu -yo nyimaa 'klu 'wowl̄.

8 We 'nyi 'wl̄ 'ywnu 'nyi. 'In we gla 'wl̄ -jlaa gla.

9 We ka netebana 'wv, 'in we -kapuee paa -jiji. We -jiji mia, we 'wl̄ n̄ee n̄mesv̄n duun mi -wotloo 'wəgbizeda -gwagwile nya we 'ka nyima -yla gbonyyuu leno 'cv gbu zo.

10 Wee -gangannyaaa gon 'wl̄sa wee -klagbetaa gon, -we mia 'ylitelida seeni 'bhisa. We gon nya we mnenia we 'ka nyima -yla gbonyyuu leno 'cv gbu zo.

11 Wee -gangannya ka 'wl̄ulapilnyo: 'bhoka -we 'nia bhl̄oluda -ka, we 'wv -Kuzuu 'anzi we -mia. Nu, we 'j̄ni -wa Abadon zuifoweli 'wv, Apolion *glekiweli 'wv. We ji -wa -Lunyomya.

12 Tiatia -gbonyyuu 'pla de, nu, we -tu lv 's.

Legleə gbelibhlonv

13 Nu, 'anzi gbelibhlonv bhl̄ia we legle ni, 'in, in yia -wel̄ yabholo 'nv. -Lago 'slakagusaliluu gwigwi -mn̄va 'yli we 'bhua. Wee 'slakagusalilu mi -can nya, 'in we mia -Lago 'yu.

14 Wee wel̄ n̄ee wee 'anzi gbelibhlonv kaa legle kw̄ee -yla: «'Anzi -mn̄va -we mia

gboanda, -gbøva 'kadø wa laa Eflatı kwesi, -in -blo we -nya.»

¹⁵ Wee 'anzi -mnua mia, -Lagø ka we lam-naziø lubhoo -nu nya. Wee -zv nü cu nü yli nü 'leli teun -nu nya o mnazia we la, we 'ka mia, we 'ka nyuma 'wosisal, 'in we 'ka nyuma ta glaa -bhlo 'bha. Nu, wełi gbaa, 'in wa yia we -blo.

¹⁶ 'Sluja -wa mia numesøvn -gv, wa zelia wa 'mu -yla, wa ñwe nyini minion 'wlu -bhlo.

¹⁷ -Mo na 'yli -kakie 'wø, -wa -dia wee numesøvn -gola, sa in 'yia wa -yo mu ni: netebana mia wa 'wø, we -za -kosu 'bhisa, we ylu yali 'bhisa, we -za lu -bhuhhee nokple 'bhisa. Wee numesøvnnyaa 'wlu 'wløsa -jlaa 'wlu. 'In -kosu klaa, gbeyle klaa, we -yo -bhuhhui slo tlaa we ñwee.

¹⁸ Nu, -kosu klaa, gbeyle klaa, we -yo -bhuhhui slonya 'tlaa da we ñwee ni, mu -wa siasie ta. Mu 'bhaa dudvgv -nyuma ta glaa -bhlo.

¹⁹ Nu, wee numesøvnnyaa 'titë mia, we mi we ñwe -yo, 'in we mia we gon -yo. We gon 'wløsa tibhe. We ka 'wlu, we nya we nua nyuma -yla gbonyuu le.

²⁰ Wee siasie 'ni dudvgv -nyuma weeee 'bha. Nyuma -wa -tua -bha, wa 'ni wa telitelu 'bibhu. Wa mu -bhlokpadø 'kuzunyø bøbøda, telitelu mia -can nya klaa, 'gwæzi nya klaa, nete nya klaa, tøkpa nya klaa, we -yo su nya, wa 'ni we bøbøe 'bibhu. 'In wee telitelu mia, we'e 'yli la, we'e 'nu 'in we'e no.

²¹ Nu, wa 'ni wa dli 'bhitø, wa mi nyuma 'bhada -bhlokpadø, wa mi yliñ lenøda, 'in wa -yo nyuma weeee dia -budø 'wø, 'in tolva ylia 'wie.

10

'Anzi -yo gligli -sebhø -yule

¹ 'In in yi 'yaa 'anzi 'titë -putu -yo yali yali 'bhøda. Yalipøpa wełia we 'wø -bana 'bhisa, 'in -zuku yia we 'wlu bibe. We klu nyumaa 'ylo 'bhisa, 'in we bhøgø 'wløsa -kosuu -dølv.

² Gligli -sebhø -yule mi we kwæe, we mi ñwekalida. Gumunyu -gv we dia lilibhøla, 'in we yia dudv -go køpebhø ladø.

³ Sa -jla kpia 'wø 'titëe, 'sa we 'kpia 'wø. We 'kpia 'wø taøn, 'in -de gbesø yia -gan.

⁴ Wee -de gbesø -gangiee 'bigø, in 'ybøha yaa in 'ka we wełi celø. -Bha -bhlokpadø, 'in wełi yabhlø yia gba -mo yali. We nee 'mu -ylæe: «Wełi -we wee -de gbesø gbaa, -in zize we. -In 'na celø -lu yabhløgboø -ni.»

⁵ Nu, wee 'anzi in 'yi yaa -yo 'yligbeda, -we ka bhø yabhlø mia gumunyu -gv, 'in we 'yabhlø mia dudv -gv, we yia liliso 'wøbhø yali.

⁶ 'In we yia bi -Lagø -o -gaa 'yliyo 'yli weeee nya, o 'yli nya, -Lagø -o -laa yali -yo we 'wø -lu weeee la, -o -laa dudv -yo we -gv -lu weeee la, we -yo gumunyu -yo we lu -lu weeee. Wee 'anzi nee: «We bhøla 'ni 'masleø latlølv.

⁷ Nu, zli 'anziø gbesønv yia we legle bhøia, -Lagø 'wlukøvn -gbø mia zizeda, we zli o nua we le. Cun, le o yia we nua, sa o gbaa we, o lubhononya -wa mia o gbuu -falipanya nya -yla, 'sa.»

⁸ 'In wełi -we in 'nu yaa -mo yali, we nee 'ya 'mu -ylæe: «'Anzi yligbea gumunyu -yo dudu -gv, -in mnø we -gbø, 'in 'sebhø -we mia ñwekalida we kwæe, -in 'bhu we 'wø.»

⁹ 'In in yia we -yo be. In nee we -yla nu, we 'nye 'mu wee 'sebhø -yule yoo. We nee 'mu -ylæe: «'In 'bhu we 'wø, -in 'ka we li. Nu, kamania we yia -na ñokple, nu, luv 'kpi 'bhisa we yia menia -na ñwee.»

¹⁰ 'In -saa wee 'sebhø we kwæe, in lia we, luv 'kpi 'bhisa we menia 'mu ñwee. -Sleøen in mnaa we, 'in we yia kamani na ñokple.

¹¹ Wa nee 'mu -ylæe, we mi 'ya nu, in gba -we -Lagø yia lenøa, klu duun klaa, laganya klaa, wele 'yli -bhlo -bhlonya klaa, we -yo nyumaa 'wlulapilinyaa daa.

11

-Lagø gbudayinya 'so

¹ -Mvv 'bigø, gblee yabhlø -we -yo su -we nya wa yibhøla -lu 'so 'wøwløa, wa yia 'mu we yoo 'nye. 'In wa nee 'mu -ylæe: «'In -so 'wø -in 'ka -Lagøbudu 'kadø -yo we 'slakagøsalø yibhøla mnø. -Wa mia -mo -Lagø bøbøda, -in zeli wa.

² Nu, -in ti -budunjøe 'wø. -In 'na yibhølo -bha -ni, -we ka gbu -wa, -wa 'nia Zuifø, wa ka we wa 'nye, 'in ma yia -Lagø -møwlø gbe -gønoa 'in wa 'ka we lawowwlø 'cu glu 'so, 'cu 'so zo.

³ Nu, na gbu dayinya 'so na yia yoo 'paa wa 'ka -Lagøwøli gba wee 'yli 'wlu gbelibhø 'yli glu ta nya, -gbønaa nya 'wø.»

⁴ Nu, ma -wa *olivusu 'so -yo 'napø 'so -we 'yligbea dudvgv -Kanyø -Lagø 'yu.

⁵ Nyime -ka we -yla gbonyuu lenøa yi, 'in -kosu tlaa we ñwee, 'in we bhaa o. Nyime -o -ka we -yla gbonyuu lenøa yi, 'sa -bhlokpadø -mo yia thia.

⁶ Waa gbu dayinya ka 'titë wa 'ka 'nyu 'yligbeli -møv yi 'wø we loa wa -Lagøgbøø -falipøa bhøla. Nu, wa ka 'titë wa 'ka 'nyu 'piøn 'wølabhiti. 'In wa ka 'titë wa 'ka dudv -gv siasiee 'yli -bhlo -bhlo lala wa dli da.

⁷ 'In gbu -we ka da wa 'ya ni, wa -ka we gbagbie bhøia, 'in 'bhøka -we 'nia bhloluda -ka, -mo nyime yabhlø yia 'tlaa, we 'ka wa to døl, we 'ka wa lu, 'in we 'ka wa 'bha.

⁸ 'In wa 'kwienya 'ka lashuda -tu -mo 'gbe 'kadøv -gbøgbøv 'wø, da nyuma kuluwa wa -Kanyø *su -gøla. Wee gbe mia, 'mu wa palia *Sodømu -yo Eziputø 'wø.

⁹ Nu, nyimaa 'yli -bhlo -bhlo -wa 'bhøa zøa -bhlo -bhlo 'yli, -wa gbaa wele 'yli -bhlo -bhlo, we -yo -wa 'bhøa laga -bhlo -bhlo -gv, -maa

yia wa 'kwie ylaa 'yli ta kibhe nya. Wa 'na 'ka wa 'bhlubhlugbo -yojwnu.

¹⁰ Waa *-Lagɔgbvv -falipanya sɔ nu tlthie yia dudvgv -nyima 'mona 'wolaa, 'in wa 'ka -lu 'nyinyen' 'mona nya. Waa nyima sɔ nɔ ka wa sialt tenyii 'gbo.

¹¹ Nu, 'yli ta kibhe -ka 'pli ni, 'in nyapeli bhua -Lagɔ -gbɛ, 'in we plaa wa 'wu, 'in waa nyima sɔa 'wu. -Maa -ka wa -yoj, 'in -nyanigba kpalia -maa.

¹² 'In weli 'tit yahbho yia wa 'de 'sɔ -yla gba yal: «A -gbla -seli.» 'In wa yia -mo yali -gbla yali popa 'wu -zugba wa tonyima yla wa.

¹³ -Bha -bhlokpadɛ dudu zuklue 'titɛ, 'in wee 'gbe kibhe kugbuaa -go -bhlonu yia labhu. 'In nyima 'wlu glu -bhlo 'wlu kugbua le gbu (7.000) yia thi wee dudu zukluee 'bigo. Nyima talba -wa -tva -bha, -nyanigbo yia -maa -kpali, 'in wa yia -Lagɔ -ɔ mia yalu 'yŋni -mnini.

¹⁴ Gbonyuuu 'sɔnu ka 'pli, -sleen, wee gbonyuuu tanu yia dayli yia.

Leglee gbesɔn

¹⁵ Anzu gbesɔn bhlia we legle, 'in wa yia weli 'tit -nya 'nu yali. We nee:

«Dudu 'wlulapliɛ mi -sleen -amiaa -Lagɔ Je-jitape

-yo ɔ -Bhasanyo 'so kwɛe.

Ma yia nyima weeee 'wlulapliɛ,
'yli weeee -nu nya.»

¹⁶ 'In waa nyima kpasi glo -bhlo 'ya -mnva, -wa -dia 'yŋnumnikpenya -go la -Lagɔ 'yu, wa -gbilia 'wlu la, 'in wa yia -Lagɔ bvbɔ.

¹⁷ -Mo wa -Lagobobaweli 'wu wa nee:

«Jejitape, 'tit weeee -Kanyo -Lagɔ,
-mi -ɔ mi bhaa, 'in -ɔ mia,

-mi -a paa fuo.

Nu, -na 'tit nya -in pilia -sleen nyima weeee
'wlu la

¹⁸ Nu, laga ka 'ce 'pa,

'in -na 'cepapie yia 'wuso.

'Yli -we nya -in 'kaa tlthnyaa -yogbv 'wobhu
we ka nyni.

Wee yli nynia -in 'ka -na gbow -falipanya
-wa nva -na lubho,

we -yo -na nyima -wa sɔa -na 'yŋni -yo,

we 'ka nyima kpasi -zeoo,

we 'ka 'nyenyeuya -zeoo,

-in 'ka wa -tnvuu wla,

'in -wa -saa dudu la,

-in 'ka wa lasa.»

¹⁹ Nu, -Lagobudu 'kadu -we mia yali -kalia
nywe, 'in wa yia -mo 'kesu -yoj. Nu, wee 'kesu nɔkple, weli -we suslolua -Lagɔ -yo ɔ nyima
'wu, 'in -we wa cɛla -li -gu, mo mia -mo. Tɔn, 'nyu 'paa 'yka, wehnya gbaa, -de -gaan, dudu
zuklue, 'in -zeh nyu yia lba.

12

*-Zatibhe -sɔlva 'yŋwno yahbho -yojwv

¹ Nu, gwedilu yahbho 'tlaa yali: 'yŋwno yahbho -wa. 'Yli mi ɔ 'wu -bana nya, 'in 'co mi ɔ bhv zo. -Zeli kugbua le sɔ mia ɔ 'wluo -kloo 'bhisa.

² ɔ 'yŋwno mi nɔkpla. ɔ gwali bhla ka nyni, ɔ mi luzii 'gbv ɔ kpia 'wu.

³ In gwedilu -putu yi 'yaa yali 'tla. *-Zatibhe 'kadu -wa, we -za. We ka 'wlu gbesɔ, we -yo 'gwi kugbua. We 'wlu -mɔmɔ -ka -mi, -mɔv ka -can -kloo -gv.

⁴ We gon nya we ylipea -zeli ta glaa -bhlo la, 'in we vitelia we dudu. Nu, ɔ 'yŋwno mi gwaliida yida, 'in wee -zatibhe yia ɔ 'yu 'ylibge, nu, ɔ -ka gwali ni, we 'ka ɔ 'yu mna.

⁵ 'In ɔ 'yŋwno yia nɔkpasuyu gwali. Nu, nɔkpasuyu -ɔ 'kaa dudu weeee -gu nyima 'yoo da -slolu 'klu 'cici nya, mo -wa. 'In wa yia -Lagɔ -yo ɔ 'yŋnumnikpe kwesi ɔ 'yu bel.

⁶ Tɔn, ɔ 'yŋwno yia -flii -bho, 'in ɔ yia da beblee mn̄i, da -Lagɔ mnazia ɔ -yla 'bi la. ɔ li -ma 'yli 'wlu gbelibhlo, 'yli glo ta (1.260), 'in -zugba ɔ yli liliu ɔ li.

⁷ -Sleen, tu yia yali bhli. 'Anzinyaa -kanyo Miseli -yo ɔ -anzinya, we -yo -zatibhe yia go, 'in -zatibhe 'anzinya yia we 'wuso.

⁸ 'In we yia -zatibhe -yo we 'anzinya lu. Nu, we 'nu we 'klu -ka we 'ka yali -to.

⁹ 'In wa yia weee -zatibhe 'kadu 'de 'pipee viteli. Mo -wa da bhlasabhlia *-tbhe -we wa laa *'Kuzu, 'in wa la 'yaa -Saatan. Mo nɔa dudvgv -nyima weeee -dawli 'wu. Wa vitelia we dudu, 'in wa yi 'yaa we 'anzinya we 'bi viteli.

¹⁰ -Mu 'bigu, in yia weli 'tit yahbho 'nu -mo yali. We nee: «Nyimaa gbowosabhlia ka nyni. -Sleen mia, -amiaa -Lagɔ ka ɔ 'tit -slolu, 'in dudu 'wlulapliɛ mi ɔ kwɛe. -Sleen mia da, ɔ -Bhasanyo ka we -slolu nu, mo kaa se. Nu, -we diha -amiaa bhelia gbu 'wlu la, wa ka we 'pipee viteli. Cun, zhoo, saboo, -we diha -amiaa bhelia gbu 'wlu la -Lagɔ 'yu, 'mu wa vitelia.

¹¹ Nu, -amiaa bhelia ka -gugali, Bhlabhleyuuu 'piɔn -yo gbowdayiweli 'gbv. Wee weli 'gbv wa yia jwnu wa 'ka wa 'yliyogagie wla, 'in wa 'ka tl.

¹² We 'dɛɛ 'gbv yali -in li 'mona. Wa ka wee -zatibhe viteli, we 'dɛɛ 'gbv, -wa weeee -dia yali la, a li 'mona! Nu, gbonyuu mi dudu -yo gumunyuu -nu nya. -We ka gbu -wa, 'Kuzu ka -mo lasibhli 'ce nya. Nu, we 'yli 'nu 'wuso, we 'de -yi we 'ji.»

¹³ Wee -zatibhe 'yia nu, wa ka we dudu viteli ni, ɔ 'yŋwno -ɔ gwali da nɔkpasuyu, 'in we yia ɔ 'bi vuvue bhli.

¹⁴ Nu, -Lagɔ 'nyea ɔ -galibhaciɛɛ -kapue 'sɔ, ɔ 'ka -blu, da beblee -Lagɔ mnazia la ɔ -nu nya, ɔ 'ka -mo mn̄i. -Meme mia ɔ mn̄eni ɔ 'ka -mo

-zu ta kibhee* lililu 'yi o 'ka we li. 'In tubhe 'ni o -yɔcipa.

¹⁵ Wee tubhe yia 'nyu gwεze o 'bi, 'in we yia -gbua -zε, we 'ka yaa o 'jwno mna.

¹⁶ 'In dudu yia o 'jwno 'wusaa yi. Wee dudu -kalia jwe, -gbua -we -zatibhe gwεzea, 'in we yia we 'ma.

¹⁷ 'In wee -zatibhe yia o 'jwno -yɔcepali, 'in we yia o 'yua pnu -yo o 'yuouua -gbε tu kwa. -Maa mia, -Lagoo tite -maa zua 'nunjwe, 'in -maa mia -Zezeu gbu dayinya nya.

¹⁸ -Bha wee -zatibhe bεa gumunyuu -gogə -gv, 'in we yia -bha 'yligbeda -tu -buse -gv.

13

Nime -we 'tlaa gumunyuu -gv

¹ -Mv 'bigv, in yia nime yabhlo -yɔyi gu munyuu -gb 'tlada, we 'gwi kugbua, 'in we 'wlu gbeso. 'In we 'gwi -momo -ka -mi, -mvu ka -can -kloo -go. 'In we 'wlu -momo -ka -mi, -Lagoo veli jn mi we -go celida.

² Wee nime in 'yia -yo, we 'wlu gbi. We bhu 'wlu sa 'cakanme 'kadu yabhlo bhu, 'in we jwee 'wlu -jlaa jwee. 'Mu -zatibhe 'nyea we latele, we -yo we 'jnunmkpe -yo we 'tite.

³ Wee nimee 'wlu yabhlo 'wlu sa tlithle mi we -yo, -mvu 'bigv 'in we yi 'po. Ni, jwegaga -subhalia nyima weee, 'in wa yia we 'bi mni.

⁴ Ni, wee -zatibhe mia, 'mu dudogv -nyima weee bvbə, -we ka gbv -wa, mu 'nyea wee nime 'tite. 'In nyima weee bvbə 'yaa wee nime, -zugba wa gbae: «Nyaa mi nime ni 'bhisa? 'Lee, nyaa 'ka we nya gva?»

⁵ We ka 'yoo 'yi we 'ka we 'de 'ylimani, 'in we 'ka -Lagoo veli. 'In we ka 'tite 'yi, we 'ka we lenu 'co glv 'so 'co 'so nya.

⁶ We -bloa jwe 'in we yia -Lagoo velie bhli: we veli o 'jnni, we veli o ladida, 'in we yia -wa -dia yali la veli.

⁷ Wee nime ka yoo 'yi we -yo -Lagonyima 'ka tvgv, 'in we 'ka wa lu. We yia 'yoo 'yi we 'ka zua weee 'yli -nyima kлаa, nyima klu weee kлаa, weli 'yli -bhlo -bhloo gbanya weee kлаa, we -yo laga weee 'wlulapli.

⁸ 'In dudogv -nyima weee yia we bvbə. Ni, dudu lablabhla, nyima ka jn 'nia 'yliyəga -səbhə 'wlu celida -mi, ma yia we bvbə. Wee 'səbhə mia, Bhlabhləyu wa 'bhaa 'slaka nya, o -no -wa.

⁹ Ni, o -ka 'nənu -yukwli 'wlu -ka, o 'no we.

¹⁰ Ni, -lu -we 'yli nyime 'kaa mnini, we 'yli o mnini.

Nime -o 'kaa -kaslu 'wlu mnii, -kaslu 'wlu o mnia.

Nime -o tugvgle 'kaa 'bha, tugvgle bhaa o.

We -ka 'sa -mi, -Lagonyima -ka dliti, wa -tu -Lagoo dli -gv -zvda.

Nime -we 'tlaa glu

¹¹ Təvn, in yia nime -putu -yɔyi glu 'tlada. We ka 'gwi 'so 'wlu, -mvu 'wlu bhlabhləyuu 'gwi, ni, -zatibhe 'bhisa we gbaa.

¹² Nimee tianov 'tite we kaa. We -ka nyima 'yu 'tla, mu nva le, 'in -maa bvbəa nimee tianov -we tlithle felia 'bhaa.

¹³ 'In wee nime nva gwεdigv 'kadu le, 'in we subhalia -maa jwεgaga. Sa 'bhisa, we sa -kosu yali, 'in we laa we dudu -gv, nyima weee 'yibadit.

¹⁴ Gwεdigbənya -we wee nime nva le nimee tianov 'yu, we nya we nva dudu -nyima -dawli 'wv. 'In we gbaa -maa -yla ni, nimee -we togvgle nva le, 'in we yia 'po, wa tel i we 'wvwlv.

¹⁵ Nime -we 'tlaa glu, mu 'yia 'tite we 'ka wee telithlu nyapelite 'nye -mvu 'ka gbagbie mnenei. 'In -wa 'nia we bvbəe jwnu, we 'ka wa 'bha.

¹⁶ Mu nva we le, 'in nyima weee, 'yuao, nyima kpasi, 'jnjmnnyao, bobahnyao, -wa 'nia galioo, we -yo gal, 'in wa yia we yibhelida -yɔka -gla nya. We 'ni wa liliso -yo -mi, -zugba wa 'klu -yo -wa.

¹⁷ Ni, nyime -o 'ni wee nimee yibhelida -yɔka, -o 'ni we 'jnni -yɔka, -o 'ni we nimeloo -yɔka, wa'a 'nye o 'yoo o 'ka -lu zo, 'in o 'ka -lu pəlo 'pa.

¹⁸ Ni, gbyilo -bhla bεa. -o -ka 'ylimna, o sisal wee nimee nimeloo 'wv, 'in o 'ka we 'wolano. Ni, wee nimeloo mia, nyimə yabhlo jn -wa: mu -wa 'wlu ta glo ta 'ya gelibibhlo (666).

14

Nyima wa zitia 'wv, wa lvv

¹ In -tali 'yaa -bha, 'in in yia Bhlabhləyuu -yɔyi. O mi *Siɔngəgo 'wlu 'yligbeda, we -yo nyima 'wlu glo ta -zakpa kugbua le 'so (144.000). O Bhlabhləyuu -yo o Didee 'jnni mi wa 'klu -yo celida.

² Wel i yabhlo yia yali 'bhu. Wee wel i 'wlu gumunyuu -jiji, we 'wlu 'ya sa -de -gan. Wee wel i meni -pete wa mia bhliada wel i 'bhisa.

³ Waa nyima mi 'jnjmnkpe kлаa, 'yliyəgali -mnua kлаa, we -yo nyima kpasi 'yu luv lulu bhlida. Wee lvv mia, nyima yabhlogbə 'ni mnenei o 'ka we bhli, we 'ni waa nyima 'wlu glo ta -zakpa kugbua le 'so (144.000) -wa -Lagoo zitia 'wlu dudu -nyima glaa 'wubhu.

⁴ -Maa mia, -maa 'ni -maa 'de pən -plati 'jwni duun nya. Cun, 'sa -maa -tva 'wv sa 'pañpana. Da Bhlabhləyuu -ka 'plli, -maa mi o 'bi. -Lagoo ka -maa 'wuziti dudu -nyima glaa -maa 'ka o -yo Bhlabhləyuu tia -nyima -zε.

⁵ -Maa 'ni yotubhu. Cun, -maa 'ni gbu nyuu 'wlu -ka -Lagoo 'yu.

Anzi ta

⁶ Təvn, in yia 'anzi -putu -yɔyi -bluda -mo yali 'pipi. Mu yia -Lagoo gbaa yia, dudu -gv

-nyima -yla. Wee -Lagəgbv 'nū bhloluda -ka. Nu, laga weeee kлаа, zva weeee 'yli -nyima kлаа, weli 'yli -bhlo -bhloo gbanya kлаа, we -yo nyimaa klu weeee -yla we yia we gbaa.

7 Wee 'anzi nēe weli 'titę nyae: «A sō -Lago! A bhli o 'jnn! Nu, bhla -we nya o 'kaa nyimaa -ygbv 'wvbhu, we ka nynii 'gbv. Yali kлаа, dudu kлаа, gumunyu kлаа, we -yo 'nyuwluukanya, -o -laa we la, a bубo o.»

8 'Anzi 'sonu yia tianu 'bi yi, -zugba we gbae: «O ka bhli, Babilənəgbe 'kadu ka bhli. O ka o 'mama nu laga weeee 'nye sa duun, wa 'ka we 'ma. Nyime -o -ka wee nu 'ma, 'in -məo bhlilia o mətni lv.»

9 Təon, 'in 'anzi tanu yia sō -gaa 'yu 'bi yi. We nēe weli 'titę nyae: «Nyime -o -ka wee nime -yo we telitelnu bубo, -o -ka we yibhelida 'klu -yo -kaoo, o -ka we sō -yo -kaoo,

10 o -nyime yia -Lagəo 'ceę nu 'maa. Wee nu mia, we 'te, 'in -Lagəo yia we o 'ce -kəpə 'wuslua. O -nyime yia sia -kosu -yo -bhuhbui slo 'wu. Sia o yia -Lagəo -məwlə -anzinya -yo Bhlabhleyu 'yu.

11 -Kosu -we yia wa sialia sa bhabha, we gbeyleo yia -gblada -tva 'yli weeee -nu nya. -Sləen, -wa bубo wee nime kлаа, we telitelnu kлаа, we -yo -wa kaa we yibhelida -yo, sabəoo, zlioo, wa mi siada, wa siasie 'na 'ka bhlo.»

12 We 'gbv -wa mia -Lagəo -nu nya, -wa zva o titę 'nəjwe, 'in wa dli tua -Zezu -gv ni, -maa mia, -maa -ka -sleen dlitie.

13 Təon, 'in in yia weli yabhllo 'bhva yali 'nu, we nēe: «We na yia -mi -yla gbaa ni, -in celi we: «Wa tlila -Lagəlbhu 'wu ni, 'wtotvə -dlo mi wa -nu nya.»

«-Bha -bhlokpadəc, -Lagəo Zuzu nēe: «Nyapea wa yia wa lubhoo 'bigv. Wa lenəgbv -zənənyia -yo wa no.»

*-Dloya -sa bhla

14 In yla 'ya -bha, 'in in yia yalipopə -yoysi. -C mia we -gpladuda, o 'wlu sa nyime. -Can -kloo mi o 'wlu, 'in 'nenə -bhleka mi o kwəe.

15 'Anzi -putu 'tlia -Lagəbudu 'kadu zo, we 'kpiə 'wu 'titę, we nēe -o -dia yalipopə -gv la -ylae: «In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in bhli -lu -didi. Nu, -lulu -didi bhla nynia, -we ka gbu -wa, -didi bhla bea dudu weeee -gv.»

16 Təon -o -dia yalipopə -gv la, o yia o -bhleka latli dudu -gv, 'in we yia -li -di dudu -gv.

17 -Mvv 'bigv, 'in 'anzi -putu yia -Lagəbudu 'kadu, -we mia yali, zo 'tla. -Mvv ka 'ya 'nenə -bhleka kwəe.

18 Təon, 'yabhllo yia 'slakagəsaluu gbegbein 'bhvlou. -Mvv mia, -mvv ka -kosu -gv 'titę. We nēe, we kaa 'nenə -bhleka kwəe -yla weli 'titę nyae: «In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in -sa *-dloya, 'in -in 'ka we 'wlugəgwlah. Nu, -dloya -we mia -mo su 'wlu dudu -gv, we ka zali.»

19 Wee 'anzi tlia we -bhleka la dudu -gv, 'in we yia -dləyaa gwna -sa. 'In we yia we -dləyaa 'wonyazəlu 'kadu nəkpəle viteli. -Mvv -wa -Lagəo 'ceę.

20 Nu, 'gbe luv wa 'nyazəa wee -dləyaa 'wu, 'in 'piən yia -ma 'tla. Wee 'piən mia, mv 'mnia kilo 'wlu gbeta (1.600) -gv, 'in we -gvwəpapie yia nimesuvən ɻwe -yo nyni.

15

'Anzi gbesə -yo 'wubhlolu -siasie gbesə

1 -Mvv 'bigv, 'in in yia gwədilu -putu -yoysi -ma yali: we 'yli, 'in we yia nyima ɻwegaga subhalı. 'Anzi gbesə ka siasie gbesə kwəe. Wee siasie -wa 'wubhlolu -siasie. Nu, mv nya -Lagəo gbalia o 'ceę.

2 Təon, in yia -lu yabhllo -yoysi, we 'wlu sa gumunyu 'sese -we -yo -kosu mi 'wusloluda. -Wa lua nime kлаа, we telitelnu kлаа, we -yo we nimeloo, wa 'yligbe gumunyu -gv. Wa ka -Lagəo -pete kwəe.

3 Wa mi -Lagəo lubhonənyo *Moiži -yo Bhlabhleyuu luv bhlida. Wa nēe:

«Jejitate,

'titę weeee -Kanyo -Lagəo,
-na lenəgbvnya 'yli,
'in we nania 'yli.

Nyima weeee 'wlulapilnyo,

-na yoo mi tkli,
'in we nania 'yli.

4 -C 'nia ɻwnu o 'ka -mi so,
'in o 'ka -na 'jnni 'ylimani,
-məo -kanyo 'ni -mi.

-We ka gbu -wa,
-mi -bhlogbəo mia -məwluda.

Nu, duduvgv -nyima weeee yia -mi 'yu 'wlulag -bia

wa 'ka -mi bубo,
-we ka gbu -wa,
wa ka -na lenəgbv tkli -yoysi.»

5 -Mvv 'bigv, 'in in yia -Lagəbudu 'kadu -yoysi ɻwekalıda -ma yali. -Mə we nəkpəle, -Lagəo -məwlə -ladılıda mi -mo.

6 'Anzi gbesə -we siasie gbesə mia kwəe, mv 'tlia -Lagəbudu 'kadu zo. We ka -bana 'pəpə 'painpain 'wu. We 'kikleyli mia, -can -cesli mia -bha.

7 Wee -yiliyəgali -mnuaa 'yabhllo 'nyea wee 'anzi gbesə -can -kəpə gbesə yoo. Wee 'kəpə mi yeda 'yiliyəga -Lagəo 'ce nya.

8 Gbeyleo 'yabhllo 'bhva -mo -Lagəo 'titę -yo o 'jnmnie 'wu, mv yea -Lagəbudu 'kadu. Nu, siasie gbesə -we mia 'anzi gbesə kwəe, we 'ni -slo 'pli ni, nyime yabhllogbəo 'ni mnəni o 'ka -Lagəbudu 'kadu zo pla.

16

Siasie gbesə

1 -Mvv 'bigv, 'in 'nəa weli 'titę yabhllo -we 'bhva -Lagəbudu 'kadu zo, we nēe 'anzi gbesə

-ylaε: «-Lagəo 'cεe kəpə gbeso ni, a mni we nukpla -li jite dədə -gv.»

Siasiee tianv

² 'Anzu tianv mnia, 'in we yia wenvv 'kəpəvv nukpla -lu jite dədə -gv. Gbia nyii -we conəa, 'in we yia nyima -yoyi. Ni, nyima -wa kaa wee numee yibhelida -yo, 'in wa bəbəa -we wa telia, 'ma wee 'gbianya yia -yo.

Siasiee sənv

³ -Mvv 'bigv, 'anzu 'sənv yia wenvv 'kəpəvv nukpla -lu jite -mə gumunyu lv, 'in 'nyu yia 'pion -ze, 'kwiee 'pion 'bhisa. 'In gumunyu lu -lu wee yia tl.

Siasiee tanv

⁴ Wemv 'anzu tanv yia we -nə jite -mə -gbvanya -ya 'hyuwlukəanya lv, 'in we 'de wee yia 'pion -ze.

⁵ 'Anzı -we kaa 'nyi wee -gv weli, 'in in yia we weli 'nə, we nee:

«-Mı -o mı -bha,
-mı -o mı bhaa tiada,
-mı -wa -Məwlənyo.

Sa -na bhua dədəgo -nyimaa -yo -gv 'wv ni, we tikli.

6.-We ka 'gbv we mia tikli,
mv -wa nu,
maa jitea -Lagənyima -yo o -gbvv -
falipanyaa 'pion.

We 'dəe 'gbv,
-in ka wa 'pion 'nye,
'in wa yia we 'ma,
mv -wa wanvv 'pene.»

7 Ni, -mə 'slakagəsalilu 'wv weli yabhlo 'bhva, in 'nva we, we nee:

«Jejitate,
'titə wee -Kanyo -Lago,
gbvəzənv -wa:

-na gbvəwəbhuhue mı gbvəzənv nya,
'in we mi tkli.»

Siasiee -mnəvən

⁸ -Mvv 'bigv, 'anzu -mnəvən yia -mvənvv 'kəpəvv nukpla -lu jite 'ylv -gv. 'In 'ylv san yia 'wətemani, 'in we yia nyima -sie.

⁹ Təvən 'ylv 'pva, 'in we yia nyima -sie 'nyumee, -zugba wa vəlia -Lagəo -o 'paa wee gbvonyii yoo. 'Sa we mia 'bhie, wa'a 'bhitı wa dli 'in wa'a əjnwnu wa 'ka -Lagəo 'jnu 'yimanı.

Siasiee gbunv

¹⁰ -Mvv 'bigv, 'anzu gbunv jitea wenvv 'kəpəvv nukpla -lu wee numee 'jnumnikpe -gv. Təvən, 'in sabə yia bə da wee numee pilə -lu wee 'wlu la. Ni, nyima mua wa 'dəe -kwitaya wa siasiee 'gbv.

¹¹ Wa kuu 'cənve -yo wa 'gbianyaa 'gbv wa vəlia -Lagəo -o mia yali, -zugba wa zu wa gbvonyii lenve 'yili.

Siasiee gbelibhlonv

¹² Ni, wee 'anzu gbelibhlonv yia -mvənvv 'kəpəvv nukpla -lu jite -gbvə 'kadə -we wa laa Eflatı lv, 'in we yia mna, nyimaa 'wlulapilinya -wa mia 'ylv 'wəsələda, wa -ka yi, wa 'ka 'pli 'gbv.

¹³ -Mvv 'bigv, in yia zuzu 'nyii* ta -we -ya 'gboñwu 'wəwlvə -yo, -zugba we tlaa -zatubhe klaa, wee numee klaa, we -yo yoyogbvv -falipanyo əjwəe.

¹⁴ Ni, 'Kuzu 'paa wee zuzunya yoo, gwədigbonya we nəa le. Dudə weeee -gv we mnia we 'ka nyimaa 'wlulapilinya weeee 'bəmni, we 'ka wa 'wlugəglələ, 'in wa 'ka tu go, 'titə -ka -Lagəo 'yl 'kadəvə zl.

¹⁵ Nyimaa -Kanyo nee: «Ni, 'wienyo 'bhisa na yia yia. -Məmə 'nı 'ylaa 'wv -mi, 'in o -ka o -bana lazı o 'de kwesi ni, 'wətutə -dlaa mı o -nə nya. 'In o -nyimə 'na 'ka nə kpanv nya, nyima -ka o -ylada -mi, zu 'na 'ka o 'bha.»

¹⁶ Wamia nyimaa 'wlulapilinya weeee, 'ma zuzu 'nyii gugwləla 'wlu da yabhlo. -Mə wa laa zuifowələ 'wv Amagedən.

Siasiee gbesənv

¹⁷ Ni, wee 'anzu gbesənv jitea wenvv 'kəpəvv nukpla -lu -mə yali -piped 'wv. -Mə -Lagəbdu 'kadə zə, o 'jnumnikpe 'wv weli 'titə yabhlo 'tlaa, we nee: «We ka bha.»

¹⁸ Təvən, 'nyu 'paa 'yika, welinya gbaa, -de -gaan, 'in dədə yia zuklu 'titə. Ni, nyima -ka bhaa dədə -gv lamı we 'ka -zeen yli, dədə 'nia -slo 'sa zuklu.

¹⁹ Gbe 'kadə yia ladıdlı ta, 'in laga -gbenya yia labhu. -Lagəo dli yia Babilənv -gv -bho, 'in o yia we nə -kəpə 'nye, we 'ka 'ma. Wee 'kəpə nu 'gbv nyimaa vəlia -Lagəo, -we ka gbv -wa, 'yli wee siasiee 'yilia.

²⁰ Dvdənuya -we mia gumunyu nyidi, 'nyu ka we 'de wee yia we, wa'a 'yli 'masleən -gəgənyaa 'wlu -yo.

²¹ Njwətə -pue bhva yali, -zugba we bhili nyimaa -gv tokpa 'kadə 'bhisa. We 'wəwələvə mnəni we 'ka kilo glo 'sə nya. 'In njwətə -pue nu 'gbv nyimaa vəlia -Lagəo, -we ka gbv -wa, 'yli wee siasiee 'yilia.

17

-Lagəo bhua Babilənv -yagbv 'wv

¹ Wee 'anzı gbesə -we kaa 'kəpə gbesə kwəe, we 'yabhlo bəa 'mı -yo, 'in we nee 'mı -yla: «Yi, sa -Lagəo yia 'naabizujnə 'kadə -kaslı 'wəpaa, in 'ka -mı we 'kluslolu. Əo əjnwə -wa 'gbe 'kadə -we mia 'nyii -zlo kwesi.

² Ni, dədəgo -nyimaa 'wlulapilinya -yo o -jnwə 'sa ka -budu 'wədə. Dudəgo -nyimaa ka o -mə 'ma sa duun. 'In -məmə -ka o -mə 'ma, -mə -kanyo ka o -mətni lo bhili.

³ -Lagəo Zuzu 'bhua 'mı 'wv, 'in 'anzı yia 'mı da bəblee kwa. -Məmə mia, 'in in yia 'jnwə yabhlo -yo, -zugba o -di numee zalı -gəla. Wee numee -gv wlu gbesə, 'in we 'gwı kugbua,

* 16:13 Zuzu 'nyii: 'sebhe tolva nee pən -ka zuzu.

'in -Lagəə vəl -ŋnunya mia we -yočclida da weee.

⁴ 'C 'jwno ka 'naa -zəno -bana zalv 'wv. Nu, -can klaa, tokpa -zəno klaa, we -yo 'jnumnili wa laa 'pečili, mu nya o -kpea. -Can -kəpu mia o kwee. Nu, -nyam yea wee 'kəpu: mu -wa o -yo 'nukpasiaa -budu 'wudidiee poč.

⁵ 'Nj'ni yabholo, -we ka ji mia zizeda, -muu mi o 'klv -yo celida. Mu -wa:

BABILONUGBE 'KADU
'NAABIZIJWNII 'NYAA -CY
DUĐU -GUU -NYANII GWEDIDA

6 'In in yia we 'jiyibheli nu, -Lagonyimaa 'piən -yo -Zezuu gbu dayinaya 'piən -we o 'maa, we nu mi o 'bhada.

In 'yia o -yo, 'in we yia 'mi 'njwegaga -subhal.

⁷ 'Anzi nee 'mi -ylae: «Ləe -lu ka 'gbv we yi 'sa -mi -ləelia? Nu, o 'jwno -yo nume -we -gv o -dia la, nume -we kaa 'wlu gbeso -yo 'gwı kugbua, we 'ji -we mia zizeda, mu na yia -mi -yla gbaa.

⁸ Num -we -in 'yia de -yo, we mi bha la. -Sleen mia, we 'ni lami. 'Bhuka -we 'niia bhloluda -ka, we 'wv we yia 'tlaa, 'in wa 'ka we lasa. We 'ka duduñ gwedida bhili, nyima -wa ka jni 'niia 'lyiyoča -sebhe 'wv celida -mi, njwegaga yia wa subhaa wa -ka wee nume 'yi. -We ka gbu -wa, wee nume mi bha la, -sleen mia, we 'ni lami, nu, lu we yia yia.

⁹ «-Sleen mia, -in 'nu gbu 'wula gboyiyo nya. We -gv wlu gbeso mia, -gogo gbeso -wa. -Mo o 'jwno -dilia la. 'In we mi 'yaa nyimaa 'wlulapilinya gbeso nya.

¹⁰ Nu, nyimaa 'wlulapilinya gbu mia waa gbeso -mani glaa, -maa ka bhli, wa 'ni -sleen wa 'bi 'wv -mi. Nu, wa gbelibhlonu pilia -slo nyima 'wlu la. Wa gbesonu 'ni -slo nyini. 'In o -ka yi, o 'na 'ka -gwile.

¹¹ Bhlasabkhla -numee tianu mia, -we mi bhaa la, 'in -we 'niia -sleen lami, mu -wa nyimaa 'wlulapilinya o gbetanu. We mi waa nyimaa 'wlulapilinya gbeso -mani glaa. La wa yia we -saa.

¹² «'Gwi kugbua -in 'yia de -yo ni, nyimaa 'wlulapilinya kugbua -wa. Wa 'ni -slo wa 'titę 'yi. Nu, wa -ka wa 'titę 'nye ni, 'in wa -yo wee nume 'so pilia nyima 'wlu la, bhla -seleē -nu nya.

¹³ Waa nyimaa 'wlulapilinya weeee mia, wa 'wlukvngbv -bhlo. We 'deč 'gbv wa yia wa lateło -yo wa 'titę wee nume -yla ti.

¹⁴ Ma yia Bhlahblyeu to dilia, 'in lua o yia wa. -We ka gbu -wa, mo pilia nyimaa 'wlulapilinya weeee 'wlu la, 'in o mi -ciaan nu -kanyo nya. Nyima -Lagəə laa, 'in o yia -bha wa -sa, 'in wa mia tiklu -Lagəə 'yu, -maa -yo o sa yia wa lua.»

¹⁵ -Muu 'bigv, 'anzi nee 'mi -ylae: «'Nj'ni -we -in 'yia de -yo, da 'naabizijwno -dia la, mu -wa nyimaa klu klaa, nyimaa -zlo klaa, laga klaa, we -yo weel 'yli -bhlo -bhlo gbanya.

¹⁶ 'Gwi kugbua -we -in 'yia de -yo, we -yo wee nume, monya yia o 'naabizijwno 'wonyea. -We weee o kaa kwee, kwee we yia we o -saa -nya, 'in we 'ka o pnui -kosu 'wvpa.

¹⁷ -We ka 'gbv we 'kaa we lenv -nya, mu -wa nu, -Lagəə zua we we dl: 'wv, we 'ka dl: -bhlo -ka, 'in we 'ka we 'titę nume -yla ti o dvomagbu nya. We 'deč 'gbv, 'titę weeee waa nyimaa 'wlulapilinya yia wee nume yoo 'nyea. 'Sa we yia -mia, 'in we 'ka -Lagəə weel -gvgbvv lenvbhla yli.

¹⁸ Nu, 'jwno -in 'yia de -yo, wee 'gbe 'kadu -wa. Mu pilia da dvodgv -nyimaa 'wlulapilinya weeee 'wlu la.»

18

Babilonugbee bhlibhlie

¹ -Muu 'bigv, 'in in yia 'anzi -putu -yoči yali 'bhoda. We 'ka 'titę, 'in we san nyniaa dvodv da weeee.

² We 'kpia 'wv 'titę, we nee: «ka bhli, Babilonugbe 'kadu ka bhli. -Bha zuzu 'nyii dilia -sleen la.

Pvinkazuzu weeee -yo pvinkazia weeee -we wa nyea 'wv, mu dilia -bha la.

³ Nu, o ka laga weeee o no 'nye sa duun, 'in -momo -ka o no 'ma,

'in -moo -kanyo bhllilia o motni lv. Dodgv -nyimaa 'wlulapilinya -yo o 'so ka -budu 'wvdi.

'Ya, o 'jnumnie 'kaduv 'gbv, dvodv -gvv -valepanya ka 'gwęzi duun 'yi.»

⁴ 'In in yia weel -putu 'bhva yali 'nu, we nee: «Na nyima, a 'tla Babilonugbe nukple.

A -ka we lenv, a 'na 'ka o gbonyyuu glaa -mi, 'in sisasie -we yia o bhitia, a 'na 'ka we 'wv -mi.

⁵ Nu, o gbonyyii ylia yali. -Lagəə 'ni o lenvngbv 'nyii 'wvdv.

⁶ Sa o noa o nyima, a nu 'sa o. -We o noa nyima -yla le, a nu we -zakpa 'so le o -yla.

'Kəpu -we 'wv o 'nyemia nyima nu, a pal -ma 'telo nuv -zakpa 'so o -yla.

⁷ 'Deč 'yłimanie -yo 'jnumnie o 'ybhaa. We 'deč 'gbv, a 'nye o 'sasukpa -sisasie -yo guwvowlvwłe.

⁸ Nees o 'de -yla: «In -du 'jnumnie -gola.

⁹ In 'ni -dogbajwno, 'in gu 'na 'ka 'mi 'wvwlv.

¹⁰ We 'deč 'gbv, sisasie 'kadi -we yia o ylia 'yli -bhlo nya, mu ni: nyime -bhagu klaa, guwvowlvwłe klaa, we -yo nywo.

We 'de weeee yia o -gbę yia. 'In -kosu 'ka o -sie. Cun, Jejitape o 'bhua o -yočgbv 'wv,

9 Nu, duduvg -nyimaa 'wlulapiinya -yo o ka -budu 'wudi. Wa ka o 'gwezi li. We mi 'saa 'gbu, -kosu -we yia o -siae, wa -ka we gbeylo -yo yi, wia wa yia. -Gle wa yia 'paa wee 'gbee 'gbu.

10 Wa 'na 'ka we kwesi lanyni, -we ka gbu -wa, nyano wa yia nua wee siasie 'kaduu 'gbu, 'in wa 'ka gbae:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Babilonugbe 'kadu, 'gbe 'titę, -Lagoo 'ce 'kadu ka o lasa 'leli -bhlogba nya.»

11 Nu, duvu-gvv -valəpanya mi wida, wa mi -gle 'pada wee 'gbee 'gbu. Wa -vale'e zo -sleen.

12 Wa pelupa -li ni: -can klaa, 'gwezi 'popa klaa, tukpa -zənu klaa, 'pelih klaa, 'naa -zənu klaa, 'naa -zalv -we ka -vale 'tea kлаа, -mislo naa kлаа, we -yo suu 'yli -bhlo -bhlo -we wa'a 'yia bhebhe. Teluleli mi 'ya -bha, tolva mi lvegla nya, tolva mi su -zənu nya, tolva mi nete -zənu nya, 'in tolva mia tukpa 'nanu nya.

13 -Zapuu nnanli mi -bha, -li -we ka ḥne menia, we mi 'ya -bha, -mo -wa: -*lasiklo kлаа, *mili kлаа, we -yo 'wli. Nu, nu kлаа, 'kpi kлаа, bleya -yo we bhvphu kлаа, 'bhlinya kлаа, bhlabhlyena kлаа, nimesvunnya kлаа, we -yo -nimesvun 'wogbizewtolonya mi 'ya -bha. Bhie, gal -yo nyimaa tolva mi -bha.

14 Nu, -valəpanya nee wee 'gbe -ylae: «-Lu weee a 'ybhaa, wa'a 'yli -sleen we amaa -gbe. -We ka -vale 'tea, -we namia 'yli, we ka amaa -gbe mnø, wa 'na 'ka 'masleen we 'yli amaa -gbe.»

15 -Valəpanya, -wa 'yia 'gwezi wa -vale 'bi wee 'gbe 'wv, wa 'na 'ka we kwesi lanyni. Nyano wa yia nua wee siasie 'kaduu 'gbu. Wia wa yia, -gle wa yia 'paa.

16 'Wv wa yia 'kpia:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Gbe 'kadu mia da n, 'naa -zənu -yo 'naa -zalv -we ka -vale 'tea, zlime mu kaa we kuu.

-Can kлаа, tukpa -zənu kлаа, we -yo 'pelih, 'mo o kpelia zlime.

17 Nu, 'leli -bhlogba nya we -li -zənu weee 'bhua la.»

Batoo -panya weee kлаа, -wa plilia gumunyu -gv kлаа, we -yo -wa nua batoo 'wv lubho -yo -wa yia wanuu liliu 'nyu -go -valəpapie 'bi, wa 'de weee ka wee 'gbe gw-evla.

18 -Kosu mia wee 'gbe -sieda, wa -ka we gbeylo -yo yi, 'in wa 'kpia 'wv: «Gbe mia de, we 'sonu 'ni -mi.»

19 Bla wa slua 'wluo, -zugba wa wi, wa pa -gle, wa gbae:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Babilonugbe 'kadu, nyimaa weee -wa plilia amaa -gbe batoo 'wv gumunyu -gv,

wa ka 'gwezi -cian -ze amaa 'gbu.

Ama 'bhua la 'leli -bhlo nya.»

20 Yali, wee 'gbe ka labhu, a li 'mona. -Lagonyima, o tietyienya, o gbu -falipanya, amia li 'ya 'mona. Nu, -Lagoo ka wee 'gbe o 'ce 'klu slolu gbu -we we nua le an -yla, we 'gbu.

21 Təvən, 'anzı 'titę yabhlo yia tukpa 'wvphu. Nu, wee tukpa wolv 'wv -gligbo 'bhisa. We 'bhua we 'wv, we vitelia we gumunyu lv, 'in we nee:

«A yla, 'sa -bhlokpadə wa yia Babilonugbe vitelia, 'in we 'ka labhu.

22 Wa 'na 'ka 'masleen lvv 'nu Babilonugbe nukple.

Wa 'na 'ka -petee weli 'nu.

Wa 'na 'ka 'masleen legle 'nu.

Wa 'na 'ka lubho -yo lubhononya 'yli.

Wa 'na 'ka 'masleen 'wuu -jiji 'nu.

23 'Napee san 'na 'ka 'masleen li -mo Babilonugbe nukple.

Wa 'na 'ka nyimeslyu -yo o 'jwnoc weli 'nu. Nu, amaa -valəpanya 'ylia -benyi duvu weeee -gv,

'in a yia laga weee -dawli 'wvnu amaa yliyi nya.»

24 Nu, -Lagogbuu -falipanya -yo -Lagonyima thlthie, we -yo nyimaa weee -wa wa 'bhaa duvu -gvu thlthie mi o 'wlu.

19

Luluee lvv

1 -Mvv 'bigv, 'in in yia nyimaa -zloo weli 'nu -mo yali gbada. Wee weli nee:
«Aleluya!

-Amiaa -Lagoo ka -ain gbu 'wusa.

-Lagoo -o 'ylia, 'in -o 'tea la, 'mo o -mia.

2 Nu, o gbowobhubhue tiklu, 'in a gbaa gbowozu.

'Naabuzijwø 'kadu mia, o ka o gbu dlt.

3 ka duvogv -nyimaa duun pvnplalı wa nya motnu lenoe nya.

3 ka -Lagonyima 'bha: we 'dees 'gbu, -Lagoo yia wa kpasa.»

3 Wee weli nee 'yae:
«Aleluya!

Wee 'gbe 'kaduu gbeylo mi 'wvsoda 'yli weee -nu nya.»

4 Waa nyimaa kpasi glv -bhlo 'ya -mnua -yo 'yliyogali -mnua -kolua 'kukolu -Lagoo -o -dia 'njumnikpe -gv la, o 'yua, 'in wa yia o bubo, -zugba wa gbae:

«Amen! Aleluya!»

Bhlabhleyuu 'jwnokwafetı

5 'Y, weli yabhlo 'tlaa 'jnumnikpe 'wv, we nee:
«Amia, -Lagoo lubhononya, amia seo da o, we 'de yi 'yua -ses -zeoo,

we 'de yi nyima 'kadi -zəoo,
a 'de weee bhlı -amiaa -Lagəo 'jŋnı.

⁶ Təvn, in yia weh -we 'wləa nyimaa -zlo
mia gbadaa weli 'nu. -We 'wlə 'ya gumunyuu
-yo -dee -jiji. We nee:
«Aleluya!

Cün, -sleen mia, Jejitape,
'tite weeee -Kanyo -Lagəo pili
nyima weeee 'wlə la.

7 -A li 'muna,
-a 'ylimani -Lagəo 'jŋnı 'muna nya.

Nu, -sleen mia,
Bhlabhleyuu 'jwnəkqwakwie -wa.
'Nwno -o -saa -bha o -nu nya,
-moa ka -moa 'de 'ylinamanı.

⁸ C ka 'woplə -bana yahbilo 'yi.

'Naa -zonu -bana -wa,
lu we lia,

'in we mia -məwləda.»

(Nu, wee 'naa -zonu mia, mu -wa -
Lagonyimaa libho -zonu.)

⁹ Anzi nee 'mi -yla: «We in mia gbada, -
in celi we, -Lagəwəlu 'debhie -gbolu -wa. Nu,
-wa laa Bhlabhleyuu 'jwnəkqwafetu 'wu,
'wtotve -dlo o mi wa -nu nya.»

¹⁰ Təvn, in yia 'kukolu 'sibhli 'anzu bhv -yo,
in 'ka we bbo. 'In we nee 'mi -ylae: «-In nu
'nanvu, -un 'na nənu 'sa -ni. Nu, -amı mia, -
Lagəo lubhonunu o in -muia, -mi -yo -na bhelia
-yo -na bhəla -wa mia -Zezuu gbu dayunya
nya, an 'bhisa. -Lagəo 'de -bhlo -in 'kaa
bbo.»

Cün, -Zezuu gbu dayi weli -wa -Lagəgbvuu -
falpanya a weli somi.

Numesuvn 'popaa -gvladinyo

¹¹ -Mv 'bigv, 'in in yia yalu ɻwekali -nu -
yo. -Bhedə mia, numesuvn 'popa mia -bha.
Wee numesuvn -gvladinyo wa laa Welı -bhlo
-yo Gbu zuu. C gbu wəbhəsə -yo e tuvəsə tikli.

¹² C 'yli nyimaa -kosu 'bhisa. -Can -klooo
-zlo mia o 'wluo. 'Nni yahbilo mi o -yo -cclida,
nyimae yahbogləo 'ni we -yi, we 'ni o 'de -bhlo
'wubhu.

¹³ -Bana -we mia o 'wu, 'piən wətəmania
we, tuvonyoo -bana 'bhisa. C jŋnı -wa -
Lagəweli.

¹⁴ Yalu 'sluja mi o 'bi, wa 'de weeee mi
numesuvn 'popanya -go. -C -ka -mi, 'naa -
zonu -bana 'popa 'painpain mi o 'wu.

¹⁵ C -dia wee numesuvn -go la, o ka 'nenə -
tovogble ɻwee. Wee togogble nya o yia dudvə
-nyima bhitia. 'Ma o yia ɻwe -go zva 'titə nya.
Mə yia -dləya 'wonyazəa 'titə -ka -Lagəo 'ce
'kadu 'wu.

¹⁶ Nu, 'jŋnı yahbilo mi o -bana -yo e bhəgə -yo
cclida. Wee jŋnı -wa:

NYIMAA 'WLULAPIINYAA 'WLULAPIINYAA
WE -YO

NYIMAA -CIAAN NU -KANYO

¹⁷ -Mv 'bigv, 'in in yia 'anzi yahbilo -yo
'ylo nəkple. 'Zia weeee, -we mia -bluda -mo

yalı 'pıpi, we 'kpia 'wu 'titə we -yla, we nee:
«A yi. A suslolu 'wu, -Lagəo lililu 'kaduu 'gbv.

¹⁸ Nu, a yi nyimaa 'wlulaplınya kлаa,
slojaa 'yugalinya kлаa, we -yo nyima 'titə, a
yi wa 'kwie lia. A yi numesuvnnya -yo we -
guladinyaa 'kwie lia. A yi nyimaa 'yli -bhlo -
bhloo 'kwie lia: we 'de yi galı -zəoo, we yi -wa
nia galı nya -mi -zəoo, we yi 'ylaaslı -zəoo,
we yi nyima kpası -zəoo, a yi wa 'de weeee
'kwie lia.»

¹⁹ Təvn, wee nume kлаa, nyimaa 'wlulaplınya kлаa,
we -yo we 'sluja, 'in in yia we -yo. Wa ka 'wlugugwlalı wa -yo oo
numesuvn -guladinyo -yo -moa 'sluja 'so 'ka tu
gv.

²⁰ Nu, wa ka wee nume -yo wee yoy
olaggbvuu -falpanya kpa. Wee yoyogbvuu -
falpanya ka gwədigbə lənu wee nume yu we
'ka nyima -dawli 'wənu. Nyima -wa kaa
wee nume yibhelida -yo, 'in wa bəbəa we
telitəlinə, 'ma we nəa -dawli 'wu. Nu, we
'de 'soo 'yiliyaganı wa vitelia -kosu 'kadu -yo
-bhəbhui -slo 'wu.

²¹ 'In numesuvn -guladinyo yia nyimaa pnu
'bha o 'nenə -toggoble -we mia o ɻwee, we nya,
'in 'zia weeee yia wa 'kwie li.

20

-Zezu pilia nyima 'wlə la -zo 'wlə gbuu -nu
nya

¹ -Mv 'bigv, 'in in yia 'anzi yahbilo -yo
yalı 'bhəda. -Laklı yahbilo -yo -pekləe 'kadu
yahbilo mi we kwəe. Nu, 'bhuka -we 'nia
bhəloluda -ka, we -laklı -wa.

² 'In we yia -zatbhe kpa. *-Zatbhe mia,
*tibhe, -we mi bhaa, mu -wa. Nu, 'Kuzu wa
laa *.Saatan, mu -wa. Wee 'anzi kpaa we, 'in
we yia we gbuu wee -pekləe nya, -zo 'wlə
gbuu -nu nya (1.000).

³ We vitelia we 'bhuka 'wu, we 'paa we -
laklı ɻwe, 'in we yia we -gəgbələ: -muu yi 'wlə
nu, we 'tla wee 'bhuka 'wu, -zugba -zo wa -
dulia we, we 'ni -slo gba, we yi -mo 'tla, we yi
dudvə -nyima -dawli 'wənu. Nu, we bhla -ka
bhia ni, 'in wa 'ka we 'yitide bhla -sələe -nu
nya.

⁴ Təvn, 'in in yia 'jnumnıkpenya -yo. -Wa
-dia we -gla, ma 'yia 'titə wa 'ka nyimaa -
yggbu 'wubhu. Nyima wa -dia 'wlə -go, 'in
in yia wa zuzunya -yo. -We ka 'gbu wa
yia wa 'bha, mu -wa nu, -Zezuu gbu dayunya
wa -mia, 'in wa yi 'yaa -Lagəgbu gba. Waa
nyima mia, wa 'ni wee nume -yo -we wa təla
bbo. Wa 'ni wee nume yibhelida 'klı -yo -
ka, 'in wa 'ni we so -yo -ka. Waa nyima mia,
wa ka tl̄tlnya glaa 'wəso, 'in wa -yo Klisi 'so
yia nyima 'wlulaplı -zo 'wlə gbuu (1.000) -nu
nya.

⁵ Ma -wa tətia -nyima -wa -Lagəo -sələ
tl̄tlnya glaa 'wu. Wee -zo 'wlə gbuu 'ni -slo
bhia ni, nyima tələva 'na 'ka 'wəso.

⁶ Nyima -wa -Lago -selva 'wu tia tlthinya glaa, 'wvtvtue -dloa mi wa -nu nya, -Lago -nu wa -mia. Tlthhee 'sonu 'n'i 'tite -ka wa -go. Waa nyima mi -Lago -yo Klisu bvbonya nya. Wa -yo Klisu sò yia nyima 'wlulapilia -zu 'wlu gbuu -nu nya.

-Saataan lulue

⁷ Zlt wee -zvø 'wlu gbu -ka bhia ni, 'in wa tidea -Saatan 'yi.

⁸ 'In we mnia dudu beta -mnvaa -gv -nyima -wa wa laa Gogu -yo Magogu* -dawli 'wonda. 'Wlu we yia wa gogwlalia, wa 'ka tu gv. 'Wlu wa yia zumania gumunyuu ñweyo -buse 'bhisa.

⁹ Dvdø weeee -go wa yia 'plua, 'in wa 'ka -Lagonyimaa ladilida -we -wa 'gbe -we -Lago 'yibhaa, wa 'ka we gbeli. Ni, -kosu yahhlo yia yali 'bhua, nyima -wa -Saatan gogwlalia 'wlu, we 'ka wa lasa.

¹⁰ Tøøn, *Kuzu -we nva -benyi nyima -dawli 'wu, wa kpaa we, -kosu 'kadu -yo -bhuhui -slo -we 'wlu wa vitelia wee nume -yo yoyogbu -falipanyo, 'in wa yia -mo we viteli. Saboo, zlio, sia wa yia 'kømuv.

'Wvhhlolu gbwvwvhubbhue

¹¹ -Mvu 'bigu, 'ñnumnikpe 'kadu -we polva, we -yo we -guladinyo mia, 'in in yia wa -yo. Dvdø -yo yali ka o kwæ -gwa: wa'a 'yi 'masleøn we -yo.

¹² Nyima 'kadi -yo nyima -kpaa -wa tla, 'in in yi 'yaa -maa -yo. 'ñnumnikpe 'kadu 'yu. 'In 'anzinya yia 'sebhënya 'wokali. Ni, 'in wa yi 'yaa 'sebhë -putu 'wokali: 'yliyoga -sebhë -wa. Tlthinya mia, wa lenogbu -gu wa bhua wa -yogbu 'wu, sa we mia celida wee 'sebhënya 'wu, 'sa.

¹³ Tlthinya mia gumunyu lu, -maa ka -mo 'tla. Tlthie -yo tlthinya -zoa ka 'ya -muu -nu wla. -O -ka -mi, -moa lenogbu -gu -Lago 'bhua -mo -yogbu 'wu, 'sa.

¹⁴ 'In wa yia tlthie -yo tlthinya -zoa -kosu 'kadu 'wu viteli. Mu -wa tlthhee 'sonu.

¹⁵ 'In nyao nyao ka ñni 'nia 'yliyoga -sebhë 'wu celida -mi, 'in wa yia -mo -kosu 'kadu 'wu viteli.

21

-Zeluzalemv lulu

¹ -Mvu 'bigu, 'in in yia yali lulu -yo dudu lulu -yo. Yalu tianu -yo dudu tianu ka labhu, 'in gumunyu 'ni -slein lamu.

² 'In -Lago 'gbe -we -wa -Zeluzalemv -lolu, 'in in yia we -yo yali -bhuda. We yia we 'de 'ylinamani nee 'ñwnøyu -o mi o 'lowli wuda.

³ Tøøn, weli 'tite yahhlo 'bhua -mo 'ñnumnikpe 'wu, 'in in yia we 'no. We nee: «-Slein mia, -Lago ladida mi nyima glaa, wa glaa o yia ladia. Ma yia o nyima -zea. -Lago

'debhie -yo wa so yia -mia, 'in o 'ka wa -Lago nya -mi.

⁴ Wa -ka wi ni, -Lago yia wa 'miø weee sea. Tlthie 'na 'ka lamu. Guwowlowlue klaa, wiwie klaa, we -yo kuu 'cõue, -muu weee 'na 'ka lamu. Ni, gbu -svanya ka labhu.»

⁵ -O -dia 'ñnumnikpe -gv la, o 'bhua weli 'wu, o nee: «In ka -lu weee 'bhit, 'in we yia -lu lolu -ze -slein.» O nee 'yae: «-We na gbaa, -in cel we, ni, wee weli ni mi dligvø sa, 'in we mia gbuønø nya.»

⁶ 'In o nee 'ya 'mi -yla: «Ni, we ka -slein bhia. -Ami -wa we gwedida, 'in in mia we bhialida nya, we tianu -yo we 'wvhhlolunu. Nyime, o 'nyumatu -ka 'bhada -mi, bhe na nyea o 'nyu. 'Nyu, -we na nyea o ni, 'wvhwlø nyu -we wlaa 'yliyoga -gagie, mu -wa.

⁷ -O -ka -gogalnyo nya -mi, mo kaa we 'yiyi klu: o -Lago na yia -zea, 'in omø 'ka na 'yu -ze.

⁸ Ni, -wa 'nia dli 'te klaa, -wa 'nia 'mu dli -gv zu klaa, gbonyii 'kadi lenonya klaa, nyima -bhanya klaa, mótni kwæ -cian klaa, ylisinonya klaa, -wa bvbøa yoyo -lagø klaa, we -yo yocian weeee, -wa weeee mia de, -kosu 'kadu -yo -bhuhui slo mi wa -nu nya: mu -wa tlthhee 'sonu.»

⁹ Ni, 'anzi gbesø, -we kaa 'køpø -we mia yeda 'wvhhlolu -siasie gbesø nya kwæ, we 'yahhlo bea 'mu -yo, 'in we nee: «Yi, 'in 'ka 'mi 'ñwnøyu 'kløslolu, o Bhlabhløy -saa -bha o 'ka o 'ñwnø -ze.»

¹⁰ -Lago Zuzu 'sibhlia 'mu -gula, 'in we yia 'mu -gogø 'kadu 'wlukwa. Wee -gogø -gv mi 'wøpada. 'In we yia 'mu -møwlø gbe 'kløslolu. Mu -wa -Zeluzalemv -we mia yali 'bhuda -Lago -gbe.

¹¹ -Lago san ha wee 'gbe nukple. We lhie 'wlu sa tokpa -zonu, we 'wlu sa tokpa 'nuonuo -we ka nukple wa yia la 'veli 'bhisa.

¹² 'Suo -we bibeä wee 'gbe, we 'tu 'wu, 'in we mia yali 'pada. Wee 'gbe ka klolo kugbua le 'so, 'in 'anzi kugbua le 'so kva we ñwe. 'Ñni mi wee klolonya -yøcelida, ni, *Izlaelü *zva kugbua le 'so ñni -wa.

¹³ Klolo ta mia beta yahhlo -gv, -mo wee 'gbe 'wu. Ta mi 'yløv 'wvsølvda, ta mi 'yløv bhlilida, we gbelibhloo pnu yylalria 'klu -yo, ta beta yahhlo, 'in ta mia beta -putu.

¹⁴ Wee 'gbee 'suoogwe mia, tokpa kugbua le 'so nya we mia. Bhlabhløyuu ti -etienya kugbua le 'so 'ñni mi wee tokpanya -yøcelida.

¹⁵ 'Anzi, -we mia 'mu -yla gbu gbada, -can gblee -we nya we yibhølv -lu, we mi we kwæ, we 'ka 'gbe klaa, we klolonya klaa, we -yo we 'suo yibhølv.

¹⁶ Wee 'gbee beta -mnva weeee -bhlo. Ni, 'anzi 'bhua we -can gblee 'wu, 'in we yia wee 'gbe yibhølv. We tlølo klaa, we 'wvlaylilo

* 20:8 Gogu -yo Magogu: ni, 'ñni -we wa zva -Lago tonyuma, mu -wa.

klaa, we -yo we -gwoopalo, we 'de weee -bhlo. We nyni -luu yibhalolu 'wlu glo ta.

¹⁷ 'Anzi yia we 'suonya yibhalo: we tlolo nyni yibhalolu glo gbeso 'ya -mnoa. -Luu yibhalolu -we 'anzi kaa, mu -bhlokpadə dudu -nyuma kaa.

¹⁸ Wee 'gbee suo mia, tokpa -zənə -we wa laa zasipu, we nya wa 'səbhhaa we. -Caan 'zayli nya wa 'səbhhaa wee 'gbe. Li we lia 'veli 'bhisa, 'in wa yia we 'wola.

¹⁹ Nu, wee pa mia, tokpa -we -go we mia 'səbhada, tokpa -zənə 'yli -bhlo -bhlo nya we mia. Tokpaa tianu mi zasipu nya, we 'sənə mu safili nya, we tanu mi agatu nya. We -mnoano mi emewlodu nya.

²⁰ We gbunu mi onisə nya, we gbelibhlonu mi saliduanu nya. We gbesonu mi klisolit nya, we gbetanu mi belili nya. We gbonnənu mi topazi nya. We kugbuau mu klisopazi nya. We kugbua le -bhlonu mu 'likwazi nya. We kugbua le 'sonu mi ametisiti nya.

²¹ Wee klolo kugbua le so mia, 'pelili kugbua le so -wa, 'in klolo -bhlo mia wee 'pelili -bhlo nya. Wee 'gbee -gblogblu 'wə mia we mi -caan 'dəbhie -gbolu nya, 'in wa yia we 'wola 'veli 'bhisa.

²² Nu, wee 'gbe nokple, in 'ni *-Lagəbudu yahbogləo -yo, -we ka gbo -wa, Jejitate, 'tit ee -Kanyo -Lagəo 'dəbhie -gbolu -yo Blhabhləyu mu we nya.

²³ Wee 'gbe 'ni 'ylə -yo 'cən saan gbo -ka. -We ka gbo -wa, -Lagəo 'jnumnīe san lia we 'wə, 'in Blhabhləyu mia we zli nya.

²⁴ Nu, dudu -nyima yia wee 'gbee zli 'klu noa, 'in dudu -nyuma 'wlulapilinya -yo wa 'jnumnūl yia yia.

²⁵ We klonolya 'na 'ka kaa 'mnumnu, -we ka gbo -wa, sabə 'na ka wee 'gbe nokple be.

²⁶ Dudu -gbo 'jnumnīe weee -yo we 'tit ee wee 'gbe nokple yia.

²⁷ Pounkalu -we 'kaa wee 'gbe nokple pla, we 'ni -mi. Nyuma -wa nəa zəbhaligbə le, we -yo yocian, wa 'ni mnemi wa 'ka wee 'gbe nokple pla. Nu, -wa ka nəu mia Blhabhləyuu 'yiliyoga -sebhə 'wə celida, ma -bhlogbəo 'kaa -mo pla.

22

¹ Nu, 'anzi yia 'mə -gbo ya yahbho 'kluslolu. -Gbo -we 'wə 'nyu -we wlaa 'yiliyogagie wlə, mu -wa. Li wee 'nyu la li veli 'bhisa. -Lagə -yo Blhabhləyuu 'jnumnukpe 'wə we tlaa,

² 'in wee 'nyu plilia wee 'gbee -gblogblu 'wə. Da wee -gboaa so bhəbhəla -yo su yahbho mi -bha, mu wlaa 'yiliyogagie. -Zv -bhlo 'wə, we tnənu 'wola -zakpa kugbua le 'so. 'Cv -bhlo, 'in we tnəu. 'In we kpi jipea dudu -nyuma weee.

³ Mə 'na 'ka -sleən lami. Nu, -Lagə -yo Blhabhləyuu 'jnumnukpe yia wee 'gbe 'wə -mia, 'in -Lagəo lubhononya yia o bəba.

⁴ C 'klu wa yia -yo yia, 'in o 'jnu 'ka wa 'klu -yo celida -mi.

⁵ Sabə 'na 'ka be, nyime yahbogləo 'na 'ka 'nape -yo 'ylə saan gbo -ka, Jejitate yia o zli wa -go 'mniaa 'gbo, 'in wa 'ka nyime 'wlulapilu 'yli weee -no nya.

-Zezuu yiyigbv

⁶ -Muu 'bigo, 'anzi nee 'mə -ylae: «Wee wəl mi dlıgvəzə sa, 'in we mia gbozənu nya. Nu, Jejitate -o 'nyea o gbo -falipanya o Zuzu, mə tiea c 'anzi, -we 'kaa daylı lənə, we 'ka we o lubhononya 'kluslolu.»

⁷ -Zezu nee: «A pə yukwli, yia na yia daylı! -Faliawəl -we mia 'sebhə ni 'wə, -wa zəa we 'nɔŋwə, 'wətətəe -dlo o mi wa -no nya.»

⁸ Nu, -amı *Zaan, -amı 'nəa wee wəl, 'in -amı 'yia wee -li -yo. Da in bħia we 'nɔŋwə -yo we -yɔyiyie, 'anzi -we -slolua 'mə we 'klu, 'in in yia we bħu -yo bħlili in 'ka we bħo.

⁹ 'In we nee 'mə -ylae: «-In nu 'nanvu, -in 'na nənu 'sa -ni. Nu, -mə klaa, -na bħelia -Lagəgbəo -falipanya klaa, we -yo -wa weee zəa 'sebhə nu wəl 'nɔŋwə klaa, -Lagəo lubhononya -amı -mia aïn 'bhisa. Nu, -Lagəo 'də -bhlo -in 'kaa bħo!»

¹⁰ -Muu 'bigo, we nee 'mə -ylae: «-Faliawəl -we mia da 'sebhə ni 'wə, -in 'na zizel we -na 'dəbhlo -nu nya -ni. Nu, we lenəbhla ka cipa.

¹¹ -C -ka nyime 'nyuu, o -tu gboonyu lənəda, -o -ka pən -ka, o -tu pənplada, -o -ka nyime tħiklu, o -tu gbozənu lənəda. -C -ka -məwləda -mi, o -tu -məwləda.»

¹² -Zezu nee: «A pə yukwli. Daylı na yia. In -ka yida -mi, celli nya na yia yia. 'In -o -ka -mi, -we ka 'yiyiklu o -ka -ka, 'in na nyəa we o, o lənəgbəo 'gbo.

¹³ -Amı -wa *Alifa -yo *Omega, -amı -wa we gwedida, 'in in mia we bħialda nya, we tianu -yo we 'wəbhłolunu.»

¹⁴ -Wa wəbla wa -bana, 'wətətəe -dlo o mi wa -no nya. Nu, ma kaa we 'klu su -we wlaa 'yiliyogagie, wa 'ka we 'bhue li, wa ka we 'klu wa 'ka 'gbee klolo 'jwəe plati.

¹⁵ -Wa 'na 'kaa wee 'gbe nokple pla, ma nı: -wa nəa numəgbə le klaa, yilisivnya klaa, mətni kwe -cian klaa, nyime -bhanya klaa, -wa bħəba yoyo -lagəo klaa, we -yo -wa 'yibhaa yo 'in wa tħibha yo. Pipee wa tua.

¹⁶ «-Amı -Zezu tiea na 'anzi aïn 'wə we 'ka wee wəl ni gba -mo leglizinya -yla. We 'də weee mi gbozənu nya. Nyimaa 'wlulapilu -Davidiu zəyali -nyime in -mia: zləkpa -zəliya in -mia.»

¹⁷ -Lagəo Zuzu -yo 'jwnəyu o Blhabhləyuu -saa -bha o 'ka o 'jwnə -ze, wa nee: «Yi!» Nyime -o -ka we 'nə, -məo -kanyo gba: «Yi!» -C 'nyumatu -ka 'bhada -mi, o yi. Nyime -o -ka nyu -we wlaa 'yiliyogagie 'yibha, sa bħe o yia we.

¹⁸ We 'deε 'gbo, -amı Zaan neε aɪn -yla; -wa weeee -wa 'nva -falipawɛlɪ -we mia 'sɛbhɛ nɪ 'wʊ cɛlida, -ɔ -ka we -lu -le -gvpali, -Lago yia siasie, -we mia da 'sɛbhɛ nɪ 'wʊ cɛlida, ɔ siasie -gvpalia.

¹⁹ Wee -falipawɛlɪ -we mia *-Lagɔsɛbhɛ nɪ 'wʊ cɛlida, -ɔ -ka we -gvsə, su -bhue -we wlaa

'yliyɔgagie, -mɔɔ -kanyɔ 'na 'ka we li, 'in ɔ 'na 'ka -mɔwlɪ gbe nɔkplɛ pla.

²⁰ -Zeu neε: «-We weeee mia de, gbvɔzɔnɔ -wa.» 'In ɔ neε: «Cun, yia na yia dayl.» -Amen! Yi, Nyumaa -Kanyɔ -Zeu!

²¹ Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zeu ɲwna nyuma weeee 'nyu la.